

LAURETIO BERTI

HISTORIÆ
CALENDARII

2

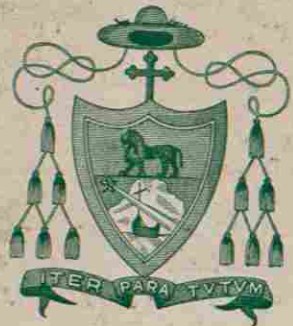
BR143

B4

v. 2

1879

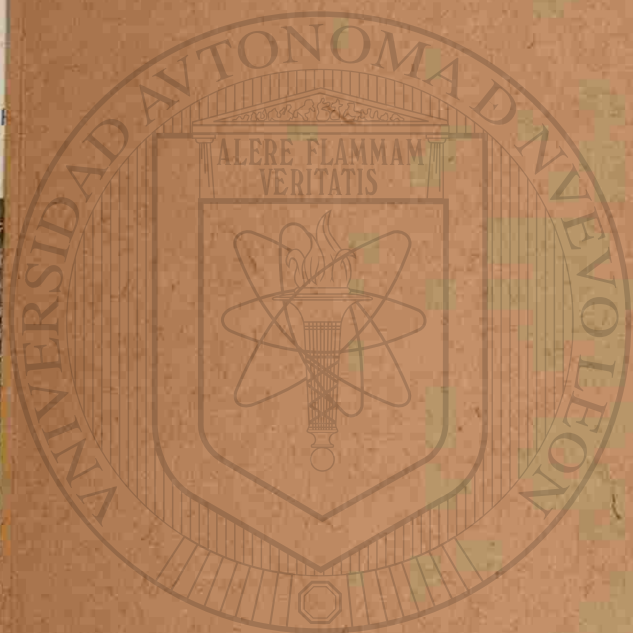
007511

EX LIBRIS
HEMETHERII VALVERDE TELLEZ
Episcopi Leonensis

1080014605

ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ

BREVIARIUM

A MUNDI REPARATIONE

USQUE AD ANNUM MDCCCLXXIX

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ
BREVIARIUM

AUCTORE

JOANNE LAURENTIO BERTI

FLORENTINO, FRATRE EREMITA AUGUSTINIANO;

CONTINUATUM USQUE AD ANNUM MDCCCLXXIX

A

P. LECT. FR. THIRSO LOPEZ

Legionensi, Ordinis Eremit. sancti Augustini Alumno,
Insularum Philippinarum Missionario, et in Collegio Sanctæ Mariæ de Vite, diœcesis
Uxamensis, ejusdem Ordinis in Hispania sacr. Theologiæ Professore

EDITIO NOVISSIMA

RECOGNITA, EMENDATA, ET PRÆTER ISAGOGE M AD SACRAM GEOGRAPHIAM.
VIII INDICIBUS CHRONOLOGICIS AD CALCEM APPOSITIS LOGUPLTATA

PARS SECUNDA

QUE COMPLECTITUR ISAGOGE M AD SACRAM GEOGRAPHIAM
ET PROGREDITUR USQUE AD ANNUM VULGARIS AERÆ MILLESIMUM OCTINGENTESIMUM
SEPTUAGESIMUM NONUM

Superiorum permisso

Capilla Alfonsina
Biblioteca Universitaria

PARISIIS

APUD LUDOVICUM VIVÈS, BIBLIOPOLAM EDITOREM

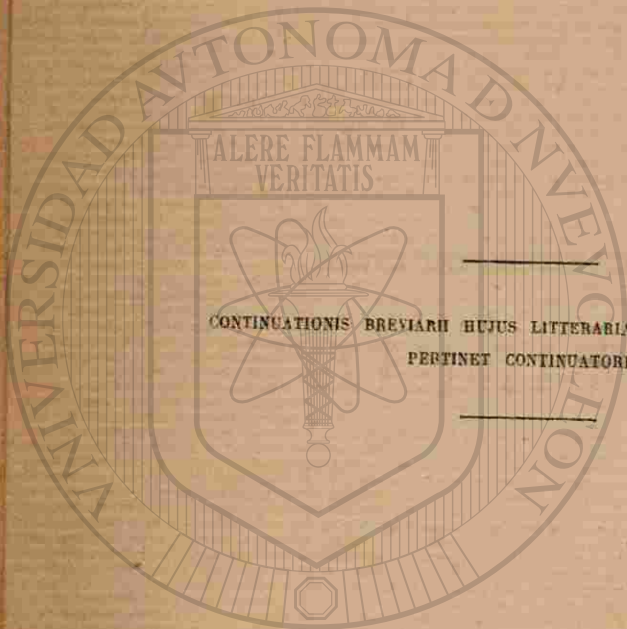
VIA VULGO DICTA DELAMBRE, 13

MDCCCLXXIX

UNIVERSIDAD DE NUEVO LEÓN

Biblioteca Valverde y Tolosa

44313

CONTINUATIONIS BREVIARII HUIUS LITTERARIA PROPRIETAS AD IPSUM
PERTINET CONTINUATOREM.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

BR 143

B4

FONDO EMETERIO
VALVERDE Y TELLEZ

LECTORI MONITUM.

Quod in hac historiarum Epitome scriptores recenseo complures, qui magni *Augustini* doctrinam temere oppugnant aut vellicant, adhibendæ moderationi, prudens lector, adtribuas. In decimo autem septimo, atque in decimo octavo sæculo, ubi quosdam præstantissimos viros appello *jansenianos*, scias velim, meum non esse eo loci statuere, an tales sint propterea quod proscriptas quinque propositiones tradiderint, an quod ut *Jansenii* asseclæ ab insimulatoribus traducantur. Etsi id tertio capite *synopsis* sæculi XVIII, necnon in mea adversus senonensium præselem *Expostulatione* declaro, meque ipsum invidioso illo nomine traduci a quibusdam augustinianæ scholæ adversariis audio, patiorque lubenter; isthic tamen ratus sum iterum præmonendum, ne auctores longe doctissimos quos quarto capite sæculi XVII *jansenianos*, fortassis nimium incaute, dixi, existimes a me infamari tanquam damnatæ hæresis assertores. Consultum magis futurum fuisse puto a nomine, quod sine additamento prolatum est opprobriosum atque inhonestum, penitus abstinere; at postquam calamo excidit, eos quos molinistæ *jansenistas* indiscriminatim appellitant, ab iis qui revera sunt, oportet ut caute prudenterque secernas. Qua in re Ecclesiæ

II.

007511

judicium attende, non criminantium dieteria. Dissidia itidem quæ excitata diximus cujusdam doctoris sorbonici lucubrationibus, quibus incentoribus excitata sint, probe nosti. Absit ut laudes promeritos, aliqua afficiamus injuria, aut dignos vituperatione, laudibus prosequamur. Illos demum, quos *antijansenianos* ibidem voco, ubi damnatos errores perstringunt, commendo plurimum; ubi autem damnatorum errorum insimulant orthodoxos, nemo unus, nisi iniquus et improbus commendabit. Recte nobis cæterisque Democriti proloquium ad mentem revocavit Stobæus: *Bona collaudare honestum est, mala vero laudibus vehere est adulterini animi et impostoris indicium.*

JOANNES LAURENTIUS BERTI.

AD

SACRAM GEOGRAPHIAM ISAGOGE.

CAPUT PRIMUM.

QUISNAM FUERIT JUDAICÆ REIPUBLICÆ STATUS, QUANDO
IN MUNDUM CHRISTUS ADVENTIT.

De temporibus, quantum ratio instituti nostri postulabat, pertractatum est in Prolegomenis primæ partis; nunc agendum de locis, ac primum de Judæa ob nativitatem, prædicationem ac mortem Redemptoris nostri, regionum universarum celeberrima. Constat ex supradictis tempore Natalis dominici regnasse in Judæa Herodem alienigenam et Idumæum; nempe sub Messia adventu sceptrum ac principatus de Juda ablatum est, quemadmodum prænuntiaverat Gen. XLIX, 10, Jacob patriarcha. Ubi autem Herodes sceleratam efflavit animam anno juliano 43, regnum ejus discissum et in filios distributum fuit postremo ipsius Herodis testamento, C. Augusti auctoritate et senatusconsulto. Legendus Fl. Josephus, lib. XVII *Antiquit.*, cap. x et seq.

Archelaus itaque, qui sepulto patris corpore in Herodio Castello, 60 stadiis a Jerusalem, Arabiam versus ab ipso Herode constructo, compressisque seditiosis, qui ob dejectam aquilam auream tumultus Jerosolymis excitaverant, Romam advenerat, ut paternum regnum consequeretur; post contentiones plures ethnarcha, id est, gentis princeps, non autem rex, declaratus fuit ab Augusto, regium quoque titulum ei pollicente, si hoc

judicium attende, non criminantium dieteria. Dissidia itidem quæ excitata diximus cujusdam doctoris sorbonici lucubrationibus, quibus incentoribus excitata sint, probe nosti. Absit ut laudes promeritos, aliqua afficiamus injuria, aut dignos vituperatione, laudibus prosequamur. Illos demum, quos *antijansenianos* ibidem voco, ubi damnatos errores perstringunt, commendo plurimum; ubi autem damnatorum errorum insimulant orthodoxos, nemo unus, nisi iniquus et improbus commendabit. Recte nobis cæterisque Democriti proloquium ad mentem revocavit Stobæus: *Bona collaudare honestum est, mala vero laudibus vehere est adulterini animi et impostoris indicium.*

JOANNES LAURENTIUS BERTI.

AD

SACRAM GEOGRAPHIAM ISAGOGE.

CAPUT PRIMUM.

QUISNAM FUERIT JUDAICÆ REIPUBLICÆ STATUS, QUANDO
IN MUNDUM CHRISTUS ADVENTIT.

De temporibus, quantum ratio instituti nostri postulabat, pertractatum est in Prolegomenis primæ partis; nunc agendum de locis, ac primum de Judæa ob nativitatem, prædicationem ac mortem Redemptoris nostri, regionum universarum celeberrima. Constat ex supradictis tempore Natalis dominici regnasse in Judæa Herodem alienigenam et Idumæum; nempe sub Messia adventu sceptrum ac principatus de Juda ablatum est, quemadmodum prænuntiaverat Gen. XLIX, 10, Jacob patriarcha. Ubi autem Herodes sceleratam efflavit animam anno juliano 43, regnum ejus discissum et in filios distributum fuit postremo ipsius Herodis testamento, C. Augusti auctoritate et senatusconsulto. Legendus Fl. Josephus, lib. XVII *Antiquit.*, cap. x et seq.

Archelaus itaque, qui sepulto patris corpore in Herodio Castello, 60 stadiis a Jerusalem, Arabiam versus ab ipso Herode constructo, compressisque seditiosis, qui ob dejectam aquilam auream tumultus Jerosolymis excitaverant, Romam advenerat, ut paternum regnum consequeretur; post contentiones plures ethnarcha, id est, gentis princeps, non autem rex, declaratus fuit ab Augusto, regium quoque titulum ei pollicente, si hoc

dignum sese præstitisset. Philippo item, qui Romam navigaverat, ut fratri ejus res periclitabantur, adesset, assignatam ab Herode tetrarchiam, quartam scilicet partem paterni principatus, concessit Augustus. Tetrarchiam alteram consecutus est Philippi et Archelai frater, Herodes Antipas; Salomi etiam urbes, quas frater legaverat, attributæ. Hinc intelligimus quæ initio capitis III de iisdem tetrarchiis scribit S. Lucas evangelista.

Ethnarchiam Archelai constituebant Judæa, Idumæa et Samaria, urbesque ethnarchiæ principes fuerunt Cæsarea, Sebaste, Joppe et Jerosolyma. Judæa proprie dicta est terra Chanaan et promissionis citra Jordanem, quam Palæstinam, Terram sanctam, et *Soriam* appellamus. Idumæa, quam hodie *Bidumi* vocant, conjungitur Palæstinæ ad meridiem, habens Arabiam ad ortum, Ægyptum ad occasum, et Sinum Arabicum ad austrum. Samaria autem inter Judæam et Galilæam in tribu Ephraim sita erat. Cæsarea, maritima Palæstinæ civitas, ea est, quam olim Turrin Stratonicam, deinde Flaviam Coloniæ nominarunt, intra limites dimidiæ tribus Manasse. Sebaste, id est, Augusta, a Hieronymo Sebastopolis nuncupata, a monte Samariæ, ubi ædificata fuerat ab Amri rege Israel, Samaria passim dicebatur. Joppe, Hebræis Japha, quod nomen etiamnum retinet, urbs et portus Judææ, in excelso saxo condita est in tribu Dan. De Jerosolymis, ne sæpe eadem repetantur, dicendum est infra.

Tetrarchia Herodis Antipæ comprehendebat Galilæam et Peræam, tractus inter lacus Tiberiadis et Asphaltiten ad occasum et ortum Jordanis. Quatuor tribus Galilæa continebat, Aser, Nephthali, Zabulon et Issachar. Pars Galilææ superior, tendens ad septentrionem, est illa, quæ ab Isaia, ix, 1, dicitur *Galilæa gentium*. Sunt vero Galilææ fines Mons Carmelus, Phœnicia, Jordanis et mare Magnum. Peræa, sive terra Gilead, ab Apamæa ad Macheruntem et Jordane ad Arabiam extendebatur. Lacus Asphaltitis idem est ac mare Mortuum, ita a bitumine et a sale maris vocatum, inter tribum Juda et tribum Ruben; quemadmodum lacus Tiberiadis est idem, ac mare

Galilææ et stagnum Genezareth, nunc *Tabaria*, habens tribum Zabulon ad occidentem et tribum Issachar ad austrum.

Cessere Philippo Batanæa, Trachonitis et Auranitis cum agris nonnullis finitimis. Batanæa regio est trans Jordanem, sita in dimidia tribu Manasse et Trachonitidi ad aquilonem contermina. Trachonitis, quæ et tetrarchia Lysaniæ, propinquior est monti Libano et Cælesyriæ, ac protenditur usque ad mare Galilææ seu Tiberiadis. Ibidem, scilicet in eadem tribu Manasse, et trans Jordanem fuit Auranitis, sic nominata ab Aran urbe, inter Cæsaream Philippi et Damascus.

Reliqua pars herodianæ ditionis, urbesque Samaria, Azotus et Phaselis concessæ fuerunt Salomi, Herodis sorori, cui Cæsar Augustus largitus quoque est argenti signati quingenta millia, ædesque regias conditas Ascalone. Azotus autem et Ascalon amplissimæ olim fuerunt urbes et satrapie Philistinorum; Jamnia, nunc *Zania*, urbs maritima ac portus in tribu Dan, dissita ab Azoto et Ascalone 200 stadiis. Spectabant omnes istæ urbes ad Palæstinam.

CAPUT II.

DE LOCIS QUOS CHRISTUS PRÆSENTIA SUA DECORAVIT.

Talis erat qualem nuper descripsimus Judææ status, cum Dominus prædicationem et redemptionis opus incepit. Superstite tamen Herode Magno, natus fuerat in Bethlehem, et Archelao ethnarchiam assecuto, rediens ex Ægypto habitavit in Nazareth, ibique privatam vitam transegit usque ad annum tricesimum et prædicationem ac baptismum Joannis.

Igitur Christus anno U. C. 749, sive anno Juliano 41 ad finem vergente, in Bethlehem natus est, Matth. ii, 1, et Lucæ ii, 4. Dominum nasciturum in Bethlehem prænuntiaverat Michæas v, 2, dicens: *Et tu, Bethlehem Ephrata, parvulus es in millibus Juda, ex te enim mihi egredietur qui sit dominator in Israel, et egressus ejus ab initio, a diebus æternitatis*. Id testati sunt populi, scribæ, legisque interpretes Herodi sciscitanti, ubi Christus nasceretur; necnon Judæi illi, qui Joan. vii, 42, aiebant:

Ex semine David et de Bethlehem Castello, ubi erat David, venit Christus. Hinc aperte refelluntur Messiam adhuc expectantes; quoniam oppidum Bethlehem a fundamentis excisum est, neque illius vestigia modo apparent. Qui autem vel Davidi, vel Elimelech, vel cuilibet alii tribuendum putant Michææ oraculum, refutantur iis verbis: *Et egressus ejus ab initio, a diebus æternitatis.* Sita erat civitas Bethlehem in tribu Juda, 7 milliariis distans a Jerosolymis, Hebron versus ad austrum, et appellatur Ephrata, id est frugifera, necnon civitas David, ut distinguatur a civitate altera ejusdem nominis, quæ erat in tribu Zabulon in monte præalto, vocata Bethlehem, Josue xix, 15, a LXX ibidem *Βεθλὴμ*, atque in libro Judith Bethulia, ob cædem Holophernis sceleratissima.

Vix in lucem editus Christus in Ægyptum delatus est, ut indictam ab Herode necem vitaret, et adimpleretur vaticinium Osee xi, 4: *Ex Ægypto vocavi filium meum.* Ægyptus, regio Africæ amplissima, habet a meridie Æthiopiã, ab occasu regionem Cyrenaicã, seu Pentapolim, a septentrione mare Ægyptium, et ab ortu Palæstinã, Arabiam Petræã et Sinum Arabicum, id est, mare Rubrum. In qua Ægypti parte Dominus, ejusque parentes moram gesserint, incertum est. Quidam cum Sozomeno putant commoratum Hermopoli; alii cum Brocardo in oppido Matarea, dissito 10 milliariis a Babylone; nonnulli cum Magino Remesse, ubi olim habitaverant filii Israel; aliqui demum recentiores Alexandria, ubi facilius ob florentissimam synagogam castissimi conjuges Maria et Joseph exercere potuissent pietatis et religionis officia; sed, ut inquit Joannes Maldonatus in cap. ii Matth., nemo hac in re inquirenda curiosus, et in credenda vel affirmanda incautus esse debet.

Post Herodis obitum Christus reversus in patriam habitavit in oppido Galilææ Nazareth, in ditione Herodis tetrarchæ. Nazareth vero fuit *viculus Galilææ juxta montem Thabor*, inquit Hieronymus *De locis hebraicis*. Geographi tradunt Nazaretham distare a monte Thabor duobus leucis et a civitate Jerusalem itinere trium dierum. Ab illius oppidi domicilio Dominus dictus

est Nazarenus, id est, sanctus, a radice נצר, *separare*: qui enim sanctificantur in Dei cultum, ab hominibus quodammodo segregantur. Hinc S. Hieronymus in caput ii Matthæi ait: « Nazareus sanctus interpretatur; sanctum autem Dominum » futurum omnis Scriptura commemorat. » Scribitur tamen Nazareth etiam per צ derivatque a radicali נצר, *ramus, aut surculus*; unde flos Hebræis dicitur *Natsir*, atque ita de Christo intelligendum oraculum Isaïæ xi: *Egredietur Virgo de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet*; atque hac etymologia servata prælaudatus Hieronymus, invitans per epistolam Eustochium ad loca Palæstinæ invisenda: « Ibimus, inquit, ad Nazareth, et juxta interpretationem nominis ejus, florem » videbimus Galilææ. »

Diu ibidem permansit sacra Virginis ædes, ob peractum divinæ Incarnationis mysterium et sacre Familiæ domicilium celeberrima et sacratissima. Imperatricem Helenam ornatissimum templum ibi excitasse, sacra adhuc æde persistente narrat Nicephorus lib. VIII, cap. xxx. Meminit ejusdem templi S. Hieronymus præcit. opusculo *De locis hebraicis*, Beda, *De locis sanctis*, cap. xvi, ibique se confecisse sacrum testatur in descriptione Terræ sanctæ Jacobus, S. R. E. cardinalis de Vitriaco. Ibi etiam S. Ludovicum, Francorum regem, sacra communione reffectum narrant omnes ejusdem gentis Annales. Prædicta tamen B. Virginis domus ministerio angelorum Tersactum apud Dalmatas translata fuit, sedente Nicolao IV, pontifice maximo, an. 1291, 7 idus maias, inde vero in agrum Lauretanum Piceni, an. 1294, IV idus decembris, sedente S. Cælestino V. Prædicto enim an. 1291 et quarto pontificatus Nicolai, a Saladino rege Babyloniæ expugnata fuit Jerosolyma, et christiani omnes e Syria fuerunt expulsi. Ita sacra Domui, ad Dalmatas primum, deinde in pontificiam ditignem et in Ecclesiæ sinum transvectæ, divinitus provisum fuit. Perpetua populorum traditio, Benedicti XII aliorumque pontificum romanorum apostolicæ litteræ, Blondus Flavius, aliique historici accuratiores, ingentia miracula, lucubrationesque Canisii, Turriani, Raymundi, Martorellii et aliorum complurima, non sinunt

nos dubitare de hujus rei veritate, quam confirmat, quidquid cum apostata Vergerio obganniant quidam heterodoxi, magna illa frequentia populorum ad lauretanum templum confluentium; de qua Baptista Mantuanus carmelita lib. *Agelariorum* sexto :

Huc Itali, Sicullque ferunt solemnia vota :
Huc fuit Epirus, fuit Illyris, accola Rheni,
Accola Danubii; venit usque a littore Narbo
Galliæ, et Isthmiacæ Spartanus ab æquore terræ.

Nunc in Palæstinam redeunt, illic anno v. ær. 26, Judeam post Valerium Gratum, administrante Pontio Pilato, legimus cap. tertio Matthæi, Marci et Lucæ, necnon primo ac tertio Joannis, filium Zachariæ Joannem, Baptistam prædicasse ingenti multitudini, confluenti ad Jordanem baptismum pœnitentiæ et vocis parantis viam Domini implese munus, quod Isaias xl, 3, prænuñtiaverat. In campestribus Jordani proximis, ac præsertim in Ænon et in Bethania præcursorem Baptistam annuntiasse Christum venturum, traditur ab evangelista Joanne præcitatis in locis. Ænon vero in medio tribus Manasse cis flumen, non procul a Salem, regia olim urbe, sita erat. Bethania autem, ab ea diversa, ubi Dominus Lazarum suscitavit. Adrichomius fuisse puta Bataneam regionem sitam in prælaudata tribu Manasse; complures innixi vetustæ lectioni pro Bethania contendunt scribendum esse in *Βηθανιά*.

Verum cum hebraica lingua בית-עברה, *Bethabora* significet locum transitus, *Bethania* autem locum navium; ad illorum opinionem accedimus, qui sentiunt utroque nomine designari Jordanis trajectum, maxime quod in syriaco habetur, הירדן, *in Trajectu Jordanis*, loco nempe percommode eis, et ultra fluvium habitantibus, ut ad baptismum Joannis accederent.

Ubi etiam Christus baptizatus est, in desertum locum secedens, jejunavit, pugnavitque cum dæmone. Desertum illum locum inter Jerusalem et Jericho, inter Anathot et Galgala, nec procul a mari Mortuo, constituunt sacri geographi. Inde vero Dominus petiit Capharnaum, quam urbem suæ prædi-

cationi potissimum destinavit, quemadmodum Bethlehem natiuitati et Jerosolymam passioni. Matthæus, cap. iv, 13, ait Capharnaum fuisse civitatem maritimam in finibus Zabulon et Nephthalim, eamque describunt geographi ad dexteram et occidentem ripam Jordanis, ubi influit in mare Galilææ; unde aperta sunt quæ prædixerat Isaias cap. ix, 1, etc.

Ex hac urbe, tunc metropoli Galilææ, facillimum fuit Domino per finitimas regiones benefaciendo et sanando transire; primumque signum patravit in Cana, exigua urbe tribus Zabulon inter Carmelum et Ptolemaidem. Bethsaide, quæ et Julias appellata est, ad ripam septentrionalem maris Tiberiadis Andream, Petrum et Philippum vocavit, cæteris apostolis ex eadem provincia accersitis. In montano Tractu Genesaretico oravit, docuit, ingentem turbam prodigiosa quinque panum multiplicatione satiavit. In Jericho regia olim civitate, et una ex Judæorum toparchiis, cæco lumen, Zachæo æqui rectique cognitionem impertiit. In Sichar, aut Sichem, quam et Flavianam Neapolim dixerunt, sita inter duo montes in Samaria, mulierem suosque concives de suo adventu ac missione reddidit certiores. Thabor, ubi gloriosus apparuit, erigitur in tribu Zabulon, sive in medio campo Galilææ, et est idem mons quem Polybius Mastroim, Septuaginta autem et Josephus *Ἱερὴσαλὴμ* appellaverunt. Bethania, castellum Mariæ et Marthæ, ubi Lazarum quatruiduanum suscitavit a mortuis, erat in tribu Benjamin, orientem versus, stadiis quindecim dissitum a Jerusalem.

Hanc, quam postremo commemoravi, civitatem passionem suam et peractam humani generis redemptionem Dominus consecravit. Hæc Jebus olim dicta, a Græcis Solyma, in libris Machabæorum Jerosolyma, a Ptolomæo autem Capitolia, a Romanis Ælia, ac tandem a Turcis Cutz, regalis urbs fuit, Palæstinæ metropolis, sedesque regni davidici et omnium regum Juda, quos cap. x enumeravimus. Sita est Jerosolyma in tribu Benjamin procul a littore maris Syrii 40 mill. pass., inter Damascum et Babylonem, illinc 160 milliariis, hinc vero 300 distans, ab Alexandria autem Ægypti, quam Turcæ Scanderiam vocant, milliariis 400. Tanta fuit urbis hujus amplitudo,

tantaque populorum ad illam concursus, redeunte præsertim Paschatis solemnitate, ut obsidionis tempore in ea perierint undecies centena millia, et nonaginta septem millia capta fuerint. Etiam Augustinus, *Serm. cciv de Temp.*, inquit, confluisse Jerosolymam tricies centena millia Judæorum, idque comprobatur enumeratione victimarum quæ sub Cestio præside Syriæ, anno Christi 64, mactatæ fuerunt. Eversa est Jerusalem a Tilo anno 2 Vespasiani, ær. christ. 70, die octavo mensis septembris. Nunc parvi circuitus est, vix incolas continens decem mille, deficitque magis in dies propter Arabum incursiones.

Crucem subiturus oravit et comprehensus est in horto Gethsemani. Hoc autem hebraico vocabulo גת-שמן signifi-
catur *Vallis cum oleis*. Vallem pinguiissimam interpretatur Hieronymus. Ibi junicem illam piacularem, de qua Num. xix, 5, comburere sacerdotes consueverunt. Ibi erat et vicus ejusdem nominis, unde Matthæus vocat χωρίον Γεθσημανῆ, *Villam Gethsemani*. Joannes xviii, 1, locum delineat *trans torrentem Cedron*. Græci codices habent τὸν ἀϊδρον, *Cedrorum*, et vallem Jerosolymis adjacentem, *locum Cedris consitum*, in VI libro *De bello judaico*, appellat Josephus. Putat Grotius in torrentis marginibus cedros utrinque plantatos. A Judæis dicitur קדרון, *Cedron*, quasi nigrescens a radice קדר, fortasse ob arborum vallisque opacitatem. Irrigat Cedron vallem Josaphat, separatque tribum Benjamin a tribu Juda, ac in mare Mortuum demergitur.

Γολγοθα, *Golgotha*, ubi crucifixus est Dominus, dicitur quoque ab evangelistis Κοσμίον τόπος, *Calvariæ locus*, quod ibi rei decollarentur et supremo afficerentur supplicio. Sane Hebræi et Syriaci caput appellitant גולגותא, *Golgotha*. Mons ille civitati proximus erat ad occidentem. Ibi sepultum protoparentem Adamum plures scripserunt, a quibus non dissentit S. Hieronymus in epistola quam ad Marcellam dedit nomine Paulæ et Eustochii. At idem Hieronymus, *Commentar. in cap. xxvii Matth.*, hanc sententiam rejicit, affirmans primum hominem in Hebron et Arbeæ fuisse sepultum, ut legitur Josue xiv, 15.

Videtur tamen hic Josue locus accipiendus de homine inter *Enacim*, id est, Gigantes, maximo.

Emmaus, sive Ammaum, quo proficiscentibus duobus discipulis Jesus redivivus apparuit, a Luca xxiv, 13, distare dicitur a Jerusalem *stadiis sexaginta*. Est autem stadium 125 passuum mensura. Porro Emmaus ab evangelista vocatur *χωριον*, castellum, aut pagus, a Josepho χωριον, oppidulum, a Plinio tamen toparchia. Emmauntem exusit Varus; Nicopolim postea dixerunt, quasi Victoriæ urbem; quod nomen etiamnum retinet, civitas pene excisa et episcopalis sub patriarchatu jerosolymitano.

Ad cælos denique Salvator adscendit ex vertice montis Oliveti, proximi Jerosolymæ ad orientem, torrente Cedron, de quo paulo supra, interfluente. Ibi impressa ejusdem Salvatoris vestigia tradit vetusta traditio, quam et laudant Augustinus, *Tract. xlvii in Joannem*, S. Paulinus, *Epist. xxxi ad Severum*, Severus Sulpitius, *Hist. sacræ* lib. II, cap. III, auctor libri *De locis hebraicis* in Actis apostolorum apud Hieronymum, et *De locis sanctis* apud Ven. Bedam. Atque de hac traditione nec hæsitat Casaubonus, *Exercit. xvi*, n. 154, adversus Baronium. Ipse ecclesiasticorum Annalium Parens ad annum Christi 34, illam de impressis Domini vestigiis traditionem corroborans, animadvertit ad litteram in Christi ascensu impletum fuisse vaticinium Zachariæ xiv, 4: *Stabunt pedes ejus supra montem Oliveti, qui est contra Jerusalem ad orientem.*

CAPUT III.

UBI POST CHRISTI PASSIONEM APOSTOLI PRÆDICAVERINT
EVANGELIUM.

Priusquam ad cælum adscenderet, Christum mandasse apostolis ut Evangelium per universum orbem hominibus annuntiarent, Matthæus et Marcus affirmant postremo capite. Ubi ergo induti fuerunt virtute ex alto et Paraleti muneribus locupletati, a civitate Jerusalem inchoarunt apostolicam prædicationem, adimplentes oraculum Isaïæ II, 3: *De Sion exhibit lex,*

tantaque populorum ad illam concursus, redeunte præsertim Paschatis solemnitate, ut obsidionis tempore in ea perierint undecies centena millia, et nonaginta septem millia capta fuerint. Etiam Augustinus, *Serm. cciv de Temp.*, inquit, confluisse Jerosolymam tricies centena millia Judæorum, idque comprobatur enumeratione victimarum quæ sub Cestio præside Syriæ, anno Christi 64, mactatæ fuerunt. Eversa est Jerusalem a Tilo anno 2 Vespasiani, ær. christ. 70, die octavo mensis septembris. Nunc parvi circuitus est, vix incolas continens decem mille, deficitque magis in dies propter Arabum incursiones.

Crucem subiturus oravit et comprehensus est in horto Gethsemani. Hoc autem hebraico vocabulo גת-שמני signifi-
catur *Vallis cum oleis*. Vallem pinguiissimam interpretatur Hieronymus. Ibi junicem illam piacularem, de qua Num. xix, 5, comburere sacerdotes consueverunt. Ibi erat et vicus ejusdem nominis, unde Matthæus vocat χωρίου Γεθσημανῶν, *Villam Gethsemani*. Joannes xviii, 1, locum delineat *trans torrentem Cedron*. Græci codices habent τὸν ἀϊδρον, *Cedrorum*, et vallem Jerosolymis adjacentem, *locum Cedris consitum*, in VI libro *De bello judaico*, appellat Josephus. Putat Grotius in torrentis marginibus cedros utrinque plantatos. A Judæis dicitur קדרון, *Cedron*, quasi nigrescens a radice קדר, fortasse ob arborum vallisque opacitatem. Irrigat Cedron vallem Josaphat, separatque tribum Benjamin a tribu Juda, ac in mare Mortuum demergitur.

Γολγοθα, *Golgotha*, ubi crucifixus est Dominus, dicitur quoque ab evangelistis Κοσμίον τόπος, *Calvariae locus*, quod ibi rei decollarentur et supremo afficerentur supplicio. Sane Hebræi et Syriaci caput appellitant גולגותא, *Golgotha*. Mons ille civitati proximus erat ad occidentem. Ibi sepultum protoparentem Adamum plures scripserunt, a quibus non dissentit S. Hieronymus in epistola quam ad Marcellam dedit nomine Paulæ et Eustochii. At idem Hieronymus, *Commentar. in cap. xxvii Matth.*, hanc sententiam rejicit, affirmans primum hominem in Hebron et Arbeæ fuisse sepultum, ut legitur Josue xiv, 15.

Videtur tamen hic Josue locus accipiendus de homine inter *Enacim*, id est, Gigantes, maximo.

Emmaus, sive Ammaum, quo proficiscentibus duobus discipulis Jesus redivivus apparuit, a Luca xxiv, 13, distare dicitur a Jerusalem *stadiis sexaginta*. Est autem stadium 125 passuum mensura. Porro Emmaus ab evangelista vocatur *χωριον*, castellum, aut pagus, a Josepho χωριον, oppidulum, a Plinio tamen toparchia. Emmauntem exusit Varus; Nicopolim postea dixerunt, quasi Victoriæ urbem; quod nomen etiamnum retinet, civitas pene excisa et episcopalis sub patriarchatu jerosolymitano.

Ad cælos denique Salvator adscendit ex vertice montis Oliveti, proximi Jerosolymæ ad orientem, torrente Cedron, de quo paulo supra, interfluente. Ibi impressa ejusdem Salvatoris vestigia tradit vetusta traditio, quam et laudant Augustinus, *Tract. xlvii in Joannem*, S. Paulinus, *Epist. xxxi ad Severum*, Severus Sulpitius, *Hist. sacræ* lib. II, cap. III, auctor libri *De locis hebraicis* in Actis apostolorum apud Hieronymum, et *De locis sanctis* apud Ven. Bedam. Atque de hac traditione nec hæsitat Casaubonus, *Exercit. xvi*, n. 154, adversus Baronium. Ipse ecclesiasticorum Annalium Parens ad annum Christi 34, illam de impressis Domini vestigiis traditionem corroborans, animadvertit ad litteram in Christi ascensu impletum fuisse vaticinium Zachariæ xiv, 4: *Stabunt pedes ejus supra montem Oliveti, qui est contra Jerusalem ad orientem.*

CAPUT III.

UBI POST CHRISTI PASSIONEM APOSTOLI PRÆDICAVERINT
EVANGELIUM.

Priusquam ad cælum adscenderet, Christum mandasse apostolis ut Evangelium per universum orbem hominibus annuntiarent, Matthæus et Marcus affirmant postremo capite. Ubi ergo induti fuerunt virtute ex alto et Paraleti muneribus locupletati, a civitate Jerusalem inchoarunt apostolicam prædicationem, adimplentes oraculum Isaïæ II, 3: *De Sion exhibit lex,*

et verbum Domini de Jerusalem. Tum sorte sibi divisisse provincias, trad. S. Hieronymus, *Comment. in cap. xxxv Isaïæ*, confirmatque Soerates, lib. I *Hist. eccl.*, cap. xix, quamquam Baronius ad annum Ch. 44 non sorti commissam, sed instinctu speciali Spiritus sancti divisionem illam peractam fuisse existimet; sed potest utrumque componi, ut forte simul, et divini Spiritus assistentia singulas sibi regiones distribuerint, ne aliquis privatæ affectionis oriretur suspicio. De eadem distributione scribit S. Leo M., *Serm. lxxx in Natali apostolorum*: « Duodecim apostoli accepta per Spiritum sanctum omnium » locutione linguarum, imbuendum Evangelio mundum distributis sibi terrarum partibus susceperunt. »

At ubinam singuli apostoli prædicarunt? Fidem adhibendam puto Eusebio Cæsareensi, scribenti initio lib. III *Eccl. hist.*: « Thomas quidem, ut a majoribus traditum accepimus, Parthiam sortitus est; Andreas vero Scythiam. Joanni Asia obvenit, qui plurimum temporis in ea commoratus, Ephesi tandem diem obiit. At Petrus per Pontum, Galatiam, Bythiniam atque Asiam Judæis, qui in dispersione erant, prædicasse existimatur. Qui ad extremum Romam veniens, cruci suffixus est capite deorsum demisso; sic enim ut in cruce collocaretur, oraverat. De Paulo jam quid attinet dicere, quia Jerosolymis usque ad Illyricum munus evangelicæ prædicationis implevit, ac postremo Romæ sub Nerone martyrio perfunctus est? Hæc Origenes in tertio volumine *Expositionum in Genesim*, dissertis verbis commemorat. » Hactenus Eusebius, cui consentiunt Soerates lib. I, cap. xix, et Nicephorus lib. II, cap. xxxix et seq., necnon lib. III, cap. i.

Dixi fidem Eusebio adhibendam, nam præter allatum ab ipso testimonium Origenis, S. Gregorius Nazianzenus Orat. xxv, inquit, Petrum in Judæa, Paulum gentibus, Lucam in Achaia, Andream in Epiro, Joannem Ephesi, Thomam in India, et Marcum in Italia Evangelium annuntiasset. Similia scribunt S. Joannes Chrysostomus in *Homilia de duodecim apostolis*, S. Gregorius Magnus, *Hom. xvii in Evangelia*, et S. Isidorus Hispalensis, in libro *De vita et morte sanct.*, cap. lxxxii.

Baronius ad annum Ch. 44, ubi plura narrat de apostolorum prædicatione atque itinere, postquam luculenter demonstravit Petrum fuisse Romæ, quod nonnulli heterodoxi temere audent negare, ex locorum traditione narrat, eundem Petrum Neapolim Campaniæ urbem navigio fuisse delatum, et inde solventem Liburnum et Pisas proxime positas divertisse, hic vero ex more sacrificium obtulisse incruentum in loco, quem constat tantæ rei memoriam celebrem esse, summoque honore a posteris habitum, id quod nos experimento cognoscimus, oculisque conspiciamus. Addit insignis auctor, Andream ad Scythas missum, in Græciam quoque et in Epirum fuisse profectum, Thraciam insuper, Macedoniam, Thessaliam, Achaïam, necnon ad Sogdianos et Æthiopes pergrasse. In describendo Philippi itinere in Asiam superiorem, monet alienum esse a vero, quod scribit Isidorus, paulo supra laudatus, et habetur quoque in Breviario Ecclesiæ toletanæ, ab eodem Philippo etiam Gallos christiana fide fuisse imbutos, ac repetit quæ notaverat ad Martyrologium romanum, pro Gallis *Galatas* esse legendum. Thomam, qui primum ad Parthos profectus fuerat, ad Indos quoque, Æthiopes, Persas, Medos ac Bracmanos penetrasse, asserit ex Nazianzeno, Chrysostomo ac Theodoro. Lustratam demonstrat a Bartholomæo majorem Armeniam, Licaoniam et Albaniam, testimonia proferens Origenis, Soeratis et Pantheni philosophi. A Simeone Chananæo, qui et Judas, Mesopotamiam, Persidem, necnon Africam et Britanniam evangelica luce perfusas narrat, Hieronymi, Bedæ, aliorumque testimoniis laudatis. Thaddæum prædicasse in Arabia et Idumæa refert ex libro II Nicephori, sciteque admonet Thaddæum, quem ferunt missum ad Abgarum, regem Edessenorum, alterum fuisse a Thaddæo apostolo, et unum ex numero septuaginta duorum discipulorum, ut lib. I *Hist. eccl.*, c. xiii, tradidit Eusebius. Plura sunt alia in proluxa illa narratione Baronii, ex quibus hæc tantum duximus observanda.

Edita est post Baronii obitum a Combesio, tomo II *Auctarii ad Bibliothecam Patrum*, edit. Paris. 1684, græce et latine synopsis quædam sub nomine Hippolyti martyris cum titulo:

Indiculus de duodecim apostolis, ubinam quisque eorum prædicaverit et ubi consummatus sit. Hippolyto tamen eruditi omnes eandem synopsis abjudicant. Et revera nulla hujus fit mentio in Catalogo operum ejusdem martyris, marmoreæ ipsius tabulæ insculpto, servatoque in vaticana bibliotheca. Cotelarius etiam in Notis ad Opera Patrum, qui floruerunt temporibus apostolicis, eandem synopsis inter regios Codices adinvenit sub nomine Dorothei, Tyri episcopi, necnon sub nomine S. Epiphani, episcopi Cypri. Quamquam hæc Hippolyto afficta synopsis ab ea, quam adtribuunt Dorotheo, plurimum discrepet, ut percipient oculus in utramque conjicientes, in synopsi autem Dorothei incerta et dubia complura, nonnulla quoque falsa et absurda habeantur; id tamen non evincit ejusdem furfuris eam esse, quæ sub Hippolyti nomine circumfertur. Cujuscumque vero sit pretii, eam hic exscribere, necessarium atque opportunum existimamus.

» PETRUS quidem cum prædicasset Evangelium in Ponto, Galatia, Cappadocia, Bithynia, Italia atque Asia, postea a Nerone crucifigitur, capite deorsum verso, cum ipse sic pati rogasset.

» ANDREAS cum Scythis ac Thracibus prædicasset, cruci affixus est Patræ in Achaia, rectus in olea arbore, ibique sepelitur.

» JOANNES vero in Asia a Domitiano imperatore in Pathmos insulam relegatus, ubi etiam Evangelium conscripsit et Apocalypsim vidit. Sub Trajano obdormivit Ephesi. Ejus reliquiæ cum fuissent quæsitæ, non sunt inventæ.

» JACOBUS, ejus frater, prædicans in Judæa ab Herode tetrarcha (scribendum erat, ab Herode Agrippa), gladio occiditur, ibique sepelitur.

» PHILIPPUS prædicans in Phrygia, Hierapoli crucifixus est, capite deorsum verso, sub Domitiano principe, eodemque loco sepultus.

» BARTHOLOMEUS cum Indis prædicasset, eisque conscriptum a Matthæo Evangelium exposuisset, crucifixus est, et ipse capite deorsum verso, Albani, magnæ Armeniæ urbe.

» MATTHEUS, cum Evangelium hebraice scripsisset, Jerosolymis edidit, obdormivitque Hieræ, Parthorum civitate.

» THOMAS, cum Parthis, Medis, Persis, Hircanis, Bactris, Margis prædicasset, abietina lancea quatuor sui corporis partibus confossus est Calaminæ, quæ est urbs Indiæ, ibique sepelitur.

» JACOBUS Alphæi, prædicans Jerosolymis, lapidatus a Judæis occiditur, illicque prope templum sepelitur.

» JUDAS, qui et Lebbæus, ubi populo Edessæ ac toti Mesopotamiæ prædicasset, obiit Beryti, ac illic sepelitur.

» SIMON Chananæus, filius Cleophæ, qui et Judas, post Jacobum Justum creatus Hierosolymorum episcopus, obiit, sepeliturque eodem in loco cum annos 120 vixisset.

» MATHIAS, cum esset unus de septuaginta, accensetur duodecim apostolis; cumque prædicasset Hierosolymis obiit, et illic sepultus est.

» PAULUS denique post annum ab assumptione Christi adiit apostolatam, incipiensque ab Hierusalem pervenit usque ad Illyricum et Italiam, ac Hispaniam, prædicans Evangelium per annos quinque ac triginta; sub Nerone autem amputato Romæ capite, illic sepelitur. » Hæc synopsis Hippolyto adscripta.

In ea *synopsi* alienum a veritate arbitramur, quod Joannes Evangelium scripserit in insula Pathmos, in quam a Domitiano fuerat relegatus. Scripsit enim illud Ephesi, rogatus ab Asiæ episcopis adversus Cerinthum, aliosque hæreticos, qui Christi negabant divinitatem, ut colligimus ex Eusebio, lib. III, cap. xx, Irenæo, lib. III, cap. i, et Hieronymo, in *Catalogo script. eccles.* Id vero contigit imperante Nerva, qui ad principatum evectus post mortem Domitiani in suo cubiculo occisi, anno Ch. 96, XIV kalendas octobris, eos qui in exilium pulsi fuerant, senatusconsulto revocavit. Philippum passum Hierapoli tradit etiam S. Joannes Chrysostomus præcit. *Hom. de XII apost.* At genus mortis in hac synopsi descriptum non cohæret omnino Eusebio scribenti in chronico ad annum 12 Claudii, fuisse affixum cruci et lapidibus insuper obrutum. Quod hic de

Bartholomæo narratur, crucifixum fuisse inverso capite, legitur quoque apud Metaphrastem et Nicephorum; sed excoriatum tradit vetustior et communior opinio. De Pauli autem profectione ad Hispanos, ut ad annum Christi 61, animadvertit Baronius, non eadem est historicorum sententia, quamquam nos id affirmantibus adhareamus.

Movet nos eximiorum Ecclesiæ Patrum auctoritas. Enimvero S. Cyrillus Jerosolymitanus *Catech.* xvii de Paulo inquit: « Ab Jerosolymis usque ad Illyricum disseminavit Evangelium, » qui regiam quoque Romam instituebat, et in Hispaniam » usque promptitudinem prædicationis extendit. » S. Athanasius in *Epist. ad Dracontium* ait: « Studium fuit sancto » viro, nempe Paulo, usque ad Illyricum Evangelium prædi- » care, nec segnescere, nec omittere, quin Romam iret, et in » Hispaniam descenderet, ut pro graviore labore, majore » frueretur mercede laboris. » S. Joannes Chrysostomus *Hom. lxxvi in Matth.*: « Videas, inquit, Paulum Jerosolymis » ad Hispanias usque currentem; » quod et repetit *Præf. in epistolam ad Hebræos* et *Hom. vii de laudibus Pauli*. Sanctus denique Hieronymus (non enim necessarium putamus singulos producere) in cap. v Amos hæc habet: « Paulus apostolus, » quasi turbo violentus, et sæva tempestas, et tumentes maris » gurgites persequebatur, et opprimere nitentur Ecclesiam » Dei. Qui vocatus a Domino effusus est super faciem universæ » terræ, ut prædicaret Evangelium de Jerosolymis usque ad » Illyricum, et ædificaret non super alterius fundamentum, » ubi jam fuerat prædicatum, sed usque ad Hispanias tenderet, » et a mari Rubro, imo ab Oceano usque ad Oceanum curreret, » imitans Dominum suum, et solem justitiæ, de quo legimus; » *A summo caelo egressio ejus, et occursus ejus usque ad sum- » mum ejus; ut ante eum terra deficeret, quam studium prædi- » candi.* » Indubitatum profecto est, apertumque ex Epistola ad Roman. cap. xv, 24 et 28, Apostolum habuisse magnum desiderium in Hispaniam proficiscendi, quod arbitramur explevisse anno aere christ. 63.

Inter regiones quos Paulus imbuit Evangelio, memoratur

in Act. apost. cap. xxviii, 1, Melita, insula maris Mediterranei, ad quam appulit post naufragium, sita ad Siciliae meridiem, et olim colonia Carthaginensium, nunc sedes Equitum Jerosolymitanorum seu Melitensium¹. Conatus est tamen evincere vir eruditus Ignatius Georgius, monachus ragusinus, non ad hanc Melitam Africanam, sed ad Melitam alteram maris Adriatici, subjectam dominio reipublicæ ragusinae, Paulum tempestate fuisse appulsum, ibique patrasse quæ narrantur præcitato capite xxviii Actuum apostolorum. Quamquam vero ætate nostra pro utraque Melita acerrime sit decertatum, videtur nobis aperte cit. c. xxviii, v. 12, ubi legitur Paulum ex illa solventem insula in navi alexandrina Syracusam primum, deinde Rhegium, postea Puteolos, hinc vero Romam venisse, commonstrari Melitam, de qua agimus, fuisse africanam, cum ex Dalmatina Romam profecturis istiusmodi iter longum nimis sit et obliquum.

Quidam denique recentiores etiam apostolatam S. Thomæ apud Indos, aut in dubium revocant, aut oppugnare nituntur. Aiunt enim ad Indos Thomam quemdam manichæum, non Thomam apostolum, ut enuntiaret Evangelium, penetrasse, nec uspiam apud geographos inveniri urbem illam Calaminam, ubi a Pseudo-Hippolyto Thomas asseritur lancea confossus; in urbe etiam Edessa a Rufino et a Socrate sacram Thomæ ædem, in eaque reconditas ipsius exuvias commemorari. Verum opinionem illam constantissima Patrum, quos supra laudavimus, traditione refellimus. Gregorius enim Nazianzenus, Orat. xxv, Hieronymus, Epist. cxlviii, et Ambrosius, in psalmum xlv, S. Thomæ apud Indos apostolatam apertissime asserunt. Adde Gaudentium Brixianum, *Serm. de dedicat. Eccl.*, Paulinum, carm. xxvii, Theodoretum, lib. IX *De verit. Evangel.*, Nicephorum, lib. II, cap. xl, necnon Menologia Græcorum, Latinorumque Martyrologia. Neque traditio ista evertitur, etiamsi concedatur in Indiam post tempora apos-

¹ Melita insula ab an. 1815 in Anglorum devenit potestatem, id approbante vel saltem consentiente Vindobonensi conventu.

(Continuatoris adnotatio.)

tolorum profectum quoque fuisse Thomam aliquem manichæum, quod ex apocryphis manichæorum libris fluxisse non dubitamus. Ad Calaminam quod attinet, Tillemontius pro Calamina *Calamonem* legendum putat; at Calamon in Arabia, non in India, invenitur. Meliaporem unam esse urbem cum ipsa Calamina docent permulti; nisi mavis Calaminæ vocabulo significari collem proximum, ubi Thomas martyrium fuerit perpessus. *Calaminthe* enim syriaca lingua, qua interdum christiani sancti Thomæ uti solent, idem sonat, ac *mons prope urbem*, aut *urbs in monte*, sive *in colle* fundata. Ex India corpus S. Thomæ Edessam translatum scribit S. Gregorius Turo-nensis, *De gl. martyrum*, cap. XXXI, eamque translationem contigisse circa annum 232 Tillemontius, Florentinius, aliique litteris tradunt. Edessa autem solo æquata, Thomæ corpus in insulam Chios maris Icarii, et inde Ortonam urbem Aprutii citerioris in archiepiscopatu teatino, anno 1258 translatum est. Non itaque S. Thomæ apostolatus in India ob præmissas conjecturas revocari debet in dubium.

CAPUT IV.

PROSPECTUS ROMANI ORBIS, IN QUO APOSTOLI CONSTITUERUNT
EPISCOPOS.

Non eadem semper fuit orbis, quem apostoli peragrarunt, et in quo prædicarunt Evangelium et episcopos constituerunt, partitio; sed alia erat imperante Cæsare Augusto, alia sub Adriano, alia denique sub Constantino, et usque ad Arcadium et Honorium imperatores.

Distributio Augusti facta anno U. C. 726, ante Christum 28, sive, ut existimat Onuphrius Panvinius, anno proximo, *Augusto VII* et *M. Agrippa coss.*, ita a Dione traditur libro LIII *Romanæ historiæ*. « Is (C. Augustus) recepta in se omni » reipublicæ cura, negavit se omnes velle provincias obtinere, » aut quas regendas sumpsisset, in perpetuum gubernare; » ideoque infirmiores, nimirum, quia essent paciores, aliis » attribuit; potentiores provincias, ut quæ plus periculi osten-

» derent, ac vel hostes accolæ haberent, vel novos per se ipsa » motus turbare possent, sibi retinuit. Id faciebat sub hac » specie, ut cum senatus tuto bonis imperii perfrueretur, ipse » laboribus et periculis objectus videretur; at sub eo prætextu » eum vere inermem imbellemque efficiebat, et ad se solum » arma, militesque transferebat. Hac de causa senatui popu- » loque Africa, Numidia, Asia, et cum Epiro Græcia, Dalmatia, » Macedonia, Sicilia, Creta, Africa Cyrenaica, Bithynia cum » Ponto finitima, Sardinia, atque Hispania Bætica adscriptæ » sunt; Cæsari autem Hispaniæ quod reliquum erat, ut Tarra- » conensis, Lusitaniaque, tum omnis Gallia, et Narbonensis, » et Lugdunensis, Aquitaniaque, et Celtica (nam Celtæ quidam, » quos Germanos vocamus, cum omnem Celticam regionem » quæ ad Rhenum est occupassent, effecerunt ut ea Germania » vocaretur, superior ea quæ Rheni fontibus propior est, » inferior, quæ ab hac usque ad Oceanum Britannicum se » extendit) item Cælesyria, Phœnice, Cilicia, Cyprus, Ægyptus; » ex his tamen postea temporis Cæsar Cyprum et Galliam » Narbonensem populo reddidit, pro eisque Dalmatiam recepit, » quæ permutatio etiam, veluti in processu operis dicam, » in aliis quibusdam provinciis est facta. » In hac distribu- » tione 26 diœceses constitutæ fuerunt, quarum 14 Augustus per rectores perpetuo administravit, reliquas senatui regendas commisit.

Ex illa imperii partitione diœceses 26 natæ fuerunt, quarum numerus paulatim immutatus est et adauctus. Nam regnante Tiberio accesserunt imperio romano provinciæ duæ, id est, Cappadocia et pars Comagenæ, nimirum Syriæ portio illa quam ab Euphrate Procopius, aliique Euphratesiam vocarunt; sub Claudio Mauritaniam duæ, Cæsarensis et Tingitana, ambæ pertinentes ad Africam, et quarum tractus vulgo Barbariam nominamus; sub Claudio Britannia; sub Nerone Pontus Polemoniacus et Alpes Cotticæ: ille alluit eam Cappadociæ partem, ubi sita olim erat urbs Polemonium; hæ autem Delphinatum a principatu Pedemontano dividunt, ubi Padus fluvius decurrit. Imperium administrante Vespasiano, in provinciam redactæ

fuerunt Achaia, Lycia, Rhodus, cum cæteris insulis, atque Trajano regnante Armenia, Mesopotamia, Assyria et Arabia.

Immutato itaque et confuso priori ordine, atque ad imperium eucto Hadriano, anno Christi 117, necessum fuit aliam instituere romani imperii distributionem. Italia in duas regiones divisa est: pars prima comprehendebat regiones a Piceno ad extrema Siciliæ, quas Sextus Rufus vocat *provincias suburbanas*, communius dixerunt *regiones suburbicarias*; et pars altera continebat omnes citra et cis Padum regiones cum provinciis adjacentibus, id est, Liguria, Æmilia, Alpibus Cottis, Etruria, Rhetiis, Venetiis et Histria. In Africa tres constitutæ fuerunt provinciæ, Proconsularis, Numidiæ et Mauritaniæ; in Hispania item tres, provincia Tarraconensis, Bætica et Lusitana; in Gallis autem quatuor, provincia Belgica, Lugdunensis, Aquitanica et Narbonensis. Ita, ne per universum orbem erremus, in duas provincias Britannia, in decem et septem Illyricum, in quatuor Egyptus, in tredecim Oriens, in sex Thracia, in octo Pontus et in undecim Asia coaluerunt. Quisnam vero esset, imperante Hadriano, status universi romani orbis, ex Appiano Alexandrino, qui sub Trajano et Hadriano floruit, ut auctor est Photius, cognosci potest.

Nova rursus distributio imperii facta est Constantino Magno rempublicam administrante. Is quatuor præfectos constituit, eisdem committens militarem disciplinam, erogationem annonæ, amplissimamque regiminis potestatem, adeo ut nulla post imperatoriam honorificentior dignitas haberetur. Ac primus fuit præfectus prætorio Orientis, cui subjectæ erant quinque diœceses: prima Orientis, secunda Ægypti, tertia Asiæ, quarta Ponti, quinta Thraciæ. Alter præfectus prætorio Illyrici, cui Macedonia et Dacia fuerunt commissæ, omnibus harum regionum provinciis in diœceses tantum duas coarctatis. Tertius præfectus prætorio Italiæ, sub quo tres diœceses, Italiæ, Illyrici et Africæ; sed ex provinciis decem et septem Italiæ, ut ea numerabantur ætate, septem Italiæ vicario, et reliquæ vicario Urbis obtemperabant; Thuscia nostra septem prioribus accensebatur. Quartus denique erat præfectus præto-

rio Galliarum, eique tres diœceses commissæ: Hispania nempe, Gallia et Britannia.

De hac imperii distributione ita Zosimus lib. II *Historiarum*:
 » Constantinus recte constituta loco movens unum hunc magistratum (præfectorum prætorii) in quatuor imperia dispersit. Nam uni præfecto totam Ægyptum cum Libyæ
 » Pentapoli et Orientem ad Mesopotamiam usque, et præterea
 » Cilices, Cappadoces, Armenos, oramque maritimam totam
 » a Pamphylia Trapezuntem usque, et usque ad Castella
 » propter Phasidem sita, tradidit. Eidem, et Thracia commissa,
 » et Mysia, Asemi, ac Rhodopes, a Doberi oppidi finibus
 » circumscripta. Præterea Cyprum adjecit, et Cycladas insulas,
 » Lemno, et Imbro, et Samothracia exceptis. Alteri Macedones
 » attribuit, et Thessalos, et Cretenses, et Græciam, et circum-
 » jacentes insulas, et Epirum utramque, et præter has Illyrios,
 » et Dacas, et Triballos, et Pannonios ad Valeriam usque,
 » et Mysiam præterea superiorem. Tertio totam Italiam, et
 » Siciliam, et circumjacentes insulas, itemque Sardiniam, et
 » Corsicam, et Africam a Syrtibus Cyrenem usque. Quarto
 » Transalpinos Celtas et Hispanos cum insula Britannica. » Hæc Zosimus.

In hac autem descriptione primo notandum est, Zosimum iniquo erga Constantinum fuisse animo, ut in Vita ejusdem Constantini demonstravimus; ideoque neminem movere debet, quod historicus ipse ait, immutata fuisse a Constantino quæ a majoribus recte fuerant constituta. Deinde sciendum est, ante Constantinum duos constitutos fuisse præfectos ab imperatore Commodo, postquam is occidit Perennem prætorio præfectum, ut scribit Herodianus, nec Zosimus præcitato II libro *Historiarum* diffitetur. Advertendum præterea non fuisse perpetuam constantinianam illam distributionem; nam Valentinianus Senior adseiscens in consortium imperii Valentem fratrem suum, huic Orientem ad Ægyptum usque et Bithyniam commisit, sibi que reservavit Illyricum, Italiam, Hispaniam, Britanniam et Africam universam, ut scribit Sozomenus lib. IV *Hist.*, cap. vi, assentientibus Zosimo et Theodoreto. Idem

præstitit Gratianus assumens ad imperii consortium Theodosium; ac Theodosius ipse cum Arcadio, Arcadius cum Honorio consimili ratione se gesserunt. Post irruptionem autem Gothorum et Vandalorum, aliarumque barbararum gentium, post scissionem ac translationem imperii, ac post cruenta Saracenorum bella, quanta fuerit orbis permutatio, vicissitudo ac divisio, quantaque humanarum omnium, divinarumque rerum perturbatio et confusio, nostrum non est enarrare, qui stantis dumtaxat et florecentis imperii rudem quamdam formam, prospectumque delineandum suscepimus.

CAPUT V.

DE LOCIS UBI APOSTOLI EPISCOPOS CONSTITUERUNT.

Peragrantes apostoli orbem in urbibus locisque præcipuis episcopos, qui christianam regerent plebem, eamque doctrina monitisque saluberrimis imbuerent, provide solerterque constituerunt. Eisdem episcopos jure et institutione divina presbyteris antecellere, non cleri dumtaxat ordinatione, eodemque pacto, quo electus a militibus imperator præest exercitibus, alibi adversus Salmasium, Blondellum, cæterosque presbyterianos demonstratum est multiplici genere argumentorum. In vicis autem, parvisque oppidis presbyterum quidem unum et parochum, non episcopali decoratum honore, priscis quoque sæculis, fidelium populorum regimini destinatum, intelligimus ex canone vi sardicensi, in quo habetur: « Non licere episcopum constituere in aliquo pago, vel patria urbe, cui vel » unus presbyter sufficit; non necesse est enim illic episcopum constitui, ne episcopi nomen et auctoritas vilipendatur. » His similia leguntur canone lvii laodiceno, et in epist. lxxxvii S. Leonis Magni ad episcopos Mauritaniae. Quare in vicis pagisque cœperunt primum episcopos collocare hæretici ad ostentandam ecclesiarum suarum amplitudinem, quemadmodum in collatione carthaginensi objecit donatistis S. Alipius Tagastensis; ac de cataphrygibus, montanistis et novatianis, scribit lib. VII *Hist. eccl.*, cap. xix, Sozomenus.

Igitur apostoli in urbibus saltem præcipuis sacros locarunt antistites, quos episcopos nominamus. Jerosolymis statim post Domini passionem ab apostolis creatum fuisse episcopum Jacobum, ipsius Domini fratrem, cognomento Justum, tradunt S. Clemens Alexandrinus, lib. VI *Institutionum*, Eusebius lib. II, *Hist. eccl.*, cap. i, necnon S. Hieronymus, *De script. eccl.* Polycarpum a Joanne apostolo et evangelista consecratum fuisse episcopum Smyrnæ, urbis maritimæ Joniæ, sive Asiæ Minoris, scribunt prælaudati Eusebius et Hieronymus, necnon Irenæus, lib. III, cap. iii, ac Tertullianus, *De præscript.*, capite xxxii. Ab eodem Joanne alios per Asiam constitutos episcopos constat ex libro Apocalypsis, ubi angelos septem Ecclesiarum alloquitur. Timotheum relictum fuisse a Paulo episcopum Ephesiorum testatur Eusebius lib. III, cap. iv, neque obscure id colligitur ex priori ad eundem Timotheum epistola i, 3. Titum pariter relictum Cretæ, quæ est insula maris Mediterranei adjacens Peloponneso, ut ea, quæ deerant, corrigeret et constitueret per civitates presbyteros, ipsomet Paulo scribente (ad Titum i, 5) didicimus. Ex ecclesiastica autem historia accepimus a Barnaba institutam et aliquandiu rectam nobilissimam Ecclesiam mediolanensem: Dionysium Areopagitam fuisse episcopum Atheniensium in clarissima nempe Græciæ urbe et metropoli Atticæ; Epaphroditum episcopum Philippensium in Macedonia; Epaphram Colossensium in Phrygia; Publium Melitensium in insula naufragio Pauli clarissima; Hermagoram Aquileiæ Carnorum olim metropolis, nunc pene excisi oppiduli. Ita « per » omnes provincias » (verba sunt Cypriani epistola lvi ad Antonianum) « et per urbes singulas ordinati sunt episcopi in ætate » antiqui, in fide integri, in pressura probati, in persecutione » proscripti. »

Apostolorum ætate episcopos Etruriæ etiam nostræ constitutos fuisse non dubito. In hac autem vetustissima Pisanorum urbe quisnam primus omnium pastor extiterit, divinare non ausim, quamquam in Italia sacra enumeretur S. Perinus, discipulus principis apostolorum, de quo monumenta ecclesiastica desiderantur. Sed cum esset eadem civitas Romanorum colonia,

situ, amplitudine et incolarum numero clara, sedes quoque prætorum, qui jus dicebant Etruriæ, et huc appulerit prælaudatus apostolorum princeps, Romam versus progrediens, ad litus, ubi nunc conspicitur S. Petri ad gradus Ecclesia, consistente navigio; quod et vetus habet traditio, et ecclesiasticis Annalibus inseruit Cæsar S. R. E. cardinalis Baronius ad annum 44, pag. 310 vaticanæ editionis; non procul a vero existimamus aliquem hic consecratum episcopum, qui occulte saltem nascenti Ecclesiæ præesset. Si tamen ad certa confugiendum sit monumenta, nullum Pisis sedisse episcopum invenimus ante Gaudentium, quem ex lib. I S. Optati Milevitani contra Parmenianum, scimus interfuisse romano concilio Miltiadis, celebrato in causa Cæciliani et Donati anno 313, VI nonas octobris, apud Lateranum in domo Faustæ.

Ad tempora quoque apostolica referunt initia episcopatus patriæ suæ florentini scriptores, quorum alii Frontinum, alii Romulum fuisse primum episcopum Florentiæ contendunt. Sane Romulum æquo jure sibi vindicant fesulana, pistoriensis et volaterrana, necnon brixienis et bergomensis Ecclesiæ, quod fortassis urbibus hisce singulis Romulus annuntiaverit Evangelium. Sed Fesulis tandem Romulum consedissee, ibique Domitiano imperante coronatum fuisse martyrio, tradunt cum romano Martyrologio ad diem 6 julii scriptores ibidem a Baronio in Adnotationibus laudati. Nos vero neque fesulanæ urbi, licet excisæ ac dirutæ, gloriosissimum hunc episcopum, neque Romulo martyrii coronam, de qua docti viri nuperrime disceptarunt, audemus temere denegare. Commendamus pariter pistoriensium civium pietatem, propterea quod memores se a Romulo accepisse prima fidei catholicæ rudimenta, infantes lustralibus aquis expiandò iisdem una cum peculiari aliquo nomine commune Romuli nomen imponere antiquissima majorum suorum traditione consueverunt.

Quid autem de Virginis civitate senensi? Hanc et suum ab Ecclesiæ incunabulis habuisse pastorem et Christi religionem suscepisse opera Martialis, discipuli S. Petri, nonnulli litteris tradiderunt. At Martialem Lemovicensium in Gallia episcopum,

non Senensium in Etruria, ecclesiastica historia commemorat. Senenses ipsi imbutos se fide gloriantur ab Ansano juvene nobilissimo et invictissimo martyre, quem Senas advenisse putamus anno 12 Diocletiani, christianæ æræ 295. Apud Optatum præcit. libro I, pag. 25, et tom. I *Concil.*, p. 1403, legimus, concilio Miltiadis adfuisse Florianum, quem aliqui Senarum, aliqui Cæsænæ faciunt antistitem; ante Florianum vero commemoratur Senensium episcopus Lucifer.

Perpetua et constans Lucensium traditio docet, primum Lucæ episcopum fuisse S. Paulinum, antiochenum genere, et S. Petri discipulum, qui ad radices Pisani Montis (S. Juliani appellant, ubi saluberrima balnea amplioribus in dies exornata ædificiis) martyrium consummavit, ut lucensis Ecclesiæ Acta, Martyrologia ad 12 diem julii, collecta a Florentino, etruscam pietatem describente, monumenta, atque innumeri historici contestantur. Ex quibus apertum est, quod erat capitis hujus propositum, cum in Etruriæ partibus, tum in cæteris orbis terrarum regionibus, apostolos, suamet aut discipulorum suorum opera, Evangelium disseminantes, in civitatibus saltem præcipuis, constituisse virum aliquem probatæ fidei ac doctrinæ, qui episcopali munere fungeretur.

CAPUT VI.

QUINAM INTER EPISCOPOS APPELLATI SINT METROPOLITANI, PRIMATES, ARCHIEPISCOPI ET EXARCHI, VEL PATRIARCHÆ.

Ad nominum etymologiam, quod attinet, quid titulus hujus capitis proponat obvium est, ac perspicuum. Ut enim metropolim urbem illam appellamus quæ est *μητροπόλις*, civitas nempe, caput et quasi mater cæterarum ejusdem provinciæ, ita *μητροπολίτης*, *metropolitanus* episcopus ille dicitur qui præest primæ alicujus provinciæ urbi; quamquam metropolitani nomen quibusdam etiam concessum legitur, quorum sedes minime in urbe primaria degebat, ut nicæno, chalcedonensi, nicomediensi et berytensi. Idem olim *primas* erat ac metropolitanus, sed postea obtinuit ut *primates* vocarentur

situ, amplitudine et incolarum numero clara, sedes quoque prætorum, qui jus dicebant Etruriæ, et huc appulerit prælaudatus apostolorum princeps, Romam versus progrediens, ad litus, ubi nunc conspicitur S. Petri ad gradus Ecclesia, consistente navigio; quod et vetus habet traditio, et ecclesiasticis Annalibus inseruit Cæsar S. R. E. cardinalis Baronius ad annum 44, pag. 310 vaticanæ editionis; non procul a vero existimamus aliquem hic consecratum episcopum, qui occulte saltem nascenti Ecclesiæ præesset. Si tamen ad certa confugiendum sit monumenta, nullum Pisis sedisse episcopum invenimus ante Gaudentium, quem ex lib. I S. Optati Milevitani contra Parmenianum, scimus interfuisse romano concilio Miltiadis, celebrato in causa Cæciliani et Donati anno 313, VI nonas octobris, apud Lateranum in domo Faustæ.

Ad tempora quoque apostolica referunt initia episcopatus patriæ suæ florentini scriptores, quorum alii Frontinum, alii Romulum fuisse primum episcopum Florentiæ contendunt. Sane Romulum æquo jure sibi vindicant fesulana, pistoriensis et volaterrana, necnon brixienis et bergomensis Ecclesiæ, quod fortassis urbibus hisce singulis Romulus annuntiaverit Evangelium. Sed Fesulis tandem Romulum consedissee, ibique Domitiano imperante coronatum fuisse martyrio, tradunt cum romano Martyrologio ad diem 6 julii scriptores ibidem a Baronio in Adnotationibus laudati. Nos vero neque fesulanæ urbi, licet excisæ ac dirutæ, gloriosissimum hunc episcopum, neque Romulo martyrii coronam, de qua docti viri nuperrime disceptarunt, audemus temere denegare. Commendamus pariter pistoriensium civium pietatem, propterea quod memores se a Romulo accepisse prima fidei catholicæ rudimenta, infantes lustralibus aquis expiandis iisdem una cum peculiari aliquo nomine commune Romuli nomen imponere antiquissima majorum suorum traditione consueverunt.

Quid autem de Virginis civitate senensi? Hanc et suum ab Ecclesiæ incunabulis habuisse pastorem et Christi religionem suscepisse opera Martialis, discipuli S. Petri, nonnulli litteris tradiderunt. At Martialem Lemovicensium in Gallia episcopum,

non Senensium in Etruria, ecclesiastica historia commemorat. Senenses ipsi imbutos se fide gloriantur ab Ansano juvene nobilissimo et invictissimo martyre, quem Senas advenisse putamus anno 12 Diocletiani, christianæ æræ 295. Apud Optatum præcit. libro I, pag. 25, et tom. I *Concil.*, p. 1403, legimus, concilio Miltiadis adfuisse Florianum, quem aliqui Senarum, aliqui Cæsænæ faciunt antistitem; ante Florianum vero commemoratur Senensium episcopus Lucifer.

Perpetua et constans Lucensium traditio docet, primum Lucæ episcopum fuisse S. Paulinum, antiochenum genere, et S. Petri discipulum, qui ad radices Pisani Montis (S. Juliani appellant, ubi saluberrima balnea amplioribus in dies exornata ædificiis) martyrium consummavit, ut lucensis Ecclesiæ Acta, Martyrologia ad 12 diem julii, collecta a Florentino, etruscam pietatem describente, monumenta, atque innumeri historici contestantur. Ex quibus apertum est, quod erat capitis hujus propositum, cum in Etruriæ partibus, tum in cæteris orbis terrarum regionibus, apostolos, suamet aut discipulorum suorum opera, Evangelium disseminantes, in civitatibus saltem præcipuis, constituisse virum aliquem probatæ fidei ac doctrinæ, qui episcopali munere fungeretur.

CAPUT VI.

QUINAM INTER EPISCOPOS APPELLATI SINT METROPOLITANI, PRIMATES, ARCHIEPISCOPI ET EXARCHI, VEL PATRIARCHÆ.

Ad nominum etymologiam, quod attinet, quid titulus hujus capitis proponat obvium est, ac perspicuum. Ut enim metropolim urbem illam appellamus quæ est *μητροπόλις*, civitas nempe, caput et quasi mater cæterarum ejusdem provinciæ, ita *μητροπολίτης*, *metropolitanus* episcopus ille dicitur qui præest primæ alicujus provinciæ urbi; quamquam metropolitani nomen quibusdam etiam concessum legitur, quorum sedes minime in urbe primaria degebat, ut nicæno, chalcedonensi, nicomediensi et berytensi. Idem olim *primas* erat ac metropolitanus, sed postea obtinuit ut *primates* vocarentur

præcipuarum quarumdam sedium episcopi, ut in Africa senior cujuslibet provinciæ antistes, in Galliis lugdunensis, apud nos vero Pisanus archiepiscopus. Idem fere ac *primas* significat *ἐπίσκοπος*, quasi caput ac princeps. Exarchum enim canone ix concilii chalconensis, quo definitur, ut clericus habens adversus metropolitanum querelam, petat primatem dioceseos, frui jure quodam ampliori compertum est. In eodem autem concilio *exarchi* vocantur episcopi ephesinus, cæsarensis in Cappadocia et heracleensis in Thracia; eodemque nomine condecorati postea sunt ancyranus, cizicenus, sardensis, aliique complures. *Patriarchæ* item nomen non aliam habet, quam *primatis* et *exarchi* vocabula, significationem, tametsi peculiari quadam ratione patriarchæ dicantur, præter romanum pontificem, præsules constantinopolitanus, alexandrinus, antiochenus et hierosolymitanus. *Archiepiscopi* autem nomen, licet idem sonet, ac inter episcopos primarius, latius nunc patet, pluribusque in eadem quoque provincia invenitur esse commune. Nil ergo quod ad nomina attinet, ingerit nobis modo difficultatem.

Subobscurum est tamen et in controversia positum, cur et quomodo metropolitana dignitas fuerit instituta. Nam Petrus de Marca, lib. VI *Concordiæ sacerdotii et imperii*, cap. 1, ait apostolos, quum Ecclesias distribuerent in provincias, in animo habuisse, ut in his corpus episcoporum statueretur sub præsentia episcopi metropoleos. Institutos ergo putat vir doctissimus metropolitanos episcopos ab apostolis. Atque ad hoc demonstrandum primo ait, Paulum scripsisse ad Titum, se illum reliquisse Cretæ, ut constitueret per civitates *presbyteros*, id est episcopos, ut Joannes Chrysostomus, Hieronymus aliique veteres interpretantur. Addit pari ratione Joannem constituisse in Asia corpus episcoporum, quorum primarius erat Ephesinus, ut constat ex priori capite Apocalypsis; apostolum item Paulum suam ad Ephesios scripsisse Epistolam, quod Ephesus esset Asiæ metropolis, unde facile poterant ad subiectos episcopos apostolica instituta transmitti; epistolam quoque scriptam a Paulo ad Corinthios, atque ad Thessalonicenses

alteram, quoniam Corinthus, ut Florus adnotavit, erat metropolis Achaïæ, Thessalonica autem metropolis Macedoniae. Anadvertit idem auctor, consilium istud non latuisse Tertullianum, qui in libro *De præscriptionibus*, provocans hæreticos ad traditionem Ecclesiarum apostolicarum ait: « Proxima est tibi » Achaia: Habes Corinthum. Si non longe es a Macedonia, » habes Philippos, habes Thessalonicenses. Si potes in Asiam » tendere, habes Ephesum. Si autem Italiæ adjaces, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præsto est. » His Petrus de Marca evincere studet institutionem metropolitanorum factam esse ab apostolis, qui tamen in sua provinciarum distributione animum intenderunt in eam civitatem, quæ caput erat provinciæ, propterea quod, ut habetur canone ix antiocheni concilii, « ad metropolim omnes undique, qui negotia videntur » habere, concurrunt. »

At non desunt, qui existiment nullam ab apostolis factam institutionem metropolitanarum, sed eos episcopos metropolitanos suomet jure fuisse, qui primariis civitatibus, a quibus reliquæ pendebant, fuerant præpositi, spectata romani imperii in provincias distributione et civilis regiminis forma, non attenda hierarchia, apostolico instituto firmata. Suadere id conantur propterea quod canone vi nicæno definitum sit, in Ecclesiarum præeminentia servandam « antiquam consuetudinem; » ex quo inferunt, ex consuetudine, non ex institutione apostolica, pendere ampliores episcopatum prærogativas. Addunt canone vii concessam dignitatem honoris, « salva metropolis præeminentia, » episcopo Aeliæ, id est, Hierosolymorum, non alia ratione, nisi quia metropoli Judæorum per Titum eversa, in metropolim electa fuerat Cæsarea. Inquunt, actione iv chalconensis concilii de jure metropolitico litigasse Photium Tyri et Eustathium episcopum Beryti, quoniam Berytus metropolis declarata erat rescripto Theodosii; atque actione xiii jus metropoliticum vindicatum fuisse antistiti nicomediensi adversus nicænum, eo quod Nicomedia metropolis olim fuerit. Asserunt præterea canone xvii ejusdem synodi chalconensis sanciri, ut si qua civitas potestate imperiali

innovata est, aut si protinus innovetur, civiles dispositiones et publicas, ecclesiasticarum quoque parochiarum ordines subsequantur. His itaque, aliisque pluribus munimentis, quæ dissert. I de antiqua Ecclesiæ disciplina collegit Ellies Dupinius, contendunt quidam evincere, a civili regionum provinciarumque partitione, non ab apostolica aut a divina institutione metropolitica dignitatem fluxisse.

Arridet nobis ea sententia, quæ tenet metropoles civiles evasisse quoque metropoles ecclesiasticas ex instituto apostolorum, adeo, ut urbe aliqua ad metropolitico honorem evelta, episcopus ejusdem urbis metropolitani adeptus sit jura, quoniam apostoli illos metropoliticos esse constituerunt, qui præessent primariis et amplioribus civitatibus. Nam apostolos habuisse ipsarum civitatum rationem haud obscure colligitur ex præcæto canone IX synodi antiochenæ: per singulas regiones episcopos convenit nosse, « metropolitico episcopum » sollicitudinem totius provinciae gerere, propter quod ad » metropolim omnes undique, qui negotia videntur habere, » concurrunt. Unde placuit eum et honore præcellere, et nihil » amplius præter eum cæteros episcopos agere secundum anti- » quam a Patribus nostris regulam constitutam. » Canon autem iste editus anno 341 antiquam Patrum constitutionem commemorans, non aliam utique innuit, quam ab apostolis derivatam; siquidem institutionis atque consuetudinis, cujus nulla alia adinvenitur origo, ad apostolorum auctoritatem ac traditionem, initia referenda esse et ratio ipsa, et communis perceptio demonstrat. Quum insuper apostoli constituerint per civitates episcopos, ut Epistola ad Corinthios scribit Clemens Romanus, et nos ostendimus superiori cap. V, inverisimile prorsus est, nullum inter ipsos episcopos statuisset discrimen, nec prævidisse quomodo subortis dissidiis, grassantibus hæresibus, et ipsorum episcoporum aliquo commissam sibi Ecclesiam deserente, oportebat ut unus præesset cæteris, qui contentiones sedare, errores avertere, episcopum alterum consecrare, proximiores convocare ad synodum posset, ampliori aliqua auctoritate suffultus. Dupinii vero momenta, quamquam

ex his corruunt et eliduntur, feliciter dirimit tom. II *Antiq. eccl.*, dissert. IV, Emmanuel a Schelstrate.

Jam vero cum apostoli in his civitatibus constituerint metropoliticos, quæ primariæ erant, cæterarumque metropoles, facite inveniemus apostolicorum et subsequentium temporum metropoliticos, si illarum dioceseon, quas memoravimus cap. IV, agentes de romani imperii distributione, ampliores illustrioresque urbes, quibus reliquæ subiciebantur, sedulo investigabimus. Diximus præfecto Orientis quinque subjectas fuisse dioceses, imperante Constantino, qui priorem Augusti et Hadriani partitionem paululum immutavit. Itaque dioceseon quinque præfecto Orientis subjectarum episcopi illi erant metropolitici, qui præerant singularum provinciarum metropoli, scilicet in provinciis Syriæ Apameæ et Antiochiæ; in Palæstina, quæ subinde in tres alias provincias divisa fuit, Cæsareæ, Seythopolis et Jerusalem; in Phœnicia Tyri et Damasci; in Cilicia Tarsi et Anazarbi; atque ita de aliis provinciis, cum in ea diocesi, quæ Orientis dicta est, tum in dioceseibus Ægypti, Ponti, Asiæ et Thraciæ, ac pari ratione de aliis provinciis, dioceseon præfectis Illyrici, Italiæ et Galliæ subjectarum.

Ut de Italia nonnulla dicamus, quum alius fuerit vicariatus urbis Romæ, alius autem vicariatus proprie dictus *Italiæ*, atque illi decem, huic septem provinciæ subjicerentur, certum est Romam fuisse metropolim primi vicariatus, sub quo constitutæ erant Tuscia et Umbria, Campania, Sicilia, Apulia et Calabria, Lucania et Brutia, Picenum suburbicarium, Samnium, Valeria, Sardinia et Corsica; Mediolanum autem fuisse metropolim vicariatus Italiæ, cui subiciebantur Liguria, Emilia, Flaminia, seu Picenum Annonarium¹, Venetiæ (quibus postea accessit Istria), Alpes Cotticæ et utraque Rhetia. Quare inter metropoliticos Italiæ episcopos, præter romanum, qui

¹ Picenum Annonarium, quamvis parebat vicario Italiæ, spectabat tamen ad metropolim romanam, ut demonstrat Norisius dissert. de Syn. V, cap. X, unde constat jurisdictionem ecclesiasticam non esse omnino conformem civili regimini. Vide Noris., tom. I, p. 733.

habet in universa Ecclesia primatum, antiquis temporibus sublimiorem locum tenuit mediolanensis.

Sunt qui arbitrantur Siciliae episcopos, etiam ante Constantini aetatem, paruisse metropolitae syracusano, quem a sede apostolica ordinari « juxta traditionem apostolicam, » asseruit Nicolaus I, romanus pontifex; idque asserunt, quoniam in synodo I arelatensi priori loco invenitur subscriptio: « Cresti » episcopi ex civitate Syracusanorum provinciae Siciliae. » Sed ex epistola xi, lib. VII, S. Gregorii Magni inferunt viri eruditi, nondum syracusanum antistitem tempore ipsius Gregorii inter metropolitanos fuisse adscitum, atque hanc ei dignitatem accessisse opinantur, ex quo a romana diocesi Syracusae fuerunt avulsae et throno constantinopolitano subjectae, ut refert in *Notitia patriarchatum* Nilus Doxapatrius. Ante Gregorium tamen in vicariatu romano fruebatur in Sardinia jure metropolitico episcopus Calaritanus, prout constat ex Epistola S. Athanasii ad solitariam vitam agentes, et ex Theodoro lib. II *Hist. eccl.*, cap. XII, necnon episcopus Ravennas, quem a tempore saltem Leonis Magni fuisse metropolitanum demonstratur ex Sermone CLXXV S. Petri Chrysologi, ejusdem sedis antistitis, qui eo in sermone jus suum metropoliticum vindicat, ac tutatur. Facta est autem Ravenna metropolis imperante Valentiniano, qui anno 364, divisio imperio cum Valente, in Occidentem concessit, et in ea urbe sedem locavit. Ecclesia etiam aquileiensis circa Damasi tempora dicitur assecuta metropolitica dignitatem, qua proculdubio carebat anno 347, cum Protasius, mediolanensis, esset *metropolitanus Italiae*, ut colligitur ex subscriptionibus metropolitanarum ad synodum sardicensem, celebratam eodem anno. Sane ex quo episcopus mediolanensis dictus olim fuerit metropolitanus Italiae, magna temeritate et ignorantia a quibusdam haereticis praepositur romano pontifici, cum ex antiqua imperii distributione vicariatus Italiae esset a vicariatu Romae diversus.

In Africa, ubi ab Hadriani temporibus usque ad aetatem S. Cypriani certum est tres extitisse provincias, *Africae* nimirum proprie dictae seu provinciam proconsularem, et *Numidiae*

ac *Mauritaniae*, antiqua viguit consuetudo, ut provinciae proconsularis primas et metropolita semper fuerit episcopus carthaginensis; quemadmodum metropolitico jure functum fuisse praelaudatum Cyprianum colligimus ex synodis africanis ab eodem celebratis anno 255 et 256 in causa rebaptizantium, eoque jure potitum Agrippinum, qui circa annum 215 regebat ipsam carthaginensem Ecclesiam, constat ex cyprianica epistola LXXIII ad Jubajanum, atque ex Augustini libro II *De baptismo* contra Donatistas, cap. VIII. In provinciis autem Mauritaniae et Numidiae ille episcopus metropolita dicebatur, qui senior erat in episcopatu; siquidem Cypriano vivente Numidiae metropolitano fuisse invenitur Novatus Thamugadensis, tempore Caeciliani Secundus Tisigitanus, et aetate Augustini Xantippus Tagorensis. Quamobrem ex consuetudine potius ecclesiastica, quam ex civili provinciarum divisione, ut supra dicebamus, metropolitica dignitas est repetenda. Partitio itaque Africae in sex provincias, quas memorat Sextus Rufus in *Breviario* ad Valentinianum Augustum, commonstratque Constantinus Magnus in Epistola ad Ablavium, auctorem habet ipsummet Constantinum. Sed de ecclesiastica Africae geographia legendi Norisius initio *Historiae Donatistarum*, et lib. II *Hist. Pelag.*, cap. VIII, auctoresque additionum ad libros Optati posteriorum editionum.

Hispania itidem constabat olim provinciis tribus, teste Solino in *Polyhistore*, cap. XXVI, et parum absimilis erat in quatuor nempe provincias Galliarum partitio, de qua supra cap. IV sub Constantino; tamen sex divisae fuerunt Hispaniarum provinciae, unde totidem metropolitanae Ecclesiae natae sunt, Narbonae, Bracarum, Tarraconae, Hispalis, Emeritae, Toleti. In Galliis vero antiquiores metropolitani fuerunt, in provincia belgica trevirensis, in lugdunensi lugdunensis, in narbonensi arelatensis et in aquitanica bituricensis. At arelatensis habuit cum viennensi episcopo de jure primatus contentionem magnam ac diuturnam. Celebre est de hoc jure dissidium inter S. Hilarium Arelatensem et Projectum ac Celidonium provinciae narbonensis episcopos, quos ille e sede dejecerat. Vero S. Leo

Magnus Hilarii acta reprehendit, litemque illam dirimere stuit, civitatibus oppidisque provinciæ partim arelatensi, partim viennensi episcopo attributis; quam definitionem confirmavit Symmachus epistola IX ad antislites Gallia.

Restat ut de jure metropolitaram pro intelligentia eorum quæ dicta sunt, adjiciantur perpauca. Si ad antiqua jura animum convertamus, pollebant olim metropolitani in alios provinciæ episcopos jurisdictione, sive loquamur de causarum appellationibus, sive de visitatione dioceseon, sive de convocatione synodi provincialis. Ob jurisdictionem illam, quam memoravimus, poterant absolutionem impendere excommunicatis ab aliquo episcopo suffraganeo, hujusque in collationibus beneficiorum et institutionibus negligentiam supplere, et vacante episcopatu, ac dioceseos administrationem negligente capitulo, delegare visitatorem aliquem idoneum, aptumque regimini; quod etiam in I Decretalium, et in Sexto, tit. *De supplenda negligentia prælatis*, legitur innovatum. Canones tamen metropolitanis inhihent sine comprovincialium episcoporum consilio alienas agere causas, prout legitur in Decreto, IX, q. III. Ad dissensiones quoque tollendas jus visitandi provincialium dioceses a tridentina synodo, sess. XXIV, cap. III de Reform., coarctatum fuit ad causam aliquam cognitam et in concilio provinciali probatam. Ipsum provinciale concilium, quod singulis annis juxta canonem V nicænum, et XIV chalcædonensem bis olim convocabatur, ipsa tridentina synodo deficiente, II cap. præcit. sess., quolibet triennio debet a metropolitano indici. Metropolitanorum denique jus est pallio uti in tota provincia præscriptis diebus, atque coram et ante se facere elevatam crucem gestari. Verum id est etiam archiepiscoporum privilegium; imo Pallium quibusdam episcopis concessum legitur, ut augustodunensi, epist. III libri VII S. Gregorii Magni, quinqueeclesiensi in Pannonia, sive Hungaria, de quo cap. penult. *De præsumptis*, ticinensi, cujus amplissima privilegia connumerat Benedictus XIV in apostolicis litteris, quarum vigore ipsi ticinensi conjunxit archiepiscopatum Amasææ urbis Cappadociæ et metropolis Helenoponti; Arretino demum, ne

Etruriam nostram prætermittamus, Clementis XII privilegio. Verum de metropolitanis dictum satis.

CAPUT VII.

AGITUR DE PATRIARCHIS, AC PRIMUM DE ROMANO, EIQUE SUBJECTIS ECCLESIIS SUBURBICARIIS.

Quinam episcopi patriarchæ dicantur, et quinam inter patriarchas habeantur celebriores, diximus capite præcedenti. Asserimus modo tres olim fuisse patriarchas, episcopum romanum, alexandrinum et antiochenum, quemadmodum tres urbes fuerunt sedes imperii, Roma, Alexandria et Antiochia. Patriarchis enim, adinstar regum, multas subesse provincias, canonum et legum auctoritate demonstrant JCC. in caput *Cum cætera, De electionibus*. Illustria habentur de tribus hisce patriarchis testimonia in synodo romana, celebrata anno 494 sub Gelasio, Nicolai I, ad consulta Bulgarorum num. 92, Hincmari rhemensis in opusculo CLV capitum num. 16, et Isidori lib VIII *Etymolog.*, cap XII. Contendit Launoius ante quartum sæculum nullos fuisse in Ecclesia patriarchas, horumque nomen fuisse prorsus inauditum. De nomine id quidem fatemur; coeperunt enim patriarchæ nominari sub tempore synodi chalcædonensis; sed quantum ad rem attinet, constat antiquissima patriarcharum institutio ex canone VI nicæno, quo ex vetusta consuetudine asseritur episcopo alexandrino jurisdictio et potestas in Ægypto, Libya et Pentapoli. Atque prædictum canonem de patriarchis intellexere Joannes Scholasticus, Zonaras, Balsamo, Petrus de Marca, necnon Innocentius I, et synodus VIII, act. X, ut adversus Launoium demonstrat Henricus Valesius libro III *Observationum ecclesiasticarum* in Socratem et Sozomenum. Sed nulla alia probatione eget veritas, quum illum patriarcham dicamus, qui pluribus provinciis præsit, eamque præminentiam prædictus nicænus canon tam aperte vindicet episcopo alexandrino.

Id vero, quod de institutione metropolitaram repetenda ab apostolis superiori capite dictum est, asserendum de patriarchis;

Magnus Hilarii acta reprehendit, litemque illam dirimere stuit, civitatibus oppidisque provinciæ partim arelatensi, partim viennensi episcopo attributis; quam definitionem confirmavit Symmachus epistola IX ad antislites Gallia.

Restat ut de jure metropolitaram pro intelligentia eorum quæ dicta sunt, adjiciantur perpauca. Si ad antiqua jura animum convertamus, pollebant olim metropolitani in alios provinciæ episcopos jurisdictione, sive loquamur de causarum appellationibus, sive de visitatione diœceseon, sive de convocatione synodi provincialis. Ob jurisdictionem illam, quam memoravimus, poterant absolutionem impendere excommunicatis ab aliquo episcopo suffraganeo, hujusque in collationibus beneficiorum et institutionibus negligentiam supplere, et vacante episcopatu, ac diœceseos administrationem negligente capitulo, delegare visitatorem aliquem idoneum, aptumque regimini; quod etiam in I Decretalium, et in Sexto, tit. *De supplenda negligentia prælatis*, legitur innovatum. Canones tamen metropolitans inhihent sine comprovincialium episcoporum consilio alienas agere causas, prout legitur in Decreto, IX, q. III. Ad dissensiones quoque tollendas jus visitandi provincialium diœceses a tridentina synodo, sess. XXIV, cap. III de Reform., coarctatum fuit ad causam aliquam cognitam et in concilio provinciali probatam. Ipsum provinciale concilium, quod singulis annis juxta canonem V nicænum, et XIV chalcædonensem bis olim convocabatur, ipsa tridentina synodo deficiente, II cap. præcit. sess., quolibet triennio debet a metropolitans indici. Metropolitanorum denique jus est pallio uti in tota provincia præscriptis diebus, atque coram et ante se facere elevatam crucem gestari. Verum id est etiam archiepiscoporum privilegium; imo Pallium quibusdam episcopis concessum legitur, ut augustodunensi, epist. III libri VII S. Gregorii Magni, quinqueeclesiensi in Pannonia, sive Hungaria, de quo cap. penult. *De præsumptis*, ticinensi, cujus amplissima privilegia connumerat Benedictus XIV in apostolicis litteris, quarum vigore ipsi ticinensi conjunxit archiepiscopatum Amasææ urbis Cappadociæ et metropolis Helenoponti; Arretino demum, ne

Etruriam nostram prætermittamus, Clementis XII privilegio. Verum de metropolitanis dictum satis.

CAPUT VII.

AGITUR DE PATRIARCHIS, AC PRIMUM DE ROMANO, EIQUE SUBJECTIS ECCLESIIIS SUBURBICARIIS.

Quinam episcopi patriarchæ dicantur, et quinam inter patriarchas habeantur celebriores, diximus capite præcedenti. Asserimus modo tres olim fuisse patriarchas, episcopum romanum, alexandrinum et antiochenum, quemadmodum tres urbes fuerunt sedes imperii, Roma, Alexandria et Antiochia. Patriarchis enim, adinstar regum, multas subesse provincias, canonum et legum auctoritate demonstrant JCC. in caput *Cum cætera, De electionibus*. Illustria habentur de tribus hisce patriarchis testimonia in synodo romana, celebrata anno 494 sub Gelasio, Nicolai I, ad consulta Bulgarorum num. 92, Hincmari rhemensis in opusculo CLV capitum num. 16, et Isidori lib VIII *Etymolog.*, cap XII. Contendit Launoius ante quartum sæculum nullos fuisse in Ecclesia patriarchas, horumque nomen fuisse prorsus inauditum. De nomine id quidem fatemur; coeperunt enim patriarchæ nominari sub tempore synodi chalcædonensis; sed quantum ad rem attinet, constat antiquissima patriarcharum institutio ex canone VI nicæno, quo ex vetusta consuetudine asseritur episcopo alexandrino jurisdictio et potestas in Ægypto, Libya et Pentapoli. Atque prædictum canonem de patriarchis intellexere Joannes Scholasticus, Zonaras, Balsamo, Petrus de Marca, necnon Innocentius I, et synodus VIII, act. X, ut adversus Launoium demonstrat Henricus Valesius libro III *Observationum ecclesiasticarum* in Socratem et Sozomenum. Sed nulla alia probatione eget veritas, quum illum patriarcham dicamus, qui pluribus provinciis præsit, eamque præminentiam prædictus nicænus canon tam aperte vindicet episcopo alexandrino.

Id vero, quod de institutione metropolitaram repetenda ab apostolis superiori capite dictum est, asserendum de patriarchis;

quorum dignitatem non derivare ab his qui Ecclesias fundarunt, ac primi rexerunt, putat se invicto argumento demonstrare auctor operis *De antiqua Ecclesiae disciplina*, propterea quod permultas apostoli instituerunt et gubernarunt Ecclesias, quæ tamen nec sunt, nec unquam fuerunt sedes patriarchales, ut Corinthus, Ephesus, Thessalonica, Philippi, quas Tertullianus in libro *De præscript.* vocat *Ecclesias apostolicas*. Imo, inquit, nec Jerosolyma, in qua Christus habitavit, et in qua non modo Petrus, sed et cæteri sederunt apostoli, patriarchalis fuit in primis Ecclesiae sæculis, et contra patriarchalis semper fuit alexandrina, quam non Petrus fundavit, sed Marcus; atque ad patriarchatus dignitatem evecta postmodum est Ecclesia constantinopolitana, honorem consecuta, quo certo caruit temporibus apostolicis.

Verum fracta hæc et infirma sunt admodum, quippe nemo adeo desipit, ut patriarchatus dignitatem deferat Ecclesiis singulis, quas apostoli instituere; sed eas dicimus frui ejusmodi prærogativa, quibus hanc iidem apostoli contulerunt, habita quidem ratione illarum urbium, in quibus sedes erat imperii; atque non ad primævum et apostolicum institutum, sed propter causas inferius narrandas, patriarchali jure donata fuit regia civitas Constantinopolis. Nam Jerosolyma et civitates aliæ, quarum sedes posterius dicta est patriarchalis, appellationis potius honorem, quam rem, et quidem ecclesiastico, non civili jure, sunt assecutæ.

Ergo patriarchalium Ecclesiarum auctoritas a solo Petro, ejusque successoribus romanis pontificibus ortum duxit. Quod, præter ea quæ diximus cap. præcedenti, munimenta alia demonstrant. Roma enim, definiente Gelasio in synodo romana, quam paulo supra laudavimus, habet primam sedem patriarchalem, quoniam ibi episcopatum tenuit Petrus, princeps apostolorum. Alexandria secundum locum inter patriarchales obtinuit, quia nomine ipsius Petri a Marco, ejus discipulo et evangelista, fuit instituta; ac tertia sedes attributa Antiochiæ, non tam pro civitatis magnificentia, quam quod illic sedit Petrus, antequam Romam veniret, ibique nomen accepit chris-

tiana religio. Nec verum est, quod de Jerosolyma ait præcitus auctor operis *De antiq. eccl. discipl.* nempe Dupinius, ibi Petrum sedisse cum apostolis cæteris, si de sede episcopali loquamur, non de mora et quorundam annorum habitatione; quum certissimum sit primum Jerosolymorum episcopum fuisse Jacobum, non Petrum. Neque ex eo tantum episcopus constantinopolitanus adeptus est dignitatem patriarchalem, quod in ea sedem imperii fixerit Constantinus; sed quoniam hujus sedis, ac præsertim religiosissimi principis intuitu, hunc illi honorem detulerint, repugnantibus tamen legatis S. Leonis Magni, quidam synodi chalcedonensis antistites. Quare S. Gelasius, in epist. XIII ad episcopos Dardaniæ, irridens illorum sententiam, qui aiunt patriarchatus honorem derivasse a politica urbium dignitate, simulque redarguens ambitionem Acacii: « Risimus » autem (inquit) quod prærogativam volunt Acacio comparari, » quia episcopus fuerit regie civitatis. Numquid apud Raven- » nam, apud Mediolanum, apud Sirmium, apud Treviros » multis temporibus non constitit imperator? Numquidnam » harum urbium sacerdotes, ultra mensuram sibimet antiquitas » deputatam, quidpiam suis dignitatibus usurparunt? »

Primus itaque omnium patriarcharum est romanus episcopus, quia, ut scribit Gregorius Magnus, epist. xxxvii, libri VI: « Cum » multi sint apostoli, pro ipso tamen principatu sola apostolo- » rum principis sedes in auctoritatem convaluit. Ipse enim su- » blimavit sedem, in qua etiam quiescere et præsentem vitam » finire dignatus est. » Sed gravis oritur quæstio, num idem episcopus romanus sit patriarcha totius Occidentis, an vero solius vicariatus urbis, ac decem illius provinciarum, Ecclesiarumque, quæ vulgo dicuntur *suburbicariæ*.

Subscribendum est viris illis doctissimis, qui propugnant prælaudatum romanum episcopum esse totius Occidentis patriarcham, Petro nempe de Marca, lib. I *Concordiæ*, cap. v; Emmanuelli a Schelstrate, dissert. vi, cap. iii; Henrico Valesio, lib. III *Observationum* in Socratem, c. vii; Leoni Allatio, lib. I *De consensione orient. et occident. Eccl.*, cap. xii; Jacobo Sirmundo in *Adventoria*; Christiano Lupo in canonem vi nicænum,

aliisque compluribus. Corroboratur enim hæc sententia auctoritate concilii arelatensis I, celebrati anno 314, in cujus epistola ad Silvestrum, romanum pontificem, legitur, ab isto *maiores diœceses teneri*; quandoquidem ex veteri notitia imperii perspicuum est, majores illas diœceses esse illas sex Occidentis, quæ tunc solæ numerabantur, Africam nempe, Illyricum, Italiam, Hispaniam, Galliam et Britanniam. Hinc S. Basilius, epist. x, appellat romanum Pontificem τῶν δυτικῶν κορυφαίων, Augustinus lib. I *Contra Julianum*, c. vi, *Ecclesiæ occidentalis præsidem*, et Hieronymus adversus Vigilantium, distinguens limites patriarchatum, Antiocheni in Oriente, Alexandrini in Ægypto, et Romani in Occidente, istius Ecclesiæ quasi in unum corpus collectas, et ab Ecclesiis cum Orientis, tum Occidentis quodammodo distinctas commemorans, inquit: « Quid facient Orientis » Ecclesiæ, quid Ægypti et Sedis apostolicæ? » Certum quoque est ex epistola S. Innocentii I ad Decentium, episcopum eugubinum, a solo Petro ejusque successoribus, in prædictis provinciis occidentalibus, constitutos fuisse sacros antistites, exercitumque jus patriarchicum in ordinatione metropolitaram et in synodorum convocatione, ut cap. iv præcitatæ dissertationis luculentissime evincit Schelstratenus.

Hujus sententiæ consecrarium est apertissimum, non posse in Occidente alium patriarcham constitui, romano pontifice repugnante. Testata id est gallicana Ecclesia, proseribens anno 1640 in synodo parisiensi paræneticam epistolam *Optati Galli*, qui post editos in lucem libros Petri Puteani *De libertatibus Ecclesiæ gallicanæ*, nescio quid mali præragiens, omnes floridissimi illius regni antistites hortabatur, ut ad evitandum schisma, consilium inirent creandi aliquem Galliarum patriarcham; quod non schismatis remedium, sed incitamentum, atque structuram futurum fuisse, nemo non videt. Sed merito damnatum est maleferiatum et seditiosum opusculum. Enimvero in loco, ubi nunquam patriarcha constitutus fuit, a nemine potest institui, « quam a pontifice sedis Beati Petri, a quo, et » episcopatus, et apostolatus sumpsit initium, » ut inquit Nicolaus I in Resp. ad consulta Bulgarorum, cap. LXXIII. Ac ne

aliunde, quam ab ipsa gallicana Ecclesia, repetamus exempla, scripsit Leo Magnus, ep. LXXXIX ad episcopos per provinciam viennensem constitutos, « alienum jus alter sibi non audeat » vindicare. Suis limitibus, suis terminis sit unusquisque contentus, et privilegium sibi debitum in alium transferre se » posse, noverit non licere. » Coegit quoque Bonifacius Moguntinus, anno 742, synodum, in qua statutum fuit, ut metropolitani Galliarum pallia quærerent ab apostolica Sede; petieruntque reipsa idem Bonifacius et Carlomanus a Zacharia romano pontifice tria pallia pro archiepiscopis Ecclesiarum rothomagensis, rhemensis et senonensis. Quod non diffitetur libro VI *Concordiæ*, cap. vii, doctissimus Petrus de Marca. Neque alia ratio id factum est, nisi quoniam pallio conceditur plenitudo pontificalis officii et potestas celebrandi synodum et episcopos consecrandi, quemadmodum loquuntur canones; eamque plenitudinem ac potestatem, ideoque, et aliam quamlibet ampliorem nequeunt gallicani, cæterique antistites aliunde, quam ab apostolica Sede, obtinere. Ex quo autem patriarchatus romanus limites Occidentis comprehendat, percipere nequeo, cur Henricus Valesius, præcitato libro III *Observationum ecclesiasticarum* asserat, sententiam illorum, qui romano patriarchæ universum Occidentem adscribunt, displicere romanis, propugnantibus scilicet auctoritatis pontificis maximi in Ecclesia universa amplitudinem. Sed nihil est, quod alicui displiceat, si quemadmodum eo loci Valesius coarctat, episcopatum romani Pontificis ad solam provinciam romanam, patriarchatum vero ejus extendi fatetur ad extrema Occidentis; ita hoc patriarchatu, limitibus istis concluso, primatus, sive, ut vulgo dicimus, papalis jurisdictionis incircumscripam, amplissimamque potestatem pervadere totum christianum orbem affirmet. Oportet ergo in romano Pontifice, quæ episcopi sunt, quæ metropolitani, quæ patriarchæ, quæ primatis, quæ successoris principis apostolorum, cui universa Ecclesia a Domino commissa est, accurate diligenterque discernere. Nos enim eundem Pontificem, hac distinctione præmissa, episcopum Urbis, metropolitanum diœceseon vicariatus romani, Italiæ

primatem, patriarcham Occidentis et universi dominici gregis supremum esse pastorem minime dubitamus. De hac vero suprema auctoritate, omniumque Ecclesiarum sollicitudine, nostrum non est in præsentiarum disserere.

Exponemus tantummodo nicænum canonem vi, quem non hæretici tantum urgere solent adversus Papæ primatum, sed etiam contra nos ii catholici, qui patriarchatum romanum ad solas Ecclesias suburbicarias extendi autumant. Canon ille est hujusmodi: Τὰ ἀρχαῖα ἔθνη κρατεῖται, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ, καὶ Πενταπόλει, ὡς τὰ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπισκοπῶν, πάντων τούτων ἔχει τὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ δὲ τῶν ἐν τῇ Ρώμῃ ἐπισκόπων τούτο σύνηθες ἐστίν. Quem canonem ita latine vertit Dionysius Exiguus: « Antiqua consuetudo » servetur per Ægyptum, Libyam et Pentapolim, ut Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem, quia » et urbis Romæ episcopo parilis mos est. » Quoniam ergo eo in canone Alexandrinus episcopus romano pontifici comparatur, abutuntur illo nonnulli ad Ecclesiæ romanæ principatum labefactandum, et huic adæquandam, aut præferendam patriarchæ alexandrini jurisdictionem; quidam vero ex eodem canone inferri putant, romani patriarchatus limites comprehendi in vicariatu romano, superius descripto, ubi pertractavimus de imperii distributione.

Verum prædictus canon perperam producitur contra romanæ Ecclesiæ primatum. Perspicuum est enim editum illum fuisse ad reparanda patriarchatus alexandrini jura meletiano schismate violata. Cum enim Meletius Lycopolitanus, in Thebaide episcopus, lapsus in persecutione Diocletiani, a S. Petro Alexandrino, ejusque synodo damnatus fuisset, Ægyptum finitimasque provincias complevit tumultu et contentionum procellis, ubique instituens episcopos et presbyteros, atque Petri, hujusque successorum Achillæ et Alexandri jurisdictionem invadens. Ad hanc itaque reparandam nicæni Patres decreverunt, non in Alexandrino tantum episcopatu, verum etiam in Ecclesiis Ægypti, Libyæ et Pentapolis frui alexandrinum præsulem auctoritate consecrandi episcopos, aliaque patriarchalia munia exercendi, deprompto exemplo ab episcopo urbis Romæ,

cæterorum principe patriarcharum, qui non in romana tantum provincia, sed ubicumque patriarchatus sui extenditur amplitudo, consimilem jurisdictionem exerceat. Quæ cum apertissima sint, constat prælaudato canone definiri, in exercenda patriarchali potestate ab episcopo alexandrino, petendam esse regulam a patriarchatu romano, ideoque non de *papali*, sed de patriarchali jure illic agi. Imo eidem canoni titulus iste adinvenitur præfixus: *De primatu Ecclesiæ romanæ et aliarum civitatum episcopis*; atque in synodo chalcedonensi, act. xvi, canon ipse perlectus fuit ex quodam codice cum hoc exordio: « Quod romana Ecclesia semper habuit primatum. » Non itaque sextus nicænus canon, contra romani pontificis in Ecclesia primatum, quidquam efficit.

Illi vero, qui eodem canone utuntur ad coarctandos inter Ecclesias suburbicarias fines patriarchatus romani, aiunt Rufinum ita canonem illum fuisse interpretatum: « Ut apud » Alexandriam, et in urbe Roma vetusta consuetudo servetur, » ut vel ille Ægypti, vel hic suburbicariarum Ecclesiarum » sollicitudinem gerat. » Ac Rufini auctoritas non levis videtur ponderis, quippe qui vixerit eodem nicænæ synodi sæculo, et optime noverit eorum temporum consuetudinem. Non est tamen hæc ratio firma prorsus et inconcussa: primum quia in canone nulla Ecclesiarum suburbicariarum fit mentio; deinde quia vidimus romano patriarchatui universum Occidentem subesse; rursus quia Rufinus, ut solam Ægyptum commemorans, non excludit Pentapolim et Libyam, ita laudans Ecclesias suburbicarias, non excipit alias Occidentis Ecclesias; demum, etsi *suburbicariæ Ecclesiæ* servato verborum rigore sint illæ, quæ sunt urbi Romæ subjectæ; ratio tamen postulat, ut dum agitur de romano patriarchatu, Ecclesiæ suburbicariæ dicantur, quæ ab episcopo Urbis reguntur peculiari quadam sollicitudine, et subjectæ sunt juri patriarchatus romani, quemadmodum in dissert. ii *De suburbicariis* contra Salmasium demonstrat Cl. Jacobus Sirmondus.

Quæret forte aliquis, quænam sint Ecclesiæ passim appellatæ suburbicariæ. Salmasius et Gothofredus illas Ecclesias, pro-

vinciasque suburbicarias esse censent, quæ intra centesimum ab Urbe lapidem continentur, Tusciæ nempe suburbicariæ, Piceni item suburbicariæ, Latii et Valeriæ. Innititur hæc opinio legi 1 *De calcis coctoribus*, in lib. XII Cod. Theodosiani, inscripta præfecto Urbis, qua lege Constantinus jubet, ut ad calcem vehendam trecenti boves ex quatuor provinciis eidem præfecto subjectis subministrentur. Eas autem provincias non excedere centesimum ab Urbe milliare, ex libro II prælaudati Codicis Theodosiani l. 62, *De hæreticis*; ex lib. I Ulpiani *De officio præfecti Urbis*, et ex Dione lib. LII, res est admodum perspicua. Sed hæc ratiocinatio infirmo tibicine nititur; neque enim aliud ex productis locis infertur, nisi ad præfectum Urbis spectasse dare operam, ut ex quatuor provinciis proximioribus calx Romam deferretur, quas solas dici suburbicarias nequit inde concludi.

Suburbicariæ itaque provinciæ sunt illæ quæ vicario Urbis parebant. Quousque vero vicariatus Urbis extenderetur, dictum est capite quarto. Hæc de suburbicariis sententia constat ex Codice Theodosiano, lib. IX, tit. xxx, num. 3, et lib. XI, tit. xvi, n. 9. Ibi enim inter urbicarias provincias recensentur eæ omnes, quæ in vicariatu Urbis, prout distinguitur a vicariatu Italiæ, comprehenduntur. Subscribit huic sententiæ etiam Dupinius *De antiq. eccl. disciplina*, dissert. 1, § ult., eamque erudite corroborat citato in loco Sirmondus. Du Cangius in Glossario ait *suburbicarias* regiones ac provincias dici subjectæ erant vicarii urbis jurisdictioni; *urbicarias* vero quæ a præfecto urbis administrabantur. At ex præcitatæ legibus liquet provincias, quæ suburbicariæ sunt, appellari quoque *urbicarias*.

His de romano patriarchatu præmissis, lectorem admonemus non esse hujus loci texere romanorum Pontificum Vitas, quæ nostrarum dissertationum principem tenent locum. Asserimus tantum a Petro ad hæc usque tempora, in quibus catholicæ Ecclesiæ præest Clemens XIII, numerari romanos Pontifices 250, quorum 77 in Fastis sanctorum celebrantur. Singulorum autem nomen, patriam, ætatem, annos pontificatus et characteres cum laudis, tum dedecoris, ad calcem Historiæ ipsorum

Pontificum, quam conscripserunt Burius et Sandinus, legi possunt. Quinam vero in eadem Historia diligentiam adhibuerint studiumque accuratius, præmonui in priori dissertatione ecclesiastici sæculi.

CAPUT VIII.

DE PATRIARCHATU ALEXANDRINO ET ANTIOCHENO.

Sequitur post romanum patriarchatus alexandrinus. Hunc enim secundo loco recensent Gelasius, Gregorius Magnus, Nicolaus primus et sextus canōn nicænus, ut dixi cap. præcedenti. Rationem inde petendam arbitror, quod « sedes alexandrina Beati Petri nomine a Marco ejus discipulo et evangelista, » consecrata est, » ut in romana septuaginta episcoporum synodo, inquit prælaudatus Gelasius. Patriarcham alexandrinum non fuisse inauguratum episcopum propria consecratione a tempore Marci usque ad Dionysium, id est, spatio annorum prope ducentorum, non ii tantum asseruerunt, qui presbyteros æquales autumarunt episcopis, sed etiam eruditus Morinus, Exercit. vii, cap. vii. Quorum opinio præcipue innititur testimonio Hieronymi, asserentis Alexandria viguisse consuetudinem, ut presbyteri unum ex se electum in excelsiori gradu collocarent et nominarent episcopum. Verum Hieronymi testimonia expendimus lib. XXXVI *Th. discipl.*, cap. xi, ubi diximus illa intelligenda esse de electione facta suffragiis presbyterorum, non autem de electi consecratione, peracta ab episcopis.

Præfecto patriarcham alexandrinum ab episcopis consecratum et ordinatum fuisse, monumenta historica evidentè commonstrant. Etenim Eusebius in Chronico ait post Marcum evangelistam *ordinatum* fuisse alexandrinæ Ecclesiæ episcopum, Anianum; idem legitur de Meliano, successore Aniani, cæterisque usque ad Alexandrum decimum octavum patriarcham. Solet autem ea *ordinatio* apud Eusebium et in Chronico alexandrino, necnon in Chronico orientali, edito ab Abrahamo Ecchellensi, designari verbo *χειροτόνεια*, quo exprimitur vera ordinatio, manuumque impositio. S. Athanasium, successorem

vinciasque suburbicarias esse censent, quæ intra centesimum ab Urbe lapidem continentur, Tusciæ nempe suburbicariæ, Piceni item suburbicariæ, Latii et Valeriæ. Innititur hæc opinio legi 1 *De calcis coctoribus*, in lib. XII Cod. Theodosiani, inscripta præfecto Urbis, qua lege Constantinus jubet, ut ad calcem vehendam trecenti boves ex quatuor provinciis eidem præfecto subjectis subministrentur. Eas autem provincias non excedere centesimum ab Urbe milliare, ex libro II prælaudati Codicis Theodosiani l. 62, *De hæreticis*; ex lib. I Ulpiani *De officio præfecti Urbis*, et ex Dione lib. LII, res est admodum perspicua. Sed hæc ratiocinatio infirmo tibicine nititur; neque enim aliud ex productis locis infertur, nisi ad præfectum Urbis spectasse dare operam, ut ex quatuor provinciis proximioribus calx Romam deferretur, quas solas dici suburbicarias nequit inde concludi.

Suburbicariæ itaque provinciæ sunt illæ quæ vicario Urbis parebant. Quousque vero vicariatus Urbis extenderetur, dictum est capite quarto. Hæc de suburbicariis sententia constat ex Codice Theodosiano, lib. IX, tit. xxx, num. 3, et lib. XI, tit. xvi, n. 9. Ibi enim inter urbicarias provincias recensentur eæ omnes, quæ in vicariatu Urbis, prout distinguitur a vicariatu Italiæ, comprehenduntur. Subscribit huic sententiæ etiam Dupinius *De antiq. eccl. disciplina*, dissert. 1, § ult., eamque erudite corroborat citato in loco Sirmondus. Du Cangius in Glossario ait *suburbicarias* regiones ac provincias dici subjectæ erant vicarii urbis jurisdictioni; *urbicarias* vero quæ a præfecto urbis administrabantur. At ex præcitatæ legibus liquet provincias, quæ suburbicariæ sunt, appellari quoque *urbicarias*.

His de romano patriarchatu præmissis, lectorem admonemus non esse hujus loci texere romanorum Pontificum Vitas, quæ nostrarum dissertationum principem tenent locum. Asserimus tantum a Petro ad hæc usque tempora, in quibus catholicæ Ecclesiæ præest Clemens XIII, numerari romanos Pontifices 250, quorum 77 in Fastis sanctorum celebrantur. Singulorum autem nomen, patriam, ætatem, annos pontificatus et characteres cum laudis, tum dedecoris, ad calcem Historiæ ipsorum

Pontificum, quam conscripserunt Burius et Sandinus, legi possunt. Quinam vero in eadem Historia diligentiam adhibuerint studiumque accuratius, præmonui in priori dissertatione ecclesiastici sæculi.

CAPUT VIII.

DE PATRIARCHATU ALEXANDRINO ET ANTIOCHENO.

Sequitur post romanum patriarchatus alexandrinus. Hunc enim secundo loco recensent Gelasius, Gregorius Magnus, Nicolaus primus et sextus canõn nicænus, ut dixi cap. præcedenti. Rationem inde petendam arbitror, quod « sedes alexandrina Beati Petri nomine a Marco ejus discipulo et evangelista, » consecrata est, » ut in romana septuaginta episcoporum synodo, inquit prælaudatus Gelasius. Patriarcham alexandrinum non fuisse inauguratum episcopum propria consecratione a tempore Marci usque ad Dionysium, id est, spatio annorum prope ducentorum, non ii tantum asseruerunt, qui presbyteros æquales autumarunt episcopis, sed etiam eruditus Morinus, Exercit. vii, cap. vii. Quorum opinio præcipue innititur testimonio Hieronymi, asserentis Alexandria viguisse consuetudinem, ut presbyteri unum ex se electum in excelsiori gradu collocarent et nominarent episcopum. Verum Hieronymi testimonia expendimus lib. XXXVI *Th. discipl.*, cap. xi, ubi diximus illa intelligenda esse de electione facta suffragiis presbyterorum, non autem de electi consecratione, peracta ab episcopis.

Præfecto patriarcham alexandrinum ab episcopis consecratum et ordinatum fuisse, monumenta historica evidentè commonstrant. Etenim Eusebius in Chronico ait post Marcum evangelistam *ordinatum* fuisse alexandrinæ Ecclesiæ episcopum, Anianum; idem legitur de Meliano, successore Aniani, cæterisque usque ad Alexandrum decimum octavum patriarcham. Solet autem ea *ordinatio* apud Eusebium et in Chronico alexandrino, necnon in Chronico orientali, edito ab Abrahamo Ecchellensi, designari verbo *χειροτονέω*, quo exprimitur vera ordinatio, manuumque impositio. S. Athanasium, successorem

Alexandri, consecratum fuisse manibus episcoporum, ipsemet in II Apologia demonstrat epistola encyclica synodi Alexandrinæ celebratæ anno 339 adversus arianos, objicientes eundem Athanasium clam, et aliis episcopis insciis, a septem episcopum inauguratum, consecratumque fuisse. De qua arianorum calumnia legendus etiam Sozomenus, lib. II *Hist. eccl.*, cap. xvii. Ex quibus inferitur, ad consecrationem patriarchæ alexandri, præter populi vota et presbyterorum suffragia, convenisse Ægypti et finitimarum provinciarum antistites.

Ex synodo alexandrina nuper commemorata colligitur, olim patriarchatum alexandrinum constasse quatuor provinciis, Ægypto, Thebaide, Pentapoli et Libya; præfigitur enim epistolæ, ab Athanasio productæ, hæc inscriptio: Ἡ ἁγία σύνοδος ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ συναχθεῖσα, ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, καὶ τῆς Θεβαίδος, καὶ Λιβύης, καὶ Πένταπόλεως, «sancta synodus Alexandriae congregata ex Ægypto» Thebaide, Libya et Pentapoli. » Connumerantur eadem quatuor provinciæ in synodo jerosolymitana an. 350, in qua pertractatum est de recipiendis in communionem episcopis, qui sententiæ in S. Athanasium subscripserant, suumque fatebantur errorem. De iisdem provinciis, omissa Thebaide, quoniam idem est ac Ægyptus superior, agitur in sexto canone concilii nieæni. S. Epiphanius, h. lxxiii, inter provincias, quarum episcopus alexandrinus gerit sollicitudinem, connumerat etiam Mareotidem¹ et Ammoniacam. At ex præcitata Apologia S. Athanasii perspicuum est Mareotidem fuisse agrum Alexandriae, ibique nec episcopum, neque chorepiscopum unquam fuisse. Ἀμμωνιὰ vero fuit civitas Libyæ inferioris, ut constat ex notitia provinciarum Hieroclis grammatici, num. 64. Quare fallitur vir alioqui doctissimus Petavius, qui in sua Epiphani editione Mareotidem et Ammoniacam recenset inter provincias.

Ex prædictis quatuor provinciis sub Theodosio imperatore, decem conflatae erant; nam idem imperator ad synodum ephesinam, quæ *Latrocinialis* vulgo dicitur, coactam anno 449,

¹ Eo loci Epiphanius duas Mareotides commemorat, etsi una dumtaxat geographicis nota sit.

invitavit Dioscorum Alexandrinum cum decem sub ejus diœcesi degentibus metropolitanis episcopis. Quinam hi metropolitani fuerint, non est adeo facile definire. In præcitata notitia provinciarum Hieroclis a Luca Holstenio et ab Emmanuele Schelstratio primum laudati, octo inveniuntur descripti. In provincia ægyptiaca designatur metropolis Alexandria, sita inter mare Ægyptium et Mareotidem paludem. In augustanica seu provincia Augusta Prima, *Ῥινοκορούρα Rhinocorura*, in ipso limite Palæstinæ, sed alibi Pelusium ad ostium Nili, nunc Belbais, vel Damietta. In Augustanica secunda, *Λεοντώ, Leonto* ad Busiriticum Nili alveum. Provinciæ autem Arcadiæ metropolis Oxyrynchus, civitas sic appellata ab oxyryncho pisce, quem olim pagani colebant, non procul a Nilo. Metropolis Thebaidos Antino, quæ nunc in ruinis jacet, Babylonem inter et Copton, et Thebaidos superioris Ptolemais, Rhodophoros etiam dicta, a rosarum feracitate, ad sinistram Nili ripam, et prope lacum Mœridem. In Libya denique superiori Sozusa, atque in inferiori Darnes, quam urbem Baudrandus cum Xephyrio confundit.

Quas postmodum regiones occupaverit patriarchatus alexandrinus, constat ex tabula geographica ad calcem *Historiæ* Eusebii illustratæ ab Henrico Valesio editionum cantabrigiensis et taurinensis. Illic ante indicem extat quoque catalogus patriarcharum alexandrinorum usque ad Alexandrum, S. Athanasii præcessorem. Sed plura de iisdem, cæterisque patriarchis in sua *Historia* Eusebius Renaudotius et continuatores Operis Bollandiani, in dissertatione præfixa quinto volumini mensis junii.

Sederunt Alexandriae patriarchæ sanctissimi, S. Marcus evangelista, Anianus, Abilius, Heraclas, Dionysius, Maximus Theonas, Petrus, Achilles, Alexander, Athanasius, Cyrillus, Eulogius, Joannes Eleemosynarius, alii. Verum eandem sedem occuparunt quoque hæretici eutychiani, Dioscori duo, Petrus Moggus, Joannes Hemula, atque, ut alios prætermittam, Theodosius, pulsus in exilium ab imperatore Justiniano, anno Ch. 538. Tenuerunt insuper eandem sedem monothelitæ qui-

dam, ut Cyrus et Petrus, septimo vertente sæculo; necnon permulti sectæ jacobitarum (genus eutylianorum a Jacobo, monaco syro, nomen trahentium) additi.

Nunc de patriarchatu antiocheno, cujus geographica mdescriptionem, et patriarchas ab Evodio usque ad Tyrannum habemus post Eusebium in præfatis Valesii editionibus. Tertius olim patriarchæ alexandrinæ locus attributus fuit, non secundus, ob præfecturam alexandrinam magnificentissime ab Augusto nobilitatam, et quoniam ejusdem urbis Ecclesia a Marco instituta est, Petri apostolorum principis nomine; ipse autem Petrus, suffecto Antiochiæ Evodio, inde discedens, sedem principem transtulit in urbem Romam. Cæterum civitas Antiochiæ, condita a Seleuco juxta Daphnem et ad fluvium Orontem, cognomento Magna, et universæ Syriæ metropolis, ea est, in qua primum discipuli appellati fuerunt *christiani*, ut legitur cap. xi Act. apostol., 26, eamque urbem appellat synodus chæcedonensis, act. vii, τὸν θρόνον τοῦ Ἀντιοχείου μεγαλοπόλεως, τοῦ ἁγίου Πέτρου, *thronum Antiochiæ, magnæ civitatis, Beati Petri*.

Certum est patriarchæ antiocheno subjectam fuisse totam diœcesim Orientis, illam nempe quam cap. vi diximus præfecto prætorio Orientis paruisse. In ea diœcesi quindecim numerabantur provinciæ, videlicet, Palæstina, Phœnice, Syria, Cilicia, Cyprus, Arabia, Isauria, Palæstina Salutaris, Palæstina secunda, Phœnice Libani, Euphratensis, Syria Salutaris, Osroena, Mesopotamia et Cilicia secunda. Hinc patriarcha antiochenus dicitur *exarchus diœcesis orientalis*, et Antiochia *civitas sub Oriente positarum caput et mater*. In notitia provinciarum Hieroclis hæc distinguuntur metropoles: Palæstinæ I Cæsarea, Palæstinæ II Scythopolis, Palæstinæ III Petra, Phœnicæ Tyrus, Phœnicæ Libani Emissa, Syriæ Consularis Antiochia, Syriæ Libani Apamea, Ciliciæ primæ Tarsus, Ciliciæ secundæ Anazarbius, Cypri Constantia, Isauriæ Seleucia, Arabiæ Bostra, Provinciæ Euphratensis Hierapolis, Osroenæ Edessa et Mesopotamiæ Ameda. Harum tamen omnium civitatum episcopos metropolitico jure fuisse præditos non existimo.

Cyprii episcopi, tametsi Cyprus contineretur intra limites

patriarchatus antiocheni, decreto ephesini concilii, imo ex antiquiori consuetudine a metropolitano Constantiæ, non a patriarcha Antiochiæ ordinabantur, et ipsius metropolitæ ordinatio commissa synodo illius provinciæ, et patriarchæ vetita fuit. Post exortam enim hæresim arianam cœpisse episcopos excutere patriarchæ antiocheni jurisdictionem asserit Alexander patriarcha in epistola ad Innocentium I, romanum pontificem. Videsis ejusdem pontificis epistolam xviii, Petrum de Marca lib. VI *Concordiæ*, cap. iv, et Christianum Lupum in Scholio ad ephesini concilii Decretum *De Ecclesia Cypriorum*. Tandem provincia Cypri declarata fuit autocephala, ob honorem et reverentiam S. Barnabæ apostoli, *quod in ea inventus sit ad pectus habens Evangelium secundum Marcum*, ut legitur in Notitia Leonis Sapientis, tempore Photii conscripta.

Tredecim archiepiscopatus sub patriarcha antiocheno extitisse suo tempore scribit lib. XIV *De bello sacro*, cap. xxii, Gulielmus Tyrius. Duodecim alii enumerant, episcopatus autem supra centum et quinquaginta. At subacta a Saracenis Antiochia anno 1268, cæsis in ea hominum 17,000, et inde 100,000 abductis, miserrime patriarchatus antiochenus discissus et laceratus est. Tres enim modo patriarchæ creantur, Latinus, et legitimus, a romano Pontifice, Græcus schismaticus, et segregatus a romanæ Ecclesiæ communione, et Jacobita, qui eligi solet in cœnobio Barsumæ, sedet autem Alepi, observatque ritum syriacum. Sunt inter fines antiocheni exarchatus et alii patriarchæ: unus catholicus Maronitarum, habitans in monte Libano; alter hæreticus nestorianus, qui sese nominat patriarcham Chaldæorum, seu Babylonium, sedetque prope antiquam Ninivem; tertius patriarcha Armeniæ majoris, residens in Perside et in monasterio prope civitatem Eruan; quartus Armeniæ minoris, qui residet in Cilicia in civitate Sis. Ex his autem colligi potest, quantum numerus et dignitas patriarcharum ab antiqua nobilitate deciderit.

Floruerunt utique inter patriarchas antiochenos plurimi sanctitate conspicui, ac præter principem apostolorum, Evodius, Ignatius Martyr, Hero, Theophilus, Serapion, Asclepiades,

Babylas Martyr, Philogonius, Stephani duo, ac tres Anastasii, quorum memoria in sanctorum Fastis recolitur. Sed occuparunt quoque prædictam sedem Paulus Samosatenus, hostis individuae Trinitatis acerrimus, Petrus Fullo, eutychnianus; et sex saltem arianorum labe infecti, Paulinus, Eulalius, Flacillus, Leontius, Eudoxius et Euxoius, omissis cæteris, quos, si claruerunt splendore virtutum, nolumus debita laude privari; si hæresibus, vitiisque adhæsere, commendare et celebrare non possumus; hoc interim gratulantes romanæ Ecclesiæ, quod nunquam adversus illam prævaluerunt portæ inferorum, secus ac evenit duabus aliis patriarchalibus, Alexandrinæ et Antiochenæ, de quibus hactenus.

CAPUT IX.

DE RELIQUIS PATRIARCHIS.

Multiplicatio patriarcharum in solo exarchatu antiocheno, quam multiplicationem paulo superius attingimus, evidens est argumentum, complures denominari patriarchas, qui vix metropolitani dicendi forent. Ac ne rursus commemorem patriarchas Maronitarum, Armenorum, Chaldæorum, Jacobitarum, habent patriarcham suum Cophti in Ægypto, et in Æthiopia Abyssini; Georgii quoque, inter Pontum Euxinum et mare Caspium, episcopum suum venerantur, tanquam patriarcham et ἀποστολικόν. Præterea concilium constantinopolitanum IV, anno 536, act. v, patriarchæ nomen attribuit episcopo Tyri Epiphanio, concilium matisconense in Burgundia, anno 585, Prisco, episcopo lugdunensi; Nicolaus I, resp. LXXIII ad consulta Bulgarorum, istorum primati, et Codex Justinianeus sæpe sæpius patriarchas appellat omnes dioceseon exarchos, ut Novella III, cap. II; Novel. VI, cap. III; epilogo Novellæ CXXIII, cap. XXII. Denique etiam hæretici patriarchas suos jactitant, nomenque patriarchæ sibimet arrogavit in collatione carthaginensi primus episcopus Vandalorum, cum risu ab orthodoxis exceptus, ut auctor est Victor Vitensis lib. II *De persecutione vandalica*.

Communiter tamen quatuor insigniores patriarchatus, præ-

ter romanum, connumerantur, videlicet, constantinopolitanus, alexandrinus, antiochenus et jerosolymitanus. Hoc ordine recensentur apud Gratianum, dist. XXII, c. III et VII; et a Justiniano Novel. const. 123. Ita vero constantinopolitana Ecclesia, quæ tribus prioribus sæculis subjecta erat metropolitano Heraclæ, ad patriarchatus honorem evecta est. Constantinopolitana I synodus, sive II œcumenica, anno 381 hunc III canonem edidit: » Constantinopolitanæ civitatis episcopum habere oportet primatus honorem post romanum episcopum, propterea quod sit » nova Roma. » Eundem tamen canonem, utpote contrarium nicænæ synodi, a qua can. VI definitum fuerat, « ut suis privilegia servarentur Ecclesiis, » a romana Ecclesia non fuisse receptum, constat ex epist. LIII S. Leonis Magni ad Anatolium, et LV ad Pulcheriam Augustam, atque ex testimonio Lucentii, legati Sedis apostolicæ in concilio chalcedonensi, actione XVI. In hac eadem actione episcopo constantinopolitano confirmatus est honor patriarchatus a romano Myrorum episcopo, Seleuco Amasiæ et Petro Gangrorum, quorum exemplum secuti sunt alii plurimi, qui sponte sese sedi constantinopolitanæ subjecerunt.

Ante prælaudatam chalcedonensem synodum, congregatam anno 451, constat quosdam constantinopolitanos episcopos, patriarchalia munia in aliorum ordinationibus exercuisse. Nam S. Joannes Chrysostomus quindecim episcopos in Asia deposuit, et eorum loco alios ordinavit, depositoque Gerontio, episcopo nicomediensi, suffecit illi Pansophium; Sisinnius consecravit Proclum in antistitem Cyzicenorum, et Proclus ad sedem constantinopolitanam evectus, episcopum cæsareensem Thalassium. De Chrysostomo putat Joannes Morinus, exercit. XIV de patriarcharum et primatum origine, id præstitisse, non propria auctoritate, sed apostolicæ Sedis indulto. Sisinnius et Proclus, aut præcitati canonis III auctoritate, aut Chrysostomi exemplo, aut ratione alia nobis incomperta, idem sibi jus arrogarunt.

Quam late post concilium chalcedonense sese diffuderit patriarchatus constantinopolitanus, colligi potest ex Notitia patriarchatum Nili Doxopatrii in appendice ad *Opus geographicum* Emmanuelis a Schelstrate, pag. 721. Recensentur in ea

Notitia sub patriarcha constantinopolitano metropoles 65 et archiepiscopatus 34. Extat ejusdem patriarchatus accurata descriptio, facta jussu imperatoris Andronici Palæologi senioris, apud Curopalatam in opere *De officialibus palatii constantinopolitani*, pag. 220.

Habuit constantinopolitana sedes viros doctrina et sanctitate præclarissimos, Gregorium Nazianzenum, Joannem Chrysostomum, Flavianum, Germanum, Tharassium, Methodium et Ignatium. At sederunt et ibi homines perditissimi et hæreticorum antesignani, Eusebius Arianus, Macedonius, oppugnator divinitatis Spiritus sancti, Nestorius duarum in Christo personarum assertor, Acacius, Timotheus et Anthimus fautores eutychnorum, Sergius et Pyrrhus monothelitæ, Anastasius Iconoclasta et Photius sedis invasor et pernitiosi atque diuturni conflator schismatis. Atque hæc de patriarchatu constantinopolitano.

Jerosolymitanus, qui post illum censetur, execrandum habuit initium. Cum enim Juvenalis in œcumenica synodo ephesina, anno 431, obtinere Palæstinæ provinciæ principatum, et esse ac dici apostolicæ Sedis exarchum frustra tentasset, repugnantibus una cum Cyrillo Alexandrino legatis romani Pontificis; in latrocinio ephesino, anno 449, idem attentans contra sextum nicænum canonem, opera Dioscori et Chrisaphii Eunuchii, quorum scelera descripsimus in Historia eutychnorum, obtinuit pragmaticam sanctionem, qua tres Palæstinæ, Arabiæ, et duæ Phœniciæ ipsius juri patriarchico subiciebantur. Ea pragmatica sanctione consensu Marciani Augusti abrogata in synodo chalconensi, actione iv, post magnam contentionem actione vii ejusdem synodi prædictus Juvenalis et Maximus, patriarcha antiochenus, ita concordæ animo convenere, ut Jerosolymorum episcopus tres regeret Palæstinas, antiocheno autem cederent duæ Phœniciæ et Arabia. Id vero nec Maximus in præjudicium Ecclesiæ suæ et contra nicæna decreta poterat exequi, nec approbandum censuit Leo Magnus, qui epistola LXII admonet ipsum Maximum, ne tertiæ sedis privilegia quodammodo minuat, et Juvenalis insolentes ausus coercet.

Nihilotamen minus Juvenalis et successores ejus Jerosolymorum episcopi jus in tribus Palæstinis postmodum exercuerunt, ut a synodo chalconensi firmatum erat, *et imperatoris patrocinio*, quemadmodum scribit Liberatus in Breviario, cap. xiii. Jam vero in superioribus dictum est fuisse olim unicum Palæstinam subjectam Cæsareæ, seu Turri Stratonicæ, ac postea in tres Palæstinas divisam, inter quas Jerosolyma, Ælia etiam dicta, nec jure metropolitico fungebatur. Quare septimus canon nicænus sancivit, Æliæ episcopum habendum esse in honore, sed *salva metropolis*, id est, *Cæsareæ dignitate*. Progressu temporis patriarcha jerosolymitanus Arabiam quoque et utramque Phœniciam invasit. In *Notitia* enim imperatoris Leonis VI, cognomento Sapientis, qui parenti suo Basilio successit an. Ch. 886, numerantur sub patriarchatu jerosolymitano metropoles quatuor: Ælia Jerosolymorum, Cæsarea, Scythopolis, Petra et Bostra; nec aliter legitur in *Notitia* Nili conscripta an. 1143, et in Codicibus vaticanis, quorum titulus, *Ἀνακεφαλαίωσις τῶν ἀγιοτάτων πατριαρχῶν τῶν ὀρθοδόξων*, *Brevis descriptio finium sanctissimorum patriarcharum*, habetur, Hierosolymorum throno subjici *πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην χώραν ἄχρι Ἀραβίας*, *totam regionem Palæstinam usque ad Arabiam*.

Jerosolymorum episcopos XXXIX a Jacobo, Domini fratre, usque ad Hermonem, circa annum 300 ad sedem illam evectum, habemus in Chronico et Historia Eusebii. De aliis legendus Papebrochius in *Tractatu præliminari* ad tom. III mensis maii. Horum episcoporum romana Ecclesia inter sanctos veneratur Jacobum, Simeonem, Zachæum, Mathiam, Marcum, Maximum, Narcissum, Zambdam, Cyrillum, Macarium et Sophronium. Hæc tamen sedes habuit et ipsa scelerosos antistites, ut Herennium, et Hilarium arianos, et Macarium, hujus nominis secundum, origenistam, sed ad frugem anno 553 revocatum, quo anno in synodo quinta damnavit Origenem, Didymum et Evagrium.

Prælaudata synodus V, et progressus patriarchatus jerosolymitani, ad memoriam revocat meam patriarchatum aquileiensem. Episcopum Aquileiæ, vetustissimæ urbis, sitæ ad Turri et Alsæ confluentes, potitum circa tempora Damasi jure metropo-

litico, animadvertimus supra capite VI. Orto itaque occasione quintæ synodi schismate, Macedonius aquileiensis episcopus iis adhæsit, qui eidem synodo refragabantur, Transpadanis scilicet, Istris et Venetis. Hinc schismaticorum opera, et Langobardorum principum favore, antistes aquileiensis cœpit nomen et jura patriarcharum arripere. Sedente autem Pelagio II, romano pontifice, ad Petri Cathedram assumpto anno 578, Elias aquileiensis, annuente Pelagio, sedem suam metropolitanam transtulit Gradum, in ora littorali maris Adriatici, et sexto ab Aquileia lapide, ubi proximo anno 579 schismatici synodum collegerunt, descriptam a Norisio in *Dissert. de V synodo*, cap. IX, § 4.

Hinc eruitur patriarchatum aquileiensem a schismate ortum traxisse, ut cum Baronio, Sirmondo, Bollando, Christiano Lupo, aliisque viris clarissimis asserit contra Henricum Palladium prælaudatus Norisius, capite X ejusdem dissertationis. Cum vero anno 605, consentiente Agilulpho, rege Langobardorum, ad sedem aquileiensem promotus esset Joannes, ac per idem temporis in civitate Gradensi episcopum creassent Candidianum; duæ ex una sede, ac duo ex uno schismate prodierunt. Candidianus erga apostolicam Sedem obsequentissimus, ab ista condecoratus est pallio et nomine patriarchæ. Collata deinde fuerunt eadem pallii et patriarchatus decora anno 719 episcopo aquileiensi a romano pontifice Gregorio III. Siquidem opera Sergii pontificis, qui Romæ sedit anno 687, Istricum schisma fuerat extinctum, et aquileiensi Ecclesia in pristinam cum romana communionem redierat. Habemus ergo aquileiensis et gradensis episcopatus a schismate initia.

Amplissimam episcopi aquileiensis jurisdictionem describit præcitato cap. IX cardinalis Norisius, et ex eo Sandinus in Vita Pelagii II. « Extendebatur (inquiunt) a Pannonia secunda » usque ad Abduam in Insubria. Continebat Rhætiam II, cujus » metropolis Sabio; Noricum, cujus primaria urbs erat Tibur- » nia ad Dravum; complectebatur Istriam, Forum Julium ac » Venetiam, quæ provinciæ uno Istriæ nomine id temporis, ac » in VI synodo vulgo appellabantur. » Et hæc quidem erat

aquileiensis antistitis metropolitana jurisdictione, antequam ab Ecclesia gradensi sejungeretur.

Duorum autem patriarcharum divisione facta, aquileiensi suffraganei episcopi constituti sunt, mantuanus, comanus, tridentinus, veronensis, paduanus, vicentinus, tarvisinus, concordensis, cenetensis, feltrensis, belunensis, polanus, parentinus, tergestinus, comaclensis, politanus, sive capitis Istriæ, matriariensis et Civitatis Novæ Æmonia in Istria ad fluvium Nauportum. Patriarchæ autem gradensi episcopi castellanus, torcellanus, equilensis, caprulensis, closenus, et Civitatis Novæ. Vide Baronium tom. XI Annalium ad annum 1057, ubi episcopatus istos recenset ex autographo codice vaticano.

Gradensis patriarchatus Venetias translatus fuit a Nicolao V, pontifice maximo, qui anno 1447 indeptus est romanum episcopatum, et non a Leone IX, ut ad annum 1050, num. 3, scribit prælaudatus Baronius. Ac primus Venetorum patriarcharum fuit S. Laurentius Justinianus, quem Eugenius IV episcopum consecraverat. In hac patriarchatus translatione nec explorata, nec postulata fuit Veneti senatus voluntas, ut scribit Bernardus Justinianus in Vita S. Laurentii, cap. VIII, apud Bollandum priori volumine januarii.

E sede autem aquileiensi, quam condecorarunt olim sanctissimi episcopi Hermagoras, Hilarius, Quirinus, Cromatius, Niceas, atque e patriarchis Paulinus, Fredericus et Beltrandus, aliique in sacris monumentis provinciæ Fori Julii descripti ab erudito Patricio utinensi, nuper a Benedicto XIV duo constituti sunt archiepiscopatus, unus in civitate Utini, memoratæ provinciæ metropoli, et post eversam Aquileiam sede patriarchatus; alter Goritiæ, urbis inter Alpes sinumque Tergestinum, in dominio austriaco, et quatuor leucis germanicis dissitæ ab Aquileia. Præclusus est hæc divisione aditus dissidiis non semel vel ob inaugurationem, vel ob visitationem patriarcharum inter Austriacos Venetosque subortis, adeo ut patriarchatus inchoatus in schismate, concordia et pacis causa cessaverit. Honore demum patriarchatus anno 1716 a Clemente XI, P. M., cohones-

tatus est archiepiscopus occidentalis ulyssiponensis, ad instar prælaudati patriarchæ Venetiarum, et quoad provinciam archiepiscopatus ulyssiponensis; eique summus Pontifex usum pallii, præcedentiam supra archiepiscopos bracharensem, ulyssiponensem orientalem, eboracensem, aliosque singulos illius regni prælatos, necnon privilegia alia complura largitus est¹.

Hæc sunt, quæ *de locis* pro ecclesiasticæ historiæ intelligentia duximus conscribenda. Neque enim propositum nostrum erat universam sacram geographiam tradere et explanare, sed quemadmodum fecimus *de temporibus*, ita ejusdem geographiæ declarare elementa, eaque animadversionibus exornare ac firmissima auctoritate fulcire. Quod si quis geographiam illam assequi modo peroptat, hisce præceptionibus imbutus perlegat *Notitiam episcoporum orbis christiani* Auberti Miræi, *Geographiam sacram* Caroli a S. Paulo, *Ecclesiarum notitiam* tempore Cælestini III a Milone abbate conscriptam, et *Michaelis Antonii Baudrand* opusculum inscriptum, *Archiepiscopatus et Episcopatus totius orbis*, impressum post Lexicum geographicum, ne verbum faciam de geographico indice descripto ante Historiam conciliorum Marci Battaglini, in appendice voluminis II *Antiq. Eccl.* Emmanuelis a Schelstrate, et in fine *Historiæ ecclesiasticæ* Hyacinthi de Graveson, quos in præsentiarum commemorasse sat est.

¹ Est etiam in Hispania a sæculo XVI patriarcha Indiarum occidentalium, qui, haud secus ac ulyssiponensis, patriarchali decoratur honore, nullam tamen jurisdictionem exercet. (Continuatoris adnotatio.)

ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ

BREVIARIUM.

DECIMUM QUINTUM ECCLESIE SÆCULUM.

CAPUT PRIMUM.

SUMMI ROMANÆ ET APOSTOLICÆ ECCLESIE PASTORES.

Gubernarunt romanam Ecclesiam sæculo XV post Bonifacium IX, qui animam efflavit anno 1404, *Innocentius VII*, *Gregorius XII*, *Alexander V*, *Joannes XXIII*, *Martinus V*, *Eugenius IV*, *Nicolaus V*, *Callistus III*, *Pius II*, *Paulus II*, *Sixtus IV*, *Innocentius VIII* et *Alexander VI*.

CCIV. Innocentius VII electus est die 17 octobr. an. 1404. Patria ei Sulmo in Aprutio, ubi et natus Ovidius, ut ipse ait lib. II *Amorum*, eleg. XIX; nomen vero *Cosmatus Melioratus*. Ob utriusque juris doctrinam, probitatemque vere assumpto nomine dignus, non tantum commendatur a Leonardo Arretino, illius ævi scriptore lib. I, cap. VII, verum etiam a Theodorico Niem, Maimburgo et a neoterico auctore operis *Histoire des Papes*, qui tamen Pontificum vitia insectantur. Propter nequitiam nepotis sui Ludovici, qui undecim romanæ Urbis rectores fraude propria manu interfecit, nudosque projecit e fenestra, Innocentius Viterbum concitata romana multitudine

tatus est archiepiscopus occidentalis ulyssiponensis, ad instar prælaudati patriarchæ Venetiarum, et quoad provinciam archiepiscopatus ulyssiponensis; eique summus Pontifex usum pallii, præcedentiam supra archiepiscopos bracharensem, ulyssiponensem orientalem, eboracensem, aliosque singulos illius regni prælatos, necnon privilegia alia complura largitus est¹.

Hæc sunt, quæ *de locis* pro ecclesiasticæ historiæ intelligentia duximus conscribenda. Neque enim propositum nostrum erat universam sacram geographiam tradere et explanare, sed quemadmodum fecimus *de temporibus*, ita ejusdem geographiæ declarare elementa, eaque animadversionibus exornare ac firmissima auctoritate fulcire. Quod si quis geographiam illam assequi modo peroptat, hisce præceptionibus imbutus perlegat *Notitiam episcoporum orbis christiani* Auberti Miræi, *Geographiam sacram* Caroli a S. Paulo, *Ecclesiarum notitiam* tempore Cælestini III a Milone abbate conscriptam, et *Michaelis Antonii Baudrand* opusculum inscriptum, *Archiepiscopatus et Episcopatus totius orbis*, impressum post Lexicum geographicum, ne verbum faciam de geographico indice descripto ante Historiam conciliorum Marci Battaglini, in appendice voluminis II *Antiq. Eccl.* Emmanuelis a Schelstrate, et in fine *Historiæ ecclesiasticæ* Hyacinthi de Graveson, quos in præsentiarum commemorasse sat est.

¹ Est etiam in Hispania a sæculo XVI patriarcha Indiarum occidentali-um, qui, haud secus ac ulyssiponensis, patriarchali decoratur honore, nullam tamen jurisdictionem exercet. (Continuatoris adnotatio.)

ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ

BREVIARIUM.

DECIMUM QUINTUM ECCLESIE SÆCULUM.

CAPUT PRIMUM.

SUMMI ROMANÆ ET APOSTOLICÆ ECCLESIE PASTORES.

Gubernarunt romanam Ecclesiam sæculo XV post Bonifacium IX, qui animam efflavit anno 1404, *Innocentius VII*, *Gregorius XII*, *Alexander V*, *Joannes XXIII*, *Martinus V*, *Eugenius IV*, *Nicolaus V*, *Callistus III*, *Pius II*, *Paulus II*, *Sixtus IV*, *Innocentius VIII* et *Alexander VI*.

CCIV. Innocentius VII electus est die 17 octobr. an. 1404. Patria ei Sulmo in Aprutio, ubi et natus Ovidius, ut ipse ait lib. II *Amorum*, eleg. XIX; nomen vero *Cosmatus Melioratus*. Ob utriusque juris doctrinam, probitatemque vere assumpto nomine dignus, non tantum commendatur a Leonardo Arretino, illius ævi scriptore lib. I, cap. VII, verum etiam a Theodorico Niem, Maimburgo et a neoterico auctore operis *Histoire des Papes*, qui tamen Pontificum vitia insectantur. Propter nequitiam nepotis sui Ludovici, qui undecim romanæ Urbis rectores fraude propria manu interfecit, nudosque projecit e fenestra, Innocentius Viterbum concitata romana multitudine

fugit. Romam redux anno 1406, mortem oppetiit, die 6. nov. correptus apoplexia. Vulgatum statim rumorem, papam sublatum esse veneno, prælaudatus Leonardus Arretinus, qui præsens aderat, diluit in epistola ad Franciscum, principem cortonensem.

CCV. Eodem mense novembris, ac die 20 suffectus est Innocentio *Gregorius XII*, card. tit. S. Marci, dictus antea *Angelus Corarius*, patritius Venetus. Præstitit juramentum abdicaturum sese pontificatu, si id necessum foret ad schisma abolendum. Sed ad idem paratum esse, impellente Universitate parisiensi, et Carolo VI rege, etiam Petrus de Luna, id est, antipapa Benedictus XIII, aiebat. Lucca mproinde Gregorius, ac Benedictus ad Portum Veneris, atque ad fines Etruriæ, quasi colloquium instituturi accesserunt. At utroque tergiversationes, spretis sacramentis, adhibente, cardinales utriusque partis num. 22, Pisis congregati, anno 1409, die 26 junii¹, tam Gregorio, quam Petro exauctoratis, elegerunt in pontificem Alexandrum V. Petrus autem de Luna, percussus timore, Avenione se contulerat Perpignanum, arcem tum juris hispanici, in finibus Galliarum et Aragoniæ, semperque in schismate pertinax obiit anno 1424, die 1 junii, in Chersoneso, seu Peninsula, Valentiniæ oppido. Gregorius anno 1409 in Austriam, et inde Cajetam se contulit; hinc Ariminum venit sub exitum anni 1412, ibique anno 1415 pontificatus deposuit insignia, summopere a PP. concilii constantiensis laudatus. Obiit autem Recineti anno 1417, VIII id. octobr.

CCVI. Ad *Alexandrum V* revertamur oportet. Ejus electionem supra adnotavimus. Appellabatur *Petrus Philargius*, card. et archiepiscopus mediolanensis, ordinem FF. Min. professus. Incerta ejus patria, incertum genus, incerti parentes. Novariensem aliqui apud Ciaconium, quidam Bononiensem, permulti Cretensem faciunt. Inverisimile non videtur, natum *Candii*, oppidi Insubriæ, atque hinc postremam opinionem exortam. Vino mero delectatum scribit, lib. C, Fleurius: describit virtutes ejus Graveson, in quem invehitur recens auctor *Hist. pontif.*,

¹ Inchoatum tamen concilium die 23 martii.

tom. III, pag. ultima. Aliquandiu Pisis, Prati, Pistorii et Bononiæ moram egit. Istic repentina morte sublatus est anno 1410, die 3 maii. Hausisse in clystere venenum tradit S. Antoninus in Chronicis, hujusque criminis accusatus fuit Balthasar, card. *Coscia* Neapolitanus, non autem convictus.

CCVII. Idem *Balthasar* Alexandro in pontificatu successit, eodem anno, die maii 17, creatus in ipsa urbe Bononia. Est hic *Joannes XXIII*. Confirmavit concilii pisani contra Gregorium XII et Petrum de Luna sanctionem. Summa illi cum Sigismundo imp. concordia. Ubi Romani ejus electionem intellexere, dejectis statuis Gregorii, illius erexerunt. Verum his, cæterisque ob immodicas exactiones, simonias, scandala invisus, sessione XII concilii constantiensis anno 1415, die 29 maii, depositus fuit¹. Sententiæ in se latæ acquiescens, in arcem, in qua Joannes Hus detinebatur, deinde Heidelbergam abductus fuit. Ad pedes Martini V, electi in laudato concilio anno 1417, die 11 novemb., provolutus, lacrymas ab omnium oculis expressit. Humaniter tamen exceptus, cardinalis decanus fuit constitutus. Id evenit anno 1419, quo anno, die 22 decembris, Florentiæ obiit, pompa parum pontificali absimili, in æde S. Joannis Baptistæ sepultus æneo marmoreoque monumento.

CCVIII. Quo die inauguratus fuerit pontifex *Martinus V*, dictum nuper². Nobilissima Columnensium gente ortus erat, cardinalis tit. S. Georgii, ejusque nomen Otho. Constantia discessit anno 1418, die 16 maii. Audaces Florentiæ pueri nimium licenter subclamarunt pertranseunti³. *Gilius*⁴ *Mugnos*, Aragonensis, anno 1424, post mortem Petri de Luna creatus antipapa Chersonesi, nomine assumpto *Clementis VIII*, anno 1429, arrepta insignia deposuit, suamque Martino V exhibuit obedientiam. Atque ita magnum schisma extinctum est, in-

¹ Vide caput proximum.

² Dicitur *quintus*, cum sit hujus nominis III, quoniam etiam Marinus I et Marinus II, a pluribus *Martini* nomine designantur.

³ Videatur Poggius *Hist. Florent.* 32.

⁴ Id est, *Ægidius*, quem Martinus V declaravit majoricensem episcopum. Hinc in conclavi vaticano extat hæc optimi Pontificis memoria: *Martinus V Columna, extincto schismate, pacem Ecclesiæ peperit.*

ceptum anno 1378, in electione peracta Fundis antipapæ Clementis VII. Decessit autem Martinus V Romæ, anno 1431, die 21 februarii¹.

CCIX. Sedit postea *Eugenius IV*, id est nepos Gregorii XII, *Gabriel Condulmerus* Venetus, card. tit. S. Clementis. Pontificum calumniatores fuisse tradunt, non Gregorii ex matre nepotem, sed filium spurium. In eum Columnenses seditionem, Philippus, dux mediolanensis, bellum excitavit. Roma discedens unionem Græcorum, utinam diuturniorem, Florentiæ convocato concilio curavit². Concessit autem naturæ anno pontificatus XVI, Christi 1447, vigesima tertia die februarii. Concilium basileense anno 1439, sessione xxxiv, die 23 junii, in eum depositionis iniquam sententiam promulgavit, et die 5 nov. in pseudopontificem elegit Amadeum, Sabaudia ducem, eremiticam vitam ducentem ad lacum Lemanium. Huic *Felix V* nomen impositum.

CCX. Rexit deinde Ecclesiam *Nicolaus V*, seu Thomas card. Sarzanensis, Bononiæ episcopus, Bartholomæo medico, matre Fivizanensi in lucem editus³. Nicolai cardinalis Albergati,

¹ Martinus V, tam patienti fuit animo, ut cum fratres duos, unum peste, alterum fortuito incendio sublatum amisisset, nullum dederit abjecti animi indicium. Obiisse die 20 februarii, cum sedisset annos 13, menses 3, et dies 10, Papebrochius, Pagius, alique tradunt. At in basilica lateranensi extat hujus Pontificis æneum sepulcrum, commemoratum quoque a Raynaldo, a Ciaconio, a Cæsare Raspono, etc., cum inscriptione: *Martinus Papa V sedit annos XII, menses III, dies XII. Obiit anno MCDXXXI, die XXI februarii, temporum suorum felicitas.* Nos arbitramur, ut inquit Papebrochius, hoc epitaphium tempore attritum, fuisse ab aliquo infeliciter renovatum.

² In bibliotheca vaticana sub concilii florentini pictura legitur: *Eugenio IV pontifice, Græci, Armeni, Æthiopes ad fidei unitatem redeunt;* atque in valvis æneis basilicæ hi versus a Panvinio, Oldoino et Bonannio relati:

Ut Græci, Armeni, Æthiopes, hic adspice ut ipsam
Romanam amplexa est gens jacobita fidem.
Sunt hæc Eugenii monumenta illustria quarti:
Excelsa hæc animi sunt monumenta sui.

³ Familia Nicolai V *Parentumcella*, nomen matris *Andreola Calderina*. Est tamen in Nummo inscriptio: *Tomas, Lugano, di Sarzana MCDXLVII;* unde quidam ei fuisse inferunt parentes humilis fortunæ, et cognomen *Lugano*. Reseravit, clausitque jubilæum anno 1450.

nunc inter Beatos relati, causa, nomen ipsum assumpsit. Principes regesque omnes illum tanquam supremum Ecclesiæ caput agnoverunt, eique etiam sese subjecit *Felix V*, anno 1449, ad pristinam reversus eremum. Cathedram Lunensem in patriam suam Nicolaus transtulit, decubuitque IX kal. apr. an. 1455. Dotes ejus refert nobile basilicæ vaticanae epitaphium:

Hic sita sunt quinti Nicolai antistitis ossa,
Aurea qui dederat sæcula, Roma, tibi.
Consilio illustris, virtute illustrior omni,
Excoluit doctos doctior ipse viros.
Abstulit errorem, quo schisma infecerat orbem,
Restituit mores, mœnia, templa, domos.
Tum Bernardino statuit sua sacra senensi,
Sancta jubilæi tempora dum celebrat.
Cinxit honore Frederici conjugis auro;
Res italas icto fœdere composuit.
Attica romanæ complura volumina linguæ
Prodidit: en tumulo fundite thura sacro.

CCXI. Die aprilis octava electus est eodem an. 1455 pontifex maximus *Callistus III*, vocatus antea *Alphonsus*, cardinalis *Borgia*, Valentinus. Huic S. Vincentius Ferrerius prædixerat supremam Ecclesiæ dignitatem, quam tenuit usque ad diem 6 augusti anno 1458. Nimi in nepotes suos, quorum duos purpura ornavit eodem die, notatur amoris¹.

CCXII. Evectus tunc ad sacerdoti fastigium Pius II, *Aneas Sylvius Piccolomineus*, patria Senensis. Incidit hujus electio in anni 1458 diem 27 aug., atque obitus in diem 14 ejusdem mensis anno 1464. In ejus exaltatione Roma exultavit. Exceluit litteris, damnavit appellationes ad futurum concilium, acta concilii basileensis cassavit, bello adversus Turcas gerendo incubuit ardentè².

¹ *Callistus III* moriens reliquit 415,000 nummorum aureorum, quos comparaverat in usus bellicos adversus Turcas.

² *Victoria Forteguerra*, *Aneæ* mater, cum in somnio sibi visa foret parere infantem cum mitra, diu ex eo timuit familiæ ignominiam, propterea quod improbis imponi aliquando soleant mitræ carthacæ; neque hanc expulit suspicionem, nisi quando filius creatus est episcopus tergestinus. Decessit Anconæ, sed Romam delatus, primum in Vaticano conditus

CCXIII. Successit Pio II *Paulus II*, scilicet Petrus Barbus, Venetus, card. S. Marci, viva voce creatus, dum vix annum 48¹ excessisset, anno 1464, opera cardinalis Bessarionis. Juramenta, quæ tunc ab electis pontificibus fieri solebant, noluit emitte. Abbreviatores, inter quos Baptista Platina, amovit; unde hujus scriptoris acerbior stylus et concitator. Subita extinguitur apoplexia, die 26 julii, anno 1471.

CCXIV. Sedit postea *Sixtus IV*, ordinis Min. Nomen ei Franciscus; familia *della Rovere*; patria Albixola², oppidum Liguriæ. Bononiæ, Papiæ, Senis, Florentiæ, Perusii publice tradiderat theologiam; omnes in ordine suo consecutus fuerat gradus, et vaticanam denique purpuram. Per summam injuriam *Jurieu*, minister calvinista, ei exprobrat quod libidinem permiserit præposteram. Citat conviciator testem Balæum et Vesseum, utrumque hominem hæreticum et mendacem. Sixtus an. 1484, die 13 augusti, migravit e vita.

CCXV. Joannes Baptista *Cibo*, card. S. Cæciliæ, ex clarissima genuensi familia, electus est eodem mense, die 29, nomine assumpto *Innocentii VIII*. Pacis inter magnos principes auctor, insecutor hussitarum, propugnator ecclesiasticæ libertatis, Turcarumque hostis acerrimus fuit. Occasione Zizimi, fratris Bajazethis II, quem Innocentius captivum tenebat, ad eundem Bajazethem litteras dedit, ac dono lanceam accepit, qua Redemptoris nostri transfixum fuit latus. Id contigit an. 1492, quo itidem anno Romæ inventus est titulus dominicæ Crucis. Naturæ persolvit debitum VIII kal. aug. an. 1492.

CCXVI. Alexander VI post Innocentium præfuit Ecclesiæ.

fuit, deinde anno 1623 in æde Theatinorum S. Andreæ a Valle honorifice tumulatus.

¹ Auctor *Hist. Pap.*, tom. IV, proximum fuisse ait anno 83. Mendum irrepsisse puto. Arrisise Paulo II *Formosi* nomen, et ad instar mulierum se ornasse, quod nimium de sua pulchritudine sibi plauderet, Platinæ non est credendum. Huic tamen aures præbuit prædictus auctor, et qui scripsit historiam conclavium, necnon Amelotius Not. in lib. I *Ann. Taciti*.

² Natum *Cellæ*, quinto a Savona milliario, scribit in suo *Thesuro*, p. 2, pag. 93, Ghilinus. Haud secus Panvinius, qui in ejusdem Pontificis vita Roboræ gentis originem ac nobilitatem describit.

Roderici Borgiæ, S. R. E. cardinalis cancellarii, pristinum illi nomen. Quemadmodum nequit satis laudari Borgiæ familiæ nobilitas; ita dici nequit quantum Alexandri vitia ab historicis amplificentur. Immodicum in filios amorem, incestam libidinem, ambitionem, avaritiam, flagitia reliqua cuncta describunt, præsertim Du Chesne, Gordonius, Guicciardinus. Videsis satyricam in Alexandrum epistolam, versusque improbos in *Hist. Pontificum*, tom. IV. Maleficii etiam, propinati veneni, quo incaute hausto ipse perierit, culpant Alexandrum plerique. Id tamen criminis diluere nititur Raynaldus. Lege continuatorem *Hist. Fleury*, libro CXX, num. 6 et seq. Nos chronologiam adnotamus solummodo. Creatus est anno 1492, III idus augusti, et sublatus e vivis ann. 1503, XV kal. septemb.¹

¹ Quod est in prologo, *Genus irritabile Vatum*, præsertim in *Alexandro VI* vidimus adimpletum. Nam de eodem Pontifice maximo legitur inter Jacobi Sannazarii carmina libro II *Epigrammatum*, num. 29, satyricum epitaphium, quod incipit:

Fortassis nescis, cujus hic tumulus siet.

Habetur ibidem et duplex distichon, quorum unius hexameter est:

Mirum si vomuit nigrum post fata cruorem!

alterius vero, nam pentametros exscribere nolumus,

Nomen Alexandri ne te fortasse moretur.

Extat, et aliud,

Visuram se iterum Sixtum cum Roma putaret,

Pro Sixto Sextum vidit, et ingemuit.

Tribuitur eidem in tumulum *Lucretiæ* inscriptio, a nonnullis falso adtributa Pontano:

Hoc jacet in tumulo, etc.

Circumfertur et epigramma, cujus initium: *Vendit Alexander*, etc. Hæc adnotamus, tum quia vulgatissima sunt, et etiam a Papirio in *Vita pontificis Alexandri* producta, lib. VI, pag. 373, tum etiam, ut novatores percipiant, a nobis vitia quorundam romanorum Pontificum non denegari; quamquam, nisi iidem novantes dieteris et cachinnis ubique patefacere, honestius videretur ea præteriri silentio. Verum etsi Pontifices etiam homines sunt, et circumdati infirmitate; nullus tamen illorum a recta fide descivit, et plurimum romanæ Ecclesiæ firmitatem, auctoritatemque commendat, quod nunquam eam Spiritus sanctus deseruit, etiamsi aliquando improbo gubernatam pastore. Vitiis, quæ Alexandro VI exprobrantur, egregia ejus facta opponimus; cohibitam severioribus pœnis scælariorum licentiam, statutos dies jus unicuique dicendi, decretum visi-

PATRIARCHARUM NOMINA.

Quinto decimo Ecclesiæ sæculo usque ad annum 1453, quo anno Turcæ Constantinopolim expugnarunt, sederunt post *Antonium IV*, qui anno 1403 decessit, *Callistus II*, *Joseph II*, exmetropolita ephesinus, *Metrophanes* Cyzicenus, *Gregorius III* Hieromonachus, et *Georgius Scholarius*, appellatus etiam *Gennadius*, eodem electus anno quo *Mahumetes* Constantinopolim occupavit. Prætermittuntur cæteri extorres, et vix patriarchali caractere insigniti.

CAPUT II.

SYNODI XV ECCLESIE SÆCULO CELEBRATE.

Plenaria hujus sæculi concilia sunt *pisanum*, *constantiense*, *senense*, *basileense* et *florentinum*. Num priora quatuor generalia dicenda sint, controvertitur; nulla de postremo hæsitatio.

De pisani concilii convocazione facta anno 1409 dictum est capite superiori. Utriusque communionis cardinales, Gregorii nempe XII et Benedicti XIII ad hanc synodum convenisse, depositum in illa Gregorium, electum Alexandrum V, exauctoratum Benedictum, eo loci narravimus. Nulla Gregorio illata injuria, siquidem juramentum emiserat abdicandi se pontificatu, si id necessum fuisset ad schisma abolendum, demissisque precibus invitatus ad synodum, nunquam voluit accedere. Interfuere tamen cardinales 22¹, archiepiscopi 24, episcopi 182, abbates ac

tationis ægotantium tempus, contententium de novi orbis dominatione regum, Joannis Lusitaniæ et Ferdinandi Hispaniarum monarchæ, concordiam, innovationem consuetudinis, inductæ a Callisto III, salutandi in meridie Deiparam, inflictum anathema librariis, typis mandantibus scripta ab episcopis non impetrata facultate, lata sanctione, quam ad annum 1501, n. 36, refert Raynaldus. Prætermitto comitatem, qua principum legatos ad se missos excepit, et præsertim Angelum Politianum, qui Senensium nomine orationem ad ipsum habuit, gravissimamque ejus ad omnes reges exhortationem, ut pacem colerent, nec de gerendo bello cogitarent, nisi adversus Turcas spoliis christianorum superbientes. Profecto iniqui dicendi sunt, qui summorum virorum, tenentium maxime sacerdotii, aut regni imperiique fastigium, carpunt vitia, recte autem gesta prætereunt.

¹ Alibi numerantur card. 21.

theologi plusquam 300. Frustra adversus pisanum concilium depositi pontifices reclamarunt. Qui generale fuisse negant, in hanc abierunt sententiam, quoniam non fuit a Pontifice convocatum, nec concilio ipso absoluto schisma cessavit. Verum quia Alexandrum V omnes tanquam legitimum Pontificem agnoscunt, atque in schismate aliis, quam Capiti, de cujus auctoritate controvertitur, committi debet synodi congregandæ facultas, non potest pisani conventus firmitas oppugnari¹.

Perseverante schismate, Joannes XXIII, Alexandri successor, indixit concilium *constantiense* die 20 martii an. 1414. Inchoatum est die 3 novembris anno proximo, præfuitque sessioni 1 idem Joannes, romanus pontifex. Adfuerunt patriarchæ 4, archiepiscopi 43, episcopi 160, abbates ac theologi supra 109, necnon romanorum imperator Sigismundus. Damnatus Wiclefus et cremati Joannes Hus et Hieronymus Pragensis, de quibus infra. Joannes pontifex, qui primum humiliter scripto et jurejurando spoponderat dimissurum se Ecclesiæ regimen, si ad extirpationem schismatis videretur necessarium, id postea exequi detrectans, et clam e synodo discedens, dejectus est adnotata superius die. Constitutus tum Martinus V, ac synodus absoluta an. 1418, die 22 aprilis. Concilium istud dicitur continuatio pisani a card. Turrecremata. An fuerit œcumenicum post Joannis XXIII discessum, vigeatque robor sess. iv et v, quibus Papa subicitur concilio, haud levis est controversia. Adversus Ven. Bellarminum et Christianum Lupum affirmantem partem strenue propugnat Cl. Bossuetius, p. 2 *Defens. decl. Clerc. Gallic.*, lib. IX².

¹ De concilii pisani auctoritate dispar et opposita est clarissimorum scriptorum sententia. Vide *Ital. sacram* in Arch. Pisanis sub *Alemanno Adimario*, etc.

² Huic controversiæ locus amplius esse non potest, cum vaticanum concilium constitutione *Pastor æternus*, cap. iii, definierit romanum Pontificem habere potestatem jurisdictionis in omnes et singulos cujusque dignitatis pastores et fideles, sive seorsum, sive simul sint, tam in rebus fidei et morum, quam in iis quæ ad disciplinam et regimen Ecclesiæ spectant. (Continuatoris adnotatio.)

Martinus V, sess. XLIV concilii constantiensis, habita anno 1418, die 19 aprilis, indixerat concilium pro reformatione morum celebrandum Papiæ, urbis in Insubria vetustæ. Inchoatum illud est an. 1423, mense maio; sed paucis advenientibus ob pestiferam illic grassantem luem, post menses duos translatum est Senas. Confirmata ibidem wiclistarum hussitarumque damnatio, et depositio Petri de Luna, actumque de Græcorum cum Latinis unione. Verum temporis calamitas impulit Martinum V ut hæc synodo abrupta, proximo an. 1424, die februarii 19, indiceret *basileensem* an. 1431 celebrandam. Senense concilium in litteris quoque Martini V et Eugenii IV, dicitur *œcumenicum*; fuit vero quædam constantiensis synodi appendix.

Sublato e vivis Martino V, Eugenius ei suffectus ratam habuit indictionem concilii basileensis in finibus Helvetiorum. Inchoatum fuit eodem anno 1431, die 19 maii, indictaque prior sessio pro 14 decembris. Initio concilium fuisse legitimum, non ambigitur; sed nimiam sibi quibusdam arrogantibus auctoritatem et cogitantibus pseudopontificem intrudere vivente Eugenio, bello insuper inter duces Burgundum et Austriacum fervescente, idem Eugenius anno 1432 constitutionibus, litteris, legatisque synodum studuit dissolvere, indixitque anno 1337 concilium ferrariense. Ab eo tempore degenerans synodus in conventum illegitimum ac seditiosum inique in Eugenium se gessit, sessione præsertim xxxi, anno 1438, die 24 januarii. De Felice V pseudopontifice dictum supra. Solutum deinde hoc concilium anno 1443, mense maio.

Ferrariense concilium generale anno 1438, die 9 aprilis, inchoatum est, Florentiam vero anno sequenti translatum, ubi prima sessio habita fuit die 26 februarii, postrema die 22 novembris ejusdem anni 1439. Ferrariensi et florentino concilio præfuit ipse Eugenius IV, et interfuit Joannes Palæologus, imperator Græcorum, cum Joseph, patriarcha C. P., ac permultis cum latinis, tum græcis. Inter quos de Purgatorio, de primatu Papæ, de azymo adhibendo in Eucharistia conficienda, de præsentī gloria sanctorum, ac præsertim de *processione* Spiritus sancti a Filio, et de additione facta Symbolo particulæ

Filioque, longa fuit disceptatio. Sed inita tandem concordia, cui et Græci omnes subscripsere, uno excepto Marco Ephesino, qui in Græciam redux, complures ad schisma instaurandum permovit. Subjiciunt synodo florentinæ *Decretum pro instructione Armenorum*, non synodi, sed solius Eugenii IV nomine inscriptum, utpote editum post discessionem Græcorum, X kal. decembris. Sed de conciliis œcumenicis, pro nostro instituto, satis multa.

Cætera ad disciplinam spectantia, commemorabo tantummodo. In Galliis celebrata fuere *rhemense* an. 1408, *senonense* 1429, *bituricense* an. 1438, *rothomagense* anno 1445, *senonense* alterum 1485. In Hispania, *Dertosa* anno 1429, *Matriti* 1473, *Toleti* et *Arandæ* eodem anno, et Compluti 1479. In Germania, *Coloniæ* 1423 et 1452, *Pragæ* 1405, *Salisburgi* anno 1420, *Frisingæ* in Bavaria anno 1440. In Anglia, *Oxonii* 1408, *Londini* 1420 et 1486, et *Haphniæ*, vulgo *Copenhagen*, in Selandia, vel Dania, anno 1425. Ad clericorum et monachorum disciplinam, ad beneficiorum collationem, morumque probitatem, necnon erumpentium errorum pravitatem eliminandam, singula pertinent.

Conciliabula *Benedicti XIII* pseudopontificis, seu Petri de Luna, Perpinianni anno 1408, et Salmanticæ 1410, ubi ille verus Ecclesiæ pastor fuit declaratus. Utinense anno 1409, quo *Gregorius XII*, seu Angelus Corarius, etsi Pisis exauctoratus, cum paucis episcopis schisma fulcire curavit; atque constantinopolitanum, in quo imperante Constantino Palæologo anno 1450, proscriptis actis synodi florentinæ, Græci ad vomitum redierunt; hæc, inquam, pseudoconcilia omnino a nobis rejiciuntur.

CAPUT III.

DE HUSSITIS, CÆTERISQUE HERETICIS SÆCULI XV.

Præter nefaria Wiclisti dogmata in concilio constantiensi damnata sess. viii, anno 1415, die 4 maii, *Joannes Hus*, et *Hieronymus de Praga*, ejus discipulus, eadem fere omnia dogmata propugnantes, vivi fuerunt combusti. Sumptum de Joanne

Husso supplicium eod. anno 1415, die 6 julii, ac de Hieronymo Pragensi anno 1416, die 30 maii. Queruntur hæretici, hos secutarum suarum patriarchas, quos tanquam martyres venerantur, rogo fuisse impositos et exustos, etsi Constantiam accesserint obtenta securitatis fide, quam vocant *Salvum conductum*. Sed queruntur inique et injuste. Nam Joannes Hus neque a Pontifice, neque a concilio, ut ex ejusdem Hussi litteris constat, securitatem illam obtinuerat, sed tantum a Sigismundo, coarctatam ad iter, hujusque incommoda, ad solutionem tributi vel telonii, ut apparet ex litteris imperatoris datis Spiræ, anno 1414, die 18 octobris. Cum autem contra promissa et pacta, quibus sponderat se iudicium concilii subiturum, discessisset Constantia, et in hæresi post damnationem evasisset pervicacior; ipsius Sigismundi jussu coniectus in carcerem, merito pertulit pœnam perfidiæ suæ. Hieronymus vero, tametsi a synodo, non a Sigismundo, obtinuerat *Salvum conductum*, quia tamen damnationi Wiclefi et Joannis Hussi consensus, horum hæresim ejuravit sessione XIX; palam postea testatus se fraude et mendaciter id egisse, ac in pristinos prolapsus errores, frui non poterat ea securitate, quæ ipsi concessa fuerat ea apposita conditione, *ut justitia semper salva maneret*, quantum fides exigeret orthodoxa. Videatur in *Historia hussitarum* Joannes Cochlæus, et dissert. VII hujus sæculi Nat. Alexander.

Dogmatizavit Joannes Hus, Ecclesiam constare ex solis prædestinatis, carere visibili capite, hæreticos tradi non posse sæculari judici puniendos, et neminem sacerdotum a prædicatione verbi Dei posse ab episcopis, vel a pontifice removeri, aliaque his affinia 39 comprehensa articulis¹, proscriptis a PP. constantiensibus. Circa Eucharistiam tamen, confessionem sacramentalem, invocationem sanctorum et Purgatorium, Joannes Hus nunquam oppugnavit doctrinam catholicæ Ecclesiæ, ideoque frustra illius concordiam jactant posteriores hæretici.

Orti ex hussitis *thaboritæ, orphani et calixtini*. Primi ita

¹ Vid. Continuat. *Hist. Fleury*, lib. CIII, n. 74. Sessione tamen concilii XV redacti sunt ad 30.

appellati sunt a monte in quem duce Joanne Zisca, homine æque impio, ac strenuo, sese receperunt, et cui *Thabor* nomen dederunt. Horum quidam *orphani* dicti sunt, quasi orbati patre, post mortem ipsius Ziscæ, qui obiit pestilentia anno 1424, die 6 octobris in castro *Priscon*, mandans ut e pelle sua ad terrendos hostes tympanum conficeretur. *Calixtini* denominati fuere, qui communionem sub utraque specie necessariam putantes, calicis formam ubique pingebant, unde pervulgatum distichon:

Tot pingit calices Bohemorum terra per urbes,
Ut credas Bacchi numina sola coli.

Prodierunt pariter ex Gallia belgica et in Bohemiam irrupere novi *adamitæ*, nudi incedentes, addicti promiscuis connubiis, in omnem exardescentes libidinem, atque adeo inverecondi, ut memoratus Zisca, dux hussitarum, illos gladio, flammisque ultricibus deleverit. Quorum dux *Pichardus* nomine se Adam ac Dei filium audacter nominabat. Paululum modestiores *fossarii*, qui ad instar brutorum promiscuam explebant libidinem in abditissimis locis fossisque, unde sortiti sunt nomen. Quidam demum e Wiclefi secta erumpentes, cœperunt adversus *pædo-baptismum* insurgere, asserentes regenerationis lavacrum parvulis inutiliter conferri, neque illo indigere filios e fidelibus procreatos.

Hæc de hæresibus tantum; nam errores a pluribus hoc sæculo absque pertinacia assertos, quoniam non coaluerunt in sectam, licet proscriptos, non est loci hujus singulatim exponere¹.

¹ Errorum, quos prætermittimus, auctores sunt Matthæus Grobon, ord. Præd. (V. *Nat. Alex.*, cap. II, art. 4); Manfredus, ejusd. ord. (V. *S. Ant. III P.*, tit. XXII, cap. VII, n. 8); Alphonsus Tostatus (V. *Rayn.* ad an. 1443, n. 24); FF. nonnulli carmelitæ *Spond.* ad an. 1473, n. 13); Joannes Parvus (*Petit*) de quo Gerson, tom. V, edit. Dupinii; Augustinus de Roma, Aug. de quo *Acta Conc. Basil.*, sess. XXII; Laurentius Valla, apud Dominicum Berninum, Sæc. XV, cap. VI, etc. Accedit *Pomponius Lætus*, quem, si revera, ut aiunt, abjecto christiano nomine Petri *Pomponius* dici voluit, et si colebat Romulum, atque celebrabat natalem diem Urbis, non a fide extorrem dumtaxat, veram etiam idololatram vocemus oportet.

Husso supplicium eod. anno 1415, die 6 julii, ac de Hieronymo Pragensi anno 1416, die 30 maii. Queruntur hæretici, hos secutarum suarum patriarchas, quos tanquam martyres venerantur, rogo fuisse impositos et exustos, etsi Constantiam accesserint obtenta securitatis fide, quam vocant *Salvum conductum*. Sed queruntur inique et injuste. Nam Joannes Hus neque a Pontifice, neque a concilio, ut ex ejusdem Hussi litteris constat, securitatem illam obtinuerat, sed tantum a Sigismundo, coarctatam ad iter, hujusque incommoda, ad solutionem tributi vel telonii, ut apparet ex litteris imperatoris datis Spiræ, anno 1414, die 18 octobris. Cum autem contra promissa et pacta, quibus sponderat se iudicium concilii subiturum, discessisset Constantia, et in hæresi post damnationem evasisset pervicacior; ipsius Sigismundi jussu coniectus in carcerem, merito pertulit pœnam perfidiæ suæ. Hieronymus vero, tametsi a synodo, non a Sigismundo, obtinuerat *Salvum conductum*, quia tamen damnationi Wiclefi et Joannis Hussi consensus, horum hæresim ejuravit sessione XIX; palam postea testatus se fraude et mendaciter id egisse, ac in pristinos prolapsus errores, frui non poterat ea securitate, quæ ipsi concessa fuerat ea apposita conditione, *ut justitia semper salva maneret*, quantum fides exigeret orthodoxa. Videatur in *Historia hussitarum* Joannes Cochlæus, et dissert. VII hujus sæculi Nat. Alexander.

Dogmatizavit Joannes Hus, Ecclesiam constare ex solis prædestinatis, carere visibili capite, hæreticos tradi non posse sæculari judici puniendos, et neminem sacerdotum a prædicatione verbi Dei posse ab episcopis, vel a pontifice removeri, aliaque his affinia 39 comprehensa articulis¹, proscriptis a PP. constantiensibus. Circa Eucharistiam tamen, confessionem sacramentalem, invocationem sanctorum et Purgatorium, Joannes Hus nunquam oppugnavit doctrinam catholicæ Ecclesiæ, ideoque frustra illius concordiam jaclant posteriores hæretici.

Orti ex hussitis *thaboritæ*, *orphani* et *calixtini*. Primi ita

¹ Vid. Continuat. *Hist. Fleury*, lib. CIII, n. 74. Sessione tamen concilii XV redacti sunt ad 30.

appellati sunt a monte in quem duce Joanne Zisca, homine æque impio, ac strenuo, sese receperunt, et cui *Thabor* nomen dederunt. Horum quidam *orphani* dicti sunt, quasi orbati patre, post mortem ipsius Ziscæ, qui obiit pestilentia anno 1424, die 6 octobris in castro *Priscon*, mandans ut e pelle sua ad terrendos hostes tympanum conficeretur. *Calixtini* denominati fuere, qui communionem sub utraque specie necessariam putantes, calicis formam ubique pingebant, unde pervulgatum distichon:

Tot pingit calices Bohemorum terra per urbes,
Ut credas Bacchi numina sola coli.

Prodierunt pariter ex Gallia belgica et in Bohemiam irrupere novi *adamitæ*, nudi incedentes, addicti promiscuis connubiis, in omnem exardescens libidinem, atque adeo inverecondi, ut memoratus Zisca, dux hussitarum, illos gladio, flammisque ultricibus deleverit. Quorum dux *Pichardus* nomine se Adam ac Dei filium audacter nominabat. Paululum modestiores *fossarii*, qui ad instar brutorum promiscuam explebant libidinem in abditissimis locis fossisque, unde sortiti sunt nomen. Quidam demum e Wiclefi secta erumpentes, cœperunt adversus *pædo-baptismum* insurgere, asserentes regenerationis lavacrum parvulis inutiliter conferri, neque illo indigere filios e fidelibus procreatos.

Hæc de hæresibus tantum; nam errores a pluribus hoc sæculo absque pertinacia assertos, quoniam non coaluerunt in sectam, licet proscriptos, non est loci hujus singulatim exponere¹.

¹ Errorum, quos prætermittimus, auctores sunt Matthæus Grobon, ord. Præd. (V. *Nat. Alex.*, cap. II, art. 4); Manfredus, ejusd. ord. (V. *S. Ant. III P.*, tit. XXII, cap. VII, n. 8); Alphonsus Tostatus (V. *Rayn.* ad an. 1443, n. 24); FF. nonnulli carmelitæ *Spond.* ad an. 1473, n. 13); Joannes Parvus (*Petit*) de quo Gerson, tom. V, edit. Dupinii; Augustinus de Roma, Aug. de quo *Acta Conc. Basil.*, sess. XXII; Laurentius Valla, apud Dominicum Berninum, Sæc. XV, cap. VI, etc. Accedit *Pomponius Lætus*, quem, si revera, ut aiunt, abjecto christiano nomine Petri *Pomponius* dici voluit, et si colebat Romulum, atque celebrabat natalem diem Urbis, non a fide extorrem dumtaxat, veram etiam idololatram vocemus oportet.

CAPUT IV.

RECENSENTUR SCRIPTORES PRÆCIPUI QUI SÆCULO XV PERTRACTARUNT
DE REBUS ECCLESIASTICIS.

Inter plurimos illos, qui vertente sæculo XV sapientia honestissimum sibi nomen compararunt, theologis claruerunt eruditissimi ex Latinis quidem *Petrus de Alliaco* Ambianensis, card. S. R. E., qui pro fide catholica in concilio constantiensi egregiam navavit operam, editisque exquisitis lucubrationibus, diem obiit in urbe, cui præerat antistes, cameracensi anno 1425. *Joannes* a pago agri rhemensis, ubi in lucem editus est, cognominatus *Gersonius*, ipsius Petri de Alliaco discipulus, cum sapientia, tum pietate conspicuus, humanis exemptus rebus anno 1429. Augustinenses duo ¹, *Paulus* Utinensis, a domicilio *Venetus* nuncupatus, et *Andreas Bilius* Mediolanensis, quorum ille anno 1428, iste vero anno 1429 naturæ persolvit debitum. *Thomas Valdensis*, carmelita, cujus mors contigit anno 1431, celeberrimus fidei catholicæ propugnator, atque a nonnullis inter beatos connumeratus. *Joannes* S. R. E. card. *de Turrecremata*, et *Joannes Capreolus* ord. Præd., unus 1468, alter hoc quidem sæculo, sed incerto anno defunctus. *Nicolaus* S. R. E. card. *de Cusa* ², qui decessit anno 1464. *S. Joannes a Capistrano*, ord. Min., cujus beata mors contigit an. 1456, et *Gabriel Biel*, qui e vita migravit circa an. 1495.

Ex Græcis vero claruerunt *Bessarion*, archiepiscopus nicænus, et S. R. E. card., qui obiit anno 1472 ³. Is pro Latinis decertavit invicte: nam *Simeon Thessalonicensis*, *Macarii* duo,

¹ *Gulielmus Becchius* Flor., episcopus festulanus, obiit an. 1491; *Henricus* vero *de Langestein* florebat initio sæculi. Augustinensis uterque.

² Calumniantur quidem heterodoxi Cusanum, in *Conjectura denovissimis diebus*, asserere pontificem romanum esse *Antichristum*. Mentuntur plane, capite enim VII aperte loquitur de Antichristo venturo paulo ante universale iudicium, de quo agitur proximo cap. VIII.

³ Falso quidam obiisse tradunt anno 1437. Fuerat monachus S. Basilli, quemadmodum *Isidorus Ruthenus*, patriarcha C. P., qui obiit Romæ anno 1463.

unus monachus montis Atho, alter episcopus ancyranus, et *Georgius Scholarius*, vel *Gennadius C. P.*, studiose Græcorum schisma foverunt; atque *Georgius Trapezuntinus* ¹, qui steterat pro Latinis, ad Mahumetis insanias defecit, luitque morte repentina pœnam perfidiæ.

Illam vero theologiæ partem, quæ spectat institutionem morum et vitam asceticam, magnopere illustraverunt *S. Antonius*, archiepiscopus Flor., ord. Præd., *S. Bernardinus Senensis*, ord. Minorum, *S. Laurentius Justinianus*, Venetorum patriarcha, *Jacobus Magnus* Toletanus, ord. Eremit. S. P. Aug., et *Thomas a Kempis*, canonicus regularis. E vivis autem primus excessit anno 1449, alter anno 1444, tertius anno 1455, quartus anno 1462, ac postremus anno 1471.

Sacras conciones verbis, scriptisque illustrarunt *S. Vincencius Ferrerius*, ord. Prædicatorum, ad superos translatus anno 1419; *Nicolaus Auximanus*, ord. Minorum, sublatus e vita paulo post annum 1442; Augustinenses duo Florentini, *Humphrius Stecutus* patriæ archiepiscopus, et *Simeon Tornaquinci*; quorum ille sublatus est anno 1403, ac iste 1429. Nec prætermittendus *Hieronymus Savonarola*, ord. Præd., in magna temporum calamitate combustus Florentiæ anno 1498, quamvis etiamnum disceptetur, an Christi martyr, an pseudopropheta sit nuncupandus ².

At Commentariis sacras Scripturas illustrarunt, præter *Alphonsum Tostatum*, episcopum abulensem, mortuum anno 1454, de quo illud profertur:

Hic stupor est mundi, qui scibile discutit omne,

Thomas Anglicus, ord. Prædicat., *Dionysius Carthusianus*, et *Jacobus Perez* augustinensis, quorum, aliis prætermisissis, con-

¹ Alius a *Georgio Trapezuntio*, qui obiit Romæ anno 1486, de quo in App. De isto Caveus in *sæculo synodali* ad annum 1461. Ille, qui anno 1486 decessit, ante obitum omnium, quæ didicerat memoriam nonagenarius amisit. Adde Theodorum Gazam thessalonicensem, extinctum an. 1478.

² Adversariis Savonarolæ adhæsit quoque Marianus a Genazano Aug. vir summus ac præstantior, quam ad an. 1482 visum sit Bzovio. Prior fuit Marianus Florentini cœnobii S. Galli, nunc diruti, obiitque Suesse eodem, quo Hieronymus crematus est, anno.

tigit obitus, prioris anno 1403, alterius¹ anno 1471, et tertii anno 1490.

In historiis insudarunt plurimum qui sequuntur. Ineunte enim sæculo Chronicum ad sua usque tempora deduxit *Jordanus* de Argentina, Aug. De schismate inter Urbanum VI et Clementem antipapam, et vitam Joannis XXIII, luculenter conscripsit *Theodoricus de Niem*, qui ætate illa florebat. *Flavius Blondus* Foroliviensis Romæ triumphantis libros decem, et Romæ instauratæ libros tres edidit, præter decades tres historiarum romanarum, et librum de origine et gestis Venetorum. Florebat circa annum 1440, siquidem meminit *Felices V*, antipapæ². Ipsi Flavii Abbreviationes, Cosmographiam universam et Bohemorum elucubravit *Aeneas Sylvius Piccolominius* Senensis, postea *Pius II*, de quo i cap. De florentino concilio pertractavit adv. Marcum Ephesium historice ac theologice, circa annum 1440, *Joseph*, episcopus methonensis. Res sui ipsius tempore gestas mandavit litteris circa annum 1460 *Joannes Gobelinus*, a secretis prælaudati pontificis Pii II. *Baptista Platina* Cremonensis, quem *Trithemius Bartholomæum*³ appellavit, scripsit de vitis rom. pontificum a Petro ad sua usque tempora; sublatus est autem pestilentia anno 1481. Permulta circa id temporis e græco vertit, et sanctorum Vitas, aliaque plura exaravit *Ambrosius* Camaldulensis, florentinus, sui ordinis decus. *Jacobus Philippus* Bergomensis, ord. S. P. Augustini, supplementum chronicorum, primo in lucem emisit an. 1485, non semel postea ampliavit, atque obdormivit

¹ Nat. Alex. ait floruisse sæculo XV ineunte; et distinguendus ab alio *Thoma* Eboracensi; ac nullatenus illius Commentaria cum iis confundenda sunt, quæ scripsit *S. Thomas*, Doctor Angelicus.

² Obiit Romæ anno 1458.

³ *Bartholomæum* item dixere *Vossius*, *Bælus*, alii. De illo *Sannazarius*:
Ingenia et mores, vitasque obitusque notasse
Pontificum, argutæ lex fuit historiæ.
Tu tamen hinc lautæ tractas pulmenta culinæ.
Hoc, Platina, est ipsos pascere pontifices.

Nimirum scripsit quoque libros X *De tuenda valetudine, et popinæ scientia*. Extat in edit. lugdunensi anno 1541 post libros *Cælii Apicii De re culinaria*. Scripsit et alia plura.

proximo sæculo, anno scilicet 1520. Florebant circa sæculi XV exitum *Marcus Antonius Sabellicus*, et *Joannes Trithemius*, monachus Benedictini instituti. Ille universam historiam et plura ad Venetos et Aquileienses spectantia quatuor voluminibus complexus est, obiitque Venetiis anno 1506; *Thithemius* de illustribus viris Germanis, et ord. S. Benedicti, de scriptoribus ecclesiasticis, variaque monasteriorum Chronica, misso stegonographiæ opere proscripto, ac decessit anno 1519¹.

Addamus nonnullos ex illorum classe, qui jus canonicum excoluerunt, saltem *Joannem de Ligniano* Mediolanensem, *Petrum de Ancharano* Bononiensem et *Baldi* auditorem, *Antonium* a *Butrio*, *Franciscum Zabarellam* Patavinum, ex archiepiscopo florentino S. R. E. cardinalem, *Joannem* de Imola. *Felinum* Ferrariensem et *Andream Barbatium* Siculum, *Joannem*, cardinalem *de Turrecremata*, qui juris etiam canonici peritissimus fuit, commemoravimus paulo supra.

CAPUT V.

IMPERATORUM SERIES, SANCTORUMQUE NATALIS DIES.

Extincto imperatore Occidentis *Ruperto*², electus est *Sigismundus*, filius *Caroli IV* et frater *Wincelai*. Diximus *Rupertum* vita functum anno 1410, XII kal. junias; electio autem *Sigismundi* contigit anno 1411, XIII kal. aprilis. Interfuit concilio constantiensi, ac diuturnum adversus hussitas bellum gessit, interdum sinistro eventu. Iis tamen anno 1436 devictis, suum

¹ *Joannes Annius* Viterbiensis, de quo plura Nat. Alex., art. 6, num. 32, videtur permultis edidisse falsa commenta. Vide *Vossium De hist. lat.*

S. Antonini, arch. Florentini, qui scripsit *Summam historiam* in tomos tres distributam, paulo antea meminimus.

² Diximus superiori sæculo *Rupertum* fati cessisse *Oppenheimii* in inferiori Rheni Palatinatu, sepultum vero *Heidelbergæ*, in æde S. Spiritus, quam ipse erexerat, et ubere proventu dotaverat, ubi hoc illi appositum epitaphium: *RUPERTUS, dux Bavarix, comes Rheni Palatinatus, Romanorum rex, justus pacis et religionis amator, dignus Deo visus qui pro justitia pateretur, hujus sacræ ædis et collegii institutor, hic cum castissima conjuge Elisabetha, Norici montis Burgravia, quiescit; vita functus anno Christi 1410.*

Bohemiæ regnum ingressus effusissima populi lætitiâ et acclamatione, diruta ab hæreticis templa instauravit, expoliata sacra suppellectili instruxit, et violata, restituto Dei cultu, purgavit. Solos hæreticos in perfidia manentes jussit excedere. Ipse occubuit die 9 decembris anno 1437, Varadini tumulo conditus¹.

Inauguratus deinde Sigismundi gener et filiæ ejus Elisabethæ maritus *Albertus II*, Austriacus. Qui anno 1438 ter accepit coronam: kalendis januarii, tanquam rex Hungariæ, die 20 martii, tanquam imperator Occidentis et die maii sexta, tanquam rex Bohemorum. Polonos superavit, Turcas ex Hungariæ finibus expulit, et Bohemos, qui Casimiro, fratri regis Poloniæ, se dederant, revocavit ad officia. At recedentibus e Servia Turcarum copiis, Albertus Buda reversurus Viennam anno 1439, die 26 octobris, in itinere dysenteria extinctus est.

Imperavit diutius, nempe annis 32 *Fredericus III*, Austriacus, electus Francofurti anno 1440, die 30 martii. Natus erat Ernesto Austriæ duce, imperatoris Alberti II fratre patruale. Quoniam a bello abhorrebat, eoque imperante regnavit summa in ejus imperio pax, quamquam Marte alibi fervescente, adeptus est *Pacifici* cognomentum. Eleonoram filiam regis Lusitaniæ anno 1452 sibi in matrimonium copulavit, ac simul cum augustissima conjugē imperiale diadema suscepit a Nicolao V eodem anno, die 17 martii². Frederici adscribitur monitis, quod Felix V,

¹ Sigismundum inisse fœdus cum Helvetiis anno 1474, traditur in additamentis ad Cluverii Geographiam lib. II, capite xvii, a Joanne Bunone. Mendum irrepsisse, et legendum anno 1434. Fœdus illud a Maximiliano I abruptum, renovatum est anno 1511 ab eodem imperatore. Znoymæ, *Znaim*, in Moravia defunctus, illuc profectus ad Filiam, Bohemorum genti diffidens. Obiit vero prædicta die 9 decembris (quidam aiunt 8), anno ætatis 70, hungarici regni 31, bohemicus 17, romani 27. Inde magnifico regioque apparatu Varadinum translatus est.

Quidam Germaniæ scriptores inter Rupertum et Sigismundum recensent imperatorem *Jodocum*, Moraviæ marchionem, filium Joannis Henrici, fratris Caroli IV. At is a solis episcopis et a Sigismundo patruale suo suffragia retulerat, neque corona insignitus est unquam. Ineptum fuisse ad res gerendas, ac sexto mense a morte Ruperti functum vita Brunæ, vulgo *Brina*, Æneas Sylvius, aliique scripserunt.

² Platina inquit die XV.

antipapa, sponte Nicolao sese subjecerit, eique reconciliatus, creatus fuerit S. R. E. cardinalis et apostolicæ Sedis in Sabaudia legatus. Operam dedit, ut Maximilianus ejus filius constitueretur rex Romanorum, die 17 februarii anno 1486, et anno ipso, die aprilis decima, redimeretur Aquisgrani corona Caroli Magni, Segoduno, id est Norimberga, adsportata. Suprema autem Frederici dies fuit septembris septima¹ anno 1493, Lentia in Austria superiore, Viennam inter ac Ratisponam.

Successit itaque patri *Maximilianus*, qui tenuit imperium usque ad annum Christi 1519. Anno 1494 cum Carolo VII, Galliarum rege, pacem firmavit; anno 1496 in Italiam irrupit animo expugnandi Neapolim; Liburno classem admovit, sed jactatis tempestate navibus, rediit re infecta in Germaniam. Hujus Cæsaris bella consignanda sunt sæculo decimo sexto. Obiisse enim anno 1519 nuper diximus. Dies ejus emortualis duodecima januarii; locus mortis Lentia, sepulcri Neostadium². Ex priori uxore Maria, filia Caroli, ducis Burgundiæ (alteram enim post illius mortem duxit, Blancam, filiam Galeatii, ducis mediolanensis), susceperat Philippum, Austriæ archiducem, patrem *Caroli Quinti*.

Quid vero de imperio Græcorum? Obierat *Emmanuel Palæologus* anno 1425, die 20 julii. Imperium tum accepit Joannes Palæologus II, filius Emmanuelis et Irenis. Is cum Amurathe, Turcarum sultano, pacem iniit anno 1426. Joannes iste Palæologus, qui interfuit florentino concilio, mortem oppetiit die 31 octobris, anno 1449. Ei successit *Constantinus Dragases*, Joannis Palæologi frater³, et e Manuele natus anno 1403. Impe-

¹ Ita in *Hist. Rom.* M. De Chæres tom. II, p. 275. Continuator Fleury, lib. CXVII, num. 66, et alii. Calvisius tamen mortuum inquit die 19 augusti.

² *Lentia*, seu *Lentium*, vulgo *Lintz*, metropolis Austriæ superioris, duabus munita arcibus, et anno 1741 a Gallis expugnata, recuperata autem anno 1742 ab imperatore Francisco I. Neostadium, *Neustad*, quo nomine aliæ quinque notantur urbes, in Austria, prævalida arce, armamentario, vivarioque insigni exornatum, captum anno 1485 a Mathia Corvino, sed iterum ad austriacam ditionem redactum.

³ Graveson in VI tabula Chronol. success. imp. Orientis, num. 129, ait

rante Constantino, regia civitas C. P. expugnata fuit ab Amurathe II, hegira 857, anno 1453, die 29 maii. Cæso Constantino, dum strenue pugnabat, a gregario milite Turca, funditus deletum est imperium Græcorum; quod si tempora supputentur ab anno dedicationis urbis C. P. facta a Constantino Magno, videlicet, ab anno ær. v. 330, inveniatur imperium constantinopolitanum stetisse annis 1123; a Constantino fundatum, in Constantino altero extinctum¹. Imperium quoque romanum, quod incæperat in Augusto, in Augusto alio fuisse eversum, dictum est in *Historia sæculi V*, capite v.

Ad regnum, quod manet in æternum et conterit, ut Daniel cap. ii prænuñciavit, omnia alia regna, perpetuo obtinendum transierunt sæculo XV permulti. SS. *Antonini*, arch. Florentinorum, *Vincentii Ferrerii*, *Bernardini Senensis*, *Joannis a Capistrano* et *Laurentii Justiniani*, annum emortualem præcedenti capite commemoravimus. *Carolus*, institutor eremitarum S. Hieronymi, in montibus Fesulanis mortem obiit anno 1419, et anno 1463 *Alexander Oliva*, Augustinensis. Martyrii vero palmam consecuti anno 1458 *Eugenius*, Hibernus, ord. SS. Trinitatis, anno 1460 *Antonius de Ripolis*, ord. Præd., anno 1465 *Andreas Chiensis*, anno 1475 *Simon*, puerulus Tridenti a Judæis crudelissime exercuciatus², et anno 1479 fideles complures Bohemiab hussitis, quorum et annis insequentibus furit sævitia, in odium catholicæ fidei enecati. Sanctorum confessorum adepti sunt aureolas *Nicolaus Albergati*, Carthus., S. R. E. card. et ep. bononiensis, anno 1443; *Ludovicus*, card. et archiepiscopus arelatensis, anno 1450; *Ambrosius*, Florentinus, Aug., anno 1456; *Didacus*, ord. Minorum, anno 1463; *Jacobus*

Constantinum fuisse filium *Joannis Palæologi*, non fratrem, cæteris historicis repugnantibus.

¹ In expugnatione C. P. cæsa sunt quadraginta hominum millia; caput Constantini abscissum et infixum lanceæ. Senes, matronæ, virgines, puberes, impuberes trucidati, proceres optimatesque immanissime dissecti; Cæsaris conjux et filia pertractæ in convivium, palam constupratæ et in frusta concisæ. Vide Sabellicum, Dresserum, Leunclavium.

² Hujus martyrium adversus Vangenseilium et Basnagium vindicavit eruditus Anonymus dissertatione apologetica in lucem edita Tridenti anno 1747.

Picenus, ejusdem ord., anno 1476; *Joannes Sahagunensis*, ord. S. P. Augustini, anno 1479, ejusque confrater *Antonius* de Amandula anno 1450; *Casimirus*, dux Lithuanicæ, anno 1484; *Nicolaus*, Helvetiæ anachorita, an. 1487; *Antonius* Aquilanus Augustinensis, anno 1494, aliis 1480; sed hic fuit annus emortualis *B. Andreæ* de Monte Regali, ejusdem instituti. Choros virginum procedentium ad Agni nuptias duxerunt anno 1433 *Lidvina* Batava, anno 1447 reformatrix Clarissarum *Coletta* Corbeiensis, et anno 1463 *Catharina* Bononiensis³, anno 1497 *Veronica* de Binasco, Augustinensis. Matronis, viduisque præbuere præclarum sanctimonie exemplum *Francisca* romana, terris erepta anno 1440, et *Rita* de Cassia, sanctimonialis augustiniana, quæ ad superos evolavit anno 1443. In libro vitæ aliorum complurium scripta sunt nomina.

CAPUT VI.

AD ECCLESIE DOCTRINAM AC DISCIPLINAM SPECTANTIA.

Ex condemnatione hæreseon, de quibus egimus cap. iii, colligitur quænam fuerint sæculo XV confirmata fidei catholicæ dogmata: Ecclesiam non constare ex solis prædestinatis, esse visibilem, habere constitutum a Christo, non a Cæsare, caput, id est, Pontificem; hunc, licet perditis moribus, esse successorem Petri, habere potestatem *clavium* et facultatem concedendi indulgentias; sacramentorum septenarium esse numerum, in Eucharistia fieri assertam a catholicis *transubstantiationem*, in missa verum offerri Deo sacrificium, necessariam non esse singulis communionem calicis; promiscuum concubitum esse illicitum, aliæque romanæ Ecclesiæ statuta ad fidem, moresque spectantia, esse inconcussa ac firmissima, præcitata hæresum proscriptio iterum, iterumque suadet.

Abusus plurimi decreto synodi basileensis anno 1444 fuerunt sublati, et eradicatæ quædam Fratrum mendicantium opiniones, asserentium parochos non teneri festis diebus missas in

³ S. *Catharina* Bononiensis scripsit librum *Revelationum*, aliæque commemorata a Vadingo.

suis parœciis audire vel celebrare; moriens in habitu Fratrum Minorum purgatorii pœnas evadere; Mendicantibus fas esse confessionem omnium audire et pœnitentibus impendere absolutionem, facultate nec obtenta, nec petita ab episcopis, atque his nefas esse aliquorum criminum, præter casus in jure expressos, absolutionem sibimet reservare. Cum multorum scandalo auditæ sunt intempestivæ quæstiones, nimio exagitata fervere, ut Joannis Parvi de licita tyrannorum occisione, et quæ diu vixit inter Fratres Prædicatores ac Minoritas de separatione divinitatis a Christi sanguine in Parasceve e corpore effuso.

Verum institutis regularium amplitudo et decor accessit. Etenim anno 1419¹ S. Bernardinus Senensis ad rigidiorum vendi formam revocavit Fratres Minores, unde nuncupati sunt *Observantes*. Cisterciensibus non procul a Toletis, anno 1425, pristinum indidit spiritum *Martinus Vargas*. Francisca Romana moniales, quæ Romæ vocantur *Turris Speculorum*, instituit anno 1433 sub regula monachorum M. Oliveti. Ordinis Minorum anno 1435 fundamenta posuit S. *Franciscus* de Paula. In Augustiniana familia anno 1444 instituerunt² congregationem insubricam F. *Joannes Rochus* Papiensis et B. *Georgius* Cremonensis, curante *Gerardo* Ariminensi priore generali. Congregationem alteram, S. Mariæ Consolationis nuncupatam, instituit anno 1473 B. *Joannes Baptista Podius* Gennensis. Clerici regulares, quos *Barnabitas* vocant, propagari cœperunt anno 1484.

Ex pluribus ordinibus equestribus duos nobiliores commemorabo dumtaxat: nimirum *Velleris Aurei* et S. *Mauritii*. Pri-

¹ Duæ congregationes brevitatis causa prætermittuntur, canonicorum regularium, ab Ecclesia S. Donati in *Scopelo* nomine *Scopelinorum*, sæculo ineunte instituti a F. Stephano, Senensi, ord. Erem. S. P. Augustini. Et congregatio S. *Justinæ*, ord. S. Benedicti, sub initio pariter hujus sæculi instituta Patavii. Eremitarum montis Fesulani meminimus superiori capite.

² Dominicus Ant. Gandolfi, pag. 231, diss. *Hist. de CC. script.* initia hujus congreg. refert ad annum 1438: *Georgium* Cremonensem auctorem principem facit. Hunc plures (Graveson etiam, ac noster Florez) falso appellant Gregorium.

mus auctorem habuit Philippum II, Burgundiæ et Brabantiaë ducem, anno 1430; alter Amadeum VIII, ducem Sabaudiaë, de quo in superioribus plura, anno 1434.

Relati solemnibus cæremoniis inter sanctos fuerunt ab Eugenio IV anno 1446¹ *Nicolaus Tolentinus*; a Nicolao V an. 1450 *Bernardinus Senensis*; a Callisto III anno 1455 *Vincentius Ferrerius*, et anno 1457 *Osmundus*, ep. sarisberiensis; a Pio II anno 1461 *Catharina* Senensis; a Sixto IV anno 1481 *Berardus*, aliique fratres Minores, anno 1420 martyrium perpessi *Marochii*; anno 1482 Ecclesiaë doctor *Bonaventura*, atque ab Innocentio VIII anno 1485 *Leopoldus* Austriacus.

Annum jubilæi, quem Bonifacius VIII singulis annis centenis, Clemens VI quinquagesimis, et Urbanus VI trigesimis tertius, ut alibi diximus², statuerant esse celebrandum, Nicolaus V rursus ad annos quinquagesimos revocavit, et Sixtus IV ad 25, ut servatur hactenus, coarctavit. Celebratus est itaque anno 1475. Rosarii B. M. V. devotio, auctore B. *Alano*, circa annum 1473 cœpit ardentius exerceri et propagari, ut constat ex laudati pontificis Sixti IV constitutione xviii.

APPENDIX

SIVE RERUM ALIARUM HISTORICARUM COMPLEXIO.

A regum nominibus et ab imperio Turcarum hanc syllogem auspicamur, bellorum exitus, eventus alios et litterarum fortunam subjicientes. Galliarum rex *Carolus VI* anno Christi 1422 migravit e vita. Huic successit *Carolus VII* anno 1461. Tum regnavit *Ludovicus XI* ad annum usque 1483. Deinde *Carolus VIII* usque ad annum 1498 regnum administravit. Successor ejus *Ludovicus XII* anno 1515, cum mortali vita terrenum regnum absolvit.

¹ Nicolaus inter sanctos relatus est die 5 junii, in festo Pentecostes. Sumptum ab Augustinianis factum excessisse summam aureorum quinque mille scribit quoque Ciaconius. Extat inter Eugenii IV numismata unum cum inscriptione: *Nicolai Tolentinatis sanctitas celebris redditur. Sic triumphant electi.*

² Sæc. XIII et XIV, cap. vi.

suis parœciis audire vel celebrare; moriens in habitu Fratrum Minorum purgatorii pœnas evadere; Mendicantibus fas esse confessionem omnium audire et pœnitentibus impendere absolutionem, facultate nec obtenta, nec petita ab episcopis, atque his nefas esse aliquorum criminum, præter casus in jure expressos, absolutionem sibimet reservare. Cum multorum scandalo auditæ sunt intempestivæ quæstiones, nimio exagitatione fervore, ut Joannis Parvi de licita tyrannorum occisione, et quæ diu vixit inter Fratres Prædicatores ac Minoritas de separatione divinitatis a Christi sanguine in Parasceve e corpore effuso.

Verum institutis regularium amplitudo et decor accessit. Etenim anno 1419¹ S. Bernardinus Senensis ad rigidiorum vendi formam revocavit Fratres Minores, unde nuncupati sunt *Observantes*. Cisterciensibus non procul a Toletis, anno 1425, pristinum indidit spiritum *Martinus Vargas*. Francisca Romana moniales, quæ Romæ vocantur *Turris Speculorum*, instituit anno 1433 sub regula monachorum M. Oliveti. Ordinis Minorum anno 1435 fundamenta posuit S. *Franciscus* de Paula. In Augustiniana familia anno 1444 instituerunt² congregationem insubricam F. *Joannes Rochus* Papiensis et B. *Georgius* Cremonensis, curante *Gerardo* Ariminensi priore generali. Congregationem alteram, S. Mariæ Consolationis nuncupatam, instituit anno 1473 B. *Joannes Baptista Podius* Gennensis. Clerici regulares, quos *Barnabitas* vocant, propagari cœperunt anno 1484.

Ex pluribus ordinibus equestribus duos nobiliores commemorabo dumtaxat: nimirum *Velleris Aurei* et S. *Mauritii*. Pri-

¹ Duæ congregationes brevitatis causa prætermittuntur, canonicorum regularium, ab Ecclesia S. Donati in *Scopelo* nomine *Scopelinorum*, sæculo ineunte instituti a F. Stephano, Senensi, ord. Erem. S. P. Augustini. Et congregatio S. *Justinæ*, ord. S. Benedicti, sub initio pariter hujus sæculi instituta Patavii. Eremitarum montis Fesulani meminimus superiori capite.

² Dominicus Ant. Gandolfi, pag. 231, diss. *Hist. de CC. script.* initia hujus congreg. refert ad annum 1438: *Georgium* Cremonensem auctorem principem facit. Hunc plures (Graveson etiam, ac noster Florez) falso appellant Gregorium.

mus auctorem habuit Philippum II, Burgundiæ et Brabantiaë ducem, anno 1430; alter Amadeum VIII, ducem Sabaudiaë, de quo in superioribus plura, anno 1434.

Relati solemnibus cæremoniis inter sanctos fuerunt ab Eugenio IV anno 1446¹ *Nicolaus Tolentinus*; a Nicolao V an. 1450 *Bernardinus Senensis*; a Callisto III anno 1455 *Vincentius Ferrerius*, et anno 1457 *Osmundus*, ep. sarisberiensis; a Pio II anno 1461 *Catharina Senensis*; a Sixto IV anno 1481 *Berardus*, aliique fratres Minores, anno 1420 martyrium perpessi *Marochii*; anno 1482 Ecclesiaë doctor *Bonaventura*, atque ab Innocentio VIII anno 1485 *Leopoldus* Austriacus.

Annum jubilæi, quem Bonifacius VIII singulis annis centenis, Clemens VI quinquagesimis, et Urbanus VI trigesimis tertius, ut alibi diximus², statuerant esse celebrandum, Nicolaus V rursus ad annos quinquagesimos revocavit, et Sixtus IV ad 25, ut servatur hactenus, coarctavit. Celebratus est itaque anno 1475. Rosarii B. M. V. devotio, auctore B. *Alano*, circa annum 1473 cœpit ardentius exerceri et propagari, ut constat ex laudati pontificis Sixti IV constitutione xviii.

APPENDIX

SIVE RERUM ALIARUM HISTORICARUM COMPLEXIO.

A regum nominibus et ab imperio Turcarum hanc syllogem auspicamur, bellorum exitus, eventus alios et litterarum fortunam subjicientes. Galliarum rex *Carolus VI* anno Christi 1422 migravit e vita. Huic successit *Carolus VII* anno 1461. Tum regnavit *Ludovicus XI* ad annum usque 1483. Deinde *Carolus VIII* usque ad annum 1498 regnum administravit. Successor ejus *Ludovicus XII* anno 1515, cum mortali vita terrenum regnum absolvit.

¹ Nicolaus inter sanctos relatus est die 5 junii, in festo Pentecostes. Sumptum ab Augustinianis factum excessisse summam aureorum quinque mille scribit quoque Ciaconius. Extat inter Eugenii IV numismata unum cum inscriptione: *Nicolai Tolentinatis sanctitas celebris redditur. Sic triumphant electi.*

² Sæc. XIII et XIV, cap. vi.

In Hispaniis post Henricum III, qui obiit anno 1407, Castellæ et Leonis regnum gubernarunt *Joannes II* et *Henricus IV*. Eo autem absque virili prole defuncto, soror ipsius *Isabella*, nupta Ferdinando V, principi aragonensi et regi Siciliae. Ita ex duobus regnis Castellæ et Aragoniæ una Hispaniarum monarchia facta est anno 1474. *Ferdinandus* autem V migravit e vita an. 1516. Regnaverunt vero in Aragonia ab an. 1410 *Ferdinandus*, *Alphonsus* et *Joannes*, frater Ferdinandi V, cui nuptam diximus Isabellam; atque in regno Navarræ post Carolum *Nobilem*, *Blanca*, *Joannes I*, *Eleonora*, nupta Gastoni, comiti Septimanorum sive Occitaniæ, *Franciscus Fuxiensis*, nepos Gastonis, cognominatus *Phæbus*, atque *Catharina* item Fuxiensis, qua nupta Joanni Alberto, etiam regnum navarrense anno 1512 conjunctum est monarchico Hispaniarum principatui. Lusitaniæ regnum, post obitum Joannis I, administrarunt *Eduardus*, *Alphonsus V*, *Joannes II* et *Emmanuel I*, cui anno 1521 successit *Joannes III*¹.

Bajazethe a Tamerlane devicto anno 1402, die 28 julii, Turcæ attriti et principe destituti a Græcis Constantinopoli, quam obsidione vallaverant, fuerunt expulsi; atque Tamerlane ad Indos reverso, præficitur *Isa Bajazethis* filius. At is a fratre *Emir-Soleimane*, seu *Solimano I*, bello vincitur et occiditur. *Solimanus* a Mousa fratre laqueo perimitur anno 1412. Eodem mortis genere ab altero fratre, nempe Mahumete, *Mousa* tollitur e vita. *Mahumetes* hujus nominis I anno 1422 debitum naturæ persolvit. Ei successit *Amurathes II*, qui non semel a *Schanderbejo* bellis lacesitus, anno 1450 vitam, imperiumque dimisit. Imperium deinde occupavit *Mahumetes II*, dominator Asiæ, duorum imperiorum, C. P. ac Trapezuntini eversor, anno tandem 1481, et ipse fato peremptus. Hujus filius et imperii hæres, *Bajazethes II*, a proprio filio *Selimo* armis

¹ Cœperunt regnare in Anglia anno 1413 *Henricus V*, anno 1422 *Henricus VI*, anno 1483 *Eduardus*, eodem anno *Richardus III*, anno 1485 *Henricus VII*, et anno 1509 *Henricus VIII*, auctor schismatis. In Polonia autem anno 1434 *Uladislaus V*, anno 1444 *Casimirus IV*, anno 1492 *Joannes Albertus*.

coactus cessit imperium, et ejusdem filii opera veneno extinctus est an. 1512.

Memorato Turcarum imperio, gesta ab iis contra christianos bella sequuntur. Itaque anno 1425 irruerunt in regnum Cypri, illud vastarunt, Venetorum imperatorem Ragonettum Priulium crudelissime interfecerunt; proximo anno occuparunt Nicosiam capto rege, quem anno 1427 restituerunt, vectigalem tamen ac subjectum. Thessaloniciæ cum ingenti Venetorum clade anno 1431 potiti sunt. Antigoniam urbem Epiri anno 1434 Amurathes II expugnavit. In Hungariam anno 1437 truculentus irrupit. Captam a Mahumete II, anno 1453, capite v, C. P. dictum supra. Corinthum anno 1458 in sui potestatem redegerunt, et ad vectigalia pendenda compulerunt Peloponnesum. Bosna excoriato Stephano rege, Turcis cessit anno 1463. Theodosiam, vulgo Caffam, eripuerunt anno 1475 Genuensibus, jam Styria et Carinthia incursionibus non semel vexata. Capta anno 1480 civitate Hydrunti, episcopum serra lignea scisserunt. Venetis anno 1499 urbem Æoliæ Naupactam, vulgo *Lepantum*, abstulere, inde cædibus ac rapinis Forum Julii usque irruentes. Illud adnotare sat erit, solum Mahumetem II, præter imperia duo, duodecim regna urbesque supra ducentas imperio suo subjecisse. Longe minora sunt quæ Turcis contigerunt adversa. Frustra anno 1428 Cretam insulam, et anno 1444 Rhodum aggressi sunt. Non una tantum vice cum Schanderbejo adverso Marte pugnarunt, anno præsertim 1465. Recuperato Hydrunto ab Alphonso Calabriae duce anno 1481, in captivitate redacti sunt quotquot illic aderant.

Sunt quædam res post cruenta bella narrandæ. Verona Scalligerorum sedes anno 1405 venit in potestatem reipublicæ Venetæ. Ladislaus rex Apuliæ anno 1408 Romam hostili manu aggressus ad fugam a Paulo Ursino compellitur. Exorta anno 1418 seditione Parisiis, interfecta fuerunt a populo fere duo millia studiosorum adolescentium. Genua anno 1423 expugnata fuit a Philippo duce mediolanensi. Veneti cum Florentinis anno 1427 juncti sunt fœdere. Joanna puella Lotharingiæ, arma induens anno 1428, et Gallis auxiliares copias adducens, strenue

pugnavit adversus Anglos, sed ab his capta an. 1429 viva combusta fuit Rothomagi¹. Genuenses anno 1434 sese vindicarunt in libertatem. Galli anno 1436 receperunt Lutetiam Parisiorum, quam occupaverant Angli². Laurentius Medicæ gentis decus, litterarum Mecænas et princeps patriæ³, obiit Florentiæ anno 1492, quo anno Christophorus Columbus, Ligur, novum orbem Hispanis et Lusitanis aperuit. Americus item Vesputius, Florentinus, anno 1497, quartam illam orbis partem invenit quæ ab illius nomine nuncupatur America.

Addamus de litterarum incrementis perpauca. Patrocinio prælaudati Laurentii Medicei complures suffulti, ingenii sui vires exerere studuerunt. Hos inter celebrantur *Christophorus Landinus, Angelus Politianus, Laonicus Chalcondylas, Marsilius Ficinus, Joannes Lascaris*, aliique. Christophori ignoratur annus emortualis, sed ejus in Danthem Commentaria primo in lucem prodierunt Venetiis anno 1487. Obitus Politiani consignatur anno 1494. Florebat Chalcondylas circa annum 1484. Joannes Lascaris a Laurentio missus in Græciam, ut rariora mss. perquireret, magnopere in Etruria per idem tempus græcarum litterarum cultum promovit. Marsilii Ficini immortalis spiritus ex angustiis corporis exiit anno 1499. Ad Mediceas ædes, tanquam ad musarum asceterium, etiam convolarunt vir summus *Ermolaus Barbarus*, Venetus, et ingeniorum phoenix⁴

¹ Anno potius 1430 capta Compendii, vulgo *Compiègne*. Dicta *Joanna d'Arc* et puella *aurelianensis*. Ejus patria *Domremy*.

² Quibusdam in Vestphalia deficientibus ab episcopo coloniensi anno 1446 ad Adulphum Clivensem principem, ingeniose adnotatum tempus versu 2 psalmi *XXXI* :

NoLLe fieri SICVT eqVVS, et MVLVS, qVibVS non est IntelLEctVS.

³ *Laurentius* filius fuit Petri II Medicei, et frater Juliani in factione *Pazzorum* interfecti anno 1478, discipulus Gentilis Aretini, ac pater Petri, qui ei successit in patriæ regimine, et Joannis, qui ad summum pontificatum ascendit assumpto nomine Leonis X.

⁴ *Joannes Picus* natus an. 1463, obiit anno ætatis suæ 23 nondum exacto, eique inscriptum epitaphium :

*Joannes jacet hic Mirandula. Cætera norunt
El Tagus, et Ganges, forsan et Antipodes.*

Obiit Picus die 15 kal. decembris, quo die Florentiam ingressus est Carolus VIII, rex Galliarum.

Joannes Picus Mirandulanus, ambo extincti anno 1494. Atqui hi eruditione claruerunt omnigena. Adde *Joannem Aventinum, Gerardum Mercatorem, Julium Cæsarem Scaligerum, Joannem Sleidanum, Joachimum Camerarium, Georgium Fabricium, Raphaelem Volaterranum, Volphangum Lazium*, etc.

Quaslibet autem facultates exornarunt peculiari ratione viri doctissimi. Nam quis de latina lingua et de eloquentia plus meruit *Ambrosio Calepino*¹ et *Laurentio Valla*? *Ambrosius Augustinensis*, auctor Dictionarii, quod omnium teritur manibus, ex Bergomensi familia comitum Vallis Calephiæ, ex qua cum ipsi, tum latinis lexicis deprompta est appellatio, ad annum 1511 pervenit. Florebat eruditione et eloquentia circa annum 1460, et toto deinceps vertente sæculo *Joannes Jovianus Pontanus*. *Laurentius Valla* decessit Romæ an. 1465 sequenti epitaphio in æde Lateranensi cohonestatus,

*Laurens Valla jacet, Romanæ gloria linguæ :
Primus enim docuit, qua decet arte loqui.*

Excelluere oratoria arte *Jannotius Manetti* Florentinus, *Bartholomæus Facius* Genuensis, et *Augustinus Dathus* Senensis, de quibus agit etiam *Caveus* ad annos 1440, 1450 et 1460. Sola Florentia tres historicos percelebres præ cæteris produxit : *Poggium Bracciolini, Matthæum Palmerium* et *Benedictum de Accoltis*; Aretium *Leonardum Brunum*; Chiensis insula *Leonardum Justinianum*. Contigit Poggii obitus anno 1459. Palmerii anno 1475. Benedicti anno 1466. Brunus decessit anno 1443 aut sequenti; Justinianus post annum 1453. Notatur autem *Poggium* epigrammate *Sannazarii*², quod Florentinorum discordias præterierit silentio; et *Palmerius*³, quoniam docuit

¹ *Ambrosii Calepini* Dictionarium in lucem primum prodit anno 1504, unde editio anni 1509 dicata *Egidio Vitarbiensi*, est secunda, non prima.

² Acti *Sinceri* San. de Poggio epigr. :

*Dum patriam laudat, damnat dum Poggium hostem,
Nec malus est civis, nec bonus historicus.*

³ De *Palmerio Hugolino* Verinus lib. II *Illustr. Fl.* :

*Tu quoque, Palmeri, quamquam te ceperit error
Spirituum haud parvo es celebrandus honore.*

pythagoricam animarum transmirationem. Leonardo Bruno in Florentino S. Crucis templo erectum fuit cum epitaphio¹ marmoreum sepulcrum, atque in ejus funere eloquentissimam habuit orationem prælaudatus Jannotius Manetti. Synchronus iis fuit *Hugolinus Verini*, qui Florentiam perpolito carmine illustravit, aliaque plura metro conscripsit². Hoc demum sæculo de rerum inventione scripsit *Rodolphus Agricola*, qui libros suos absolvit anno 1480. Excelluerunt postremo *Joannes* de Imola jurisprudentia, et eodem fere tempore *Baldus*; Mathesi *Joannes* Regiomontanus; latinitate *Pomponius Lætus*, de quo vide supra cap. III. Excelluit inter rhetores *Bartholomæus Fontius* Florentinus eodem tempore, quo memoratus Angelus Politianus, atque de illo scriptum reperi:

Fontius est rhetor, pubis moderator Hetruscæ,
Judicio, et nulli morum pietate secundus.

Ad scientiarum ornamentum haud mediocriter contulerunt institutæ aut restauratæ hoc sæculo Academiæ. Herbipolensis in Franconia initium habuit anno 1403. Basileensis anno 1459. Eriburgensis an. 1460. Ingolstadiensis anno 1472. Moguntina an. 1482. Melioribus legibus an. 1452 formata Schola parisiensis et elegantioris doctrinæ præceptoribus instructa Monasteriensis in Vestphalia an. 1490³.

¹ Inscriptio ad Leonardi Aretini sepulcrum in templo FF. Minorum Conventualium Florentiæ:

Postquam Leonardus e vita migravit, Historia luget, Eloquentia muta est,
ferturque Musas, tum Græcas, tum Latinas lacrymas tenere non potuisse.

² De poetis *Maphæo Vegio*, *Angelo Politiano*, *Francisco Phidelfo*, et *Michaele Marullo*, qui perit submersus in Cæcina Hetruriæ amne, vide *Vossium De poetis latinis*, cap. VII. Inter Florentinos excelluit quoque *Paulus Pauli F.*, de quo *Hugolinus Verinus*:

Quid Paulum memorem? terram qui norat, et astra,
Qui Perspectivæ libros descripsit, et arte
Egregius Medica multos a morte reduxit.

³ Institutæ ulterius fuerunt Academiæ taurinensis anno 1405, Lipsiensis an. 1408, Lovaniensis anno 1426. Lovaniensem Academiam, quam *Joannes* dux Brabantiae instituit anno 1426, *Eugenius IV* confirmavit an. 1431. Codaniæ vulgo *Copenhague* in Dania, initium habuit an. 1479, auctore *Christiano I*, Andreapolitana anno 1431, Valentina an. 1452, Nannetensis an. 1460 et Rostochiensis an. 1490.

Contulit demum quamplurimum ad litterarum splendorem et studiosorum commodum artis typographicæ inventio. Hanc historici referunt ad annum 1440, et auctorem faciunt *Joannem Gottenburgen* Argentoratensem, commorantem Moguntiae. Hanc artem *Sixtus Rusinger* et *Uldaricus* quidam Germanus circa annum 1470 Romam ac Neapolim traduxerunt. Exercuerunt illam primitus *Joannes Fust* et *Petrus Schæffer*, item Germani. In Gallias primum intulit circa annum pariter 1470 *Ulricus Gering* Constantiensis. Ad perfectionem adduxere Venetiis circa annum 1500 *Aldus Manutius*, et Parisiis *Robertus Stephanus*. Antiquiores libri, qui absque loci et typographi nomine inveniuntur impressi, sunt *Psalmorum Codex* anno 1457, *Rationale divinarum officiorum Gullielmi Durandi* anno 1459, *Catholicon Joannis Bladi de Janua* anno 1460, *Decor puellarum* anno 1461, *Biblia* latina anno 1462. Moguntiae autem cum nomine *Joannis Fust* et *Petri Schæffer* impressum fuit anno 1465 opus *Ciceronis De officiis*. Qui artis tam præclaræ inventionem Germanis invident, aiunt apud Sinenses et Mexicanos ante plures annos obtinuisse; sed iis, quos laudavi, artem litterarum fusoriam, formam, notasque et dictiones, ac pagellas conjungendi facilitatem, non possumus denegare¹.

¹ De artis typographicæ inventore *Aprutinus* episcopus:

Imprimit ille die, quantum non scribitur anno,
Et quidam illius ævi Teutonicus:
Nuper ab ingenio Rhenanæ gentis et arte
Librorum emersit copia larga nimis,
Et qui e divitibus vix regi obvenerat olim,
Nunc liber in tenui cernitur esse casa.
Quæ doctos latuit Græcos, Italosque peritos,
Ars nova Germano venit ab ingenio.

DECIMUM SEXTUM ECCLESIAE SÆCULUM.

CAPUT PRIMUM.

PONTIFICES QUI SÆCULO XVI PRÆFUERUNT ROMANÆ ECCLESIAE.

Obitum Alexandri VI rom. pontificis, consignavimus anno 1503, die 18 mensis augusti. Quo extincto usque ad sæculum XVII, successive romanæ præfuerunt Ecclesiae *Pius III, Julius II, Leo X, Hadrianus VI, Clemens VII, Paulus III, Julius III, Marcellus II, Paulus IV, Pius IV, S. Pius V, Gregorius XIII, Sixtus V, Urbanus VII, Gregorius XIV, Innocentius IX, Clemens VIII.*

CCXVII. Pius III, antea Franciscus card. Piccolomineus, Senensis, filius Landimæ sororis Pii II, atque singulari doctrina præditus, prout ejus apud M. Ant. Sabellicum declarant epistolæ, XV kal. nov. anno 1503, quæ erat pontificatus sui vice-sima sexta dies, exequi res, quas meditabatur maximas, præveniente morte, non potuit.

CCXVIII. Suffectus Pio III *Julius II*, seu Julianus cardin. Roboreus, Ligur et nepos Sixti IV. De illo Erasmus interpretatur adagium, *de remo ad tribunal*, et Hadrianus Junius alterum proloquium, *de scapha in triumphalem quadrigam*; quod adolescentulus navicula *Arbizuola* Genuam cæpas detulerit. Priusquam clauderetur conclave, summo omnium assensu electus est pontifex, neque præcedentis alicujus Pontificis, sed *Julii Cæsaris*, inquit Papius, *ob bellicam virtutem celeberrimi*, nomen assumpsit. De illo præcitatus Erasmus Bononia an. 1506 ad Hieronymum Buslidianum scripsit: « In præsentia quidem » in Italia mire frigent studia, fervent bella. Summus pontifex » Julius belligeratur, vincit, triumphat, planeque Juliam agit. »

Perusia expulit Balliones, Bononia Bentivolos. Magnificentissimæ vaticanæ ædis, architecto Bramante, fundamenta projecit, ad stipem colligendam apertis indulgentiarum thesauris. Savonæ item templum Virginis et Episcopium splendido sumptu ampliavit. Adversus conciliabulum pisanum indixit synodum V lateranensem œcumenicam, sed nondum absoluta obiit anno 1513, IX kal. martias, clarus elogio Hieronymi Fracastorii et carmine Hadriani cardinalis; notatus tamen¹ epigrammate Gilberti Ducherii.

CCXIX. Joannes cardinalis Medicus Flor. successit Julio, nomenque *Leonis X* assumpsit, Pontificatum, quem consecutus fuit anno 1513, V idus martii, repentina morte dimisit anno 1521, kal. decembris². Lateranensem V synodum absolvit; Lutheri in romanam Ecclesiam debacchantis proscripsit articulos; Henricum VIII, qui eundem Lutherum impugnavit³, titulo decoravit *Defensoris fidei*. Litteras magnopere coluit, atque magno habuit in pretio sapientes viros, poetas præsertim, necnon musicos, ac pictores, inter quos Raphaellem Urbinatem. Veterum mss. diligentissime perquiri curavit, lusitque et ipse

¹ Epigramma :

In Gallum, ut fama est, bellum gesturus acerbum
Armatam educit Julius urbe manum;
Accinctus gladio claves in Tibridis annem
Projicit, et sævus talia verba facit;
Quum Petri nihil efficiant ad prælia claves,
Auxilio Pauli forsitan ensis erit.

Hadrianus S. R. E. cardinalis S. Chrysogoni eleganti carmine narravit Julii II iter, quo Roma Bononiam adit. Incipit carmen illud :

Augusti memoranda dies vigesima sexta
Pontificem magna Roma dimisit Julium,
Pene omni Patrum, et procerum comitante senatu.

² A cubiculario suo *Bernabò* Malespina propinatum Leonis venenum suspicati sunt nonnulli. Vide Guicciard. lib. XIV. Leo filius fuit Laurentii Medicei et Claricis Ursinæ, discipulus Angeli Politiani et Bernardi Michelotti, græcis latinisque litteris imbutus, creatus cardinalis anno ætatis suæ 13, summus pontifex 37.

³ Henricus VIII librum *De VII sacramentis* misit ad Leonem X cum disticho :

Anglorum rex Henricus, Leo decime, mittit
Hoc opus, et fidei testem, et amicitia.

aliquando ex tempore festivis versibus¹. Qui illum infectum lue venerea, simoniaca labe, magicis præstigiis, vitiisque plurimis scripserunt, cæcutientes non viderunt operum ac virtutum ipsius magnitudinem. Il autem, qui aiunt fabulam reputasse Evangelium, falsidici omnino sunt existimandi, ducti unius Balei in apostolicam Sedem iniquissimi testimonio, ut fatetur etiam in *Diction.* Petrus Bayle. Miramur et Sannazarium a dicacitate non temperasse², scriptitans de Leone epigramma.

CCXX. Sedit post Leonem *Hadrianus VI*, Trajecti ad Rhenum humili loco natus, doctor lovaniensis et præceptor Caroli V, creatus præter omnium opinionem anno 1522, V idus januarii, pacis amator, rerumque omnium contemptor, Berni tamen, Pierii Valeriani et Sannazarii³ notatus carmine, adeo, ut verissimum illud sit, *Genus irritabile Vatum*, quod memoravimus superiori sæculo cap. 1, pertractantes de Alexandro VI. Obiit anno 1523, XVIII kal. octobris.

CCXXI. Deinde Ecclesiæ præfuit *Clemens VII*, antea Julius card. Mediceus, patruelis Leonis X. Electus est anno prædicto 1523, XIII kal. decembris, et decessit anno 1534, VI kal. octobr. Sedente illo contigit depopulatio Urbis, de qua in appendice.

¹ Istiusmodi versus occurrunt nonnulli apud Bayle in *Dict. V. Leo X*, et tom. IV *Histoire des Papes*. Leonem X oculis caligasse tradunt, et annos pontificatus sui ita non recte cernendo signasse MCCCCLX, quorum numerorum lepida fertur explicatio: at non credo cæcutientem numeros romanis litteris tam eleganter pinxisse.

² Sannazarii epigramma:

Sacra sub extrema si forte requiritis hora
Cur Leo non potuit sumere, vendiderat.

Extat ejusdem Sannazarii epigramma aliud, quod incipit:

Sumere maternis titulus cum posset ab ursis, etc.

³ Sannazarii:

Classe virisque potens, domitoque Oriente superbus
Barbarus in Latias dux quatit arma domos:
In Vaticano noster latet; hunc tamen alto,
Christe, vides cælo (proh dolor!) et pateris?

Hadrianum veneno sublatum tradunt aliqui. Ædificato a se magnificis sumptibus collegio lovaniensi jussit vestibulo aureis litteris inscribi:

Trajectum plantavit, Lovanium rigavit, Cæsar incrementum dedit.

Plura de Clemente VII Pallavicinus, *Hist. conc. trid.* lib. III, cap. xv. Sanderus lib. I *De schismate anglicano*, et Nat. Alex., art. 5, quæ legenda sunt ut ab imprudentiæ nota Pontifex iste purgetur.

CCXXII. Creatus postea sacrorum comitiorum initio *Paulus III*¹, antea Alexander, card. Farnesius, qui virtute, fideique zelo fervens in Henricum VIII Angliæ regem spiritualia arma convertit, ad comprimendas hæreses œcumenicum indixit concilium, decennales inducias inter Carolum V, imp., et Franciscum I, regem Galliarum, firmavit, persolvitque naturæ debitum anno 1549, IV idus novembris.

CCXXIII. Rexit tum Ecclesiam *Julius III*, a die 8 februarii anno 1550, usque ad diem 23 martii anno 1555, quo fati cessit. Romæ natus, sed ex oppido Etruriæ Montis S. Sabini oriundus, obscurissimo genere fuit². In ejus vituperationem narrant, quod adolescentulum perditæ famæ et custodem simiæ ornaverit purpura, et illud carpunt, quod sculpi jusserit numisma cum sui imagine, ense appposito, inscriptisque verbis Isaia, cap. LX: *Gens, et regnum, quod non servierit tibi, peribit.* Verum cur potius in Julio non commendemus intermissi tridentini concilii instaurationem, hebraici Talmud, librorumque hæreticorum damnationem, et reducendi ad gremium Ecclesiæ regnum Angliæ studium maximum atque ardentissimum?

CCXXIV. *Marcelli II*, Cervini Politiani, quem ad pontificatum anno 1555, V idus apriles, boni quique gratulabantur evectum, obitum post dies 21, apoplexia acceleratum, romana civitas et universa Ecclesia deflevit³.

CCXXV. *Paulus IV*, successor Marcelli, inauguratus est pon-

¹ Paulus III omnium primus anno 1536 edidit bullam, quæ legitur Romæ feria V majoris hebdomadæ, et appellatur idcirco *In cena Domini*. Incipit: *Consueverunt romani pontifices*. Ampliata fuit a S. Pio V anno 1567. Rursus a Paulo V an. 1610. Item ab Urbano VIII an. 1627. Ea nunc obtinet, et incipit: *Pastoralis romani Pontificis vigilantia*.

² Illius cognomen *de' Ciocchi*.

³ *Marcellus* pristinum nomen retinuit in venerationem S. Marcelli I. Adeo fuit humilis, ut absque solemnî pompa et bellicorum tormentorum strepitu, imponi sibi jusserit pontificis maximi tiaram.

tifex prædicto anno 1555, X kal. junias, obiitque anno 1559, XV kal. sept. Vocabatur antea Joannes Petrus, card. Carafa, episcopus theatinus, a quo clerici regulares, quorum cum S. Cajetano fuit institutor, *Theatini* cognominantur. Pro fide orthodoxa irrequite pugnavit et sanctissimæ Inquisitionis tribunal privilegiis amplissimis communivit. Improbi homines eam ob rem Pauli statuam in Capitolio erectam, capite abscisso dejecerunt, quam anno 1708 restituit Clemens XI¹. Appositi ad fractum gladiatoris simulacrum, quod pasquillum vocitant, fœdissimi versus, cujusmodi est impudentissimum distichon :

Hic Carafa jacet, superis invisus et imis;
Styx animam, tellus putre cadaver habet.

CCXXVI. In *Pio IV* successore Pauli, eique suffecto die 26 decembris, anno 1559, ex Medicea familia Mediolanensi, quum laudare possimus tridentinæ synodi complementum et confirmationem, cum Ferdinando I imp., cæterisque christianis principibus concordiam maximam, tantaque Urbis ornamenta, ut de hoc Pontifice dictum sit :

Marmoream me fecit, eram cum terrea, Cæsar,
Aurea sub quarto sum modo facta Pio;

illud commemoramus tantummodo, ulique faustissimum, quod morienti ejus ex sorore nepos Carolus Borromæus et Philippus Nerius, viri sanctissimi adstiterint. Decessit IV ante idus decembris, anno 1565.

CCXXVII. Rexit deinde Ecclesiam a die 7 januarii anni 1566 usque ad kalendas maias anni 1572, *S. Pius V*, ord. Prædic. Insuper, dictus antea Michael Ghislerius. Hujus in propugnanda

¹ Eidem statuæ apposita inscriptio : *Paulo IV, pont. max., scelerum vindici integerrimo, catholicæ fidei accerrimo propugnatori*. Haud bene moratos nepotes Roma excedere jussit. Hæreticorum libros gravi anathemate legi et retineri prohibuit, illorumque et cæterorum noxiorum indicem fieri et publicari mandavit. Subtulit ad sublevandam plebem annonæ penuriam; dedit operam, ut in Urbe artes omnes quodammodo reviviscent; Judæis synagogas excidit, septa coarctavit, usuras inhibuit, glauci coloris pileum indixit; in actu quolibet, in verbis, in incessu, in gestu nihil unquam ostendit non decorum, non honestum, non grave. Nil mirum, si Petrus Paulus Vergerius, apostata impudentissimus, aut hujus furfuris homines in tam excelsi animi pontificem fuerint debacchati.

fide sollicitudinem, in Deiparam Virginem devotionem, in comparanda adversus Turcas expeditione curam studiumque, in devovendo diris Elisabetham, Anglorum reginam, apostolicum zelum in solando Mariam Stuartam, Scotorum reginam, paternum amorem, in juvando auxiliariis militibus pecuniisque christianissimum regem Carolum IX contra huguenotos pugnantem, liberalissimum animum, cæteraque omnium virtutum decora, mirari quidem, at celebrare satis non possumus. Id in ejus funere omni eloquentiæ vi præstare tentavit Marcus Antonius Muretus, orator percelebris.

CCXXVIII. Promotus postea ad supremum Ecclesiæ regimen *Gregorius XIII*, id est, Hugo Boncompagnus, Bononiensis. Contigit ejus electio anno 1572, III idus maias, obitus an. 1585, IV idus apriles. Præcipua ejus merita complectitur inscriptio ad illius statuam erectam in Capitolio. Ea hisce concepta est verbis : « Gregorio XIII, pontif. max. Ob farinæ vectigal sublatum, Urbem templis et operibus magnificentissimis exornatam, H. S. octingenties singulari beneficio in egenos distributum, ob seminaria exterarum nationum in Urbe, ac toto pene terrarum orbe, religionis propagandæ causa, instituta, ob paternam in omnes gentes charitatem, qua ex ultimis novi orbis insulis Japoniorum regum legatos, triennii navigatione ad obedientiam Sedi apostolicæ exhibendam primum venientes Romam, pro pontificia dignitate accepit, S. P. Q. R.¹. »

CCXXIX. Sequitur *Sixtus V*, antea Felix Peretti, ord. Min., in Piceno ortus humili loco, sed animi magnitudine, rebusque præclare gestis nulli fere secundus. Debet illi plurimum romana civitas, ædificiis, fontibus, obeliscis, vaticana bibliotheca, tem-

¹ *Calendarium*, quod ab ejus nomine dicitur *gregorianum*, anno 1582 emendatum prædixit, publico diplomate in toto orbe christiano servandum, quamquam illud Græci et Novatores rejiciunt, levi ratione ducti, quod nempe calendarium reformare munus sit laicorum principum, propterea quod illud opera Sosigenis confecerit Julius Cæsar, correxerit Augustus, alique imperatores immutaverint. Vid. Blondel, *Histoire du Calendrier romain*. Futilis ratio; quæ enim ad festorum immobilium spectant celebrationem, decernere ecclesiastici est juris; definitus a PP. Nicænis celebrandi Phœschatis dies; statutæ ab aliis synodis, Ecclesiarumque pastoribus, et de uno in alium diem translatae solemnitates complures.

plis, stratisque viis exornata; debet ecclesiasticæ ditionis amplitudo, latronibus, improbisque hominibus expurgata. Debet apostolica Sedes ob vindicatam jurisdictionem, ob ærarium summopere adauctum, ob Quirinales ædes instauratas et ampliatas. Lauretum jure civitatis donatum, Picenum universum, et Mendicantium ordines, ex quibus ad vaticanam purpuram saltem quatuor theologos adsumi constitutione decrevit, Sixto plurimum debent. Pontifex iste, litterarum patronus, sapientum Mecænas, insectator vitiorum, cunctis etiam summis principibus æque diligendus ac formidandus, creatus fuit anno 1383, VIII kal. maias, et lenta febrî, non absque suspitione veneni, extinctus anno 1390, VI kal. septembris¹.

CCXXX. Urbani VII, antea Joannis Baptistæ, card. Castanei, patria Genuensis, erogatum in puellarum dotes universum patrimonium² commemorabo dumtaxat; nam ad sacerdotii

¹ Præter numismata et inscriptiones plurimas quæ Sixti egregia facta declarant, extant in bibliotheca vaticana hæc de illo disticha:

- I. Omnia tuta vides, caput orbis præside Sixto.
Astrea est terris reddita, paxque mari.
- II. Sicarios Sixtus zelo auspice perdidit, inde
Uberias campis reddita, paxque gregi.
- III. Quæ fuit a parco congesta pecunia Sixto,
Turcæ erit exitium, præsidiumque Petri.
- IV. Ob erectam, et apostolo Paulo consecratam Antonini columnam:
Jure Antoninum Paulo vis, Sixte, subesse;
Nam vere hic Pius est, impius ille Pius.
- V. Ob aquas ad Centumcellas deductas:
Urbs vicina mari mediis sitiēbat in undis,
Nunc dulces Sixti munere potat aquas;
- VI. Pontinas Sixtus potuit siccare paludes,
Fontibus ut potuit sicca rigare loca.

Cætera prætermitto.

² Adscendit hæreditas illa ad triginta aureorum millia; dotesque illæ adauctæ distribuuntur virginibus Romæ, in æde S. Mariæ ad *Minervam* nuncupatæ, VIII kal. aprilis, a Sodalitio instituto a Joanne, S. R. E. card. Turrecremata, ord. Præd., cujus institutionis causa significatur versibus in sacro ejusdem ædis ad *Minervam* marmore insculptis:

Ne male patrandis stupris, quod avara merendo
Forma puellaris, sæpe coegit inops,
Annua pauperibus stips est, hic pensa viritim,
Dosque maritandis condita virginibus.

culmen provectum XVI kal. octobris, cit. anno 1390, VI kal. ejusdem mensis,

Abstulit atra dies, et funere mersit acerbo. (*Æn.* XI, 28.)

CCXXXI. Nec diurnus pontificatus *Gregorii XIV*, antea Nicolai Sfondrati Mediolanensis, a quo cardinales regulares birretum rubrum acceperunt; regimen quippe Ecclesiæ sibi commissum anno 1590, die 5 decembris, migrans ad plures dimisit proximo anno 1591, die octobris decima quinta.

CCXXXII. Quid *Innocentius IX* subrogatus Gregorio die 29 octobris? Vocabatur antea Joannes Antoninus Fachinetti, card. Bononiensis, omnibus integritate, eruditione ac prudentia acceptissimus. Misertus egenorum multiplicavit annonam; sed utiliora meditantem, die 29 decembris citissima mors extinxit.

CCXXXIII. At decennium ac mensem in pontificatu exegit *Clemens VIII* Florentinus, ex nobili Aldobrandina familia, cui nomen pridem Hippolyti. Etenim consecutus est summum Ecclesiæ imperium anno 1592, III kal. februarias, ac deposuit morte anno 1603, die 3 martii. Henricum IV, Galliarum regem,

Munus et officium sancti celebrate, Quirites,
Cum vicena venit martia quinta dies;
Terrestri ut censu cœlestia regna paretis,
Pollicita et vobis centupla messis erit.

De obitu autem ejusdem pontificis Urbani VII et decessoris sui Sixti V, legimus morale, quod hic subjicitur, epigramma, editum a quodam Petro Lindebergio:

Pontificum properata volunt quid funera bina?
Vult certe his aliquid significare Deus.
Vix magnæ matri Sixtus sua tradidit ossa,
Mox est Urbanus contumulatus humo.
Ille ubi complexset clarus diademate Iustrum;
Hic ubi regnasset quinque novemque dies.
Vera loquar; veniam da, lector, vera fatenti,
Non odium ut dicam, nec facit illud amor.
Si mihi tam subito mors velles demere vitam,
Essem qui nunc sum, non cuperem esse papa.
Vos, o cardinei Patres, hinc discite, quid sit
Pontificis summi, et totius orbis honor.
Orbis honor vanus plane est, atque omnia vana,
Omnibus at vanis vanior omnis homo.

adhærentem hæreticis, deponi curavit; sed professum postea catholicam fidem solvit anathemate et in Ecclesiæ sinum recepit. Alphonso II Estensi, absque liberis mortuo, recuperavit Ferrariam, eandemque urbem adiit 27 cardinalium comitatu. Ob excitatas circa doctrinam Ludovici Molinæ de concordia liberi arbitrii cum donis divinæ gratiæ gravissimas contentiones, instituit congregationes de Auxiliis, mandans ut ad mentem S. P. Augustini, cujus sententias pontifex ipse accurate collegit, tota dirimeretur controversia. Indixerat autem Clemens, quando decubuit, earum congregationum disputationem trigesimam octavam.

CAPUT II.

ENUMERANTUR CONCILIA SÆCULO XVI CELEBRATA.

Duo hæc sæculo celebrata fuere concilia œcumenica, lateranense V et tridentinum. Quoniam vero illud ad abolendam Pragmaticam sanctionem, actaque rescindenda conciliabuli pisani coactam fuit, horum aliqua præmittenda est notitia.

Sanctio itaque *pragmatica* est constitutio edita in synodo bituricensi anno 1438, sub Carolo VII, Galliæ rege, qua auctoritas concilii præfertur auctoritati pontificis, episcoporum electio committitur collegio canonicorum, *expectativis* gratiis locum esse non sinit, prohibet beneficiorum reservationem, declarat possessionem triennem esse sufficientem ipsorum beneficiorum titulum, numerum cardinalium ad 24 coarctat, aliaque apostolicæ Sedi injuriosa et in 23 articulos distributa, definit. Pragmaticam hanc sanctionem Eugenius IV, Pius II, alique romani Pontifices frustra delere tentarunt, donec per *Concordatum* inter Leonem X et Franciscum I, anno 1516, concessa regi nominatione episcoporum, reservata Pontifici confirmatione, aliisque articulis aut omissis, aut emendatis, sedata est controversia. Vide Petrum de Marca, lib. VI *Concordiæ*, cap. ix. Sedente itaque Julio II, atque in se prælatorum ac principum, præsertim Ludovici XII, Galliarum regis, indignationem commovente spiritualibus ac temporalibus armis, idem

Ludovicus, habitis apud Turones comitiis de indicendo concilio nationis germanicæ et gallicæ, haud dissentiente Maximiliano imperatore, deliberavit, per litteras quibusdam erga Julium male affectis cardinalibus ad hoc exequendum permotis.

Istis itaque auctoribus conciliabulum pisanum, celebrandum anno 1511 kal. septembris, indictum fuit ab episcopo Gurgensi, Matthæo Lango, Cæsaris in Italia vicario; ac stata die Pisis convenere quatuor cardinales et quorundam aliorum procuratores, ac plures, præsertim Galliarum, episcopi, necnon Maximiliani et Ludovici oratores. Celebrata synodus in Ecclesia S. Michaelis Camaldulensium, præfuitque Bernardinus *Cavajal* card. Hispanus. At Julius, ut conventiculum illud dissolveret, lateranense concilium indixit, inchoandum proximo anno 1512, die 19 aprilis, lata quoque in eos, qui Pisis conveniant, bulla. Post tres sessiones concilium istud pisanum translatum est Mediolanum, ibique lata in Julium depositionis sententia anno 1512, die 21 aprilis, post sessionem VIII fuit absolutum.

Igitur *lateranense* concilium V sub Julio II inchoatum est anno 1512, tertia die maii, eloquentissima oratione Ægidii Viterbiensis tunc Augustinensium magistri; absolutum fuit autem sub Leone X anno 1517, die 16 martii. Episcopi hujus concilii quinquennio numerum 120 nunquam excesserunt. Conciliabuli pisani acta in eo fuerunt rescissa, proscripita sanctio Pragmatica, cardinales schismatici veniam petentes, et quæ in pisana synodo gesta fuerunt damnantes, dignitati suæ restituti, Montes Pietatis approbati, electiones pontificis simoniacæ declaratæ irritæ et nullæ, aliaque ad fidem moresque spectantia saluberrime statuta fuerunt¹.

¹ Prior hujus lateranensis concilii sessio habita est die 10 maii. Acta concilii pisani rescissa fuerunt sess. II habita die 17 ejusdem mensis. Pragmatica sanctio proscripita in sessione IV, decima die decembris. Huic synodo generali interfuerunt initio cum pontifice Julio cardinales 13, patriarchæ alexandrinus et antiochenus, 22 archiepiscopi cum assistentibus pontificio solio, et episcopi alii 55, generales ordinum Mendicantium, et oratores regis Hispaniarum, Venetorum et Florentini ducis. Accesserunt anno 1513 dum haberetur sessio VII, oratores quoque Sigismundi regis

Tridentinum concilium, præcedentium omnium generalium corona, indictum a Paulo III anno 1542, XI kalendas junias, celebrari cœptum est anno 1545, idibus decembris. Interfuerunt autem cardinales 6, legati 4, patriarchæ 3, archiepiscopi 32, episcopi 228, abbates 5, Generales regularium ordinum 7; theologi cujusque instituti quamplures. Habita sub Paulo III sessiones x, octo Tridenti, duæ vero Bononiæ, quam in urbem translatum fuit ob aeris infectionem anno 1547. Revocatum sub Julio III Tridentum anno 1551, eodemque Pontifice sex celebratæ fuêrunt sessiones; in quarum postrema, seu concilii xvi, habita die 28 aprilis anno 1552, decreta fuit concilii ob incurrentia bella suspensio. Reassumptum postea anno 1562 sub Pio IV, aliisque novem sessionibus additis, absolutum est anno 1563, firmatum subscriptione Patrum 245, atque anno proximo 1564 constitutione ejusdem Pii IV, edita Romæ VII kal. febr., confirmatum et publicatum. Profecto quidquid inter nos et hæreticos controversitur, præmissis pluribus discussionibus, hæc sacrosancta synodus declaravit ac definiit, nimirum canonem divinarum Scripturarum, apostolicas traditiones, doctrinam de peccato originali, de justificatione et de gratia, numerum et effectus SS. sacramentorum, partes pœnitentiæ, transubstantiationem eucharisticam, sacrificium missæ, quæ pertinent ad matrimonium, sacrarum imaginum et reliquiarum usum, venerationem et cultum; iis quæ ad reformationem episcoporum, clericorum, monachorum, cunctorumque fidelium videbantur necessaria, luculenter expositis et constitutis.

Præter duo generalia concilia, de quibus pertractatum est modo, alia complura sæculo XVI celebrata fuere ad fidem orthodoxam confirmandam, moresque sancte recteque instituen-

Poloniæ. Advenerunt tandem et oratores christianissimi regis, quorum unus scilicet Claudius Scrisseilus, episcopus massiliensis, sessione ix, causam egit antistitum Galliarum, qui accusabantur propterea quod ad synodum non convenerant. Sessione undecima die 19 decembris anno 1516 promulgatum, prolatumque *Concordatum*, de quo paulo supra, cui tamen non omnes Galliarum antistites, procerumque senatus statim præbuerunt assensum.

dos, videlicet anno 1528 *parisiense*, ac *bituricense*; anno 1536 *coloniense*; anno 1549 *coloniense* alterum, *moguntinum* ac *trevirense*; anno 1565 *toletanum*, *cameracense* et *mediolanense I* S. Caroli Borromæi; anno 1569 *mediolanense II*; anno 1573 *mediolanense III*; anno 1576 *mediol. IV*; anno 1579 *mediolanense V*, et anno 1582 *mediolan. VI*. Quæ *mediolanenses* synodi sex celebratæ studio prælaudati sanctissimi cardinalis et archiepiscopi Caroli, una cum aliis diœcesanis, de quibus legenda sunt *Acta Ecclesiæ mediol.*, ecclesiastici regiminis perfectissimam normam, sacramentorum exactam administrationem, clericorum irreprehensibilem honestatem, christianæ vitæ rudimenta, rationemque integerrimam, tradunt, declarant, præscribunt. His adde concilium *mecliniense* anno 1570, *rothomagense* anno 1581, *burdigalense* et *rhemense* anno 1583, *bituricense* anno 1584, *aguense* anno 1585, *tolosanum* anno 1590, *avenionense* anno 1594, et *aquileiense* anno 1596, etc. His vero, de quibus omnes agunt historici de synodis pertractantes, adjiciamus oportet *diamperitanam* apud Indos, nuncupatos christianos *S. Thomæ*, celebratam anno 1599 ab Alexio de *Menezes* Augustinensi, et romanis typis editam, notisque illustratam anno 1745 a Joanne Facundo *Raulin* ejusdem ordinis.

CAPUT III.

IN QUO HERESEON MONSTRA EXPONUNTUR ET ANGLICANUM
SCHISMA DESCRIBITUR.

Nulla ætas sæculo in quo versamur hæreticorum hominum, errorumque fuit unquam feracior. Prodierunt enim hac tempestate Lutherus, Melancthon, Flaccus Illyricus, Carolstadius, Zuinglius, Oecolampadius, Bucerus, Petrus Martyr, Ochinus, Joannes Agricola, Osiander, Stancarus, Musculus, Brentius, Smidelinus, Storkius, Munsterus, Joannes Leydensis, Calvinus, Castalion, Servetus, Blandrata, Socinus, Marotus, Theodorus Beza, Arminius, et alii.

Ac *Martinus Lutherus* cæterorum antesignanus, natus Islebii anno 1483, ingressus monasterium erfordense augustinianæ

Tridentinum concilium, præcedentium omnium generalium corona, indictum a Paulo III anno 1542, XI kalendas junias, celebrari cœptum est anno 1545, idibus decembris. Interfuerunt autem cardinales 6, legati 4, patriarchæ 3, archiepiscopi 32, episcopi 228, abbates 5, Generales regularium ordinum 7; theologi cujusque instituti quamplures. Habitæ sub Paulo III sessiones x, octo Tridenti, duæ vero Bononiæ, quam in urbem translatum fuit ob aeris infectionem anno 1547. Revocatum sub Julio III Tridentum anno 1551, eodemque Pontifice sex celebratæ fuêrunt sessiones; in quarum postrema, seu concilii xvi, habita die 28 aprilis anno 1552, decreta fuit concilii ob incurrentia bella suspensio. Reassumptum postea anno 1562 sub Pio IV, aliisque novem sessionibus additis, absolutum est anno 1563, firmatum subscriptione Patrum 245, atque anno proximo 1564 constitutione ejusdem Pii IV, edita Romæ VII kal. febr., confirmatum et publicatum. Profecto quidquid inter nos et hæreticos controversitur, præmissis pluribus discussionibus, hæc sacrosancta synodus declaravit ac definiit, nimirum canonem divinarum Scripturarum, apostolicas traditiones, doctrinam de peccato originali, de justificatione et de gratia, numerum et effectus SS. sacramentorum, partes pœnitentiæ, transubstantiationem eucharisticam, sacrificium missæ, quæ pertinent ad matrimonium, sacrarum imaginum et reliquiarum usum, venerationem et cultum; iis quæ ad reformationem episcoporum, clericorum, monachorum, cunctorumque fidelium videbantur necessaria, luculenter expositis et constitutis.

Præter duo generalia concilia, de quibus pertractatum est modo, alia complura sæculo XVI celebrata fuere ad fidem orthodoxam confirmandam, moresque sancte recteque instituen-

Poloniæ. Advenerunt tandem et oratores christianissimi regis, quorum unus scilicet Claudius Scrisseilus, episcopus massiliensis, sessione ix, causam egit antistitum Galliarum, qui accusabantur propterea quod ad synodum non convenerant. Sessione undecima die 19 decembris anno 1516 promulgatum, prolatumque *Concordatum*, de quo paulo supra, cui tamen non omnes Galliarum antistites, procerumque senatus statim præbuerunt assensum.

dos, videlicet anno 1528 *parisiense*, ac *bituricense*; anno 1536 *coloniense*; anno 1549 *coloniense* alterum, *moguntinum* ac *trevirense*; anno 1565 *toletanum*, *cameracense* et *mediolanense I* S. Caroli Borromæi; anno 1569 *mediolanense II*; anno 1573 *mediolanense III*; anno 1576 *mediol. IV*; anno 1579 *mediolanense V*, et anno 1582 *mediolan. VI*. Quæ *mediolanenses* synodi sex celebratæ studio prælaudati sanctissimi cardinalis et archiepiscopi Caroli, una cum aliis diœcesanis, de quibus legenda sunt *Acta Ecclesiæ mediol.*, ecclesiastici regiminis perfectissimam normam, sacramentorum exactam administrationem, clericorum irreprehensibilem honestatem, christianæ vitæ rudimenta, rationemque integerrimam, tradunt, declarant, præscribunt. His adde concilium *mecliniense* anno 1570, *rothomagense* anno 1581, *burdigalense* et *rhemense* anno 1583, *bituricense* anno 1584, *aguense* anno 1585, *tolosanum* anno 1590, *avenionense* anno 1594, et *aquileiense* anno 1596, etc. His vero, de quibus omnes agunt historici de synodis pertractantes, adjiciamus oportet *diamperitanam* apud Indos, nuncupatos christianos *S. Thomæ*, celebratam anno 1599 ab Alexio de *Menezes* Augustinensi, et romanis typis editam, notisque illustratam anno 1745 a Joanne Facundo *Raulin* ejusdem ordinis.

CAPUT III.

IN QUO HERESEON MONSTRA EXPONUNTUR ET ANGLICANUM
SCHISMA DESCRIBITUR.

Nulla ætas sæculo in quo versamur hæreticorum hominum, errorumque fuit unquam feracior. Prodierunt enim hac tempestate Lutherus, Melancthon, Flaccus Illyricus, Carolstadius, Zuinglius, Oecolampadius, Bucerus, Petrus Martyr, Ochinus, Joannes Agricola, Osiander, Stancarus, Musculus, Brentius, Smidelinus, Storkius, Munsterus, Joannes Leydensis, Calvinus, Castalion, Servetus, Blandrata, Socinus, Marotus, Theodorus Beza, Arminius, et alii.

Ac *Martinus Lutherus* cæterorum antesignanus, natus Islebii anno 1483, ingressus monasterium erfordense augustinianæ

congregationis Germaniæ anno juxta Floremundum 1504, juxta Calvisium vero 1506, cœpit contra indulgentias primum bacchari anno 1517, in alia errorum portenta exinde prolapsus, maxime circa justificationem et efficacem virtutem sacramentorum. Ad generale concilium anno 1518 audacter provocavit, et anno proximo celebrem habuit Lipsiæ cum Eckio disputationem de primatu romanæ Ecclesiæ. Articuli ejus 41, a Leone X anno 1520 fuerunt damnati¹. Addidit postmodum alios nequiores, affirmans post Adæ lapsum in hominibus extinctum esse liberum voluntatis arbitrium, impossibilia esse præcepta Dei, peccata dum remittuntur non deleri, sed dumtaxat non imputari, omnia justorum opera esse inquinamenta et peccata, timorem gehennæ reddere hominem magis hypocritam et peccatorem, romanum Pontificem esse Antichristum, in Eucharistia permanere cum Domini corpore substantiam panis, Purgatorium commentum esse papisticum, fere omnibus Wicleffi et hussitarum instauratis deliramentis. Quibus ab Ecclesiâ, et a catholicis universitatibus theologorum, semel iterumque proscriptis, adeo pervicacior evasit, ut religionis pudorisque jugo prorsus excusso, anno 1525 uxorem duxerit Christo ereptam, id est, monialem Catharinam *de Bore* nuncupatam, apud Erasmum, suosque sectarios, contemptum et derisionem maximam sibi comparans. Pluribus demum accitis discipulis, qui lutheranæ sectæ variam formam ac diversum nomen dedere, scelestissimam efflavit animam Islebii anno 1546, die 18 februarii, ejusque cadaver translatum fuit Vittembergam superioris Saxonie metropolim.

Philippus *Melanchthon*, quem Montacutius vocat *theologiae corculum reformatæ*, et litterarum ac litteratorum decus Henricus Stephanus, fuisse autem eloquentem virum et nos inge-

¹ Cœperunt anno 1522 inter lutheranos etiam mulieres contra monitum Pauli prædicare verbum Dei. Princeps harum mulierum Argula non obscuro exorta genere. Etiam montanistis suas fuisse prophetissas Priscillam et Maximiliam alibi diximus. Idem de pepuzianis tradit S. Epiphanius h. XLIX et de collyridianis h. LXXXIX. Irrupit in hæc tempora omnium fere superiorum hæresum colluvio.

nue fatemur, natus est Solicinii (vulgo *Bretten*) ad Rhenum anno 1497, obiitque Wittembergæ anno 1560, die 19 aprilis. Is *confessionem augustanam* conscripsit, exhibitam Carolo V in comitiis Augustæ anno 1530, fuitque dux lutheranorum, qui *molliores* dicuntur, propterea quod non adeo crude sentiunt de interitu liberi arbitrii et de necessitate peccandi. Illum propterea ad religionis ineundam concordiam Franciscus I, rex Galliarum, arbitrabatur idoneum, eumque videre optabat Henricus VIII, Anglorum rex. At non discessit e Germania. Ibi vitam functum diximus supra. Exhumatum illius cadaver et combustum Monachii scribit Romualdus monachus foliensis, quem tamen falsitatis quidam redarguunt. Falsum quoque videtur quod narrant¹, Melanchthonem mortui proximum matri interroganti quænam melior esset religio, respondisse, novas plausibiles, catholicam tamen certam tutamque, nam Melanchthonis mater anno 1529 e vita migraverat. Aiunt denique Melanchthonem prodigiis, insomniis et astrologorum vaticiniis nimiam fidem adhibuisse, atque inclinasse ad pyrronismum, ad eorum nempe sensum, qui putant de qualibet re suspendendum esse judicium. Nos hoc unum affirmamus, quod idem Melanchthon suum ante obitum scribens epitaphium pronuntiavit de semetipso :

Iste brevis tumulus miseri tenet ossa Philippi,
Qui qualis fuerit, nescio, talis erat.

Mathias *Flaccus Illyricus*, in oppido Istriæ Albona ortus anno 1520, obiit Francfurti anno 1576, die 11 martii. Venetiis litterarum posuit tyrocinia, Egnatio tradente. Profectus inde in Germaniam, Lutheri et Melanchthonis fuit auditor. Horum vero dogmatibus addidit affine alterum manichæismo, tradens originale peccatum esse animæ rationalis substantiam. Ejus propterea asseclæ *substantialistæ* vocantur. Ut liberius contra doctrinam orthodoxam insaniret, Parthenopolim, id est, Magdeburgum concessit, et anno 1557 cœpit in jenensi Academia palam docere. Magdeburgi moram agens *Centuriis ecclesiasticæ historiæ* colligendis applicuit animum, quarum priora IV volu-

¹ Floremundus lib. II, cap. IX.

mina prodiisse in lucem anno 1560, tradidit Spondanus; at tria præcedenti anno 1559 fuerant impressa. Suis displicuit magnopere, quoniam Illyricus in lucem edidit *ordinem missæ latinæ*, quæ in usu fuit circa annum Domini 700. Id enim abrogantibus missam opponitur. Acerrimus turbarum inceptor a Thuano, furiosus theologus a Montacutio, præjudicatis opinionibus imbutus a Ric. Simone Illyricus nuncupatur.

Andreas *Carolstadius* cum Zuvinglio et Oecolampadio *Sacramentariorum* est auctor. Fuit ille ejusdem cum Luthero ætatis, apud Francones natus. Negabat Christum in Eucharistia reperiri, irrisorie affirmans non esse quemquam fidelium *anthropophagum*. Dogmatizabat imagines sanctorum confringendas esse; quæ duo Luthero adversantur. Hinc inter utrumque jurgia ac dissidia. Excedere Wittembergæ coactus an. 1524, Orlemundum Thuringiæ urbem se contulit, ad quam Lutherus accedens, auctore Carolstadio, lapidibus ejectus fuit. Fertur omnium sacerdotum primum inter sacramentarios iniisse connubium, atque in hujus commendationem facinoris legitur apud Floremundum, lib. II, cap. vii, *missa* ad ludibrium conficta. Cæterum Carolstadius haud fama doctrinæ apud sacramentarios ipsos celebris fuit, sed eum longe superavit Zuvinglius, a quo zuvingliani appellantur.

Huldericus *Zuvinglius* in Helvetia natus an. 1487, obiit in prælio religionis causa a Tigurinis et Bernensibus contra finitimos catholicos inito anno 1531. Apud Tigurinos enim mos est, ut dum exitur ad pugnam, primarius minister simul cum milite procedat. Illius cadaver, commissa pugna die 14 octobris inventum a catholicis, dissectum fuit et combustum. Diximus supra propugnasse in verbis, quibus conficitur Eucharistia, *metonymiam*, illic nempe adesse autumans signum Dominei corporis, non substantiam. Negavit ulterius originale peccatum, post Julianum, pelagianorum deterrimus. In sua ad Franciscum I subdola *confessione* paganorum salutem temere asseruit. Valuit patria, id est, helvetica eloquentia, necnon linguis latina, græca, hebraica et germanica.

Joannes *Oecolampadius* Winspergensis, natus in Germania

anno 1482, obiit Basileæ eodem, quo Zuvinglius, anno 1531 mense nov., ejusque obitum Munsterus carmine hebraico, Beza latino hendecasyllabo deplorarunt. Laudatur quoque a Paulo Jovio, ab Erasmo, a Sadoletto ob eruditionem; in eo tamen recte dicitur perniciosissimus, quod christianæ Hostiæ repudiato sacramento, infecit plurimos zuvinglianae impietatis veneno.

Martinus *Bucerus* Selestadii in Germania natus an. 1491, in ordine Prædicatorum vixit annos quindecim; deinde anno 1521 cum Petro Martyre et Paulo Fagio in Angliam profectus est, atque anno 1549 Cantabrigiæ palam docuit. Ibidem decessit annò 1551, ejusque ossa regnante Maria cum ossibus Fagii anno 1555, effossa et concremata fuerunt. Utrique tamen Elisabetha an. 1560 monumentum erexit. Non unam, sed tres Bucerus successive duxit uxores; ex priori, quæ monialis fuerat, filios tredecim suscepisse affirmat Melanchthon. Hermannus de Wida archiep. coloniensem an. 1542 pellexit in hæresim. Ejus et Petri Martyris opera, Anglia fere universa corrupta est. Studuit, sed irritò conatu, sacramentarios et lutheranos revocare ad concordiam; habuit cum Calvino epistolare commercium, ac videtur agnovisse merita bonorum operum; unde ab aliis sectariis redarguitur, quasi *papismum* non oppugnaverit, sed converterit in *bucerismum*. Possevinus, Prateolus, Lindanus et Surius narrant Bucerum morti proximum dixisse, nondum advenisse Messiam in lege promissum, et obiisse in pervicacia judaica. Plura hac de re in Diction. P. Bayle¹.

Petrus *Martyr Vermilius*, cujus supra meminimus, Florentiæ natus an. 1500, adolescens ordini Canonicorum regularium se addidit in Fesulano cœnobio. In Angliam transmigravit an. 1547 labente, cum antea Tigurum cum Bernardino Ochino petiisset, inde vero Argentoratum. Isthic, atque Oxonii sacras litteras tradidit, variaque fortuna et peregrinationibus jactatus, ut

¹ Insani quidam homines hac ætate inchoandum putarunt regnum Chiliarcharum a Cerintho confictum. Ita opinati sunt Augustinus Weber anno 1530, Thomas Muntzerus anno 1525 in Westphalia, atque Joannes a Leyden anno 1534.

inquit Thuanus, obiit Tiguri anno 1562, idibus novembris. Lucæ cum Emmanuele Tremellio et Hieronymo Zanchio familiariter usus, singuli consilium discedendi ex Italia cœperunt. *Tremellius* Ferrariæ natus erat patre judæo; Heidelbergæ docuit hebraicam linguam; syriacam N. T. versionem latinitate donavit, et V. Testamentum cum Francisco Junio Biturigie, qui pestilentia obiit an. 1602, Lugduni Batavorum, ad hebraicos fontes aggressus est emendare. Horum versionem, quæ primum prodiit anno 1575, Ecclesiæ protestantium summo plausu exceperunt. At *Zanchius* Alzano Italus paulo post Vermilli discessum, eamdem ob causam concessit Argentoratum, obiitque Heidelbergæ anno 1590.

Quid de *Bernardino Ochino*? Is Minorum, quos observantes vocant, professus antea institutum, ordinem FF. Minor. *Capuccinorum* ingressus an. 1534, magna in eo vixit austeritate usque ad an. 1542. Fuit concionator celeberrimus, ejusdemque ordinis generalis minister, non tamen, ut quidam dixerunt, institutor. Ab anno enim 1525 F. Matthæus Bassius, Capuccinorum auctor extiterat. Porro Ochinus a Joanne Valdesio J. C. Hispano, Neapoli seductus, et in hæresis suspicionem veniens, Florentiæ cum Petro Martyre de capessenda fuga deliberavit. Genevæ mulierculam duxit uxorem; inde Augustam, hinc in Angliam an. 1547 migravit. Ex Anglia redux anno 1553, adiit Argentoratum, Argentorato Basileam, Basilea in pagum Tigurinum concessit. Expulsus hinc est anno 1563 ob editionem *Dialogorum*, quos eodem anno typis commisit Basileæ, absque Tigurini magistratus licentiâ, in quorum *Dialogorum* 21 approbavit polygamiam. Ubi ex finibus Helvetiorum excessit, Macedonii hæresim dicitur innovasse et adhæsisse anabaptistis. *Annales Capuccinorum*, *Martyrologium Franciscanorum* ad diem 4 januarii, et alii tradunt Ochinum pœnitentia ductum Genevæ martyrem occubuisse. Apostatam nihilominus periisse *Morenius*, aliique plures testantur.

Joannes *Agricola* Islebii natus anno 1492, patria ac perfidia Luthero conjunctus fuit. Falso dicitur rediisse ad pontificios, quando Carolus V *Interim* vulgavit. E Saxonia enim concessit

Berlinum, qua in urbe anno 1539 Joachimus II, elector, pseudoevangelicam religionem recepit, romana rejecta. Berolini autem obiit *Agricola* an. 1566, homini epicureo similior, quam pio theologo, inquit ad præcit. annum Osiander. Ab hoc *Agricola* diversus *Michael Agricola* Aboensis, qui omnium primus ad hæresim propagandam transtulit Novum Testamentum in linguam Germaniæ vernaculam. *Osiander Andreas*, Bavarus, nuper commemoratus, novam circa Christi mediationem ac redemptionem commentus sententiam, asseruit Dominum esse humani generis Reparatorem et justificationis nostræ efficientem causam, *secundum solam divinam naturam*, humana penitus seclusa, et hominem justificari ipsa justitia, *qua Deus essentialiter justus est*.

Pugnavit adversus Osiandrum *Franciscus Stancarus* Mantuanus, qui ex Italia discedens hebraicas litteras tradidit in Academia cracoviensi an. 1570. Scripsit *L. Canones*, quibus uterentur Ecclesiæ Poloniæ a romana discedentes. Ut Osiandrum refelleret, dogmatizavit primum, Christum esse hominum Redemptorem spectata *sola natura humana*, nihil ad salutem conferente divinitate personæ, tum in arianismum prolapsus Blandratæ, aliisque antetrinitariis, qui in Poloniam confugerant, perfidiæ suppeditavit munimenta. Obiit apud Polonos anno 1574, eique fuit impietatis hæres, filius, et is *Franciscus Stancarus* nuncupatus, natus anno 1562, mortuus anno 1621.

Andreas Musculus, Stancaro et Osiandro se opponens, docuit ita Christum esse Mediatorem secundum *humanam divinamque naturam*, ut hanc in cruce cum humana mortuam, et illam cum divina *ubique esse* contenderet. Quo in dogmate Joanni Brentio et Jacobo Andreae ab Hospiniano dicitur succenturiatus. *Musculus* in Misnia ortus, Brandenburgensium Ecclesiarum lutherana labe corruptarum rector fuit et curator, obiitque an. 1580. Distinguendus est ab *Andrea Wolfgangus Musculus*, Benedictinus excucullatus, inter lutheranos doctissimus. Duodeciami in Lotharingia *Wolfgangus* natus anno 1497, monachalem vestem induit quindennis, eaque abjecta, *Margaritam Barth*,

quam et monachus deperierat, anno 1523 Argentorati duxit uxorem. Cum elegantissime litteras pingeret, suam Bucero libros conscribendo locavit operam. Postea theologiam docuit Bernæ, ubi decessit an. 1563, die 30 augusti, splendido cohonestatus epitaphio¹. Plura edidit Patrum Græcorum opera, et e græca lingua vertit *Historiam Eusebii*, quam postea elegantiorē reddidit Christoforsonus. Scripsit sermones adversus *Missam*, *Anti-Cochlæum*, et in sacras litteras Commentaria permulta.

Joanni *Brentio* et *Jacobo Andreæ* Museulum succenturiatum in doctrina *Ubiq̄istarum*, dixi nuper. *Brentius*, autem Willæ, in Suevia ortus, colloquiis circa fidem habitis Marburgi, Ratisponæ et Vormaciæ interfuit anno 1529, 1546 et 1557. Fuerat canonicus wittenbergensis, fatisque cessit an. 1570. Filium habuit, *Joannem Brentium* pariter vocatum, professorem turingensem in Suevia, ac decessit is an. 1596. *Jacobus Andreas* Weiblingæ, patre fabro ferrario natus, unde illi cognomen *Schmidlini* accessit, vita functus est an. 1590.

Nicolaus *Storchius* ac *Thomas Muntzerus*² una cum *Marco Stuber* instituerunt sectam *anabaptistarum*, qui negant pueros esse baptizandos, affirmant licitum non esse jurare et nefas christianis subire magistratus et gerere bellum. Non tantum catholicis, sed etiam hæreticis principibus exosi, tanquam seditiosi mulctati sunt. Muntzerus audacior Storchio, decollatus est an. 1525, cum in Germania truce rusticorum bellum excitasset. *Bernardus Rothmannus* post Muntzerum anabaptismum an. 1530 Monasterii propagavit. Tam ingenti numero creverunt, ut etiam sibi reges eligerent. Primum *Joannes Leidensis*, tum *Joannes* alter quidam postea *Cornelius* nomine, postremus *Joannes Wilhelmus* infausto potiti sunt regno. Nam *Joannes Leidensis*, urbe monasteriensi, quam anabaptistæ occupaverant, recuperata a principe episcopo an. 1535, ineunte anno proximo

¹ Epitaph. Wolfangi Musculi :

Musculus hic situs est, doctrina clarus et ingens
Nomen in orbe manet, spiritus astra tenet.

² Ant. *Muncerus*.

forcipibus ignitis discerptus, et adacto per pectus mucrone, miserrime interiit. *Joannes* alter *Bruxellis*, *Cornelius Ultrajecti* plexi sunt capite, *Joannes Wilhelmus* in *Cliviæ* districtu cum primaria uxore *Elisabetha* quam reginam vocabant, suorumque multitudine captus, an. 1574 lento crematus est igne. Martyrologium sectæ suæ prægrande in folio anabaptistæ conscripserunt, quam tamen magistratus in ipsos anabaptistas pœna capitis animadverterint causa potissimum seditionis; propter quam senatus quoque *tigurinus* an. 1530 in illos eandem pœnam sancivit, approbato *pædobaptismo*, atque ex *Angliæ* regno an. 1560 *Elisabetha* jussit illos excedere.

Inter anabaptistas connumerantur *mennonitæ*, ita a quodam *Menno* appellati: de quibus *Georgius Cassander*, præf. in tract. *De baptismo infantium* ait, miseratione dignos videri, quoniam anabaptistis aliis meditantibus restitutionem regni Christi per deletionem impiorum factam vi externa, hi docebant in sola cruce consistere illius regni instaurationem et propagationem.

Joannes Calvinus, a quo calvinistæ, *Novioduni* in *Picardia* natus anno 1509, e *Galliis* an. 1517 discessit, et contulit se *Basileam*, ubi hebraicas litteras didicit, ediditque annos natus 26 opus *Institutionum*, *Francisco I*, *Galliarum* regi, nuncupatum. Nimis opus illud a sectariis extollitur¹, cum nihil sit aliud quam complexio errorum *Melanchthonis*, *Hyperii*, *Sarcerii* et *Æcolampadii*. Latina dictione *Calvinus* superavit *Lutherum*; is patria et germanica excelluit eloquentia. Meditatus iter *Argentoratum* versus, et bello præpeditus *Genevam* divertit. *Gulielmus Farellus* illum sub Dei maledictione obtestans, ne *Geneva* discederet, impulit ad exercendum illius *Ecclesiæ* ministerium. Contigit id an. 1536. *Farellus* in *Delphinatu* natus erat anno 1489, atque ad hæreticorum castra defecerat. Proximo an. 1537 *Genevenses Domini* et catholicæ religionis jugum, solemnî perjurio, penitus excusserunt, postquam an. 1535 sese

¹ De *Calvini* Institut. *Paulus Thurius* :

Præter apostolicas, post Christi tempora, chartas,
Huic peperere libro sæcula nulla parem.

a romani Pontificis obedientia ausu temerario et Curiae aenea tabula ad perpetuam infamiam appensa¹, subtraxissent. Cum Farello tamen Geneva an. 1538 Calvinus expulsus fuit, quod se opponerent cœnæ eucharisticæ celebrationi. Argentoratum profectus cum *Bucero* et *Capitone* familiariter vixit. De Bucero dictum supra. *Capito* unus erat sacramentariorum. Calvinus Genevam rediit an. 1541, magistratu et populo plaudentibus. Obiit autem an. 1564, die 27 maii. Calvini dogmata, præter ea quæ universis *protestantibus*² communia sunt, nempe canonem Scripturarum corrumpere, traditiones rejicere, papam vocare *Antichristum*, SS. imagines cultumque proscribere, justificationem in sola fide statuere, impugnare sacramentorum numerum et effectus, ritusque romanæ Ecclesiæ irridere; Calvini, inquam, dogmata sunt, in Eucharistia signum, non rem ac substantiam Corporis Christi contineri, et hanc sola fide apprehendi, humanam voluntatem non habere ullam boni vel mali electionem, Deum esse auctorem peccati, gehennam improbis, nullius culpæ intuitu decernere, millenariorum circa dilationem beatitudinis sententiam sectari, aliaque hujus generis doctrinæ monstra, absona, nefaria, blasphema.

Sebastianus *Castalio*, Lugduni Allobrogum natus anno 1515, Calvino Argentorati innotuit, cum illo Genevam venit, sed Geneva contulit se Basileam ad litteras græcas in eadem urbe tradendas. Ibidem extinctus est an. 1563, die 29 decembris. Semina illum sparsisse *arminianismi* tradit Hoffmannus in

¹ Ea in tabula legitur:

« Quum anno Domini MDXXXV, profligata romani Antichristi tyrannide, abrogatisque ejus superstitionibus, sacrosancta Christi religio hic in suam puritatem, Ecclesia in meliorem ordinem singulari beneficio reposita, et simul pulsis fugatisque hostibus urbs ipsa in suam libertatem non sine insigni miraculo restituta fuerit; S. P. Q. G. monumentum hoc perpetuæ memoriæ causa fieri, atque hoc loco erigi curavit, quo suam erga Deum gratitudinem testatam faceret. »

² *Protestantium* nomen inde ortum, quod in comitiis Spiræ anno 1529 quibusdam statutis, quæ hæreticorum opponebantur libertati, illic 14 imperii urbes exhibito scripto die 19 aprilis protestatæ sunt nolle se iisdem decretis obtemperare, ad Cæsarem et ad concilium appellantes. Deinde illud nomen ad lutheranos et calvinistas omnes pertransiit, ut quasi communi fœdere adversus Ecclesiam pugnarent.

Lexico. Ejus gallicanam sacrorum Bibliorum versionem etiam novatorum plurimi parvipendunt. Pro lubitu eligi posse religionem, quæ arrideat cuique, autumabat. Castalio, ut inquit Vossius, pag. 2 *Instit. Orat.*, pro *baptismo* substituit *lotionem*, pro *Angelo genium*, pro *fide confidentiam*, pro *Ecclesia rempublicam*, pro *synagoga collegium*.

Unitariorum, qui unam in Deo personam agnoscunt, et individuum denegant Trinitatem, post veteres sabellianos, auctor fuit *Michael Servetus* Tarraconensis, qui variis orbis partibus peragratis, ex anabaptista sacramentarius, e sacramentario antitrinitarius evasit, conscripto editoque libro omni impietate referto, *De Trinitatis erroribus*. A Calvino hac de re accusatus, decreto senatus genevensis vivus combustus fuit anno 1553, die 27¹ octobris.

Ne eodem afficeretur supplicio, se Geneva subduxit *Georgius Blandrata*, qui et Ticino antea discesserat, S. Inquisitionis metu. In Pedemontio apud Salutas ortus fuerat. Geneva profugus in Poloniam concessit an. 1558. Illic quoque Calvini epistolis exagitatus, in Transylvaniam profectus est anno 1563, invitatus a principe Joanne Sigismundo; disputavit adversus Trinitatem cum *Francisco David*², reformatæ, ut vocant, Ecclesiæ theologo, apud Albam Juliam, urbem Transylvaniae primariam an. 1566. Refutavit etiam scripta *Georgii Majoris* an. 1569. Vivebat adhuc anno 1585, ut constat ex Bibliotheca antitrinitariorum. Maimburgus in *Hist. Arianismi*, in insaniam versum affirmat, atque ab uno nepotum suorum, ipsius inhiante pecuniis, fuisse interfectum. Memoratus *Franciscus David*, etsi Blandratam et Faustum Socinum passus est adversarios; tamen Christum non esse adorandum aiebat; unde tanquam novator in carcerem conjectus fuit, ubi animam an. 1579 efflavit.

Inter *unitarios* memorandus præsertim *Socinus*, a quo appellatio *socinianorum*. Ac duo fuerunt *Socini* novorum ebio-

¹ Calvisius, die 17.

² *Franciscus David*, relictis postea aliorum novatorum sectis, et ipse ad unitarios pertransiit.

nitaram parentes, *Lelius et Faustus*. Lelius, filius Mariani celeberrimi JC., natus Senis anno 1525 cœpit contra Trinitatem et Christi satisfactionem disserere in Veneta ditione circa annum 1546, sed caute, interrogans scilicet et quasi cupiens doceri. Reliquit ideam quamdam *socinianismi* in paraphrasi primi capituli Evangelii S. Joannis, scripta an. 1561, ediditque librum contra Calvinum *De hæreticis capitali supplicio non afficiendis*. Præconceptum tamen hæreseos systema explosit, produxitque *Faustus Socinus*, filius Alexandri, natus Senis an. 1539, cui Lælius patruus erat; nam et Alexandrum genuerat Marianus. Morabatur Faustus Lugduni, quando Lælius obiit Tiguri an. 1562. Rediit itaque in Etruriam, unde rursus discedens, Germaniam petiit anno 1574. Basileæ explicandæ theologiæ, quæ cum samosatensibus negat Trinitatis mysterium, cum ebionæis vero Christi ante Incarnationem præexistentiam, præformata, ut diximus, ab ejus patruo, totus incubuit. Edidit hunc in finem librum *De Christo servatore*, et acerrime anno 1578 cum Francisco Pucci Florentino, Tiguri disputavit. Adiit Poloniæ latebras an. 1579. Ibi plurimum incurrit indignationem propter librum scriptum contra Jacobum Palæologum, *De magistratu*. In rus itaque nono a Cracovia milliario secedens, a Polono quodam patritio exceptus est, ibique obiit an. 1604, die 3 martii.

Sociniana hæresis omnium pestilentissima est; nam ad Pauli Samosatani, Arii, Macedonii, Photini, aliorumque antitrinitariorum blasphemias, addit hæresim Ebionis, Christum purum hominem adstruens, et cum novatoribus de sacramentis, de justificatione, de romana Ecclesia, de originali peccato, de gratia Christi pessime sentit. Quare apud socinianos adagium est pervulgatum:

Tota urbis Babylon destruxit tecta Lutherus,
Muros Calvinus, sed fundamenta Socinus.

Quanti vero nefandæ huic hæresi adhæserint, constat ex *Bibliotheca FF. Polonorum*, et in hanc adnotationibus Joannis Fabricii¹.

¹ Hæc FF. Polonorum Bibliotheca prodit an. 1636 Irenopoli, fictitio

Repetita Calvinii memoria monet, ut de Maroto, ac Theodoro Beza nonnulla dicamus. *Clemens Marotus*, poeta gallus, Franciscum I, regem suum, an. 1521 in bellum secutus, et Ticini captus, ob hæresis suspicionem in carcerem coniectus fuit. Inde patrocínio regis ereptus, modo in Gallias rediit, modo in Italiam; ac tandem Genevam se contulit. Ibi ob patratum adulterium extremo plectendum fuisse supplicio, sed intercedente Calvino flagris dumtaxat vapulasse, tradit Maimburgus *Hist. calvinistarum*, lib. II. Sane *Marotus* Geneva in Pedemontium concessit, ibique an. 1544¹ interiit. Magno illum in pretio habent calviniani, propterea quod Psalmos davidicos verterit rhythmo gallico, qua versione Genevenses utuntur. Omnes ante se poetas superasse felicitate ingenii, sed omnis scientiæ et cognitionis litterarum fuisse expertem, testatur Beza.

Theodorus *Beza*, Vezeliaci in Burgundia natus an. 1519, Aureliæ sub disciplina Melchioris Wolmar litteris operam dedit. Genevam fugit an. 1548. Proximo anno cœpit Lausonii² græcas litteras palam docere, et nondum exacto decennio, aut vix exacto, rediit Genevam. Calvino an. 1559 insolubili amicitiae nexu copulatus, ejusdemque collega effectus in Satanæ ministerio, concionibus scriptisque illius errores propagavit. Cum Jacobo Andrea, cujus supra meminimus, gravissimam anno 1586 *de Eucharistia* habuit disceptationem. Triumphum tam lutherani, quam calvinistæ jactant; habitamque contentionem illam aliquot dierum intervallo *absque ullo prorsus*

nomine Amstelodami. Comprehendit opera Fausti Socini, Jonæ Slichtingii, Joannis Crelli et Joannis Ludovici Wolzogenii. Plurimum illic inserta sunt scripta eorum, qui sociniani adhæserunt, inter quos Francisci Pucci nobilis Florentini, qui ad anabaptistas transiens cum Socino postea pugnavit. Cum pestilentissima illa *Bibliotheca* connexionem habent tractatus Samuelis Przypcovii, equitis poloni. Hieronymus Moscorovius, Petrus Statorius, Stanislaus Lubieniecus, item poloni, necnon Franciscus Davidis, ungarus, Joachimus Stegmannus, transylvanus, Michael Giltichius, venetus, aliique plures pro socinianorum et unitariorum secta pertinacissime decertarunt.

¹ Augustæ Taurinorum.

² Id est, *Lausannæ*.

fructu, fatetur in Vita Bezæ Antonius Fayus. Tres Bezam duxisse uxores inquit Stephanus Pasquier, de illo festum pangens epigramma¹, sed habuisse duas tantum scribunt alii. Decessit anno 1603 dum præsentium memoriam, debilitata mente evanidam, amisisset, ut inquit libro CXXV *Historiarum* Thuanus.

Pugnavit adversus Bezam circa divinam prædestinationem *Jacobus Arminius*; nam Arminius nullam aliam Dei electionem agnovit, præter illam quæ pendet a voluntate obtemperantium divinæ vocationi. Hanc Arminius stabilire conatus est, hortante *Martino Lydio*, præveniente gratia rejecta. Theologicam cathedram Lugduni Batavorum (Leyden vocant) ab anno 1603 exercuit, post *Franciscum Junium*, qui pestilentia decesserat anno 1602. Eadem in urbe Arminius occubuit anno 1609, ætatis suæ 49; natus enim erat in oppido Hollandiæ Oude-Watter anno 1560.

Dixi de hæreticis, quos initio hujus tertii capitis memoravi; sed plures alios hoc in sæculo affirmavi exitisse. Hujus sunt generis *Hadrianus Junius* Belga, medicus, historicus et poeta, qui obiit in Zelandia anno 1575. *Sebastianus Munsterus* Germanus, apostata ord. S. Francisci, in hebraica lingua et mathesi doctissimus; qui peste correptus periit anno 1552. *Joachimus Camerarius* ob eloquentiam a Turnebo, a Lipsio, a Casaubono laudatus, et mortuus anno 1574. *Georgius Buchananus* J. C., historicus et poeta, qui obiit Edimburgi anno 1582. *Conradus Gesnerus* Tigurinus, polyhistor, qui fato cessit anno 1565. *Joannes Balæus* Anglus, romanorum Pontificum impudentissimus insectator², extinctus anno 1563. *Joannes Mercerus* Uticensis, in Academia parisiensi post Vatablum professor lit-

¹ Steph. Pasquier :

Uxores ego tres vario sum tempore nactus,

Cum juvenis, tum vir, factus et inde senex.

Propter opus prima est validis mihi juncta sub annis.

Altera propter opes, tertia propter opem.

² De Balæo Laurentius Humfredus :

Plurima *Lutherus* patefecit, *Platina* multa,

Quædam *Vergerius*, cuncta *Balæus* habet.

terarum hebraicarum, mortuus anno 1570. *Martinus Chemnitius* auditor Melanchthonis, qui scripsit adversus concilium tridentinum, et excessit e vivis Brunsvicæ anno 1586. Mitto *Joannem Paulum Alciatum* Mediolanensem ex antitrinitario mahumetanum; *Valentinum Gentilem*, Calabrum, ob denegatam Trinitatem in Helvetia capite plexum, cæterosque a fide extorres, ac tanto digniores vituperatione, quanto præditi fuerunt ingenio ac multiplici litterarum notitia¹.

Constat autem ex dictis præcipuas sæculi XVI hæreses esse *lutheranorum, sacramentariorum, sive zwinglianorum, anabaptistarum, ubiquistarum, calvinistarum, antitrinitariorum, novorum ebionitarum, scilicet socinianorum et arminianorum, seu remonstrantium, novorumque pelagianorum*. Hisce autem sectis singuli fere, quos commemoravimus, peculiarem aliquem addiderunt errorem, ut facile ex dictis eruitur. Semel enim vera fidei regula contempta, privatoque probato spiritu, nullum hæreseon illuvioni poterit adinveniri remedium.

Non recensuimus in serie hæreticorum *huguenotos*; sunt enim hi Galliarum calviniani. Derivatam hoc nomen *huguenot* ab *Eignot*, quod idem significat, ac *fœdere junctus*. Nam Ge-

¹ Complurium hæreticorum obitum sæculo XVI ita recenset Calvinus: Bruxellis duo monachi Lutheri asseclæ, martyrum suorum primitiæ a sectariis vocati, flammis anno 1523 exusti fuerunt. *Leonardus Renser* in Bavaria anno 1527, die 16 augusti crematus igne. *Joannes* elector Saxoniam eorum caput, qui anno 1529, die 16 aprilis, solemniter protestati fuerunt adversus conventum spirensem, unde *protestantium* exortum est nomen, decessit anno 1530, die 22 septembris. *Zwinglius* anno ætatis suæ 44 cecidit in bello Tigurino, anno 1531, die 11 octobris; eodemque anno kal. decembris obiit *Æcolampadius*, annos natus 49. *Petrus Brulius* Tornaci lento igne consumptus fuit anno 1545, die 19 februarii. *Martinus Lutherus*, vita functus Islebii anno 1546, die 18 februarii, humatus autem Wittembergæ. *Michael Servetus* exustus Genevæ an. 1553, die 17 octobris. *Annas Burgius* crematus Lutetiæ anno 1559, die 20 decembris. *David Georgius*, anno post obitum tertio, exustus Basileæ eodem an. 1559, die 3 maii. Obiit *Philippus Melanchthon* anno dieque præcitatis: *Sebastianus Castalio* an. 1563, die 29 decembris; *Conradus Gesnerus* anno 1565, die 13 decembris; *Joannes Brentius* an. 1570, die 11 septembris; *Jacobus Andreas* anno 1590, die 7 januarii; *Hieronymus Mencilius* eodem anno, die 15 februarii, atque *Joannes Avenarius*, die 30 octobris. Hæc ex Sethi Calvinii *Chronologia* usque ad annum 1602 obitumque *Frederici Wilhelmi* Saxoniam ducis, producta.

nevæ anno 1318 orto dissidio, an duci Sabaudiaë subjecta deberet esse, an libera et sui juris civitas, qui pro libertate steterunt, appellati sunt Alemanniaë lingua *Eignots*, nempe *confederati*, ob fœdus inicum cum Friburgensibus. Cæteri Sabaudiaë duci addicti *Mamelis* vocati fuerunt, quo nomine appellabantur populi subjecti sultano Aegypti. *Eignoti* superarunt adversantes sibi *Mamelis*; erant enim tum omnes catholicaë religionis sequaces. Etiam Helvetii nobilium excusso principatu nuncupati sunt *Eignots*. Ita hoc nomen vindicataë libertatis, fœderisque ab initio tessera videbatur, non hæresis. At ubi zuvingliani Geneva catholicos eiecere, retinuerunt *des Eignots* appellationem, honestumque olim nomen factum est turpe calvinianorum signaculum. Quos autem Genevenses *Eignots*, hos Galli, pronuntiatione paululum immutata, dixerunt *Huguenots*.

Contulit plurimum ad hæresis incrementa schisma anglicanum. Indulserat Julius II, post maturam discussionem, ut Henricus VIII sibi in matrimonium copularet Catharinam, filiam Ferdinandi et Elisabethæ, regum Hispaniarum, viduam Arthuri fratris sui. Hanc Julii dispensationem non adversari legi naturæ demonstrant Scripturarum sanctarum præcepta et exempla. Vide Gen. xxxviii, Deut. xxv, Ruth. iv. Accedit quod Arthurum inter et Catharinam nullum intercesserat carnale commercium. Celebratæ fuerunt Henrici et Catharinæ nuptiæ an. 1509, die 3 junii. Tres Henricus e Catharina mares suscepit, duasque femellas; omnesque acerbo extincti sunt fato, præter Mariam, an. 1515 in lucem editam. Henricus ob morum disparitatem animo ab uxore alienus, facto præter fas jusque divortio, duxit *Annam de Boulen*, cujus etiam matrem deperierat. Incertæ et sacrilegæ nuptiæ solemnibus apparatibus celebratæ fuerunt anno 1533. Illas eodem anno Clemens VII, causa Romæ discussa, damnavit. Henricus pervicacior factus, adduci non potuit ut Annam dimitteret, atque in omnes matrimonium illud improbantem crudelissime sæviit. Horum aliquos capite v laudabimus. Nata ex Anna præcitato anno 1533 *Elisabetha*, die 7 septembris, post nuptiarum celebrationem mense quinto.

Hæc regiis excepta cunabulis, Maria Catharinæ filia, annum 18 tunc agens, habita tanquam spuria. Eo deinde processit Henricus, ut se *anglicanæ Ecclesiæ caput* constitueret et *papæ* nomen sibimet arrogaret. At *Anna Bolena* non tantum regis, sed et aliorum pellex, anno 1535, die 9 maii, capite truncata est. Duxit Henricus proxima die *Joannam Seimer*, ex qua, anno 1537, natus est *Eduardus*, difficili partu, qui mortem attulit matri. Alias quoque Henricus habuit uxores, quæ misere perierunt. Ipse decessit Londini die 28 januarii anno 1546, eodem quo Lutherus, et Franciscus I, rex Galliarum.

Henrico VIII regnante plura fidei dogmata retenta sunt: *missæ* celebritas, *transubstantiationis* fides, unius speciei in communionem perceptio, cœlibatus sacrorum ministrorum et sacramentalis ad aurem sacerdotis confessio. Rex tamen, tanquam foret Ecclesiæ caput, omnia beneficia conferendi et ecclesiasticos distribuendi redditus usurpavit auctoritatem. Hujus violentia diruta sunt Templorum decem millia, et monasteria 366 cum bonis omnibus uno tantum anno 1538 addicta regio fisco, inter quæ amplum Londini Augustinensium Thomæ Cromuelio, pessimo regis consiliario, cum omni sacra suppellectili dono datum. Tanta vero conculcatus est apostolicaë Sedis primatus impietate ac perfidia, ut in publicis precibus hæc funderetur oratio: *Ab episcopi romani tyrannide, et detestandis enormitatibus, libera nos, Domine*. In hanc prolapsus est iniquitatem rex ille, quem Leo X pontif. max. *Defensorem fidei* vocaverat.

In deterius abierunt sub *Eduardo VI*¹, Henrici et Joannæ Seimer filio, res Ecclesiæ. Auspicatus est ille regnum sub tu-

¹ Revera inter Angliæ reges hujus nominis *Octavus*. At *Sextus* dicitur, quoniam *Eduardus* hujus nominis *quartus*, qui regnum consecutus est anno 1273, obiitque anno 1308, cum fuerit primus, qui ex familia comitum Andegavensium appellatus est *Eduardus*, dicitur *Eduardus I*, non *Eduardus IV*. Atque ita *Eduardus* inter reges hujus nominis *octavus* (imo *nonus*, si nominetur quoque *Eduardus* filius *Eduardi VII*, qui duobus mensibus regnavit cum patre) vocatur passim *Eduardus VI*, non vero *Eduardus VIII*, quamquam hoc etiam numero in quibusdam tabulis chronologicis adnotetur.

tela *Eduardi Seimer*, avunculi sui, et coronatus die 27 februarii, anno 1546. Eduardus Seimer zuingliana hæresi infectus, sanctorum reliquiis, imaginibus, ædibus, sacris vasis, mysterisque, quibus Henricus pepercerat, indixit bellum. Hoc regni moderatore, *Thomas Cramnerus*, archiepiscopus Cantuariæ, in matrimonium duxit concubinam, quod ausus non fuerat vivente Henrico, qui clericorum statuerat cœlibatum. Hugoni Latimero, alteri Luciano, et sacra quæque irridenti, quem *primum Anglorum apostolum* vocant hæretici, facta hæresim promulgandi potestas. Vocati e Germania et Helvetia *Joannes Hopper*, *Milo Coverdal*, præter Bucerum, Ochinum, Vermilium, de quibus supra. Novum editum est rituale, nova Bibliorum latinorum peracta versio, ubique Ecclesiæ, presbyterorum, sacramentariorum et catholicorum abrais nominibus. Ita prævalere apud Anglos cœpit secta Zuinglii, scilicet *sacramentariorum*. Istorum opera anno 1549 combusti fuere *Georgius Paresius*, arianismi innovator, et puella *Joanna Boucher*, valentinianorum simul et lutheranorum imbuta hæresibus. Talis erat religionis in Anglia status sub Eduardo; is *caput Ecclesiæ* simul et regni, corrupta Biblia, sanctorum cultus sublatus, abrogata missa, novi ritus inducti, liturgia vernaculo idiomate peracta, cœna indicta sub specie utraque, omnes demum receptæ novatorum consuetudines. Malorum causa *Eduardus Seimer* suorum scelerum luit pœnam, capite ob assassinii suspicionem amputato, anno 1552. Rex autem Eduardus septimo regni anno, ætatis suæ 16, mortem obiit, an. 1553, mense julio.

Reviviscere visa est catholica religio apud Anglos sub *Maria* regina, filia Henrici VIII et Catharinæ. Hanc, quam pater concubio sibi jungens *Bolenam* declaraverat illegitimo toro natam, proximus morti debito decoravit honore, eique ante Elisabetham filiam *Bolenæ*, jus ad regnum competere declaravit. Vita itaque functo Eduardo, Maria Angliæ regno potita est, atque ut custos semper fuerat religionis atque pietatis, princeps illi cura fidem catholicam restituere, instaurare templa, ritus omnes hæreticos abolere. Ambitiosum *capitis anglicanæ Ec-*

clesiæ nomen sibi convenire negavit. Verbi Dei præcones, perperam furentibus hæreticis, selegit; reditum Reginaldi cardinalis Poli cum munere legati a latere a Julio III impetravit; sua religiosus viris restituit cœnobias; pulsus heterodoxis, theologos incorruptæ doctrinæ, inter quos doctissimum Petrum Soto ord. Prædicat., Academiæ Oxonii præfecit; Buceri et Fagii, ut supra diximus, exhumari jussit, flammisque absumi cadavera, ossibus item conjugis Petri Martyris in agrum projectis. Ut fideles validiori fruerentur præsidio, cum Philippo, filio Caroli V, contraxit conjugium. Verum in tanta christianæ felicitatis spe, regina absque prole anno 1558, die 17 nov., migravit e vita. Eodem die post paucas horas mortem obiit prælaudatus cardinalis Polus, eximia virtute et singulari doctrina exornatus.

Elisabetha, Annæ Bolenæ filia, Mariæ in Angliæ regno successit; tametsi Henricus II, rex Galliarum, proclamasset Anglorum reginam *Mariam Stuartam*, Francisco II, filio suo, nuptam eodem anno 1558, aprili mense. Ad Mariam quippe Stuartam regnum illud spectabat, posteaquam bullis pontificum, et decreto Parlamenti abjudicatum fuerat Elisabethæ, procreatæ incestis irritisque connubiis. Erat enim Maria filia Margaritæ, sororis Henrici IV, et Jacobi IV, regis Scotorum, ideoque Henrico proximior, et regni utriusque, Angliæ nimirum et Scotiæ, hæres legitima. Maria tamen in Scotia morante, insidiisque Darlæi ad thronum aspirantis circumventa, Elisabetha, plaudentibus hæreticis, anglicanum solium conscenderat. Spreto juramento, quod emiserat, servandi religionem catholicam, statim se *anglicanæ Ecclesiæ caput* nominavit; prædicatores orthodoxos ad silendum coegit, omnes occupavit Ecclesiarum redditus, sanctorum imagines et cultum inhibuit, abolevit incruentum missæ sacrificium, deposuit episcopos, presbyteros mancipavit carceribus, ecclesiasticos omnes subjecit laicorum judicio, novam instituit hierarchiam, novosque ritus, Martyrologia item et Calendaria, in quibus in martyrum numero recensentur Joannes Hus, Wiclefus, Cramnerus, Cromelius, atque in sanctorum confessorum albo Lutherus,

Petrus Martyr, Henricus VIII, Eduardus VI, Erasmus; dicam verbo, quidquid detrimenti inferri poterat, id catholicæ religioni ab Elisabetha illatum est. Nulli catholicorum immanitas ejus pepercit, nec Mariæ Scotorum reginæ, quæ in Angliam anno 1567 confugerat. De hac iterum quinto capite. Merito idcirco Pius V an. 1570 diris Elisabetham devovit. Periit tandem anno 1603, die tertia aprilis¹. Hæc de hæresibus sæculi XVI et de schismate anglicano fusiori fortasse stylo, quoniam adhuc perseverant descripta fidei contagia²; sed revoco nunc me ad institutum.

CAPUT IV.

SCRIPTORES SÆCULI XVI PERCELEBRES.

Si aliud unquam, sane XVI sæculum scriptores peperit præstantissimos. Inter theologos, recensentibus nobis celebriores, occurrit 1° *Thomas card. Cajetanus*, ord. Præd., creatus S. R. E. card. a Leone X, et vita functus anno 1534. Cujus præter philosophicas lucubrationes, habentur in *Summam* Doctoris Angelici, atque in N. T. Commentaria, atque theologici tract. per multi. Sequitur *Joannes Driedo*, doctor Lovaniensis, moderatus Lutheri insectator, et in fidei controversiis usus validioribus armis, e sacris litteris, et PP. auctoritate depromptis, atque in iis quæ spectant ad gratiam et liberum arbitrium magnopere commendatus, qui obiit Lovanii anno 1535. *Ægidius Viterbiensis*, commemoratus II cap., magister ord. Augustinensis et S. R. E. cardinalis, vir eloquentissimus et græcarum litterarum scientissimus, præter XII sæculorum historiam, perpolito stylo theologiam exornavit, et naturæ concessit anno 1532. *Domi-*

¹ Obiit Elisabeth anno ætatis suæ 69. Græcis litteris operam dederat, et quasdam tragœdias Sophoclis, duasque Demosthenis orationes latinitate donavit. Fertur etiam græca scripsisse epigrammata.

² De insanissimo ac superbissimo homine, qui serio affirmabat futurum se regem et pontificem maximum, necnon mundi redemptorem, ut aiebat, quoad efficaciam, tradebatque apostolicam Sedem in peruenise regnum transferendam, abrogandum ordinem ecclesiasticum, aliaque absurda numero cuncta 110 in Quitensi urbe combusto, historiam narrat lib. II *De temp. noviss.*, cap. XI, Joseph Acosta, Soc. Jesu.

nicus Soto, Segoviensis, ord. Prædicat., primus Caroli V in concilio tridentino theologus, electus anno 1545, et Academiae salmanticensis institutor præclarus, de omnibus theologiæ partibus, præsertim de natura et gratia, ac de justitia et jure disseruit. *Petrus* item *Soto* et ejusdem ord. Præd., primus qui theologiam tradidit in Universitate Dilingæ, instituta anno 1549; profligator hæreticorum et augustinianæ ac thomisticae sententiæ propugnator accerrimus, inique a *P. Duchesne* insimulatus, quasi in litteris ad Ruardum Tapperum Baii et Jansenii errorum ovum ac semen emiserit. *Nicolaus Eymericus* edidit *Directorium Inquisit.*, primo in lucem editum Barcinone, an. 1503, deinde Romæ, anno 1578 et 1585. Auctor tamen videtur antiquior, vixitque sæculo XIV. Nec a theologorum cœtu expungendus est idem *Baius*, qui cum *Joanne Hesselio* an. 1563 missus fuit ad prædictam synodum tridentinam, quamquam illius articuli fuerint ab apostolica Sede proscripti. Inter tridentinos theologos doctrina et eloquentia enituit *Melchior Canus*, episcopus¹ canariensis, cujus mors contigit anno 1560 Toleti, testaturque viri eruditionem et facundiam opus *De locis theologicis*, quod omnium teritur manibus². Sed nequeunt in brevi epitome vel sola theologorum hujus sæculi nomina recenseri. Quare silentio præterimus *Ambrosium Catharinum*, *Franciscum a Victoria*, *Bartholomæum Medinam*, *Dominicum Bannes*, ordinis Prædicatorum; *Aloysium Legionensem*, *Ægidium Lusitanum*, *Basilium Poncium*, *Gasparum Casakum* Augustinenses³; *Cornelium Mussum*, *Andream Vegam*, *Franciscum Titelmannum*, *Franciscum Fevardentium*, ord. Minorum; *Ludovicum Molinam*, *Joannem Hamelium*, *Leonardum*

¹ Ord. Prædicat.

² *Bartholomæum Carranzam*, ord. Præd., quem nonnulli hæresis accusarunt in catholica fide, et religiosissime obiisse Romæ an. 1576 narrant historici. Fuit archiepiscopus toletanus, scripsitque *Summam conciliorum*. De ipso et infra.

³ Obiit anno 1569 vir præstantissimus *Christophorus Patavinus*, FF. Augustinensis magister. Angelus Postenari ejusdem ordinis, primus omnium Regularium in patavino lyceo anno 1595 cœpit palam tradere physiologiam. Augustinum Musæum Tarvisinum, cæterosque ejusdem ordinis scriptores brevitatis item causa præterimus.

Petrus Martyr, Henricus VIII, Eduardus VI, Erasmus; dicam verbo, quidquid detrimenti inferri poterat, id catholicæ religioni ab Elisabetha illatum est. Nulli catholicorum immanitas ejus pepercit, nec Mariæ Scotorum reginæ, quæ in Angliam anno 1567 confugerat. De hac iterum quinto capite. Merito idcirco Pius V an. 1570 diris Elisabetham devovit. Periit tandem anno 1603, die tertia aprilis¹. Hæc de hæresibus sæculi XVI et de schismate anglicano fusiori fortasse stylo, quoniam adhuc perseverant descripta fidei contagia²; sed revoco nunc me ad institutum.

CAPUT IV.

SCRIPTORES SÆCULI XVI PERCELEBRES.

Si aliud unquam, sane XVI sæculum scriptores peperit præstantissimos. Inter theologos, recensentibus nobis celebriores, occurrit 1° *Thomas card. Cajetanus*, ord. Præd., creatus S. R. E. card. a Leone X, et vita functus anno 1534. Cujus præter philosophicas lucubrationes, habentur in *Summam* Doctoris Angelici, atque in N. T. Commentaria, atque theologici tract. per multi. Sequitur *Joannes Driedo*, doctor Lovaniensis, moderatus Lutheri insectator, et in fidei controversiis usus validioribus armis, e sacris litteris, et PP. auctoritate depromptis, atque in iis quæ spectant ad gratiam et liberum arbitrium magnopere commendatus, qui obiit Lovanii anno 1535. *Ægidius Viterbiensis*, commemoratus II cap., magister ord. Augustinensis et S. R. E. cardinalis, vir eloquentissimus et græcarum litterarum scientissimus, præter XII sæculorum historiam, perpolito stylo theologiam exornavit, et naturæ concessit anno 1532. *Domi-*

¹ Obiit Elisabeth anno ætatis suæ 69. Græcis litteris operam dederat, et quasdam tragœdias Sophoclis, duasque Demosthenis orationes latinitate donavit. Fertur etiam græca scripsisse epigrammata.

² De insanissimo ac superbissimo homine, qui serio affirmabat futurum se regem et pontificem maximum, necnon mundi redemptorem, ut aiebat, quoad efficaciam, tradebatque apostolicam Sedem in peruenise regnum transferendam, abrogandum ordinem ecclesiasticum, aliaque absurda numero cuncta 110 in Quitensi urbe combusto, historiam narrat lib. II *De temp. noviss.*, cap. XI, Joseph Acosta, Soc. Jesu.

nicus Soto, Segoviensis, ord. Prædicat., primus Caroli V in concilio tridentino theologus, electus anno 1545, et Academiae salmanticensis institutor præclarus, de omnibus theologiæ partibus, præsertim de natura et gratia, ac de justitia et jure disseruit. *Petrus* item *Soto* et ejusdem ord. Præd., primus qui theologiam tradidit in Universitate Dilingæ, instituta anno 1549; profligator hæreticorum et augustinianæ ac thomisticae sententiæ propugnator accerrimus, inique a *P. Duchesne* insimulatus, quasi in litteris ad Ruardum Tapperum Baii et Jansenii errorum ovum ac semen emiserit. *Nicolaus Eymericus* edidit *Directorium Inquisit.*, primo in lucem editum Barcinone, an. 1503, deinde Romæ, anno 1578 et 1585. Auctor tamen videtur antiquior, vixitque sæculo XIV. Nec a theologorum cœtu expungendus est idem *Baius*, qui cum *Joanne Hesselio* an. 1563 missus fuit ad prædictam synodum tridentinam, quamquam illius articuli fuerint ab apostolica Sede proscripti. Inter tridentinos theologos doctrina et eloquentia enituit *Melchior Canus*, episcopus¹ canariensis, cujus mors contigit anno 1560 Toleti, testaturque viri eruditionem et facundiam opus *De locis theologicis*, quod omnium teritur manibus². Sed nequeunt in brevi epitome vel sola theologorum hujus sæculi nomina recenseri. Quare silentio præterimus *Ambrosium Catharinum*, *Franciscum a Victoria*, *Bartholomæum Medinam*, *Dominicum Bannes*, ordinis Prædicatorum; *Aloysium Legionensem*, *Ægidium Lusitanum*, *Basilium Poncium*, *Gasparum Casakum* Augustinenses³; *Cornelium Mussum*, *Andream Vegam*, *Franciscum Titelmanum*, *Franciscum Fevardentium*, ord. Minorum; *Ludovicum Molinam*, *Joannem Hamelium*, *Leonardum*

¹ Ord. Prædicat.

² *Bartholomæum Carranzam*, ord. Præd., quem nonnulli hæresis accusarunt in catholica fide, et religiosissime obiisse Romæ an. 1576 narrant historici. Fuit archiepiscopus toletanus, scripsitque *Summam conciliorum*. De ipso et infra.

³ Obiit anno 1569 vir præstantissimus *Christophorus Patavinus*, FF. Augustinensis magister. Angelus Postenari ejusdem ordinis, primus omnium Regularium in patavino lyceo anno 1595 cœpit palam tradere physiologiam. Augustinum Musæum Tarvisinum, cæterosque ejusdem ordinis scriptores brevitatis item causa præterimus.

*Lessium*¹, *Franciscum Turrianum* Societatis Jesu; *Augustinum Steuchum* et *Basilium Zanchium* canonicos regulares, atque ex sæcularium cœtu *Thomam Stapletonum*, *Willelmum Estium*, *Joannem Driedonem*, cæterosque quamplurimos.

Verum prætermittendi non sunt, qui data opera hæreses hoc sæculo exortas exagitarunt; præsertim Augustinenses duo, qui omnium primi confutarunt Lutherum, *Ambrosius Flandinus* et *Joannes Hoffmeisterus*; Italus unus, Germanus alter. Adde *Clithoveum* Parisiensem et *Echium* Suecum, utrumque anno 1543 defunctum. Quid de *Joanne Cochlæo* Nerobergensi, cujus opera, quo rariora, eo pretiosiora sunt æstimanda? Nec *Alberti Pighii*², Campensis, *Controversiarum* librum, nec *Panopliam* evangelicam *Gullielmi Lindani* Ruremondensis ignorant studiosi. Quantum insuper verbis scriptisque pro eliminandis erroribus insudarunt tres S. R. E. cardinales amplissimi, *Stanislaus Hosius* Polonus et *Hieronymus Seripandus* Augus-

¹ Leonardus Lessii 34 propositiones, quarum præcipuæ pertinent ad prædestinationem et ad Christi gratiam, Lovanii expositas an. 1586, censura sacra ibidem facultas perstrinxit proximo anno 1587, die 9 septembris. Idem præstitit sequenti an. 1588, die 20 januarii, sacra facultas duacensis. Cum Lessius respondisset lovaniensibus theologis, hi anno ipso 1588, die 3 septembris, censuram suam confirmarunt, addideruntque illius justificationem. Doctrinam illic expositam esse eam, quam majores sui constantissime propugnauerant, iidem theologi declararunt anno 1613, 1648, 1649, 1679, 1690.

Sedente quoque Innocentio XI, an. prædicto 1679, et sub Innocentio XII an. 1691, eadem censura suam nacta est firmitatem. Videatur historia *De auxiliis* lib. I, cap. vi et seq. Complures Belgii episcopos reprobasse Lessii doctrinam, tanquam pelagianis coherentem, fatentur PP. Societatis Jesu in *Imagine I sæculi* lib. VI, cap. iv, pag. 448. Idem fatetur P. Le Tellier in suo opere inscripto *Défense des nouveaux chrétiens*, damnato tamen a prælaudato pontifice maximo Innocentio XII, anno 1694, die vigesima tertia martii. Falsissimum est itaque censuras lovaniensem et duacensem fuisse damnatas, et Lessii propositiones approbatas ab apostolica Sede, quemadmodum publicis in thesibus Rothomagi asseruerunt anno 1598, die 10 januarii, Patres Societatis Jesu, religiosissimi. De censura autem duacensi postrema et opposita præcedenti, vide adnotationem 2 ad cap. vi sæculi decimi octavi.

² Pighium mortuum Bononie anno 1530, fortuita pontis ruina, scribit in descriptione Belgii Ludovicus Guicciardinus; sed obiit Ultrajecti anno 1542, die 26 decembris.

tinensis, ambo tridentini concilii præsides, atque *Reginaldus Polus*, quem laudavimus supra de anglicano schismate pertractantes? Jure his conjungimus *Franciscum, card. Toletum* S. J., et *Alphonsum Salmeronem* ejusdem Societatis, viros summos ac sapientissimos. Insudavit præterea in componendis circa religionem dissidiis *Georgius Cassander* Burgensis, podagra extinctus anno 1566, et in refellenda Judæorum perveracia *Joannes Reuchlin* mortuus Tubingæ an. 1522, doctissimus utique et eloquentissimus, quamvis ob *Epistolas obscurorum virorum* scholasticis parum acceptus. Adversus autem omnes hæreses acuit stylum *Alphonsus a Castro*, ord. Minorum, electus episcopus Crigantii, vulgo Compostellæ. Judæos confutavit Petrus Galatinus ejusdem ordinis, Reuchlini apologista.

De sacris litteris optime meriti sunt *Franciscus Vatablus*, Ambianensis, peritissimus hebraicæ linguæ; cujus tamen in V. T. notæ a *Roberto Stephano* editæ anno 1545, ob insertas ab eodem Roberto calviniana infecto labe notas alias hæreticas, perniciosæ sunt ac prohibitæ; *Felix Pratensis* Aug., a quo sacri libri ex hebræa in latinam linguam conversi sunt; *Sanctes Pagninus* Lucensis, ord. Præd., qui idem præstitit plenius et accuratius, *Thesauro* linguæ sanctæ adjecto; *Isidorus Clarius* Benedictinus, qui in sacris Bibliis supra octo millia loca emendavit et explanavit; *Arias Montanus* omnium fere linguarum scientissimus, in Bibliis polyglottis jussu Philippi II exornandis et corrigendis, et in judaicis antiquitatibus explanandis diligens, assiduus, eximius; *Franciscus card. Ximenius*, ordinis Minorum, Biblia complutensia polyglotta in lucem sub auspiciis Leonis X emisit, sexcentis millenis millibus ducatorum impensis¹; *Flaminius Nobilius* in edendis Sixti V Bibliis, et

¹ Epitaphium card. Franc. Ximenii in Academia complutensi:

Condideram Musis Franciscus grande Lyceum;
Condor in exiguo nunc ego Sarcophago.
Prætextam junxi Sacco, galeamque Galero,
Frater, Dux, Præsul, Cardineusque Pater.
Quin virtute mea junctum est diadema cucullo,
Cum mihi regnanti paruit Hesperia.

Vulgata versione ad testimonia PP. et LXX interpretum corrigenda laboriosissimus operarius.

Quinam vero in sacras litteras Commentaria præter laudatos scriptores ediderunt? *Sixtus Senensis*, ord. Præd., in sua *Bibliotheca sancta* protocanonicos, deuterocanonicos, apocryphosque libros distinguit, biblicum exhibet Dictionarium, regulas tradit interpretandi Scripturas, per majorum Commentaria et explicationes discurret. *Cornelius Jansenius*, gandavensis episcopus, scripsit *Concordiam* evangelicam. *Joannes Maldonatus*, Jesuita doctissimus, quem an. 1583 Romæ in lecto mortuum adinvenere, in IV Evangelia præclaros exaravit commentarios. Idem agit in sacros libros, notis in quinque columnas distributis, *Jacobus Faber* Stapulensis, suspectæ tamen fidei, et a *Natali Beda*, parisiensi theologo, exagitatus ob dissertationem *de tribus Magdalenis*¹. *Jacobus*, card. *Sadoletus* Mutinensis, elegantis orationis Tullii imitator, ad reliqua scripta purioris latinitatis addidit *Dialogum* in Epistolam Pauli ad Romanos. De Sadoleti tamen sententia circa Christi gratiam et bonæ voluntatis initium, legendus est *Norisius*, cap. v, § 1 *Vindiciarum*. *Joannes Mercerus* Uticensis, Vatabli in parisiensi Academia successor, commentariis suis, quamquam lue infectis calviniana, nomen sibi apud christianos, Judæosque hand vulgare comparavit. Sed omnes, aut saltem permultos, eloquentia, eruditione et doctrina superavit *Desiderius Erasmus* Roterodamus, cujus præter omnigenæ sapientiæ scripta, habentur in N. T. paraphrases et adnotationes. Quamvis illum in suas partes trahere studeant novatores aliqui; non possumus non celebrare virum maximum, quem scimus summo fuisse in pretio apud romanos pontifices Paulum III et Clementem VII, necnon apud Carolum V imp., Franciscum I, regem Galliarum, Sigismundum, regem Poloniae,

¹ Ipsi Jacobo Fabro istud epitaphium Georgius Buchananus inscripsit:

Qui studiis primus lucem intulit omnibus, artes
Edoctum cunctas hæc tegit urna fabrum.
Heu tenebræ tantum potuere extinguere lumen?
Si non in tenebris lux tamen ista micet.

cæterosque hujus sæculi principes. Fuit tamen in vellicandis adversariorum scriptis aliquantulum asper¹; unde post illius obitum, qui contigit anno 1536, kal. julii, Basileæ, hoc lepidulum epitaphium finxit Stephanus Paschasius:

Hic jacet Erasmus, qui quondam bonus erat Mus,
Rodere qui solitus, roditur a Vermibus.

Ecclesiasticam illustrarunt historiam, romanorum Pastorum conditor et antiquitatum solertissimus indagator *Onuphrius Panvinius*, Augustinianus veronensis, immaturo fato raptus Panormi, an. 1568, ætatis suæ 39; *Jacobus Philippus Bergomas*, ejusdem instituti, qui *Chronicon supplementi* nomine inscriptum perduxit ad an. 1503; *Laurentius Surius*, Carthusianus, qui obiit Coloniae anno 1578, et Acta sanctorum magno labore collegit; *Nicolaus Sanderus*, Anglus, qui schismatis anglicani scripsit historiam; *Joannes Molanus*, doctor Lovaniensis, a quo Martyrologium Usuardi adnotationibus adauctum est; *Adrichomius*, Batavus, Historiæ biblicæ ac Palæstinæ accuratus descriptor; *Sigonius*, Mutinensis, qui de regno Italiæ, de Judæorum republica et de episcopis bononiensibus docte, eleganterque pertractavit; *Galesinius*, Martyrologii, Historiæ Severii Sulpitii, Actorumque Ecclesiæ mediolanensis et *Theatri pontificalis*² promulgator; *Petrus Pitheus*, Trecensis, a quo auctores versionum sacrarum Bibliorum, Historiam controversiæ *de processione Spiritus sancti*, scriptaque plura ecclesiasticorum virorum habemus emendata, et illustrata; *Gilbertus* denique *Genebrardus*, Alvernus, liturgiæ et sacræ chronologiæ exactioris, quam antea, auctor percelebris.

Ne per bibliothecas vagemur omnes, hoc unum affirmamus, nullam esse disciplinam et sacræ eruditionis partem nullam, quam viri clarissimi hoc vertente sæculo non reddiderint splendidiorem. Quosdam, non tamen cunctos, ex theologiæ scholasticæ et polemicæ tractatoribus, ex sacrarum Litterarum

¹ De Erasmo vide acre Petri Canisii judicium in Præfatione ad epistolas selectas S. Hieronymi.

² Comprehendit Vitas Pontificum romanorum.

interpretibus, atque ex chronologis et historicis commemoravimus. Quid modo de reliquis? Concilia in summam redegit *Bartholomæus de Carranza*, archiepiscopus toletanus. In libros Augustini *De civitate Dei* commentarios, et pleraque exactæ critices munimenta nobis reliquit *Ludovicus Vives* Valentinus. Excelluit Græcorum litteris et physiologia *Augustinus Steuchus* Eugubinus, auctor *Cosmopœjæ*, et hebraicæ doctissimus fuit *Marcus Martinus Brixianus*, uterque canonicus regularis; sanctorum Fastos et sacra carmina plurima concinuit *Joannes Baptista Mantuanus*, Carmelita, cognomento *Hispaniolus*¹; de ritibus Ecclesiæ disseruit *Joannes Stephanus Durant*, Tolosanus. In Græcorum Patrum operibus latine vertendis navavit operam *Jacobus Billius*; in rarioribus libris prælo committendis *Ciaconius*, Toletanus; in græcis itidem traducendis *Gentianus Hervetus*; in Tertulliani et Cypriani libris exornandis *Jacobus Pamelius*, Brugensis; in emendando Gratiani *Decreto*, jure canonico in compendium redigendo, antiquioribus decretalibus colligendis et canonibus pœnitentialibus explanandis *Antonius Augustinus*, J. C. nobilissimus et archiepiscopus tarraconensis; in doctrina morum et canonum *Martinus Navarrus*.

Christianæ et asceticæ vitæ præceptiones tradidere *Joannes Avila*, vir insignis probitatis ac sapientiæ; *Ludovicus Granatensis*, cujuslibet honoris contemptor egregius; *Carolus Borromæus*, *S. Thomas a Villanova*, *S. Ignatius Loyola*, *S. Theresia*, *S. Joannes a Cruce*, quorum diem emortualem capite, quod proxime consequitur, recensebo.

CAPUT V.

AUGUSTI CÆSARES ET REGNANTES IN CÆLIS.

Imperatori Maximiliano, extincto an. 1519, duodecima die januarii, successit ejus nepos *Carolus V*, filius archiducis Austriæ Philippi, atque in lucem editus an. 1500, die 24 fe-

¹ Natus anno 1442, ut adnotatur disticho :

NasCitVr In terris MonaChVs Baptista, sVosquVe
VatiCIna VersVs e gentriCe blbt.

bruarii. Electus fuit anno cit. 1519 Francfurti, die 28 junii, et primum coronam imperii accepit Aquisgrani an. 1520, die 13 octobr., deinde Bononiæ a Clemente VII, anno 1530, ipso die suo natalitio. Nullus ab eo tempore imperator coronatus est a rom. Pontifice. Regnum quoque Hispaniarum obtinuit, nam Joanna, filia Ferdinandi V et Isabellæ regum, anno 1496 conubio juncta fuerat *Philippo Austriaco*, F. Maximiliani et patri ipsius Caroli; atque idem Philippus et Joanna reges declarati sunt an. 1505, quo decessit regina Isabella. Ferdinandus tamen usque ad an. 1516 superstes fuit, eodemque anno Carolus V consecutus est regimen Hispaniarum, *Carolus I* in serie regum nuncupatus. Diuturnum illi bellum fuit cum Francisco I, rege Galliarum, quem in pugna ticinensi anno 1525 superavit, captumque in Hispanias abduxit. Proximo tamen an. 1526 formula pacis conscripta die 14 januarii, Franciscus rediit in Gallias. Religionis causa Carolus V protestantes bello laccessivit, anno præsertim 1547 et seq., ediditque an. 1548 Formularium ecclesiasticæ disciplinæ, appellatum *Interim*, quoniam interim, seu donec in tridentina synodo compositæ res forent, illud servari mandavit. Quod tamen æque catholicis et lutheranis displicuit. Anno 1550 flammis addixit libros hæreticorum, quos item edictis coercuit severioribus. Regni pertæsus coronam deponere statuit anno 1555, die 24 febr., qua die diademate redimitus fuerat imperii, et anno proximo 1556 regnum Hispaniæ consecutus est Philippus II, ejus filius. Concessit eodem anno Carolus in monasterium Hieronymianorum S. Justi in Vetonia, quam Hispani *Estremaduram* appellant. In favorem quoque Ferdinandi fratris sui, austriaco sese abdicavit imperio, et ex hac vita migravit an. 1558, XI kal. octob.¹

¹ Tenuit Carolus V hæreditaria regna annis 40 et Romanorum imperium annis 38, mensibus 7. Pie decessit, eique a poeta quodam concinnatum est epitaphium :

Carolus ut victo discessit victor ab orbe,
Uterius tendens regna beata tenet.

Legitur et aliud :

Pro tumulto ponas orbem, pro tegmine cælum,
Sidera pro facibus, pro lacrymis maria.

Itaque post Carolum V imperium gubernarunt Ferdinandus I, Maximilianus II et Rodolphus II. Ac *Ferdinandus*, Caroli V frater, qui an. 1527 electus fuerat rex Bohemiæ et Hungariæ, anno autem 1531 rex Romanorum, inauguratus fuit imperator in comitiis Francfurti eodem anno 1558, die 14 martii, dum ageret ætatis suæ annos 55. Etsi vero affirmarunt pontifices non potuisse Carolum V deponere imperium absque Sedis apostolicæ indulto, et electores hæreticos jure eligendi non frui, atque omni dignitate excidisse; Pius tamen IV an. 1560 electionem Ferdinandi ratam habuit, ut tradunt Pallavicinus, Thuanus et Bzovius. Magna æquitate ac moderatione Ferdinandus rexit imperium sexennio; obiit enim an. 1564, die 25 juli, eique successit filius *Maximilianus II*, qui anno 1576 morte sublatus est Ratisponæ, 12 die octobris. Frustra hi duo imperatores a Pio IV impetrare curarunt presbyteris conjugia, quæ pervetustæ romanæ Ecclesiæ consuetudini et legibus ecclesiasticis opponuntur¹.

Rodolphus II, filius Maximiliani II, creatus est imperator an. 1576 in comitiis ratisponensibus, cum antea a patre declaratus fuisset rex Hungariæ et Bohemiæ, et præcedenti anno rex Romanorum electus esset Augustæ Vindelicorum. Annis 17 cum Turcis vario exitu bellum gessit, pepigitque an. 1606, cum hostibus vicennesiales inducias. Nullam duxit uxorem, absque liberis vita functus anno 1612, IV idus januarii².

Ad superos migrarunt hoc XVI sæculo viri sanctissimi, et fastis cœlestis Jerusalem deinde fuerunt adscripti solemniter institutores religionum S. Cajetanus Thienæus, Vicetinus, an. 1547, VII idus augusti; S. Joannes de Deo, Lusitanus, anno 1550, VIII idus martias; S. Ignatius Loyola, Cantaber, an. 1556, die juli postrema; S. Theresia, Avilensis, an. 1582,

¹ Maximiliani II epitaphium demonstrans annum ejus emortualem :

ALta qVies præLVstre CapVt, qVoD præfVII Orbi :
SVbrVII, eXCeLLens VIX, tegIt Vrna DeCVS.

² Rodulphi II epitaphium chronologicum :

DVX, ac LVX gentis FablanI heV LVcE RoDoLphVs
Cæsareo genItVs sangVine Cæsar obiit.

die 14 octobris; eodem anno 1582 Thomas *a Jesu*, Lusitanus Augustinensis, Aloysii de Montoja, viri Cl. discipulus et Saracenorum captivus; inter quos tetro inclusus carceri, ferreisque catenis devinctus, absque libris et qualibet re destitutus, patria lingua egregium opus edidit *De Travagli di Gesù*. S. Philippus Neri Florentinus decessit anno 1595, VIII kalendas junias. Ad sanctissimos episcopos, Thomam a Villanova, patrem pauperum, et Carolum Borromæum, decus purpuratorum Patrum ac præsulum¹, adde Societatis Jesu alumnos præclaros, Franciscum Borgiam, miraculum principum, Franciscum Xaverium, Indorum apostolum, Stanislaum Kostkam, victimam charitatis, Aloysium Gonzagam, angelicum juvenem nuncupatum². Simplicitatem atque innocentiam in Felice a Cantalicio, ord. FF. Min., quos *Capuccinos* vocamus, spiritualis vitæ magisterium in Joanne *a Cruce*, carmelita excalceato, penitentiae austeritatem in Petro de Alcantara, ord. Min. Observantiæ, Angeli Florentini, monachi Vallisumbrosæ, Michaelis eremitæ, camaldulensis, Josephi a S. Geminiano, augustiniani eremitæ, aliorumque splendidissimas egregiasque virtutes nemo non celebrat, non miratur. Bartholomæi de martyribus, archiepiscopi bracarensis, Alphonsi de Orozco, augustiniani, Didaci protomartyris Peruani, ejusdem ordinis (decessit Alphonsus anno 1591, et Didacus martyr occubuit anno 1586), et Joannis Avilæ, apostoli Vandilitiæ, gloriosa nomina nondum sunt catalogis sanctorum inserta. In se tamen cunctorum admirationem atque celebritatem convertunt. Postremo hujus sæculi anno evolavit ad Sponsum Rosalia, nobilissima virgo panormitana.

Qui in anglicano interfecti sunt schismate, non videntur penitus omittendi. Excuso enim catholicæ religionis jugo, *Henricus VIII* martyrio affectus anno 1535 præstantes viros, qui vel ejus a Catharina divortium improbabant, vel nolebant eum

¹ S. Thomas migravit ad superos anno 1555, VI idus septembris, et S. Carolus anno 1584, III nonas novembris. S. Joannes a Cruce an. 1591, etc.

² Jesuitas martyres 69 ad an. 1570 Brietius aliique recensent: Spondanus n. 25, 67 enumerat.

tanquam caput anglicanæ Ecclesiæ cognoscere. Inter quos die 4 maii necati sunt Carthusiani tres monasteriorum præfecti, *Raynaldus*, ord. S. Birgittæ, doctor præclarus, et *Joannes Hail*, pastor animarum. Martyribus accensendos esse non dubito *Joannem*, cardinalem roffensem, ac *Thomam Morum*, Angliæ cancellarium virumque clarissimum, qui eodem an. 1535, data constanter cervice occubuerunt. Plexi capite post varia supplicia Carthusiani alii. Anno 1538 *Joannes Forestus*, ord. Min., confessarius reginæ Catharinæ, ab Henrico repudiata, patibulo appensus et lento igne combustus fuit; ejusque sortem assecuti sunt Fratres ejusdem ordinis 56. Regi monachismum damnanti et monasteriorum usurpanti bona, alii non obtemperantes supplicium capitis subierunt an. 1539, inter quos abbates Benedictini, *Richardus*, *Hugo*, *Joannes*. Prope fines lib. I *De schismate anglic.*, Sanderus enumerat sub Henrico interfectos 13 monasteriorum rectores et sacerdotes, vel monachos, vel presbyteros seculares 77. Regnante autem *Eduardo Seimero* episcopi omnes qui regis in Ecclesia primatum negarunt, dejecti fuerunt e sede; catholici innumeri carceribus et exilio mulctati. Denique Elisabetha regnante martyrio coronati sunt, an. 1577, *Cutbertus Mayno*, sacerdos, an. 1581 *Edmundus Campianus* Soc. Jesu¹ et presbyteri duo; septem alii anno proximo: item sex alii Eboraci, Vintoniæ civis laicus, Londini impressor librorum catholicorum, Longovici *Jacobus Labournæ* vir nobilis, alique tam multi, ut an. 1583 omnes londinenses carceres pleni essent catholicæ fidei confessoribus.

His adnumerandam esse *Mariam* Scotorum reginam, nullus dubito. De hujus jure ad regnum Angliæ dixi capite tertio. Hæc an. 1558 nupti tradita Francisco, filio Henrici II, Galliarum regis, orbata post biennium viro, rediit in Scotiam, regnum

¹ In indice martyrum Soc. Jesu ad calcem Bibliothecæ script. ejusdem Soc., legitur:

En et Garnetos geminos, laqueoque decorum
Edmundum, terras inter, cœlumque nefanda
De trabe sublimem.

At de Henrici Garneti supplicio, ejusque imagine formata sanguinis gutta, diversa a P. Jovenci alii tradunt. Sinistro judicio abripi nolumus.

Angliæ defuncto Henrico VIII consecutura; sed pro regno invenit bipennem. Posteaquam enim *Henrico Stuardo* patrueli juncta fuerat connubio ac ex eo pepererat filium, qui fuit *Jacobus VI*, rex Scotiæ, secundo viro, an. 1567, a parricidis occiso, opera hæreticorum comiti Betuelio, nefarii parricidii auctori, iterum nupsit, atque ab iisdem hæreticis, tanquam in mariti necem conspirasset, traducta, in Angliam confugit; ac sententiam judicium, manu Elisabethæ firmatam, prætextu illius cædis et pro Angliæ regno occupando moliminis, revera autem causa romanæ et orthodoxæ religionis, securi percussa fuit an. 1587, die 18 februar. ¹. Hic in *Theatro crudelitatis hæreticorum* scriptum legimus:

Post varias clades miserorum, et cædis acervos
Insontum, comes exornat spectacula mater
Supplicio, et regum soror, et fidissima conjux.

¹ Ferunt Mariam, proximam morti, quam invicto animo subiit, verbis perstrinxisse immanitatem Anglorum, in reges suos sævientium. Sane Bodinus in *Meth. Hist.*, c. v et vi, *De republ.*, lib II, c. v, et lib. IV, c. vii, refert, ex regibus anglis 40, civili conspiratione duodecim periisse; et spatio an. 36, quibus civilia bella exarserunt, supra octoginta regiæ stirpis homines fuisse interfectos. Contra principem suam venali calamo, ut supremo afficeretur supplicio, scripsit Georgius Buchananus, calvinista, Historiæ scotiæ aliorumque operam auctor, sed Mariæ infensissimus hostis. A Jacobo enim rege, Mariæ patre, ob hæresim in exilium pulsus fuerat, et a Moravio consecuturum se sperabat Scotiæ patriarchatum. At morti proximus dicta scriptaque sua retractavit, testatus a se tantum vitæ spiritusque exoptari, ut maculas Mariæ falso adpersas, proprio etiam sanguine deleteret. Buchanani solius meminimus; *reliqui enim ex hoc lutulento fonte turbidum hausere*, inquit Favianus Strada. Maphæus Barberinus, tunc magni ingenii adolescens, postea Urbanus VIII, pontif. max., piissimæ reginæ exequias hoc epitaphio exornavit:

Te quamquam immeritam ferit, o regina, securis,
Regalique tuum funus honore caret;
Sorte tua gaude, mœrens neque Scotia ploret:
En tibi pompa, tuas quæ decet exequias.
Nam tibi non paries atro velatur amictu,
Sed terras circum nox tenebrosa tegit.
Non tibi contextis lucent funalia lignis,
Sed cœli stellæ: Nænia tristis abest;
Sed canit ad feretrum superum chorus aliger, et me,
Cœlesti incipiens voce, silere jubet.

CAPUT VI.

QUE PERTINENT AD SÆCULI XVI DOCTRINAM ET DISCIPLINAM.

Pro doctrina et disciplina hujus sæculi deprehendenda sat est in tridentinæ synodi decreta oculos conjicere. Apparebit illico dogmata fidei, quæ ex inveterata traditione profitetur romana Ecclesia, fuisse irreformabili definitione confirmata. Inter quæ in canone retinendos esse didicimus libros, de quorum auctoritate nonnulli hæsitant, ejusmodi sunt liber Sapientiæ, duo Machabæorum, Apostoli ad Hebræos Epistola, catholica Jacobi, cæterique, de quibus disserunt polemicæ theologiæ tractatores. Rejicienda autem esse inter apocrypha, quæ in eodem canone non recensentur; ejusmodi sunt in Vet. Testamento liber Henoch, Testamenta XII patriarcharum, Genealogia Job, Oratio Manassis, et Esdræ liber III et IV; in Novo autem Pseudoevangelia inscripta nominibus apostolorum, Acta Theclæ et Pauli, octo libri *Itinerarii* Clementis, et alii de quibus romana LXX episcoporum synodus an. 494. Explicatum uberius est dogma *justificationis*, quæ fit justitia inhærente, non sola extrinseca condonatione, sive non imputatione peccati; et quæ novatores aiunt esse Ecclesiæ Antichristi characteres, videlicet, sacrificium missæ, cultus Eucharistiæ, auricularis confessio, chrismatis unctio, sacrum infirmorum oleum, defunctorum suffragia, exhibita sanctorum imaginibus et reliquiis veneratio, indulgentiarum largitio, sacrorumque rituum observantia, ad fidei integritatem et Ecclesiæ decorem pertinent, nullo catholicorum dissentiente.

Ad ecclesiasticam politiam spectant statuta episcoporum residentia, seminariorum erectio, celebrandæ quolibet triennio synodi provinciales, prohibita curatorum beneficiorum pluralitas, unius tantum, si ad vitam honeste sustentandam sufficiat approbata collatio, dispensationes, hæc in re absque legitima causa prorsus inhibita, lites inter ecclesiasticos ab episcopis componendæ, clericis forensia jurgia vitanda, horum ordinationes a proprio tantum episcopo, nec sine illius permissu

peragendæ. Huc spectat presbyterorum cœlibatus, disciplina monachorum, potestas absolvendi a peccatis concedenda ab ordinariis, casuum reservatio iisdem competens, atque ad nuptiarum sanctitatem custodiendam impedimentorum matrimonii distincta explicatio, et clandestinorum conjugiorum contractus inhibitus.

Temporalibus pœnis, extremoque supplicio animadversum hoc præsertim sæculo in hæreticos. *Edmundus Fosseus* ob fractam Eucharistiam an. 1503 combustus Parisiis. Quidam ordinis Prædicatorum an. 1509 ob imposturas, Langio ac Trilhemio testantibus, concremati; *Hermannus Rysvick* in hæresim iterum lapsus an. 1512 Hagæ comitum; Hebræus quidam baptizatus, qui per annos 26 sacerdotio fungebatur non initiatus an. 1514 apud Saxones: duo Augustiniani ordinis apostatæ Bruxellis an. 1523; proximo an. 1524 *Henricus* quidam *Zutphanix* in Belgio; *Balthassar* Friburgensis an. 1528 Viennæ in Austria; *Rupertus Baro* an. 1539 in Anglia; violator quidam statuæ B. V. an. 1550 Lutetiæ Parisiorum¹; eadem in urbe anno 1559 calvinistæ permulti, atque in Hispaniis quamplurimi; Romæ *Ænius Palearius* an. 1566, eodemque anno Bernæ *Valentinus Gentilis* Tritheita; in Belgio anno 1580 *Joannes Gullielmus* anabaptista; in Anglia demum anno 1590 *Gullielmus* Puritanus. Asserentibus modo hæreticis nefas esse animadvertere in hæreticos pœna capitis, reponendum est, quo ergo jure Genevenses Servetum et Gentilem incendio necarunt? Quo jure Angli puritanos, et sub Henrico VIII anno 1538 *Lambertum Zuvinglianum*? Imo quo jure causa religionis interfecti sunt ab iisdem hæreticis martyres, quorum multos superiori capite laudavimus? Verum non egent aperta mendacia confutatione.

Crevit in tanta hæresum illuvione decor et gloria romanæ Ecclesiæ, tum sanctorum, quos cap. superiori memoravimus, consummata virtute, tum decreto aliis solemnibus canonizatione specialis cultus honore. Leo enim X anno 1514 *Brunonem*

¹ De Serveto combusto Genevæ an. 1553 diximus supra, cap. III. Romæ item ultricibus flammis absumptus an. 1600 *Jordanus Brunus Nolanus*, de quo *Gaspar Scioppius*.

patriarcham carthusianorum, et anno 1519 Franciscum a Paula, Minimorum parentem, retulit inter sanctos. *Casimiro*, F. Casimiri, regis Poloniae, anno 1521 eundem detulit honorem. Hadrianus VI adscripsit anno 1523 sanctorum Fastis *Benonem* Misniae et *Antoninum* Florentiae antistitem. *Laurentium Justinianum*, primum patriarcham Venetum, anno 1524 Clemens VII; *Gondisalvum* Lusitanum, ord. Prædicat. Julius III, anno 1551; *Didacum*, diœcesis hispalensis, ord. Min., anno 1588, Sixtus V, et *Hyacinthum*, Polonum, ord. S. Dominici, anno 1594, Clemens VIII.

Religiosarum quoque familiarum plurimum adauctus est numerus. Primo enim institutus fuit et a Clemente VII approbatus an. 1514, ordo *Clericorum regularium*, quos *Theatinos* vocant, ab episcopo theatino Joanne Petro Carafa, postmodum Paulo IV, de quo cap. I, eundemque ordinem confirmavit anno 1567 S. Pius V. Tum *Capuccinorum* auctor fuit anno 1525 Matthæus Bassius, ord. Minorum de observantia. Atque hoc institutum Clemens VII, anno 1528, et Paulus III, anno 1535, approbarunt. Tertio exorti sunt anno 1532, et ab eodem pontifice Clemente VII, atque anno 1606 a Paulo V confirmati *Fratres Minores* strictioris observantiae, quos vocant *Recollectos*. Approbatus insuper ab ipso Clemente anno 1528, et rursus a Paulo III anno 1535, ordo *Clericorum regularium S. Pauli*, quos ab Ecclesia mediolanensi S. Barnabæ eis primum concessa, *Barnabitas* vocant. Istorum vero auctores fuere anno 1526 Antonius Morigia et Bartholomæus Ferrarius, Mediolanensis, atque Franciscus Maria Zacharia, Cremonensis. Prodiit circa annum 1531 congregatio *Clericorum*, quos vocant *Somaschos*, auctore B. Hieronymo Emiliano, patritio veneto, ad orphanorum curam gerendam; eandemque congregationem anno 1540 Paulus III, anno 1568 S. Pius V et anno 1585 Sixtus V confirmaverunt. Sequitur *Societas Jesu*, anno 1534 instituta Parisiis a S. Ignatio Loyola, a Paulo III anno 1539 vivæ vocis oraculo, et anno 1540 et 1543, apostolicis constitutionibus confirmata, a Julio III anno 1550 privilegiis condecorata, a S. Pio V anno 1571 inter ordines Mendicantium adscripta, et a Gregorio XIV anno 1591

amplissimis laudibus jure ac merito celebrata, sanctorum, scriptorum virorumque apostolicorum parens secunda. Circa an. 1568¹ *Carmelitæ discalceati* a S. Matre Theresia habuerunt originem, quorum institutum confirmarunt anno 1580 Gregorius XIII, et an. 1593 Clemens VIII. *Ordo charitatis*, curæ infirmorum addictus, quem S. Joannes de Deo instituerat anno 1538, confirmatus fuit a S. Pio V anno 1572, et rursus a Sixto V anno 1586. *Clerici regulares Doctrinæ christianæ*, quorum institutum confirmavit anno 1630 Innocentius X, a Cæsare de Bus anno 1570 duxerunt originem. Qui vero titulo *Matris Dei* secernuntur, Lucae anno 1574 primam habuerunt institutionem, confirmationem vero a Clemente VIII an. 1604, et titulum, quo fruuntur, anno 1614 a Paulo V. *Congregationem Oratorii*, quam anno 1575 instituit S. Philippus Neri, Florentinus, Paulus V anno 1612 cum suis constitutionibus confirmavit. *Monachi Fulhienses* a Joanne Barreira Cisterciensi, trahentes ab anno 1577 primordia, a Sixto V anno 1586 approbati, atque a Clemente VIII anno 1592 a Cisterciensium jurisdictione fuerunt exempti. Qui dicuntur *Ministri infirmorum*, iustituti sunt anno 1585 a S. Camillo de Lellis², et proximo anno a Sixto V, atque a Gregorio XIV anno 1591 confirmati. *Clerici regulares, Minores* nuncupati, ab Augustino Adorni Genuensi instituti an. 1588, et a Sixto V approbati, privilegia Theatinorum anno 1592 consecuti sunt a Gregorio XIV. Anno demum 1595 in Hispania duæ congregationes discalceatorum, approbante Clemente VIII sunt institutæ, una Augustinensium, et altera SS. Trinitatis redemptionis captivorum³.

Addendi sunt equestres ordines: *Sanctorum apost. Petri et Pauli* an. 1540 institutus a Paulo III; *Sancti Stephani*, papæ ac martyris, anno 1560 institutus a Cosmo I Mediceo, Florentinorum duce, et anno 1562 confirmatus a S. Pio V. Denique

¹ Juxta Spondanum, Graveson, etc. At juxta alios, an. 1561.

² Obiit proximo sæculo, anno scilicet 1614, die 14 julii.

³ Congregatio *coloritana* instituta sub Pio IV et approbata a S. Pio V, quæ anno 1606 subjecta fuit priori generali Augustinensium, anno 1749 variis dissidiis exagitata et paulo post extincta fuit.

Spiritus sancti, sive *Equitum Torquatorum* institutus ab Henrico III, rege Galliarum, postrema die anni 1578.

APPENDIX.

CÆTERARUM RERUM ACCESSIO.

Galliarum regi Ludovico XII successit anno 1515 *Franciscus I*; huic anno 1547 *Henricus II*; isti autem anno 1559 *Franciscus II*. Anno 1560 regnare cœpit *Carolus IX*, et anno 1574 *Henricus III*, postremus stirpis Valesiorum. Successit anno 1589 *Henricus IV Borbonius*¹. In Hispaniis vero post catholicos reges Ferdinandum V et Isabellam, cœpit anno 1505 administrare regnum *Joanna*, quæ nupsit *Philippo* Austriaco. Anno 1516 *Carolus I*, inter imperatores V, an. 1556 *Philippus II*², et anno 1598 *Philippus III*, qui obiit anno 1621. Lusitaniæ regnum post Emmauelem I gubernare cœpit *Joannes III* anno 1521, *Sebastianus* anno 1557, *Henricus*, cardinalis et archiepiscopus bracarensis, anno 1578, *Philippus I*, inter reges Hispaniarum II, anno 1580, et *Philippus II*, inter reges catholicos III, anno 1598. In Hispaniis itaque et in Lusitania duo postremi reges tenuerunt imperium³.

Sultanorum autem series hæc est: postquam anno 1512 Bajazethes II periit veneno, imperium occœpit parricida *Selimus*⁴.

¹ Occisus anno 1610, ut dicitur sæculo proximo. Henricus autem III, prædicto anno 1589, kal. aug., a F. Jacobo Clemeate confossus, proxima die obiit annos natus 38.

² Ingenti sumptu 20 decies centenorum millium aureorum Philippus II extruxit *Escuriale* S. Laurentii monasterium, 7 a Matrilo leucis, ob victoriam e Gallis relatum anno 1557 ad Fanum Sancti Quintini. Extat in *Escuriali* regum Hispanorum, qui postea decessere, mausolæum.

³ Anno 1509 cœpit in Angliâ regnare *Henricus VIII*, an. 1546 *Eduardus VIII*, anno 1553 *Joannes*, cui præcisum fuit caput, anno 1553 *Maria*, et anno 1558 *Elisabetha*. In Polonia cœpit regnum administrare an. 1501 *Alexander*, anno 1506 *Sigismundus I*, anno 1548 *Sigismundus II Augustus*, anno 1572 *Henricus*, anno 1576 *Stephanus*, anno 1587 *Maximilianus*, eodemque anno *Sigismundus III*.

⁴ *Selimus* anno 1517 delevit sectam *mamelucorum*. Significantur hoc nomine *stipendiarii ac ministri*. Instituti fuerant sæculo XII a Saladino, et erant ex christianis mahumetani, ad bellum instructi et aliquando ad

Is pestilentia sublatus est anno 1520, et regnavit postmodum spatio annorum 46 *Solimanus II*. Huic extincto anno 1566 successit *Selimus II*, qui subitanea morte interiit anno 1574. Imperavit tum *Amurathes III* usque ad annum 1595. Huic vita functo successit *Mahumethes III*, qui e vivis excessit anno 1603.

Infausta bella christianis, aliisque hostibus intulere prædicti Turcarum imperatores. Etenim *Selimus* anno 1516 Memphim, quem Aleairum dicunt, sedem sultanorum Ægypti, urbesque et arces finitimas occupavit; subiecit sibi Damascum, obsedit Gazam, in sui potestatem redactis universa Syria et Judæa. *Solimanus* vero anno 1521 expugnavit Albam Græcam, id est, Belgradum, propugnaculum Hungariæ, et Rhodum cinxit obsidione; quam insulam proximo anno 1522 cepit post miram defensionem Equitum S. Joannis, qui supra an. 212¹ eandem tenuerant. Per idem temporis Bassa *Ferrat* subegit Armeniam, Cappadociam et Galatiam. Idem *Solimanus* anno 1526 superavit Ludovicum regem Hungariæ prælio, quo cum ipso rege occubuerunt 15 millia christianorum. Budam expugnavit anno 1529. Viennam diebus 18 frustra obsidione cinxit, amisitque in hac expeditione milites 80,000. Irrupit tamen rursus in Hungariam anno 1532 cum exercitu armatorum 300,000, regnumque illud longe lateque vastavit. Contra Tamasum *Sophim* Persarum anno 1534 tetendit, exciditque Tauresium, urbem Persidis olim amplissimam. Venetis anno 1537 eripuit insulam Corciram, multis captivorum millibus Constantinopolim abductis. In Hungaria iterum irruit anno 1541 et 43, atque anno 1551 Tripolim in Africa invasit. Deleta anno 1560 a Turcis classis hispanica, superiori anno comparata ad Tripolim recuperandam; triremes in illa 27, naves onerariæ 14, cum 18 millibus armatorum. Atque hæc Solimano imperante, a quo tres quoque filii

sultanorum dignitatem evecti. Veneno opera Judæi medici patrem sustulit, duos necavit fratres, ac septem ex eis prognatos nepotes. Judæo patris interfectori, loco præmii, jussit caput præcidi. Pestilenti carbunculo eodem in loco anno 1520 extinctus est, in quo Bajazethi parenti suo jusserat propinari venenum.

¹ Occupaverant enim anno 1310.

Spiritus sancti, sive *Equitum Torquatorum* institutus ab Henrico III, rege Galliarum, postrema die anni 1578.

APPENDIX.

CÆTERARUM RERUM ACCESSIO.

Galliarum regi Ludovico XII successit anno 1515 *Franciscus I*; huic anno 1547 *Henricus II*; isti autem anno 1559 *Franciscus II*. Anno 1560 regnare cœpit *Carolus IX*, et anno 1574 *Henricus III*, postremus stirpis Valesiorum. Successit anno 1589 *Henricus IV Borbonius*¹. In Hispaniis vero post catholicos reges Ferdinandum V et Isabellam, cœpit anno 1505 administrare regnum *Joanna*, quæ nupsit *Philippo* Austriaco. Anno 1516 *Carolus I*, inter imperatores V, an. 1556 *Philippus II*², et anno 1598 *Philippus III*, qui obiit anno 1621. Lusitaniæ regnum post Emmauelem I gubernare cœpit *Joannes III* anno 1521, *Sebastianus* anno 1557, *Henricus*, cardinalis et archiepiscopus bracarensis, anno 1578, *Philippus I*, inter reges Hispaniarum II, anno 1580, et *Philippus II*, inter reges catholicos III, anno 1598. In Hispaniis itaque et in Lusitania duo postremi reges tenuerunt imperium³.

Sultanorum autem series hæc est: postquam anno 1512 Bajazethes II periit veneno, imperium occœpit parricida *Selimus*⁴.

¹ Occisus anno 1610, ut dicitur sæculo proximo. Henricus autem III, prædicto anno 1589, kal. aug., a F. Jacobo Clemeate confossus, proxima die obiit annos natus 38.

² Ingenti sumptu 20 decies centenorum millium aureorum Philippus II extruxit *Escuriale* S. Laurentii monasterium, 7 a Matrilo leucis, ob victoriam e Gallis relatum anno 1557 ad Fanum Sancti Quintini. Extat in *Escuriali* regum Hispanorum, qui postea decessere, mausolæum.

³ Anno 1509 cœpit in Angliâ regnare *Henricus VIII*, an. 1546 *Eduardus VIII*, anno 1553 *Joannes*, cui præcisum fuit caput, anno 1553 *Maria*, et anno 1558 *Elisabetha*. In Polonia cœpit regnum administrare an. 1501 *Alexander*, anno 1506 *Sigismundus I*, anno 1548 *Sigismundus II Augustus*, anno 1572 *Henricus*, anno 1576 *Stephanus*, anno 1587 *Maximilianus*, eodemque anno *Sigismundus III*.

⁴ *Selimus* anno 1317 delevit sectam *mamelucorum*. Significantur hoc nomine *stipendiarii ac ministri*. Instituti fuerant sæculo XII a Saladino, et erant ex christianis mahumetani, ad bellum instructi et aliquando ad

Is pestilentia sublatus est anno 1520, et regnavit postmodum spatio annorum 46 *Solimanus II*. Huic extincto anno 1566 successit *Selimus II*, qui subitanea morte interiit anno 1574. Imperavit tum *Amurathes III* usque ad annum 1595. Huic vita functo successit *Mahumethes III*, qui e vivis excessit anno 1603.

Infausta bella christianis, aliisque hostibus intulere prædicti Turcarum imperatores. Etenim *Selimus* anno 1516 Memphim, quem Aleairum dicunt, sedem sultanorum Ægypti, urbesque et arces finitimas occupavit; subiecit sibi Damascum, obsedit Gazam, in sui potestatem redactis universa Syria et Judæa. *Solimanus* vero anno 1521 expugnavit Albam Græcam, id est, Belgradum, propugnaculum Hungariæ, et Rhodum cinxit obsidione; quam insulam proximo anno 1522 cepit post miram defensionem Equitum S. Joannis, qui supra an. 212¹ eandem tenuerant. Per idem temporis Bassa *Ferrat* subegit Armeniam, Cappadociam et Galatiam. Idem *Solimanus* anno 1526 superavit Ludovicum regem Hungariæ prælio, quo cum ipso rege occubuerunt 15 millia christianorum. Budam expugnavit anno 1529. Viennam diebus 18 frustra obsidione cinxit, amisitque in hac expeditione milites 80,000. Irrupit tamen rursus in Hungariam anno 1532 cum exercitu armatorum 300,000, regnumque illud longe lateque vastavit. Contra Tamasum *Sophim* Persarum anno 1534 tetendit, exciditque Tauresium, urbem Persidis olim amplissimam. Venetis anno 1537 eripuit insulam Corciram, multis captivorum millibus Constantinopolim abductis. In Hungaria iterum irruit anno 1541 et 43, atque anno 1551 Tripolim in Africa invasit. Deleta anno 1560 a Turcis classis hispanica, superiori anno comparata ad Tripolim recuperandam; triremes in illa 27, naves onerariæ 14, cum 18 millibus armatorum. Atque hæc Solimano imperante, a quo tres quoque filii

sultanorum dignitatem evecti. Veneno opera Judæi medici patrem sustulit, duos necavit fratres, ac septem ex eis prognatos nepotes. Judæo patris interfectori, loco præmii, jussit caput præcidi. Pestilenti carbunculo eodem in loco anno 1520 extinctus est, in quo Bajazethi parenti suo jusserat propinari venenum.

¹ Occupaverant enim anno 1310.

interempti, et Achomati Bassæ primario guttur elisum fuit. Regnante Selimo II bellum Cyprium effervuit; capta anno 1570 metropolis Cypri Nicosia; sequenti anno 1571 ditissima civitas Famaugusta, antiquis Arsinoe. Illic, violata fide, præfecto veneto nares auresque præcisæ et vivo detracta est pellis¹. Classe tamen a Venetis instaurata, hujusque regimine commisso Joanne Austriaco, filio notho Caroli V, christiani insignem illam victoriam ad Naupactum sinum corinthiacum² prope Echinadas insulas reportarunt, qua trucidati dicuntur 30,000 Turcarum, captæ 130 triremes, præter reliquas partim illas littoribus, partim absumptas flammis aut fluctibus haustas, liberati vero a captivitate christianorum 14,000³. Valachia anno 1574 in Turcarum potestatem venit, et anno insequenti Amurathes Russiam vastavit. Ab ipso Amurathe anno 1582 rebellarunt Tartari. Albam regalem urbem superioris Pannoniæ, vulgo *Stulweissenburg*, anno 1583 Turcæ expugnarunt; quam urbem christiani tentantes anno 1593 trucidarunt 8,000 Turcarum, cessitque nostris Novigradum et Fillecum munitum Hungariæ oppidum. Ibrahim Bassa anno 1600 expugnavit Sanisiæ arcem in finibus Hungariæ et Styriæ⁴.

Ad bella modo, quæ Occidentem vexarunt convertitur historica epitomes. Anno 1507 exortum est bellum inter Maximilianum imp. et Venetos; anno proximo initum fœdus contra eosd. Venetos, inter ipsum Maximilianum, Ludovicum XII Galliarum regem et Julium II romanum pontificem; atque anno 1509 rex

¹ *Bragadinus*, de quo Thuanus, libro *Histor.* XLIX.

² Vulgo sinus *Lepanti* et insulæ *Curzulari* maris Jonii*.

³ Additum tum Litanis: *Auxilium christianorum*, et celebratum festum *S. Mariæ de Victoria* die 7 octobris.

⁴ Prætermisimus immane monstrum, cornua gerens in capite, oculum in mento, alas pro brachiis, rapacium ferarum unguis in pede, figuram crucis in pectore, natum Ravennæ anno 1512, et pestilentiam, qua Tornaci consumpta sunt 34,000 hominum anno 1514.

* Nobilissimam hanc victoriam tum classis, tum exercitus hispanus, venetus ac pontificus obtinuerunt, primas agente Hispania; quam ob rem classis ejusmodi imperii summa demandata est Joanni de Austria, Philippi II Hispaniarum regis, ex Carolo V, fratri notho. Ab hac igitur Turcarum strage Sultanorum imperium imminui atque ad occasum declinare ad nostra usque tempora pergit. (Continuatoris adnotatio.)

Ludovicus Venetos ad Abduam Insubriæ fluvium ingenti clade prostravit, eisque finitimas urbes eripuit. Pugnatum ad Ravennam anno 1512 inter Ludovicum XII et Julium II, cæsæ Pontificis copiæ et civitas capta, sed paulo post restituta advenientibus auxiliariis copiis Helveticorum. Bellum inter Carolum V imp. et Franciscum I, regem Galliæ, exortum est anno 1522. Franciscus ad Ticinum captus anno 1525, dimissus anno 1526 ubi pervenit in Gallias, fœdus iniit adversus Cæsarem cum Venetis et Clemente VII rom. pontifice. At Roma anno 1527 ab exercitu Caroli V capta, et direpta fuit anno 681, posteaquam pontificatum gerente Sergio II vastata fuerat a Saracenis; quod contigit anno 846¹. Dux militum Carolus Borbonius muros civitatis Leoninæ ascendens occisus fuit, eique suffectus Philibertus princeps arausicanus. Pontifex captus 6 junii, post menses septem mutata veste urbem veterem confugit². Anno autem 1529 amicitia cum Carolo V redintegrata, Italis pax affulsit, rediit Florentiam Alexander Medices, Clementis pronepos, anno 1531 Florentinorum dux constitutus. Anno autem 1535 Carolus V trajiciens in Africam, expugnavit Tunetum, regemque Muleassem, ejectum a Turcis, regno restituit, sibi que reddidit vectigalem. In Africam anno 1541 idem Carolus V cum magno exercitu trajiciens Algeriam, olim Juliam Cæsaream,

¹ In ea urbis direptione *Christophorus Marcellus* Venetus, electus archiepiscopus corcyrensis, eloquentissimus piissimusque scriptor, ut demonstrant illius *Exercitationes* in Psalmos, editæ in lucem romanis typis an. 1523, maximis affectus contumeliis et ad arborem alligatus fuit, obiitque ex animi tristitia, corporis afflictatione, aerisque inclementia prope Cajetam; dignus sane, quem Pierius Valerianus insereret priori libro *De litteratorum infelicitate*.

² Colligitur ex hoc quoque *Breviario* Romam sexies ab hostibus fuisse direptam, ut historici tradunt complures. Contigit id itaque:

- I. *Sedente* Innocentio I anno 410.
- II. *Sedente* Leone Magno anno 455.
- III. *Sedente* Vigilio anno 546.
- IV. *Sedente* Stephano II anno 755.
- V. *Sedente* Sergio II anno 846.
- VI. *Sedente* Clemente VII anno 1527.

Quis vero in urbem singulis hisce annis hostili irruerit incursione, propriis in locis adnotavimus.

Mauritaniae appulit; sed classe tempestatibus jactata, rediit re infecta, dicens malle se unum christianum servare quam perdere mille Mauros¹. Mauritius, elector Saxoniae, anno 1550 Magdeburgum obsedit; anno 1552 cum Carolo V gessit bellum, et anno 1553 pugnans adversus Albertum Brandeburgicum, accepto vulnere interiit. Inchoatum est anno 1567 bellum belgicum, quod perduravit circa annos 41. Classis Hispanicorum anno 1588 partim ab Anglis, partim tempestatibus disjecta fuit ac dissoluta.

Bellorum incursionibus addenda sunt fata principum. Annam Bolenam et Mariam Scotorum reginam securi percussas, et Ludovicum Hungariae regem interfectum in bello, narravimus supra. Elisum guttur anno 1517 Alphonso cardinali Petrutio, insidias contra pontificem molienti. Christernus, rex Daniæ, cum optima conjuge Elisabetha, Caroli V sorore, anno 1523 a patruo suo Frederico dejectus regno et fugere coactus fuit. Henricus II, rex Galliarum, obiit anno 1559 ex vulnere accepto in equestri ludo, et Henricus III an. 1589 inflicto vulnere a Jacobo Clemente. Henricus Stuartus, Scotorum rex, ut diximus, ut Bothuelo anno 1567 necatus est dormiens; Carolus, Hispaniorum princeps, sequenti anno 1568, jubente Philippo patre, ut fertur, extinctus veneno², et rex Poloniae Philippus, qui anno 1594 declaratus fuerat rex Sueciæ, præstito juramento non mutandi religionem, anno 1599 ob violatum jusjurandum regno prædicto Suecorum excidit.

Non unam, sed plures calamitates senserunt Pisani, qui anno 1509 fame compulsi et a sociis derelicti dederunt se Florentinis; Galliae et Navarrae regna anno 1512 subjecta fuerunt interdicto, et hujus occasione irruptionibus hostium³; Cons-

¹ Anno 1546 inchoatum a Carolo V bellum Smalcadicum adversus protestantes.

² Carolum Philippi II filium ei a patre propinato veneno extinctum, nonnulli haud satis caute, nonnulli vero calumniose, ut Philippo II conciliarent invidiam, asseruere. Illum naturali morte, lenta nempe febris, absque ulla prorsus veneni suspitione, obiisse venenatioribus ipsi Philippi II nunc osores, veritate impellente, fatentur. (Continuatoris adnotatio.)

³ Tornaci anno 1514 triginta quatuor millia hominum sæva pestis

tantinopolitana civitas, orta, ob indictum novum tributum, seditione, ubi facto incendio consumpta est magna pars urbis, domorum nempe quindecim millia, septem templa et hospitalia viginti quinque; Saxones demum, inter quos anno 1598 pestilentia desæviit.

Institutæ hoc sæculo permultæ Academiæ, ut in Galliis an. 1564 *vesuntina* a Ferdinando I imp. In Germania *vitembergensis* anno 1502. *Argentoratensis* anno 1538, ac *trevirensis* anno 1558. In Hispania *complutensis*¹ anno 1517 a Francisco card. Ximeno, et *granatensis* anno 1536 a Carolo V, imperatore. In Belgio *duacensis* a Philippo II, rege Hispaniæ, anno 1562, et *Lugduni Batavorum*² ab ordinibus Hollandiæ anno 1575. In Polonia *elbingensis* anno 1542, et *regiomontana* anno 1544, ab Alberto Borussiae³ duce. In America quoque *mexicana* anno 1551 a Carolo V; *S. Dominici* anno 1558, et *quitensis* peruana anno 1586 a Philippo II, Hispaniarum rege.

Non eam modo provinciam assumo viros litteris ornatos celebresque cunctos commemorandi⁴. Quis enim eloquentior et de latina lingua magis bene meritus Purpuratis Patribus *Petro Bembo* Veneto, et *Jacobo Sadoletto* Mutinensi? Quis ora-

absumpsit. Proximo anno 1515 maximam, et inauditam exundationem aquarum Chronica commemorant Germanorum.

¹ Alcalá.

² Leyden.

³ Prussiae.

⁴ Quidam in philosophia plura phantastica et rationi dissona commenti (ut *Cardanus* Mediolanensis, ortus anno 1501), licet inter philosophos clari, silentio sunt omittendi. Idem judicium ferendum de *Petro Pomponatio* Mantuano, qui natus anno 1462, obiit hoc sæculo senio confectus, ideoque post annum 1512, quo anno decessisse putat Morerius. Audiit *Pomponatius* tanquam atheus ob librum *De immortalitate animæ*; sed ante extremum habitum resipuisse testatur *Helldæus* Foroliviensis, ejus discipulus; ac sunt etiam qui scripserunt ejusdem apologiam. Haud secus asserendum de *Petro* Aretino maledico et impuro scriptore, qui vixit hoc sæculo XVI, cujus legitur latinum et italicum epitaphium. Latinum quidem:

Condit Aretini cineres lapis iste sepultus,

Mortales atro qui sale perfricuit.

Intactus Deus est illi, causamque rogatus

Hanc dedit: Ille, inquit, non mihi notus erat.

tionis copia et delectu eruditionis uberior *Petro Victorio* Florentino, *Latino Latino* Viterbiensi, *Adriano Turnebo* Normanno, *Raphaelo Volaterrano*, *Nobilio* Lucensi? Quis litterarum humanorum libros illustravit melioribus notis *Dionysio Lambino* Gallo, *Georgio Fabricio* Germano, *Paulo Manutio Veneto*? Si quis deambulet pulcherrima sapientum viridaria, plures mirabitur in omnium scientiarum genera sata ibidem sua coluisse. Elegantissimæ plurimæque orationes elaboratæ fuerunt a *Gulielmo Budæo* Parisiensi, a *Marco Antonio Mureto* Lemovicensi; et thusca politiori lingua *Joannes Casa* Florent., archiepiscopus beneventanus cæteris pure, ornateque dicendi reliquit exemplar¹. In *Iusto Lipsio* Belga, in *Fulvio Ursino* Romano, in *Petro Pithæo* Trecensi, habes omnis liberalis eruditionis ornatum. Quæris historias conscribendi methodum? *Franciscus Guicciardini* Florentinus, *Joseph Acosta* S. J. Hispanus, *Carolus Sigonius* Mutinensis, facem præ se ferent². Peroptas in poesi venustos? Lege virgiliana carmina *Hieronimi Vidæ* Cremonensis, canonici regularis, itala *Torquati Tassi* Bergomensis, latina et vernacula *Actii Sinceri*, seu *Jacobi Sannazarii* Neapolitani. Geographiam universam tradidit *Abrahamus Ortelius*, *Philippi II*, regis Hispaniarum, cosmographus; rationem temporum *Joseph Justus Scaliger*, *Julii filius*, *Gallus*; astrorum adspectum *Nicolaus Copernicus* Borussia; cometarum, stellarumque inerrantium progymnasmata *Tycho Bahe* Danus; *Euclidis* mathesim *Christophorus*

Italicum vero:

« Qui giace l'Aretin poeta Tosco,
» Che d'ognun disse mal, fuorchè di Dio,
» Scusandosi col dir: Io no 'l conosco. »

Non fuit tamen Aretinus auctor libri *De tribus impostoribus*, qui liber nuspian fortassis extitit.

¹ *Joannes Casa* natus est Florentiæ anno 1503, obiitque Romæ anno 1556, die 14 novembris 1559, ut ait *Hughellus*.

² Viris omnigenæ doctrinæ adnumerandus *Cælius Ricchierius Rhodiginus*. Excelluit item in historia *Paulus Jovius* Novocomensis, episcopus nucerinus. De *Polydoro Virgilio* Urbinatæ, qui anglicanam scripsit historiam, et librum *De inventoribus rerum*, notum illud *Oweni*:

Virgilio duo sunt, alter *Maro*, tu, *Polydore*,
Alter: Tu mendax, ille poeta fuit.

Clavius, jesuita bambergensis; platoniam philosophiam *Franciscus Patricius* Venetus; medicinæ arcana *Hieronymus Mercurialis* Foroliviensis¹. Rerum publicarum politicam *Joannes Bodinus* Andegavensis. Si jureconsultos quoque clarissimos laudare velimus, profert Italia *Laurentium Campegius*, *Andream Alciatum*, *Joannem Paulum Lancillottum*²; Hispania *Didacum* et *Antonium Covarruvias*, *Antonium Augustinum*, *Franciscum Vargas*; et Gallia *Andream Tiraquellum*, *Barnabam Brissonium*, *Jacobum Cujacium*. Huic Tolosæ, ubi decessit anno 1590, erectum monumentum, in quo legitur:

CVIACI, THEMIDISQUE vides commune sepulcrum;
Conduuntur simul hic, qui periere simul.

Hæc exscribentes laudibus cæterorum, qui aut commemorati sunt aut brevitatis causa prætermitti silentio, nolimus quidquam detrahi³.

¹ Docuit Pisis annuo 2,000 aureorum stipendio.

² Non videtur prætermittendus *Guidus Pancirolo* Rhegiensis, neque *Georgius Buchananus* Scotus, etc.

³ Claruerunt hoc quoque sæculo typographi accuratissimi, *Sebastianus Gryphius*, *Simeon de Colines* et *Henricus Stephanus*. Extat de his epigr.:

Inter tot norunt libros qui cudere, tres sunt
Insignes: languet cætera turba fame.
Castigat Stephanus, sculpsit Colinæus, utrumque
Gryphius edocta mente manuque facit.

Sebastianum patrem Lugduni imitatus est *Antonius Gryphius*. Alterius generis fuit *Joannes Gryphius*, Venetus. Laudandi et *Aldi*, *Joliti*, *Junctæ*, alii.

Alii floruerunt sæculo XVI viri percelebres. Inter quos *Joannes Auratus*, in græcis maxime litteris excultus, sed quem inveniendi in *Homero* sacra Biblia universa, insana incendit cupido. Quare etsi natus ad omnes optimos auctores restituendos visus fuerit *Scaligero*; de eo tamen distichon profert *Hotmannus*:

Ex solido esse prius vulgus, quem credidit auro,
Extrorsum auratus, plumbeus intus erat.

Obiit Parisiis anno 1588. Accedunt *Flaminii* duo: unus Romæ litterarum humaniorum professor, sempiterno somno humi oppressus inter libros, ut narrat *De infelicitate litteratorum* *Pierius Valerianus*. Alter haud vulgaris poeta, *Longolii* quoque, *Morerii*, *Menagii*, aliorumque elogio celebris; ac primus natione Siculus, alter Italus et patria Imolensis. Audiit iste tantam erroribus protestantium adhærens. In Galliarum lingua claruerunt *Joannes* et *Clemens Marot* poetæ, quorum unus an. 1523, alter an. 1544 naturæ concessit. *Joannes Salmon*, cognominatus *Horatius Gallicus*, obiit anno 1555.

DECIMUM SEPTIMUM ECCLESIAE SÆCULUM.

CAPUT PRIMUM.

V. SÆCULI XVII PONTIFICES MAXIMI.

Contigisse Clementis VIII obitum an. 1503 diximus præced. sæculi conscribentes historiam, capite primo. Post Clementem vero Petri cathedram tenuit *Leo XI, Paulus V, Gregorius XV, Urbanus VIII, Innocentius X, Alexander VII, Clemens IX, Clemens X, Innocentius XI, Alexander VIII, Innocentius XII, Clemens XI.*

CCXXXIV. Leo XI, Mediceus, vocatus antea Alexander Octavianus, creatus kal. apr. an. 1603, quoniam accelerata morte post dies 26, nempe die 5 ante kalend. maias mortem obiit, quæ conceperat animo, cunctique a viro summa prudentia prædico expectabant, complere non potuit.

CCXXXV. At Leonis successor *Paulus V*, id est, Camillus card. Burghesius, origine Senensis, electus eodem anno 1603, XVII kal. junias, statim dirimendæ controversiæ *de auxiliis* applicuit animum. Ob violatam ecclesiasticam immunitatem, de qua tamen senatus venetus statuta ad reipublicæ suæ utilitatem sancita an. 1536 servavit, in venetam ditionem ecclesiasticum interdictum an. 1606, die 17 aprilis promulgavit. Opera christianissimi regis dissidium et interdictum sublatum est anno proximo. Ut regem Angliæ Jacobum I ad romanæ Ecclesiæ sinum revocaret, ad eum direxit Marcum Antonium de Dominis, ex-jesuitam et archiepiscopum spatantensem, qui contra hæreticis adhæsit. Plures nestoriani chaldæi Ecclesiæ uniti fuerunt anno 1617. Urbem aquæductibus, vaticano porticu, aliisque magnificis edificiis Paulus V ornavit. Prædictæ contro-

versiæ de auxiliis finem imposuit, indicto utrique parti silentio, et apostolicæ Sedi reservato iudicio. Impostor quidam se filium Pauli V appellans, Parisiis affectus est supremo supplicio¹. Studuit Burghesiam gentem honoribus divitiisque cumulare², et obiit XVI pontificatus anno, id est, 1621, die 28 januarii.

CCXXXVI. Suffectus Paulo V Alexander Ludovisius Bononiensis, electus V idus februarias eodem anno 1621, cui impostum nomen *Gregorii XV*. Instituta congregatione *De Propaganda Fide*, præscripto festo SS. Annæ et Joachim, genitorum B. M. V., bello lacesitis hæreticis, compositis circa Volturenam tractum Rhetiae, sive, ut aiunt, Vallem-Telinam dissidiis, atque addita vaticanæ bibliothecæ magna librorum copia bibliothecæ palatinæ, sibi dono datæ anno 1623 a Maximiliano duce Bavariæ, eodem anno, 8 die julii, cessit e vita.

CCXXXVII. Maffei *Barberinus*, Florentiæ nobili genere natus³, poeta in utraque lingua etrusca et latina præclarus, idem qui in *Argenide* Barclay anagrammatico vocabulo dicitur *Iburranes*, successit Gregorio prædicto an. 1623, VIII idus augusti, nomine sibi collato *Urbani VIII*. Sedit vero annis 21, nempe usque ad an. 1644, quo mors illum rapuit IV kalendas

¹ Bartholomæus Lancei Alchimista, de quo in *Amœnit. litter. epigramma* :

Pendeo. Dic, quis sis? Pater est mihi Papa. Quis ille?
Romanus. Quonam nomine? Burghesius.
Qui factum? Me non agnovit. Quid? Nothus ergo es?
Imo legitima conjuge Papa caret.
Sed cur conflagras flammis? Id moris habetur,
Ut quem Papa negat noscere, flamma voret.

² Emisse fertur nepotibus nominum Rignani scutis 333,000. Civitatis Sulmonis in regno neapolitano 150,000. Quatuor in romano territorio rura scutis 700,000. Insumpta in ædificio palatii Burghesii, cujus fundamenta Paulo V vivente jacta fuerunt, scuta 300,000. Dona suis data, non semel, sed viginti vicibus, scuta centum millia. Solus pluteus cardinalis ejus nepotis æstimatus scutis 600,000. Vide *Histoire des Papes*, tom. V, pag. 270. Impendisse in exornanda Mithra septuaginta millia aureorum scribit in Addit. ad Ciacconium Oldoinus.

³ Familiæ nomen ortum ex *Barberino* oppidulo, sito in agro Florentino supra collem, Senas versus.

augusti. Urbani munificentia debet Roma mœnia leonina civitatis, æream templi vaticani tribunam¹, græcos proximæ bibliothecæ Codices, collegium de Propaganda Fide, ampliores sapientiæ ædes, Pontificalis, Breviarii, Ritualis et Martyrologii emendationem, arcem in finibus Bononiensium, *Urbaniam* ab ejus nomine dictam, aliaque plura liberalitatis, doctrinæ, pietatisque munimenta. In familia sua decoranda Urbanus imitatus est Paulum V². Quum palam, fortassis incaute, de Hispanis obloquutus foret, plures exacerbavit, vulgatusque hexameter gentilitio stemmati alludens:

Mella dabit Gallis, Hispanis spicula figet³.

CCXXXVIII. Anno 1644 XVII kal. octobris inauguratus est pontifex Joan. Baptista Pamphilius, Romanus, appellatus *Innocentius X*. Castrum Invi Rutulorum oppidum, ob eadem episcopi solo æquavit, sede Aculam, id est Aquipendium translata. Quinque jansenianas proscripsit propositiones⁴; parvaque religiosorum cœnobia episcopis per Italiam subjecit, suppressitque. Adversus *pacem* initam Hasseburgi in Westphalia an. 1648, die 6 augusti, firmatamque Monasterii die 26 octobris, inter imperatorem Ferdinandum et Ludovicum christianissimum regem, Innocentius edidit constitutionem eodem anno VI kal. decembris; quoniam in illa permittebatur hæreticis liberum religionis suæ exercitium, pluraque illis Ecclesiarum bona dignitatum titulo in feudum conferebantur. Suprema Innocentio dies fuit septima januarii anno 1655⁵.

¹ Cum ad absidem illam construendam *Urbanus* jussit conflari trabes æneas ablatas ex alio *Pantheon*, quas nec Vandali, nec Ostrogothi abstulerant, natum vulgare illud effatum: *Quod non fecerunt barbari, fecere Barberini*. Cedit illud propterea in laudem *Urbani*, non autem in dedecus.

² Quamquam *Urbanus* amplissimas ædes nepotibus ædificaverit, eorum duobus, Francisco et Antonio, cum purpura reditus summos contulerit, oppida dederit, vetustamque Latii urbem Prænestem; in hoc tamen est magno opere commendandus, quod vita functo Francisco Maria Urbini duce, dominium illud, necnon Pisauri, Senogallia, Eugubii et Montis Feretrani, non suis, sed ditioni ecclesiasticæ addixit.

³ Hexametro huic Hispanus quidam subjecit: « Spicula si figant, moriuntur apes. »
(*Continuatoris adnotatio.*)

⁴ Anno 1653, die 31 maii.

⁵ Orta, sedente *Innocentio X*, quæstio de duplici in Ecclesia capite,

CCXXXIX. Præfuit deinde romanæ Ecclesiæ *Alexander VII* Senensis, id est, Fabius Chisius, creatus præcitato anno 1655, die 7 aprilis, mortuus anno 1667, die 22 maii. Egit cum Venetis ut Jesuitas reciperent, quod senatus indulgit ea conditione, ut publicis processionibus interessent incedentes inter confratres S. Marci et S. Theodori¹. Damnavit rursus propositiones Jansenii *in sensu ab auctore intento*². Vetuit an. 1667 ne theologi in quæstione de sufficientia attritionis se mutuo proscinderent. Christinam reginam Suecorum ejurata hæresi Romam advenientem, debito excepit honore. Exorta cum Galliarum rege dissidia propter Corsicorum militum licentiam, proprio servato jure composuit. Exornavit urbem amplissimis beneficiis, et ipse post obitum magnifico monumento reconditus. Nec ipsi tamen pepercit, fratrique suo Mario Chisio, procacitas obtrectatorum³.

CCXL. Rexit deinde Ecclesiam *Clemens IX*, Pistoriensis, electus an. 1667 XII kalendas julias, vita functus an. 1669⁴, V idus decembris. Vocabatur antea Julius cardinalis Rospigliosi. Uti in pauperes liberalissime, ita in suos parcissime se gessit-

plerisque constituentibus unum tantummodo, scilicet Petrum apostolum, quibusdam vero asserentibus cum Petro fuisse Ecclesiæ caput etiam coapostolum ejus Paulum. Verum cum hæc quæstio in partes distraheret eruditorum virorum ingenia, atque per eam impeti videretur dignitas sanctæ romanæ et apostolicæ Sedis, prudentia et sollicitudine summi pontificis Innocentii an. 1647 composita est et dirempta.

Aperto post obitum Innocentii corpore a chirurgo Nicolao Larchi, septem aquæ cenophora et unum in capite fuerunt inventa; in cista autem fellsis duo lapides unciarum sex. Pondus aquæ fuit librarum 13.

¹ Videtur ad ignominiam; nam et rei inter columnas plectuntur, quibus idem est nomen, sive, ut aiunt Veneti, *Tra Marco, è Todoro*.

² Proscriptio et celebris *Formularii* constitutio edita ab Alexandro VII, an. 1668, die 16 octob.

³ Tum historia Margaritæ Marsiliae, quæ capta a piratis Turcis an. 1523 fuit uxor Solimani et mater Selimi II. Tum satyrica tabella cum inscriptione: *Qui crucifixus es pro nobis*, de qua nefandum opus *Tableau des Papes*, pag. 252.

⁴ Ante obitum *Clemens IX* in Ecclesiæ communionem recepit episcopos, qui an. 1668 *Formulario* Alexandri VII, quod facere diu detrectaverant, subscribere, exhibito exterius obsequio. Firmata pax, quæ vulgo dicitur *Pax Clementis IX*, proximo an. 1669 promulgata.

Exorta inter jansenianos quæstione de jure a facto discernendo, controversias, quæ rursus emergerunt, caute prudenterque sopivit. Judæos ejecit ex Urbe. Ludovicum XIV, bellum adversus Hispanos parantem, studuit legatione missa pacare. Nimio dolore fertur extinctus, quoniam Veneti, quibus pecunia et milite suppeditaverat auxilia, eodem an. 1669, coacti fuerant Turcis cedere regnum cretense. Dignus, qui diutius christianam moderaretur rempublicam.

CCXLI. *Emilius Altierius Romanus* post menses comitiarum quinque successit *Clementi IX*, idem nomen elegit, scilicet, *Clementis X*. Hoc sedente, Ludovicus XIV, rex Galliarum, an. 1674 *regaliam* juris esse sui edicto sancivit; quod pluribus dissidiis aperuit aditum. Lusitano regi, ut oratorem haberet in Urbe, ut monarchæ reliqui, primus indulsit¹. Moscoviæ regi, qui Romam legatum miserat, ut contra Turcas christiani principes fœdus inirent, pontifice suadente, negavit ambitum Cæsaris nomen. Ait Sandinus fuisse *Clementem* in omnes liberalem, præterquam in nepotes. Verum non habuit familiæ propriæ nepotes, natis vero e *Laura* nepte sua dedit cum insignibus, et cognomine proprio paterna bona, ampliores contulit dignitates ac tres principatus². Obiit an. 1676, die 22 quintilis.

CCXLII. In locum *Clementis X* omnium suffragio substitutus fuit, XI kal. octobris, *Benedictus Odeschalchi Comensis*, id est, *Innocentius XI*, hoc quidem nomine ob vitæ probitatem et castimoniam dignissimus. Pro libertate et immunitate ecclesiastica apostolicas litteras dedit ad christianissimum regem an. 1679, et provinciam de hac materia scribendi commisit *Christiano Lupo*, viro instituti nostri, canonum scientissimo. Firmatis an. 1682 a clero gallicano quatuor articulis, quibus concilium œcumenicum præfertur Papæ, hujusque auctoritas circumscribitur, judicium errori non obnoxium elevatur, et in regna temporalia denegatur potestas; suas cleri comitiis

¹ Primus orator, seu nuntius lusitanus postquam Lusitania subtrahita fuit a dominatu regis Hispaniarum, fuit comes *de Prado*.

² *Hist. des Familles de Rome*, pag. 421.

significavit querimonias, repelens verba Cant. 1: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me*. *Caroli Henrici Lavardini*; legati extra ordinem Galliarum sprevit et cohibuit insultus; turpia *Molinossii* delevit conventicula; morum laxitates perstrinxit; a lasciviori cultu fœmineum sexum amovit; neque parvo in Ecclesiæ commodum relicto thesauro¹, proximus morti, quæ contigit an. 1689, pridie idus augusti, ab ordinum Mendicantium magistris, cæterisque religiosis viris humillime petiit benedictionem.

CCXLIII. In locum *Innocentii XI* substitutus est eodem an. 1689, die 6 octob., *Petrus Octoboni, Venetus*, nomine sibi imposito *Alexandri VIII*. Huic Galliarum rex reddidit *Avenionem*. Plures damnavit propositiones ad morum doctrinam spectantes, inter quas peccatum philosophicum, recte rationi contrarium, non tamen offensam Dei, quod utique est commentitium². Cleri etiam gallicani theses proscripsit anno 1690, die 4 augusti. Ecclesiasticis redditibus nepotes suos cumulavit³. Decessit senex an. 1691, kal. febr.

CCXLIV. *Alexandro* successor datus est *Innocentius XII*, vocatus antea *Antonius Pignatelli*, archiepiscopus neapolitanus. Plenissimis suffragiis electus fuit IV idus julias. Beneficentissimus fuit in pauperes; justitiæ ministris, ne quid acciperent, districte mandavit; nulli, nisi digno, contulit ecclesiasticas dignitates, omni alia, etiam sanguinis, ratione posthabita. Cum magna esset latronum et nefariorum hominum copia (nam tempore præcedentis conclavis occisi fuerant 182), severitatem legum indixit. Nec nobilissimis matronis ob interdictum ludum alearum pepercit. Clericis comas inhibuit fictitias; nepotismum eliminavit; concordiam principum, monachorum disciplinam, concionatorum exemplarem vitam promovit quammaxime. Ne invidioso jansenistarum nomine traducatur, qui vel omnes, vel aliquam ex quinque proposi-

¹ Scutorum quindecim centena millia.

² Peccatum philosophicum damnatum an. 1690.

³ Horum minimo, quem purpura ornavit, dedit annuos ecclesiasticos redditus scutorum 80,000.

tionibus Jansenii propugnasse convictus non fuerit, præcepit Brevi, edito an. 1694, die 6 februarii. Aluit in uno hospitio pauperum, quos nepotes appellabat, quingentos, ac pro iis fundum statuit scutorum 300,000. Post varium incolumitatis statum, extinctus est cum omnium mœrore, anno 1700, V kalendas octobris.

CCXLV. Eodem anno 1700, IX kalendas decembris, ad summi sacerdotii fastigium evectus fuit *Clemens XI* Urbinas, vocatus antea Joannes Franciscus, cardinalis Albani. De quo cap. i proximi sæculi.

CAPUT II.

DE SÆCULI XVII CONCILIIS ET QUIBUSDAM CLERI GALLICANI COMITIS.

Nullum generale concilium sæculo XVII novimus celebratum. Provincialia autem et diœcesana fere singulis annis alicubi inveniuntur coacta. Quæ cum ad reformandam juxta canones tridentinos ecclesiasticam disciplinam fuerint præsertim indicta, necessum non est cuncta singillatim enumerare. Ad errores igitur eliminandos hæc tantum celebrata fuere: petricoviense in Polonia anno 1607, præside Bernardo, cardinali Macieoviseki, adversus socinianos, arianorum et ebionitarum pollutos hæresibus; parisiense anni 1612, appellatum quoque senonense, quoniam illi præfuit cardinalis Peronius, senonensis episcopus, in quo proscriptus fuit liber Edmundi Richerii *De ecclesiastica et politica potestate*, ea adjecta clausula, *Salvis tamen juribus regis et Ecclesiæ gallicanæ*; ad Aquas Sextias eodem anno, et contra præfatum Richerii librum; et constantinopolitanum an. 1638, 1642 et 1672, præsidibus patriarchis Cyrillo et Dionysio, contra calvinianam hæresim, eique affinem confessionem fidei a Cyrillo Lucare editam et proscriptam quoque eodem an. a Dositheo, patriarcha hierosolymitano.

Inter synodos itaque ad disciplinam servandam, instaurandamque celebratas, quarum singulas recensere, ut diximus, videtur supervacaneum, connumerantur florentinæ an. 1619,

1637, 1645, 1681 et 1691, quarum primam indixit archiepiscopus Alexander Martius, Medicæus, secundam ac tertiam archiep. Petrus Nicolini, quartam Franciscus Nerli, postea S. R. E. cardinalis, et quintam Jacobus Antonius Morigia, ad purpuram item promotus, Lucæ an. 1661 cardinalis Bonvisius, et an. 1681 Julius cardinalis Spinula synodos celebrarunt. Omittimus senensem coactam a Francisco Maria, cardinali Tarusio, sarzanensem a Benedicto, cardinali Lomellino, Montis Falisci a Marco Antonio, card. Barbadico, mediolanensem a Frederico card. Borromæo, in exemplis litterisque promovenda Ecclesiæ disciplina, S. Caroli, cujus nepos erat, imitatore vigilantissimo. Quinque saltem synodos celebravit Viterbii card. Franciscus Maria Brancacci, triginta quatuor Vicentius Maria, card. Ursinus, ord. Præd., archiepiscopus beneventanus et postea pontifex maximus. Veliternam Franciscus, card. Barberinus an. 1673; Sublacensem card. Carolus, illius frater, anno proximo; Auximanam Antonius, card. Spinula, an. 1677; Neapolitanam card. Junicus Caraccioli an. 1680, pro optimo suarum diœceson regimine celebrarunt. Atque ita alii per Italiam constituti episcopi se gesserunt, servantes tridentini concilii decreta et munere fungentes suo. Quasdam vero istarum, aliarumque synodorum definitiones proferam cap. vi, pertractans de sæculo XVII disciplina.

Si extra Italiam vagari velimus, recensenda nobis erunt concilium machliniense, in Belgio celebratum an. 1607¹. Narbonense in Galliis an. 1609. Burdigalense an. 1624, de quibus in sua *Notitia eccles.* prope finem Joannes Cabassutius. Invenimus in extremis quoque mundi plagis synodos ad instruendos neophitos et christianæ religionis rudimenta tradenda opportune, salubriterque coactas, ac tres præsertim a B. Toribio in civitate Limæ, Americæ meridionalis metropoli, emporioque percelebri, id est, an. 1601, 1602 et 1603, de quibus tom. IV *Conciliorum Hispaniæ*, card. de Aguirre.

Etsi vero abstinuimus a commemorandis hæreticorum conciliis, utpote quæ nil sunt aliud, quam Satanæ congregatio-

¹ Malines.

nes; quædam tamen hoc in loco adnotantur, quibus inter densas tenebrarum caligines effulsit aliqua lux veritatis. Nam in Anglia in conventu ministrorum, qui regem *Ecclesiæ caput* appellant, an. 1603, damnati fuerunt puritani, de quibus infra. Synodus calvinistarum Roterodami an. 1621 damnavit judaicam superstitionem in observantia festorum. Iidem calvinistæ Amstelodami an. 1604 socinianos damnarunt. Huguenoti in synodo habita in oppidio Carentonii an. 1644 exagitare cœperunt calvinianam prædestinationem ad malum, opera præsertim Benjamin Basnage. Fuerant tamen arminiani, qui prædestinationem illam rejiciunt, et declinant ad pelagianos an. 1618 in synodo dordracensi rejecti, atque oppressi a gomaristis. Nomen hi trahunt a Francisco Gomaro, strenuo Jacobi Arminii adversario. Disceptantibus insuper Joanne Hoornbeek et Joanne Coccejo, circa tertium præceptum Decalogi, pro hujus observatione calviniani an. 1657 synodum habuerunt Condomi¹. Amstelodami aliam synodum congregarunt an. 1690 contra asserentes non posse magistratus vim adhibere ad hæreses et ad gentium eliminandas superstitiones. Quod mirum est, iidem calvinistæ in synodo Carentonii an. 1631, aliisque statuerunt, communionem servandam cum protestantibus Confessionis augustanæ; quamvis illi præfracte negent, et isti propugnent præsentiam dominici Corporis in Eucharistia.

Addamus nonnulla de cleri gallicani comitiis, quæ nationalibus synodis æquiparantur. Antonii Arnaldi librum *De frequenti communione*, ubi in lucem prodiit an. 1643, suffragiis 24 doctorum, 16 episcopi approbarunt, quod et anno 1645 fecerunt comitia auxitana, Aquitanie metropolita, et decem episcopis assidentibus. Reprobavit tamen librum illum an. 1648 synodus vesuntina, ut referunt ad eundem annum Acta eruditorum Lipsiæ. Comitia Luparæ (regium est Gallie palatium) an. 1654 egerunt contentiose de *Augustino* Jansenii, quem postea proscribere; atque ad episcopos officiosas litteras dedit Innocentius X eodem anno, die 27 sept., quas litteras in aliis comitiis sequentis an. 1655, gratanter exceptas, ad omnes

¹ Gonda.

Galliarum Ecclesias transmitti curarunt. Horum comitiorum acta confirmarunt generalia comitia Parisiis an. 1656 celebrata; in quibus exhibitum, probatumque *Formularium*, quo obedientia præstatur constitutioni prælaudati Innocentii X, lata an. 1653, die 13 martii, atque in proprio et intento ab auctore sensu damnantur quinque propositiones Jansenii. In comitiis an. 1657 recepta fuit bulla Alexandri VII, emanata superiori an. 1656, die 16 octobris, qua prædecessorum Pontificum adversus Jansenium constitutiones confirmantur et roborantur. De extinguendis omnino jansenianis erroribus actum rursus in comitiis an. 1663. De coactis cleri gallicani comitiis an. 1682 et de articulis ibidem definitis, controversis tamen, rejectisque a theologis romanensibus, pugnantibus pro ampliori Sedis apostolicæ potestate, diximus præcedenti capite in *Innocentio XI*.

CAPUT III.

HÆRESES ERRORESQUE SÆCULI XVII.

Ex quo in Angliam elapso sæculo irrupit turbulenta hæreseon illuvio, famosa evasit secta *puritanorum*, seu *presbyterianorum*, quam scissi in partes anglicani ministri, an. 1603 et 1610, acerrime insectabantur. At celebrem nacta est propugnatorem *Gulielmum Amesium*, qui cœpit anno 1622 Franqueræ docere theologiam, *Davidem Blondellum*, Cabilonensem, qui librum inscriptum, *Apologia pro sententia Hieronymi de episcopis et presbyteris*, in lucem edidit Amstelodami, anno 1646, et *Claudium Salmasium* Divionensem, qui inter doctiores anno 1640 habebatur. Originem tamen suam puritani receperunt a *Joanne Knox*, Scoto, vita functo superiori sæculo, anno scilicet 1572. Hinc in Scotia secta ista vegetior, ibique anno 1637 sprete regis auctoritate, inierunt fœdus contra *episcopales*, eos nempe, qui episcopos segregant a presbyteris. Confirmarunt conventionem illam, ex qua eis *convenientium* accessit nomenclatura, sequenti anno 1638, celebratis comitiis in urbe Scotorum Glasquo. Nostrates aiunt *puritanos* dici, quod purum putum profiteantur calvinismum; at Amesius, cujus supra meminimus,

nes; quædam tamen hoc in loco adnotantur, quibus inter densas tenebrarum caligines effulsit aliqua lux veritatis. Nam in Anglia in conventu ministrorum, qui regem *Ecclesiæ caput* appellant, an. 1603, damnati fuerunt puritani, de quibus infra. Synodus calvinistarum Roterodami an. 1621 damnavit judaicam superstitionem in observantia festorum. Iidem calvinistæ Amstelodami an. 1604 socinianos damnarunt. Huguenoti in synodo habita in oppidio Carentonii an. 1644 exagitare cœperunt calvinianam prædestinationem ad malum, opera præsertim Benjamin Basnage. Fuerant tamen arminiani, qui prædestinationem illam rejiciunt, et declinant ad pelagianos an. 1618 in synodo dordracensi rejecti, atque oppressi a gomaristis. Nomen hi trahunt a Francisco Gomaro, strenuo Jacobi Arminii adversario. Disceptantibus insuper Joanne Hoornbeek et Joanne Coccejo, circa tertium præceptum Decalogi, pro hujus observatione calviniani an. 1657 synodum habuerunt Condomi¹. Amstelodami aliam synodum congregarunt an. 1690 contra asserentes non posse magistratus vim adhibere ad hæreses et ad gentium eliminandas superstitiones. Quod mirum est, iidem calvinistæ in synodo Carentonii an. 1631, aliisque statuerunt, communionem servandam cum protestantibus Confessionis augustanæ; quamvis illi præfracte negent, et isti propugnent præsentiam dominici Corporis in Eucharistia.

Addamus nonnulla de cleri gallicani comitiis, quæ nationalibus synodis æquiparantur. Antonii Arnaldi librum *De frequenti communione*, ubi in lucem prodiit an. 1643, suffragiis 24 doctorum, 16 episcopi approbarunt, quod et anno 1645 fecerunt comitia auxitana, Aquitanie metropolita, et decem episcopis assidentibus. Reprobavit tamen librum illum an. 1648 synodus vesuntina, ut referunt ad eundem annum Acta eruditorum Lipsiæ. Comitia Luparæ (regium est Gallie palatium) an. 1654 egerunt contentiose de *Augustino* Jansenii, quem postea proscribere; atque ad episcopos officiosas litteras dedit Innocentius X eodem anno, die 27 sept., quas litteras in aliis comitiis sequentis an. 1655, gratanter exceptas, ad omnes

¹ Gonda.

Galliarum Ecclesias transmitti curarunt. Horum comitiorum acta confirmarunt generalia comitia Parisiis an. 1656 celebrata; in quibus exhibitum, probatumque *Formularium*, quo obedientia præstatur constitutioni prælaudati Innocentii X, lata an. 1653, die 13 martii, atque in proprio et intento ab auctore sensu damnantur quinque propositiones Jansenii. In comitiis an. 1657 recepta fuit bulla Alexandri VII, emanata superiori an. 1656, die 16 octobris, qua prædecessorum Pontificum adversus Jansenium constitutiones confirmantur et roborantur. De extinguendis omnino jansenianis erroribus actum rursus in comitiis an. 1663. De coactis cleri gallicani comitiis an. 1682 et de articulis ibidem definitis, controversis tamen, rejectisque a theologis romanensibus, pugnantibus pro ampliori Sedis apostolicæ potestate, diximus præcedenti capite in *Innocentio XI*.

CAPUT III.

HÆRESES ERRORESQUE SÆCULI XVII.

Ex quo in Angliam elapso sæculo irrupit turbulenta hæreseon illuvio, famosa evasit secta *puritanorum*, seu *presbyterianorum*, quam scissi in partes anglicani ministri, an. 1603 et 1610, acerrime insectabantur. At celebrem nacta est propugnatorem *Gulielmum Amesium*, qui cœpit anno 1622 Franqueræ docere theologiam, *Davidem Blondellum*, Cabilonensem, qui librum inscriptum, *Apologia pro sententia Hieronymi de episcopis et presbyteris*, in lucem edidit Amstelodami, anno 1646, et *Claudium Salmasium* Divionensem, qui inter doctiores anno 1640 habebatur. Originem tamen suam puritani receperunt a *Joanne Knox*, Scoto, vita functo superiori sæculo, anno scilicet 1572. Hinc in Scotia secta ista vegetior, ibique anno 1637 spreta regis auctoritate, inierunt fœdus contra *episcopales*, eos nempe, qui episcopos segregant a presbyteris. Confirmarunt conventionem illam, ex qua eis *convenientium* accessit nomenclatura, sequenti anno 1638, celebratis comitiis in urbe Scotorum Glasquo. Nostrates aiunt *puritanos* dici, quod purum putum profiteantur calvinismum; at Amesius, cujus supra meminimus,

Grevinghovius et alii, hoc illis nomen inditum asserunt a *scele-rifugio*, id est, ex repudio chorearum, spectaculorum, alearum et comessionum, quibus cæteri indulgent. Ita quilibet nomen cohonestare studet suum. Puritani ergo præter reliqua Calvinii dogmata, negant presbyteros inter ac episcopos aliquod ordinis interesse discrimen.

Jacobi *Arminii* et *Francisci Gomari* mentionem fecimus paulo supra. Et *Arminius* quidem cœpit superiori sæculo dogmata recoquere pelagianorum; verum vita cessit an. 1609. De illo plura *Morerius*, *Wolfgangus* et *Jurieu*. *Gomarus* autem obiit anno 1641. A gomaristis vero rejectos arminianos in synodo dordracensi anno 1618, dictum est supra; neque opus est repetere Gomarum pro calviniana prædestinatione, Arminium pro dogmate pelagiano pugnasse.

Arminianis adhæsit celebris *Hugo Grotius*, natus in urbe Delphis Batavorum, anno 1583, mortuus Rostochii ad oram maris Baltici, anno 1645. Cum Grotius autem esset anno 1618 assessor civitatis Roterodami, gliscentibus in dies diversitate dogmatum controversiis, ab Hollandiæ proceribus perpetuo carceri damnatus est, sumpto de Oldenbarneveldio, in eandem sententiam conspirante, capitali supplicio. Novem mensibus Grotius detentus est in custodia Hagæ comitum, atque anno 1619 bonis omnibus publicatis rursus damnatus. Inde anno 1620 deductus Lupesteynium¹ hollandicæ ditionis, castrum inter flumina Vahalim et Mosam, ut miserrime in pedore carceris extingueretur. Industria tamen lectissimæ conjugis Mariæ Reygersbergiæ, inclusus cistæ adsportandis libris inserienti, anno 1621, die 22 martii, pristinae redditus est libertati. Porro Grotii mentem ostendunt opuscula theologica, quarto inserta volumini, pag. 351 et sequentibus.

Pro arminianismo quoque pugnarunt *Simon Episcopus*, et *Stephanus Courcellæus*. Episcopus, qui mortalium lucem adspexit anno 1583, clausit oculos Amstelodami anno 1643. Hujus *Institutiones* pluris æstimabat prælaudatus Grotius quam illarum pretium postularet. Opera autem cuncta in lucem edidit

¹ Louvenstein.

Courcellæus. Is Genevæ ortus et reformatæ, ut vocant, Ecclesiæ pastor in Galliis, ob Arminii sententias a munere depositus fuit, sed in locum Episcopi assumptus a remonstrantibus. Pugnavitque acriter pro Arminio cum Molinæo, Amyraldo et Maresio. Abiit autem ad plures an. 1569. Pro eodem Arminio steterunt quoque *Philippus a Limborch* et *Joannes Clericus*, de quibus proximo sæculo; nam Philippus Limborchius vitam protraxit usque ad annum 1712, et Clericus usque ad annum 1736¹.

Quos memoravi, Molinæus, Amiralduus, Maresius, necnon Vossius et Dallæus addicti novatorum deliramentis, hæc quidem corroborare studuerunt, sed sectam non instituerunt peculiarem. Ac *Petrus Molinæus*, Ecclesiæ calvinistæ aurelianensis minister et Academiæ Lugduno-Batavæ doctor, mortuus Sedani in Campania anno 1658, adversus romanum Pontificem, Purgatorium, indulgentias, peregrinationes et altaria stylum intemperanter exercuit. Samuel autem *Maresius* Picardus, auditor Ludovici Cappellii et Francisci Gomari, a Grotio vocatus *Borboriga*, id est, cœnosus, decessit an. 1675, et contra Volchelium, Blondellum, Dallæum, aliosque gessit litteraria certamina. *Joannes Volchelius* adhæsit socinianis, ejusque opus *De vera religione*, jubente magistratu, an. 1642, Amstelodami flammis addictum fuit. In eum *Samuel Maresius* anno 1651 edidit Groeningæ opus inscriptum, *Hydra socinianismi expugnata*. De Blondello presbyteriano jam diximus. *Joannes Dallæus*, calvinistarum, qui Carentone cœtus agebant, in Galliis pastor, ad evertendas veterum traditiones et sacramenta chrismatis et unctionis extremæ oppugnanda scripsit *De usu Patrum, et de latinorum unctione*. Natus est anno 1594, et mortuus Lutetiæ

¹ Arianismum instaurare, et ab Ecclesiæ incunabulis propagatum, traditumque fuisse a PP. Antenicænis asseruit in Nucleo *Hist. eccl.* Christophorus Sandius. Fidem tamen Antenicænorum PP., non tantum vindicarunt communionis nostræ theologi, sed etiam Samuel Gardinerus et Georgius Bullus, angli, alique. Præexistentiam quoque animorum cum Platone et Origene asseruit Sandius in libro *De origine animæ*, edito anno 1671. Sunt hæc hæterodoxis aliis communia. Proprior videtur Sandii error, Spiritus sancti nomine intelligi omnium angelorum sanctorum genus. Tradidit id Sandius in *Problemate Paradoxon* anno 1678. Illum vero refutavit Christophorus Vittichius, Lugdunensis.

anno 1670. *Joannes Gerardus Vossius*, magnum in litteraria republica nomen, Dordraci natus anno 1577, et defunctus anno 1650, quam mordicus hæretet Calvinii placitis, commonstrat sextum Operum ejus volumen, edit. Amstelodami anno 1701.

Inter calvinianos *Conradus Worstius*, tam arminianis, quam gomaristis oppositus, indigna de Deo protulit, affirmans mutationi obnoxium esse et immensitate carere, nimirum non esse ubique. Fuit autem Worstius Coloniensis, natus an. 1569, mortuus Toningæ in Dania anno 1622. Ejus cadaver Fredericostadium, urbem Norvegiæ, translatum, magna pompa funeris ab arminianis, quibus in cæteris consenserat, elatum fuit. Filium habuit Gullielmum Henricum Worstium, et hunc ministrum arminianæ sectæ in oppido Hollandiæ Warmundo.

Gomaristarum sive calvinistarum rigidorum antesignanus dicitur *Joannes Piscator*, Argentoratensis, qui ob hæresim exulare coactus, Herbornam in Nassovia migravit, obiitque anno 1626. Gomarista item fuit pervicax et acerrimus *Sibrandus Lubbertus*, Frisius, professor Franekeræ (*Franeker*), qui scripsit plura contra Arminium, Worstium, Grotium; interfuit synodo dordracensi, obiitque anno 1625. Quantum vero Sibrandus vapulat ab Episcopo, cæterisque arminianis, tantum celebratur a Sixtino Amama, cæterisque calvinianis.

Isaac *Peyrerius* calvinista, fabulam invexit *Præadamitarum*, commentus ante Adam alios extitisse homines a Deo conditos. Illius dumtaxat in Veteri Testamento narrari generationes, non præexistentium; quos in ejus systemate nec Adæ prævaricatio perdidit, nec delevit universale diluvium. In hanc opinionem descendit Peyrerius, quoniam traditione contempta, videbatur sibi consentanea rationi, nec repugnans Scripturis. Sed error ei veritatis viam patefecit; cum enim æque a calvinistis et a catholicis revinceretur falsitatis, ducto a constanti traditione argumento, cognita ejusdem traditionis auctoritate, sedente Alexandro VII, una cum systemate præadamitico ejuravit hæresim Calvinii traditiones majorum rejicientis. *Peyrerius* fuit Aquitanus genere, patria Burdigalensis, ejusque tractatus *De præadamitis* prodiit in lucem in Hollandia anno 1655. Ante-

quam vulgaretur, ipse Peyrerius impressum librum misit ad Amicum cum versu Ovidii, mutata voce *urbem in ignem*.

Vade, nec invideo, sine me liber ibis in ignem.

Obscuræ atque in suis incunabulis præfocatæ fuerunt hæreses, quarum sectatores dicti sunt metaphoristæ, illuminati et pelagini. *Illuminati*, etiamsi exorti dicantur anno 1575, immo a nonnullis anno 1524, at statim extincti, germinarunt tamen rursus anno 1623 in diœcesi hispalensi. At rursus septem eorum concrematis eodem anno, reliquis in exilium pulsatis, evanuerunt. Hispani dixerunt hujus furfuris homines *los alumbrosos*. In hoc situm istorum deliramentum, quod meditationum suarum vanitatem præferebant divinorum sacramentorum virtuti. *Metaphoristæ*, calvinistarum surculus, autumarunt Dominum Jesum non fuisse revera Verbum Dei, sed Verbi symbolum et metaphoricam quamdam imaginem. Horum antesignanus Daniel Sciamier, qui anno 1604 (Spondanus ait 1603), præfuit synodo huguenotorum Vapinci in Delphinatu, finibusque Provinciæ. *Gap* Galli urbem istam appellant. *Pelagini* nomen habent a quodam Jacobo Philippo, direttore oratorii *S. Pelagiæ* in urbe Mediolani. Proderunt circa annum 1650. Jactabant hi, omnes gregarios suos esse prædestinatos, reprobos alios cunctos; orationem mente peractam lucidiorem inspiratione sacrorum librorum, digniorem Eucharistia, necnon præferendam Redemptioni; etiam peccata recto patrata sine, esse Deo accepta ac salutaria, damnandam carnis mortificationem, quando subicitur spiritui, aliaque perniciosissimæ mysticæ tradebant rudimenta. Hos damnavit Petrus, card. Ottononi, postea pontifex maximus, dum administraret episcopatum brixensem. Tarvisii anno 1659, die 19 sept., eandem hæresim ejuravit Joannes Augustinus Recaldinius e valle Canonica brixensis diœceseos.

Agentes superiori capite de conciliis damnatum diximus librum *De ecclesiastica et politica potestate Edmundi Richerii*. Lingonibus in Gallia celtica Richerius humili leco natus fuit anno 1560, et vita functus Parisiis anno 1630. A defensoribus

pontificiæ auctoritatis vehementes pertulit persecutiones, magistratui, quem *Parlamentum* vocant, summopere acceptus. Cum vero exortis inter Venetorum rempublicam et Paulum V dissidiis, quidam Joannis Gersonis tractatus recusi forent Venetiis, refutati a Ven. Bellarmino, Richerius ardenti animo scripsit Gersonis *Apologiam*, ediditque ulterius anno 1611 librum superius laudatum. In quo docuit, Ecclesiam præcipue conciliorum canone gubernari, romanum Pontificem nil quidquid absque aliis episcopis in rebus magni momenti posse decernere, beneficia quælibet ecclesiastica spatio 1400 annorum communi jure sacris electionibus collata, habere a lege naturali et divina confirmationem. Sua tamen declaratione anno 1629 judicio S. R. Ecclesiæ quidquid scripserat, subjecit, tradiditque *declarationem* illam proprio obsignatam caractere Armando cardinali Richelio¹. Factum id præsertim opera F. Joseph, ord. Min. Capuecinorum, viri in Galliis percelebris et institutoris monialium *Calvarii*.

Per idem ferme tempus *M. Antonius de Dominis* ex-jesuita, archiepiscopus spatensis, in Anglia, quo anno 1616 se contulit, edidit *De republica christiana* opus virulentum. In hoc dejiciens romani Pontificis primatum, commentus est unam sanam et orthodoxam fidem constari posse ex romana, calvinistica, lutherana et anabaptistica. Romam rediens anno 1622, errores suos abjuravit; sed rediens anno 1624 ad ingenium, in Hadriani arce mancipatus carceri, subita raptus est morte, et quamquam resipiscentiæ signa dedisset, illius tamen cadaver una cum scriptis traditum fuit flammis in *Campo Floræ*, eodem anno 1624.

Janseniana hæresis a *Cornelio Jansenio*, episcopo iprensi denominata, magnum sæculo XVII excitavit incendium. Jansenius apud Batavos natus anno 1585, Lovanii doctoris lauream consecutus anno 1617, iprensem cathedram anno 1635, obiit in Ecclesiæ communi anno 1638, scripta sua etiam extremis tabulis, judicio subjeciens romanæ Ecclesiæ. In opere tamen, quod inscripsit *Augustinus*, ad tenebras ab Urbano VIII dam-

¹ Richelieu.

nato, quinque hæreticæ propositiones notatæ sunt, atque anno 1650 a plurimis Galliarum episcopis delatæ ad Innocentium X. Per biennium hac controversia exagitata et discussa, idem Innocentius prædictas propositiones const. *Cum occasione impressionis libri*, etc., tanquam falsas hæreticasque damnavit. Proseripsit illas iterum Alexander VII anno 1664, et rursus Innocentius XII anno 1694, declarans damnatas *in sensu obvio*, quem verba præ se ferunt, ac semper inconcussa manente SS. Augustini ac Thomæ sententia. In illis vero jansenianis propositionibus enuntiatur, aliqua Dei præcepta hominibus justis conantibus et volentibus aliquando esse impossibilia, eosque gratia destitui, qua fiant possibilia; omnem gratiam esse in hoc infirmitatis statu effectricem et illi nunquam resisti; non requiri modo ad merendum vel demerendum libertatem *indifferentiæ*, et hanc pertinere ad semipelagianorum damnatam hæresim; et Christum non esse mortuum pro omnibus.

Exorta ulterius hoc sæculo, prætextu elevandi animas ad spiritualis et mysticæ vitæ perfectionem, secta *quietistarum* perniciosissima. Hujus princeps *Michael Molinos*, Hispanus, diocesis cesarAugustanæ in Aragonia, Romæ vivens magna apparentia probitatis. Turpissimæ hujus mystices elementa sunt, ad nihilum redigi oportere potentias animæ; hanc non debere in aliquo opere active se gerere, et sese regendam committere divinæ voluntati; omnem deponendam esse sollicitudinem, spem, timorem, et desideria quæque virtutum abjicienda; animam omni affectione ita exspoliata in sua quiete orare etiam dum abripitur somno, atque ita superiori parte Deo conjuncta quidquid in inferiori occurrat (videsis ad omnem turpitudinem aditum patefactum) nullam ei, qui semel Deo subjecit arbitrium, inferre maculam, nec superiorem animæ partem vitare. *Molinos* sacræ Inquisitionis jussu in carcerem injectus est anno 1685. Ejus asserta ab Innocentio XI damnata const. *Cælestis Pastor* anno 1687. In carcere obiit anno 1696.

Sectatores Michael Molinos complures habuit; celebriores tamen fuere *Franciscus Malavallius*¹ Massiliensis, *P. Guillore*

¹ Malaval.

jesuita, P. *Le Combe* barnabita, *Gujonia* matrona et *Franciscus de Fenelon* archiepiscopus cameracensis. De istorum libris, confutatione et resipiscencia auctor *Historiæ eccles. impressæ* Coloniae anno 1754, art. 34 sæculi XVII.

Circa hujus sæculi medietatem cœpit in Anglia secta fanaticorum, quos vocant *tremblantes* seu *quakeros*. Hoc eis nomen accessit, quoniam revelationes suas jactantes, magna corporis agitatione, monent unumquemque verbis Apostoli, ut salutem suam operetur *cum timore et tremore*. Principio quidem induti tantum indusio, plebemque londinensem in triviis, compitisque commoventes, tanquam insani cæsi sunt flagris, ipsorum duci *Jacobo Nailor*, qui fuerat castrorum metator, lingua ferro ignito fuit perforata. Non fuerunt tamen extincti, sed vigent etiam nunc, et aliqui extra Italiam vagantur. Dogmatizant cunctos homines esse conditione pares, neminem esse dominum, neminem servum alterius; urbanitatem aspernantur, nec salutem alicui dicunt, neque caput aperiunt; interpretationis Scripturarum munus cuique indiscriminatim concedi autumant; cæterum jus suum quibuslibet in reliquo tribuunt.

Vixerunt præterea sæculo XVII perditissimi athei, quorum princeps fuit *Benedictus de Spinosa* Amstelodami judaico genere natus, sed et judaicæ et christianæ religionis desertor. Nova methodo et geometras imitatus instaurare ausus est atheismum emisso in lucem anno 1670 Amstelodami, non, ut fert titulus, Hamburgi, *Tractatu theologico-politico*, in quo tradit Deum non esse nisi materiam ubique diffusam, vim naturæ in omni re disseminatam, quæ vegetior fuerit in prophetis, quorum oracula a vividiori et subtiliori materia fluxerint, imaginationem excitante acriorem, et nihil referre utrum uni vel alteri religioni quis interius adhæreat, modo exteriori cultu eam profiteatur, quæ obtinet vel quam exigit politia. Non est novum systema Spinosæ. Plures illi præluserunt epicurei¹, et qui cum Lucano in libro IX *Pharsaliæ* aiunt :

¹ Alexander quidam epicureus, de quo Albertus Magnus in I *Phys.* Almaricus memoratus a Prateolo in *Catalogo hæc.* redactus anno 1208 in cineres. Hujus discipulus David de Dinant. Quidam etiam mahumetani,

Estne Dei sedes nisi terra, et pontus, et aer,
Et cælum, et virtus? Superos quid quærimus ultra?
Juppiter est quodcumque vides, quocumque moveris.

Obiit Spinosa Hagæ comitis in Hollandia anno 1677, exacto vix anno ætatis suæ 44.

Pari cum Spinosa impietate Deum esse negavit *Lucilius Vanini* Neapolitanus, vivus exustus Tolosæ¹. Etiam in Prussia circa annum 1673 quædam atheismi semina spargebat *Mathias Kunzen*.

Reliquos breviter percurramus. Anno 1614 in Thuringia *Ezechiel Medem* se nunc Dei Verbum, nunc Michaellem archangelum nominabat. Similia effutiebant *Antonius Zingarella*, *Maria*, soror tertii ordinis S. Francisci, et *F. Viventius August.* exalceatus, combusti anno 1621 Panormi. Romæ in campo Floræ igni tradita anno 1661 imago *Francisci Borri*, dogmatizantis Mariam esse deam et in ejus utero humanam assumpsisse carnem Spiritum sanctum. Eodem anno Londini suspensus est *Venerius* quidam doliarius, qui erecto vexillo cum inscriptione, *Vivat Dominus Jesus*, monarchias omnes evertere stulte ac impie meditabatur. Combustus Parisiis anno 1662 *Simon Morinus*, jactans venturum quam cito Christum in gloria, sibimet corporaliter conjunctum. Flammis item traditus in Moscovia anno 1674 *Quirinus Kuhlmanus*, pseudopropheta impudentissimus. Risu digna tanquam sibi divinitus revelata tradidit *Antoniola Bourignonia*, orta Lilloæ in Belgio, et defuncta Franqueræ anno 1680. Aiebat enim Adam ante lapsum fuisse utriusque sexus et filios pariturum absque muliebri concubitu, ipsumque revera hoc pacto genuisse humanam Christi naturam.

Inter errores ab Alexandro VII damnatos anno 1690 connumerantur 34 propositiones jansenistarum. At damnavit quo-

qui appellantur *Egl-Eltabkik*, aliique dicti *Zindiktes* fortassis nomine sadducæorum, qui dicebant non esse resurrectionem, neque angelum, neque Spiritum, ut legitur Act. apost., cap. xxiii, 8.

¹ Anno 1619 natus erat Taurisani in Apulia. Spinosistis quoque adnumeratur *Andreas Cisalpinus Aretinus*, qui obiit Romæ anno 1603, medicus Clementis VIII.

que *peccatum philosophicum*, quod propugnari cœperat Divioni circa annum 1686 auctore *P. Meunier* Jesuita. Permultas propositiones ad laxitatem morum tendentes proscripsit anno 1679 Innocentius XI. Apologiam casuistarum anno 1658 præsules Galliarum. *Antonii Sanctarelli* Jesuitæ doctrina anno 1627 damnata est a theologis parisiensibus¹, tanquam patrocinareretur molientibus vitæ regum insidias; sed eodem tempore richerianos deprimentes ecclesiasticam potestatem cohibuerunt cardinales Rupefucaldius et Richelius. Cœperat autem superiori sæculo exagitari quæstio, an rex tyrannus vel hæreticus licite possit occidi. Quæ cum nimia libertate tractaretur, Henricus III, rex Galliarum, a Jacobo Clemente gladio confossus est anno 1589 audaci facinore. Illius exemplum secutus Joannes *Chastel*, juvenis improbus ac super ætatem facinorosus, anno 1594 pugione Henricum IV tentavit confodere². Et quoniam interrogatus, ubinam tantum sibi licere crimen didicisset, respondit edoctum se in schola Jesuitarum; in scriptis *Joannis Guignard* ejusdem societatis in collegio claromontano S. theologiæ professoris, repertis ejusdem perversitatis munimentis, Joannes *Chastel* prædicto anno 1594, die 29 decembris, et *Guignardus* proximo anno 1595, die septima januarii, extremo supplicio puniti sunt, in exilium pulsus Jesuitis omnibus, in Galliis commorantibus. Vide Thuanum libro CXII, Davilam lib. XIV, et *Hist. Soc. Jesu* P. Jovenci, tom. II, pag. 5, qui *Guignardum* martyrio coronatum affirmat.

Erroribus æquiparantur excedentes laudes sanctorum, v. g. si præferatur S. Ignatii nomen in charta scriptum nomini Dei³ prolato a Moyse, hujusque virgæ in signis patris; atque his similia censuris inusta Parisiis anno 1611, de quibus *Abrégé*

¹ Ejusdem Sanctarelli scripta anno 1626, die 14 martii, Parisiis fuerunt combusta. Subierunt idem fatum anno 1757 opera PP. Busembaum et La Croix ob factam cuique potestatem occidendi tyrannos, flammis tradita Tolosæ et Burdigalæ; necnon Parisiis, anno 1738, die 17 martii, *Epistola* NN. Cosmopoli, verius Lucæ, superiori anno labente in eorundem operum defensionem procusa.

² A quo Henricus IV occisus fuit, dicitur inferius in appendice.

³ Tetragrammato *Jehova*.

de *l'Histoire ecclés.* tom. X, pag. 244, præcitatæ editionis coloniensis¹.

CAPUT IV.

RECENSENTUR SCRIPTORES ECCLESIASTICI PRÆSTANTIORES SÆCULI DECIMI SEPTIMI.

Quanti sæculo XVII floruerint viri litteris et doctrina conspicui, ex tabulis chronologicis Gravesonii, aliorumque potest deprehendi. Apud Gravesonium nempe recensentur ex scriptoribus Galliarum nullo regularium ordinum voto obstrictis 11. Ecclesiastica dignitate insigniti theologi ex clero seculari plusquam 20. Interpretes Scripturarum 12. Historici 24. Ascetici 6. Jureconsulti 14. In patria lingua expolienda exercitatissimi 7, calvinianis 11 prætermisissis. Ex Italis sacræ et profanæ eruditionis et antiquitatis studiosi 19. Alii exteri quidem, sed in Italia commorati ecclesiasticæ historiæ cultores eximii 5, et utriusque juris scientissimi 3. Ex Germanis historici, antiquarii et orientalium linguarum cultores 12. Ex Belgicis in vario disciplinarum genere celeberrimi 22. Ex Hispanis 6. Ex Anglis 11. Quid vero de monachis et ordinum regularium viris conspicuis? Enumerat idem Graveson ordinis S. Benedicti scriptores præstantissimos 18. Cistercienses 3. Carthusianum unum, alterum Camaldulensem. Ordinis Prædicatorum 74. Ordinis S. Francisci 17. Augustinensium 9. Canonicorum regularium 5. Carmelitarum 2. Carmelitarum excalceatorum 8. Societatis Jesu 91. Congregationis Oratorii Jesu 15. Oratorii S. Philippi 4. Ordinis B. M. de Mercede 1. Clericorum regularium S. Pauli item 1. Theatinorum pariter 1. Congregationis Doctrinæ christianæ 2. Ordinis denique Minimorum, sive S. Francisci de Paula 8. Horum vero si vel solum nomen veli-

¹ Vertente sæculo XVII exorta est apud Anglos nova quædam secta *rationalistarum* seu *latitudinariorum*, cujus anno 1663 fundamenta jecit Eduardus, baro Herbert, in tractatu *De religione gentilium*, Amstelodami procuso. Hujus sectæ doctrina est, nihil fide tenendum esse, quod naturali rationi non sit consentaneum, nec tantum non repugnans, verum etiam accommodatum ac pervium.

que *peccatum philosophicum*, quod propugnari cœperat Divioni circa annum 1686 auctore *P. Meunier* Jesuita. Permultas propositiones ad laxitatem morum tendentes proscripsit anno 1679 Innocentius XI. Apologiam casuistarum anno 1658 præsules Galliarum. *Antonii Sanctarelli* Jesuitæ doctrina anno 1627 damnata est a theologis parisiensibus¹, tanquam patrocinareretur molientibus vitæ regum insidias; sed eodem tempore *richerianos* deprimentes ecclesiasticam potestatem cohibuerunt cardinales *Rupescaldius* et *Richelius*. Cœperat autem superiori sæculo exagitari quæstio, an rex tyrannus vel hæreticus licite possit occidi. Quæ cum nimia libertate tractaretur, *Henricus III*, rex Galliarum, a *Jacobo Clemente* gladio confossus est anno 1589 audaci facinore. Illius exemplum secutus *Joannes Chastel*, juvenis improbus ac super ætatem facinorosus, anno 1594 pugione *Henricum IV* tentavit confodere². Et quoniam interrogatus, ubinam tantum sibi licere crimen didicisset, respondit edoctum se in schola Jesuitarum; in scriptis *Joannis Guignard* ejusdem societatis in collegio claromontano S. theologiæ professoris, repertis ejusdem perversitatis munimentis, *Joannes Chastel* prædicto anno 1594, die 29 decembris, et *Guignardus* proximo anno 1595, die septima januarii, extremo supplicio puniti sunt, in exilium pulsus Jesuitis omnibus, in Galliis commorantibus. Vide *Thuanum* libro CXII, *Davilam* lib. XIV, et *Hist. Soc. Jesu* P. *Jovenci*, tom. II, pag. 5, qui *Guignardum* martyrio coronatum affirmat.

Erroribus æquiparantur excedentes laudes sanctorum, v. g. si præferatur S. *Ignatii* nomen in charta scriptum nomini Dei³ prolato a *Moyse*, hujusque virgæ in signis patris; atque his similia censuris inusta *Parisiis* anno 1611, de quibus *Abrégé*

¹ Ejusdem *Sanctarelli* scripta anno 1626, die 14 martii, *Parisiis* fuerunt combusta. Subierunt idem fatum anno 1757 opera PP. *Busembaum* et *La Croix* ob factam cuique potestatem occidendi tyrannos, flammis tradita *Tolosæ* et *Burdigalæ*; necnon *Parisiis*, anno 1738, die 17 martii, *Epistola NN.* *Cosmopoli*, verius *Luçæ*, superiori anno labente in eorundem operum defensionem procusa.

² A quo *Henricus IV* occisus fuit, dicitur inferius in appendice.

³ Tetragrammato *Jehova*.

de *l'Histoire ecclés.* tom. X, pag. 244, præcitatæ editionis *coloniensis*¹.

CAPUT IV.

RECENSENTUR SCRIPTORES ECCLESIASTICI PRÆSTANTIORES SÆCULI DECIMI SEPTIMI.

Quanti sæculo XVII floruerint viri litteris et doctrina conspicui, ex tabulis chronologicis *Gravesonii*, aliorumque potest deprehendi. Apud *Gravesonium* nempe recensentur ex scriptoribus Galliarum nullo regularium ordinum voto obstrictis 11. Ecclesiastica dignitate insigniti theologi ex clero seculari plusquam 20. Interpretes Scripturarum 12. Historici 24. Ascetici 6. Jureconsulti 14. In patria lingua expolienda exercitatissimi 7, calvinianis 11 prætermisissis. Ex *Italis* sacræ et profanæ eruditionis et antiquitatis studiosi 19. Alii exteri quidem, sed in *Italia* commorati ecclesiasticæ historiæ cultores eximii 5, et utriusque juris scientissimi 3. Ex *Germanis* historici, antiquarii et orientalium linguarum cultores 12. Ex *Belgicis* in vario disciplinarum genere celeberrimi 22. Ex *Hispanis* 6. Ex *Anglis* 11. Quid vero de monachis et ordinum regularium viris conspicuis? Enumerat idem *Graveson* ordinis S. *Benedicti* scriptores præstantissimos 18. *Cistercienses* 3. *Carthusianum* unum, alterum *Camaldulensem*. Ordinis *Prædicatorum* 74. Ordinis S. *Francisci* 17. *Augustinensium* 9. *Canonicorum regularium* 5. *Carmelitarum* 2. *Carmelitarum excalceatorum* 8. *Societatis Jesu* 91. *Congregationis Oratorii Jesu* 15. *Oratorii S. Philippi* 4. Ordinis B. M. de *Mercede* 1. *Clericorum regularium S. Pauli* item 1. *Theatinorum* pariter 1. *Congregationis Doctrinæ christianæ* 2. Ordinis denique *Minimorum*, sive S. *Francisci de Paula* 8. Horum vero si vel solum nomen veli-

¹ Vertente sæculo XVII exorta est apud *Anglos* nova quædam secta *rationalistarum* seu *latitudinariorum*, cujus anno 1663 fundamenta jecit *Eduardus*, baro *Herbert*, in tractatu *De religione gentilium*, *Amstelodami* procuso. Hujus sectæ doctrina est, nihil fide tenendum esse, quod naturali rationi non sit consentaneum, nec tantum non repugnans, verum etiam accommodatum ac pervium.

mus exscribere, ultra fines compendii historici progredi necessum erit. Quamobrem præstantiores tantummodo recensere debemus.

Equum est, ut initio laudetur nomen celeberrimum *S. Francisci Salesii*, qui natus in diœcesi genevensi an. 1567, initio hujus sæculi, nempe anno 1602 consecratus est episcopus, an. 1622 castissimam animam Deo reddidit, et anno 1663 sanctorum fastis adscriptus fuit. Ille enim pietatis iter calcantibus institutiones tradidit saluberrimas, et sanctimonialibus devotionis, charitatis, fidei et perfectionis semitas exemplis, scriptisque monstravit.

Ludovici *Molinæ*, Societatis Jesu theologi, cujus superiori sæculo mentionem fecimus, obitus contigit an. 1601. Hujus doctrina circa concordiam libertatis et gratiæ a FF. Prædicatoribus impugnata, plurimorum theologorum exercuit ingenia. Illam enim *Dominicus Bannes* et *Franciscus Zumel*, tanquam semipelagianis affinem traduxerant, et hi vicissim doctrinæ proximæ Calvinii erroribus fuerunt insimulati. Illam Hispaniarum Universitates an. 1595 et 96 proscripserant; atque an. 1597 adversus eam Philippo II, Hispaniarum regi, eruditissimum libellum obtulit celebris Dominicanus *Lanusa*. Is obiit an. 1625 Lobeti in Aragonia¹. Hinc exortæ *Congregationes de Auxiliis* sub Clemente VIII et Paulo V inceptæ an. 1598, absolutæ anno 1607. Bulla tamen contra *Molinæ* errores conscripta et consultorum manu signata suspensa est, et salva charitate potest propugnari molinistarum atque thomistarum sententiæ².

¹ Albarracin.

² Neque Ludovicus Molina, neque illius discipuli docent tam prædestinationem ad gloriam, quam prædestinationem ad gratiam esse ex præscientia meritorum. De prædestinatione ad gloriam id quidem tenent complures, sed loquuntur de præscientia meritorum, quæ cum gratiæ adjutorio comparantur. Prædestinationem vero ad gratiam esse ex prævisis meritis est pelagiana hæresis, ipsis molinistis fatentibus. Horum itaque sententiam non recte quidam describunt, ut fecit in *Hist. italo sermone* conscripta Franciscus Maria Ottieri, vol. VI, lib. XVII, ad an. 1713, pag. edit. romanæ 314.

Pugnarunt pro gratia efficaci præ cæteris *Thomas de Lemos* et *Didacus Alvarez*, ord. Præd., *Jacobus Le Bossu*, monachus S. Benedicti, et *Gregorius Nunnus Coronellus*, nostri augustini instituti. Thomas de Lemos naturæ concessit anno 1629, ejusque *Panoplia* typis edita fuit an. 1676; Alvarez, qui de auxiliis spissum conscripsit volumen, obiit archiepiscopus tranensis an. 1640. Nunnus Coronellus Lusitanus, congregationum *de Auxiliis* a secretis, tanta adversus Molinam ipse scripsit, et ab aliis scripta collegit, ut nihil ad controversiam illam pertinens possit desiderari; inedita sunt tamen, et in romano S. Augustini archivio recondita. De Jacobo Le Bossu vide *Historiam* P. Serry prope finem.

Decem Jesuitæ sententiam de efficacia divinæ gratiæ oppugnare studuerunt occasione prædictorum dissidiorum, videlicet, *Michael Vasquez*, *Petrus Arrubal*, *Benedictus Perreries*, *Mutius Vitelleschus*, *Christophorus Cobos*, *Bernardinus Rosignolius*, *Bartholomæus Perez*, *Joannes Azorius*, *Gregorius de Valentia* et *Benedictus Justinianus*. Hi subscripserunt libro, cui titulus, *Confutatio cujusdam sententiæ falsæ de efficacia divinæ gratiæ*, eundemque librum a septem Germaniæ Universitatibus et una Lotharingiæ approbari curarunt. In quinto doctrinæ molinisticæ examine, quod cœpit sub Clemente VIII an. 1602, die 20 martii, prælaudatus *Gregorius de Valentia* quædam S. P. Augustini verba ex lib. XIX *De Civ. Dei* corrumpebat, atque a Pontifice reprehensus, deliquio corruit, et Neapolim concedens brevi tempore supervixit.

At quoniam aliquos nunc theologos memoravi, nefas est alios quosdam præclarissimos præterire. Quis enim vel a limine theologiam salutavit, cui ignota sint *Francisci Suaresii* et *Gabrielis Vasquez* nomina celeberrima? Suaresio quidem nullum legimus modestiorem et doctiorem, atque nullum liberiori acrioremque Vasquesio. Suarez autem obiit anno 1615. Vasquez an. 1604. Protulit istos fecunda doctissimorum virorum parens Societas Jesu, quæ ulterius genuit cardinalem *de Lugo*, *Fonsecam*, *Gabrielem Heno*, *Thyrsum Gonzalez*, atque iis clariores paulo post numerandos. Nunc enim nobis quos-

dam e schola theologos commemorantibus. occurrunt thomistæ doctissimi *Joannes a S. Thoma*, *Petrus Ledesma*, *Joannes Baptista Gonet*, *Antoninus Reginaldus*, *Gonzalez duo*, *Vincen- tius Contentionus*, etc. Sapientissimi item inter theologos hu- jus sæculi XVII habentur *Franciscus Sylvius*, *Gulielmus Estius* et *Gummarus Huygens*, inter scriptores Belgas celebratissimi. Floruerunt in angustiniana familia *Angelus Rocca*, *Augustinus Gibbon*, *Lambertus Le Drou*, *Augustinus Lubinus*, *Nicolaus Gavardi*, *Christianus Lupus*. In Seraphico ordine *Claudius Frassen*, *Franciscus Macedo*, *M. Antonius Capellus*, etc.

Inter purpuratos Patres immortalitatem famæ consecuti sunt *Cæsar Baronius*, *Robertus Bellarminus*, *Jacobus David Perronius*, *Joannes Bona*, *Laurentius Brancatus de Lauræa* et *Henricus Norisius*. Cæsar Baronius, congreg. Oratorii S. Phi- lippi, Soræ natus an. 1538, obiit an. 1607, et magnum opus ecclesiasticorum Annalium improbo labore ad an. 1198 per- duxit, et Martyrologium romanum perpetuis notis illustravit. Robertus Bellarminus Pollitianus, Societatis Jesu, nepos e so- rore marcelli II, natus an. 1542, vita functus anno 1621, præter alia permulta insigne controversiarum opus descripsit, a *Jacobo Gretsero*, viro ejusdem Societatis doctissimo, et a *Vito Erbmanno* adversus hæreticos vindicatum. In illud quippe Junius, Danaeus Hunnicus, Joannes Gerardus, Amesius, alique heterodoxi scripsere. Carpitur quoque alicubi a Launoio, de quo infra; et quantum spectat ad Pontificum potestatem in *tempo- raliibus* supra reges, a *Joanne Barclai*, qui decessit eodem an. 1621. Ut idem Bellarminus fastis beatorum adscriberetur, non tantum superioribus annis sedente Benedicto XIV, verum etiam an. 1677 sub Innocentio XI, et anno 1711 sub Clemente XI, Jesuitæ irritò conatu tentarunt. Cardinalis *Perronius*, Bernæ in Helvetia natus anno 1556, et vita functus Parisiis an. 1618, fidem Eucharistiæ adversus Mornæum luculentissime propu- gnavit, diluitque omnes regis Anglorum oppositiones, cum musis quoque interdum versatus. *Joannes Bona* Cisterciensis, in urbe Pedemontii Monti Regalis ortus an. 1609, et Romæ tranquilla morte sublatus an. 1674, de rebus liturgicis, de di-

vina psalmodia, de sacrificio missæ et aliis ad vitam asceticam pertinentibus, pie sapienterque tractavit. Laurentius de Lau- ræa, ord. Min. Convent., theologiam asceticam et S. Patris Au- gustini doctrinam de prædestinatione et gratia plurimum illustravit; atque is est, qui magno adjumento esse solet theologis Congregationis sacrorum Rituum. *Henricus Noris*, Augustinianus, tanto celebrior evasit, quantum illum tan- quam Jansenii assecam adversarii studuerunt traducere¹. Immortale sibi nomen comparavit Historia pelagiana, Vindiciis Augustinianis, pluribusque historicis, theologis et chrono- logicis dissertationibus. Veronæ natus fuerat an. 1631, et obiit Romæ an. 1704.

Neque hi tantum, sed alii sapientes viri vaticanam purpu- ram decorarunt, ut *Josephus de Aguirre*, ord. S. Benedicti, clarus theologiæ S. Anselmi commentator, omniumque conciliorum Hispaniæ collector; *Joseph Maria Thomasius*, clericus regularis theatinus, non tam vitæ integritate, quam studio an- tiquitatis ecclesiasticæ, linguarum peritia, editisque libris cons- picuus, et *Cælestinus Sfondratus*, Galliæ vindicatæ auctor, *Nodi* tamen prædestinationis intricator potius quam extricator.

Tanta fuit omnigenæ eruditionis in aliquibus copia, ut ad miraculum videantur exculi. In horum classe haud hæsitanter locamus *Jacobum Sirmondum* et *Dionysium Petavium* Soc. Jesu presbyteros, quibus addendus est *Jacobus Benignus Bos- suet*. Sirmondus Ricomagi in Arvernia natus anno 1559, vixit an- nis 92, atque ab ineunte ætate latina et græca mss. pervolutavit, bibliothecas excussit, numismata et vetustas inscriptiones ins- pexit, nobisque plura occulta antea vel inedita reseravit. Peta-

¹ Legantur Norisii opuscula. Illius *Historia pelagiana* cum Vindiciis augustinianis, absque prævio decreto, aut malignantium fraude, aut nimia oscitantia, indici expurgatorio S. Inquisitionis Hispaniarum inserta, illinc deleta est mandato inquisitoris generalis Emmanuelis, archiepiscopi Pharsaliæ, adeo ut Cl. Norisii opera ab erudito auctore litterariorum ephemeridum, quæ Florentiæ prodeunt in lucem, recte dicantur: *Argentum igne examinatum, purgatum terræ, purgatum septuplum*. Psalm. xi, 7. Prælaudatum decretum hispanicum emanatum fuit anno 1738, die 28 januar.

vius Aurelianensis hanc lucem anno 1585 adspexit, obiitque an. 1652. Hunc inter Jesuitas Aquilam vocant. Edidit Synesium, Epiphanium illustravit, tempora digessit, exagitavit Scaligerum, Themistii et Juliani orationes notis locupletavit, poemata et epistolas concinnavit, et dogmata Patrum amplissimis voluminibus explanavit¹. *Bossuetius*, meldensis episcopus, Divioni in Burgundia natus an. 1627, decessit an. 1704. Quæ autem is conscripsit in libris *Variationum* adversus hæreticos, in Isaiam de vaticinio partus virginei contra reviviscentem sua ætate quietismum, compendium universalis historiæ, de gratia ac libertate juxta Augustini doctrinam, funebres orationes, aliaque moralia et polemica bene multa, missa *Defensione* proluxa propositionum cleri gallicani an. 1682, hæc, inquam, admiratione potius digna censentur, quam laudè.

In historia illustranda sedulam impenderunt operam *Henricus Spondanus*, episcopus apamiensis, qui scripsit *Annales sacros* a creatione mundi ad hujus reparationem, cardinalis Baronii opus in *Epitomen* redegit, et usque ad annum 1640 deduxit. Quamquam in *Annalium* Baronii prosecutione insudarunt plurimum *Odoricus Raynaldus* et *Jacobus Laderchius*, ejusdem cum Baronio congregationis. In prædictos autem *Annales* Baronii eruditas, historicas, criticasque animadversiones edidit *Antonius Pagi*, ord. Min. conventualium, natus in Provincia loco humili, et vita functus anno 1699. Hujus postrema scripta perpolivit complevitque *Franciscus Pagi*, ejus nepos, de historia romanorum Pontificum optime meritis. Acta sanctorum colligere et in lucem edere cepit *Joannes Bollandus*, Soc. Jesu, executus consilium, quod conceperat P. Heribertus Rosweidus ejusdem Societatis. Prodierunt ingentis operis duo priora volumina an. 1643. Huic admovere deinde manus viri docti, laborumque patientissimi Henschenius, Papebrochius,

¹ *Petavius* posteaquam lib. IX *Theolog. Dogmatum* S. P. Aug. doctrinam de prædestinatione docte exposuerat et vindicaverat, addidit librum X, cujus priori capiti titulum fecit: *Retractatur Augustini sententia*, etc. Causam puto omnibus esse compertam. Vide *Abreg. Hist. eccl.* tom. X, edito anno 1754, pag. 323.

Beartius, *Janninghus*, *Sollierius*, *Pineus*, *Cuper*, *Boschius*, *Stiltingus*, *Suyschen* et *Perierius*. Trident. conc. historiam conscripsit *Sfortia card. Pallavicinus*¹, ejusdem Soc. Jesu, eamque latinitate donavit consocius *Joannes Baptista Giattinus*. Obiit card. Pallavicinus an. 1667, ejusque scopus fuit refutare historiam *Pauli Sarpi*, ord. Serv. theologi reipublicæ Venetæ, viri præditi felici et præcoci ingenio, et quamvis a theologis multis dissentiat, procul dubio doctissimi. Decessit Sarpus anno 1623. Historiam et *Annales* Ordinum regularium plures scripserunt, ut FF. *Prædicat. Thomas Malvenda*, ord. Minorum *Lucas Wadingus*, Capuccinorum *Zacharias Boverius*, Augustinensium Eremitarum *Aloysius Torelli*, Societatis Jesu *Maffæus Orlandinus*, etc. Italiam sacram *Ferdinandus Ughelli* Cisterciensis.

Ecclesiasticæ antiquitatis, quæ historiæ anima dici potest, studiosissimi fuerunt et præclara edidere monumenta *Antonius Gallonius*, congreg. Oratorii S. Philippi, qui scripsit de SS. martyrum cruciatibus, et obiit an. 1617. Subterranea urbis Romæ, plurimamque ibi recondita monumenta lustravit *Paulus Aringhus* ejusdem congregationis, qui decessit an. 1676. Martyrologium sui ordinis edidit 1629 *Hugo Menardus* Benedictinus; idem an. 1642 perpetuis adnotationibus illustravit *Sacramentarium* S. Gregorii Magni. *Hugo Menardus* obiit anno 1644. *Petrus* de Marca, cujus extat *Concordia sacerdotii et imperii*, opera Stephani Baluzii semel iterumque in lucem edita cum Vita auctoris, notisque, decessit an. 1656 Parisiis, renunciatus ejusdem urbis archiepiscopus. *Leo Allatius*, qui post Lucam Holstenium custos fuit vaticanæ bibliothecæ, obiitque an. 1669, plura scripsit aptissima ad Græcorum confutandos errores. *Philippi Labbei*, Soc. Jesu, qui fati cessit an. 1667, habemus præter alia complura concordiam chronologicam, sui ipsius et Philippi Brietii, et Collectionem magnam conciliorum; in quo

¹ Scripserunt Jesuitæ quidam, videlicet PP. *Conti* et *Gobien*, de cæremoniis et religione Sinensium, tam immodica Confucii ejusque virtutum laudatione, ut quinque famosæ propositiones ex illorum libris depromptæ a sacra Facultate parisiensi proscriptæ fuerint an. 1700, die 18 oct.

eruditionis genere ferventissimum ingenium suum exercuit quoque *Joannes Harduinus*, itidem Jesuita. *Lucas Acherius*, ord. S. Benedicti, innumera, quæ latebant, monumenta publici juris fecit, sublatus pio obitu Parisiis an. 1685. *Joannis Launoii*, doctoris sorbonici, qui extinctus est an. 1678, ingentia habentur, varique argumenti volumina, in quibus aliqui styli damnant intemperiem, aliqui nimiam rerum verborumque repetitionem¹. Græcorum ritus accurate explicavit *Jacobus Goarius*, ord. Præd., qui obiit an. 1653. Græcorumque Patrum inedita olim opera vertit, vulgavitque *Franciscus Combesis* ejusdem ordinis, qui fato cessit an. 1679. *Henrici et Adriani de Valois* fratrum, præclarum in litteraria republica nomen; ille enim Græcos historicos Eusebium, Socratem, Sozomenum, Theodoretum, Evagrium, Philostorgium et Theodorum lectorem latina vertit lingua, notisque illustravit; iste Galliam exquisitis dissertationibus reddidit notiozem. Henricus vero decessit an. 1676, et Adrianus an. 1692. Opera Patrum qui sub tempora apostolorum floruerunt collegit, notisque exornavit *Joannes Baptista Cotelerius*, ejus mors consignatur an. 1686. Quæ sacram chronologiam et geographiam haud mediocriter dilucidant, romanorumque Pontificum propugnant auctoritatem, magno labore collegit *Emmanuel a Schelstrate* Belga, qui decessit Romæ anno 1692, postquam de Ecclesia africana, de patriarchatu

¹ *Launoii* liber inscriptus, *Véritable Tradition de l'Eglise sur la prédestination et la grâce*, typis procussus Leodii an. 1702, in S. P. Augustinum injuriarum plenissimus, damnatus fuit a Clemente XI, pontifice maximo an. 1704, die 28 januarii. Hyacinthus Serry, ord. Prædicatorum, de quo sæculo proximo, non solum contra Launoium vindicias Augustini elucubravit, verum etiam lepidula epistola, quasi ex Elisiis data, ostendit, quidquid Launoius in Augustinum effudit, depromptum fuisse ex Scripturis, religiosissimæ alias, sanctissimæque Societatis Jesu, quorum enumerat saltem viginti, nempe *Andream Junium*, *Christophorum Ortegam*, *Dionysium Petavium*, *Franciscum Annatum*, *Gabrielem Vasquez*, *Jacobum Sirmondum*, *Joannem Adamum*, *Joannem Hamelium*, *Joannem Ituren*, *Joannem Marianam*, *Joannem Martinonum*, *Joannem Baptistam Guesnoy*, *Leonardum Lessium*, *Levinum Le Mayer*, *Ludovicum Molinam*, *Petrum Halloix*, *Petrum L'Abbé*, *Stephanum de Champs*, *Theophilum Raynaudum* et *Thomam Bonartum*.

occidentali, atque de disciplina Arcani, tractatus perutiles juvenili ætate elucubraverat.

In illa utiliori theologia, quæ in stabiliendis fidei nostræ decretis tota versatur, præter Venerabilem Bellarminum, de quo supra, insudavit *Martinus Becanus*, et ipse Soc. Jesu, qui migravit e vita an. 1624¹, ab omnibus ob singularem modestiam laudatus. Eamdem subierunt provinciam *Adrianus* et *Petrus de Walemburch* fratres Batavi, quorum primus episcopus adriopolitanus ac suffraganeus archiepiscopi moguntini, obiit an. 1669, alter episcopus mysiensis et suffraganeus archiepiscopi coloniensis, obiit an. 1675. De sacramento pœnitentiæ et de sacris ordinationibus fuse et erudite pertractavit *Joannes Morinus*, congr. orat. Gallus, qui e vivis excessit an. 1659². Dogmata item Ecclesiæ catholicæ et ecclesiasticam disciplinam exposuit *Ludovicus Tomasinus* ejusdem congregationis, qui e vita migravit an. 1695. His addendi, qui polemica SS. Patrum scripta selectis animadversionibus collustrarunt, ut Optatum Milevitanum *Gabriel Albaspinæus*, episcopus aurelianensis, qui decessit anno 1630. Irenæum adversus hæreses *Franciscus Fevardentius*, qui etiam sub hujus sæculi initia scripsit theomachiam calvinisticam, et Marium Mercatorem *Joannes Garnerius*, Soc. Jesu, qui obiit an. 1681.

Commentaria in sacras litteras elucubrarunt prælaudatæ Societatis viri permulti, inter quos celebrantur *Salianus*, *Mariana*, *Villalpandus*, *Menochius*, *Tirinus*, *Pineda*, *Lurinus*, *Pererius*, *Serarius*, *a Lapide*, etc. Varia sacra et vindicias textus hebraici adversus Morinum edidit *Simeon de Muis*, defunctus an. 1644. Biblia maxima novemdecim comprehensa tomis prægrandibus concinnavit *Joannes de la Haye*, ordinis Minorum.

¹ Plurima scripsit pro fide orthodoxa et pro defensione *Controversiarum* card. Bellarmini, necnon pro Societatis suæ, ejusque beatissimi institutoris honore vindicando *Jacobus Gretserus*, jesuita, de quo Nathanael Sotuel, pag. 369 *Biblioth.*

² Joan. Morinus in castris calvinistarum educatus, Parisiis hæresim abjuravit. Idem fecerunt alii viri doctissimi, Gaspar Scioppius, Willemus Rainoldus, Petrus Pithœus, Henricus Spondanus, Tanaquillus Faber, Bertholdus Nihufius, Isaac Papinus, alique litterarum laude conspicui.

Opera autem *criticorum sacrorum*, id est, adnotationum in sacram Scripturam, variarumque eo inservientium dissertationum, compacta præsertim sunt ex libris protestantium, ac primum prodierunt in lucem novem voluminibus an. 1660 Londini.

De theologia morali pertractarunt Soc. Jesu permulti: *Baunium, Filiutium, Escobarium, Azorium, Tamburinum, Busembaum*, etc., nullus ignorat. Nec tamen benigniores, ut inquirunt, sunt Jesuitæ cuncti, sed exactiores premunt semitas *Paulus Comitulus*, et probabilissimi insectator *Thyrus Gonzalez. Bonus Merbesius, Sambovius* et *Henricus a S. Ignatio*, carmelita belga, prolixè item de doctrina morali scripserunt, laxitates rigidioribus fortasse præceptionibus insectantes. *Apologiam* casuistarum tot præsulum Galliarum censuris dispunctam, omittimus. Italica lingua sive catechesibus, sive concionibus nemo copiosius et elegantius scripsit *Paulo Segneri* Soc. Jesu, dignissimo quem parochi et Verbi Dei præcones studeant imitari.

Postremo loco recensendi sunt quidam jansenistarum. Horum antesignanus *Antonius Arnaldus*, cujus opus de frequenti communione editum an. 1643, plura excitavit dissidia, sed majora movit, quæ scripsit de gratia et de morali practica Jesuitarum. Jansenismi notam non effugit liber inscriptus, *Amor pœnitens*, episc. castoriensis, in lucem emissus an. 1687. *Martinus de Barcos*, abbas S. Cyrani, qui an. 1643 refutavit *Prædestinatum* Sirmondi, et an. 1644 palam pro Jansenio certavit. Quædam hujus opera latent sub nomine *Petri Aurelii*. Jansenianis adnumerandus quoque *Blasius Paschalis*, qui sub nomine *Ludovici Montalti* vulgare cœpit an. 1656 *Epistolas provinciales*¹, et qui sub *Vendrochii* nomine illas latinitate donavit et notis corroborare studuit *Petrus Nicolius*. Accedunt directores, cultoresque monasterii Portus Regii *in Campis, Isaac de Saci, Petrus Thomas Fosseus, Nicolaus Fontana, Go-*

¹ *Epistolis provincialibus* nullum datum responsum ante an. 1694, quo in lucem prodit, *Entretiens de Cléandre et d'Eudoxe*. Hoc opus celebri apologia refutatum fuit an. 1696 et seq. XVIII aliis epistolis a P. Matthæo Petitdidier, monacho ordinis S. Benedicti.

thefridus Hermant, etc. Hos inter recensent quoque Cl. *Tillemontium*, qui mortuus cum magna pietate ac religione anno 1688, in templo illius monasterii¹, quod semper coluerat, sepultus fuit. Sui et fictitio *Vincentii Lenis* nomine scripsit pro Jansenio *Libertus Froemondus*, doctor lovaniensis, extinctus an. 1653.

Adversus jansenistas et bajaranistas acuerunt stylum *Stephanus Descamps, Franciscus Annatus, Joannes Martinus Ripalda* et *Joannes Martinonus* seu *Moraines*, S. J. presbyteri. Sed non sinit, ut ulterius progrediamur, præfixa brevitatis.

CAPUT V.

AUGUSTISSIMORUM CÆSARUM ET SANCTORUM QUORUMDAM RECENSIO.

Rodolphum II imperatorem, vita functum absque liberis anno 1612, IV idus januarii, dictum est alibi. Eodem itaque anno mense junio Francofurti electus est *Mathias*, ejusdem Rodulphi frater, rex Bohemiæ et Hungariæ, qui ob grassantem lutheranam hæresim Praga Viennam Austriæ transtulit imperii sedem. Cum autem Mathias ex Anna, filia Ferdinandi Austriæ, uxore sua, nullum suscepisset filium, adoptavit Ferdinandum, filium Caroli Austriaci, filii Ferdinandi I, imperatoris, et Mariæ filiæ Alberti, ducis Bavarie, eique an. 1617 cessit Bohemiam et anno insequenti regnum etiam Hungariæ. Protestantes per hæc tempora pervicatiores effecti magna christianæ reipublicæ attulerunt incommoda. Ipse vero imperator contracto ex animi tristitia languore, vita excessit anno 1619, VI idus martii.

Illi itaque successit prælaudatus *Ferdinandus* hujus nominis II, evectus ad imperii fastigium citato anno 1619, V kalendas septembris. Rexit autem imperium usque ad annum 1637, quo decessit apoplexia correptus 8 die februarii. Fredericum Palatinum anno 1620 superavit, recuperata Bohemia, atque anno 1623 reddita fuit Bavaria duci Maximiliano, hostibus a Casare attritis. Anno rursus 1626, ductor Cæsarei exercitus *Valstein* prostravit hæreticorum phalanges, et Danos Augusti

¹ Monasterium illud an. 1709 dirutum fuit.

Opera autem *criticorum sacrorum*, id est, adnotationum in sacram Scripturam, variarumque eo inservientium dissertationum, compacta præsertim sunt ex libris protestantium, ac primum prodierunt in lucem novem voluminibus an. 1660 Londini.

De theologia morali pertractarunt Soc. Jesu permulti: *Baunium, Filiutium, Escobarium, Azorium, Tamburinum, Busembaum*, etc., nullus ignorat. Nec tamen benigniores, ut inquirunt, sunt Jesuitæ cuncti, sed exactiores premunt semitas *Paulus Comitulus*, et probabilissimi insectator *Thyrsus Gonzalez. Bonus Merbesius, Sambovius* et *Henricus a S. Ignatio*, carmelita belga, prolixè item de doctrina morali scripserunt, laxitates rigidioribus fortasse præceptionibus insectantes. *Apologiam* casuistarum tot præsulum Galliarum censuris dispunctam, omittimus. Italica lingua sive catechesibus, sive concionibus nemo copiosius et elegantius scripsit *Paulo Segneri* Soc. Jesu, dignissimo quem parochi et Verbi Dei præcones studeant imitari.

Postremo loco recensendi sunt quidam jansenistarum. Horum antesignanus *Antonius Arnaldus*, cujus opus de frequenti communione editum an. 1643, plura excitavit dissidia, sed majora movit, quæ scripsit de gratia et de morali practica Jesuitarum. Jansenismi notam non effugit liber inscriptus, *Amor pœnitens*, episc. castoriensis, in lucem emissus an. 1687. *Martinus de Barcos*, abbas S. Cyrani, qui an. 1643 refutavit *Prædestinatum* Sirmondi, et an. 1644 palam pro Jansenio certavit. Quædam hujus opera latent sub nomine *Petri Aurelii*. Jansenianis adnumerandus quoque *Blasius Paschalis*, qui sub nomine *Ludovici Montalti* vulgare cœpit an. 1656 *Epistolas provinciales*¹, et qui sub *Vendrochii* nomine illas latinitate donavit et notis corroborare studuit *Petrus Nicolius*. Accedunt directores, cultoresque monasterii Portus Regii *in Campis*, *Isaac de Saci, Petrus Thomas Fosseus, Nicolaus Fontana, Go-*

¹ *Epistolis provincialibus* nullum datum responsum ante an. 1694, quo in lucem prodit, *Entretiens de Cléandre et d'Eudoxe*. Hoc opus celebri apologia refutatum fuit an. 1696 et seq. XVIII aliis epistolis a P. Matthæo Petitdidier, monacho ordinis S. Benedicti.

thefridus Hermant, etc. Hos inter recensent quoque Cl. *Tillemontium*, qui mortuus cum magna pietate ac religione anno 1688, in templo illius monasterii¹, quod semper coluerat, sepultus fuit. Sui et fictitio *Vincentii Lenis* nomine scripsit pro Jansenio *Libertus Froemondus*, doctor lovaniensis, extinctus an. 1653.

Adversus jansenistas et bajaranistas acuerunt stylum *Stephanus Descamps, Franciscus Annatus, Joannes Martinus Ripalda* et *Joannes Martinonus* seu *Moraines*, S. J. presbyteri. Sed non sinit, ut ulterius progrediamur, præfixa brevitatis.

CAPUT V.

AUGUSTISSIMORUM CÆSARUM ET SANCTORUM QUORUMDAM RECENSIO.

Rodolphum II imperatorem, vita functum absque liberis anno 1612, IV idus januarii, dictum est alibi. Eodem itaque anno mense junio Francofurti electus est *Mathias*, ejusdem Rodulphi frater, rex Bohemiæ et Hungariæ, qui ob grassantem lutheranam hæresim Praga Viennam Austriæ transtulit imperii sedem. Cum autem Mathias ex Anna, filia Ferdinandi Austriæ, uxore sua, nullum suscepisset filium, adoptavit Ferdinandum, filium Caroli Austriaci, filii Ferdinandi I, imperatoris, et Mariæ filiæ Alberti, ducis Bavarie, eique an. 1617 cessit Bohemiam et anno insequenti regnum etiam Hungariæ. Protestantes per hæc tempora pervicaciores effecti magna christianæ reipublicæ attulerunt incommoda. Ipse vero imperator contracto ex animi tristitia languore, vita excessit anno 1619, VI idus martii.

Illi itaque successit prælaudatus *Ferdinandus* hujus nominis II, evectus ad imperii fastigium citato anno 1619, V kalendas septembris. Rexit autem imperium usque ad annum 1637, quo decessit apoplexia correptus 8 die februarii. Fredericum Palatinum anno 1620 superavit, recuperata Bohemia, atque anno 1623 reddita fuit Bavaria duci Maximiliano, hostibus a Casare attritis. Anno rursus 1626, ductor Cæsarei exercitus *Valstein* prostravit hæreticorum phalanges, et Danos Augusti

¹ Monasterium illud an. 1709 dirutum fuit.

principis arma fugarunt. Mantuam, quam occuparunt Galli, anno 1629 expugnavit, eodemque anno sancivit ut ecclesiastica bona ab hæreticis usurpata restituerentur catholicis¹.

Successit pio, invictoque parenti *Ferdinandus III*, quem ei pepererat Marianna conjux, filia Gulielmi ducis Bavariae. Post diuturna bella, quæ gessit cum Suecis, aliisque, anno 1648 pacem Monasterii cum omnibus iniit, eademque pace in posterum fruens catholice religioni propugnandæ, pietatique exercendæ totus incubuit, donec anno ætatis suæ 49 et imperii 20 decessit Viennæ anno 1657, die aprilis secunda.

Tenuit deinde imperium *Leopoldus*, quem Ferdinando III pepererat Marianna filia Philippi III, regis Hispaniarum. Electus fuit Helenopoli, seu Francofurti anno 1658, die 18 julii, et coronatus proximis kalendis augusti. Fuit itaque post mortem Ferdinandi III interregnum plusquam mensium quindecim. Bellum habuit Leopoldus cum Gallis diuturnum, regnante Ludovico XIV. Conspirantes adversum se plures Hungarorum nobilissimos, anno 1669 capitali pœna mulctavit. Turcarum 240,000 in Hungariam irruerunt anno 1683 et Viennam die 13 julii cinxerunt obsidione; sed abierunt inde, in fugam conversi, cæsis permultis, die 12 septembris a Joanne Subiescki, Poloniae rege, et a Carolo V, duce Lotharingiæ, arrisitque Leopoldo insignis victoria. Lecessitum deinceps imperium turcicum, inito fœdere inter Leopoldum, Innocentium X, venetamque rempublicam, donec anno 1699 sancita pace, quieverunt paululum bellorum strepitus. At rursus pro successione in regna Hispaniarum, vita functo anno 1700 Carolo II rege, inter Leopoldum et Ludovicum vario pugnatum est Marte². Tandem imperator anno 1705, III nonas maii, Viennæ in Austria extinctus est hydrope, anno imperii sui quadragesimo septimo.

¹ Ea occasione PP. Societatis dederunt operam, ut quæ spectabant ad monachos S. Benedicti, monasteria monialium consequerentur, opera P. Lamormani a confessionibus Ferdinandi II.

² *Carolus II*, rex Hispaniæ, testamento instituerat Philippum V, filium Ludovici Galliarum delphini, hæredem suum. Ipse autem Carolus II filius erat Philippi IV, austriaco sanguine procreati.

Præter S. Franciscum Salesium, laudatum superiori capite iv, sanctorum confessorum numerum auxerunt *Vincentius a Paulo*, *Camillus de Lellis*, *Franciscus de Regis*, *Fidelis de Sigmaringa*, *Joseph a Leonissa*, *Franciscus Solanus*; quorum, quod infra cap. vi hujus aut seq. sæculi commemoranda sit solemnis apotheosis, nunc solum nomen describimus. Migrarunt quoque ad cœlestem sponsum sæculo XVII sanctimoniales *Maria Magdalena* de Pazzis Florentina, et *Rosa a S. Maria*, Americana. Martyrio plures coronati sunt hæreticis et infidelibus persequentibus. Hanc promeruit coronam anno 1617 in Perside cum aliis plurimis *Catharina* regina Georgiæ, exquisitissimis suppliciis tentata. In Japonia lento pro fide cremati fuerunt igne anno 1622 *Petrus Zuniga* Augustinensis, *Ludovicus Florez* ordinis Prædicatorum, *Petrus Davila* ord. Minorum et *Carolus Spinula* Januensis, Societatis Jesu. De martyrio *P. Britti* ejusdem Societatis, quod consignatur anno 1695, expectatur apostolicæ Sedis judicium. Quia martyres non facit pœna, sed causa, non sunt in eorum numero computandi decem mille captivi Turcarum, qui seditionem molientes anno 1662 in urbe Mauritaniæ Algerio, crudelissime necati fuere¹.

Vixit hoc sæculo, cœpitque revelationes suas scripto tradere anno 1655 *Maria Agreda*, ord. Min., de cujus libris ac virtutibus non semel est disputatum. Adversus ejus asserta valde affinia scotisticæ theologiæ, censuram tulit anno 1696 sacra Sorbonæ Facultas; nec unquam, quidquid plures moliti sint, ab apostolica Sede fuerunt approbata, imo, cum primum hispanica lingua prodierunt in lucem, rejecta. Nostrum tamen non est, quidquam aut ejus, aut *Catharinæ* matris, patrisque religiosissimi viri detrudere virtutibus. Ad catholicam enim Ecclesiam spectat de his proferre sententiam.

¹ Sunt qui inter martyres recensent *Henricum Garnet*, Soc. J., aliosque anno 1606 et sequenti supplicio affectos, quod conspirassent in *Parlamenti*, ut inquit, *Cameram* abdito pulvere pyrio subvertendam in Anglia, unde eam ob rem catholici omnes fuerunt expulsi*.

* Pater *Garnet* S. J. nullam in hujusmodi conspiratione *pulvis pyrii* cognominata participationem habuit. Vide Cæs. Cantu t. V.
(Continuatoris adnotatio.)

Obierunt præterea in magna sanctitatis fama anno 1641 *Claudius Bernardus*, presbyter divionensis, eodemque anno *Joanna Francisca Fremiot* de Chantal, quæ omnium prima institutum a S. Francisco Salesio ordinem Visitationis ingressa est anno 1610. Hanc modo in beatarum numero veneramur. *Emus*, parochus diocesis senonensis, anno 1644 migravit ad superos; *Joseph Calasancius* institutor Scholarum Piarum, anno 1648; *Vincentius a Paulo* institutor congreg. Missionis anno 1660; *Henricus Michael*, diocesis trevirensis, qui sutores ad officia pietatis revocabat, anno 1666; *Petrus Guillerius*, canonicus regularis Bilumni in Sabaudia, anno 1673, atque anno 1691 *Maria de Cyz*, Leydensis virgo, ad catholicam Ecclesiam a secta calvinistarum Deo prædestinante vocata.

CAPUT VI.

QUENAM SÆCULO XVII IN ECCLESIA CATHOLICA DOCTRINA ET DISCIPLINA VIGUERINT.

Spectantem ad fidem moresque doctrinam sæculo XVII Ecclesia Christi incontaminatam servavit. Nam præter dogmata occasione emergentium hæreseon luculenter exposita et firmiter stabilita, ubi innovatæ fuere, aut primum excogitatæ opiniones ad corruptelam, vel ad impietatem tendentes, opportune confixæ fuerunt et refutatæ. Quod ex magno numero propositionum ab apostolica Sede proscriptarum evidentissime apparet. Enimvero Urbanus VIII anno 1644, damnatos a S. Pio V 79¹ articulos Baii rursus apostolica constitutione perstrinxit; Clemens VIII anno 1602, confessionem factam per litteras, seu internuntium, nullam et irritam declaravit; Innocentius X anno 1653, propositiones 3 Jansenii; Alexander VII anno 1665, propositiones 28, et anno 1666 alias 17; Innocentius XI anno 1679 propositiones 65, atque eodem anno 1679 duas alias prohibuit. Vetuit insuper anno 1682, ne quis utatur aliquo pacto, etiam sine directa vel indirecta revelatione et gravamine pœnitentis, scientia ex confessione acqui-

¹ Alias 76 duobus in unum ter copulatis.

sita, damnans oppositam assertionem. Idem Innocentius XI anno 1687 perniciosissimam mysticam Michaelis de Molinos, hujusque positiones 68 reprobavit. Alexander VIII anno 1690 peccatum philosophicum, deinde propositiones 30 ex jansenistarum fontibus manantes, censuris confixit. Innocentius XII novorum quietistarum et Francisci de Fenelon¹ archiepiscopi cameracensis anno 1699 damnavit propositiones 23.

Ex his edocemur beneficia supernaturalium donorum excedere naturæ fines, gratiam adjuvare, non perimere libertatem, neque hanc vinculo obstringi necessitatis, nullum esse imputabile crimen ubi non adest libertas indifferentiæ, invincibilem ignorantiam excusare a peccato, plura fidei a peccatoribus et infidelibus, quæ non sunt a cupiditate vitiata, ad universos homines Christi redemptionem extendi, non sufficere in sacramento pœnitentiæ attritionem naturalem, eam quæ ex metu gehennæ concipitur bonam esse et ad gratiam disponere, præceptum annuæ communionis non impleri per communionem sacrilegam, veram animæ perfectionem et devotionem non excludere exteriores actus, atque exercitamenta virtutum, aliaque id genus, quæ opponuntur damnatis illis propositionibus².

¹ Qui errores suos palam e suggestu retractavit, magis ob humilitatem et fidei confessionem laudandus, quam propter falsam proscriptamque doctrinam reprehendendus.

² Apologia casuistarum a pluribus Galliarum episcopis et ab apostolica Sede confixa, prodiit auctore P. Pirot S. J. an. 1637. Alexander VII anno 1666 proscripsit propositiones XLV, et Innocentius XI anno 1679 alias propositiones LXV.

Apologias auctorum Societatis conscripsere P. Moja et P. Honoratus Fabri, tum proprio nomine, tum nomine Bernardi Stubrokii.

Antonii Sanctarelli liber a Sorbona damnatus fuit anno 1626. Marianæ item opus *De rege et regis institutione* idem subiit fatum. Vide not. ad cap. III.

Proscriptæ anno 1635 ab archiepiscopo Mechliniæ et exagitatae proximo anno 1636 in comitiis cleri gallicani propositiones XXI Caramuelis, fluentes ex principiis probabilismi. Nota confixæ aliæ septem depromptæ ex tract. Mascarenhas. Aliæ pariter 43 assertæ ab Escobario, Sancio et Petro Michaele de Sanronam; rursus decem et septem a sacra Facultate lovaniensi confixæ anno 1653. Plures demum id. numero 127, in comitiis

Quum autem hoc XVII sæculo cum ingenti librorum copia laxiores quoque opiniones fuerint disseminatæ, episcopi vigilantissimi curarunt collabentem disciplinam restituere et exundantem malitiam coercere. Si quidam ausi sunt affirmare nemini, quamvis prava consuetudine implicato, denegandam esse sacramentalem absolutionem, facilitatem istam coactæ sacerdotum synodi reprobarunt, ut Farfensis 1683, Montisfalisci anno 1692, cæsenatensis anno 1693, bononiensis anno 1698. Socios criminum, seu complices absolvendos non esse a confessario, ut postulat pœnitentiæ ardor et ratio pudoris, decreverunt synodi veliterna anno 1673, faventina 1574, æsina 1683. Arcendas a sacramentis mulieres comptas, fucatas et pectora immodeste nudantes, præter Innocentii XI sanctiones, decrevere synodus senogalliensis anno 1627, juvenacensis anno 1639, faventina 1649, ausculana et cremensis 1688.

Exorta sæculo XVII quæstione, an qui dispensatur ab esu carniæ, sit etiam dispensatus ab unica comestione, variæ fuerunt sententiæ theologorum, ut liquet ex Lessio lib. IV *De justit.*, cap. II, Medina lib. I *Instit. sacerdot.*, § 40, Comitolo *Resp. Moral.* lib. IV, q. XLVI, Azorio *Instit. Moral.* lib. VII, cap. VII, etc. Cum vero jejunium institutum sit ad frenandam carnis concupiscentiam, illa fuit sententiæ sanior et verior dispensatum in una parte, non esse dispensatum in altera, quam servare queat sine propriæ salutis discrimine. Saniorem dixi et veriolem, nam anno 1657 Alexander VII civis romanos dispensans ab esu carniæ in Quadragesima, declaravit illos teneri nihilosecius ad jejunandum; quod et Clemens XI anno 1703 et eo jubente Gaspar cardinalis Carpegna summi Pontificis in Urbe vicarius, fidelibus indixerunt, perspicue autem explicavit, omnemque eliminavit difficultatem anno 1741 Benedictus XIV.

Præter hæc, aliaque plura ad disciplinam et ad integerrimam institutionem morum pertinentia, ad pietatem religionemque fidelium excitandam quosdam eximie virtutis in sanctorum cleri gallicani anno 1700 damnatæ omnium, qui aderant, episcoporum suffragiis.

Fastos summi romanæ Ecclesiæ pastores retulerunt canonizatione solemnî. Quem honorem Clemens VIII anno 1601 detulit *S. Raymundo* de Pennafort Catalauno; Paulus V anno 1608 *S. Franciscæ Romanæ*, et anno 1610 *S. Carolo Borromæo*; Gregorius XV anno 1622 *SS. Isidoro Agricola, Theresiæ Virginii, Ignatio Loyolæ, Francisco Xaverio*, Hispanis, et *Philippo Nerio*, Florentino; Urbanus VIII anno 1625 *S. Elisabethæ*, Lusitanorum reginæ, adscriptis numero beatorum *Andrea Avellino* et *Felice a Cantalicio*, et anno 1629 inter sanctos *Andrea Corsinio*, inter beatos relato *Cajetano Thienæo*; Alexander VII anno 1658 sanctorum catalogo adscripsit *Thomam a Villanova*, archiepiscopum valentinum; Clemens IX anno 1669 *Petrum* de Alcantara, ord. Min., et *Mariam Magdalenam* de Pazzis, ord. Carmelitarum; Clemens X anno 1671 *Franciscum Borgiam, Cajetanum, Philippum Benitium, Ludovicum Bertrandum* et *Rosam Limanam*, et anno proximo beatis accensuit pontificem maximum *Pium V.* Anno 1673 idem Clemens X magnificentissima pompa adscripsit sanctorum *Fastis 19 martyres gorcomienses.* Decretus denique anno 1690 ab Alexandro VIII cultus sanctorum *Joanni a Capistrano, Joanni de Deo, Laurentio Justiniano, Joanni a S. Facundo* et *Paschali Baylon.*

Ad instaurandam disciplinam monasticam conducunt plurimum aut institutæ, aut reformatæ religiosorum virorum familiæ. Etenim hoc sæculo a Petro cardinale *de Berulle* instituta est congregatio *Oratorii Jesu*, cepta Parisiis anno 1614, et confirmata a Paulo V anno 1613. Clerici regulares *Scholarum Piarum* instituti sunt anno 1617 a B. Joseph Calasancio, Aragonensi¹; qui *Pii Operarii* vocantur, instituti a Carolo Carafa, Neapolitano, anno 1606, approbati fuere anno 1621 a Gregorio XV. Congregationem presbyterorum *Missionis* instituit anno 1626 S. Vincentius a Paulo.

¹ Anno 1617 ordo clericorum *Scholarum Piarum* segregatus fuit a congregatione clericorum *Matris Dei*, cui aggregatus fuerat anno 1614; quare *Matris Dei* stemma, nomenque retinuit. Sacri hujus utriusque instituti primordia ad annum 1597 videntur esse referenda.

Rigidiorem vivendi formam professæ sunt plures congregatio- nes, ut monachorum S. Benedicti congregatio *Verodunensis* in Lotharingia, confirmata anno 1604 a Clemente VIII, et *S. Mauri* anno 1618, approbata a Gregorio XV; *Cisterciensium*, qui dicuntur *de la Trappa*, reformatio cœpit anno 1662. Canonicorum regularium *S. Genovefæ* anno 1634 ab apostolica Sede confirmationem obtinuit. Reformationi ordinis Prædicatorum in Galliis operam dedere *Sebastianus Michael* et *Joannes Baptista Carre*, quorum ille decessit an. 1618, et iste an. 1633.

Fœminarum quoque perutilium et puellarum institutionem curantium cœtus, hoc XVII sæculo prodierunt. Enimvero *Victoria Furnaria* anno 1604 Genuæ virgines, quæ a ceruleo vestis colore vocantur *Cælestes*, in unum congregavit. Quæ appellantur *Visitationis*, auctore Francisco Salesio, anno 1610 primam domum Anneckii in Sabaudia incoluerunt. Insequenti autem anno *Ursulinas Maria Luillier* Parisiis, eodemque anno 1611 in Lotharingia *Petrus Fererius* instituit. Moniales S. Benedicti in Galliis *Calvarii* nomine celebres originem habuerunt circa annum 1618, adprobationem vero a Gregorio XV anno 1621. Harum institutor, cum *Antonia* principe aurelianensi, vita functa anno 1618 Pictavi, sexto ab exordio congregationis mense, fuit *Joseph*, ordinis Capuceinorum, qui pie decessit labente anno 1638, antequam vaticanam purpuram, ad quam Ludovicus XIII illum nominaverat, fuisset assecutus. *Jesuitissas* extra claustra viventes Urbanus papa VIII anno 1630 suppressit¹.

¹ Bulla Urbani VIII, qua supprimitur congregatio *Jesuitissarum*, promulgata fuit sequenti anno 1631, mense maio. Eadem congregatio in Germania, Viennæ præsertim et Pragæ fuerat propagata. Adversum illam Romæ coram Sacra Congr. *de Propaganda Fide* orationem habuit gravissimam, instructamque nervosis rationum momentis Valerianus *Magni*, mediolanensis ordinis FF. Prædicatorum; Valerianus iste laudatur in epistola decima quinta ex provincialibus. Scripsit Valerianus adversus Gomenium ministrum protestantium, librum inscriptum: *Echo absurditatum Ulrici de Neufelblæsa*, impressum Cracoviæ anno 1616. Vaticanam purpuram, quam ut illi conferret Urbanus VIII, per epistolam enixe rogarat Uladislaus, rex Poloniæ, sprevit humillime, ut evangelicis missionibus totus incumberet. Videsis Bailletium volumine I *Anti*. pag. 239.

Præter equestres ordines *Sanguinis Christi* institutum a Vincentio Gonzaga, duce Mantuæ, anno 1608, et *S. Ludovici* a Ludovico XIV, christianissimo rege, anno 1693, alii hoc sæculo equites speciosis titulis condecorati fuerunt, nimirum anno 1652 in Silesia equites *Mortis*; anno 1660 Brennoburgii equites *Concordiæ*; anno 1685 in Borussia, equites *Generositatis*; anno 1692 in Argelia, vulgo Torgau, equites *Sinceritatis*, et anno 1690 in Saxonia equites *Integritatis*. Etiam matronarum ordines instituti, videlicet, anno 1662 sub nomine *Virtutis*, cum epigraphe circa symbolum solis: *Sola triumphat ubique*, et anno 1668 *Crucis dominicæ*, aureo hujus signo inscriptis verbis: *Salus et gloria*. Huic ordini augustissima imperatrix præficitur.

APPENDIX

RERUM ALIARUM COMPLURIM.

Henricus IV *Borbonius*, rex Galliarum, anno 1610, pridie idus maias, a Francisco Ravalliaco, nefario parricida, confossus interiit¹. Regnavit postmodum usque ad annum 1643 *Ludovicus XIII*, filius Henrici IV et Mariæ Mediceæ; tum *Ludovicus XIV*, cognomento Magnus, filius Ludovici XIII et Annæ Austriacæ, qui obiit die 1 septembris, anno 1715. In Hispania post Philippum III vita functum anno 1621, regnarunt *Philippus IV*, ejus filius, usque ad annum 1665, deinde *Carolus II* qui absque liberis decessit kal. novembris an. 1700, constituto tabulis testamentariis hærede *Philippo Borbonio*, duce Andegavensi. Is est *Philippus V*, qui ab anno 1700 Hispaniarum monarchiam gubernavit usque ad annum 1724, quo filio *Ludovico I* renunciavit regnum, quod tamen eodem anno, Ludovico extincto, rursus suscepit administrandum. In Lusitania vero ab anno 1621 usque ad annum 1640 regnavit præ-

Obiit Valerianus Salisburgi apud Batavos an. 1661. Extat de pio illius obitu relatio, anno proximo 1662 typis procusa.

¹ Agebat *Henricus* annum 37; parricida autem die 27 ejusdem mensis affectus supplicio, natus erat annorum 31. Cor regis ad collegium Jesuitarum translatum fuit.

Rigidiorem vivendi formam professæ sunt plures congregatio- nes, ut monachorum S. Benedicti congregatio *Verodunensis* in Lotharingia, confirmata anno 1604 a Clemente VIII, et *S. Mauri* anno 1618, approbata a Gregorio XV; *Cisterciensium*, qui dicuntur *de la Trappa*, reformatio cœpit anno 1662. Canonicorum regularium *S. Genovefæ* anno 1634 ab apostolica Sede confirmationem obtinuit. Reformationi ordinis Prædicatorum in Galliis operam dedere *Sebastianus Michael* et *Joannes Baptista Carre*, quorum ille decessit an. 1618, et iste an. 1633.

Fœminarum quoque perutilium et puellarum institutionem curantium cœtus, hoc XVII sæculo prodierunt. Enimvero *Victoria Furnaria* anno 1604 Genuæ virgines, quæ a ceruleo vestis colore vocantur *Cælestes*, in unum congregavit. Quæ appellantur *Visitationis*, auctore Francisco Salesio, anno 1610 primam domum Annecii in Sabaudia incoluerunt. Insequenti autem anno *Ursulinas Maria Luillier* Parisiis, eodemque anno 1611 in Lotharingia *Petrus Fererius* instituit. Moniales S. Benedicti in Galliis *Calvarii* nomine celebres originem habuerunt circa annum 1618, adprobationem vero a Gregorio XV anno 1621. Harum institutor, cum *Antonia* principe aurelianensi, vita functa anno 1618 Pictavi, sexto ab exordio congregationis mense, fuit *Joseph*, ordinis Capuceinorum, qui pie decessit labente anno 1638, antequam vaticanam purpuram, ad quam Ludovicus XIII illum nominaverat, fuisset assecutus. *Jesuitissas* extra claustra viventes Urbanus papa VIII anno 1630 suppressit¹.

¹ Bulla Urbani VIII, qua supprimitur congregatio *Jesuitissarum*, promulgata fuit sequenti anno 1631, mense maio. Eadem congregatio in Germania, Viennæ præsertim et Pragæ fuerat propagata. Adversum illam Romæ coram Sacra Congr. *de Propaganda Fide* orationem habuit gravissimam, instructamque nervosis rationum momentis Valerianus *Magni*, mediolanensis ordinis FF. Prædicatorum; Valerianus iste laudatur in epistola decima quinta ex provincialibus. Scripsit Valerianus adversus Gomenium ministrum protestantium, librum inscriptum: *Echo absurditatum Ulrici de Neufelblæsa*, impressum Cracoviæ anno 1616. Vaticanam purpuram, quam ut illi conferret Urbanus VIII, per epistolam enixe rogarat Uladislaus, rex Poloniæ, sprevit humillime, ut evangelicis missionibus totus incumberet. Videsis Bailletium volumine I *Anti*. pag. 239.

Præter equestres ordines *Sanguinis Christi* institutum a Vincentio Gonzaga, duce Mantuæ, anno 1608, et *S. Ludovici* a Ludovico XIV, christianissimo rege, anno 1693, alii hoc sæculo equites speciosis titulis condecorati fuerunt, nimirum anno 1652 in Silesia equites *Mortis*; anno 1660 Brennoburgii equites *Concordiæ*; anno 1685 in Borussia, equites *Generositatis*; anno 1692 in Argelia, vulgo Torgau, equites *Sinceritatis*, et anno 1690 in Saxonia equites *Integritatis*. Etiam matronarum ordines instituti, videlicet, anno 1662 sub nomine *Virtutis*, cum epigraphe circa symbolum solis: *Sola triumphat ubique*, et anno 1668 *Crucis dominicæ*, aureo hujus signo inscriptis verbis: *Salus et gloria*. Huic ordini augustissima imperatrix præficitur.

APPENDIX

RERUM ALIARUM COMPLURIM.

Henricus IV *Borbonius*, rex Galliarum, anno 1610, pridie idus maias, a Francisco Ravalliaco, nefario parricida, confosus interiit¹. Regnavit postmodum usque ad annum 1643 *Ludovicus XIII*, filius Henrici IV et Mariæ Mediceæ; tum *Ludovicus XIV*, cognomento Magnus, filius Ludovici XIII et Annæ Austriacæ, qui obiit die 1 septembris, anno 1715. In Hispania post Philippum III vita functum anno 1621, regnarunt *Philippus IV*, ejus filius, usque ad annum 1665, deinde *Carolus II* qui absque liberis decessit kal. novembris an. 1700, constituto tabulis testamentariis hærede *Philippo Borbonio*, duce Andegavensi. Is est *Philippus V*, qui ab anno 1700 Hispaniarum monarchiam gubernavit usque ad annum 1724, quo filio *Ludovico I* renunciavit regnum, quod tamen eodem anno, Ludovico extincto, rursus suscepit administrandum. In Lusitania vero ab anno 1621 usque ad annum 1640 regnavit præ-

Obiit Valerianus Salisburgi apud Batavos an. 1661. Extat de pio illius obitu relatio, anno proximo 1662 typis procusa.

¹ Agebat *Henricus* annum 37; parricida autem die 27 ejusdem mensis affectus supplicio, natus erat annorum 31. Cor regis ad collegium Jesuitarum translatum fuit.

laudatus *Philippus IV*, rex Hispaniarum; at an. 1640 Lusitani proprium regem elegerunt *Joannem IV*, ducem Brigantiæ, qui regnavit usque ad annum 1656. Huic successit *Alphonsus VI*, mortuus anno 1683, atque Alphonso *Petrus II*, qui e vivis migravit anno 1706, V idus decembris¹.

Mahomet III extincto anno 1603 successit *Achmetes I*, qui obiit anno 1617, die 15 novembris. Imperium tunc administravit brevi tempore illius frater *Mustapha*, sed hoc ob inertiam et immanitatem deposito, acclamatus est imperator *Osmannus*, filius Achmetis. Osmannus ob bellum infeliciter gestum cum Polonis anno 1620 post biennium e throno dejectus et laqueo peremptus est. E carcere eductus et ad thronum rursus evectus *Mustapha*, transactis vix sex mensibus, de throno rursus deturbatus anno 1623, tenebricoso inclusus est carceri. Commisum tum imperium *Amurathi IV*, fratri Osmanni et filio Achmetis I, qui periit ob nimiam ebrietatem anno 1640, die 8 februarii. Imperarunt deinde *Ibrahim*, frater Amurathis IV, usque ad annum 1649, *Mahumetes IV*, filius Ibrahim, usque ad annum 1687, *Solimanus IV*, frater Mahumetis usque ad annum 1691, *Achmetes II*, frater Solimani usque ad annum 1695, *Mustapha II*, filius Mahumetis IV et nepos Achmetis II, ab anno 1695 usque ad annum 1703, quo anno solum conscendit *Achmetes III*, illius frater.

Inter christianos, horumque hostes infensissimos mahumetanos non semel bellum exarsit. Primo hujus sæculi anno, nempe 1601, Hispani Algerium frustra occupare tentarunt. At anno 1603 in Hungaria Turcæ magna affecti sunt clade. Post biennium ipsi occuparunt Strigonium, urbem Pannoniæ inferioris. Maurorum nongenta millia an. 1610, regnante Philippo III, jussa ex Hispaniis discedere. Melitensium equitum

¹ Angliæ coronam, post Elisabetham mortuam anno 1603, consecuti sunt *Jacobus I Stuartus* eodem anno; *Carolus I* anno 1625; *Cromwellus* tyrannus anno 1648; *Richardus* item tyrannus anno 1659; *Carolus II* anno 1660; *Jacobus II* anno 1685 regno expulsus; *Gulielmus III* anno 1690. In Polonia post *Sigismundum III* adepti sunt regnum anno 1632 *Uladislaus Sigismundus*; anno 1648 *Joannes Casimirus*; anno 1669 *Michael Choributius*; anno 1674 *Joannes Sobieski*, et anno 1697 *Fredericus Augustus*.

triremes an. 1644, deprædarunt naves turcicas, quibus cum Osmanno, filio Ibrahim, vehebatur sultana Saphira. Irruentes anno sequenti 1645 in Cretam insulam, Caneam, olim Cydoniam, urbem munitissimam longa obsidione expugnarunt. A Venetis an. 1649 devicti maritima pugna, et rursus an. 1651, 1655 et 1657 superati; an. 1663 in Hungaria victoriis potiti sunt, atque an. 1669 insulam Cretensem in suam redegerunt potestatem, post certamen viginti quatuor annorum et obsidionem mensium 28, dierumque 27. Centum quinquaginta millia barbarorum, christianorum vero triginta millia in bello cretensi perierunt. Algerium an. 1682, 1683 et 1689 tormentis bellicis, quæ bombardas vocant, Galli vexarunt. Apud Strigonium an. 1685 sub Carolo V, duce Lotharingiæ, et an. 1687 apud Patras in Peloponneso a Venetis Turcæ clade prostrati sunt magna. Taurunum¹ an. 1690 occuparunt, et ann. 1692 amiserunt in Hungaria Varadinum.

Negue hæc tantum bella sæculo XVII contigerunt, sed alia plurima. In Galliis enim viguit bellum civile calvinistarum, anno præsertim 1625 et sequenti. At an. 1627 Rupella a Ludovico XIII fuit expugnata, ibique restituta religio catholica. Vexata quoque est Gallia intestinis discordiis, auctore præcipuo Condæo, bellicosissimo principe. Adversus Sabaudia ducem, anno 1630 prælaudatus Ludovicus XIII castra movit. Inter Gallos vero, Hispanosque sæpe sæpius exarsit bellum, ut an. 1635, 1647, 1650, 1654, 1658 et 1673. Etiam cum Anglis, Danisque Galli an. 1656 pugnarunt. Ingentem Hispanorum cladem ad Rupem Regiam in Campania, seu in finibus Hannoniæ an. 1643, episcopi monasteriensis adversus Batavos copias militares anno 1665 coactas, cæterosque flagrantium bellorum apparatus motusque prætereo. Angli an. 1694 Britannia portum *Brivaten* (vulgo *Brest*) occupare frustra tentarunt.

Nec diu in enarrandis rebus aliis, quæ aliquibus infaustæ fuere, morabor. Recensendæ sunt tamen urbes tormentis bellicis, quæ bombas vocitant, quassatæ ac semidirutæ. Experta est hujusmodi tormenta an. 1684 jussu christianissimi regis

¹ Belgrado.

civitas Genuensis, Algerium insuper an. 1682, et rursus anno sequenti, necnon Bruxellæ an. 1695. Incendio ann. 1621 absumptum est una cum bibliotheca collegium Jesuitarum coloniense; quo anno Jacobus Reingius ejusdem Societatis ad protestantes defecit. Tertia item pars civitatis constantinopolitanæ cum bibliotheca mss. arabicis refertissima, an. 1633 voracitate flammæ redacta est in cineres. Terræmotus Neapoli, finitimisque urbibus ann. 1688, et 1694 damna attulit maxima. Concidit prioris sacræ Jesuitarum Ædis testudo, porticus elegantissima templi Castoris et Pollucis; Beneventum vero et propinqua oppida æquata solo. Verum hæc ex tristibus enarrasse sufficiat.

Prosperiora referamus, ac primum fœdera pacis et dissidentium concordiam. Ergo inter Paulum V et Venetos an. 1607 compositæ sunt controversiæ. Sopita an. 1618 in Galliis civilis discordia. Maria Medicea regina an. 1620 reconciliata Ludovico XIII. Inter Gallos Anglosque an. 1629 pax inita, et ann. 1664 Pisanos inter et romanum Pontificem, Galliarumque monarcham; inter Gallos quoque et Hispanos an. 1668, ac pariter inter Angliam, Hollandiam et Daniam. Item an. 1669 inter Carolum ducem Lotharingiæ et electorem palatinum. Anno autem 1679 imperium, Gallia, Dania, Suecia, electores, Turcæ etiam, Noviomagi, id est Spiræ, concordiam firmarunt. Apparuit an. 1680, die 26 decembris, ingens ille cometes, cujus occasione *Casinus* percelebris mathematicus conscripsit *Systema* de istorum crinitorum siderum reditu periodoque, suasque commentationes, cum titulo *Pensées diverses*, edidit Petrus Bayle, caute legendum opus. Vide proximi sæculi caput tertium. Episcopi gallicani anno 1692 dissidiis compositis Innocentio XII obtemperarunt.

Ea insuper jucundiora sunt, fideique christianæ monumenta splendidiora, quæ subsequuntur. Magni enim principes sæculo XVII, abdicatis erroribus et terreno principatu neglecto, nomen Christo dederunt. Anno 1621 filius Mahumetis imperatoris Turcarum suscepit baptismum, Francisci nomine assumpto. Rex Tuneti pariter an. 1646 baptizatus est, illi Domi-

nici nomine imposito. Filius quoque primogenitus Jungley imperatoris Sinensium cum matre ad christianam religionem accessit, ei nomine indito Constantini, atque parenti imposito nomine Helenæ; quod contigit eodem an. 1646. Rex itidem Monomotapæ in Africa an. 1652, baptismo regeneratus est et appellatus Dominicus. Major natu dynastæ Marochii, quod Africa regnum veteres dixerunt Bocanum Hemerum, an. 1667 sacro initiatus lavacro, ingressus est Societatem Jesu. Hanc an. 1642 amplexus quoque fuerat Casimirus, Poloniae princeps, qui an. 1646 promotus fuit ad purpuram vaticanam, qua tamen sese abdicavit an. 1668, proficiscens in Gallias¹.

Hisce catholicæ religionis triumphis accessit Christianæ, reginæ Suecorum, ad catholicam fidem conversio. Quæ anno 1654 regnum cessit Carolo Gustavo, filio Joannis Casimiri comitis palatini; anno proximo romanæ Ecclesiæ professa est dogmata; Laureti Deiparæ regale diadema sceptrumque dicavit; atque anno 1656 in urbe Roma abjuravit errores Lutheri, et sacro chrismate ab Alexandro VIII obsignata, postmodum Christina Alexandra fuit appellata. Etsi autem ann. 1660 et rursus an. 1666 in Sueciam ob regni negotia tractanda concessit, nunquam tamen a proposito susceptæ religionis catholicæ potuit dimoveri, et Romam reversa, doctissimorum virorum usa est contubernio, ibique magna litterarum altrix ac patrona obiit anno 1689, monumento in æde vaticana eidem erecto.

Æquum tandem est, ut nonnulla dicamus de litterarum incrementis, virisque clarissimis. Academiæ institutæ sunt in Belgio, an. 1614 groningana, et anno 1636 ultrajectina; Parisiis an. 1666 Academia scientiarum; in Germania anno 1607 gissena, et an. 1669 chilouensis, atque in America, guatimalensis, in nova Hispania, an. 1628.

Viris sæculi XVII præstantissimis præter enumeratos cap. iv

¹ Permulti alii viri principes ab hæresi ad romanam Ecclesiam venerunt: anno 1614 Wolphangus Wilhelmus, dux Neoburgi; anno 1535 Christianus Augustus, palatinus elector, cujus exemplum sorores præclarissimæ secutæ sunt. Vide indicem præmissum epistolis dogmaticis P. Seedorff S. J. editis gallico italoque idioma.

accensendi sunt, *Justus Lipsius* Belga, qui obiit anno 1606; *Antonius Possevinus*, Societatis Jesu, obiit anno 1614; *Scævola Sammarthanus* obiit 1623; *Andreas Schottus*, *Famianus Strada* et *Joannes Mariana* Soc. Jesu, quorum primus obiit an. 1636, alter ineunte sæculo floruit, tertius circa an. 1624 decessit¹; *Isaac Casaubonus*, card. Baronii adversarius, vita functus est anno 1614; *Joannes Drusius* an. 1616; *Arnoldus Pontanus*, de *Chronologia* præclare meritis, an. 1605; *Jacobus Augustus Thuanus*, historicus accuratissimus, anno 1617²; *Sethus Calvisius*, et ipse *Chronici* auctor, obiit an. 1615; *Joannes Buxtorfius*, hebraicarum litterarum peritissimus, obiit an. 1629; *Fronto Ducæus*, Jesuita egregie eruditus, obiit an. 1623; *Trajanus Bocalinus* facetus et maledicus, interiit Venetiis, sacculis arena plenis contusus; *Philippus Cluverius*, insignis geographus, obiit an. 1623; *Thomas Campanella*, ord. Præd., celebris philosophus, an. 1639; *Petrus Cunæus*, illustrator reipublicæ Hebræorum, an. 1638; *Joannes Meursius*, indagator antiquitatis, an. 1639; *Renatus Carthesius*, peracutus philosophiæ novator, decessit an. 1650; *Petrus Molinæus*, hostis catholice religionis infensissimus, an. 1658; *Petrus Gassendus*, philosophiæ epicureæ instaurator, an. 1655; *Gerardus Joannes Vossius* miræ eruditionis et eloquentiæ³, utinam orthodoxus! obiit an. 1650. Quid maris arenas numero, oceanumque dimetior? Occurrunt et catholici, et heterodoxi prorsus innumeri, *Ludo-*

¹ Excelluit in mathematicis *Christophorus Clavius* Bambergensis, S. J. Mortuum Romæ an. 1612, die 6 februar. tradit *Alegambe* in *Biblioth.* pag. 74. A bubalo humi afflictum, contritum, necatumque dum inviseret septem Urbis templa, narrat in oratione *De philosoph. luctuoso exitu* *Paganinus Gaudentius*. *Benedictus Menzini* inter poetas italos haud vulgaris, Florentiæ natus est an. 1646; sed Romæ decessit inchoato jam sæc. XVIII, id est, an. 1704. *Egidius Menagius* græca, latina, itala et gallica poesi celebris an. 1692 Parisiis occubuit. *Joannes Baptista Molière*, quem Galli tanquam comediæ inter suos parentem habuerunt, obiit Parisiis anno 1673, dum in theatro personam ageret *ægroti imaginarii*, correptus apoplexia.

² Thuani historia Romæ proscripta est an. 1609 una cum libris gallice scriptis, *le Plaidoyer de M. Arnault contre les Jésuites*, et *l'Arrêt du Parlement de Paris contre Jean Châtel*.

³ De isto etiam supra cap. III.

vicus Cappellus, *Aubertus Miræus*, *Eurycius Puteanus*, *Nicolaus Rigaltius*, *Gaspar Scioppius*, *Joannes Seldenus*, *Daniel Heinsius*, *Jacobus Usserius*, *Joannes Dallæus*, *Samuel Petitus*, *Gabriel Naudæus*, *Claudius Salmasius*, *Fredericus Spanhemius*, *Samuel Bochartus*, *Joannes Ligthfootius*, *Lucas Holstenius*, *Joannes Henricus Hottingerus*, *Joannes Fredericus Gronovius*, *Tanaquillus Faber*, *Thomas Villis*, *Thomas Pope-Blount*¹, etc.

Ne miretis prætermissum a nobis *Galilæum* Galilæi Florentinum, mathematicum et philosophum præstantissimum. Non oblivionis, sed solertiæ id fuit, quoniam et Galilæo quædam sunt adnotanda. Ac primum Patavii et Pisis illum tradidisse mathematicas disciplinas maximo cum plausu, auditorumque profectu. Deinde principem Galilæum haberi recentiorum philosophorum, quales sunt, Bacon, Hobbes, Boile, Descartes, Van Helmont, aliique sexcenti, ut inquit *Animadv. in philosoph.*, sect. 18, Rapinus, insuper ad Galilæum invisendum Florentiam e longinquis civitatibus iter viros sapientissimos instituisse. Ulterius Galilæi sententiam de motu terræ, quæ an. 1633 proscripta fuit, modo ab illius quoque instituti, cujus opera damnata fuit, philosophis propugnari. Inexplebilem sapientiæ animam exhalavit vir ille maximus an. 1642.

¹ Concesserunt naturæ sæculo XVII viri eloquentia et poetica eruditione conspicui. Recensebo nonnullos. Decessit an. 1602 Paulus Melisus *Schedius* Heidelbergæ inter germanos poetas Pindaro et venusino Horatio comparatus. Anno 1606 Philippus *Desportes* Carnutensis, Henrico III, Galliarum regi, acceptissimus et gallicanæ linguæ princeps et solertissimus expolitor. Anno 1618 Jacobus, card. *Perronius*, tenacissimæ vir memoriæ et magnæ apud Paulum V romanum pontificem auctoritatis. Ad scientias reliquas, in quibus excelluit, poeseos addidit ornamenta. Joannes *B. Marini* Neapolitanus, inter poetas italos ætate sua clarus, sed neque imitatione, neque lectione dignus, obiit an. 1625. Franciscus *Malherbe*, qui Parisiis decessit an. 1638, parens gallicæ poeseos a suis habetur. Joannes *Armannus Du Piessis*, card. *Richelieu*, inter maxima regni negotia illi commissa, musis deditus fuit, exiitque mortalitatem an. 1642. Franciscus *Tristanus*, cognomento *Eremita*, vita functus an. 1633, inter Gallos dramatibus componendis totus incubuit. Petrus Justus *Sautel*, Soc. J. Valentinus, demortuus an. 1662, de rebus minimis allegorias expolito carmine panxit. Joannes *Deuhlam* Dublinensis an. 1668. Joannes *Milton* Londinensis an. 1674; Edmundus *Waller*, itidem Anglus, an. 1687, obierunt carminibus patrio idiomate editis admodum conspicui. Eodem anno 1687 Petrus *Petit* in Gallia, et an. 1684 Petrus *Cornelius* fati cesserunt. Joannes *Racine* an. 1699 defunctus est.

accensendi sunt, *Justus Lipsius* Belga, qui obiit anno 1606; *Antonius Possevinus*, Societatis Jesu, obiit anno 1614; *Scævola Sammarthanus* obiit 1623; *Andreas Schottus*, *Famianus Strada* et *Joannes Mariana* Soc. Jesu, quorum primus obiit an. 1636, alter ineunte sæculo floruit, tertius circa an. 1624 decessit¹; *Isaac Casaubonus*, card. Baronii adversarius, vita functus est anno 1614; *Joannes Drusius* an. 1616; *Arnoldus Pontanus*, de *Chronologia* præclare meritis, an. 1605; *Jacobus Augustus Thuanus*, historicus accuratissimus, anno 1617²; *Sethus Calvisius*, et ipse *Chronici* auctor, obiit an. 1615; *Joannes Buxtorfius*, hebraicarum litterarum peritissimus, obiit an. 1629; *Fronto Ducæus*, Jesuita egregie eruditus, obiit an. 1623; *Trajanus Bocalinus* facetus et maledicus, interiit Venetiis, sacculis arena plenis contusus; *Philippus Cluverius*, insignis geographus, obiit an. 1623; *Thomas Campanella*, ord. Præd., celebris philosophus, an. 1639; *Petrus Cunæus*, illustrator reipublicæ Hebræorum, an. 1638; *Joannes Meursius*, indagator antiquitatis, an. 1639; *Renatus Carthesius*, peracutus philosophiæ novator, decessit an. 1650; *Petrus Molinæus*, hostis catholice religionis infensissimus, an. 1658; *Petrus Gassendus*, philosophiæ epicureæ instaurator, an. 1655; *Gerardus Joannes Vossius* miræ eruditionis et eloquentiæ³, utinam orthodoxus! obiit an. 1650. Quid maris arenas numero, oceanumque dimetior? Occurrunt et catholici, et heterodoxi prorsus innumeri, *Ludo-*

¹ Excelluit in mathematicis *Christophorus Clavius* Bambergensis, S. J. Mortuum Romæ an. 1612, die 6 februar. tradit *Alegambe* in *Biblioth.* pag. 74. A bubalo humi afflictum, contritum, necatumque dum inviseret septem Urbis templa, narrat in oratione *De philosoph. luctuoso exitu* *Paganinus Gaudentius*. *Benedictus Menzini* inter poetas italos haud vulgaris, Florentiæ natus est an. 1646; sed Romæ decessit inchoato jam sæc. XVIII, id est, an. 1704. *Egidius Menagius* græca, latina, itala et gallica poesi celebris an. 1692 Parisiis occubuit. *Joannes Baptista Molière*, quem Galli tanquam comœdiæ inter suos parentem habuerunt, obiit Parisiis anno 1673, dum in theatro personam ageret *ægroti imaginarii*, correptus apoplexia.

² Thuani historia Romæ proscripta est an. 1609 una cum libris gallice scriptis, *le Plaidoyer de M. Arnault contre les Jésuites*, et *l'Arrêt du Parlement de Paris contre Jean Châtel*.

³ De isto etiam supra cap. III.

vicus Cappellus, *Aubertus Miræus*, *Eurycius Puteanus*, *Nicolaus Rigaltius*, *Gaspar Scioppius*, *Joannes Seldenus*, *Daniel Heinsius*, *Jacobus Usserius*, *Joannes Dallæus*, *Samuel Petitus*, *Gabriel Naudæus*, *Claudius Salmasius*, *Fredericus Spanhemius*, *Samuel Bochartus*, *Joannes Ligthfootius*, *Lucas Holstenius*, *Joannes Henricus Hottingerus*, *Joannes Fredericus Gronovius*, *Tanaquillus Faber*, *Thomas Villis*, *Thomas Pope-Blount*¹, etc.

Ne miretis prætermissum a nobis *Galilæum* Galilæi Florentinum, mathematicum et philosophum præstantissimum. Non oblivionis, sed solertiæ id fuit, quoniam et Galilæo quædam sunt adnotanda. Ac primum Patavii et Pisis illum tradidisse mathematicas disciplinas maximo cum plausu, auditorumque profectu. Deinde principem Galilæum haberi recentiorum philosophorum, quales sunt, Bacon, Hobbes, Boile, Descartes, Van Helmont, aliique sexcenti, ut inquit *Animadv. in philosoph.*, sect. 18, Rapinus, insuper ad Galilæum invisendum Florentiam e longinquis civitatibus iter viros sapientissimos instituisse. Ulterius Galilæi sententiam de motu terræ, quæ an. 1633 proscripta fuit, modo ab illius quoque instituti, cujus opera damnata fuit, philosophis propugnari. Inexplebilem sapientiæ animam exhalavit vir ille maximus an. 1642.

¹ Concesserunt naturæ sæculo XVII viri eloquentia et poetica eruditione conspicui. Recensebo nonnullos. Decessit an. 1602 Paulus Melius *Schedius* Heidelbergæ inter germanos poetas Pindaro et venusino Horatio comparatus. Anno 1606 Philippus *Desportes* Carnutensis, Henrico III, Galliarum regi, acceptissimus et gallicanæ linguæ princeps et solertissimus expolitor. Anno 1618 Jacobus, card. *Perronius*, tenacissimæ vir memoriæ et magnæ apud Paulum V romanum pontificem auctoritatis. Ad scientias reliquas, in quibus excelluit, poeseos addidit ornamenta. Joannes *B. Marini* Neapolitanus, inter poetas italos ætate sua clarus, sed neque imitatione, neque lectione dignus, obiit an. 1625. Franciscus *Malherbe*, qui Parisiis decessit an. 1638, parens gallicæ poeseos a suis habetur. Joannes *Armannus Du Piessis*, card. *Richelieu*, inter maxima regni negotia illi commissa, musis deditus fuit, exiitque mortalitatem an. 1642. Franciscus *Tristanus*, cognomento *Eremita*, vita functus an. 1633, inter Gallos dramatibus componendis totus incubuit. Petrus Justus *Sautel*, Soc. J. Valentinus, demortuus an. 1662, de rebus minimis allegorias expolito carmine panxit. Joannes *Deuhlam* Dublinensis an. 1668. Joannes *Milton* Londinensis an. 1674; Edmundus *Waller*, itidem Anglus, an. 1687, obierunt carminibus patrio idiomate editis admodum conspicui. Eodem anno 1687 Petrus *Petit* in Gallia, et an. 1684 Petrus *Cornelius* fati cesserunt. Joannes *Racine* an. 1699 defunctus est.

DECIMUM OCTAVUM ECCLESIAE SÆCULUM.

CAPUT PRIMUM.

SUMMORUM PONTIFICUM SÆCULI XVIII CATALOGUS.

Romanam et apostolicam Ecclesiam in hoc sæculo gubernarunt Pontifices maximi *Clemens XI, Innocentius XIII, Benedictus XIII, Clemens XII, Benedictus XIV, Clemens XIII, Clemens XIV* et *Pius VI*.

CCXLV. Clementem XI electum fuisse in supremum catholicæ Ecclesiæ pastorem an. 1700, IX kalendas decemb., dictum est in fine catalogi Pontificum sæculi præcedentis. Patria illi Urbinum, Umbriæ civitas, familia Albana, nomen Joannes Franciscus. Vix post triduum delatum honorem excepit, speciem exhibuit singularis humilitatis. Præfuit ditionis suæ regimini prudentia, sedulitate, justitia. Ecclesiasticæ jurisdictionis propugnator regiam Siciliæ monarchiam abolere studuit, improbavitque collatam duci Hannoverensium heterodoxo dignitatem electoris imperii. Commendant vero Clementis liberalitatem collata Jacobo II et III, e regno Angliæ extorribus, subsidia, et pauperibus distributa supra decies centena millia aureorum; devotionem, pietatemque, celebratum quotidie sacrum, indictum Concept. B. M. V. festum, novum Sanctissimi ejus Sponsi officium; eliminandi ejuslibet erroris studium, damnatio rituum Sinensium facta an. 1704, die 28 novembris; constitutio *Vineam Domini* adversus jansenianos edita an. 1705, die 20 octobris¹; approbatio rerum

¹ Damnatur eadem constitutione famosus *casus conscientiæ*, jam a 40 Sorbonæ doctoribus an. 1701 approbatus; quo asserebatur fas esse obsequioso silentio constitutioni *Unigenitus* obtemperare et subscribere *Formulario*,

gestarum a Thoma, card. de Tournon, per breve *Ad apostolatus*, emissum an. 1711, die 13 martii; proscriptio CI propositionum Quesnelli per const. *Unigenitus*, emanatam an. 1713, die 8 septembris; declaratio immunitatis doctrinæ theologorum catholicorum per apostolicas litteras *Pastoralis officii*, datas an. 1718, die 28 augusti¹; denique Clementis XI singularem eloquentiam commonstrant illius homiliæ, aliaque scripta typis commissa. Excessit e vivis decurrente anno pontificatus sui 21, nempe an. 1721, die martii 19, in festo S. Joseph, quem peculiari devotione coluerat.

CCXLVI. Sedit post Clementem *Innocentius XIII*, antea Michael Angelus de Comitibus, Romanus, qui summum pontificatum splendida majestate, pacato imperio et munificentissima liberalitate administravit biennio, ac mensibus fere decem; illum quippe obtinuerat an. 1721, VIII idus maias, et cum mortali vita dimisit an. 1724, nonis mensis martii.

CCXLVII. Sedit postea *Benedictus XIII*, antea Vincentius Maria, card. Ursinus, ord. Prædicat., simplicitatis maximæ, summæ probitatis, humilitatis eximiæ pontifex et ecclesiasticæ disciplinæ custos diligentissimus. Hunc S. Philippi Nerii beneficio a terræmotus ruina liberatum, a Beneventana ad romanam Ecclesiam regendam Deus transtulit anno 1724, IV kalendas junias. Omnia Pontificum officia ipsemet sacrorum rituum peritissimus exercuit, clericorum habitum laicis inhiibuit, ipse vero religiosam dominicani ordinis vestem nunquam dimisit. Ecclesiam suam beneventanam anno 1727 et 1729 invisit. Doctrinam de gratuita prædestinatione et gratia *se ipsa* efficaci confirmavit, apostolicis litteris datis in forma brevis ad FF. Prædic. an. 1724, die 6 novembris². Proscripsit et ipse

latente in animo de sensu quinque propositionum Jansenii subscribentium judicio. Eundem casum conscientiæ proscripserat *Clemens XI*, an. 1703, die 12 febr., biennio ante constitutionem *Vineam Domini Sabaoth*

¹ Pro immunitate ecclesiastica an. 1713, Clemens XI abolere in Sicilia studuit magistratum *Judicis monarchiæ* nuncupatum; atque ecclesiastici obtemperantes Pontifici a potestate laica pulsi fuerunt in exilium.

² Incipit breve *Benedicti XIII Demissas preces*. Eidem Pontifici anno

Sinensium cæremonias. Dissidia inter romanam et principum curias composuit; Comaclum, quod milites cæsarei occupaverant, recepit; cum Ludovico Antonio, card. de Noailles egit, ut constitutioni *Unigenitus* præberet assensum. Nec alienus

1728, ad controversias circa gratiam eliminandas propositi fuere duodecim articuli, de quibus peculiari etiam congregatione instituta et theologorum præmissa consultatione, nihil est definitum. Sunt vero

DUODECIM ARTICULI.

I. Post Adæ peccatum nemo deinceps veram justitiam aut salutem æternam adipisci potest, absque Mediatoris et Redemptoris fide, modo magis explicita, seu distincta, pro varietate temporum seu personarum.

II. Lex Moysis, vi propria, necessariam ad implenda præcepta Dei gratiam non conferebat.

III. Absolutæ Dei voluntati nemo resistit.

IV. Ut in statu naturæ lapsæ liberum hominis arbitrium peccare aut mereri censeatur, non requiritur æqualis ad bonum et ad malum facilitas, aut æqualis utrinque propensio, nec vires in voluntate æquales.

V. Cæcis et obduratis omnem gratiam interiori aliquando subtrahi in penam præcedentium peccatorum, multi et celebres theologi sine erroris periculo propugnant. Qui autem omni gratia destituti gravia peccata contraherent, coram Deo reos non esse, nemo dicere audeat.

VI. Præcipuum religionis caput est divinum mandatum de dilectione Dei a cæteris præceptis distinctum.

VII. Omnium actionum nostrarum ad Deum directio res est præcepti, non consilii tantum, nec sufficit si tendant solum interpretative in Deum.

VIII. Qui Deum ignorans, vel de Deo actu non cogitans, vel expresse ad peccati malitiam non advertens graviter peccat, Deum offendit.

IX. Tutam salutis viam minime sectantur, qui in sacramento pœnitentiæ non requirunt eam dilectionem, quam ad justificationem in baptismo ab adultis exigunt conc. arausicanum II et conc. trid.

X. Evangelicis præceptis et Ecclesiæ regulis consentanea est praxis, qua differtur absolutionis beneficium pœnitentibus gravissimorum, aut publicorum scelerum reis, vel iis, qui in peccati lethali consuetudine aut occasione proxima versantur, vel iis, qui inimicitias deponere, ablata proximo suo bona, seu famam honoremve restituere, scandala reparare renunt, aut sua culpa procrastinant, vel qui sinceræ conversionis animi dubia exhibent signa, vel iis, qui mysteria fidei, aut christianæ vitæ præcepta addiscere negligunt, vel generatim iis omnibus, quos non, sicut oportet, dispositos, prudens confessarius judicaverit.

XI. Scripturæ sacræ lectio omnibus et singulis hominibus non est ad salutem necessaria, nec unicuique licet pro suo arbitrio, aut ex privato spiritu interpretari, aut eam legere absque debita pastoribus reverentia et obedientia, aut sine sincera animi submissione erga Ecclesiam, cujus est de vero sensu et interpretatione Scripturarum judicare, earumdem lectioni vacare.

erat a probandis 12 articulis, quibus receptis pax fortassis universæ Ecclesiæ illuxisset. Sed *oportet*, ut inquit Apostolus, *hæreses esse*, ut appareat fides credentium et sanior doctrina. S. Gregorii VII *Officium* anno 1729 præscripsit, cultu antea, ut dicam cap. v, sanctis aliis decreto. Ipse autem sequenti an. 1730, IX kal. martias, plenus meritis, laboribus fractus, ætate longævus¹, febris et rheumate migravit ad superos².

CCXLVIII. Rexit dein de Ecclesiam *Clemens XII*, vocatus antea Laurentius, cardinalis Corsinus, nobilissima gente Florentiæ prognatus. Electus est prædicto an. 1730, V idus julii. Huic plurimum debent romanæ Urbis viæ et sacræ ædes maxime lateranensis, amplissimo S. Andreae sacello, porticu cum vetusta Constantini Magni statua, elegantissimoque prospectu exornata, necnon Capitolium omnigenæ antiquitatis monumentis decoratum, ad commodum sculptorum, pictorum et studiosorum romanæ historiæ. Aquam *Virginem* magnifico ornavit cultu. Anconam firmiori portu et loemocomio miræ structuræ ampliavit; Ravennam ab inundatione fluviorum reddidit extracta mole, fossisque deductis immunem, et facili mercium transvectioni corrivatis aquis prospexit. Thomisticae scholæ litteris *Apostolicæ providentiæ* an. 1733, die 2 octobris, addidit confirmationem. In Ecclesiam aretinam, cujus pastoribus usum pallii concessit, in florentinum theologorum collegium, quod privilegiis decoravit, in incolas montis Libani, quos legatione pœnitentiæ firmavit in fide, in Saxones et religiosos apostatas, quibus omnem indulgentiam exhibuit, in omnes denique mortales beneficentissimus, debitum naturæ persolvit an. 1740, die 6 febr.

CCXLIX. Clemente XII suffectus est Prosper card. Lambertini Bononiensis, creatus pontifex maximus prædicto anno 1740, XVI kal. septembris, *Benedicti XIV* assumpto nomine. Hujus

XII. Si quæ excommunicatio manifeste prohibeat virtutis veræ actum, aut a vero præcepto avertat, injusta simul et invalida est juxta Ecclesiæ decreta.

¹ Anno ætatis suæ 81, pontificatus anno 6 currente.

² Ejus corpus e vaticana basilica ad templum S. Mariæ supra Minervam translatum fuit an. 1733, VII kal. martias.

Pontificis eruditionem et sapientiam præclara, et prelo commissa scripta commonstrant, maxime egregium opus de canonizatione sanctorum, atque in festa Christi, et Deiparæ adnotationes uberrimæ ante pontificatum in lucem editæ et adornatæ postmodum, lucubrationes de synodo diæcesana, de institutionibus ecclesiasticis, epistolæ encyclicæ, et quæ amplissima implent volumina, constitutiones ac brevia. Inde sacri antisites, ecclesiastici singuli, cunctique fideles rerum agendarum normam, regulasque percipient. Exortas eo sedente controversias de matrimonijis initis in hæreticorum ditione, de usuris, de jejuniis, de absolutione complicitis, de laicorum in missis privatis communione, aliasque vel ad dogmata vel disciplinam spectantes, luculenter et perspicue explanavit. Ad studia fovenda plures aut erexit, aut restauravit Academiæ; cimeterium capitolinum et bononiense locupletavit; seminaria construxit, litteratorum adamavit contubernia. Non respexit, ut decet principem sacerdotum, *carnem et sanguinem*, amplificandis ornandisque templis, non augendo patrimonio nepotum, intentus. Neque vero occidentali tantum et latinæ prospexit Ecclesiæ, sed quid statuerit de Maronitis, de Græcis, de Malabaricis, ecclesiastica monumenta anno 1744 in lucem edita, bulla *Ex quo singulari* et *Si pastoralis*, constitutio *Omnium sollicitudinum* aliæque commonstrant¹. Nulla est religiosorum hominum familia, cui largitus non sit gratias et privilegia. Ad sedandas in Galliarum regno circa deneganda sacramenta refractariis constitutionis *Unigenitus* dissensiones dedit an. 1756, die 16 octob. *Encyclicas*, quarum initium *Ex omnibus christiani orbis regionibus*. Incidit sub exitum ejusdem anni in grave vitæ periculum; sed convaluit, actæque Numini gratiæ kal. januarii anno 1757, posteaquam in varia incidit vitæ discrimina, V nonas maii an. 1758 concessit naturæ.

¹ Tanta emicuit in Benedicto XIV doctrina, ut etiam Matthæus Pfaffius acatholicus in quadam dissertatione Tubingæ seu Augustæ Suevorum anno 1746 in lucem edita, de illo scripserit: *Quo per multa sæcula non sedit eruditior alter.*

CCL. Pridie nonas julias eodem anno 1758 creatus est pontifex max. *Clemens XIII*, antea Carolus S. R. E. card. Rezzoniceus Venetus et episcopus patavinus, ecclesiasticæ disciplinæ studio et liberalitate in pauperes præclarissimus. Augustissimæ Mariæ Theresiæ reginæ Hungarorum, *reginæ apostolicæ* honorificentissimum titulum, successoribus quoque regibus tribuendum, contulit et jure competere declaravit. Magnificentissima pompa, splendidissimoque purpuratorum Patrum, procerumque comitatu ad lateranensem a vaticana basilica pridie idus novembris processit. In singulis dominicis diebus *Præfationem* de SS. Trinitate, nisi alia ex propriis præscribatur, recitandam esse in Missa sancivit, prout repetam sequenti cap. vi. Apostatis sponte ad superiores suos redeuntibus non tantum pœnarum omnium remissionem, sed etiam ad omnes gradus honorumque pristinos an. 1759 restitutionem indulgit.

Quanta fuerit in Beatissimam Virginem devotio ejus ostendunt, præter alia multa, duo apostolica brevia, primum sub die sexta augusti an. 1760 datum, quo Immaculata Deiparæ Conceptio Hispaniæ et Indiarum declaratur patrona; alterum die octava novembris an. 1761 emissum¹, ubi ejusdem Immaculatae Conceptionis officium ritu duplici primæ classis, ab omnibus utriusque sexus ecclesiasticis tam religiosis quam sæcularibus in Hispania ejusque dominiis recitandum præcepit. Denique pietate, misericordia ac zelo religionis insignis, postquam plures viros sanctitate præclaros sanctorum et beatorum catalogo adscripserat, Societatem Jesu, tridentini concilii exemplum secutus, approbaverat; scriptis de diversis rebus litteris septingentis, ut ex ejus apparet Bullario, die secunda februarii an. 1769 supremum diem obiit, ætatis suæ sexagesimo sexto².

¹ Per breve quod incipit: *Quum primum, divina disponente voluntate.*

² Plurimæ, in factorum ejus commemorationem, causæ sunt monetarum species: 1^a in qua videtur Tiber pupim sustentans, cum ista inscriptione: *Navigazione Tiberis restituta*; 2^a quæ in fronte habet centauros duos juxta quos legitur: *Principis aucto Musæo Capitolino*; in opposita facie ista inscribitur: *Celeberrimis Villæ Adriane ornamentis*; 3^a denique palatium Quirinale ostendit, et in ea conspicitur lemma istud: *Palatium*

CCLI. Clemente XIII vita functo, electus fuit romanus pontifex die 19 maii an. 1769 *Clemens XIV*, antea Laurentius Ganganelli, ordinis S. Francisci¹, patria illi oppidum S. Angeli *de Vado* diœcesis ariminensis. Vir integritate vitæ, doctrina et eruditione conspicuus, Ecclesiæ paci curandæ totis incubuit viribus²; quapropter catholicorum Hispaniæ, Galliæ, Lusitaniæ, aliarumque nationum regum importunitatibus cedens, ne schisma eorumdem principum negata petitione oriretur, Societatem Jesu suppressit, cujus facti pœnituisse postea nonnulli tradunt. Ab eo approbatus et confirmatus fuit civilis ordo quem sub Immaculatæ Conceptionis titulo Carolus tertius Hispaniarum rex, ad meritum et virtutem præmio afficiendum, instituerat³. Musæum Clementinum⁴ quod in uno ex vaticani palatii claustris conspicimus, quodque magnis operibus a Pio VI in eo factis, Clementis nomen in Pium Clementinum mutavit, eundem Clementem habet institutorem, quamvis hodie Musæum Pium tantummodo audiat. Vixit in pontificatu usque ad an. 1774, decimo kalendas octobris, qua die mortalem sarcinam deposuit, cum 69 an. esset ætatis. Ejus mortis S. Alphonsus M. de Ligorio,

Quirinale novo latere amplificat. Alia quamplurima videri possunt apud Montor.

¹ Extat enim unum numisma a fratribus S. Francisci, conventus apostolorum Romæ, ubi ille religiosus vixerat, in hac forma cusum. Exhibet in anteriori parte frontispicium hujus cœnobii cum hocce titulo: *Clemens XIV Pont. M. A. I. R. Dedit Gloriam in loco isto*; in altera vero parte inquit: MDCCXI.

² Est et aliud a Florida-Blanca pueri regis Hispaniarum filii a Pontifice ex sacro fonte levati causa, Pontificis venia excusum cum hac oratione: *Deus nova fœdera sancit*; in eo cernitur summus Pontifex, mulieri manibus puerum gestanti coronatum benedictionem impertiens; in contraria numismatis facie scriptum est: *Hisp. Infans S. Fonte susceptus 1772*. Et in alio nummo a Marchione de Pombal procuso, apparent hæc verba: *Refulsit sol*; juxta quæ Lusitaniæ arma seu insignia aspicuntur; in adverso latere habetur: *Concordia MDCCLXX*. Ex quibus quantum summo Pontifici tum pax, tum Ecclesiæ et imperii concordia pergrata fuerit non suboscure intelligitur.

³ Nunc autem iste ordo non alio quam *Caroli tertii* appellatur nomine.

⁴ In eo apposita fuit hæc inscriptio: *Clemens XIV P. M. Vadensis signa et monumenta veterum incremento artium a se comparata ædes innocentianas jam faliscentes restituit ampliavit anno 1772 pontif. II.*

cum adhuc viveret, miraculose adfuit. Epistolas vero, quæ sub Clementis nomine a Caracciolo sunt editæ, supposititias esse, nemo est qui dubitet.

CCLII. Post Clementem XIV inauguratus est pontifex Joannes Angelus Braschi, Cæsenatensis, anno 1775 decimo septimo kalendas martii (duobus annis postquam ad sacram purpuram fuerat evector), *Pii VI* nomine assumpto. Plurima hunc Pontificem nobilitarunt; fuit siquidem erga pauperes liberalis et misericors; in divinis officiis et sacris obeundis functionibus splendidus et magnificus, erga omnes amabilis, in se autem ipsum severus. Scientias necnon artes omnes summo conatu fovit, uti Musæum Pium Clementinum ab eo in ampliorem formam evectorum, et magnis accessionibus auctum, commonstrat. Anconitatum Portum refecit; paludes Pontinas quarum infectis effluviis regio illa insalubris ac fere inhabitabilis erat, magno labore exsiccavit, plura terræ jugera, quæ romanæ donavit Ecclesiæ, fructifera rediens; S. Petri construxit sacristiam; ædificavit Quirinalis palatii frontem; tres obeliscos erexit; multasque vias tam deambulationi quam vehendis mercibus aperuit aptissimas; abbatia demum *de Subiaco* mirum in modum ejus munificentia ornata extat. Inter præcipua hujus Pontificis acta, tum constitutionis gallicani cleri, quam civilem vocant, tum pistoriensis concilii damnationes recensendæ sunt¹. Alia quamplurima cupiebat agere, quæ tamen gallicana obstante revolutione non potuit perficere. Ob dissidia quædam a Josepho secundo, romanorum imperatore, qui iniquis legibus disciplinam ecclesiasticam immutare cupiebat, tunc temporis excitata, Venetiam perrexit, et pace cum imperatore inita, et quæ desiderabat, ut nempe ab incepto Josephus desisteret, cumulatus obtentis², Romam rediit, ubi magna omnium lætitia exceptus fuit; quin optata quiete frui liceret; nam Gallis Status pontificios contra omne jus fasque occupantibus, primo Senas Etru-

¹ De quibus in capite *De disciplina*.

² Momentanea tamen fuit hæc *Pii VI* victoria: Josephus etenim velut canis ad vomitum rediit, et monasterium ipsum quo summus Pontifex hospitio fuerat exceptus, solo æquari jussit.

riæ¹ et Florentiam, deinde Parmam, Augustam Taurinorum aliasque civitates, demum Valentiam in Gallia exulare cogitur; atque ibi carceri mancipatus, laboribus et ærumnis confectus, vivis defuit die 29 augusti anno 1799, ætatis suæ 78. Ejus corpus humili monumento tumulatum, Romam postea translatum est, et in Vaticano² conditum jacet³.

CAPUT II.

DE CONCILII SÆCULO XVIII CELEBRATIS.

Si non tempore, saltem dignitate cæteras hujus sæculi synodos antecellit lateranensis sub Benedicto XIII celebrata. Indicta fuit anno 1724, die 24 decembris, celebranda in festo

¹ Ibi apud religiosos ordinis Eremitarum S. P. Augustini per tres menses hospitatus est, apud quos etiam Viterbii hospitium acceperat.

² En epitaphium plumbi lamina super sepulcrum ejus inscriptum :

Pius VI P. M.

A Valentia apud Rhodanum

Ad basilicam Sancti Petri

Solemniter translatus,

Die XVIII februarii MDCCCLII.

³ De plusquam triginta nummorum speciebus, quæ in totidem notabilium ejusdem factorum commemorationem percussæ inveniuntur, loqui supersedimus, ut sequenti inscriptioni, juxta hujus Pontificis effigiem appositæ, locum dare possimus :

PIUS VI PONT. MAX.

Famæ immortalitatem, virtute meritis qui boni Principis laudem cum Parentis publici gloria conjunxit. Natus populis imperio regundis. Ecclesiam idem consilio administrandæ divinitus datus. Eo auctore bonæ artes per Romanos fines revivere. Liberis plebeiorum alendis instituendisque domus apertæ ingentes. Agrorum tractus culturæ redditi. Otiosorum ignavia ad opus mercede excitata. Nequitia pœna exercita. Civitates commerciis locupletatæ. Viæ munitæ. Portus restituti. Flumina molibus oppositis domita. Vici convenarum frequentia aucti. Opifices præmio invitati. Oppida dignitate nobilitata. Urbs omni ornamentorum genere exulta. Eodem moderatore Ecclesia universa gavisa opem semper consiliumque experta quod querebat. Unus ille impendentes calamitates multo ante providit. Unus ingruentia pericula demonstravit. Magno in adversis animo vim invictus pertulit, et Regno spoliatus auctoritatem non amisit. Ubique Pontificatu functus maximo et Orbi Christiano venerabilis. Morte ipsa exemplo fuit hunc esse Parentis summi Beatissimum exitum si vitam pro religione profundat.

Pentecostes sequentis anni. Plures hanc synodum præcesserunt congregationes in collegio *de Propaganda*, quum intentio Pontificis foret, ea præsertim definiendi, quæ in bullis *Ex illa die* contra ritus Sinensium, et *Unigenitus* contra propositiones Quesnelli a Clemente XI sancita Ecclesiam adhuc turbabant. His aliisque congressibus illorum rituum comprobata est superstitio, adversus confratres testimonium quoque perhibente P. Fouquet, jesuita gallo, qui apud Sinas versatus veritatem suismet oculis inspexerat. Comprobata item fuit Ambrosii Medio-barbi, apostolici ad Sinas legati, agendi ratio et prudentia, de qua historiam conscripsit P. Viani ord. Servorum, socius itineris, rerumque ocularis inspector.

Igitur synodus præstituta die inchoata est. Interfuerunt priori sessioni cardinales 32, archiepiscopi et episcopi 57, cunctisque assentientibus decem articuli ad fidem moresque spectantes firmati sunt. Pertractatum in aliis sessionibus de clericis, de festis, de sacramentorum administratione, de Ecclesiarum immunitate, de monachis et eremitis, de confraternitatibus laicorum, de puellarum reclusoriis, de sepulturis, seminariis, cæterisque ad optimum Ecclesiæ regimen pertinentibus. Quantum ad dogmata spectat, constitutioni *Unigenitus*, quæ etiam ibidem dicitur *Regula fidei*¹, omnem exhibendam esse obedientiam statutum fuit. Post sessionem iv disputatum est, num concilium provinciale, cui præsit romanus Pontifex, obliget universam Ecclesiam. Contradicente cardinali de Polignac, indecisa controversia permansit. Concilium istud lateranense absolutum fuit eodem anno 1725, proxima dominica SS. Trinitatis, eique post pontificem Benedictum subscribere cardinales 32, episcopi 44, absentium prælatorum procuratores 35, numero omnes 111. Provincialis autem fuit synodus, non œcumenica, ut idem Pontifex declaravit; neque enim ad hanc celebrandam invitavit totius orbis episcopos.

¹ In actis synodi mss. et genuinis non reperiri constitutionem *Unigenitus* esse *Regulam fidei*, idque postea insertum pro lubitu, affirmant, qui tunc Romæ aderant, ut epistola XXI ad M. Morenas, pag. 541, aliisque in locis asseritur.

riæ¹ et Florentiam, deinde Parmam, Augustam Taurinorum aliasque civitates, demum Valentiam in Gallia exulare cogitur; atque ibi carceri mancipatus, laboribus et ærumnis confectus, vivis defuit die 29 augusti anno 1799, ætatis suæ 78. Ejus corpus humili monumento tumulatum, Romam postea translatum est, et in Vaticano² conditum jacet³.

CAPUT II.

DE CONCILII SÆCULO XVIII CELEBRATIS.

Si non tempore, saltem dignitate cæteras hujus sæculi synodos antecellit lateranensis sub Benedicto XIII celebrata. Indicta fuit anno 1724, die 24 decembris, celebranda in festo

¹ Ibi apud religiosos ordinis Eremitarum S. P. Augustini per tres menses hospitatus est, apud quos etiam Viterbii hospitium acceperat.

² En epitaphium plumbi lamina super sepulcrum ejus inscriptum :

Pius VI P. M.

A Valentia apud Rhodanum

Ad basilicam Sancti Petri

Solemniter translatus,

Die XVIII februarii MDCCCLII.

³ De plusquam triginta nummorum speciebus, quæ in totidem notabilium ejusdem factorum commemorationem percussæ inveniuntur, loqui supersedimus, ut sequenti inscriptioni, juxta hujus Pontificis effigiem appositæ, locum dare possimus :

PIUS VI PONT. MAX.

Famæ immortalitatem, virtute meritis qui boni Principis laudem cum Parentis publici gloria conjunxit. Natus populis imperio regundis. Ecclesiam idem consilio administrandæ divinitus datus. Eo auctore bonæ artes per Romanos fines revivere. Liberis plebeiorum alendis instituendisque domus apertæ ingentes. Agrorum tractus culturæ redditi. Otiosorum ignavia ad opus mercede excitata. Nequitia pœna exercita. Civitates commerciis locupletatæ. Viæ munitæ. Portus restituti. Flumina molibus oppositis domita. Vici convenarum frequentia aucti. Opifices præmio invitati. Oppida dignitate nobilitata. Urbs omni ornamentorum genere exulta. Eodem moderatore Ecclesia universa gavisa opem semper consiliumque experta quod querebat. Unus ille impendentes calamitates multo ante providit. Unus ingruentia pericula demonstravit. Magno in adversis animo vim invictus pertulit, et Regno spoliatus auctoritatem non amisit. Ubique Pontificatu functus maximo et Orbi Christiano venerabilis. Morte ipsa exemplo fuit hunc esse Parentis summi Beatissimum exitum si vitam pro religione profundat.

Pentecostes sequentis anni. Plures hanc synodum præcesserunt congregationes in collegio *de Propaganda*, quum intentio Pontificis foret, ea præsertim definiendi, quæ in bullis *Ex illa die* contra ritus Sinensium, et *Unigenitus* contra propositiones Quesnelli a Clemente XI sancita Ecclesiam adhuc turbabant. His aliisque congressibus illorum rituum comprobata est superstitio, adversus confratres testimonium quoque perhibente P. Fouquet, jesuita gallo, qui apud Sinas versatus veritatem suismet oculis inspexerat. Comprobata item fuit Ambrosii Medio-barbi, apostolici ad Sinas legati, agendi ratio et prudentia, de qua historiam conscripsit P. Viani ord. Servorum, socius itineris, rerumque ocularis inspector.

Igitur synodus præstituta die inchoata est. Interfuerunt priori sessioni cardinales 32, archiepiscopi et episcopi 57, cunctisque assentientibus decem articuli ad fidem moresque spectantes firmati sunt. Pertractatum in aliis sessionibus de clericis, de festis, de sacramentorum administratione, de Ecclesiarum immunitate, de monachis et eremitis, de confraternitatibus laicorum, de puellarum reclusoriis, de sepulturis, seminariis, cæterisque ad optimum Ecclesiæ regimen pertinentibus. Quantum ad dogmata spectat, constitutioni *Unigenitus*, quæ etiam ibidem dicitur *Regula fidei*¹, omnem exhibendam esse obedientiam statutum fuit. Post sessionem iv disputatum est, num concilium provinciale, cui præsit romanus Pontifex, obliget universam Ecclesiam. Contradicente cardinali de Polignac, indecisa controversia permansit. Concilium istud lateranense absolutum fuit eodem anno 1725, proxima dominica SS. Trinitatis, eique post pontificem Benedictum subscribere cardinales 32, episcopi 44, absentium prælatorum procuratores 35, numero omnes 111. Provincialis autem fuit synodus, non œcumenica, ut idem Pontifex declaravit; neque enim ad hanc celebrandam invitavit totius orbis episcopos.

¹ In actis synodi mss. et genuinis non reperiri constitutionem *Unigenitus* esse *Regulam fidei*, idque postea insertum pro lubitu, affirmant, qui tunc Romæ aderant, ut epistola XXI ad M. Morenas, pag. 541, aliisque in locis asseritur.

In causa constitutionis *Unigenitus*, alia comitia et concilia coacta fuerunt. Primum congregati sunt Parisiis anno 1713, die 16 octobris episcopi 29, quorum caput. card. de Noailles, quibus rex, ut Quesnellum damnarent, prædictam bullam significavit. Anno autem proximo 1714 episcopi majori numero congregati mense februario *Institutionem pastorem* edidere, qua a proscriptis erroribus doctrina, quam nos propugnamus, declaratur immunis. Instructionem 40 approbarunt episcopi. Cardinalis tamen de Noailles cum aliis 7, vel 8, Quesnellio adhuc faventibus, discessit e comitiis. Anno rursus 1720, ut agerent de constitutione gallicani episcopi convenerunt, et illam acceptarunt, editis tamen *Explicationibus* sanæ et augustinensi doctrinæ affinis, quas 100 episcopi propria subscriptione firmarunt.

Inter alia vero comitia, synodosque dioceseon, posterorum memoria servabitur concilium Ebroduni in Delphinatu, celebratum anno 1727 ad proscribendum instructionem pastorem episcopi Sanicensium, vulgo *de Senez*, editam anno 1726, die 28 augusti. Indixit synodum *M. de Tencin*, ebrodunensis archiepiscopus, adfuere tres alii episcopi suffraganei, et ipse accusatus, regia vocatus epistola. Stetit se episcopus sanicensis, annum agens 80 ebrodunensi synodo, in qua prædicta instructio damnata fuit die 27 septembris ejusdem anni 1727, quoniam in ea laudantur Reflexiones morales Quesnelli, et constitutio *Unigenitus* refutatur. Quamquam vero contra hanc sententiam senex episcopus protestatus sit, 42 præsules pro illo apud regem intercesserint, et 50 parisienses advocati res in Conventu Ebroduni gestas, agendique modum improbaverint; Benedictus tamen XIII summopere illam commendavit in epistola ad archiepiscopum *de Tencin*, scripta eodem anno 1727, VIII kalendas novembris.

Anno 1736 ineunte octobri, celebrata fuit synodus Montis Libani in Ecclesia B. V. de Loaisa, monachorum S. Antonii. Interfuere patriarcha antiochenus, 14 episcopi maronitæ, duo syri, totidem armeni, abbates, alique complures; in qua synodo decreta S. Congregationis *de Propaganda Fide* proposita

et recepta fuerunt, actumque de numero, limitibus et divisione dioceseon Maronitarum, et de contributione erogari solita episcopis in collatione ordinum et sacrorum oleorum distributione. Quibus Romæ discussis, synodus approbata est anno 1741, kal. septembris, a Benedicto XIV. Quæ approbatio facta est adjecta clausula: « Ita tamen, quod per nostram prædictæ synodi confirmationem nihil derogatum esse censeatur Constitutionibus » romanorum Pontificum, prædecessorum nostrorum, et decretis conciliorum generalium super ritibus cæterarum quarumcumque nationum, sive generaliter, sive specialiter factis, » etc. Adhibere solet hanc clausulam apostolica Sedes in qualibet confirmatione synodorum orientalium, adhibuitque illam an. 1714 confirmando synodum Albanicæ, sive Epiri, et anno 1720 confirmando synodum Rhutenorum, Zamoscii in Polonia celebratam.

Quamvis plurimas dioceseon Italiæ synodos prætermittamus, laudandæ sunt tamen Pisanæ tres, habitæ sub archiepiscopo et primate Francisco Frosini anno 1708, an. 1717, et an. 1726 stylo pisano; his enim addita sunt ecclesiastica documenta eo delectu et ordine, quo potest quilibet episcopus quidquid ad optimum regimen attinet, unico intuitu percipere. Paucis comprehenditur, sed exacta est ac perutilis synodus dioceseana Segusii in Gallia subalpina, coacta an. 1745 a Victorio Amadeo a Lanceis, nunc S. rom. Ecclesiæ cardinali et augustinianæ doctrinæ strenuo propugnatore.

1771. — Ad instaurandam ecclesiasticam disciplinam, habitum est anno 1771 concilium provinciale mexicanum, cui interfuere omnes suffraganei antistites, præfuit autem *Franciscus Lorenzana*, Mexicanus, postea toletanus archiepiscopus, et S. R. Ecclesiæ cardinalis amplissimus et de hispana Ecclesia meritisimus; ei siquidem debitores sumus editionis Operum SS. Toletanæ urbis Patrum; Operum Sancti Martini Legionensis, canonici augustiniani; duorum, ex Mexicanis, conciliorum; Breviarii et Missalis, uti appellari solent, Muzarabum, vel Gothicorum.

1786. — Convenerant oppido vulgo *Ems*, in provinciis rhe-

nianis, procuratores archiepiscoporum Moguntiae, Coloniae, Treviri atque Salisburgi anno 1786, a quibus praefatorum episcoporum auctoritate, nomine et approbatione, mense augusti incipiente, tres et viginti articuli conscripti fuerunt, quos uti schismaticos, auctoritatem summi Pontificis deprimentes, et ecclesiasticæ disciplinæ eversores, improbavit Pius hujus nominis VI, ut ex ejus ad Josephum II Romanorum imperatorem epistolis videre est. In his deplorat Pontifex summus horum audaciam episcoporum temeritatemque, quippe qui doctrinam adeo perniciosam non solum approbare, verum etiam ad praxim reducere, incredibili ausu, veriti haud fuerint.

1786. — *Scipio Ricci*, pistoriensis episcopus, Leopoldi, magni Etruriæ ducis, fretus potentia, synodum die 18 septembris anni 1786 congregavit, in qua relegatis præcipuis, uti fertur, ex ecclesiasticis romanæ Ecclesiæ doctrinæ addictis, aliis vero hæreseos suspicione maculatis suam accitis in partem, 85 canones edidit (errores Bañi et Quesnelli ab oreo revocans), qui omnes vigesima octava augusti die, anno 1794, per constitutionem *Auctorem Fidei* a Pio VI editam, solemnem subiere damnationem.

1787. — Ad hujus synodi firmandam doctrinam insequenti 1787 anno prædictus Etruriæ dux suæ ditionis episcopos, septemdecim numero, Florentiæ adesse facit. Hi tamen pistoriensis pseudosynodi definitionibus subscribere cum recusassent, ad sedes suas revertuntur, quin aliquid definitum sit.

1790. — Inchoata fuit septima die novembris anni 1790, prima Baltimorensis (in foederatis Americæ Statibus) synodus, quæ quinque sessionibus ad optatum finem perducta est. Habuit in prima concionem ad synodi Patres illius urbis antistites, fideique professione ab omnibus emissa, sequenti sessioni dies ejusdem mensis octava designata fuit. Actum est enim in sessione secunda de recte administrando baptisate, de paræcialibus libris, deque sacramento confirmationis. In tertia quæ eadem die octava synodalibus haberi placuit, statutum videmus quidquid ad Eucharistiam, ad primam puerorum communionem, ad donationes (vulgo ofrendas) et ecclesiasticorum ha-

bitum attinet. Sequenti die in qua celebrata fuit quarta sessio, pertractatum est de pœnitentiæ sacramento, de confessoriorum approbatione, de matrimoniis tam inter catholicos, quam catholicos inter ac protestantes celebratis, atque de extrema unctione. Ecclesiasticorum munia, cleri stipendia, aliaque non parvi circa ecclesiasticam sepulturam momenti, sessione quinta sapientibus regulis stabilita sunt. Ut autem S. Pontificis approbationem concilii acta obtinerent, Romam delata fuere una cum supplici synodi libello, quo baltimorensis episcopi suffraganeus vel coadjutor expetebatur. Pius VI qui tunc temporis Ecclesiam regebat, non solum quod synodus egerat ratum habuit et confirmavit, verum etiam Patrem Leonardum *Neale Societ. Jesu*, instituit episcopum, baltimorensis coadjutorem, ei assignans ecclesiam titularem *Gotinensem in partibus infidelium*.

1793. — Ejusdem Pii VI mandato congregatum fuit concilium provinciale Maronitarum Montis Libani in monasterio *de Becorche*, ut statuta aliqua, de diversis rebus illam Ecclesiam spectantibus, prout postulare videbatur necessitas, conderentur; quod et perfectum consulte fuisse, S. congregatio *de Propaganda Fide*, ea omnia approbando, declaravit. Huic concilio interfuerunt maronitici ritus episcopi, tres generales vicarii, atque superiores monasteriorum.

1797. — Anno millesimo septingentesimo nonagesimo septimo contigit conciliabulum episcoporum *constitutionalium* (uti appellari solent) qui Lutetiæ Parisiorum in Nostræ Dominiæ ecclesia convenientes, sub prætextu Galliam a malis, quibus opprimebatur, liberandi, tumultuosis sessionibus, opera imprimis episcopi *Grégoire*, acta quamplurima schismatica ediderunt. Hujus conciliabuli canones et omnia ad eum spectantia anno 1798 typis commissa sunt.

Omittimus, brevitatis ergo, synodum vulgo de *Eichstett*, anno 1700 factam; munsterdianam an. 1702; albanensem an. 1703, præside archiepiscopo *de Antivari*; aquileiensem eodem anno sub patriarcha *Delfini*; munsterdianam aliam an. 1703 coactam; tertiam munsterdianam celebratam eo ipso

anno; melitensem ab episcopo *Palmieri* eodem anno 1703 habitam; burdigalensem an. 1704 sub archiepiscopo *de Bezon*, bisuntinensem an. 1707 auctore Francisco Josepho *de Grammont* Vesuntionis archiepiscopo; aliam bisuntinensem eodem anno; beneventanam a cardinale *Orsini* postea Benedicto XIII; monfiasconensem an. 1710 præsidente *Bonaventura* ejusdem urbis episcopo; munsterdianas tres alias, primam an. 1711, secundam 1714, ultimam vero an. 1718 congregatam; tarraconenses in Hispania provinciale quinque annis 1712, 1727, 1733, 1738 et 1752; secundam de *Eichstett* an. 1713; ariminensem sub an. 1724 auctore cardinale *Davia*; neapolitanam curante cardinale *Pignatelli* an. 1726; portualacrensem per id temporis factam; auximanam an. 1735 sub cardinale *Lanfredini*; sabinam an. 1736 cardinale *Annibale Albani* præsidente; frascatensem opera cardinalis de *Yorck* an. 1763; conciliabulum de *Utrecht*, cui anno 1763 præsuit Joannes Meindart, urbis ejusdem archiepiscopus, quodque Clemens XIII nullum declaravit; hononiensem a cardinale *Gioanetti*; taurinensem an. 1788 archiepiscopo *Costa* præsidente, atque synodum Versalliarum ab episcopis (vulgo *appellantes*) congregatam anno 1796 et dissolutam a Directorio.

CAPUT III.

XVIII SÆCULI HÆRESES ERRORESQUE.

Quietistarum hæresim, et quæ inde consequitur, turpitudinum omnium licentiam, occultis conventiculis, docuit rursus, exercendamque proposuit *Joseph Beccarelli*, diœcesis brixien-sis presbyter, qui, ejus comperta nequitia an. 1710, die 13 sept., palam abjurare coactus est et ad septennium damnatus ad triremes. Illum vero decemviri, id est, excelsus Venetorum senatus an. 1711 perpetuo tetroque carceri addixerunt. Sollicitudini et vigilantia Joannis, card. Badoarii, brixien-sis episcopi, tribuenda est serpentis clanculum pestilentia detectio atque extinctio.

Præter *protestantes* et *remonstrantes*, etiam *contraremonstrantes* prodire. Sunt primi, ut diximus, lutherani et calvinistæ absolutam Dei prædestinationem cum libertatis interitu

propugnantes; *remonstrantes* vero *arminiani* prædestinationem illam respicientes sensu pelagianorum. Cum utriusque sectæ hæretici inter se communionem servarent, exorti sunt, qui tradidere non posse concordiam istam haberi, nisi abnegata alterius partis sententia, atque hi *contraremonstrantes* sunt appellati. De his vero pertractat Philippus Limborchius arminianus, in sua *Theologia christiana*, in belgicum et anglicum idioma translata. Derivatum nomen *protestantium* a *protestatione* facta an. 1529 ab hæreticis contra statuta comiti-um Noviomagi, seu Spiræ, dictum est alibi. *Arminiani* vero appellati sunt *remonstrantes*, quoniam post mortem Arminii ab omnibus ejecti ab Ecclesia, libellum titulo *Re-monstrantia* inscriptum obtulerunt Hollandiæ ordinibus. Quoniam eidem libello adversarii alium opposuerunt cum inscriptione *contraremonstrantia*; idecirco hi *contraremonstrantes* dicuntur. His adhæsit inter cæteros memoratus *Philippus a Limborch* Amstelodamensis, discipulus Vossii et Curcellæi, qui scripsit *Theologiam christianam* pluries typis editam, atque translata, ut dixi, in belgicum, anglicumque sermonem. Cessit e vita *Limborchius* an. 1712, ætatis suæ 79, et in ejus obitum orationem conscripsit Joan. Clericus.

Idem *Clericus* ob maximam librorum copiam a se editam in litteraria republica notissimus, quique sub initio anni 1736 obiit Amstelodami, non tantum arminianis adhæsit et pelagianorum sectans vestigia, intemperanter in libros Augustini calamum strinxit; sed ad evertendas veterum traditiones et impium dogma statuendum, quod necessaria non sit ad salutem fides in Christi divinitatem, duorum priorum sæculorum conscripsit historiam.

Fuere, qui perniciosissimos hoc sæculo sparserunt errores. Nam quidam post *M. Lock* in libro inscripto, *Essai de philosophie concernant l'entendement humain*, lib. II, cap. XI, putarunt bruta animantia intelligere et ratiocinari, quamvis limitato ordine et circa ideas particulares in illorum sensu versantes. Alii cum eodem, IIIe *Réplique à M. Stillingfleet*, autumarunt demonstrari non posse immortalitatem animæ rationalis, nisi

anno; melitensem ab episcopo *Palmieri* eodem anno 1703 habitam; burdigalensem an. 1704 sub archiepiscopo *de Bezon*, bisuntinensem an. 1707 auctore Francisco Josepho *de Grammont* Vesuntionis archiepiscopo; aliam bisuntinensem eodem anno; beneventanam a cardinale *Orsini* postea Benedicto XIII; monfiasconensem an. 1710 præsidente *Bonaventura* ejusdem urbis episcopo; munsterdianas tres alias, primam an. 1711, secundam 1714, ultimam vero an. 1718 congregatam; tarraconenses in Hispania provinciale quinque annis 1712, 1727, 1733, 1738 et 1752; secundam de *Eichstett* an. 1713; ariminensem sub an. 1724 auctore cardinale *Davia*; neapolitanam curante cardinale *Pignatelli* an. 1726; portualacrensem per id temporis factam; auximanam an. 1735 sub cardinale *Lanfredini*; sabinam an. 1736 cardinale *Annibale Albani* præsidente; frascatensem opera cardinalis de *Yorck* an. 1763; conciliabulum de *Utrecht*, cui anno 1763 præsuit Joannes Meindart, urbis ejusdem archiepiscopus, quodque Clemens XIII nullum declaravit; hononiensem a cardinale *Gioanetti*; taurinensem an. 1788 archiepiscopo *Costa* præsidente, atque synodum Versalliarum ab episcopis (vulgo *appellantes*) congregatam anno 1796 et dissolutam a Directorio.

CAPUT III.

XVIII SÆCULI HÆRESES ERRORESQUE.

Quietistarum hæresim, et quæ inde consequitur, turpitudinum omnium licentiam, occultis conventiculis, docuit rursus, exercendamque proposuit *Joseph Beccarelli*, diœcesis brixien-sis presbyter, qui, ejus comperta nequitia an. 1710, die 13 sept., palam abjurare coactus est et ad septennium damnatus ad triremes. Illum vero decemviri, id est, excelsus Venetorum senatus an. 1711 perpetuo tetroque carceri addixerunt. Sollicitudini et vigilantia Joannis, card. Badoarii, brixien-sis episcopi, tribuenda est serpentis clanculum pestilentia detectio atque extinctio.

Præter *protestantes* et *remonstrantes*, etiam *contraremonstrantes* prodire. Sunt primi, ut diximus, lutherani et calvinistæ absolutam Dei prædestinationem cum libertatis interitu

propugnantes; *remonstrantes* vero *arminiani* prædestinationem illam respicientes sensu pelagianorum. Cum utriusque sectæ hæretici inter se communionem servarent, exorti sunt, qui tradidere non posse concordiam istam haberi, nisi abnegata alterius partis sententia, atque hi *contraremonstrantes* sunt appellati. De his vero pertractat Philippus Limborchius arminianus, in sua *Theologia christiana*, in belgicum et anglicum idioma translata. Derivatum nomen *protestantium* a *protestatione* facta an. 1529 ab hæreticis contra statuta comitiorum Noviomagi, seu Spiræ, dictum est alibi. *Arminiani* vero appellati sunt *remonstrantes*, quoniam post mortem Arminii ab omnibus ejecti ab Ecclesia, libellum titulo *Re-monstrantia* inscriptum obtulerunt Hollandiæ ordinibus. Quoniam eidem libello adversarii alium opposuerunt cum inscriptione *contraremonstrantia*; ideo hi *contraremonstrantes* dicuntur. His adhæsit inter cæteros memoratus *Philippus a Limborch* Amstelodamensis, discipulus Vossii et Curcellæi, qui scripsit *Theologiam christianam* pluries typis editam, atque translata, ut dixi, in belgicum, anglicumque sermonem. Cessit e vita *Limborchius* an. 1712, ætatis suæ 79, et in ejus obitum orationem conscripsit Joan. Clericus.

Idem Clericus ob maximam librorum copiam a se editam in litteraria republica notissimus, quique sub initio anni 1736 obiit Amstelodami, non tantum arminianis adhæsit et pelagianorum sectans vestigia, intemperanter in libros Augustini calamum strinxit; sed ad evertendas veterum traditiones et impium dogma statuendum, quod necessaria non sit ad salutem fides in Christi divinitatem, duorum priorum sæculorum conscripsit historiam.

Fuere, qui perniciosissimos hoc sæculo sparserunt errores. Nam quidam post *M. Lock* in libro inscripto, *Essai de philosophie concernant l'entendement humain*, lib. II, cap. XI, putarunt bruta animantia intelligere et ratiocinari, quamvis limitato ordine et circa ideas particulares in illorum sensu versantes. Alii cum eodem, IIIe *Réplique à M. Stillingfleet*, autumarunt demonstrari non posse immortalitatem animæ rationalis, nisi

ex suppositione veracitatis divinarum promissionum, quibus Deus æternam vitam pollicetur justo, æternumque supplicium minatur improbo. Absurdior quoque est ipsius *Loch* sententia in libro, cui titulus, *Christianisme raisonnable*, quo statuitur duo tantum esse credenda tanquam fundamentalia religionis christianæ decreta, videlicet, Deum esse unum, et Christum ab illo fuisse missum, unumquemque vero hæc credendo salutem consequi, modo sectæ suæ, qualiscumque demum ea sit, obtemperet institutis. Ex his vero materialistarum, libertinorum, atheorumque numerus nimium excrevit.

Non tantum in *Dictionario* suo manichæismi hæresumque plurimarum *Petrus Bayle* inseruit momenta; verum etiam in IV tomis *De cometa*, qui apparuit an. 1680, adstruere ausus est ad bonos aut malos mores indifferenter se habere, et nihil conferre sive religionem, sive incredulitatem. *Spinosa* pejorem fuisse hunc hæreticum, vita functum an. 1706, senserunt complures.

Non uno decreto sinenses et malabarici ritus superstitiosi declarati fuerunt, posteaquam proscripti fuerant a sacra congregatione *de Propaganda* jam ab anno 1645, sed postea anno 1656 ad relationem P. Martini Soc. Jesu sublatis superstitionibus, approbati. Ad illos explorandos ad Sinas anno 1693 *Carolus Maigrot*; anno 1701 *Carolus Thomas de Tournon*; anno 1720 *Ambrosius Mediobarbus*; anno 1738 episcopus halicarnassensis *de la Beaume* in regnum Indiæ ulterioris Cochinchinam, tanquam legati apostolici missi fuere. Ritus itaque a *Carolo Maigrot* proscriptos *Carolus Thomas de Tournon* solemnī edicto damnavit Pudicherii anno 1704, IX kal. julias; sed in exilium pulsus a Sinarum imperatore, anno 1707, die 19 junii, Amacai consistere jussus est, ubi relegatus, eodemque anno 1707 promotus ad purpuram, pie obiit anno 1710, die 8 julii. *Mediobarbus* anno 1722 Romam reversus est, legatione sua inter magna pericula expleta, et episcopus Laudis Pompeiæ in Insubria creatus, eique vita functo successit anno 1742 *Joseph Galeratus*. Antistes vero halicarnassensis in Cochinchinam profectus, anno 1740 decessit. Omnes isti ritus, de

quibus agitur, reprobarunt. Decretum vero cardinalis *de Tournon* confirmavit Clemens XI anno 1711, ut diximus cap. 1, et rursus bulla *Ex illa die*, edita anno 1715, die 19 martii, et pariter Benedictus XIII, Clemens XII et Benedictus XIV, in cujus constitutione *Ex quo singulari*, emanata anno 1742, expressæ inveniuntur et confirmatæ Pontificum prædecessorum definitiones.

Horum rituum pravitas in eo potissimum sita est, quod Confucio templum erigunt, quod appellant *Miao*, quo nomine vocantur quoque templa idolorum; eidem immolant victimas, accensis cereis genua flectunt, et prostrati frontemque percutientes in terram illius spiritum, quem adesse putant, cultu religioso prosequuntur. Progenitorum pariter animas venerantur in scriptis tabellæ verbis *Xyn Goëy*, vel *Xin Chu*, quæ significant illic easdem animas, tanquam in throno vel sede morari. Deum vocant *Xange Ti*, ac *Tien*, quo nomine demonstratur ætherea materies; nuptis collo apponunt tesseram cum imagine idoli, quod vocant *Polleyarem*, et resticulam 108 filis contextam, croceoque succo delinitam; festum ob muliebria, dum primo fluunt, et puella apparet apta viro, concelebrant; tali fluxu laborantes adire templa, atque ad sacramenta accedere prohibentur; ad *Parreas*, ædesque ignobilium missionarios infirmum visitaturos et administraturos sacramenta, ire non sinunt, aliaque plura, quæ legi possunt in prælaudata Benedicti XIV constitutione.

Post editam bullam *Unigenitus*, de qua i capite, plures in illa damnari putantes orthodoxam doctrinam scholæ augustiniæ (quod a vero alienum esse idem Clemens XI altera bulla *Pastoralis officii*, declaravit), ad futurum concilium œcumenicum appellarunt. Horum primi fuerunt quatuor Galliarum episcopi, Mirapiscæ, Agathopolis, seu Montis Pessuli, Bononiæ et Santii, qui appellationis libellum vulgaverunt anno 1717, die 1 martii. Eidem libello die 5 ejusdem mensis ex 110 doctoribus, quibus constabat facultas theologia Sorbonæ, subscripserunt 97, duodecim nil decernentibus et hæsitantibus, et uno tantummodo repugnante. Crevit deinde magnopore

multitudo adversantium constitutioni, atque hi sunt, qui dicuntur *appellantes*. Verum ipsa constitutio a majori Galliarum quoque parte recepta est, atque ne quis audeat ei refragari, solemnī actu, quem *Justitiæ* vocitant, anno 1756, die 13 decembris rex christianissimus Ludovicus XV mandavit¹.

Abutentes nonnulli auctoritate constitutionis *Unigenitus* ad roborandam molinistarum sententiam, tanquam Baii et Jansenii asseclas traduxere theologos, gratiam constituentēs in sanctæ dilectionis inspiratione, asserentes auxilia sufficientia quibusdam infidelibus et peccatoribus scelestissimis denegari, necessarium in sacramento poenitiæ amorem Dei propter se, saltem inchoatum, asserentes, et operum bonorum relationem in ipsum Deum, ut habeant finis rectitudinem, propugnantes². Quanti sint hujus generis jansenistæ colligitur ex *Bibliotheca jansenistica* et *Dictionario jansenistico*, quorum illa P. de *Colonia* Jesuitam, istud vero P. *Patuel* ejusdem Societatis habet auctorem. Hanc opprobriosam notam Fulgentio Bellelli, nobisque intulerunt anno 1744 rutenus episcopus, et anno 1750 archiepiscopus senonensium, accusationibus suis ad Benedictum XIV delatis. Sed hoc jubente Pontifice scripta nostra ad

¹ Regia declaratio Versalliæ subscripta fuit die decembris 10.

² Duacenses theologi desciscētes a doctrina majorum, quorum censuram adversus propositiones Lessii laudavimus in not. 1 ad cap. iv sæculi XVI, aliam ediderunt contra theologos gratiæ per se efficacis propugnatores, præsertim thomistas, cum doctrina Jansenii eam, quam illi propugnant, comparantes, maxime Vincentio Contensonio et Antonio Massoulié nominatis. At sacra Indicis congregatio postremam hanc censuram proscripsit anno 1729, die 18 julii, causamque petenti canonico Theodoro *du Many*, responsum fuit die 3 aprilis an. 1731, ex hac censura abradenda esse, quæ dicuntur de doctrina thomistica et iniquam comparisonem quorundam catholicorum cum jansenianis. Quæ ex libro XVII Act. prædictæ congregationis, et ex Carolo Duplessis sunt alibi evidentissime demonstrata. Perperam itaque censuram istam quidam præferre audent latæ a duacensibus anno 1588 adversus Lessium. Hæc enim posterior proscripserunt; at prior ab ipsis duacensibus confirmata anno 1648, et adversus Jesuitam Deckerium, qui illam calviniani insinulavit erroris, vindicata est, etiam ab episcopis atrebatensi et tornacensi. *Bibliotheca* vero jansenistica damnata est decreto sacræ congregationis Indicis anno 1749, die 20 septembris, et *Dictionarium* jansenistarum anno 1754 die 11 martii.

trutinam revocata, et diligenter discussa omnem evaserunt censuram, et insuper nos insimulatores refutavimus. *Bibliotheca* quoque et *Dictionarium* jansenisticum prohibita Romæ fuerunt. Qui ergo scriptoribus orthodoxis et prædictarum doctrinarum defensoribus, jansenianæ hæreseos notam inurant, Ecclesiæ turbant pacem, atque ii sunt, qui apostolicas infringunt constitutiones, dum pro illis pugnare videntur; quoniam iisdem constitutionibus prohibemur inferre istiusmodi criminationes, et cum proscriptis erroribus confundere, quæ in scholis catholicis propugnantur.

Serpere aiunt occultam quamdam hominum societatem, quam gallice vocant *des Francs-Maçons*, italice *de' Liberi Muratori*, secretos conventus agunt, aliis prorsus ignotos, emisso jurejurando nemini congressus sui instituta et consuetudines revelandi. Testantur tamen a se nunquam vel de religione vel de principibus pertractari. Quæ nonnullis libellis in lucem editis de hac societate narrantur, fabulosa vulgo creduntur. Ut ut sit, secreta hujusmodi conventicula et juramenta improbantur; ex his namque principes suspicari possunt molitiones in rempublicam, et Ecclesiæ præsules vitiorum errorumque fomenta. Provide idcirco *Benedictus XIV* et *Clemens XII*, PP. MM., necnon utriusque Siciliae rex *Carolus*, incompertam hanc sectam severioribus legibus proscripserunt. Meminimus evangelicæ sententiæ Joan. iii: *Omnis enim qui male agit, odit lucem, et non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.*

Nec ignoramus impium illud proloquium,

Jura, perjura, secretum pandere noli,

e latebris priscillianistarum erupisse.

Omnium fere impietatum errorumque semina inveniuntur conspersa in perniciosissimo opere, procuso an. 1758 typis parisiensibus, cum simplici titulo *de l'Esprit*, appositis dumtaxat in fronte verbis Lucretii ex lib. I *De rerum natura*:

Unde animi constet natura videndum,
Qua fiant ratione, et qua vi quæque gerantur
In terris.

Severioribus censuris a *Clemente XIII* idem opus confixum est¹. Permulti quoque reperiuntur errores circa fidem et bonos mores in libro inscripto, *l'Esprit de M. de Voltaire*; quem nos peculiari censura perstrinximus.

Post Berti mortem non modo societatum *Franc-Masonum*, de quibus sæculo sequenti sermo redibit, existentia luce meridiana clarior evasit, verum etiam *impietas* seu *atheismus* longe lateque per Galliam grassatus est, aliis nationibus ab hujusmodi peste haud immunibus, opera quorundam incredulorum et materialistarum, qui sub ementito philosophiæ nomine, revelationem, divinum cultum, Deum ipsum atque mali bonique notiones de medio tollere conati sunt; sed neque reges ac civilis societas horum rabidorum canum morsus effugere quiverunt. Et ut erroris est inconstantia, qui Deum agnoscere detrectabant, non pauci seipsos, sive humanam rationem, pro Deo colere in illa pene incredibile gallicana revolutione non erubuere.

Impiorum coriphæus dici debet *Franciscus Voltaire*, natus prope Parisios in oppido vulgo *Chatenay* 20 februarii anno 1694, e vivis ereptus 30 maii 1778 post plurima impietatis plena conscripta volumina. Tanto adversus Christum Jesum ferebatur odio, ut in horrendam illam blasphemiam: « Conteramus infamem, » Dominum Jesum Christum significans, sæpius erumperet. Quem secutus est *Joannes Jacobus Rousseau*, genevensis, perditissimis moribus vir, in lucem editus 28 junii an. 1717, mortuus vero 2 julii 1778 in quodam Parisiorum vico; cujus opera, præsertim *Emilius (l'Emile)* seu liber educationis, et *Contractus socialis* eo periculosiora juvenibus præsertim sunt, quo sub elegantissima styli forma multimodi contra religionem errores, velut anguis in herba latent. Tertio loco recensendus est *Carolus Secundat*, baro de *Montesquieu*, editus 18 januarii 1689 et

¹ In hunc proscriptum librum acuit stylum eruditus auctor alterius operis, cui titulus, *Examen sérieux et comique*, in duas partes distributi, ac in lucem editi an. 1759. *Antissiodori* Dictionarium itidem *encyclopedicum* absurdissimis scatens erroribus, vigilantia christianissimi regis et Sedis apostolicæ anathemate damnatum tenebris, et præfocatum studuit an. 1758 refellere *Abraham Joseph de Chaumeix* Aurelianensis.

morti donatus an. 1755 sub 10 februarii, homo religione epicureus, doctrinis pestilentissimus, ut legenti ejus *Persianas Epistolas* patet. Sub vitæ autem fine suos errores ejuravit damnavitque, et catholicam religionem professus est. Præcipuum ipsius opus est *Spiritus Legum (l'Esprit des Lois)*. His adjungendi sunt, *D'Alembert*, filius cujusdam monialis apostatæ, sed ignoti patris, qui lucem aspexit 16 novembris an. 1717, vitam deposuit 29 octobris 1783 postquam librum adversus Jesuitas exararat, et pessimo operi *Encyclopædia* elaborando non parvam contulerat opem; *Dyonisius Diderot*, natus in civitate Lingoniensi (Langres) anno 1713 et repentina morte sublatus 30 julii 1784; *D'Alembertii* in conficienda *Encyclopædia* collaborator assiduus, quique in opere *Systema naturæ* moralitatem omnem explodere atque respuere conatur, cupiens, insuper, aiebat ipse, cum reges, cum sacerdotes extinctos iri; *Paulus Thierry*, baro de *Holbac*, in lucem editus an. 1723, defunctus autem 1789, incredulorum Mæcenas, qui in opere cui titulus *Moralis universalis* totum atheum se prodit; *Helvetius*, materialistarum sui temporis facile princeps, auctor operis *De spiritu*, qui vivis adfuerat anno 1715, et vivere desiit vitiorum tabe putrefactus an. 1771; marchio de *Condorcet*, *Voltairii*, *Alembertii* et *Frederici II* Prusiæ regis amicissimus, religionis vero et regum implacabilis hostis, cujus vitæ initium contigit anno 1743, finis vero 1793, cum ipse sibi mortem intulisset.

Pseudophilosophorum ejusmodi sequaces extiterunt *Fredericus II* cujus meminimus, *Josephus II* Romanorum imperator, *Catharina* item *II*, imperatrix Russiarum, *Christianus VII*, rex Daniæ, *Gustavus III* Sueciæ, *Josephus I* Portugalliæ, *Maria Antonieta* Galliæ regina¹, necnon dux de *Choiseul*, comes de *Argenson*, *Malesherbes*, *J. Paulus Marat*, *G. Jacobus Danton*, *Robespierre*, *Mirabeau* et *Ludovicus Leo Saint-Just*, Galli; comes de *Aranda*, Hispanus, marchio de *Pombal*, Lusitanus, et

¹ Maria Antonieta præteritæ vitæ erratum pœnitens, christiana resignatione subivit infame supplicium (guillotina) a revolutionariis contra omne jus fasque ipsi inflicto.

Jannonius Neapolitanus, qui *Voltairii*, cujus discipulus erat, methodo, contra sacerdotes, cæterosque religionis ministros ipsumque romanum Pontificem debacchatus est.

Hoc etiam sæculo extollere caput visus est vetus *cæsarismus* seu *regalistarum* hæresis, quæ asserit ecclesiæ leges subjectas esse regum, civilisque potestatis acceptationi; nullamque vim obtinere donec gubernia eas perpenderit, ac statui vel reipublicæ utiles, vel saltem innoxias declarando, *regio placet* seu approbatione communirentur. Hanc quoque leges Ecclesiæ acceptandi repellendive facultatem ab ipsa regiæ majestatis et potestatis natura refert acceptam. Merito igitur hic error a SS. D. N. Pio IX *Syllabo* 80 propositionum anno 1864 confossus damnatusque est. Præter *regalistarum* doctrinæ adhæserunt pene innumeri regum aulici, eam quoque hodie (an. 1879) propugnant omnia Europæ gubernia, uno fortassis vel altero excepto. Initium nostra in Hispania sumpsit sub rege Carolo III a comitibus *de Aranda* et *de Campomanes* (hic erat Castellæ senatus promotor fiscalis) a *Pimentel* et *Chamucero* præterito sæculo, atque ab aliis Gallicanorum doctrinis nimium addictis. Extra Hispaniam *regalismum* sequuti sunt, ac ejus protoparentes haberi debent theologi *gallicani* et jurisconsulti, præsertim ii qui Declarationem anni 1682 condiderunt, atque eam pro aris et focis duobus sæculis propugnarunt, quique ad tuendas Ecclesiæ gallicanæ appellatas libertates, vel in odium auctoritatis Pontificum, potestatem regis ac *Parlamenti* ad sidera usque extollendo, eisdem Ecclesiæ leges subjectas volebant.

Regalismo affines vel ejusdem species censendi sunt *jansenismus moderatus*, *espeneismus*, *febronismus*, *eybelismus*, *josepheismus*, et errores *Tamburini* jurisconsulti neapolitani. *Jansenismus*, dictus moderatus, eo quod sub obsequii auctoritati politicæ debiti larva se contexit, tum in Gallia, cum in schismatico ultrajectensi conciliabulo pullulavit, præsertim vero in Italia, ubi Scipio Ricci pictoriensis et patensis episcopus jansenismum quodammodo instauravit in concilio 200 clericorum Pistorii ab ipso celebrato, ubi plurima, tam adversus auctoritatem R. Pontificis, matrimonium, indulgentias, cen-

suras ecclesiasticas et liturgiam; quàm religiosam tum virorum, tum monialium institutionem, decrevit; quæ omnia Pius VI per constitutionem *Auctorem fidei* anno 1794 confixit anathemate¹. *Espeneismus* parentem agnoscit *Bernardum Van Espen*, qui gallicanismum una cum jansenismo conjunxit, ac in Hollandia propagavit. Hic autem, postquam ultrajectensi (de Utrecht) schismati foverat, suspensus ab ordinibus, et politicis officiis a laica potestate expoliatus, vitam finivit. *Febronismus*, sic appellatur a *Faustino Febronio*, sub quo nomine se abscondit Joannes Nicolaus de Hontheim, Ecclesiæ trevirenensis suffraganeus episcopus. Hic enim magistrum suum Van Espen prætergrediens, docuit omnem Ecclesiæ potestatem esse *radicaliter* et *principaliter* in fidelibus, *quæ adeo eis competit ut ea privari nequeant; usualiter et usufructualiter* in prælatis, quorum primum romanum agnoscit Pontificem, verum sola honoris ratione; totam denique circa sacra externam jurisdictionem ad laicas spectare potestates. *Eybelismus* ab *Eybel* canonici juris consulto, atque scientiæ ejusdem Vindobonæ in Austria professore, sortitus nomen, episcopus romano Pontifici pares facit; Ecclesiam dicit esse rempublicam cui romanus Pontifex præest, non tamen alia quam monendi hortandique auctoritate.

Febronismum ex parte sequutus est *Tannucius Sculus*, S. Alphonsi M. de Ligorio honestatus epistolis.

Josepheismus dicitur monstruosum illud juris systema, quod Febronii et Eybeli complectens errores, a Josepho II, Romanorum imperatore, in Austria, et a Leopoldo ejusdem germano fratre, Etruriæ magno duce, in Thuscia executioni mandatum fuit, præbente huic suam opem præfato episcopo Ricci. Cumque tota hæc adversus Ecclesiam conjuratio præcipuos auctores haberet jansenistas, quorum caput erat *Petrus Tamburinus*, Neapolitanus; *Josepheismus*, *Riccismus*, *Leopoldismus*, vel *Tamburinismus*, indiscriminatim audit.

¹ Vide caput *De disciplina*.

CAPUT IV.

VIRI HUIUS SÆCULI XVIII SACRA ERUDITIONE CONSPICUI.

Floruerunt hactenus litteris et eruditione postremo hoc sæculo plurimi, quorum nonnullos commemorabo; cunctos enim recensere non est delineantis Historiæ ecclesiasticæ solum prospectum. Veniunt autem primo loco ex Monastico S. Benedicti ordine scriptores præclarissimi, *Joannes Mabillon*, vita functus an. 1707, cujus immensam eruditionem *Sæcula* sui ordinis, Museum italicum, amplissimum *De re diplomatica* opus, aliaque scripta plura erudita et singularia collaudant; *Theodoricus Ruinart*, sublatu e vivis an. 1709, cujus ingenium deprehendet quisquis Acta martyrum sincera, et *Historiam persecutionis vandalicæ*, ut alia prætereamus scripta, pervolutabit; *Renatus Massuet* mortuus an. 1716 librorum S. Irenæi editor et illustrator, atque editionis operum S. P. Augustini, adversus P. *Langlois* Jesuitam, vindex acerrimus¹; *Joannes Martianaus*, qui e vivis excessit an. 1717 adversus Patrem *Pezron* textum, et chronologiam hebraicorum Codicum defendit, ediditque summo studio S. Hieronymi Opera. *Dionysius Sammarthanus*, Galliæ christianæ eruditissimus auctor, qui decessit an. 1723. Prætermitto *Petrum Constant*, ejusque in epistolas romanorum Pontificum notas uberrimas, *Edmundum Martenem*, et ejus rituum omnium sacrorum eruditissimas *Explanationes*², *Matthæum Petitdidier*, atque illius pro theologia morali et auctoritate Ecclesiæ lucubrationes apologeticas, quorum primus obiit anno 1724, tertius anno 1728, alter an. 1739. Quis vero cuncta *Augustini Calmet*, qui claruit annis nuperrime elapsis, in sacras litteras commentaria,

¹ Scripsit etiam opus ineditum, in quo Græcorum PP. pro S. P. Augustini sententia de gratia testimonia collegit, sub titulo, *Augustinus Græcus*.

² De hoc argumento etiam P. *Le Brun*, *Renaudotius*, etc. *Joannis S. R. E.* card. *Bona* libros rerum liturgicarum, aliaque opera amplissimis commentariis illustrata, una cum ejusdem piissimi card. epistolis in lucem prodierunt an. 1747 opera *D. Ruberti Sala*, congregationis S. Bernardi, Augustæ Taurinorum.

dissertationes, chronologiam et sacræ antiquitatis monumenta percurrat? Itali etiam monachi æmulantur studia cæterorum; idque ostendunt *Angeli Mariæ* card. *Quirini*, episcopi Brixienensis, qui decessit an. 1733 litterarii labores, et aliorum complurium jam editæ et ad prelum paratæ, subacti ingenii dissertationes.

Neque in aliorum monachorum congregationibus ecclesiastica studia torpescunt. *Claudius du Vert* cluniacensis, vita functus an. 1708, cæremonias sacras quatuor voluminibus plano, litterali et historico sensu explicavit. Ordinis Vallisumbrosæ monumenta colligit, vindicatque Dominus *Fidelis Soldani*. Ex Camaldulensium cœtu abbas *Guidonis Grandi*, qui obiit an. 1742, non tantum mathematicis disciplinis, verum etiam sacra theologia et historia percelebris, apud nos immortalis viget memoria. Hunc æmulatur vir præclarus *Claudius Fromond*. *Annales*, historiamque ejusdem ordinis Ab. *Anselmus Costadoni*, et *D. Benedictus Mittarelli* erudite diligenterque conscribunt; *Angelus Calogera*, multiplici præstat eruditione.

Claruerunt in amplissima Prædicatorum familia *Antonius Massoulié*, mortuus an. 1706, auctor voluminum, quorum titulus *Divus Thomas sui interpretis*; *Natalis Alexander* de universa sacra et ecclesiastica historia, de theologia morali et de evangelica doctrina optime meritus, qui decessit an. 1724; *Michael Le Quien*, cujus extat insigne opus *Christianus Oriens*, vita functus an. 1733; *Jacobus Hyacinthus Serry*, Historiæ congregationis *de Auxiliis*, aliorumque plurium librorum auctor illustris, vita functus an. 1738; cardinales *Ludovicus Vincentius Gotti*, qui obiit an. 1742, universæ theologiæ, Dogmatum et veritatis catholicæ illustrator, et *Ludovicus Maria Lucini*, e vivis ereptus an. 1743, profligator rituum sensensium; *Daniel Concina*, insectator probabilissimi et universæ doctrinæ morum præceptor, qui fati cessit an. 1756. Pro *Concina* vero carmine et prosa *Dinellus*, epistolis vernacula scriptis lingua sub nomine Eusebii Eranistis *P. Patuzzi*, et anonymus alter sub *Agenoris* larva pugnam exercent. Quis vero ignorat quanti pretii sint opera historica et theologica

Ignatii Hyacinthi de Graveson, tractatus de *l'Action de Dieu*¹, Monumenta Aquileiensis Ecclesiæ, et perpolitæ dissertationes *Bernardi de Rubeis*, variæ Casti *Innocentii Ansaldi* lucubrationes, *P. Mamachii* ecclesiasticæ Origines, *Thomæ Vincentii Monaglia* adversus fatalistas et materialistas, aliæque disputationes gravissimæ, *Josephi Augustini Ursii*, S. R. E. card., Vindiciæ Petri a Soto, Confutatio defens. Declarationis cleri gallicani, Historia ecclesiastica eloquenti gravissimoque stylo enarrata, et *Raymundi Mariæ Corsi*, qui *Ursii* premit vestigia, *Vitæ* virorum qui doctrina et sanctitate condecorarunt Ecclesiam? *Antonini Bremond*, ordinis Magistri, *Augustini Ricchini*, Magistri S. Pal. apostolici, *Portæ*, *Remedellii*, aliorumque plurimorum præclara nomina ubique resonant.

Inter nostrates suæ apud posteros famæ consuluerunt *Gullielmus Bonjour*, hebraicæ, græcæ et copticæ linguæ, quarum illustra edidit monumenta, necnon motus astrorum scientissimus; *Augustinus Arpe*, auctor *Summæ Ægidianæ*, institutionum moralium, libri, qui inscribitur *Pantheon Augustinum*, etc.; *Joannes Baptista Cotta*, historicus et poeta, etrusca præsertim lingua expolitus; *Bernardus Desirant*, Quesnelli oppugnator, sed in quo *Adeodatus Nuzzi* absurda detexit plura; *Petrus Lambertus Le Drou*, amoris initialis in sacramento poenitiæ sententia nostra necessarij, strenuus assertor; *Joseph ab Assumptione*, Martyrologii ordinis, multorumque voluminum editor; *Hyacinthus Tonti*, defensor dogmatum catholicorum et concionator apud Italos clarus, licet ingeniosior, quam eloquentior; theologi in Hispania per celebres, *Petrus Manso*, *Henricus Florez*, *Antonius Guerrero*; in Belgio, *Philippus Van-Waure*, *Leonardus Vanroy*, *Aurelius Piette*, *Jacobus Van-Bossuyt*, *Nicolaus de Tombeur*, *Joannes Libens*; in Germania *Sigismundus Buttner*, *Bartholomæus Faber*, *Anselmus Hormonseder*; in Italia, *Thaddæus Caluschi*, sapientissimus præceptor meus *Benedictus Gattinius* et *Fulgentius Bellelli*, in cuius funere an. 1742 orationem habuit *Nicolaus Maria Troisius*, vir magno ingenio præditus. Accedit *Thomas*, archiep-

¹ Verus auctor est *Laurentius Franciscus Boursier*, doctor sorbonicus.

copus *Cervioni*, circa idem tempus fato functus, orator item ac poeta haud ineptus; *Felix Mayr*, cujus extat *Augustinus vitæ spiritualis magister*¹; *Jacobus Philippus Gatti* artis rhetoricæ et poeticæ peritus, quantum opera ejus testantur; pius ac devotus asceticorum librorum auctor *Joan. Nicolaus Chiesa*. Mitto præstantes viros *Nicolaum Landini*, eloquentissimum oratorem, *Danielem Marcolinum*, theologum et poetam, librorumque helluones *Hieronimum Zazzerium*, *Joan. Thomam de Bonis*, *Thomam Rinaldi*, *Antonium Augustinum Giorgi*, inter cæteros, quorum consuetudine usi fuimus, doctissimum atque honestissimum. Alios prætermitto, quos commendant publica litteraria monumenta. Nostra vero, si quis pro sua benevolentia commemorare velit, postremo et infimo loco recenseat.

Cunctos Soc. Jesu scriptores vel hoc sæculo vita functos, vel adhuc viventes enumerare arduum est. Quorundam tamen mentionem faciamus oportet. *Tamburinus* Societatis præpositus generalis, et *P. Cercerau* notissimi inter probabilistas theologi, obierunt an. 1730. Deceperant antea peracuti, sed luxuriantis ingenii *Harduinus* et *Daniel*; ille an. 1723 et iste an. 1728. Theologiam cum delectu quæstionum et sententiarum concinnavit *Edmundus Simonetti*. Moralem speculativam et dogmaticam nervose breviterque complexus est *Paulus Gabriel Antoine*, plus externis acceptus, quam suis. Conscripserunt in sacras Litteras exercitationes italico idiomate *PP. Catani*, *Umbertus de Cocconato*, *Calini*, *Nicolai*, *Richa*, alii. Doctrinam et disciplinam Ecclesiæ exposuit *Ludovicus du Meslin*. Plures italica commendantur eloquentia, inter quos *Antonius Franciscus Bellati* et *Jacobus Bassani*. Apparatum ad jurisprudentiam, præsertim ecclesiasticam, erudite conscripsit *Joseph Biner*; ecclesiasticam historiam *Hadrianus Daude*. Principia moralia, in quibus aliqua postmodum retractavit, vernacula lingua edidit *Nicolaus Ghezzi*. Prophetarum vaticinia *Baltus* vindicavit. Mittimus² historiam *P. Berruyer*, gallice scriptam,

¹ *Silvester Merani* ep. porfiriensis refutavit animadversiones *Phereponi* (id est *Joan. Clerici*) in *Augustinum*; sed nondum opus prodiit in lucem.

² Hujus historiæ secundam partem jam proscriptam, italico idiomate

in quam abbas *Gaultier* vulgavit nuper tria epistolarum volumina, et librum de frequenti communione *Joannis Pichon*, plurium episcoporum censuris confixum. Etiam illos præmittimus, qui suorum auctorum nuperrime scripsere vindicias, *Carolus Nocetum*, *Philibertum Balla*, *Jacobum Sanvitali*, etc. *Franciscus Antonius Zacharias*, orator, historicus et criticus in Historia litteraria horum plures, cæteros, necnon seipsum celebrat, laudatque.

Ex aliorum quoque religiosorum virorum ordinibus nomina saltem quorundam universæ Italiæ notissima laudabimus. Fratrum Minorum conventualium familiam scriptis condecorant *Laurentius Ganganelli*, doctrina magis, quam vaticana purpura clarus, *Raymundus Missorius*, *Franciscus Leoni*, *Carolus Dominicus de Moja*, *Joannes H. Sbaratea*, *Casimirus Tempesti*, *Dominicus Maria Speroni*, *Antonius Felix Matthæius*, aliique de historia ecclesiastica et de sacra theologia optime meriti. Minorum, quos *Observantes* vocant, *Antonius Bianchi* Lucensis, *Fortunatus* a Brixia, *Philippus* a Carboneano, *Damasus Emporiensis*. Fratrum Capuccinorum *Franciscus Maria*, card. *Casinus*, *Cajetanus Maria* Bergomas, *Viator* a Cocealio, *Norbertus* a Lotharingia. Clericorum regularium, quos *Theatinos* appellant, *Antonius Franciscus Vezosi*, *Joannes Baptista Caraccioli P. G.* Scholarum Piarum, *Alexander Politi Paulinus a S. Joseph*, vir eloquentissimus, *Eduardus Corsinius*, omnigena eruditione conspicuus, *Joannes Carolus Bossius*, illustris theologus, *Carolus Antoniulus*, supra ætatem sapiens, etc. Congregationis Oratorii *Joseph Blanchinus*, *Hieronymus e Prato*, et e Gallia *Joannes Cabassutius*, *Bernardus Lamy*, *Gaspar Juenin*, *Paschasius Quesnellus*, cujus sunt 110 propositiones

iterum editam, una cum adjectis dissertationibus damnavit rursus *Benedictus XIV* an. 1738, die 17 februarii. Subiit idem fatum eodem anno die 2 decembr. pars III, eam damnante *Clemente XIII*. *P. Isaac Joseph Berruyer* decessit eodem an. 1738, die 18 febr. Plures historiam illam confutarunt: locupletissime vero *Franciscus*, episcopus *suessionensis*, instructione pastoralis edita an. 1739. Eodem anno die 20 augusti prælaudatus *Clementis XIII* tomos duos, et epistolam quamdam pro ipsomet *P. Berruyer* editam condemnavit.

damnatae in bulla *Unigenitus*. Eorum, quos appellant *Barnabitas*, *Franciscus Rotarius*, *Fortunatus Venerius*, *Niceron*, *Gerdil*, *Homobonus*. Congregationis *Somaschæ Franciscus Baldini*, etc.

Non fugit nos singularis doctrina, scriptorumque copia *Ambrosii Cardebosch*, *Petri Th. Cacciari*, *Bonaventuræ Blanciotti*, *Petri Thomæ Sancta Barbara*, ord. Carmelitarum, et *Honorati a Sancta Maria*, carmelitæ excalceati; *Francisci Raymundi Adami*, ordinis Servorum; *Antonii Boucat*, ordinis Minimorum; *Joan. Chrysostomi Trombelli*, congregationis rhenanæ; *Joannis Dominici Mansi*, *Pompeii Berti* et *Constantini Ronchalix*, congregat. Matris Dei; *C. Constantii Rabbi*¹ augustinianæ congregationis insubricæ, et *Joseph Catalani* presbyteri Oratorii; non, inquam, hæc nos fugiunt, sed operæ pretium est, eos quoque, saltem ex parte, laudibus prosequi, qui nullius instituti regularis fuerunt.

Quantas enim laudationes non promerentur *Adrianus Baillet*, qui sanctorum Vitas, sapientumque virorum judicia conscripsit, vita functus an. 1706; *Stephanus Baluzius* reconditorum scriptorum quæsitör, editorumque illustrator, mortuus an. 1718; *Petrus Daniel Huëtius*, Demonstrationis evangelicæ, Origenianorum, Quæstionum alnetanarum de Concordia rationis et fidei, aliorumque librorum scriptor egregius, qui obiit anno 1721; *Ludovicus Ellies Dupin*, qui præter sacram et profanam historiam et dissertationes de antiqua Ecclesiæ disciplina, edidit de scriptoribus ecclesiasticis permulta volumina, notas in Opera *Joannis Gersonii* et *S. Optati Milevitani*, defunctus anno 1719; *Claudius Fleury*, ecclesiasticæ Historiæ, Institutionum juris canonici, Catechismi historici, librorumque de moribus Judæorum et christianorum, auctor percelebris, qui vivere desiit anno 1722²; *Melchior*, cardinalis *de Polignac*, qui eloquenti

¹ *Carolus Constantius Rabbi* non solum in lucem edita, quæ ad mathesim, ad poesim, ad bononiensis Ecclesiæ historiam, et ad italicæ eloquentiæ ornatum attinent, sedulo elucubravit; verum etiam conscripsit *Pastorum consularium* amplissima *Commentaria*, tradita post auctoris obitum *Benedicto XIV*.

² Juxta *Chronologiam Calmet* anno 1724.

latino carmine, in etruscum converso a *Francisco Maria Riccio* et a *Petro Bergantino*, clerico regulari, Lucretii, aliorumque atheorum refutavit deliramenta, obiitque an. 1741. Verum si diutius moraremur in Galliis, occurrerent permulti litteratissimi viri, puta ex theologis *Nicolaus L'Herminier*, *Carolus Vitasse*, *Honoratus Tournelius*; ex christianæ vitæ morumque institutoribus, *Genettus*, *Besombes*, *Pontas*, et qui ad usum seminariorum, v. g. gratianopolitani et petrocorenensis, perspicue, breviterque moralem theologiam concinnarunt; ex historicis, præter ephemeridum (*Journal des Sçavans* et *Nouvelles ecclésiastiques*) scriptores anonymos, qui ecclesiasticam historiam typis coloniensibus nuper edidit, cujus volumen XIII prodiit an. 1754, ne commemoretur altera impressa Agatholi¹, contra quam editæ Leodii sunt anno 1755 epistolæ 21².

Verum non opus est, ad viros longe doctissimos adveniendos, ut ab Italis discedamus. Quanta eruditio, quanta librorum copia, quantus labor *Joannis Lamy* in omnium scientiarum genere præstantissimi? Quanta in veteribus monumentis perolutandis *Antonii Francisci Gori* sollertia? Quantum antiquitatis sacræ studium in *Francisco Blanchino*, *Joanne Ciampinio*, *Justo Fontanini*, aliisque romanæ Curiae præsulibus³? Strenui sunt in doctrina morum vindicanda *Ballerinii* fratres; sagax fuit in selectis historiis exornandis *Antonius Sandini*; assiduus et eloquens in conscribendis libris *Scipio Maffei*. Verum illos mihi commemoranti, qui sacram cyclopædiam illustrarunt (de aliis enim nonnulla dicam in appendice) ad mentem redit vir immortalis *Ludovicus Antonius Muratori*, qui magno litterariæ reipublicæ damno fati cessit an. 1750, in quo sive rerum ita-

¹ Eadem civitas est, ac Mons Pessuli, vulgo *Montpellier*; auctor *Franc. Morenas*, plura mutuatus a *P. Daurigny* Soc. J.

² Obiit die 9 jan. an. 1757 Parisiis *Bernardus Boyer de Fontenelle* centenarius, quippe natus fuerat an. 1657, die 24 ejusdem mensis, vir ingenio paucis secundus.

³ Hos inter forent recensendi præstantissimi viri *Joseph Simonius Asseman*, *Joannes Bottari*, *Michael Angelus Jacomelli*, *Dominicus Giorgi*, *Carolus Boschi*, *Nicolaus Antonelli* nuper vaticana purpura decoratus, *Joseph Garampi*, etc.

licarum *Scriptores*, sive Dissertationes *Medii ævi*, sive Confutationem *Phereponi*, sive Collectionem *liturgicam*, sive *Annales* Italiae, sive cujuslibet fere argumenti scripta pervolutemus; admiremur necesse est maximum ingenii acumen, memoriam singularem, omnigenam eruditionem, styli facilitatem, adeo ut Italia etiamsi nullum alium scriptorem peperisset, hoc uno posset magnopere gloriari¹.

Præter auctores a Berti sæculo XVIII laudatos, quamplures alii immortale sibi peperere nomen; præcipuos tantum commemorabo.

Primus omnium ducit agmen clarissimus Ecclesiae Doctor *S. Alphonsus Maria de Liguorio* S. Agathæ Gothorum episcopus, et Congregationis SS. Redemptoris institutor, qui primum diem aspexit Neapoli an. 1696, obiit autem 1787. Adeo morum scientiam tam in *Morali systemate*, quam in commentariis theologiæ *P. Busebaum* illustravit, ut vix unus vel alter hodie reperiatur qui a tanti viri doctrina recedere audeat. « Plurimos, ut verbis » bullæ canonizationis ejus utar, conscripsit libros; sive ad » morum doctrinam tuendam, sive ad plenam sacri ordinis » institutionem, sive ad confirmandam catholicæ religionis » veritatem, sive ad asserenda S. Sedis apostolicæ jura, sive ad » pietatis sensum in christianorum animis excitandum, in » quibus inusitatum vim, copiam, varietatemque doctrinæ, » singularia ecclesiasticæ sollicitudinis documenta, exquisitum » religionis studium demirari licet, » quique adeo sunt noti et omnium teruntur manibus, ut eorum censum agere inutile existimemus.

Claruerunt in ordine S. Benedicti *Benedictus Feijoo*, Hispanus Galleciæ regni, defunctus an. 1764, *Theatri critici et Eruditarum epistolarum* auctor perdoctus; *Martinus Sarmiento*, item Hispanus, in antiquitatibus indagandis solertissimus, obiit

¹ Inter Ludovici Antonii Muratori italica Opera unum extat *della Regolata Divozione*. Plures in isto comprehendi hæreses PP. *Plazza* et *Zacherius* S. J. autumarunt. Vindicias concivis sui exornavit doctus scriptor *Epistolarum Mutinensium* vernacula lingua editarum. Quibusdam sociis eundem librum proscriptum esse Viennæ affirmantibus, provide et opportune occurrit sapientissimus ejusdem metropolis archiep. an. 1739.

an. 1772; *Dominicus Schram* compendii theologiæ scriptor; *Simpertus Schwarzkuerver* cujus extat Manuale catholici religionis; ut omittamus *Bedam Mayr* Defensionis religionis naturalis et catholici conscriptorem præclarum; *Stephanum Viest* cisterciensem, egregium theologum, qui edidit Prælectiones historico-dogmaticas; *Bernardum Baner* etiam cisterciensem, universæ theologiæ illustratorem; demum *Mathiam Villanuño*, Hispanum, congregationis Vallisoletanæ, mortuum circa finem sæculi XVIII, qui Collectionem conciliorum Hispaniæ cardinalis Aguirre in compendium reduxit et illustravit, et *Raymundum Fernandez de Larrea* conciliorum generalium commentatorem.

Celebriores ordinis S. Dominici scriptores, *Renatus Billuart*, Gallus, *Summæ* S. Thomæ hodiernis Academiarum moribus accommodatæ, opus sæpius recusum, auctor valde illustris, licet plus in scholæ quæstionibus, quam in dogmatibus stabilendis insudaverit; *Antonius Valsechi*, Italus, qui scripsit utilissima opera *De fundamentis religionis* et *De fontibus impietatis*; *Richard*, Gallus, cujus est Dictionarium ecclesiasticum voluminibus VI, in quo incredulorum objectiones dissolvit; *Petrus Gazzaniga*, vindoboniensis professor, auctor *Theologiæ polemiciæ* vol. II et *Prælectionum theologiæ universæ* vol. IX, in 4°; *Jacobus Villanova*, Hispanus, qui in opere hispanice *Viaje eclesiástico de las Iglesias de Valencia, Cataluña y Aragon*, plura circa ecclesiasticam historiam utilissima vulgavit; nec omittendi sunt *Salvator Maria Roselli* philosophus scholasticus valde clarus; *Thomas Maria Cervoni* scholasticus theologus; *Fulgentius Cuniliati* moralista; necnon *Hyacinthus Drouvem* operis *De re sacramentaria* celeberrimus parens, et *Fabrici* a quo an. 1772 Romæ editum est *Examen criticum circa hebraicum sacræ Scripturæ textum*.

Ex ordine S. Francisci specialem merentur mentionem *Josephus de Castro*, Hispanus, qui scholasticæ theologiæ, sermone patrio, apologiam confecit; *Thomas de Charmes* Capuccinus, auctor operis *Theologia universa* ad usum sacræ theologiæ auditorum; *Philippus Nerei Chrismam* Germanus, qui scripsit

Regulam fidei et Collectionem dogmatum credendorum, quod tamen opus in prohibitorum indicem relatum est; *Reinfesthuel* ejusdem nationis theologus et canonista par summis viris; *Bernardus a Bononia*, theologus haud innobilis; *Lambertus de Zaragoza* et *Raymundus de Huesca*, etenim prælo mandarunt *Teatro eclesiástico de Aragon*, opus omni laude dignissimum; hi duo ad Capuccinorum ordinem pertinebant.

Ordinis S. Augustini recensimus doctissimum *Joannem Laurentium Berti*, qui, præter eximium opus *De theologicis disciplinis*, eleganti stylo compositum, et *Augustinianas Vindicias*, omissis aliis de diversis rebus scriptis, etiam *De ecclesiastica historia*, uti ex isto *Breviario* et *Dissertationibus* priorum quinque sæculorum Ecclesiæ videre licet, optime meritus fuit; ad meliorem vitam transivit an. 1766; *Emmanuelem Risco*, Hispanum, celeberrimi operis *España sagrada* nostratis Henrici Florez, continuatorem egregium; decessit an. 1801; *Joannem Michaellem Cavalieri*, Bergomensem, qui primus omnium concinnavit commentaria præclara in authentica sacræ Rituum congregationis decreta ad romanum præsertim Missale, etc., attinentia, cujus mors contigit an. 1757; *Hyacinthum Montargon de Assumptione*, alias *Robertum Franciscum Montargon*, augustinianum recollectum, Parisiis natum 1706, notissimi Dictionarii apostolici ad usum concionatorum, cujus in omnes linguas habentur versiones, auctorem percelebrem; obiit in civitate *Plombiers* aquis submersus an. 1770; *Augustinum Gervasio* et *Josephum Bertieri*, Italos, Vindobonæ professores, deinde archiepiscopos, primum capuanum, secundum amasiensem et papiensem episcopum, de universa theologia non mediocri nominis scriptores, quorum vitæ finis contigit circa an. 1807; *Jordanum Simon* Germanum, religionis adversus incredulos et libertinos, qui se *spiritus fortes* appellabant, propugnatorem acerrimum; *Cosmam Shmalfum*, Bohemum, theologum et philosophum primi nominis; *Josephum Aguilera* Salmanticensem, qui præter alia, cursum philosophicum edidit; piissimum virum *Franciscum Armañá*¹, archiepiscopum

¹ De eo *Felix Amat* in *Summario historico* p. 192: « Erat vir in scientiis

tarraconensem, Hispanum, variarum concionum auctorem. Sed minorem fortasse his nomen haudquaquam obtinere *Didascus Gonzalez*, Hispanus, egregius poeta, defunctus an. 1792; *Isidorus Keppler*, Germanus item poeta laureatus, theologus et philosophus; *Sixtus Schier*, Austriacus, qui fato concessit an. 1772 multorum operum scriptor; *Faustinus Cliquet*, moralista; *Joannes Facundus Isidorus Villarroig* et *Hieronymus Maria Buzi*, cursuum theologiæ concinnatores; *Martinus Vouters*, Lovaniensis, cujus extat utilissimum opus cui titulus: *Locorum difficultum sacræ Scripturæ dilucidationes*, atque *Joannes Fernandez Rojas* et *Petrus Centeno*, Salmanticenses, in conficiendis Anni Christiani P. *Croiset* additionibus, sodales, præditi quoque felici ad lepide faceteque scribendum ingenio; mortem oppetiit Joannes an. 1818, Petrus autem circa an. 1799. Primus auctor est pulcherrimi operis satyrici *Crotologia* nuncupati.

Inter Jesuitas nominandi veniunt *Joannes Andrès*, Hispanus, egregii operis *De litteratura*, XIII vol. in 4°, clarissimus auctor; extremum diem clausit in Italia post Societatis suppressionem; *Antonius Marcus Burrie* Catalauniæ in Hispania natus an. 1719, ad aliam vitam vocatus 1762, antiquitatum sagacissimus helluo; *P. J. Franciscus Masdeu* item Hispanus, qui in *Critica Hispaniæ historia*, inter utilissima plura, multa immiscuit absurda, liberiori vel luxurianti ingenio nimium indulgens; *Neubauer*, cujus est insigne opus *Vera religio vindicata* contra omnis generis incredulos; *Franciscus Neaumay* et *Aloysius Merz* in controversiis adversus protestantes dimicatores strenui; *Sigismundus Storchenau*, auctor præclari operis *Philosophia religionis*; *Laurentius Veith*, sacræ Scripturæ contra incredulos elegans solidusque propugnator; *Aloysius Saudbichler*, divinitatis mosaicæ legis defensor, ac *Ignatius Weintenauer*, ob linguarum orientalium peritiam, in Scriptura interpretanda

ecclesiasticis valde doctus, plebem suam magna doctrinæ copia et mascula eloquentia verbo et scripto erudiens, victu et habitu pauper et modicus, misericordia tamen in pauperes et ad divinum cultum et reipublicæ commune bonum favendum, dives et magnificus. »

magnopere clarus; quibus adnumerandi *Hieronymus Tiraboschi*, mortuus Modenæ 3 junii 1794, quo nemo melius *Historiam litteraturæ italicæ* scripsit; *Petrus Murillo* et *Velarde*, qui edidit notabile opus, *Cursus juris canonici* Hispaniæ et Indiarum; *Josephus Petisco* linguarum orientalium peritissimus, et in studiis promovendis indefessus operator; *Joseph Croiset* et *Franciscus de Insula*, primus Gallus, Hispanus secundus, suis operibus ubique notissimi; ac denique *Stephanus Tarreros* et *Pardo* linguis latina, gallica, itala atque hispanica, ut in præfatarum Dictionario ab ipso conscripto videre est, doctissimus. Vivis defuit, Hispanus licet, Forli in Italia 1782.

Aliis in ordinibus celebritati consuluerunt *Ferdinandus Ceballos*, Hieronymita, seuriensis, qui adversus pseudophilosophos et jansenistas strenue dimicavit; patres Scholarum Piarum *Philippus Scio* et *Andreas Merino*, primus an. 1796 ad aliam vitam evectus, sacræ Scripturæ versione, secundus vivis ereptus an. 1787, opere cui titulus *Paleographia*, uterque vero linguarum Orientis peritia valde conspicui; *Josephus Emmanuel Miniana* ordinis SS. Trinitatis, morte præventus an. 1729, librorum *P. Marianæ* de rebus Hispaniæ gestis, eloquens politisque continuator; *Emmanuel Villodas* ordinis B. V. M. de Mercede redemptionis captivorum, reserator antiquitatum Hispaniæ perdiligens; *Augustinus Cabades* Mercenarius, professor valentinus qui cursum theologiæ concinnavit; *Petrus Collet*, Gallus, lazarista, *Tournelly* continuator; scripsit etiam theologiam positivam; *Massillon* oratorianus, suis concionibus celebratissimus; *Antonius a Sancto Joseph* carmelita exalceatus, hunc enim auctorem agnoscit probatissimum theologiæ PP. Salmanticensium Compendium. Demum ex sæcularibus *Jansens*, Belga, sua *Hermeneutica sacræ* apprime clarus; *Paulus Olavide* Hispanus et coloniæ vulgo *de Sierra Morena* fundator, scripsit *El Evangelio en triunfo*, ubi suos errores (juxta aliquos) deplorat atque impugnat dilucide. Hoc opus in varias linguas conversum, plus apud exteros quam in Hispania celebratur. Extremum diem clausit an. 1803.

Piaculum foret prætermittere clarissimum nomen *Francisci*

Perez Bayer presbyteri hispani, Valentini nati, bibliophili eruditissimi, Bibliothecæ hispanicæ *Nicolai Antonii* continuatoris, et de Nummis hebræo-samaritanis, sicut aliis de rebus scriptoris accuratissimi, obiit an. 1793; *Josephi Antonii Cavanilles* etiam Valentinus, quo si in scientiis naturalibus par inveniri sæculo decimo octavo potest, certe superior nemo, vitam morte commutavit an. 1774; *Bergier* Galli, auctoris Dictionarii theologiæ encyclopedici, quod omnium sapientum versatur manibus, omissis tractatu *De vera religione* et aliis; *Hooke* et *Bailly*, quorum primus Hibernus, alter vero fuit Gallus, qui præclaris scriptis catholicam illustrarunt Ecclesiam, et ab adversariorum vindicarunt calumniis; *Clerici a Belliberone* presbyteri Galli in

¹ Tanti viri gratia operæ pretium me facturum existimo, si epitaphium sepulcro ejus in D. Thomæ a Villanova Valentiniæ cathedralis sacello affixum in medium afferam. Est hujusmodi:

D. O. M.

Hic quiescit. — In Spe. Resurrectionis. — Franciscus. Perezus. Baierus — Achidiaconus, et Canonicus. Valentinus. — Filiorum Caroli. Tertii. Præceptor. — Præfectusque. Regiæ. Bibliothecæ. — Doctrina. Eruditione. Linguarum. Orientalium. Peritia. — Scriptisque variis. Clarissimus. Bibliothecam. Suam. — Librorum. Copia. — Delectu. Mss. — Insignem. In. Communem. Civitatis. Usam. — Vivens. Valensque. — S. P. Q. Et. Academiæ. Valentiniæ. — Donavit. — Benicasensem. Ecclesiam. Erexit. — Pastoremque. Eidem. Instituit. — Marmoream. Statuam. In. Suburbio. — Thomæ. Villanovano. — Argenteam. In. Ecclesia. Metropol. — Vincentio. Martyri. — Dedicavit. — Denique. Moriturus. — Ut. Totum. Sibi. Secum. Thesaurum. Auferret. — Pauperes. Hæredes. Instituit. — Vir. Bono. Publico. Natus. — Valentiniæ. Tertio. Idus. Nov. An. M.D.CC.X.I. — Vixit. An. LXXXII. Menses. II. Dies. XV.

Marmoreæ Statuæ in Cœnobio suburbio Eremitarum S. Augustini, D. Thomæ, Baierii expensis erectæ, inscriptionem sequentem ipso *Bayer* auctore, insculpserunt Augustinienses:

Divo. Thomæ. Villanovano.

Archiep. Valentino. Pauperum.

Patri. Præsulum. Exemplo.

Augustiniani.

Sacra. Exuviar. Ejus. Custodes.

M.D.C.C.X.C.V.

Bibliotheca Valentina, sæculi hujus initio igneis globis a Gallis Valentiam obsidentibus emissis, in cineres redacta est, crematis etiam pretiosissimis Baierii libris. Eamdem tunc temporis fortunam subiit Bibliotheca archiepiscopalis Palatii.

S. P. Augustini doctrina versatissimi, et Augustiniani systematicis de gratia acerrimi defensoris; presbyteri *Nonnote* catholice religionis strenui athletæ; cardinalis *De la Lucerna* lingonensis episcopi; *Sebastiani Berardi* canonistæ lectissimi; *Duclot* parochi givenensis, sacre Scripturæ adversus pseudo-philosophos vindicatoris. Neminem quoque latet quantam famam obtinuerint celeberrimi *Volta* et *Galvani* Itali, in rebus physicis nemini omnium sæculorum secundi. Gloriatur Italia poetis *Goldin*, *Zeno* et *Alferi* (quos quemadmodum sequentes, licet ad ecclesiasticum statum non pertineant, commemorare libet, quædam siquidem ecclesiastica ediderunt in lucem); Germania *Winkelmann Zoëga* et *Hamam* litteratis, ad catholicam religionem conversis, et musicis *Mozart*, *Haydn* et *Beethoven*. Hispania vero nostra tot peperit, ut ad numerum redigi nequeant; seligam autem *Georgium Juan*, *Antonium de Ulloa* et *Benedictum Bails* mathematicos, *Venturam Rodriguez* architectum famosum, *Gasparem Melchiorum de Jovellanos* poetam et litteratum, *Cadalso*, *Nicolaum* et *Leandrum Moratin*, *Vincetium Garcia Huerta*, *Thomam Iriarte*, *Joannem Melendez* atque *Josephum Iglesias* presbyterum poseos laude præclaros, *Joannem Ferreras* in oppido *La Bañeza* diocesis asturicensis natum, rerum Hispaniæ accuratum historiographum, necnon *Franciscum Goya* pictorem egregium, *Georgium Mayans y Siscar* et *Antonium Capmani*, quorum eruditionem tam in componendis libris quam in aliorum edendis, admirantur omnes.

CAPUT V.

AUGUSTORUM CÆSARUM ABSOLVITUR SERIES, ALIORUM QUORUNDAM PRETIOSA MORTE ADJECTA.

Post obitum Augustissimi Cæsaris Leopoldi, consignatum an. 1705, III nonas maias, ad imperium evectus est *Joseph Jacobus Ignatius Joannes Antonius Eustachius*, quem Leopoldo pepererat an. 1678 uxor Eleonora Magdalena Theresia. Joseph coronatus fuerat Ungariæ rex an. 1687, XV kalend. decembris, et rex Romanorum an. 1690, IX kal. februarias. Imperium vero

Perez Bayer presbyteri hispani, Valentini nati, bibliophili eruditissimi, Bibliothecæ hispanicæ *Nicolai Antonii* continuatoris, et de Nummis hebræo-samaritanis, sicut aliis de rebus scriptoris accuratissimi, obiit an. 1793; *Josephi Antonii Cavanilles* etiam Valentinus, quo si in scientiis naturalibus par inveniri sæculo decimo octavo potest, certe superior nemo, vitam morte commutavit an. 1774; *Bergier* Galli, auctoris Dictionarii theologiæ encyclopedici, quod omnium sapientum versatur manibus, omissis tractatu *De vera religione* et aliis; *Hooke* et *Bailly*, quorum primus Hibernus, alter vero fuit Gallus, qui præclaris scriptis catholicam illustrarunt Ecclesiam, et ab adversariorum vindicarunt calumniis; *Clerici a Belliberone* presbyteri Galli in

¹ Tanti viri gratia operæ pretium me facturum existimo, si epitaphium sepulcro ejus in D. Thomæ a Villanova Valentiniæ cathedralis sacello affixum in medium afferam. Est hujusmodi:

D. O. M.

Hic quiescit. — In Spe. Resurrectionis. — Franciscus. Perezus. Baierus — Achidiaconus, et Canonicus. Valentinus. — Filiorum Caroli. Tertii. Præceptor. — Præfectusque. Regiæ. Bibliothecæ. — Doctrina. Eruditione. Linguarum. Orientalium. Peritia. — Scriptisque variis. Clarissimus. Bibliothecam. Suam. — Librorum. Copia. — Delectu. Mss. — Insignem. In. Communem. Civitatis. Usam. — Vivens. Valensque. — S. P. Q. Et. Academiæ. Valentiniæ. — Donavit. — Benicasensem. Ecclesiam. Erexit. — Pastoremque. Eidem. Instituit. — Marmoream. Statuam. In. Suburbio. — Thomæ. Villanovano. — Argenteam. In. Ecclesia. Metropol. — Vincentio. Martyri. — Dedicavit. — Denique. Moriturus. — Ut. Totum. Sibi. Secum. Thesaurum. Auferret. — Pauperes. Hæredes. Instituit. — Vir. Bono. Publico. Natus. — Valentiniæ. Tertio. Idus. Nov. An. M.D.CC.X.I. — Vixit. An. LXXXII. Menses. II. Dies. XV.

Marmoreæ Statuæ in Cœnobio suburbio Eremitarum S. Augustini, D. Thomæ, Baierii expensis erectæ, inscriptionem sequentem ipso *Bayer* auctore, insculpserunt Augustinienses:

Divo. Thomæ. Villanovano.

Archiep. Valentino. Pauperum.

Patri. Præsulum. Exemplo.

Augustiniani.

Sacra. Exuviar. Ejus. Custodes.

M.D.C.C.X.C.V.

Bibliotheca Valentina, sæculi hujus initio igneis globis a Gallis Valentiam obsidentibus emissis, in cineres redacta est, crematis etiam pretiosissimis Baierii libris. Eamdem tunc temporis fortunam subiit Bibliotheca archiepiscopalis Palatii.

S. P. Augustini doctrina versatissimi, et Augustiniani systematicis de gratia acerrimi defensoris; presbyteri *Nonnote* catholice religionis strenui athletæ; cardinalis *De la Lucerna* lingonensis episcopi; *Sebastiani Berardi* canonistæ lectissimi; *Duclot* parochi givenensis, sacre Scripturæ adversus pseudo-philosophos vindicatoris. Neminem quoque latet quantam famam obtinuerint celeberrimi *Volta* et *Galvani* Itali, in rebus physicis nemini omnium sæculorum secundi. Gloriatur Italia poetis *Goldin*, *Zeno* et *Alferi* (quos quemadmodum sequentes, licet ad ecclesiasticum statum non pertineant, commemorare libet, quædam siquidem ecclesiastica ediderunt in lucem); Germania *Winkelmann Zoëga* et *Hamam* litteratis, ad catholicam religionem conversis, et musicis *Mozart*, *Haydn* et *Beethoven*. Hispania vero nostra tot peperit, ut ad numerum redigi nequeant; seligam autem *Georgium Juan*, *Antonium de Ulloa* et *Benedictum Bails* mathematicos, *Venturam Rodriguez* architectum famosum, *Gasparem Melchiorum de Jovellanos* poetam et litteratum, *Cadalso*, *Nicolaum* et *Leandrum Moratin*, *Vincentium Garcia Huerta*, *Thomam Iriarte*, *Joannem Melendez* atque *Josephum Iglesias* presbyterum poseos laude præclaros, *Joannem Ferreras* in oppido *La Bañeza* diocesis asturicensis natum, rerum Hispaniæ accuratum historiographum, necnon *Franciscum Goya* pictorem egregium, *Georgium Mayans y Siscar* et *Antonium Capmani*, quorum eruditionem tam in componendis libris quam in aliorum edendis, admirantur omnes.

CAPUT V.

AUGUSTORUM CÆSARUM ABSOLVITUR SERIES, ALIORUM QUORUNDAM PRETIOSA MORTE ADJECTA.

Post obitum Augustissimi Cæsaris Leopoldi, consignatum an. 1705, III nonas maias, ad imperium evectus est *Joseph Jacobus Ignatius Joannes Antonius Eustachius*, quem Leopoldo pepererat an. 1678 uxor Eleonora Magdalena Theresia. Joseph coronatus fuerat Ungariæ rex an. 1687, XV kalend. decembris, et rex Romanorum an. 1690, IX kal. februarias. Imperium vero

ei commissum statim ac mortuus est pater, occupatis armorum vi mantuana, mediolanensi et neapolitana ditione, cum vita dimisit variolarum morbo correptus anno 1711, XV kal. maias.

Ei successit frater *Carolus VI*, natus anno 1685. kal. octobris, electus imperator Romanorum Francofurti eodem an. 1711, die octobris 12, ibique augustali corona redimitus die 22 decembris. Coronatus deinde est an. 1712, XI kalendas junias rex Hungariæ, atque an. 1723, die 5 septembris, rex Bohemiæ. Renunciatus fuerat jam ab an. 1703 rex Hispaniarum, patre Leopoldo et fratre Joseph in ipsum omne, quod habebant supra hispanicam monarchiam, jus transferentibus, quod contigit duodecima die septembris. Sed quoniam Carolus II, ut alibi diximus, hæredem testamento nuncupaverat Philippum Borbonium, hunc inter et Carolum diuturnum bellum exarsit. Utriusque Siciliæ regnum adeptus est an. 1722¹, Innocentio XIII, quod Clemens XI noluerat, assentiente. Actum de pace an. 1725, et firmata Viennæ die 30 aprilis ea conditione, ut regnum Neapolitanum, Sicilia, mediolanensis ditio, Belgiumque cederet austriacæ genti, de hispanica monarchia nullum deinceps oriretur dissidium; eam Philippus V pacifice possideret; ejusque filio Carolo obvenirent Etruria et Parmæ ac Placentiæ ducatus, si forte hæreditarii principes defecissent. Tunc Carolus VI *pragmaticam* sanctionem edidit, qua primogenitam suam Mariam Theresiam constituit regnorum suorum hære-

¹ Circa hæc tempora, id est, an. 1722 Magnus Russiæ et Moscoviæ dux *Petrus I*, imperatoris Augusti nomen est assecutus, assentientibus tum Anglis et Hollandiæ statibus, temporis deinde decursu principibus aliis. Petrus an. 1717 dum esset Parisiis, doctoribus Sorbonæ postulantibus promisit se daturum operam, ut Russiæ Magnæ Ecclesia Græcorum schismati addicta, cum romana unionem iniret; sed Russiæ episcopis contranitentibus, res non est pro votis perfecta. Imperavit post Petrum *Catharina II*, ejus uxor, quæ obiit an. 1727, biennio post mortem viri. Tum *Petrus II*, filius Alexii Petrowitz Czarowitz, filii Petri I, nam Alexius an. 1718 a patre conspirationis causa degradatus occubuit mœrore. Parens Alexii Endoxia Petrowna Petri I cognomento Magni conjux prior. Post Petrum II vita functum an. 1730 ad imperium evecta est *Anna*, filia Yvanis, fratris Petri I. Nunc ab anno 1741 imperat *Elisabeth Petrowna*, filia ejusdem Petri I, et Catharinæ Augustæ, secundæ illius uxoris, de qua paulo supra.

dem. Suscepit hanc gloriosissimam filiam an. 1717 ex imperatrice Elisabetha Christina, quam Barcinone an. 1708 sibi sacro conjugii fœdere copulaverat. Post varia cum Turcis, aliisque hostibus gesta bella, ac tandem pacem cum omnibus initam, an. 1740, XIII kal. novembris, piissimus et augustissimus imperator decessit.

Sopita electorum dissensione et Praga, quæ regni bohemiæ caput est, labente an. 1741 a Carolo Alberto Baviariæ duce occupata, in hunc devenit supremum imperii regimen. Est is imperator *Carolus VII*, inauguratus Francofurti an. 1742, IX kal. februarias. Coronatus est die ejusdem mensis duodecima, et proximi mensis martii octava die impositum fuit imperiale diadema augustæ conjugi Mariæ Amaliæ. At breve, nec tranquillum fuit Caroli VII imperium; semel enim, iterumque Baviariæ regnum amisit, tametsi illud semel, ac iterum recuperavit; fuitque suprema ejus dies vicesima jan. an. 1745.

Renunciatus tandem imperator eodem an. 1745 *Franciscus Stephanus*, electus rex Romanorum die 13 septembris, et coronatus augustus die 4 octobris. Is primum dux Lotharingiæ in lucem editus est an. 1708, VIII idus octobris, eique Carolus VI conjugio junxit an. 1736, die 12 februarii, Mariam Theresiam Walburgam, quam, ut dictum est supra, *pragmatica* sanctione declaraverat an. 1725 regnorum suorum hæredem, nuptias benedicente Dominico Passionei nuntio apostolicæ Sedis, nunc S. R. E. cardinali. Nata erat Maria Theresia 13 maii 1717, cui soror Maria Anna Eleonora, quæ nata sequenti anno 1718, die 14 septembris, nupta Carolo Francisci imperatoris fratris, e vivis florentissima ætate rapta est. At *Franciscus* inter imperatores hujus nominis *I*, ut universum pacaret imperium, an. 1735 christianissimo regi tutari sanctionem *pragmaticam* pollicenti, paternos cesserat principatus, consecuturus post obitum Magni ducis Etruriæ Joannis Gastonis hujus ditionis dominium. Atque id factum est eodem Joanne Gastone, gentis mediceæ postremo, fatis functo VII idus julias anno 1737. Ad hanc nobilissimam Italiæ partem sua cohonestandam præsentia anno 1739, advenit cum Maria Theresia conjuge, renunciata

singulari subditorum plausu, et gradulatione, a morte patris Hungarorum regina; et præcipuis Etruriæ urbibus peragratis rediit in Austriam. Solemni Francisci coronationi celebrata Francofurti anno dieque prænarratis interfuit potentissima uxor, quæ acclamata imperatrix Augusta in omnes exercuit suam vere cæsaream, regiamque munificentiam. Imperium modo, Hungariam, Bohemiam, Etruriam, Austriam, ditionesque cæteras Austriæ domus tenent, et provide, feliciter, sedulo, ac sancte augustissimi conjuges gubernant; servatque Cæsar felix, invictus, quod aiebat in VI *Æneidum* Anchises:

Tu regere imperio populos, *Francisce*, memento,
(Hæ tibi erunt artes) pacisque imponere morem,
Parcere subjectis et debellare superbos.

Maria Theresia, rebus cum Frederico Borussiae rege compositis, qui una cum Hispania, Gallia et Sicilia, electoris Bavariae partes defenderat; promotis ubique pietate, scientiis et artibus, probos sapientesque viros remunerans et honore condigno afficiens; defuncto an. 1763 sponso ejus Francisco I, adsevit in imperium (quod tamen ipsa usque ad mortem, regentis nomine, administravit) primogenitum filium Josephum II, qui matri an. 1780 e vivis ereptæ, successit. Ejectus igitur Joseph ad imperii fastigium, commodiorem regni administrationem perfecit; sed impiorum Galliae pseudophilosophorum doctrinis imbutus, Ecclesiam dire vexavit; conscientiam namque, uti aiunt, libertatem (potius peccandi licentiam) decrevit, episcoporum cum romano Pontifice liberam communicandi libertatem impedivit; statuta ab Ecclesia impedimenta matrimonii tollere conatus est; alia vero ipse, parum sibi constans, indixit; Ecclesiam sustulit immunitatem; monasteria suppressit; S. Sedis apostolicos in Germania nuntios expoliare jurisdictione tentavit, schismaticos fovit, aliaque plura adversus Ecclesiam tullit decreta, donec an. 1790 morte correptus, persecutorum atque tyrannorum communem viam ingressus est. Morte tamen instante, eum antea vitæ poenituit. Nupserat Elisabethæ Parmensi, et, ea 1763 demortua, Josephæ Bavaricæ, ex quibus nullum suscepit liberum.

Josephum in imperio sequitur Leopoldus II, magnus Etruriæ dux, ejus et doctrina et sanguine germanus frater, qui conjugem habuit Mariam de *Borbon*, hispanam, ex eaque plurimos filios genuit. Perspicuus Leopoldus errorum consecraria, se ad melius convertit, fratrisque sui leges revocavit quamplurimas, cæteris derogaturus ni an. 1792 vivis defuisset. Romani deinde imperii diadema hæreditario jure suscepit Franciscus II Leopoldi primogenitus, vir sorte meliori dignus; is enim non potuit quin aspiceret imperii copias elchingenensi et ulmensi pugna a Napoleone devictas, in austerlitzensi totum fugatum atque dispersum exercitum, nonnullas Austriæ provincias an. 1809 viennensi conventionem deperditas, ut omittam filiam ipsius Mariam Aloysiam Napoleoni matrimonio, verius concubinato traditam, et imperium Germaniæ discissum, cujus titulo an. 1804 valedicere coactus est; et hic finis Romani imperii a Carolo Magno restituti.

Permuli cum odore sanctitatis hoc sæculo migrarunt e vita, ac nostri ordinis postulat necessitudo, ne *Hilarii* a Monte Orthono vita functi an. 1704, *Francisci Mariæ Querini* Pratensis defuncti an. 1731 oblitteretur memoria. Auximi anno 1746 decessit cum odore sanctitatis *F. Thomas Antonius Arbuatti*. Carmaniolæ *Nicolaus Roppo*, anno 1748. *Angelus Paoli* carmelita e vico Minutiano, obiit an. 1722. In ordine Minorum sancto fine quievit Romæ, an. 1712, *F. Jacobus Antonius* a Romaniano; Belegræ, vulgo *Civitella*, anno 1729, *Thomas Corensis*; Fucechii, anno 1740, *Theophilus Cenesti*, Curia, vulgo *Corte*, in Corsica ortus. *Catharina Lucensis* anno 1755. Romæ anno 1750 *F. Crispinus* ordinis Capuccinorum, et Offidæ in Piceno *Bernardus* a Monte Ulmi ejusdem ordinis anno 1756, in Domino dormierunt. Liburni anno 1709 *Juniperus Bargengis*, item capuccinus. Tiferni an. 1728 *Veronica* ejusdem ordinis. *Rosa Maria Serio* Carmelitarum soror obiit in Apulia an. 1726. *Maria Clementina* filia Jacobi Sobiescki, regii Poloniae principis, et conjux Jacobi III, catholici Angliæ regis, huic nuptiarum fœderè conjuncta, ad Montem Faliscum an. 1719 immortale matronarum regumque decus decessit Romæ anno 1735, die

18 januarii. Fescenniæ anno 1739, kal. martii, obdormivit in Domino vigilantissimus episcopus *Joannes Franciscus Tendrini*. His vero, quorum sanctitas ab Ecclesia, quando Domino videbitur expedire, locupletiori nunciabitur testimonio, et de qua judicium ferre nostra non interest, tanquam hujus sæculi coronam addimus invictos ord. Prædicatorum martyres, *Franciscum de Federicis*, sociumque ejus *Matthæum*, a Sinensibus truncatos capite anno 1746. *Petrus Martyr* mauricastrensis episcopus itidem capite plexus fuit: *Franciscus Serranus* Tipasitanorum præsul et vicarius apostolicus, et strenui hujus commilitones *Joannes*, *Joachimus*, *Franciscus*, anno 1747 pro fide orthodoxa variis suppliciis necati; quique Syros nestorianos, eorumque patriarcham ad romanam revocavit Ecclesiam, et an. 1753 naturæ plenus meritis debitum persolvit *Dominicus Codeleoncius* Mediolanensis.

CAPUT VI.

DECIMI OCTAVI ECCLESIE SÆCULI DOCTRINA ATQUE DISCIPLINA.

Etiam si occasione constitutionis *Unigenitus* plura ab iis, qui luci tenebras offundunt, excitata fuerint dissidia, plures etiam calumniæ ab aliis, qui molinisticæ scholæ nimis indulgent, intentatæ fuerint S. P. Augustini discipulis; nequaquam tamen censura notatis scholarum placitis, quæ salva fide et charitate in utramque partem discuti possunt, necessum est, ut catholici omnes exhibita eidem constitutioni omnimoda obedientia, quæ ibidem perspicue definita sunt, firmissime profiteantur. Et quantum ad gratiam attinet, præter eam quæ a nullo duro corde respuitur, dari auxiliatricem, cui reluctatur humana voluntas; non esse supernaturale Dei adjutorium solius *charitatis* et dilectionis Dei inspirationem, sed etiam timoris, fidei, spei, aliarumque virtutum, seu bonarum actionum; neque omnia quæ a charitate et ab amore Dei *propter se* non procedunt, ex noxia cupiditate labefactari, vel quæ fiunt aut ab impiis nondum justificatis, aut ab infidelibus, inquinamenta esse et peccata. Ante fidem quoque nullam dari gratiam, omnesque gratias per

fidem conferri; gratiam Adami fuisse debitam primæ integritati, sequelam creationis, et produxisse merita tantummodo humana; non esse spem nec religionem, ubi deest charitas; orationem impiorum novum esse peccatum, timorem cohibere dumtaxat manus, et in corde suo peccatum committere qui ab illo non abstinet, nisi timore supplicii; hæc, aliaque omnia proscripita in prælaudata constitutione jure meritoque damnata fuerunt. Atque hæc et cætera omnia quæ credenda proponit S. Mater Ecclesia, constituunt ea veræ doctrinæ capita, quæ nefas est oppugnare ¹.

Non sunt tamen audiendi, qui aiunt prælaudata constitutione proscripita esse quæ in catholicorum scholis propugnantur de gratia per semetipsam efficaci, de auxiliis sufficientibus, aliquando impio, aut infideli sublatis, vel de relatione humanarum actionum in Deum, vel de necessitate amoris saltem initialis ad obtinendam in sacramento pœnitentiæ gratiam justificationis ²; siquidem ipse Clemens XI, post editam constitutionem ipsam declaravit non esse cum damnatis erroribus confundendas sententias illas ac doctrinas, quæ palam et libere in catholicis scholis docentur ac defenduntur. Quare universum systema nostrum de gratia, Romæ et Mediolani clerici regu-

¹ Ejusdem S. M. E. doctrinam ac fidem, abjurata hæresi lutherana, an. 1712, die 12 novembris, amplexus est Bononiæ *Fredericus Augustus* Saxo, filius regis Poloniae.

² Vide adnot. ad præcedens caput tertium. Qui in orthodoxos et Augustini sectatores theologos, istiusmodi accusationes ejaculantur, etiam nos studuimus pro nostra virili confutare. Legatur *augustinianum systema* vindicatum, *judicii*que archiepiscopi senonensis discussio. Huc spectant opuscula a nobis, aliisque edita adversus Historiæ litterariæ seu scriptorum italorum auctorem. Exstant inter eadem opuscula duorum eminentissimorum cardinalium, qui jussu *Benedicti XIV* pontificis maximi nostras theologicas dissertationes et accusantium objecta revocarunt ad libratum, accuratissimumque examen, locupletissimæ pro nobis censurae. Inter permultos qui nobiscum in propugnanda augustiniiana doctrina confederati sunt, commemoro grati animi causa præclaros viros, *Homobonum de Bonis* cl. reg. S. Pauli, *Felicem Amadeum Franchi* monachum cassinensem, *Raynerium Guidelli* monachum Vallisumb., *Viatorem* ord. Capuc., *Josephum Catalani* congreg. Oratorii, sodales amicosque *Joannem Papalardi*, *Josephum Dini*, etc., qui me, licet prorsus immeritum, pro singulari humanitate sua laudibus verbo scriptoque cohonestarunt.

larēs S. Pauli an. 1755 et seq. scriptis in lucem editis, publicisque thesibus propugnarunt; et necessitatem amoris Dei *propter se* non tantum docuerunt ac docent theologi in Italia doctissimi, verum etiam exigit in Epistola pastorali de pœnitentia, edita an. 1751, *Cl. episcopus Gurcensis, et S. R. I.* princeps Josephus Maria, comes *de Thum*, ne commemorem superiorum temporum monumenta, quæ produxi pertractans de pœnitentiæ sacramento.

Perseverat autem in romana Ecclesia vetus disciplina. Si quæ suborta sunt dubia, fuerunt vigilantia romanorum Pontificum, præsertim *Benedicti XIV* explanata; hujus generis sunt clericos græce initiatos transeuntes ad romanam Ecclesiam, etiamsi in presbyteros sint ordinati, debere ordines suscipere, qui in latinis conferuntur Ecclesiis¹; optandum esse, ut in missis privatis sacram communionem aliqui laicorum percipiant; ubique terrarum servandum et celebrandum esse decreto *Clementis XI* festum Conceptionis B. M. semper Virginis; exercitia spiritualia, ut mandaverat superiori sæculo *Innocentius XI*, non debere ab ordinandis, aliisque viris ecclesiasticis prætermitti; festum SS. Nominis Jesu celebrandum dominica II post Epiphaniam, et S. Joachim dominica III augusti; sat esse in quibusdam festis, in Etruria et alibi ad minorem cultum redactis, interesse sacro, nec opera servilia in iisdem minoribus festivitibus esse interdicta; indulgentiam centum dierum et semel in anno plenariam concessam a *Benedicto XIII* recitantibus ad signum æris campani Salutationem angelicam flexis genibus, non requirere, ut ita recitetur tempore paschali et diebus dominicis; denegandam esse in exitu mortis absolutionem sacramentalem publicis et notoriis refractariis constitutionis *Unigenitus*, a iudice competente damnatis, prædictæ constitutioni contumaciter denegantibus venerationem, obsequium et obedientiam, et eo tempore quo sacrum Viaticum suscepturi sunt, sponte suam inobedientiam

¹ Quos non susceperunt, id est, Lector tres minores omissos; Subdiaconus exorcistatum, quia cum subdiaconatu censetur etiam ostiariatum et acolythatum recepisse, etc.

et contumaciam profitentibus. Incepta anno 1759 dominicis diebus recitari in missa *Præfatio* SS. Trinitatis, jubente *Clemente XIII*, propterea quod Deus, qui est Pater, Filius et Spiritus sanctus, sit opifex rerum omnium, *ad quem omnia referenda sunt*; ipso autem die dominico Deus condiderit lucem, Christus resurrexerit, et Spiritus sanctus descenderit super apostolos; quæ item sunt causæ propter quas catholica Ecclesia sanctificationem diei septimæ in eundem dominicum diem transtulit.

Solemni canonizatione *Clemens XI* retulit inter sanctos *Pium V* pontificem maximum, *Andream Avellinum*, *Felicem* a Cantalico et *Catharinam* Bononiensem. *Innocentius XIII* cultum immemorabilem *B. Andreae* de Comitibus approbavit. A *Benedicto XIII* sanctorum fastis fuerunt adscripti *Franciscus Solanus*, *Jacobus* de Marchia, *Joannes Nepomucenus*, *Joannes a Cruce*, *Aloysius Gonzaga*, *Stanislaus Kostka*, *Margarita* Cortonensis, aliique plures inter beatos fuerunt adsciti. *Clemens XII* inseruit sanctorum numero *Vincentium a Paulo*, *Joannem Franciscum Regis*, *Julianam de Falconeriis* et *Catharinam Fliscam Adurnam* Januensem. A *Benedicto XIV* *Petrus* agnomine *Regalatus*, *Joseph* a Leonissa Aprutinus, *Fidelis* a Sigmaringa, *Catharina de Ricciis*, *Camillus de Lellis* sanctorum albo; beatorumque numero *Joannes* Polonus, *Joseph Calasanctius*, *Gabriel Ferretti* Anconitanus, *Hieronymus Æmilianus*, *Ladislavus* e Polonia, *Alexander Sauli*, *Joseph* a Copertino, *Francisca de Chantal*, aliique adscripti fuerunt. In beatorum numerum ob perantiquum cultum referendos sancivit anno 1759 *Clemens XIII* tres augustinianæ Familiæ alumnos præclarissimos, *Augustinum* Novellum, *Antonium* Aquilanum et *Antonium* de Amandula; annum jubilæi 1725 *Benedictus XIII*, et an. 1750 *Benedictus XIV* aperuerunt. Cœlestium fastis a clemente XIII anno 1767 relati sunt *S. Hieronymus Æmilianus* ordinis Somaschæ fundator; *S. Josephus de Calasanz*, clericorum regularium Matris Dei, Scholarum Piarum, celebris institutor; *S. Joannis Kantius*, Polonus; *S. Josephus a Cupertino*, Franciscanus, et *S. Joanna Francisca Fremiot de Chantal*, monia-

lium Visitationis B. M. V. una cum S. Francisco Salesio instituta; a Clemente XIV anno 1772 *S. Franciscus Caracciolo*, fundator et ipse cum B. Augustino Adorno clericorum regularium, vulgo *Minores* appellatorum.

Beatorum honoribus decorati veniunt a Clemente XIII an. 1762 *Alphonsus Rodriguez*, Hispanus, segoviensis, Societatis Jesu, *Clemens a S. Elpidio* et *Andrea de Monte Regali*, ordinis Eremitarum S. P. Augustini, necnon *Ludovicus Barbarigo*, Italus; a Clemente XIV anno 1772 *Paulus Burrani* et *Catharina de Pallantia*, Augustiniana; et anno 1785 Pii VI decreto *Pacificus a Sancto Severino* atque *Maria Bonomi*; anno 1786 *Thomas de Cora*; anno 1791 *Joannes Josephus a Cruce* et *Maria ab Incarnatione*; anno 1793 *Petrus de Treja*; denique anno 1796 *Sanctus Leonardus a Portu Mauricio*, ordinis S. Francisci, insignis verbi divini præco.

Anno 1759, approbante *Clemente XIII*, confirmata est institutio religiosorum virorum, qui uno emisso voto præstandi obedientiam romanæ congregationi *de Propaganda Fide*, prædicando infidelibus Evangelium sese addicunt. Equestres ordines postremo hoc sæculo XVIII instituti fuere titulo *S. Ruperti* an. 1701, ab Ernesto de Thun, archiepiscopo salisburgensi, approbante imperatore Leopoldo; *Aquilæ Nigræ* eodem an. 1701 a Frederico I, rege Borussiae; *Nobilis Passionis* an. 1704; *Aquilæ albæ* anno 1705, ab Augusto II, Poloniae rege; *Amoris erga proximum* an. 1708, ab imperatrice Elisabetha Christina; *Fidelitatis* an. 1732 a Christiano VI, rege Daniae; S. Januarii anno 1738 a Carolo, Siciliae rege; Mariae Theresiae anno 1757, et S. Stephani, Ungariae olim regis, an. 1764 a Maria Theresia, Austriae imperatrice, Ungariaeque regina; Immaculatae Conceptionis, vulgo insignis *Ordo Caroli tertii* anno 1771 a Carolo hujus nominis tertio, Hispaniae monarcha; demum S. Patritii pro Hibernis, anno 1783 a Georgio tertio Anglorum rege.

Eximium etiam Ecclesiae studium in fidei custodiendo deposito et avita doctrina servanda facile deprehendet quisquis in bullam *Auctorem fidei* a Pio VI adversus pistoriensem pseudo-

synodum anno 1794 editam convertit oculos. Ibi enim quamplurimos Baii, Lutheri, Quesnelli atque jansenistarum errores, tum circa Ecclesiae hierarchiam, potestatem ejusque infallibile doctrinae magisterium, tum circa gratiam primi hominis et ejus conditionem tam in statu innocentiae, quam in statu naturae lapsae; circa fidem et gratiam ad eam necessariam, timorem quoque servilem et amorem; circa poenas originali peccato debitas, sacramentum et sacrificium Eucharistiae, baptismum, poenitentiam, ordinem, matrimonium et sponsalia; tum denique circa facultatem absolvendi, confessionem peccatorum venialium, reservationem casuum, censuras ac indulgentias, iterum proscriptos reperiet. Ibi, dum pravæ damnantur propositiones, stabilitam aspiciet sanam catholicamque doctrinam de adoranda Jesu Christi humanitate, de cultu eidem humanitati debito, de sacris, tum publicis, tum privatis precibus, de juramentis ac festis, deque collationibus ecclesiasticorum. Ibi tandem conspiciet novatorum perfidiam detectam atque profligatam, qui sub reformationis prætextu Ecclesiam scindere et regularium ordines, firmissimum ejusdem Ecclesiae propugnaculum et splendidissimum decus, convellere moliantur¹.

Ad divinum cultum propagandum et ad renovandam memoriam illius divini amoris quo Unigenitus Dei humanam suscepit naturam, sacra Rituum congregatio, instantibus Poloniae episcopis, festum Sacratissimi Cordis Jesu cum officio et missa propriis, per omnes fere catholici orbis partes jam celebratum, et a summis Pontificibus innumeris decoratum in-

¹ Haud minoris fortassis momenti bulla ista censendum erit apostolicum breve ipsius Pontificis, incipiens, *Quod aliquantum*, adversus clericum gallicani constitutionem civilem appellatam, ad archiepiscopum aquisgranum (de Aix) 40 martii anni 1791 Romae latum, quo præfata damnatur constitutio, utpote quæ (verba sunt S. Pontificis) « ad sacratiora dogmata » atque certissimam Ecclesiae disciplinam perturbandam evertendamque » deveniebat, primæ Sedis, episcoporum, sacerdotum, regularium utriusque sexus, totiusque catholice communionis jura abolebat, sacros » suppresserat ritus, ecclesiasticos redditus et fundos arripiebat, » etc. Dignum sane est quod ab omnibus legatur tam sapiens opportunumque documentum, ea præsertim parte, quæ religiosorum, brevem quidem, sed præclaram continet apologiam.

dulgentiis, die 26 januarii an. 1763 rescripto approbavit; quod Clemens XIII die 6 februarii ratum habuit et confirmavit, nequidquam obstantibus, tum hæreticis, tum quibusdam catholicis nimio zelo correptis, qui quoddam idololatriæ genus in hujusmodi cultu reformidabant. Augeri per id temporis cœpit fidelium devotio erga S. Josephum, SS. Dei Genitricis sponsum; quapropter SS. Pontifices officium ejus, die 19 martii aliquibus in locis recitari solitum, ad universam Ecclesiam extendi et ad majorem ritum elevari curarunt; addito insuper ipsius nomine in Litanis post S. Joannis Baptistæ. Haud dissimili causa extensum est ad omnes qui horis canonicis obligantur, officium Septem Dolorum ejusdem Beatissimæ Virginis Mariæ, feriæ sextæ hebdomadæ Passionis affixum; atque etiam festivitatem Immaculatæ Conceptionis ejusdem Dei Genitricis, quam plures nationes, Hispania et Sicilia præeuntibus, in patronam eligere certatim curarunt, romani Pontifices, præsertim Clemens XIII, ubique locorum ritu primæ classis celebrandam sanxere. Neque prætermitti debet festum S. Joachim dominica post Assumptionem in perpetuum fuisse assignatum.

APPENDIX

CÆTERARUM RERUM.

Galliarum rex invictissimus *Ludovicus XIV*, cognomine *Magnus*, anno 1715, kal. septembris, debitum naturæ persolvit. Proavo successit *Ludovicus XV*, natus an. 1710, XV kal. Martias ex Ludovico, Burgundiæ duce, qui obiit an. 1712, et Maria Adelaide, filia Amadei II, Sardinia regis, ducisque Sabaudia, quæ eodem anno decessit. Tutor regis in minori ætate fuit Philippus, dux aurelianensis; coronatus est autem Rhemis an. 1722, VIII kal. novembris. Huic insanus et audacissimus omnium mortalium nonis januarii an. 1757, vulnus infixit, non tamen lethale, Numine vitam regis protegente¹.

¹ Parricida Thomas Robertus Franciscus Damiens, exquisitissimis supplicis dilaniatus ac discerptus fuit eodem an. 1757, die 28 martii.

In Anglia an. 1702, invadente regnum *Gulielmo* principe arausicano, sed

In Hispania *Philippus V*, qui an. 1724 regnum Ludovico I, quem anno 1707 ei pepererat prima uxor Maria Aloysia Sabaudia, dimiserat in castrum S. Ildephonsi secedens, eodem Ludovico extincto postrema die augusti eodem an. 1724, rursus monarchiam regendam assumpsit. Defuncta priore conjuge, anno 1714, XVI kal. martii, alteram duxit principum regumque parentem, Elisabetham Farnesiam, Odoardi II ducis parmensis filiam unicam. Contractæ fuerunt nuptiæ prædicto anno 1714, IX kalendas januaris. Obiit Philippus V die 7 julii, an. 1746, eique successit *Ferdinandus VI* ortus ex priori conjuge an. 1713, die 23 septembris, coronatus vero præcitato an. 1746, IV idus augusti. Quo vita functo, anno 1759, die 10 augusti, hispanica monarchia pertransiit ad *Carolum* utriusque Sicilia regem. In Lusitania sublato e vivis *Petro II* an. 1706, die 9 decembris, successit *Joannes V*, regio diademate coronatus kalendis januarii proximi anni 1707. Huic vita functo an. 1750 suffectus est *Joseph I Emmanuel*, qui anno 1729, die 19 januarii conjugium inivit cum Maria Victoria, filia Philippi V, regis Hispaniarum¹. Turcis post *Achmetem III*, qui supremum thronum

fatis erepto, regnavit *Anna Stuart*, filia Jacobi II, qui superiori an. 1701 obierat in Gallia mense septembri, jure regni ad *Jacobum III*, ipsius filium, devoluto. Ad regni tamen fastigium evectus est *Georgius Ludovicus*, elector hannoverensis, extinctus an. 1727, mense junio. Occupavit exinde regnum *Georgius Augustus II*.

In Polonia in regem electus an. 1704 *Stanislaus*, regno deturbatur, eique suffectus est *Fredericus Augustus*, elector Saxoniae. Hoc defuncto anno 1733, rursus *Stanislaus*, gente *Lesczinski*, socer Ludovici XV, regis Galliarum, proclamatus est; sed magnis exortis dissidiis inauguratur eodem anno elector Saxoniae *Fredericus Augustus III*.

Borussia, ineunte hoc sæculo, id est, an. 1701, a Leopoldo imperatore in regnum erecta est, et rex primus inauguratus *Fredericus I*, elector brennburgensis, romano Pontifice, et magno Ordinis theutonici magistro repugnantibus.

¹ Fidelissimo Lusitania regi Josepho Emmanueli an. 1738, die 3 septembris, mors laxata rota et ignitis glandibus fuit intentata. Detecti punitique anno proximo sceleris auctores. Religiosis viris celeberrimæ in Ecclesia familiae hac de causa e Lusitania regnis an. 1739 ejectis, iniquissimæ conspirationis machinationem ulyssiponenses judices adscribere. Præ cæteris ejusdem conspirationis auctores declararunt *Gabrielem Malagridam*, *Joannem de Mathos* et *Joannem Alexandrum*. Missiones vero, templa,

dulgentiis, die 26 januarii an. 1763 rescripto approbavit; quod Clemens XIII die 6 februarii ratum habuit et confirmavit, nequidquam obstantibus, tum hæreticis, tum quibusdam catholicis nimio zelo correptis, qui quoddam idololatriæ genus in hujusmodi cultu reformidabant. Augeri per id temporis cœpit fidelium devotio erga S. Josephum, SS. Dei Genitricis sponsum; quapropter SS. Pontifices officium ejus, die 19 martii aliquibus in locis recitari solitum, ad universam Ecclesiam extendi et ad majorem ritum elevari curarunt; addito insuper ipsius nomine in Litanis post S. Joannis Baptistæ. Haud dissimili causa extensum est ad omnes qui horis canonicis obligantur, officium Septem Dolorum ejusdem Beatissimæ Virginis Mariæ, feriæ sextæ hebdomadæ Passionis affixum; atque etiam festivitatem Immaculatæ Conceptionis ejusdem Dei Genitricis, quam plures nationes, Hispania et Sicilia præeuntibus, in patronam eligere certatim curarunt, romani Pontifices, præsertim Clemens XIII, ubique locorum ritu primæ classis celebrandam sanxere. Neque prætermitti debet festum S. Joachim dominica post Assumptionem in perpetuum fuisse assignatum.

APPENDIX

CÆTERARUM RERUM.

Galliarum rex invictissimus *Ludovicus XIV*, cognomine *Magnus*, anno 1715, kal. septembris, debitum naturæ persolvit. Proavo successit *Ludovicus XV*, natus an. 1710, XV kal. Martias ex Ludovico, Burgundiæ duce, qui obiit an. 1712, et Maria Adelaide, filia Amadei II, Sardinia regis, ducisque Sabaudia, quæ eodem anno decessit. Tutor regis in minori ætate fuit Philippus, dux aurelianensis; coronatus est autem Rhemis an. 1722, VIII kal. novembris. Huic insanus et audacissimus omnium mortalium nonis januarii an. 1757, vulnus infixit, non tamen lethale, Numine vitam regis protegente¹.

¹ Parricida Thomas Robertus Franciscus Damiens, exquisitissimis supplicis dilaniatus ac discerptus fuit eodem an. 1757, die 28 martii.

In Anglia an. 1702, invadente regnum *Gulielmo* principe arausicano, sed

In Hispania *Philippus V*, qui an. 1724 regnum Ludovico I, quem anno 1707 ei pepererat prima uxor Maria Aloysia Sabaudia, dimiserat in castrum S. Ildephonsi secedens, eodem Ludovico extincto postrema die augusti eodem an. 1724, rursus monarchiam regendam assumpsit. Defuncta priore conjuge, anno 1714, XVI kal. martii, alteram duxit principum regumque parentem, Elisabetham Farnesiam, Odoardi II ducis parmensis filiam unicam. Contractæ fuerunt nuptiæ prædicto anno 1714, IX kalendas januaris. Obiit Philippus V die 7 julii, an. 1746, eique successit *Ferdinandus VI* ortus ex priori conjuge an. 1713, die 23 septembris, coronatus vero præcitato an. 1746, IV idus augusti. Quo vita functo, anno 1759, die 10 augusti, hispanica monarchia pertransiit ad *Carolus* utriusque Sicilia regem. In Lusitania sublato e vivis *Petro II* an. 1706, die 9 decembris, successit *Joannes V*, regio diademate coronatus kalendis januarii proximi anni 1707. Huic vita functo an. 1750 suffectus est *Joseph I Emmanuel*, qui anno 1729, die 19 januarii conjugium inivit cum Maria Victoria, filia Philippi V, regis Hispaniarum¹. Turcis post *Achmetem III*, qui supremum thronum

fatis erepto, regnavit *Anna Stuart*, filia Jacobi II, qui superiori an. 1701 obierat in Gallia mense septembri, jure regni ad *Jacobum III*, ipsius filium, devoluto. Ad regni tamen fastigium evectus est *Georgius Ludovicus*, elector hannoverensis, extinctus an. 1727, mense junio. Occupavit exinde regnum *Georgius Augustus II*.

In Polonia in regem electus an. 1704 *Stanislaus*, regno deturbatur, eique suffectus est *Fredericus Augustus*, elector Saxonie. Hoc defuncto anno 1733, rursus *Stanislaus*, gente *Lesczinski*, socer Ludovici XV, regis Galliarum, proclamatus est; sed magnis exortis dissidiis inauguratur eodem anno elector Saxonie *Fredericus Augustus III*.

Borussia, ineunte hoc sæculo, id est, an. 1701, a Leopoldo imperatore in regnum erecta est, et rex primus inauguratus *Fredericus I*, elector brennburgensis, romano Pontifice, et magno Ordinis theutonici magistro repugnantibus.

¹ Fidelissimo Lusitania regi Josepho Emmanuelli an. 1758, die 3 septembris, mors laxata rota et ignitis glandibus fuit intentata. Detecti punitique anno proximo sceleris auctores. Religiosis viris celeberrimæ in Ecclesia familiae hac de causa e Lusitania regnis an. 1759 ejectis, iniquissimæ conspirationis machinationem ulyssiponenses judices adscribere. Præ cæteris ejusdem conspirationis auctores declararunt *Gabrielem Malagridam*, *Joannem de Mathos* et *Joannem Alexandrum*. Missiones vero, templa,

adscendit an. 1703, tenuitque principatum usque ad an. 1730¹, imperavit *Mahumetes V*, quo extincto an. 1754, idibus decembris, imperium indeptus est die proxima *Osmannus*, hujus nominis III, natus an. 1696. Osmanno extincto an. 1757 acclamatus *Mustafà III*, ejusdem Osmanni nepos.

Plurima hoc decurrente sæculo patrata sunt bella. Unus Engenius, princeps Sabaudiaë cæsarearum copiarum imperator invictus, uberrimam historiaë præbuit materiam. Inter alias pugnas, eo duce commissas, ea insignis est, qua an. 1704 Gallos, Bavarosque ingenti clade prostravit. Post biennium, anno scilicet 1706, Augustam Taurinorum, et subinde Insubriam ac Pedemontium pulsus hostium copiis liberavit. Ad Nuceriam in Agro Mantuano an. 1702, ad Lilloam munitissimam Belgii arcem an. 1708, ad Quercetum in Hannonia an. 1712, fudit Gallorum milites. Turcis vero an. 1716 exercitu illorum attrito eripuit Hungariaë urbem, arcemque Temisuariam, trucidato paulo antea ad Acumincum (Petrowaradinum vulgo dicunt) eorumdem Turcarum incredibili numero. Belgradum quoque, alias Taurinum, insequenti anno 1717 expugnavit, palmisque onustus, ipse inexorabili fato cessit anno 1736, XI kalendas maias.

Quid de Turcarum exercitibus? Frustra Achmetes, qui an. 1715 Corinthum, Naupaliã², Coronem, Methonemque cum reliquis Peloponnesi arcibus expugnaverat, anno proximo 1716 Corcyram cinxit obsidione, christianis principibus in Venetorum auxilium convolantibus; bellisque fractus in Serviaë oppido, quod vocant Passarovitz, pactis conditionibus an. 1717,

supellex et corpus quoque *S. Francisci Xaverii* apostoli Indiarum, FF. Prædicatoribus, ut fertur, concessa.

¹ Achmet III an. 1713, Osmannum *Aga* et Mehemet *Visirium*, aliosque in ejus vitam conspirantes condigna pœna mulctavit.

² Hac urbe expugnata ob præfecti militum Græcorum proditionem, permulti una cum archiepiscopo *Angelo Maria*, ordinis Præd., gladio perempti sunt. Abierunt plures in barbarorum captivitatem, inter quos Veneti militiaë duces, ac nonnulli patritiorum cum viliori plebe primum permixti, tum aretissima turrium custodia detenti. Mancipia supra 200 vilissimo empti pretio a *Visirio* ad ludibrium eo spectante, quasi mactate Mahumeti hostiæ, obruncata fuere capitibus.

die 21 junii, cum imperatore Carolo VI et Venetorum republica iniit concordiam. Verum christiano nomini infensissimi hostes, ab impio apostata comite de Bonneval, quem appellabant *Bassam Osmannum*, edocti atque excitati, rursus anno 1737, in Hungariam irruerunt, varioque Marte pugnatum est; donec an. 1739 victores recuperarunt Belgradum, totam Serviam et Valachiam. Exinde arma converterunt in Persas.

Non sinit præstituta brevitatis, ut singula alia bella narremus, cujus generis sunt diuturna inter Austriacos et Hispanos Gallosque dissidia. Quorum Insubria anno 1732 et seq. cum Gallia Cisalpinæ urbibus, arcibusque præmunitis theatrum fuit; anno 1734 quo rex Carolus Borbonius Neapolim die maii decima ingressus est, Campania, Apulia Peucetica et Sicilia; 1744 oppidum Latii Velitræ, Pedemontium item et Belgium. Eodem autem an. 1744 Galli expugnarunt munitissimas Belgii arces, Manhemium, Corteriacum, Hypras, atque anno 1747 Trajectum ad Mosam (vulgo Maastricht), quod putabatur inexpugnabile. Genua, quam an. 1746 milites austriaci occupaverunt, ejecti inde plebis tumultu decembris mense, rursus sequenti anno cincta fuit, sed irritò conatu, eorumdem militum obsidione. Adversus genuensem rempublicam an. 1730 rebellavit indomitus Corsicæ populus; rursus an. 1734 excitavit rebellionem, eidem se ducem et regulum exhibuit Theodorus Antonius, Boruscus, ut fertur, genere, principio a seditiosis libenter exceptus, sed postea Liburnum versus coactus fugere monachali veste indutus. Ad eandem Corsicæ insulam iterum appulit scenicus rex Theodorus an. 1743, sed spretus rejectusque in Hollandiam, aut in Angliam (id enim incertum) se contulit.

Angli vero, qui anno 1746 in America Portum *Britonem* nuncupatum expugnaverant, pluries superiori anno 1756 fuerunt Galliarum armis devicti, suisque propugnaculis expulsi, arcemque præmunitam, portumque amplissimum Minoricæ insulæ, cui nomen *Mago*, seu *Mahon*, III kalendas julias cessere victoribus³. Verum Angliam, id est, regnum suum Jacobus rex

³ Classis præfectus *Byng* ob deditam arcem morte affectus die 14 martii, an. 1757.

Stuardus frustra an. 1717¹ tentavit in suam redigere potestatem; atque exul e Gallis quoque discedens, diu Bononiam, postea Romam incoluit, ubi etiamnum magno apud Pontificem maximum honore habitus commoratur. Carolus item Odoardus Catholicus, Valliæ princeps, ipsius regis Jacobi III filius, cum Gallorum classe adiit Scotiam an. 1746, sed pugna infeliciter commissa V kalendas maias, caute prudenterque salutis suae consulens, ingratum litus reliquit. Demum, ne diutius inter arma versemur, rex Borussiae Fredericus III, qui an. 1745 sublato e vivis Carolo VII, non procul a Friburgo cum austriaco exercitu immani pugna certavit, sed anno ipso ad finem properante, cum Hungarorum regina, et nostra clementissima domina Maria Theresia, iniiit concordiam; rursus anno nuper elapso 1756, et sequenti 1757 ingenti exercitu comparato, bellum suscepit, nullatenus regina invictissime trepidante².

Italiae principum obitus varias attulit regiminum vicissitudines. In Etruria *Ferdinando* Magno, principe vita functo, an. 1713, kal. novembris, nullo ex optima conjugis Violante Beatrice, filia Ferdinandi electoris Bavariae, suscepto filio,

¹ Post obitum *Annae* Anglorum reginae evectus fuit ad regnum *Georgius* dux hannoverensis, excluso *Jacobo III* catholico et religiosissimo principe. Nullum aliud *Georgio* jus ad regnum, nisi quia natus fuerat ex *Sophia* filia Elisabeth uxoris Frederici V, electoris palatini, postea regis Bohemiae. *Elisabeth* vero filia fuerat *Jacobi I* Anglorum regis. Contigit *Georgii* in regem electio an. 1714, die augusti duodecima, contra quam edita fuit solemnis *Jacobi III* protestatio, die 29 ejusdem mensis. Regina *Anna* praedicto anno 1714, die 10 augusti, defuncta, ipsius *Jacobi III* Stuardi soror fuerat.

² Pugnatum saevo Marte die 6 maii ad Pragam, Bohemorum metropolim, et rursus die 18 et 26 junii, attritis fugatisque hostibus. Varia deinde contigerunt certamina. Cum ingenti utrinque clade an. 1758, die 25 augusti, Borussi, Russique pugnarunt. Eodem anno prid. idus octob. apud Saxones iidem Borussi, ab Austriacis devicti et fugati fuerunt. Non semel commissum bellum, saevoque Marte pugnatum est proximo anno 1759, Austriacis, Russis, foederatisque imperii romani copiis ex una parte, ex alia Borussis, Hannoverensibus, etc., decertantibus. Leopoldus comes a Dahum, austriaci exercitus imperator, retulit gloriosas de hoste victorias. Inter Anglos Gallosque non semel eodem an. 1759 navali praelio pugnatum est. Anno proximo 1760 Laudohnius 23 die junii retulit praecelam de Borussis victoriam.

neque spes relicta est futuri principis haereditarii. Nam et *Franciscus Maria* ejus patruus, qui an. 1709 deposita vaticana purpura uxorem duxerat Eleonoram Gonzagam, absque prole decesserat an. 1711, tertio nonas februarias. Defuncto autem an. 1733, ultima die octobris, magno duce Cosmo III, successit *Joannes Gasto*, qui ab uxore in Germania commorante divulsus obiit sterilis an. 1737, VII idus julii. Quomodo deinde Etruriae Francisco Stephano, imperatori augusto, commissum sit regimen, dictum est supra. Quando etiam Carolus Borbonius, qui in Tusciam venerat an. 1732¹, hinc Neapolim ad regnum capessendum adierit, constat ex dictis. Ducatus Parmae et Placentiae cum vita reliquit *Franciscus Farnesius* anno 1727, IV kal. martias, *Antonius* ejus frater, ducta uxore Henricheta Estensi, absque prole decessit anno 1731, XIII kal. februarias. Ita Farnesiorum extincta linea, ducatus pervenit ad *Philippum*, alterum filium Elisabethae Farnesiae et Philippi V, regum Hispaniarum. Idem Philippus dux anno 1745 hanc adeptus est ditionem, ei confirmatam conventionibus inter supremos principes, statutis Aquisgrani anno 1748 vulgatisque anno proximo. Mantua, hujusque principatus an. 1714 duci *Ferdinando Carolo Gonzagae* ablati fuit; itemque *Franciscus Picus* expoliatus ducatu Mirandulae, quem pretio soluto obtinuit dux Mutinae *Rinaldus Estensis*. Hujus nepoti Herculi Rinaldo, filio Francisci III, cum nuptiis Mariae Theresiae, filiae Alderani Cibo, ducis Massae et Carrariae, iste quoque ducatus accessit. Nata fuera Maria Theresia anno 1725. Nupta est an. 1741. Immutatus est itaque omnis fere principatus Italiae, Mantuanus, Mirandulanus, Vastalensis, Parmensis, Etruriae, Massae, regnorumque Neapolis et Siciliae².

¹ Regnante *Carolo Borbonio* detecta in Campania Felice non procul a Vesevo, seu Vesuvio, et ad regium rus *Porticus*, an. 1738 usque ad annum 1747 plura antiquae urbis *Herculaneae* rudera et monumenta; cujus tamen vestigia ab an. 1689, et rursus ad an. 1711 apparuerant. Sunt qui *Heracliam* quoque dictam volunt, vocabulo urbibus aliis communi, et eam esse, quam Ovidius in XV *Metamorph.* appellat *Herculeam urbem*.

² Occubuit an. 1718, die 11 decembris, in obsidione Frederici Halae in Norvegia ignito globo percussus, dum ageret aetatis suae an. 37, strenuis-

Perseverat apud Italos *Victorii Amadei* ducis regisque propago apud strenuissimum *Carolus Emmanuelem III*, hujusque natos. *Victorius Amadeus* an. 1713 inter summos principes firmata pace declaratus rex Siciliae, hoc regnum in alterum Sardiniae an. 1720 commutavit, istud vero cum ducatu Sabaudiae, caeterisque ditionis suae provinciis renunciavit an. 1730, regnanti *Carolo Emmanueli* nuper laudato, obiitque an. 1732, kal. novembris. Sed reges, principes, bella, regnorumque mitamus vicissitudines.

Quaedam nunc occurrunt calamitates. Romam, agrosque finitimos an. 1703 pervasit aquarum eluvies, inundante Tiberi; Galliae Togatae campestris usque ad maris Adriatici littora an. 1705, Pado erumpente; Florentiam an. 1704 et rursus an. 1758, superante aggeres Arno; universalem fere Italiam an. 1755 fluminibus excrecentibus, Galliam quoque narbonensem, maxime Montem Pessulanum, furente Rhodano, Veronam an. 1757 tumescente Adice¹. Vesevus Campaniam an. 1727, iterumque an. 1737, magno terrore, erumpentibus flammis, affecit. Eadem, caeterasque Italiae provincias perterrefecit pestilentia, quae an. 1720 et 21 Massiliam et Occitaniae fines, atque an. 1743 Messanam, amplam Siciliae urbem, immani caede vexavit. Aeris quoque inclementiam, frigusque maximum experti sumus, anno praesertim 1709, quo Padus constrictus est gelu, vitesque et aliae fructiferae arbores perierunt. Boum epidemia an. 1712 longe lateque grassata est; saevit rursus an. 1747 in vicetino, veronensi et mantuano districtu, atque an. 1748 in Romandiola et Æmia. Terræmotus denique urbes plurimas concusserunt. Anno 1703 Romam, Nursiam vero in Umbria, Aquilam et civitatem ducalem, aliaque Aprutii loca cum incolis obruerunt. Panormo, praecedentibus igneis trabibus et quibusdam aliis phaenomenis aeris, intulerunt terrorem et

simus vir, et vario bellorum eventu in historia percelebris *Carolus XII* rex Sueciae; quem an. 1682, die 27 junii, Carolo XI pepererat conjux *Ulrica Eleonora*, filia *Frederici Daniae* regis.

¹ Ingens pluvia Neapolim et patriae nostrae campestris anno 1757 pariter damno maximo affecit.

damnum maximum. Rursus Nursiam an. 1730 in lapidum verterunt acervum. Campaniam, Lucaniam, Magnam Græciam et Calabriam citeriorem excusserunt, Equotutico Apuliae oppido, quod *Foggium* vocant, penitus everso. Haud levi itidem motu terræ an. 1742 Liburnus concussus est. Anno demum 1755, kal. novembris, corruit ingenti terræmotu, quem et incendium subsecutum est, pars magna regiae urbis Ulyssiponensis, metropolis Lusitaniae, ejusdemque mensis die 18 in ea Africae regione, quam *Barbariam* appellamus, multae urbes dirutae sunt, tellurisque hiatu absorpti cum camelis, jumentisque sex millia Arabum. Percrebuit an. 1758 rebellantium adversus Lusitaniae, Hispaniarumque reges in America meridionali, maxime incolarum *Paraguaiæ*, vulgaris rumor, sparsique palam de hac rebellione, et constituta ibidem *republica* libelli, non absque religiosae cujusdam familiae, cujus fama nullatenus detrahere volumus, ignominia et dedecore.

Litterarum incremento ac splendori summi principes hoc praesertim saeculo animum applicuerunt. Academias sacrae ac prophanae historiae in urbe Roma *Benedictus XIV* instituit; praemia solventibus difficiliora problemata Galli, Angli, Russi, aliique etiam olim inculti, ut ad studia allicerent, decrevere. Novam docendi methodum scholis rex Lusitanus praescripsit. In viennensi Universitate augustinensem unum, et thomistam alterum theologum imperatrix et regina augustissima *Theresia* imbuendis sacra doctrina praefecit. Ex Augustinensibus praelectus *Joseph Azzoni Senensis*, uberrima ornatus eruditione.

Praeter viros, quorum capite iv meminimus, eruditionis cujuslibet ornarunt spartam scriptores accuratissimi. Quorum ut recensamus perpaucos, graecam, latinam et italicam eloquentiam excoluerunt Florentiae *Antonius Maria Salvini*, Patavii *Dominicus Lazzarinus*, *Jacobus Facciolati*, *Joannes Gratianus*, *Joan. Antonius Vulpius*, Pisis praeaudati *Alexander Politi*, *Eduardus Corsinius*, *Leopoldus Guadagni*, praestantissimus quoque jureconsultus. In poesi summa cum laude exercuerunt ingenii acumen *Joseph Ursius*, *Scipio Maffei*,

Joan. Petrus Zannotti, Petrus Metastasius, Antonius Vannuchi, ut mittam *Joannem Lamium, Antonium Philippum Adami*, et Etruriæ nostræ, quæ musarum dici potest domicilium, alios quamplurimos. Fuerunt insuper, ac sunt modo apud Italos, qui ex tempore versus eloquentissimos dulcissimos rhythmis cecinere: quibus præteritis nuper annis præeminebat *Bernardinus Eques Perfetti*, Senensis, in Capitolio poetica laurea coronatus an. 1725, quod ab ætate Francisci Petrarchæ nunquam viderat romanus populus. De etrusca lingua et hujus venustate editores amplissimi vocabularii, cujus volumen ultimum prodiit Florentiæ an. 1738, et alii complures optime promerentur, eosque sectatur *D. Salvator Corticellius* Cl. regularis S. Pauli. De mathesi pertractarunt editis in lucem voluminibus *Eustachius Manfredius, Thomas Perelli, Joannes Poleni, Julius Accetta*, Augustinianus, *Franciscus Jacquier* et *Thomas Le Seur*, ordinis Minimorum, *Joannes Baptista Caraccioli*, Theatinus, *Octavianus Cametti*, ordinis Vallisumbrosæ, *Paulus Frisius*, clericus regularis S. Pauli, *Rogerus Joseph Boschovich* et *Leonardus Ximenes*, Societatis Jesu, etc. De philosophia scripsere post *Cl. Newton* permulti, manibusque nostratium teruntur libri *Petri et Nicolai de Martino, Joannis Mariæ a Turre, Petri Van Muschembroeck, Antonii Genuensis, Verney, Gravesand, Joan. Alberti de Soria, Fortunati a Brixia, Joannis Baptistæ Beccaria*, aliorum. Qui pro Cartesii pugnarunt systemate, *Antonius Le Grand, Franciscus de Regis, Edmundus Purchotius* videntur jam exolescere. Philosophica opera *Benedicti Stay*, conscripta latino carmine singulari excepta sunt plausu. Nec desunt aristotelicæ propugnatores sententiæ, quos commemorare non vacat. De re medica *Antonius Vallisnerius, Richardus Mead, Hermanus Boerhaave, Antonius Cocchi, Janus Plancus, Dominicus Brogianus*, solide eleganterque disseruerunt. Jurisprudentiam illustrarunt *Zegerus Bernardus Van-Espen, Joseph Averanius*, Benedicti viri eloquentissimi frater, *Janus Vincentius Gravina*, qui libro I *Originum juris* celebriorum auctorum censum agit. Adde compilatores codicum *Amadei et Frederici*; auctorem operis inscripti *de l'Esprit des*

Lois, Franciscum Verde, ne contextentes longiorem catalogum etiam *Heineccium, Voet, Puffendorfum, Barbeyracium, Cocceium, Bohemerum*, cæterosque recensendo, plusquam oporteat prolixum conficiamus opusculum¹. In hujus autem exitu apprecamur vita functis in Ecclesiæ communionem æternam requiem, viventibus diuturnam vitam nominisque incrementum, nobisque a doctioribus veniam, ab æqualibus benevolentiam, ab inferioribus, si qui sunt, qualem nos cunctis impendimus, dilectionem.

Ludovico XV Galliæ an. 1774 e vivis sublato, successit nepos ipsius Ludovicus XVI, vir quidem benignus ac mitis, sed ingenii ac fortitudinis animi, quæ tunc opus erant medendis malis, quibus Gallia fœdata, corrupta et pene subversa videbatur, omnino expers.

Eo namque, post acres jansenistarum super constitutione *Unigenitus* concertationes, Galliæ res devenere, ut tolerantia præsidio, quæ, uti humana conditio fert, magnas disceptationes et simultates consequitur, philosophiæ nomine innumeri pene ab incredulis libri ederentur, quibus sacri ritus, sacerdotes, cultus, regia potestas, religio, ipsaque Dei majestas irrisioni ac ludibrio exposita cernebantur. Atque libertatis prætextu, odium in auctoritatem, monarchiam, sacerdotium et divinitatem, laxatis habenis, quotidie prædicare conspiceres; lugendo adeo successu, ut homines absque numero, veluti ab omni pudoris, modestiæ ac religionis freno soluti viverent; et boni

¹ Eandem ob causam plures hujus sæculi egregios poetas prætermisimus. Decesserunt enim Londini 1701 *Joannes Dryden*; Parisiis anno 1702 *Joan. Commirius*, Soc. Jesu. Eadem in urbe an. 1703 *Carolus Perrault*; illic item an. 1705 *Stephanus Ravillon*; Herefordiæ in Anglia an. 1708 *Joannes Philips*; eodem anno Parisiis *Petrus Cornelius*; ibidem an. 1710 *Alexander Lainez*; rursus an. 1711 *Eustachius Le Noble*; pariter an. 1713 *Franciscus Seraphinus Des Marais*; in Hibernia an. 1719 *Wilhelmus Congreve*; S. Germani in Ledia an. 1720 *Antonius Hamilton*; Parisiis an. 1725 *Carolus de la Rue*, Soc. Jesu; an. 1731 *Antonius Odoardus de la Mothe*, et an. 1741 *Carolus Rollin*. Anno 1747 in eadem regia Parisiorum urbe *Franciscus Michael Descamps*, Mathematicos, *Heilbronnerum, Alembertum* et *Eulerum*, medicos præstantissimos *Haller, Van-Swieten*, rhetoresque ac theologos *Bonellum a Petra Rubra*, aliosque nemo unus ignorat.

malique notiones de medio viderentur sublatae. Cujuslibet status haud paucos homines, praesertim optimates, atque aliquos etiam ecclesiastici ordinis viros, fuco novitatis pellectos, invasit contagium. His malis accessit immodica regni expensarum profusio, qua redditus annui pacis oneribus minime cum sufficerent, nova tributa sublevandis belli subsidiis, et usuris pecuniae mutuo acceptae solvendis, imponere necesse erat; quod magnam offendit difficultatem, id aegre ferentibus non modo plerisque monarchiae inimicis, verum etiam catholicis, tribunali vulgo *Parlamento*, ipsoque virorum notabilium conventu seu curia¹.

Rex igitur praefatis malis gliscentique corruptioni remedium adhibendi gratia, comitia generalia trium regni ordinum (*Estados generales*) congregari jubet, quae absque tumultu et contentione minime coadunata sunt.

Nobilium clerique status, tertio, seu populi statui facere satis cupientes, a conventu recedunt, juribus privilegiisque omnibus sese abdicando: et hoc initium malorum.

Nationalis namque conventus, in *Constituentem* (Cortes constituyentes) se erigens, Ecclesiae decimas primum, omnia deinde bona diripuit, necessitatibus regni addicenda. Monasteria suppressi, regularium vota inhiberi, atque religiosos ordines aboleri decrevit. Cleri *Constitutionem civilem*, propositiones haud paucas haereticas, schismaticas erroneasque continentem confecit, eamque, tum a comitiorum ecclesiasticis deputatis, urgente regis decreto anni 1791, tum ab universo Galliarum clero, jurejurando acceptari jubet, idque recusantes officii privari intentat, e sedibus suis deturbat, suffectis eorum loco Domini gregis raptoribus, iis scilicet qui constitutionem juraverant, quique propterea *Constitutionales* appellati, pauci licet numero essent, sub capitibus *Talleyrand* aliisque quatuor episcopis, gallicanam schismate vexarunt Ecclesiam.

Bis mille superat numerus sacerdotum, qui ob recusatum

¹ Aërario Galliae instaurando accitus est celebris atque rei oeconomicae valde peritus Necker, helvetius; cujus tamen propositiones cum Gallis semel et iterum displicuissent, bis ab eis re infecta discessit.

constitutioni juramentum, *Conventus* iras persecutionesque tolerare compulsi sunt; sed postquam *Legislator cœtus*, qui *Conventui constituenti* successit, juramentum aliud, civile nuncupatum, una cum priore praestandum ab ecclesiasticis sanxit, mirum in modum excrevit persecutionis victimarum numerus. Hinc alii extorres facti, alii carceribus traditi, quamplures alii interfecti, quos secuti fuere, cum episcopi, religiosi et moniales haud pauci, tum saeculares ad plura millia, qui regali familiae, jam ab anno 1791 in domo instar carceratorum clausae, videbantur addieti.

Nondum hic finis: anno nempe 1792 commotis ubique populis, declamationibus impiorum (inter quos *Mirabeau* eminebat), revolutionariae coadunationes seu comitia pluribus in locis constituuntur; atque conventus legislatoris loco, alius, *Conventio nationalis* appellatus, Parisiis ex perditissimo quoque ut plurimum cive instituitur, qui monarchiam abolevit, regemque ipsum 23 januarii anno 1793, quinque suffragiis (e quibus unum missum est ab Aurelianensi duce, Philippo *Egalité*, consobrino regis), capite damnavit.

Summa deinde rerum potita factio *Terroristarum* cognominata (horum coryphaei *Marat*, *Danton* et *Robespierre* extiterunt) omnia sanguine redundare fecit. Tam viri quam mulieres, nobiles et plebei, tum senes tum pueri, omnis aetatis, cujusque conditionis, catervatim quotidie subjiciebantur infami *guillotinae*¹ supplicio. Plures, praesertim clerici, facultate emigrandi fallaciter concessa, uti volentes, in itinere confossi vel in mare perfide submersi sunt. Tempa demum, si quae supererant, vasa sacra, quaecumque denique ad cultum divinum attinent, diripiuntur, inquinantur flammisque donantur; religio proscribitur, purus putusque atheismus promulgatur. Sed quia homo absque religione esse nequit, cultus rationis, per meretricem quamdam in altari collocatam representatae, cui etiam thus adhibuere, divinitatis cultum substituit. Nova dein epoca,

¹ Ita vocatur quoddam, ad necem prompte capitis obruncatione inferendam, a Guillot excogitatum instrumentum, quod et auctoris nomen praese fert.

novus annos, menses diesque numerandi modus, nominibus ab agricultura desumptis, præcipitur. Crescunt interea cædes¹, rapinæ, stupra atque flagitia omnia, cumque probi homines suppliciis addicendi deessent, seipsos revolutionarii morte plectuntur; unde *Mirabeau*, præcipuus agitator populi, atque *Robespierre*, terroristarum crudelior, præfatum *guillotinae* supplicium subire compulsi sunt. Et ut africanis anthropophagis invidere nihil possent, neque ab ipsis superari ferocitate viderentur, humanam carnem in macello venalem offerunt, et ex hominis pelle confecto vestimento *Conventionis* vocales utuntur, in qua etiam constitutionem conscriptam vidisse se asserit presbyter *Gaume*.

Advenit tandem sub finem anni 1795 gubernium, *Directorium* appellatum, duobus cameris, seu deputatorum ordinibus, tribusque consulibus, quorum primum summa rerum militiæ spectabat, constans; quod nonnihil ordinis attulit, momentaneum tamen, ad tyrannidem namque et Ecclesiæ persecutionem statim declinavit; quapropter *Napoleo* primus consul anno 1799 illud dissolvit, ejus decretis magna ex parte derogatis; et exinde consul perpetuus ipse anno 1802 renunciatus est².

¹ Ad 1,032,583 ascendit numerus a revolutionariis gallicanis interfectorum, e quibus religiosæ 330, clerici 1,135. In vendeana regione occisi sunt mulieres 15,000, pueri 22,000, homines vero 900,000.

² Anno 1796 Directorium gallicanæ reipublicæ Liornam Romamque immisit exercitum sub belli duce Ludovico *Bonaparte*, qui Legationes Bononiæ et Ferrariæ una cum anconitanæ civitatis castello Galliæ potestati subiecit, conventionemque a romano Pontifice extorsit, ubi S. Pont. ad solvendum Gallis 21 myriades libellarum (monetæ italæ) adigebatur, addita insuper obligatione Gallis eisdem tradendi centum statuas effigiesve, aut sacra vasa exquisiti valoris, ea præsertim parte quæ artificum spectat industriam, Gallorum libitu seligenda.

Insequenti anno, idem *Bonaparte* iterum romanam ditionem ingenti stipatus exercitu invasit, Papamque impulit ut alios etiam 30 myriades (millones) libellarum monetæ gallicæ, partim æreis auri et argenti vel cupri nummis, partim multiplicis generis monumentis picturæ sculpturæve artium, pretiosis lapidibus, equis, armamentorum copia, librisque manuscriptis solvendos, directorio Francorum traderet, postquam vexationes quamplurimæ cœnobiorum incolis ecclesiarumque rectoribus in romano Statu magnaque Italiæ parte a Galliæ militibus illatæ fuerant.

Dum omnia ad nutum revolutionariis acçiderent, regionis vulgo *Vendée* ruricolæ, justitiæ religionisque jura tuendi ergo, adversus impiam rempublicam armis insurgunt, et heroicis nonnullis magnificisque victoriis obtentis, eam in magnum discrimen adducunt; adversariorum tamen numero et bellicæ instructioni summopere impares cum essent, partim gloriosam pugnando oppetere mortem, partim manus vincas dedere.

Respublica, igitur, domesticis superatis hostibus, victricia signa bellica intulit Italiæ, Venetiæ et Austriæ; Pedemontium, Nizam, Sabaudiam atque Montemferratam sibi attribuit (Sardinia insula regi Pedemontano relicta) Rempublicam, cisalpinam vocatam, ex mediolanensi, mantuano, parmensi atque modenensi ducibus fecit, Galliæque declaravit tributariam; genuensis reipublicæ nomen in ligurianam mutavit; venetiam, diviso inter Galliam et Austriam ejus dominio, delevit; pontificios Status invasit, republicanoque instituto regimine, S. Pontificem Galliam relegatum immisit; Thusciam, Etruriæ regni nomine, duci parmensi, Hispaniæ regali infanti concessit; neapolitanum regnum in rempublicam partenopeam appellatam convertit; Germaniæ imperatorem, pluribus a Napoleone superatum victoriis, adegit ad conventionem dictam de *Campo-Formio*, qua levæ ripæ fluminis Rheni provinciæ omnes Galliæ adjudicatæ veniunt; missis denique in Ægyptum exercitibus sub ducibus Napoleone et *Desaix*, Ægyptios devicit fugavitque, a qua expeditione redux anno 1798 *Napoleo*, ea quæ diximus in Directorium peregit.

Sceptrum Hispaniæ tenuit *Carolus III* usque ad annum 1789, quo debitum naturæ persolvit. Ob amicitiam cum Gallis, familiarum necessitudinis causa initam, eos adversus Angliam juvare debuit, Portugalliam Angliæ fœdere junctam invadens atque Lusitanorum coloniam *De sacramento* appellatam occu-

Paucis deinceps mensibus ejusdem Directorii jussu, Gallorum exercitus, duce *Berthierio*, Romam ipsam occupat, fraudes rapinasque innumeras efficit, summum Pontificem e sede exturbat, ac eum omnibus pretiosis rebus ipsoque annulo pastoralis expoliatum voluit.

pans; sed pace Fontisnebulæ (Fontainebleau) anno 1763 utramque dimisit; Floridam Americæ septentrionalis peninsulam Britannis tradidit, cujus loco, compensationis ergo, Manillam¹, Habanam atque meridionalem Lausaniam, Galliæ coloniam, accepit. Eadem de causa, Gallos inter et Anglos exorto anno, 1780 iterum bello, Statibus Americæ fœderatis in excutiendo Anglorum imperio adjutor extitit; ac felicem nactus occasionem, Minoricam insulam armis recuperavit; haudquaquam tamen ex voto illi omnia accidere; navale namque apud Gades prælium cum anglica classe fortiter quidem, sed adverso Marte sustinuit, atque a Gibraltaria expugnanda, post plurium mensium obsidionem, desistere compulsus est, Anglis plus quam virili constantia eam tuentibus.

Sub ejus imperio floruerunt quam maxime, tum scientiæ, tum artes: apertæ sunt commodiores viæ, naves adauctæ, monumenta constructa, seminaria clericorum, ad id operis Jesuitarum collegiis non uno in loco destinatis, erecta; spiritualis pro militibus jurisdictio castrensium creata, quæ Occidentalium Indiarum patriarchæ Pii VI demandatur decreto; ac tandem tribunal *Rotæ* nuncupatum, ubi omnes ecclesiasticæ lites ultima appellatione, post metropolitanorum etiam sententias, judicari finiri que debeant, ejusdem S. Pontificis benignissima concessione institutum est. Alia bene multa videri possunt apud rerum Hispaniæ scriptores. Caroli III regimen, in iis quæ temporalem felicitatem spectant, magnorum regum videtur comparandum. Utinam his contentus rebus, ecclesiasticis negotiis non se plus justo immiscuisset; nec libertati ecclesiasticæ contraria haud pauca attentasset, et ab expulsionem

¹ Manillam appulsi anno 1763 Angli portum vulgo *Cavite* et manillanam civitatem, hujus gubernatoris imperitia et pusillanimitate occuparunt, quin ultra potuerint efferre pedem, regularibus, præcipue Augustiniensibus, Indos, sub duce Simone de Anda hispano jurisconsulto, ad pugnam in Anglos eo quidem successu excitantibus, ut invasorum exercitum ad deditionem fere coegerint. Claruit in hoc bello P. Remigius Hernandez, Augustinianorum prior provincialis, cujus vitam Anglorum dux, magno etiam oblato proditoribus pretio, eripere incassum cogitavit, et P. Facundus Acosta, etiam Augustinianus, qui campanas in tormenta bellica mira dexteritate convertit.

abstinisset Jesuitarum, quos insontes 31 martii an. 1767 navi impositos civitatem portuensem (Civita-Vecchia), aulicorum fraudibus circumventus exules misit. Magni revera adeptus esset cognomen.

Eum in regno sequutus fuit ipsius secundogenitus¹ Carolus IV, qui uxorem duxit Mariam Aluysiam, Parmæ ducis filiam². Vir a natura pius pacisque amator, in republica tamen administranda valde remissus, nimium ministris deferens, ac impense deditus venationi. Gallicanæ incredulorum reipublicæ, Ludovici XVI jura vindicandi ergo fortiter se opposuit, atque adversariorum copias primis occursibus vicit, verum post Perpinianense prælium, ubi utriusque partis exercituum ducibus *Ricardos* hispano et *Bernadotte* gallo percussis, anceps victoria remansit, fortunam experire cœpit adversam; idcirco pacem et amicitiam cum Gallis inire satagit, quam anno 1795 Basiliæ³ signavit. Verum dum Gallis se amicum præbuit, Anglorum fit inimicus, a quibus hispana classis anno 1797 apud præmontorium S. Vincentii fugata est, Gadesque cineta obsidione. Ad regni negotia igitur attendens, a S. Pontifice obtinuit ut asyli jus uni tantum ecclesiæ, ad summum duabus in unaquaque civitate vel oppido tribueretur; ut in Aragonia et Navarra liceret carnes diebus sabbati extra Quadragesimam et quatuor anni Tempora vesci, id quod in cæteris regni provinciis antiqua consuetudine permissum est; ut tertia fere Ecclesiæ proventuum pars Status necessitatibus sublevandis applicaretur; ac tandem ut in tota Hispania ob piscium paucitatem caritatemque, duorum regalium (dos reales) eleemosynam, sine a Pontifice designato, erogantibus licitum esset diebus jejuniorum, paucis exceptis, uti cibis haud quadragesimalibus, servata tamen jejunii forma.

¹ Primus Caroli III filius mortem oppetiit, tertius natu Ferdinandus neapolitanum regnum patris abdicatione obtinuit.

² Genuit Carolus IV ex Maria Aluysia Ferdinandum, qui patri successit, Carolum Isidorum, Franciscum a Paula, Mariam et Elisabetham.

³ Hac conventionem Hispania gallicanæ reipublicæ cessit eam insulam S. Dominici partem, quam adhuc possidebant Hispani.

Post Augusti II, regis Poloniæ mortem, dissidente anno 1764 circa novam electionem populo, Catharina Russiarum imperatrix, pecunia liberali manu distributa, immissoque in Poloniam exercitu, eligi fecit in regem Stanislaum Poniatowski; quod cum ægre ferrent poloni equites, nobilitatisque ordines, ac imprimis catholici; utque nationibus aliis Poloniæ regni negotiis interveniendi ansam præciderent, legem de rege eligendo, ea præsertim parte qua statuebatur ut electoris cujusque protestatio irritam electionem redderet, moderare quamecitius vellent; obstetit Catharina, et episcopos pluresque comites sibi Russiarumque partibus invisos carceribus mancipavit, atque in Siberiam relegare ausa est. Exarsit procerum indignatio, atque Gallorum auxilium implorantes, tyrannicum Russiæ jugum excutere armis intentant, sed Galli suppetias ire morati, et nonnulli Poloni hæretici atque schismatici, qui licet minori quam catholici numero essent, his in omnibus æquiparari volebant, Russis cum adhæsissent, post eruentum quatuor annorum bellum, Russorum armis favit victoria. Inde magna Poloniæ excissa pars; atque Occidentalem Okraniam, Volhiniam et Lithuaniam Russia; Pomeraniam, Posnaniam et Gnesem Borussia, atque Carpatiam Septentrionalem Austria, sibi adjudicarunt, spondentes aliam Poloniæ divisionem nullo unquam tempore peragendam. Quomodo autem promissis minime steterint, haud multo post rerum probavit eventus. Nam electivo regimine in hæreditarium a Polonis, ut antea cordatiores optaverant, immutato, quod omnibus placere debuit, valde Russiæ displicuit, quæ et scissionem in Polonia promovit et eam bello laceravit atque devicit, sibi approprians orientalem plagam Niemensis fluminis, cujus exemplum secutæ anno 1793 Austria atque Prussia, haud modicas Poloniæ partes arripuit unaquæque; sed et anno 1794 victoriam de Polonis Russia iterum reportante, præfata nationes quidquid Poloniæ supererat sibi ascivere, Hispania incassum reclamante¹.

¹ Robur plus quam virile ostendit Polonus belli dux *Kociusko*, præcipuum adversus Russiarum exercitus Poloniæ firmamentum; qui tandem se victum anno 1794 cognoscens, exclamasse fertur: *Finis Poloniæ!* Sta-

Russicum imperium ab an. 1762 rexit præfata Catharina II, mulier ingenii haud exigui nec minoris cupiditatis honorum, quæ conjuratione adversus virum suum Petrum III excitata, eum abdicare compulit, atque etiam veneno paucis dein diebus extinxit, ut solium ejus ascenderet. Pseudophilosophorum hujus sæculi sequax, justitiam parvipendit, servorum tamen conditioni prospexit, civitates, Petropolim imprimis ornavit, pluraque ad temporalem regni administrationem præscripsit utilia. Huic anno 1796 demortuæ successit Paulus I, qui an. 1757 nupserat Guillerminæ *de Hesse Darmstadt*, post cujus mortem sibi matrimonio copulavit Sophiam Dorotheam *de Wurtemberg*. Plures de Ægyptiis, Germanis, ipsisque Gallis prope Alpes, victorias obtinuit. Ab imperialis custodiæ militibus anno 1801 interfectus occubuit.

Mortuo anno 1760 Georgio II Anglorum rege, Magnæ Britanniæ rex salutatur filius ejus Georgius III natus anno 1738, qui uxorem duxerat Carlotam *de Mecklenburgo*. Hic perpetuus atque acerrimus Napoleonis adversarius terra marique hostiliter eum semper insectatus est, dissimili tamen fortuna, in mari victor existens, in terra vero Napoleoni cedens plerumque. Colonias Borealis Americæ magnopere fovit, et Canadensem fundavit, Statuum tamen fœderatorum jacturam expertus est, quod nec gloriosa Trafalgaris victoria, nec momentanea Manillæ occupatione, Terrænovæ et Hudsonensis Portus acquisitione compensari valuit.

Septentrionalis Americæ coloniarum anglicanarum præcipua pars, Galliæ et Hispaniæ auxilio suffulta, Britannorum jugum anno 1784 excussit, atque reipublicæ formam sub Statuum fœderatorum Americæ nomine induit, cujus imperii summam præsentis honore adeptus est Georgius *Washington*, qui hoc munus exercuit ad usque annum 1797, quo præses renunciatur Joannes *Adams* munere pacifice functus quadriennio integro.

Statim illuc advolantes Hiberniæ religiosi viri, et inter prænislans ipse Poniatowski, cui Poloni hæreditarium diadema tribuere, Russicis fortiter sese opponens, regnum, non dignitatem an. 1793 amisit.

mos Augustiniani PP. Matthæus *Carr* et Joannes *Rossiter*, tantum catholica profecit Ecclesia, ut, cum anno 1784 nullus episcopus, nulli pene clerici et 40,000 catholicorum tantummodo recenserentur, anno 1790 tam episcopatus baltimorensis erectionem, quam suffraganeum alterum expeti pro plurium millium fidelium spiritualibus necessitatibus faciendi satis necesse fuerit. Quam felicem postea fortunam subierit, sequenti videbimus sæculo.

Sardinia rex Carolus Emmanuel III cum regno suo principatum Montisferrati atque mediolanensem acquisivisset, viam universæ carnis anno 1773 ingressus, sceptrum reliquit Victori Amadeo III, qui uxorem duxerat filiam Philippi V Hispaniarum regis, ac post duodecim annorum paternalem regni administrationem, e vivis anno 1785 sublatus est, succedente sibi Carolo Emanuele IV, cui prima dies illuxerat anno 1751. Is imperio suo ad Sardinia insulam a Gallis redacto, sceptrum anno 1802 transtulit¹ in fratrem Victorem Emanuele I, in lucem editum anno 1756.

Siciliam solium ascendit anno 1759 Ferdinandus IV Neapolis, III vero Sicilia rex, a Gallis an. 1798 inique exturbatus, ut Josepho Bonaparte Napoleonis fratri locum relinqueret, quem ad an. 1805 Joseph retinuit².

Vixit in Portugallia throno usque ad annum 1777 Josephus Emmanuel I, quem excepit ipsius filia Maria I sibi in imperio associans sponsum suum Petrum hujus nominis III; ob cujus

¹ Carolus Emmanuel IV Societatem Jesu an. 1815 ingressus, extremum diem clausit Romæ anno 1819.

² Regnavit in Thuscia an. 1765 Leopoldus, eoque in Romanorum imperatorem electo, magnus Thuscia dux renunciatur Ferdinandus III, Leopoldi secundus natu filius.

Venetia duces extiterunt Aluysius Mocenigus an. 1763; Paulus Regnierius 1779, et 1789 Ludovicus Maninus, quo nobilissima ducum Venetiarum series iniqua Gallia ac Austria interventione statusque usurpatione clauditur.

Modena, Rhegium atque Ferrara, ducem habuerunt an. 1780 Herculem III a sede anno 1801 exturbatum, qui vivis defuit anno 1805.

Bavaria duces anno 1777 Carolus Theodorus, quem defunctum suffecit anno 1796 Josephus III, regiam dignitatem sequenti sæculo adeptus.

mortem, quæ anno 1792 contigit, habenas regni suscepit, regentis instar, Joannes VI, filius ejusdem Petri. Joannes ergo, Portugallia Napoleonis exercitu minitante, Brasiliam aufugit.

Si a præfatis ad alios nationes gressum velimus facere, inveniemus: in Turcico Imperio sultanum Mustapha III, qui bellum adversus Russiam strenue sustinuerat, supremum diem obiisse anno 1774, cujus successor Abdul-Armid vel Hamid, Prussia adversarius quam bello lacesivit, vivis ereptus anno 1789 hæredem suscepit Selimum III anno 1761 natum, a militibus cohortis suæ custodia (Genizaros) an. 1807 depositum, et an. 1808 interfectum. Videbimus Fredericum II regem Prussia, Catharina II Russiarum et Josephi II Austria imperatoris in nunquam satis lugenda Polonia divisione peragenda socium, quum plurimas ab imperialibus Germaniæ copiis obtinisset victorias, Borussia regnum ad primi ordinis, uti vocant, nationem evexisse; Societatem Jesu a catholicis guberniis ejectam, fovisse ob magnum fructum quod juventuti obveniri ex Jesuitarum in scholis institutione compertum et exploratum confitebatur habere; nequidquam eum irridentibus atheis pseudophilosophis, quorum aliunde protector sequaxque fuit addictissimus. Excellentissimum hujus sæculi ducem belli extetisse haud pauci asserunt: ut res se habeat, artis militiae pollentem apprime scientia fateamur necesse est. Demortui anno 1786 sceptrum ejus assumpsit Fredericus Guillelmus II, cui agricultura, commercium, industria, non bellum arrisit castrorumve tumultus. Verum enimvero necessitate compulsus, adversus Galliam diu varioque Marte bellavit. Mortalem sarcinam deposuit an. 1797, cujus solium ascendit ipsius filius Fredericus Guillelmus III moribus patri simillimus. Agnosceamus sedem Gustavi III³ Suecia, regia majestatis, aliquantulum a proceribus obnubilata, amplificatoris, et an. 1792 interempti a sicariis, occupatam a Gustavo IV, cui Frederica Badenensis nuptu copulata est; quique pactum cum Anglia

³ Sub Gustavo III floruit celeberrimus naturalista suecus *Linneo*, auctor systematis sexualis plantarum.

adversus Napoleonem inito adeo fidelis stetit, ut pro eo tuendo bellum sibi a Gallia, Russia Daniaque illatum sustinere non dubitavit, Tilsitzanæque conventioni censuerit haud subscribendum. Perspicimus, Daniæ regem inauguratum an. 1766 Christianum VII, nuptum Carolinæ Mathildi, Georgii II Anglorum regis sorori, quæ regnum potius quam ipse Christianus administrasse non immerito censenda est, tanta enim apud eum valebat auctoritate. Compertum denique habebimus, Hollandiam et Helvetiam consueto gubernio, illam, ab an. 1747 usque ad gallicanam revolutionem hæreditario, fœderali vero istam administratas.

Quædam magni momenti, tum scientiis tum artibus ultima sæculi hujus medietate inventa fuere. Sequentia Benjamine *La Arena*, augustiniano, et *C. Cantù* ducibus, commemorabo. Instrumentum vulgo *pararayos*, ad fulgur attrahendum ne domibus et aliis ædificiis noceat, a Franklin Americæ septentrionalis philosopho adumbratum, perfectionem attingit *Chappei* atque *Bartholoni* labore et industria. Prima ad filios gypsii neendum machina confecta est ab *Arckwright* anno 1769. Maris Oceani ac Polaris quamplurimas insulas navigandique vias a celeberrimis navigatoribus *Cook* et *La Pérouse*, marisque australis a *Vancouver* detectas apparet. Chimia ad scientiæ gradum elevata venit an. 1773 a doctissimo *Lavoisier*, gallo. Tingendi gysopium colore viridi modum excogitavit *William*, Britannus, an. 1777. Planetam Uranum primus omnium aspexit anno 1781 *Herschel*, famosissimi 40 pedum longitudine *telescopii* auctor. Surdo-mutos instruendi docendique methodus magna perfectione donatus est a presbytero gallo *L'Epée*. Ascensio globorum in aera vaporis vel fumi ope obtinetur an. 1783; primique globorum ascensores vel aereonautæ *Lunardi*, *Montgolfier* et *Landrini* censentur.

Aliud a *Linneo* plantarum systema adinvenit naturalista philosophus gallicus *Jussieu*, quod *naturale systema plantarum* audit. Illuminatio platearum et callium per flammam vaporis vulgo *gas* appellati a *Lebon* gallo anno 1786 primo instituitur. Chimici auxilio ad magnam devenerunt perfectionem, tum

ars tinctoria, pellium subigatio, confectio vini, aquam purificandi distillandique apparatus, cum pulveris pyræi confectio, colorumque ad picturam commixtio et ampliatio. Systema decimalis enumerationis an. 1793; *stereotypia* in typographorum commodum an. 1797 a *Didot*; *electricitas* a *Galvani* presbytero bononiensi an. 1798, ariesque hydraulicus a *Montgolfier* adinventus sunt. Et ne infinitus fiam, texendi machinas *Hargravt* et *Jacquart*; physicæ apparatus et instrumenta plures alii excogitaverunt aptissima.

DECIMUM NONUM ECCLESIAE SÆCULUM.

CAPUT PRIMUM.

ABSOLVITUR PONTIFICUM ROMANORUM SERIES.

Petri navim rexerunt in hoc sæculo *Pius VII*, *Leo XII*, *Pius VIII*, *Gregorius XVI*, *Pius IX* et *Leo XIII*.

CCLIII. Pio VI demortuo, cardinales Romam adire prohibiti, Venetiam pergunt, ibique expensis quæ ad Sacri Collegii sustentationem erant necessariae, a cardinale Lorenzana, toletano archiepiscopo (qui non parvo solatio Pio VI in exilio fuerat), e suo peculio magna ex parte subministratis, *Conclave* ingrediuntur, ac die 14 martii an. 1800 in pontificem maximum eligunt Gregorium (ante religionis ingressum Barnabam Ludovicum) Chiamonti, *Cæsenatem* S. Benedicti monachum casinatensem, natum 14 aprilis an. 1743, qui 14 februarii an. 1785 cardinalis fuerat creatus, postquam per plures annos Ecclesiam imolensem archiepiscopus administrarat, quique *Pii VII* nomine sumpto, die 21 martii ejusdem anni consecrationem a cardinale Doria, Collegii Sacri decano, accepit in S. Georgii templo. Russicis, Austriacis et Anglis, adversus Gallos, cum Turcis confederatis, Francos e Roma ejiciunt, pontificem suo collocant solio, cunctosque catholicos afficiunt lætitia magna, quam ubique locorum, præsertim in ipsa Urbe, tam illuminationibus quam novendiis in gratiarum actiones Deo celebratis, utriusque sexus fideles certatim ostendere satagebant.

Ad Ecclesiae res componendas concordatum cum Napoleone inivit, illudque an. 1801 confirmavit; et aliud insequenti anno cum italica republica eadem de causa confecit. Parisiorum

iter Napoleonem coronandi causa an. 1804 arripuit¹ imperatoris voluntati obsequens; quod ingratisime compensatum accepit, nam an. 1808 ejusdem Napoleonis jussu in vaticano palatio comprehensus et sua sede exturbatus, exul immittitur, ac primum Savonæ, deinde in civitate *Fontainebleau* carceri mancipatur, arctaque custodia per integros fere sex delineatur annos; ubi innumera perpessus fuit; regendi namque Ecclesiam impeditus, hominibusque sibi addictis orbatus² vix uni vel alteri communicare poterat, iis qui ab imperatore ad eum custodiendum positi erant exceptis; qui tamen adeo Christi vicarium vexabant, ut nec libros ad recitandum petitos dare voluerint; et quod omnium execrationem meretur, cum quadam die supplicasset Breviarium, impia *Voltaire* opera per ignominiam eidem exhibita fuerint. Imperatore in insula Elba relegato, Romam more triumphantis ingreditur ingenti omnium hominum plausu, a qua, licet ad modicum tempus, iterum exire compulsus (cum Napoleo Galliae regno secundo potitus fuit) Liguriam, sacro cardinalium Collegio comitante, contendit, effigiem V. Mariæ *Savonæ* coronaturus, id quod in ea civitate antea constitutus in votis habuerat, et a pia muliere fuerat ei prænunciatum.

Sedi igitur suæ restitutus, Ecclesiae statusque sui damnis reparandis incubuit usque ad an. 1823 die vigesima augusti, qua mortale indumentum exuit, cum Ecclesiam rexisset plusquam 24 annorum spatium. Fuit igitur mitissimi ingenii vir, claruitque prudentia, mansuetudine, comitate ac in adversis constantia, quæ si aliquantulum debilitata videtur dum anno 1813

¹ Summum pontificem comitatus est Josephus Bartholomæus Menochio, episcopus porfiriensis, ord. Er. S. Augustini, cujus beatificationis causa eo perducta est, ut non immerito officium ejus a nobis recitandum fore speremus.

² Hinc apparet quam injuste a quibusdam Romæ posita fuerint sequentia italico idiomate exarata disticha :

Pio (VI) per conservar la fede
perde la sede
Pio (VII) per conservar la sede
perde la fede.

concordatum a Napoleone extortum signavit, se fortissimum esse monstravit eundem concordatum postea damnando, et nullius valoris, utpote per vim avulsum, declarando. Plurimum illi debent antiqua civitas *Ostia Tiberina* in suo pontificatu rudibus, quibus obstrusa erat, mundata; regio arcui Constantini proxima undique exæquata; Forum romanum purgatum; castellum *de Monte Carvallo* erectum; debet denique ipsa romana civitas ob fori Populi ornamentum, ob ampliatiōnem Pontis *de Molle*, ob denique musæum vaticanum reffectum; quin omitti debeat Ciceronis *De republica* opus a doctissimo cardinale Angelo Mai, pontificis hujus auspiciis fere ex integro inventum, summoque restitutum labore¹.

CCLIV. Pio VII successit Annibal, comitis *della Genga* filius, qui Pii VII camerarius, sociusque a secretis fuerat, postea S. Petri canonicus et ad Tyri archiepiscopatum eVectus. Primam lucem aspexerat die 22 augusti an. 1760 in paterna *della Genga* aede prope Spoletum, unde Romam admodum adolescens studiorum causa profectus, in eadem civitate reliquum vitæ cursum transegit. Electus summus Pontifex² die 28 sep-

¹ Societas Jesu a Clemente XIV extincta, quæ vero in regnis Russiæ et Borussiae petentibus Catharina secunda et Frederico etiam secundo, auctoritate Pii VI adhuc subsistebat, a Pio VII per breve quod incipit *Sollicitudo omnium Ecclesiarum*, sub die septima augusti anni 1814 restituta est. Instituit quoque archiepiscopatum baltimorem in fœderatis Americae Statibus, cui quatuor episcopales suffraganeæ sedes assignatæ fuerunt, nempe *Boston, Philadelphia, Nova-York et Bardstoun*.

² Cives beneventani ejus exaltationem his celebrarunt versibus:

LEONIS P. O. M.

S. P. Q. B.

Hæc urbs ut quondam nono dilecta Leoni
Sit tibi, sancte Pater, nam tibi nomen idem,
Divina et virtus Petrique excelsa potestas;
Ac meritis fulges, pectore, mente pari;
Pluribus ut regnes simul et melioribus annis
Ad quæ en læta offert vota precesque Deo.

Quidam poeta bavarus alludens pseudoprophetiã quæ sancto Malachia attributa, de hoc Pontifice inquit Canis et Coluber, cecinit versus sequentes:

Cognita sunt cunctis celebris præsentia vatis
Et canis et coluber papa futurus erit,
Falleris et fallis, mi vates, namque creatus
Non canis aut coluber papa, sed ecce Leo.

tembris an. 1823, septem post adeptum cardinalatum annis. *Leonis* nomen accepit, magnum Ecclesiæ doctorem Leonem primum honorare cupiens. Ejus opera hierarchia ecclesiastica an. 1824 in hannoveriano regno instituitur; Hispania, Gallia et Austria pacem et amicitiam cum Roma fecere. A magno, in quod propter habituales morbos inciderat, vitæ discrimine convalescens, devotioni, scientiis ac virtutibus fovendis totum se dedit; quapropter sacrum jubilæum an. 1825, cardinalibus nequidquam obstantibus, celebrari jussit; quo tempore ex innumeris propemodum qui ex toto terrarum orbe Romam confluerunt peregrinis, centum viginti millia pauperum, quod maximam Pontificis charitatem commendat, sumptibus pontificii thesauri alita fuere. Collegium vero romanum cum duodecies millibus monetarum, hispanice *pesos fuertes*, in professorum stipendium, e pontificio arario quolibet anno solvendis, Soc. Jesu tradidit; obligatione tamen eidem imposita, tam observationes astrorum quam alia omnia quæ ad scientiarum progressus quoquomodo conducere possent, quotannis in lucem edendi. Ejus paternalis sollicitudo ad omnes sive veteris, sive novi mundi plagas pertinuit; postquam siquidem Russiæ et Poloniae Ecclesiis, conventionem cum imperatore facta, prospexerat, republicarum Americae ab Hispania emancipatarum, res ecclesiasticas, in haitiano præsertim regno, magna ex parte composuit, licet apud Hispaniæ regem haud bene visum fuerit cum hujusmodi republicis, antequam ab Hispanis earum agnosceretur independentia, instituere fœdus atque amicitias. Non tantum in reformandis moribus, verum etiam in erroribus stirpandis istius Pontificis enituit solertia, nam an. 1825 per bullam quæ incipit *Quo graviora* sectas vel societates occultas, franco-masonum, sive quocumque alio appellentur nomine, quod Clemens XII in constitutione *In eminenti*; Benedictus XIV

Alius vero modulatus est:

Urbem olim clamor compleverat: Hannibal ante
Portas, ac heu! territa Roma fuit;
Ecce novi insurgunt clamores; Hannibal intra
Portas et mirum! gaudia Roma capit.

in bulla *Providas romanorum Pontificum*; necnon Pius VII in constitutione incipiente *Ecclesiam a Jesu Christo*, antea præstitierant, damnavit anathematizavitque magno christianæ reipublicæ bono. Insigne argumentum sollicitudinis ac zelus, quibus hic Pontifex sive erga statum suum, sive erga totam Ecclesiam ornatus erat, præbent luci et viæ latronibus liberati; publica vectigalia ad medietatem reducta; Judæorum vicus salubrior effectus et amplior; concordatum cum rege Belgarum initum; denique, ne infinitus fiam, congregatio presbyterorum B. V. Mariæ oblatorum, vulgo *Oblatos de Maria*, confirmata, cujus statuta approbavit. Sub vitæ finem, cum nempe ultima detineretur infirmitate, Ecclesia Hiberna, a dura qua per anglicanum gubernium opprimebatur servitute, liberatur opera imprimis celeberrimi Danielis O'Connell, a quo, ut catholici ad omnia reipublicæ munia obeunda admitterentur, obtentum fuit. O'Connellis triumpho viam quodammodo straverat Jacobus Doyle ord. S. Augustini kildariensis episcopus, Hibernorum *Bossuet* a suo historiographo dictus, qui validissimis scriptis catholicorum jura vindicaverat tutatusque fuerat. Obiit denique meritissimus præsul maximus die 10 februarii an. 1829, cum ejus ætas 69 percurreret annum¹.

CCLV. Postea rexit Ecclesiam *Pius VIII* antea Xaverius cardinalis Castiglioni, natus decimo kalendas decembris an. 1764, a Pio VII die 8 martii an. 1816 sacro cardinalium adnumeratus Collegio, qui vitam finivit magnum sui desiderium linquens 30 novembris an. 1830, cum menses viginti solummodo Ecclesiæ claves gestasset, fuerat siquidem electus Pontifex pridie kalendas aprilis an. 1829. Brevissimum Pii pontificatum ma-

¹ Post ejus obitum sequens inscriptio ab ipso composita inventa fuit :

Leoni Magno
Patrono cœlesti
Me suplex commendans
Hic apud sacros cineres
Locum sepulturæ elegi
Leo XII, humilis cliens
Hæredum tanti nominis
Minimus.

gnum revera extitisse prædicant difficultates, ne concordatum Leonem XII inter et Belgarum regem initum executioni mandaretur exsuscitata, ab isto superata Pontifice. Testatur encyclica statim post electionem suam ad primates, archiepiscopos et episcopos missa, ubi catholicæ doctrinæ circa varias quæstiones præmissa expositione, societates biblicas protestantium, quarum finis in adulteratione sacræ Scripturæ morumque corruptione consistit, magno vigore condemnavit, dirisque devovit; occultas sectas in societatis, Ecclesiæ, civilisque status exitium a perversissimis hominibus institutas improbavit, eorumque vesaniam impiaque juramenta, quibus perpetuo cælare promittunt ab ipsis in tenebris (ne veniant in lucem et arguantur) peracta facinora, atque promissa injustissima, damnavit; declarant artes protectæ; opera a suis prædecessoribus incepta, præsertim S. Petri basilica, prosequuta, vel fere ad optatum finem perducta; indictio jubilæi; apostolicum breve coloniensi aliisque Germaniæ episcopis missum, in quo statuit, circa mixta matrimonia utilissima quædam. Confirmant denique creatio patriarchatus constantinopolitani pro Armeniis, atque concilii baltimorensis reipublicæ Statuum Americæ federatorum approbatio.

CCLVI. Sedit deinde in cathedra Petri Maurus Cappellari, monachus camaldulensis, in lucem editus Bellunæ, status Venetorum oppidum, die 18 septembris an. 1765; cujus eximia circa res ecclesiasticas scientia, puritas vitæ et austeritas, immensique fere pro Ecclesia exantlati labores in causa fuere cur Leo XII die 13 martii an. 1826 illum sacro cardinalium Collegio adscribi decreverit, et an. 1831 postridie kalendas februarii ad summum pontificatum, Mauri nomine in *Gregorium XVI* mutato, sublimaretur. Ea fuit in Gregoriomag nitudo animi, robur in perferendis laboribus, in agendis solertia, in tuendis Ecclesiæ juribus moribusque corrigendis dexteritas, fortitudo et prudentia, quantam expectare licebat et auctore præclarissimi operis *Il trionfo della santa Sede*, cujus doctrinam quantum poterat opere studuit complere. Quapropter nihil mirum si omnes præciderit relationes cum hispano necnon

lusitano gubernio, eorum acta improbando, quippe quæ adeo Ecclesiæ leges, juraque parvipendebant, ut (omissis aliis non minoris momenti malis religioni illatis) omnia cleri tam sæcularis quam regularis bona utroque in regno dilapidata ab eis fuerint; religiosi e claustris ejecti; cœnobia partim diruta, partim pretio infimo vendita vel ad usus destinata profanos; moniales clerusque simul ad egestatem pene extremam redacti. Per id temporis *Lamennais* aliique philosophi galli novos errores sub catholice philosophiæ nomine cœperunt spargere, quos Gregorius per encyclicam *Mirari vos, fratres*, missam an. 1832, et aliam sub die 23 junii an. 1834 scriptam, compescuit, nec amplius serpere passus est. Lamennaisimo represso, emerit in Germania alius non minus periculosus ac damnabilis error; siquidem Georgius Hermes eo præsumptionis devenit, ut sibi arrogaret provinciam fundandi tam philosophiam quam theologiam novo quodam, ut ipse aiebat, fundamento, dubitatione scilicet generali; systema non minus fidei quam rationi contrarium; ad quod convellendum diligentissime adlaboravit Pontifex summus. Ad meliorem vitam transiit sacerdos sanctissimus, qui religionis camaldulensis disciplinam, virtutem et penitentiam cum summi pontificatus honore miro junxit consortio, kalendis junii an. 1846, creatis cardinalibus septuaginta quinque, quingentis episcopis, erectis denique episcopatibus tam in America quam Oceania quadraginta. Benemeritus summopere fuit de Ecclesia polaca, siquidem status ejus post visitationem a Nicolao primo Russiarum imperatore in Vaticano Gregorio factam, cœpit in melius tendere, dira quæ in catholicos per annos quamplurimos exarserat persecutione cessante. Fuit etiam de Ecclesia meritissimus, quia ejus jura egregie defendit, adversariorumque calumnias, jansenistarum præsertim, retudit præfato in opere¹.

¹ Nostrum vallisoletanum missionum Philippinarum collegium, auctoritate S. pontificis Clementis XII et Philippi V Hispaniarum regis erectum, primum pro externis missionibus quod in Hispania fundatum est, Gregorii XVI gratissimam servat memoriam. Videns namque an. 1838 præfatus Pontifex ex tot religiosorum cœnobiis collegiisque, quibus istud abundabat regnum, tres post hispanicam revolutionem extitisse tantum-

CCLVII. Gregorius successorem habuit *Pium IX*, antea Joannem Mariam Mastai Ferreti, Senigallensem, spoletanæ diœcesis. Huic prima dies illuxit tertio idus maii an. 1792. Nullus Pontificum cunctorum oculos undique terrarum perstrinxit hominum uti Pius IX; ad eum reges tam catholici, quam hæretici, turcæ et schismatici, statim ac Petri solium ascendit Romam legatos, ea quæ pacis amicitiaquæ sunt rogandi causa miserunt. Pium omnium laudarunt ora, linguæ extulerunt, et ad nubes usque evexerunt ephemerides et opera et libri.

Hæc autem promerebantur ipsius in egenos paternalis charitas, qua omnes reditus in pauperum sublevandam inopiam vel ab ipso sui sacerdotii exordio erogare solebat; innumeri pro Ecclesia tum in chilensi regione, tum in Urbe romana pauperum hospitii capellanum exercens, tum in episcopatibus spoletano necnon immolensi præsul cum esset, perpessi labores; sua versus omnes benignitas comitasque; piissima demum erga Virginem Dei Genitricem devotio, a qua plures accepisse extraordinarios favores communis opinio est. Pii IX pontificatus omnium princeps, vel certe nulli secundus videtur, vel exilio quod an. 1849 ab Italiae *liberalibus*, melius vero libertinis, Cajetæ in neapolitano regno perpeti compulsus fuit (e quo, Hispania præeunte, ab Hispanis, Gallis et Austriacis Sedi suæ restituitur proximo insequenti anno); vel celeberrima tandem dogmatis de Immaculata Conceptione B. Virginis Mariæ declaratione an. 1854 sexto idus decembris in vaticano templo ingenti S. R. E. cardinalium et ex universis terrarum orbis, dissitis etiam regionibus, episcoporum præsentis cœtu, solemniter pronuntiata¹ mundi universi plausu. Quibus addi

modo, nempe præfatum ord. Eremitarum S. Augustini, Dominicanorum Occaniæ, vulgo *de Ocaña*, et discalceatorum Augustiniensium hispanice de *Monteagudo* nuncupatum; admiransque exactissimam regularis disciplinæ observantiam, quæ in supradicto nostro vallisoletano collegio vigebat, ei dono una cum apostolica benedictione misit exemplar prælaudati sui operis, editionis amplissimæ, *Il trionfo della santa Sede*.

¹ Quanta fuerint diffinitionis dogmaticæ hujus causa in B. V. Conceptionis Immaculatae honorem celebrata novendia, sermones dicti, festa insti-

potest et debet tum solemnitas canonizatio S. Michaelis a sanctis septemque et viginti japonensium martyrum, ad quam confluerant an. 1863 plusquam 300 episcopi et cardinales (qua occasione tam pontifex quam episcopi declaravere dominium temporale S. Sedi, attentis rerum circumstantiis, esse necessarium); tum sæculare anniversarium martyrii apostolorum Petri et Pauli ab ipso Pio an. 1867 die 29 junii trecentorum quadraginta episcoporum, cardinalium patriarcharumque corona circumdato, celebratum, Sanctorum catalogo adscribens Petrum de Arbues aliosque quamplurimos, Beatorum autem Albo referens¹ 7 julii ejusdem anni quinque et ducentos itidem

tuta, monumenta erecta, cusa ex auro et argento numismata, improbum esset recolorere, uti ex sequenti inscriptione, ab arcadem Academia edita, colligere licet:

SAGRA POSTERITAS.

Romanam. Suscipiat. Pietatem.
 Narretque. Postgenitis. Lætitiâ. Et. Studium.
 Certatim. Ornandi. Magnam. Dei. Parentem.
 Labis. Primævæ. Exsortem.
 Solemnia. In. Triduum. Instaurata.
 Edes. Sacræ. Cultu. Splendidiore. Renitentes.
 Auleis. Versicoloribus. Lemniscis. Et. Velis. Protectæ.
 Aræ. Millenis. Facibus. Lychnisque. Laureatis. Radiantes.
 Conventus. Divini. Liquidius. Modulati.
 Sacrum. Ritu. Augustiore. Operatum.
 Laudatio. E. Pegmate. A. Dissertissimis. Pronuntiata.
 Poetarum. Flores. Lectiores. Excepti.
 Docta. Et. Laboriosa. Volumina. Edita.
 Urbs. In. Gaudium. Effusa.
 Viæ. Et. Fora. Ad. Multam. Noctem. Collucentia.
 Limbi. Et. Peristromata. Præ. Domibus. Suspensa.
 Quid. Non. A. Virgine. Opifera. Sperandum?

¹ Decretum quo statuebatur ad horum martyrum beatificationem procedendum, in angelica nostra bibliotheca promulgatum fuit; in cujus rei memoriam P. Clemens Paglialunga bibliothecæ præfectus sequentem inscriptionem marmoreo in lapide exarari fecit:

Pridie Kal. Maias. Ann. M.D.C.C.C.L.X.VII.
 D. N. Pius IX. Pont. Max.
 Decretum. Rite. Editurus
 De. Honoribus. Cælitum. Beatorum
 Viris. Fortissimis. Ex. ordine. N. XI.
 Et. Sociis. Qui. In. Japoniæ. Imperio

japonenses martyres ordinum SS. Augustini, Francisci, Domini, Societatis Jesu, necnon ex sæcularium cœtu fidelium.

Nihil tamen huic præcelso Pontifici tantam contulit gloriam quam œcumenici vaticani concilii convocatio atque celebratio (hodie vero suspensum manet); longævitas in pontificatu romano, qua omnes prædecessores, neque ipso principe apostolorum excepto, superavit; ac denique ea magnitudo animi eximiaque constantia ut hodiernis revolutionariis, pernitiosissimis Ecclesiæ hostibus, ipsum *liberalismo* et *modernæ civilisationi*, uti dicitur, reconciliari omnimodis sollicitantibus, urgentibusque tum civilis principatus exspoliatione, tum bonorum et Ecclesiarum usurpatione, tum denique septem annorum in vaticanis ædibus prope incarceratione, semper illud celeberrimum atque *liberalibus* formidandum *non possumus* respondit.

Inter ejus innumera fere allocutiones, encyclicas, bullas et brevia, specialem meretur mentionem, quæ incipit *Quanta cura*, data decima die decembris an. 1864 cum Syllabo 80 propositionum ab eodem Pontifice damnatarum, quibus præcipui hujus temporis errores anathematizantur.

Electus fuit summus pontifex Pius IX 16 junii an. 1846 et ad meliorem vitam transivit 7 die februarii an. 1878; cum sedes metropolitanas 29, episcopales 132, *nullius* diocesis 3, vicariatos apostolicos 33, delegationes 3, præfecturas apostolicas 15 erexisset; ecclesiasticam instituisset hierarchiam tam in Anglia quam in Hollandia, et decrevisset in Scotia creandam¹.

Martyrium fecerunt. Attribuendis

Bibliothecæ. Hujus. Aulam.

Adventu. Promulgatione. Adloquio. Beavit.

Adstantes. ad Osculum. Pedum. Admisit.

Clemens Paglialunga. Præf. Tit. ad Mem., I.

¹ Pius IX sepeliri jussit in templo S. Laurentii extra muros Romæ, humili tumulo cum hac inscriptione.

Ossa et cineres Pii P. IX

Sum. Pont. Vixit an. LXXXV.

In pontificatu an. XXXII.

Orate pro eo.

CCLVIII. An. 1878 vigesima februarii die, consessus cardinalium in conclave tertia¹, tertio quoque scrutinio, electus est summus pontifex cardinalis Joachimus² Pecci, natus Carpineti, diœcesis agnaniensis, in pontificia ditone oppidum, 2 martii an. 1810, qui *Leonis XIII* nomen assumpsit. Is primis scientiarum rudimentis in collegiis viterbiensi et romano Societatis Jesu excultus, sacræ theologiæ ac juris canonici cursus in nobilium ecclesiasticorum Academia Romæ, magno profectu, pro ea qua pollebat ingenii vi et acumine, dimensus est. A Gregorio XVI qui optime præclaras Joachimi dotes perspectas habebat, prælatus domesticus, cancellarius subscriptionum, protonotarius apostolicus, ac demum Spoleti, Beneventi et Perusiæ, successiva vice, sanctæ in Sedis temporalibus delegatus effectus, insigne probitatis, justitiæ, magnanimitatisque specimen dedit; quamobrem dignus habitus est, qui ad archiepiscopatum Pelussii (hodie Damietta) *in partibus inf.* et summi pontificis apostolicus nuncius apud Belgarum regem deligeretur, quo in munere, omnium voluntates, ac imprimis procerum ipsiusque regis, sibi devinxit. Cives perusini, episcopo *Felicio* defuncto, memoria retinentes inexhaustibili charitate, integerrimæ vitæ ratione, singulari prudentia, cæterisque ad animarum regimen opportunis dotibus, Joachimum apprime instructum, eum a Gregorio XVI episcopum postularunt, cui petitioni summus Pontifex annuit, et perusina diœcesi eundem an. 1846 præfecit, ad majora evecturus, ni mors anno eodem obveniens ipsi obstitisset. Pius vero IX meritorum

¹ Conclave hocce, si unum illud excipias in quo Pius nonus electus est, omnium brevissimum extitit; numerosiusque cæteris quibusque fuisse perspicuum est. Cardinales namque 60 suffragium tulere, in quibus noster Thomas Martinielli, augustinianus, S. Rituum cong. præfectus, et protector ordinis nostri, qui duo etiam ad summum pontificatum habuit suffragia.

Pontificis hujus electio non sine magna Dei providentia liberrime facta est, ad nihilum redactis impiorum machinationibus, qui revolutionarium pontificem eligi a multo tempore moliebantur, quique Roma a Pedemontanis occupata, innumeras habebant artes id efficiendi, vel saltem impediendi electionem.

² Vincentius Joachimus in baptismo appellatus. Parentes ejus Ludovicus Pecci, et Anna Prosperi, cum generis nobilitate, tum virtute conspicui.

remunerator æquissimus, perusinum episcopum S. R. Ecclesiæ presbyterum cardinalem 9 decembris an. 1853 effecit, et SS. congregationibus, tum immunitatis et concilii, tum disciplinæ regularis adscripsit; quibus adeo strenue se gessit, ut mortuo cardinale *de Angelis* an. 1877, pontificiæ curiæ præfectus (*camarlengo*) ab eodem S. Pontifice constitutus sit.

Doctrinam ejus testantur eximiæ pastorales epistolæ ad clerum populumque perusianum directæ, ubi cujusque obligationes, hisce præsertim temporibus impietatis vafritiæque plenis, exponuntur; fidei dogmata vindicantur, hodierni profligantur errores, tetroque notantur commate. Quot academias, collegia, sodalitatesque fundaverit, templa et hospitalia erexerit vel ditaverit, quot denique memoratu digna confecerit, vix dici potest; ac ejus vitæ scriptoribus relinquimus celebranda. Illud autem prætermittere nequaquam possumus, eum statim ac pontificium solium ascendit, apostolicis litteris *Ex supremo* ecclesiasticam in Scotia hierarchiam restituisse; mala hodiernam pervadentia societatem aperuisse, et opportuniore eis medendis ostendisse remedia; saniolem solidioremque juvenum institutionem, christianam sive SS. Patrum et scholasticorum præcipue S. Thomæ Aquinatis philosophiam, non absque delectu tamen, per bullam *Æterni Patris*, 4 augusti hujus an. 1879 emissam summopere commendasse¹; schisma plurium patriarchatus Ciliciæ Armenorum, qui electum a S. pon-

¹ Commendans summus Pontifex S. Thomæ doctrinam, S. P. Augustini commendatam nemo non videt; tum quia S. Thomas fidissimum se S. Augustini discipulum prædicat, tum quia scholasticorum tam philosophicam quam theologicam scientiam a Patribus mutuam, præsertim ab Augustino, asserit sanctissimus Pater, qui eum etiam sequenti celebrat splendidissimo elogio: « Sed omnibus (SS. Patribus) veluti palmam præripuisse visus est Augustinus, qui ingenio præpotens, et sacris profanisque disciplinis ad plenum imbutus, contra omnes suæ ætatis errores acerrime dimicavit fide summa doctrina pari. Quem ille philosophiæ locum non attigit; immo vero quem non diligentissime investigavit, sive cum altissima fidei mysteria et fidelibus aperiret, et contra adversarium vesanos impetus defenderet; sive cum academicorum aut manichæorum commentis deletis, humanæ scientiæ fundamenta et firmitudinem in tuto collocavit, aut malorum quibus præmuntur homines, rationem et originem et causas est prosecutus?..... »

tifice Pio IX an. 1870 patriarcham agnoscere recusantes ab Ecclesia defecerant, sua prudentia extinxisse; *socialismum* atque ramusculum ejus *nihilismum* damnasse; sectam quoque *veterum catholicorum* uti appellari cupiunt, quæ adversus pontificiam infallibilitatem in Germania, duce Mariano *Dœllinger*, eruperat, et borussici gubernii protectione suffulta illius regionis Ecclesiam vexavit, adeo Leonis XIII contractam industria, ut fere deletam credideris.

Deus illum ad multos sospitet annos.

CAPUT II.

CONCILIORUM SÆCULI DECIMI NONI BREVIS NOTITIA.

Principem locum, inter sæculi hujus concilia, synodosque sibi merito vindicat vaticanum generale, octava decembris die anni 1869, Pio IX præside, inceptum, nunc vero intermissum ob temporis vicissitudines. Pauca igitur de reliquis compellimur dicere, ut de iis, quæ in vaticano acta vel agenda sunt, oratio quantum par est, intra tamen præstituti operis indolem, prolixior instituatur.

1801. — Constitutionales gallicanæ reipublicæ episcopi perniciosæ doctrinæ tenaces supra modum, inanisque gloriæ cupidi, secundum concilium Lutetiæ Parisiorum ad 19 junii an. 1801 celebrandum, anno 1800 indixere. Ut suæ autem sectæ splendor accresceret, et a se definienda consilii atque maturitatis specimen præ se ferrent, plurimas diœcesanas synodos, magno cum apparatu, in antecessum celebrari curarunt. Igitur inchoato concilio, innumera fere discussa sunt, subversivæ orationes habitæ, propositiones schismati faventes lectæ, quibus schismaticos ad Ecclesiam pertinere ex chalcedonensi concilio demonstrari nitebatur. (Quod si de Ecclesia constitutionalium agatur, verum esse patet, siquidem constitutionales vix aut nec vix ungue ab schismaticis discriminantur.) Inter hujus concilii assessores primas agebat *Grégoire*, de quo meminimus. Dum itaque his rebus scandalo haud immunibus tempus teritur, conventio summum Pontificem inter ac primum reipu-

blicæ consulem facta, constitutionales episcopos in furorem egit, quippe qui suos conatus auspicabantur ad nihilum devotos, id quod revera paulo post accidit. Amissa namque ac deposita perficiendi quæ ipsi optaverant spe, decima sexta augusti die concilium deserere compulsi sunt.

1803. — Alio sane modo sese gerebant Sinarum missionarii, cujus exemplum nobis luculentum suppeditat synodus de *Su-Tchuen*, quam indixit et præfuit an. 1803 episcopus *Dufresse*, ejusdem urbis vicarius apostolicus, dein vero *Travacanæ* (vulgo de *Travaca*) civitatis antistes; et quatuor et triginta interfuere presbyteri. Fervidis namque ad Deum precibus, Spiritu sancto invocato, tribus sessionibus, secunda, quinta et nona septembris die habitis, quibus particulares congregationes præmittebantur, Instituta religioni dilatandæ valde utilia, formata sunt.

1806. — Ea fuit semper erroris conditio ut serpere ac omnia pervadere curet, nec locorum distantia, nec sanctionum institutorum cohibetur spiritus tenebrarum nequitia. Cumque uno in loco spe defraudari contigerit, in alium zizaniam semina pergit immittere. Repressa etenim per bullam *Auctorem fidei* pistoriensis concilii doctrina, iterum pullulare atque extollere caput Antiochiæ in Syria conspecta est. Germanus namque Adamus, hieropolitanus episcopus et Montis Libani visitator, virulenta pistoriensium errorum monstra illis in locis disseminavit, et antiochenum Melchitarum patriarcham trahere ad se obtinuit. Quapropter convocato in monasterio Carcephæ, diœcesis berytensis concilio, quæ Pistorii fuso, heic breviori calamo anno 1806 in canones, Adamo auctore, redacta sunt, lingua tamen arabica sine latina versione, aliter ac fieri consueverat, quod locum præbet suspicandi, Adami mentem in eo fuisse, ut antiochenæ synodi canones romanum laterent Pontificem. Ac certe nihil de hujusmodi synodo ad occidentalium aures, præter incertum rumorem, pervenerat, donec vita functo patriarcha, et in ejus locum *Maximo Mazlum* suffecto, concilii acta in italicam linguam versa, cum jam per Orientem longe lateque sparsa invenirentur, Romam delata sunt, opera

tifice Pio IX an. 1870 patriarcham agnoscere recusantes ab Ecclesia defecerant, sua prudentia extinxisse; *socialismum* atque ramusculum ejus *nihilismum* damnasse; sectam quoque *veterum catholicorum* uti appellari cupiunt, quæ adversus pontificiam infallibilitatem in Germania, duce Mariano *Dœllinger*, eruperat, et borussici gubernii protectione suffulta illius regionis Ecclesiam vexavit, adeo Leonis XIII contractam industria, ut fere deletam credideris.

Deus illum ad multos sospitet annos.

CAPUT II.

CONCILIORUM SÆCULI DECIMI NONI BREVIS NOTITIA.

Principem locum, inter sæculi hujus concilia, synodosque sibi merito vindicat vaticanum generale, octava decembris die anni 1869, Pio IX præside, inceptum, nunc vero intermissum ob temporis vicissitudines. Pauca igitur de reliquis compellimur dicere, ut de iis, quæ in vaticano acta vel agenda sunt, oratio quantum par est, intra tamen præstituti operis indolem, prolixior instituatur.

1801. — Constitutionales gallicanæ reipublicæ episcopi perniciosæ doctrinæ tenaces supra modum, inanisque gloriæ cupidi, secundum concilium Lutetiæ Parisiorum ad 19 junii an. 1801 celebrandum, anno 1800 indixere. Ut suæ autem sectæ splendor accresceret, et a se definienda consilii atque maturitatis specimen præ se ferrent, plurimas diœcesanas synodos, magno cum apparatu, in antecessum celebrari curarunt. Igitur inchoato concilio, innumera fere discussa sunt, subversivæ orationes habitæ, propositiones schismati faventes lectæ, quibus schismaticos ad Ecclesiam pertinere ex chalcedonensi concilio demonstrari nitebatur. (Quod si de Ecclesia constitutionalium agatur, verum esse patet, siquidem constitutionales vix aut nec vix ungue ab schismaticis discriminantur.) Inter hujus concilii assessores primas agebat *Grégoire*, de quo meminimus. Dum itaque his rebus scandalo haud immunibus tempus teritur, conventio summum Pontificem inter ac primum reipu-

blicæ consulem facta, constitutionales episcopos in furorem egit, quippe qui suos conatus auspicabantur ad nihilum deventuros, id quod revera paulo post accidit. Amissa namque ac deposita perficiendi quæ ipsi optaverant spe, decima sexta augusti die concilium deserere compulsi sunt.

1803. — Alio sane modo sese gerebant Sinarum missionarii, cujus exemplum nobis luculentum suppeditat synodus de *Su-Tchuen*, quam indixit et præfuit an. 1803 episcopus *Dufresse*, ejusdem urbis vicarius apostolicus, dein vero *Travacanæ* (vulgo de *Travaca*) civitatis antistes; et quatuor et triginta interfuere presbyteri. Fervidis namque ad Deum precibus, Spiritu sancto invocato, tribus sessionibus, secunda, quinta et nona septembris die habitis, quibus particulares congregationes præmittebantur, Instituta religioni dilatandæ valde utilia, formata sunt.

1806. — Ea fuit semper erroris conditio ut serpere ac omnia pervadere curet, nec locorum distantia, nec sanctionum institutorum cohibetur spiritus tenebrarum nequitia. Cumque uno in loco spe defraudari contigerit, in alium zizaniam semina pergit immittere. Repressa etenim per bullam *Auctorem fidei* pistoriensis concilii doctrina, iterum pullulare atque extollere caput Antiochiæ in Syria conspecta est. Germanus namque Adamus, hieropolitanus episcopus et Montis Libani visitator, virulenta pistoriensium errorum monstra illis in locis disseminavit, et antiochenum Melchitarum patriarcham trahere ad se obtinuit. Quapropter convocato in monasterio Carcephæ, diœcesis berytensis concilio, quæ Pistorii fuso, heic breviori calamo anno 1806 in canones, Adamo auctore, redacta sunt, lingua tamen arabica sine latina versione, aliter ac fieri consueverat, quod locum præbet suspicandi, Adami mentem in eo fuisse, ut antiochenæ synodi canones romanum laterent Pontificem. Ac certe nihil de hujusmodi synodo ad occidentaliū aures, præter incertum rumorem, pervenerat, donec vita functo patriarcha, et in ejus locum *Maximo Mazlum* suffecto, concilii acta in italicam linguam versa, cum jam per Orientem longe lateque sparsa invenirentur, Romam delata sunt, opera

præfati *Mazlum*. Sacra Congregatio cui Ecclesiarum orientalium cura commissa est, prævio maturo examine concilii acta anathematizavit, quam damnationem, tam antiochenus patriarcha quam ejusdem regionis clerus humiliter suscepit, eique libenti subscripsit animo.

1810, 1829, 1852 et 1866. — Si quid damni sive in Oriente sive in Europa sufferre sæculi hujus initio Ecclesia visa est, dolorem hoc casu acceptum quam maxime mitigarunt incrementa, quæ in America superiori seu boreali modo mirando accepit religio. Quo accidit ut celebrationes conciliorum tum synodali tum provincialium, totiusve nationis, ut novæ christianitatis necessitatibus fieret satis, persæpe iterare necessum fuerit. Præter enim sæculo præcedenti commemorata, viginti quatuor ad usque annum 1868 celebrata fuisse comperimus, inter quæ quatuor celebriora seligimus. Primum fuit provinciale (appellari *nationale* commode potest, quinque tantum diocesisibus universa Statuum Americæ fœderatorum constabat natio) initiumque habuit Baltimore decima tertia novembris die anni 1810, præside baltimorensi archiepiscopo, adstantibus vero præsulibus de *Boston, Philadelphia, Nova-York* et *Bardostonk* anno quarto postquam civitates hæ in episcopatum erectæ fuerant, atque Baltimor ad metropolitanam dignitatem evecta. Inter præcipua hujus concilii acta, præter statuta quædam circa liturgiam et facultatem ingrediendi religiosos ordines ab Ecclesia approbatos iis qui statui ecclesiastico adscripti erant concessam, enumerantur approbatio versionis sacre Scripturæ in linguam vulgarem, quæ versio de *Douay* dici solet; prohibitio ne quis votum perpetuum castitatis emittat nisi in Institutis quæ approbationem a summo Pontifice obtinuerint; interdictio presbyteris facta, eos qui societatibus *franc-masonum* affiliati sunt absolvendi, donec ab hujusmodi sectis segregatos esse constituerit; atque exhortatio qua præcipitur ut parochi tam in concionibus quam in privatis conversationibus fideles ab impudicis theatrorum spectaculis curent avertere.

Secundum, plenarium totius reipublicæ seu nationale, cura et sollicitudine archiepiscopi baltimorensis, regionis illius pri-

matibus, concillique præsidis inditum fuit ad annum 1829. Quarta igitur octobris die adstantibus episcopis sex, ecclesiæ unius administratore, duodecimque consultoribus theologis, in metropolitana baltimorensi Ecclesia initium habuit; qua de causa episcopus charlestonensis doctissimam de veritate religionis, de summi pontificis et Ecclesiæ auctoritate, deque concilii fine et objecto, dixit orationem. Plurima quæ ad fidem sartam tectamque servandam, ad rectam sacramentorum administrationem, ecclesiasticæ disciplinæ in sua integritate custodiam, morumque reformationem videbantur idonea, hoc in concilio statuta sunt. Ut autem erectiones collegiorum pro ecclesiasticis erudiendis augerentur, eleemosynarum ad id operis collectioni assidue incumbentes clerici, utque homines a nocuorum librorum retraherentur lectione, fideliumque pietas magis in dies augetur, missæ sunt a concilii Patribus duæ pastorales epistolæ, altera clero, altera totius regni fidelibus, mirum zelum devotionemque spirantes. Huic concilio, cujus finis contigit 18 præfati octobris, Leo XII calculos albos adjecit.

Tertium nationale congregatum est octava maii an. 1852 (J. Morphy illud an. 1853 celebratum asserit) de speciali sanctæ Sedis auctoritate atque delegatione a baltimorensi metropolitano, qui et concilio præfuit, a quinque archiepiscopis aliis, oregonensi scilicet, sancti Ludovici, neo-aurelianensi, neo-eboracensi et cincinnatensi, atque viginti quinque episcopis, inter quos aderant quebecensis metropolitæ suffraganeus unus, et Montisregalis in California antistes. Concilii acta quæ 25 enumerantur, agunt de obsequio romano Pontifici præstando, de cæremoniali a Gregorio XVI approbato, et Rituali romano in sacrorum munium executione, adhibendo; ea quæ in septem baltimorensibus synodis provincialibus gesta sunt, ad universam extendunt nationem; ac denique, tam episcopos quam sacerdotes hortantur ad sacrorum canonum, præsertim tridentini concilii disciplinam servandam, et apostolicam exposcunt concilii Patres actorum approbationem confirmationemque.

Quartum denique, totius nationis plenarium, cujus prima sessio contigit die septima octobris, celebratum est Baltimore

an. 1866. Numerosa atque utilissima hujus concilii acta, circa fidem, mores, disciplinam, sacros ritus, statum religiosum, seminaria, pias associationes, hodiernosque errores imprimis spiritismum, versantur. Quæ Pii IX approbatione, publicæ luci an. 1868 patuerunt. Concilio huic interfuere archiepiscopi septem, episcopi triginta, abbatesque septem.

Turslesense unum totius Hiberniæ plenarium concilium an. 1850 celebratum novimus, et tuasensia ejusdem regni provincialia tria, quibus multa scitu digna continentur ad cleri disciplinam et educationem attinentia populique institutionem.

Nonnullas etiam Anglia, præsertim Vetusmonasterii, hand exigui momenti provinciales synodos celebravit¹.

1811. — Cupiens Napoleo a se nominatos institui episcopos, nullum non movit lapidem ad id obtinendum. Sed quia summum Pontificem præsciebat nullo modo suæ obsecuturum voluntati, concilium (verius conciliabulum quippe quod absque legitima auctoritate convocatum est atque celebratum) episcoporum Galliæ Italiæque ad nonam junii anni 1811, colligendum indixit. Aduere itaque Lutetiæ Parisiorum, ubi concilium congregatum est, archiepiscopi novem, cardinales sex, episcopi vero quinque et octoginta. Cardinalis Fesch imperatori propinquus de mandato ejusdem præsidem egit. Comperta autem Napoleonis mentem in eo esse ut concilium decerneret institutionem episcoporum metropolitano ac ejus defectu episcopo in provincia antiquiori, si summus Pontifex confirmationis bullas dare noluerit, competere: major Patrum numerus hujusmodi voluntati obstitit, se ad tanti momenti determinationem, quæ a sola romani Pontificis concessione consequi potest, impares esse agnoscendo. Quod ubi imperator rescivit furore percitus jubet concilium dissolvi, atque ita accidit, cum una tantum sessio,

¹ Americana sæculi hujus concilia hæc sunt: baltimorensia plenaria duo; provincialia novem; diocesana tria; S. Ludovici provincialia duo; cincinnatensia tria; neo-aurelianensia duo; neo-boracensia tria; Portus Hispaniæ provincialia duo; oregonense unum; halifaxense unum; quebecensia quatuor. In Anglia, vetusmonasteriensia provincialia tria; in Hibernia, turslesense plenarium unum; tuamensia provincialia quatuor; armacanum provinciale unum.

inauguralis scilicet, congregationesque sex celebratæ fuissent. Nondum tamen hic fracta est Napoleonis audacia, sed iterum spem aliquam nactus, alia via propositum obtinere intentat, nempe timore. Quibusdam igitur episcopis carceri mancipatis, cæteris qui suæ obstiterant voluntati comminatur exilium aliasve pœnas nisi a se proposita probent. Metu igitur victi plures (eorum numerus octoginta excessisse dicitur) Napoleoni cesserunt, atque die quinta augusti (licet concilium dissolutum esset) congregatione facta decretum edidit quo statuebatur: « Sedes episcopales vacantes ultra annum esse non posse; imperatorem potiri facultate præsentandi, ut aiunt, episcopos; » quod si præsentati infra sex mensium spatium a summo Pontifice confirmationem nondum obtinuerint, a metropolitano, et ejus defectu ab antiquiore provinciæ episcopo esse confirmandos. »

Decreti hujus approbationem addita temperamenti loco clausula « institutionem fieri debere, post consuetum de vita et moribus examen, romani pontificis nomine » a Pio VII extorsit episcopi octo, a Napoleone, consentientibus Patribus, ad id deputati, pericula Ecclesiæ ex denegata petitione imminencia exagerando.

1818 et seq. — Memoria dignæ sunt duæ diœcesis Veliternæ in Italia synodi, prima anno 1818 sub cardinali Mathæi, secunda eodem anno, præside episcopo *civitatis Castelli*, habitæ, e quibus utilia circa disciplinam, mores, clerique ministerium prodire documenta; nec parvi momenti æstimantur acta mense septembri anni 1827 a *lugdunense* diœcesano concilio, cui præfuit illius archidiœceseos antistes, interfuere autem sexcenti presbyteri; in *Nevirnsi* (vulgo *Nevers* en Francia) etiam diœcesano, diebus 25, 26 atque 27 julii anni 1843, quod præsidem habuit *Dufrete* istius urbis episcopum; anno vero 1845 in synodo magoliensi (pontificii Status ditionis) præside cardinali Aloysio Lambruschini; sed majoris procul dubio sunt¹ gesta in

¹ Decem alia Galliarum provincialia concilia ab an. 1849 usque in præsens celebrata commemorantur, nempe; rhemensia tria, bituricense

conciliis provincialibus avenionensi, tolosano, burdigalensibus (quorum primo instante, sanctum Hilarium Pictaviensem Ecclesiæ Doctorem Pius IX declaravit et confirmavit), albiensi et auxitano. Horum scopus fuit romanam adoptare liturgiam, cleri populique mores perficere.

1821. — Laudandum quoque venit concilium nationale Hungariæ regni celebratum Præburgi anno 1821 sub octava die septembris, archiepiscopo strigonensi, regni primate, præside. Concilii munus erat regulas diœcesanis in synodis servandas tradere communi episcoporum consensu, ne e diversa singulorum agendi ratione confusio posset oriri, sed potius uniformitas in omnibus servaretur.

1844 et seq. — Nec pars mundi, Australia vocata, fructibus, qui conciliorum celebratione in bonum religionis emanant, privari diutius oportebat, ea potissimum de causa quod catholicorum numerus ab hujus sæculi initio illis in locis summo pere aductus cum esset, spirituales fidelium necessitates multiplicatum iri necesse est; quibus subveniendis adunata episcoporum potentia validiorem opem ferret. Hujus rei gratia celebratum est 10 septembris die anni 1844 totius nationis concilium (nullum in hac mundi plaga unquam celebratum fuerat) ab archiepiscopo *Polding* una cum præsulibus de *Harbarton* et de *Adelaida*; interfuit quoque concilio prior metropolitana Ecclesiæ sidneyensis.

Causa haud dissimili, utque illius regionis Ecclesiæ status, progressus vicissitudinesque vaticano exponerentur concilio, secundum istius nationis plenarium concilium habitum est anno 1869 civitate vulgo *Melbourne*, cujus extitit præses archiepiscopus *sidneyensis* (vulgo de *Sidney*), Australiæ metropolita. Præsules qui huic adstiterunt concilio novem enumerantur, scilicet, episcopi diœceson de *Armidate*, de *Baturst*, de *Brisborne*, de *Howart-Town*, de *Melbourne* (hanc Ecclesiam tunc temporis regebat Jacobus Alypius Gold, ex ordine Eremitarum S. P. Augustini, qui sacræ congregationis de Propaganda Fide

unum, rothomagense unum, turonense unum, senonense unum, aquense unum, parisiense unum et lugdunense unum.

functus est legatione), atque episcopi de *Portu Victoria*, de *Maidland* et de *Adelaida*.

Aliæ provinciales diœcesanæque synodi tanquam vaticani præparationes celebratæ sunt. Commemorare sufficiat sequentes: prima est Armeniorum imperii ottomani, vico Constantinopoleos, vulgo de *Pera*, anno 1869 decima septima julii habita, ad quam confluerunt illius ritus episcopi omnes et abbates ordinum regularium. Secunda, *smyrnensis*, latini ritus, contigit etiam anno 1869 diebus Pentecostes expletis, cui interfuere archiepiscopi *smyrnensis*, *macsensis*, ac de *Corfu*, episcopi de *Scio*, de *Syra*, de *Santorin*, de *Soli* et de *Thiana*. Tertia, baltimorensis provincialis, de qua supra, præside archiepiscopo *Spalding* coacta fuit undecima aprilis anni 1869. His adjungi debet congregatio episcoporum Germaniæ, Fuldæ ad S. Bonifacii sepulcrum habita.

Quum anno 1867 Romæ sæculare martyrii apostolorum Petri et Pauli anniversarium solemniter ageretur pompa, sanctissimus pontifex Pius IX, allocutione *Singulari quidem*, in consistorio publico die 26 junii ad totius orbis episcopos, qui numero 489, Romam, præfata SS. Apostolorum solemniter celebraturi, convenerant, habita, consilium sibi esse generale convocandi concilium his verbis aperuit:

« Nobis autem, venerabiles fratres, nihil optabilius est quam
 » ut eum fructum quem maxime salutarem ac faustum Eccle-
 » siæ universæ fore ducimus, ex hac eadem vestra cum apos-
 » tolica Sede conjunctione capiamus. Tamdiu enim animo
 » agitavimus, quod pluribus etiam venerabilium fratrum nos-
 » trorum pro rerum adjunctis innotuit, ac illud etiam, ubi
 » primum optata Nobis opportunitas aderit, efficere aliquando
 » posse confidimus, nempe sacrum œcumenicum et generale
 » omnium episcoporum catholici orbis habeamus concilium,
 » quo collatis consiliis conjunctis studiis necessaria ac salutaria
 » remedia, tot præsertim malis quibus Ecclesia premitur, Deo
 » adjuvante adhibeantur. » Pii IX propositum omnium epis-
 » coporum admirationem approbationemque rapuit, omnium-
 » que acceptum est gradulatione et lætitia, quod et ipsi, ora-

tione ad summum Pontificem, testatum in hunc modum voluere : « Summo igitur gaudio repletus est animus noster, » dum e sacro ore tuo intelleximus, tot inter præsentis temporis discrimina eo Te esse consilio ut *maximum*, prout aiebat » inclytus tuus prædecessor Paulus III, *in maximis rei christianæ periculis* remedium, concilium œcumenicum convocet, » ac fiat, Deo propitio, et conciliatrice Deipara Immaculata, » hæc synodus grande opus unitatis, sanctificationis et pacis, » unde novus in Ecclesiam splendor redundet, novus regni Dei » triumphus consequatur. » Quo audito, nullam non impendit operam iis, quæ ad concilii celebrationem opus erant, parandis. Octodecim quæsitæ, de ejusdem SS. Patris mandato, quibus infra trium mensium spatio responderi debebat, ad omnes orbis episcopos, a cardinali Prospero Catherini congregationis concilii præfecto, missa sunt. Litteras apostolicas seu bullam *Æterni Patris Unigenitus Filius*, qua indicebatur œcumenicum concilium Romæ habendum, et die Immaculatae Conceptionis Deiparæ sacro, an. 1869 incipiendum, ex urbe Roma misit anno Incarnationis dominicæ 1868, tertio kalendas julias. Tandem per epistolam *Arcano divinæ Providentiæ consilio* decima septembris anni 1868 Romæ datam, schismaticos Orientis episcopos, per aliam vero quæ incipit *Jam vos omnes* tertia decima ejusdem mensis die emissam, protestantes cæterosque Occidentis hæreticos concilio adesse permisit suasitque.

Quænam fuerit convocandi concilii causa, quæque in eo tractanda, satius judicamus ex ipsa bulla transcribere : « Jam » vero (*Bull. Conv. Conc. n. 4*) omnibus compertum exploratumque est qua horribili tempestate nunc jactetur Ecclesia, » et quibus quantisque malis civilis ipsa affligatur societas. Etenim ab acerrimis Dei hominumque hostibus catholica Ecclesia ejusque salutaris doctrina et veneranda potestas, ac » suprema hujus apostolicæ Sedis auctoritas oppugnata, proculcata, et sacra omnia despecta et ecclesiastica bona direpta, » ac sacrorum antistites et præstantissimi viri divino ministerio » addicti... modis omnibus divexati, religiosæ familiæ extinc-

» tæ, et impii omnis generis libri, ac pestiferæ ephemerides et » multiformes perniciosissimæ sectæ undique diffusæ, et miseræ juventutis institutio ubique fere a clero mota, et quod » pejus est, non paucis in locis iniquitatis et erroris magistris » commissa ... inique adeo propagata est impietas, morumque » corruptio, et effrenata licentia ac pravarum cujusque generis » opinionum, omniumque scelerum contagio, divinarum humanarumque legum violatio, ut non solum nostra religio, » verum etiam humana societas miserandum in modum perturbetur ac divexetur... Quibus malis ut occurratur, in » œcumenico enim hoc concilio (*Bull. n. 6*) ea omnia accuratissime examine sunt perpendenda, ac statuenda, quo hisce » præsertim asperrimis temporibus majorem Dei gloriam et » fidei integritatem, divinique cultus decorem, sempiternamque hominum salutem, et utriusque cleri disciplinam ejusque salutarem solidamque culturam, atque ecclesiasticarum » legum observantiam, morumque emmendationem et christianam juventutis institutionem, et communem omnium » pacem et concordiam imprimis respiciunt. Atque etiam intensissimo studio curandum est, ut Deo bene juvante, omnia » ab Ecclesia et civili societate amoveantur mala, ut miseri errantes ad rectum veritatis, justitiæ salutisque tramitem » reducantur, ut vitii erroribusque eliminatis, augusta nostra religio ejusque salutifera doctrina ubique terrarum reviviscat » et quotidie magis propagetur, et dominetur, atque ita pietas, honestas, probitas, justitia, charitas, omnesque christianæ virtutes cum maxima humanæ societatis utilitate vigeant et efflorescant.» Antequam inchoaretur concilium operæ pretium fuit monumenta congerere, ordinare materias, decretaque parare, quapropter ad id rite perficiendum sex institutæ sunt consultorum commissiones : 1ª rituum atque caeremoniarum; 2ª relationis inter Statum ecclesiasticum et civilem; 3ª pro Ecclesiis missionibusque Orientis; 4ª regularium; 5ª theologiæ dogmaticæ; 6ª vero ecclesiasticæ disciplinæ; quibus præfecti sunt cardinales *Reisach*, *Barnabò*, *Panebianco*, *Bizzarri*, *Bilio* atque *Catherini*, qui una cum cardinali Patrizi,

Pio IX præside, congregationem directricem constituebant. Utque omnia ordinate agerentur, per bullam *Multiplies inter*, die 27 novembris an. 1869 Romæ datam, constituitur quidquid sive in concilii celebratione, sive circa modum extra concilium vivendi, servari oportebat¹. Ad summi Pontificis supplendam vicem electi sunt congregationum generalium concilii præsidēs, cardinales *Carolus Reisach* (quo defuncto vigesima tertia die decembris, locum ejus obtinuit *Philippus de Angelis*), *Antonius de Luca*, *Andreas Bizzarri*, *Aloysius Bilio* et *Annibal Capalti*.

His itaque constitutis, præmisso etiam prosynodali, Sixtino in Sacello, 2 decembris die convento, octava ejusdem mensis anni 1869, festo Immaculatæ Mariæ Virginis conceptionis occurrente, quod tunc feria VI contigit, post missam de B. M. V. Conceptione cum oratione de Spiritu sancto a cardinali *Mathæi S. Collegii* decano celebratam, inchoatum est concilium generale vaticanum, cujus initium fecit oratio dicta a R. *Aloysio Pucher Passavalli* ex ordine Capuccinorum Iconii archiepiscopo. Huic sessioni, non secus ac tribus aliis an. 1870 celebratis, præfuit summus Pontifex *Pius nonus*, qui et allocutionem ad concilium habuit piissimam. Sequentem sessionem vi januarii festo Epiphaniæ Domini placuit celebrandam, atque hymno *Te Deum* dicto Primæ finis impositus est.

Post primam sessionem quatuor eliguntur per secreta suffragia deputationes 24 Patribus unaquæque constans, ut ea quæ commissiones præparatoriæ peregerant, ad trutinam revocarent, atque concilio, si videbantur idonea, subjicerent, sin aliter ab ipsis conficerentur aptiora: necnon aliæ duæ, quibus incumberat munus *excusationes* Patrum absentium perpendere, *querelas controversiasque*, si quæ abortæ fuerint, diri-

¹ Agunt contenta in bulla decreta: 1° de modo vivendi in concilio; 2° de jure et modo proponendi; 3° de secreto servando; 4° de ordine sedendi, et de non inferendo alicui præjudicio; 5° de iudiciis excusationum et querelarum; 6° de officialibus concilii; 7° de congregationibus generalibus Patrum; 8° de sessionibus publicis; 9° de non discedendo a concilio; 10° de indulto apostolico de non residentia pro his qui concilio intersunt.

mere. Adjecit autem Pius IX peculiare Consilium, quod cardinales 12 et episcopi 14 constituebant, pro recipiendis et expendendis Patrum propositionibus. Igitur in congregationibus generalibus agi cœptum est de Deo, de creatione deque iis quæ in sequenti sessione definienda erant; verum quia 6 januarii satis discussa nondum videbantur, in secunda publica sessione, quæ more solito hac die contigit, nihil statutum voluere, sed ad tertiam, 24 venientis aprilis, in qua Dominica in Albis incidit, celebrandam, delata sunt.

Dominica prima post Pascha ea qua definiri debebant, in congregationibus præcedentibus satis superque dilucidata cum essent, omnibus Patribus in aula conciliari adstantibus, missam solemniter celebravit Em. Cardinalis Bilio, qua finita, ingressus est Pontifex sacro stipatus comitatu synodi locum, atque postquam lectum fuit ex cap. xxviii S. Matthæi desumptum Evangelium, recitari elata voce præcepit decretum seu constitutionem publicandam. Episcopus Fabrianensis, lectione completa, de Sanctissimi Domini mandato hæc vera subjunxit: *RR. Patres, placentne vobis decreta et canones qui in hac constitutione continentur?* Omnes nemine excepto cum respondissent *placent*, summus Pontifex dixit: « Decreta et canones, qui in constitutione modo lecta continentur » placuerunt omnibus Patribus nemine dissentiente: Nosque, » sacro approbante concilio, illa et illos, ita ut lecta sunt, » definimus et apostolica auctoritate confirmamus. » Brevisimeque allocutus concilium, tam Patres quam multitudo fidelium innumera qui præsentēs aderant, summo Pontifici atque synodo voce manibusque sponte plauserunt. Hoc igitur modo definita est prima vaticani concilii constitutio, quæ quatuor: *de Deo rerum omnium creatore, de revelatione, de fide, atque de fide et ratione*, capita continet, una cum oclodecim de eisdem materiis canonibus, quatuor in sectiones distributis, quarum singula singulo respondet capiti. Ea itaque damnati sunt *pantheismus, naturalismus* et *rationalismus* hodiernus, qui, hoc accepto vulnere, consurgere et extollere caput ultra non poterunt.

Mense martio incipiente distributum est Patribus schema constitutionis primæ de Ecclesia Christi, nihilque in ea de S. Pontificis continebatur infallibilitate; quia tamen multæ Patrum petitiones, ut infallibilitas dogma fidei declararetur, oblatae sunt, atque alia ex parte cum dissonantes quædam circa definitionis opportunitatem ederentur opiniones, ut doctrinæ ab Ecclesia semper creditæ nullum ex contraria opinantium agendi ratione præjudicium inferri posset, SS. D. N. die, qua Doctoris Angelici festum agebatur, hanc doctrinam concilio proposuit definiendam.

Infremuit Avernus pavens ex hujusmodi definitione adfuturum religioni præsidium; atque hostes Ecclesiæ, qui nomen filiorum diaboli jure meritoque in Scriptura sortiuntur, veritatis triumphum pertimescentes, multiformis erroris versipellem formamque induti, contra definitionem insurgunt, eamque foliis, ephemeridibus, librisque, vel S. Pontificem ipsosque episcopos romanæ Ecclesiæ addictissimos calumniando impedire conantur; alii siquidem sub ementita zeli specie clamabant, episcoporum conciliorumque magisterium, infallibilitate definita, ad nihilum deventum iri; alii dictitabant S. Pontificem omnimodam super temporales principes ambire potestatem, quapropter quæstiones inter S. Gregorium VII, Bonifacium VIII et eorum sæculi reges olim habitas, iterum emersuras; alii demum concilii Patrum mentem in hac causa sibi contrariam prænoscentes, episcopos servilitatis erga supremum Ecclesiæ caput ausi sunt accusare. Inimicorum Ecclesiæ conatibus non parum, saniori licet sensu, favebant episcopi doctrinæ gallicanæ addicti, qui, ut scholæ cui nomen dederant decori consulerent, opportunitatem definitionis acriter impugnarunt. Quibus quantisque modis id fecerint, nostrum non est recensere; sed quoad nos attinet, satis est dicere ipsos in campo discussionis suas vires metitos apprimere fuisse. Tria igitur bullæ capita appositione haud magna discussa sunt, facilique negotio fuit approbatum schema de parvo Catechismo (in quo nonnisi omnibus ad salutem necessaria continentur), in scholis tradendo; quod nullos præter Alemanniæ episcopos, qui

catechismum V. P. Canisii deserere abnuebant, expertum est adversarios. At ubi ad quartum, quod de infallibilitate agit, perventum est, centenarium prope numerum attingunt, qui contra definitionem verba facere postularunt. Utrinque vi magna decertatum est, oppugnantibus gallicanis, cæteris causam tuentibus, inter quos eminebant Hispani, qui ob studiosissimum in S. Pontificem animum, ob ditissimam sacræ scientiæ supellectilem, et arcissimam animorum concordiam atque firmitatem in doctrina de infallibilitate pontificia tuenda, *Papæ regalis custodia* dici meruerunt; ipsis namque debetur dogmatis hujus definitio. Cum enim reliqui Patres, ut quidam tantum circa hanc veritatem damnarentur errores, acquiescere viderentur, obstiterunt Hispani asserentes nihil sibi nisi completam perfectamque infallibilitatis arridere declarationem; in tanta siquidem errorum colluvie securim ad radicem, minime ad ramos esse ponendam; quo factum est, ut magnum, si ita loqui decet, triumphum, majorem Patrum numerum suas in partes adducendo, reportarint. Pari animi magnitudine atque constantia quæque concilii pars discussionem prosequatur, imparibus licet rationum momentis ad usque primam julii diem, qua R. Michael Payá Cochensis in Hispania episcopus, jure Chrysostomus concilii appellatus, doctissimam et eloquentissimam habuit orationem, ubi summi Pontificis infallibilitatem adeo patefecit, validissimisque argumentis ostendit, ut multi eorum qui adhuc adversus loqui volebant, manus victas, discendo a proposito, dederint. Atque ex hoc accidit ut 17 julii qua celebrata more solito est quarta publica sessio, constitutio prima de Ecclesia Christi potuerit definiri, qua obstructum est os loquentium adversus Dominum et adversus Christum ejus iniqua, conatibus eorum ad nihilum deductis, atque doctrina de institutione, perpetuitate seu successione ac natura et juribus sacri apostolici primatus, cunctis fidelibus credenda adeo enucleate ac dilucide ponitur et oppositi errores damnantur, ut majori adversus Ecclesiam in dies licet insurgant odio inimici, magistri mendaces, introducentes sectas perditionis (II Petr. II), quorum lingua ignis est, inquietuum malum, plena veneno

mortifero (Jac. III), et S. Pontificem visibile Ecclesiæ caput, ac fundamentum mordere ac lacerare velint, ipsa petra super quam Ecclesia ædificata a Christo Domino est, nullo pacto confringatur (juxta Redemptoris promissum), sed stabilis semper manebit; imo adversarios conterens, soliditatem suam innumeris ornata triumphis coronis splendidius ostendet.

Quia nimius calor æstivo tempore irruerat, atque ea de causa Italiæ cælum insalubre evaserat, facta episcopis facultas est ad suas dioceses revertendi, manendique ibi usque ad tertiam novembris diem; qua potestate plures usi sunt. Cæteri tamen quibus placuit manere in Urbe nullo modo a concilio proseguendo manum retrahebant. Bello autem inter Galliam et Germaniam felici huic Marte superveniente, Napoleo copias Romæ custodes subtraxit. Qua naeta occasione impium Pedemontii gubernium Status pontificios, qui a S. Pontificis obedientia nondum erant subducti, Romamque ipsam contra omne fas jusque hostili exercitu a S. Pontifice iniquissime eripuit. Qua de causa cum Romæ libertas Patribus necessaria deesset, Pius IX 20 octobris die Concilium suspendit, suspensumque declaravit donec optata pace frui detur catholicis.

Hi sunt Patres qui prima januarii concilio aderant: cardinales 49, patriarchæ 10, primates 4, archiepiscopi qui proprias dioceses habebant 105, archiepiscopi *in part. infidelium* 22, episcopi diocesim regentes 424, episcopi *in part. infidelium* 98, abbates *nullius diocesis* 6, abbates generales mithrati 18, superiores generales ordinum regularium 27, prælatus 1. Primæ vaticani concilii constitutioni dogmaticæ, seu de fide catholicæ subscripserunt Patres 667. Secundam constitutionem, quæ est prima de Ecclesia Christi, subsignarunt Patres 553. Eorum cardinales 42, patriarchæ 6, primates 6, archiepiscopi 80, episcopi 339, abbates et ordinum generales priores, sive ministri 40. Sessioni interesse noluerunt cardinales 4, patriarchæ 2, primates 2, archiepiscopi 18, episcopi 45, atque unus generalis abbas. Ex his qui sessioni aderant episcopi duo calculum nigrum miserunt.

Octoginta novem congregationes generales enumerantur, in

quibus Patres 450 orationem habuerunt; viginti ex eis erant Hispani, qui sermones 45 dixisse perhibetur.

Supremum diem clausurunt intra concilii celebrationem ab 8 decembris anni 1869 usque ad 8 septembris an. 1870 cardinales tres, archiepiscopi duo, episcopi viginti tres, generales ordinum duo.

CAPUT III.

SÆCULI DECIMI NONI PERVERSA DOCTRINA.

Adeo excrevit in hoc sæculo falsorum dogmatum copia et congeries, ut instar diluvii totum pene orbem operire ac submergere videatur. Non modo quamplurimi novi proculsi sunt errores, sed fere nullus ex veteribus est quod non exantiquatus evaserit. Cumque plurium auctores vel instauratores nomen posteritati haud reliquerint, operæ pretium me facturum existimo, si præcipuos priori loco percurram, nota auctorum nomina exhibendo, ac postea subjungam cæteros præ oculis habens Syllabum 80 propositionum a S. D. Pio papa nono, die 8 decembris an. 1864 editum, quo notabiliora nostri temporis hæresum errorumque monstra recensentur atque damnantur.

Dei igitur adjuvante gratia, initium ducimus a *pantheismo*, sive illorum errore qui asserunt: « Nullum supremum Numen » existere ab hac rerum universitate distinctum; idcirco Deum » esse rerum omnium naturam et complexionem, et res omnes » ipsissimum Deum esse; ideoque unam eandem rem esse » Deum cum mundo, spiritum cum materia, necessitatem cum » libertate, verum cum falso, bonum et malum, justum et » injustum; » quod significat græca vox *pantheismus*, a *pan* (παν) omnia, et *Theos* (θεός) Deus.

Hujus fundamenta jecit *Emmanuel Kant*, Borussiensis, natus anno 1724 Regiomonte (vulgo Königsberg) qui supremum diem obiit anno 1804. Hic namque *Davidis Hume* scepticismum oppugnare volens, vel, ut aliis placet, simulans, *idealismo transcendentali* ac cæteris erroribus, quibus Germania infecta est, amplissimam aperuit viam, dum in opere *Critica rationis puræ*

mortifero (Jac. III), et S. Pontificem visibile Ecclesiæ caput, ac fundamentum mordere ac lacerare velint, ipsa petra super quam Ecclesia ædificata a Christo Domino est, nullo pacto confringatur (juxta Redemptoris promissum), sed stabilis semper manebit; imo adversarios conterens, soliditatem suam innumeris ornata triumphis coronis splendidius ostendet.

Quia nimius calor æstivo tempore irruerat, atque ea de causa Italiæ cælum insalubre evaserat, facta episcopis facultas est ad suas dioceses revertendi, manendique ibi usque ad tertiam novembris diem; qua potestate plures usi sunt. Cæteri tamen quibus placuit manere in Urbe nullo modo a concilio proseguendo manum retrahebant. Bello autem inter Galliam et Germaniam felici huic Marte superveniente, Napoleo copias Romæ custodes subtraxit. Qua naeta occasione impium Pedemontii gubernium Status pontificios, qui a S. Pontificis obedientia nondum erant subducti, Romamque ipsam contra omne fas jusque hostili exercitu a S. Pontifice iniquissime eripuit. Qua de causa cum Romæ libertas Patribus necessaria deesset, Pius IX 20 octobris die Concilium suspendit, suspensumque declaravit donec optata pace frui detur catholicis.

Hi sunt Patres qui prima januarii concilio aderant: cardinales 49, patriarchæ 10, primates 4, archiepiscopi qui proprias dioceses habebant 105, archiepiscopi *in part. infidelium* 22, episcopi diocesim regentes 424, episcopi *in part. infidelium* 98, abbates *nullius diocesis* 6, abbates generales mithrati 18, superiores generales ordinum regularium 27, prælatus 1. Primæ vaticani concilii constitutioni dogmaticæ, seu de fide catholicæ subscripserunt Patres 667. Secundam constitutionem, quæ est prima de Ecclesia Christi, subsignarunt Patres 553. Eorum cardinales 42, patriarchæ 6, primates 6, archiepiscopi 80, episcopi 339, abbates et ordinum generales priores, sive ministri 40. Sessioni interesse noluerunt cardinales 4, patriarchæ 2, primates 2, archiepiscopi 18, episcopi 45, atque unus generalis abbas. Ex his qui sessioni aderant episcopi duo calculum nigrum miserunt.

Octoginta novem congregationes generales enumerantur, in

quibus Patres 450 orationem habuerunt; viginti ex eis erant Hispani, qui sermones 45 dixisse perhibetur.

Supremum diem clausurunt intra concilii celebrationem ab 8 decembris anni 1869 usque ad 8 septembris an. 1870 cardinales tres, archiepiscopi duo, episcopi viginti tres, generales ordinum duo.

CAPUT III.

SÆCULI DECIMI NONI PERVERSA DOCTRINA.

Adeo excrevit in hoc sæculo falsorum dogmatum copia et congeries, ut instar diluvii totum pene orbem operire ac submergere videatur. Non modo quamplurimi novi proculsi sunt errores, sed fere nullus ex veteribus est quod non exantiquatus evaserit. Cumque plurium auctores vel instauratores nomen posteritati haud reliquerint, operæ pretium me facturum existimo, si præcipuos priori loco percurram, nota auctorum nomina exhibendo, ac postea subjungam cæteros præ oculis habens Syllabum 80 propositionum a S. D. Pio papa nono, die 8 decembris an. 1864 editum, quo notabiliora nostri temporis hæresum errorumque monstra recensentur atque damnantur.

Dei igitur adjuvante gratia, initium ducimus a *pantheismo*, sive illorum errore qui asserunt: « Nullum supremum Numen » existere ab hac rerum universitate distinctum; idcirco Deum » esse rerum omnium naturam et complexionem, et res omnes » ipsissimum Deum esse; ideoque unam eandem rem esse » Deum cum mundo, spiritum cum materia, necessitatem cum » libertate, verum cum falso, bonum et malum, justum et » injustum; » quod significat græca vox *pantheismus*, a *pan* (παν) omnia, et *Theos* (θεός) Deus.

Hujus fundamenta jecit *Emmanuel Kant*, Borussiensis, natus anno 1724 Regiomonte (vulgo Königsberg) qui supremum diem obiit anno 1804. Hic namque *Davidis Hume* scepticismum oppugnare volens, vel, ut aliis placet, simulans, *idealismo transcendentali* ac cæteris erroribus, quibus Germania infecta est, amplissimam aperuit viam, dum in opere *Critica rationis puræ*

inscripto, atque in alio cui titulus *Astheticā transcendentalis*, quidquid experientia cognoscimus ad mera *phænomena* seu repræsentationes refert; hujusmodi autem rerum naturam et existentiam minime a nobis cognosci affirmat; prima principia naturaliter cognita *formas subjectivas*, seu mentis nostræ, esse contendit; omne id denique quod experientiam superat, sive ad Deum, sive ad religionem, sive tandem ad ordinem tum moralem tum intellectualem spectet, *nuomena*, id est, naturas seu realitates cognitu impossibiles denominavit; ipsamque animam esse substantiam ostendi non posse contendit. Quid igitur? Ex Kantii systemate non nisi *phænomena*, repræsentationes ac ideas absque objecto et absque realitate cognoscimus. En primum et genuinum pantheismi germanici seminarium.

Et re quidem vera, kantianæ doctrinæ conclusiones eduxit *Joannes Theophilus Fichte*, qui primam lucem aspexerat Lusaniæ in Germania an. 1762, et cum herolinensem Universitatem aliquot annos rexisset, vivis defuit 1814. Asserere siquidem non dubitavit nihil præter subjectum (*ego*) existere; et quidquid ab ipso *ego* distinctum apparet, puram putamque illusionem esse. Subjectum *ego* esse absolutum et infinitum, quod tamen seipsum *ponit*, id est, creat, cum de se cogitat, atque eundem esse agens et productum actionis; ejusmodi autem *ego* seu subjectum non substantia aliqua est juxta Fichte, sed mera quædam activitas. Quid hoc absurdius somnari potest? Et tamen pro scientia nobis venditare cupiunt hujusmodi nēnias hodierni pseudophilosophi. Fichtei vestigia pressit *Fredericus Gullielmus Schelling*, natus Wurtenvergiæ anno 1775, qui nullum ens, nisi unicam substantiam absolutam admittit, atque subjectum cognoscens cum objecto cognito unum idemque esse pronuntiat: naturam, intelligentiam, spiritum corpusque totidem entis absoluti manifestationes asserit esse. Humanitatem vocat evolutionem infiniti; historiam, seriem formarum absoluti; conscientiam denique nostram, conscientiæ infinitæ *phænomenon*. Eodem in luto impegit *Gothofridus G. Fredericus Hegel*, in lucem editus anno 1770, e vivis erectus anno 1831, hujus sæculi pantheistarum ridiculissimus. Is enim, ut inquit

sapientissimus Balmes, ne suam a *Fichte* vel *Schellingio* mutuasse doctrinam videretur, *unitatem absolutam*, quam sicut cæteri pantheistæ unice admittit, non per *ego*, aut identitatem subjecti et objecti expressit, sed per *ideam* quamdam, quæ sui evolutione in tempore ac spatio, naturam, spiritum, historiam, religionemque constituat. Quod *ens*, sive *idea* omnes essentias juxta *Hegel* continet, vel potius est; dumque in seipso spectatur, objectum fit logicæ; cum se in spatio manifestat, evadit mundus corporeus; dum vero in seipsum convertitur, id est, mentem reflectit, est ens absolutum; et tunc enascitur conscientia, *quæ est ipse spiritus, qui perfectibilis dicitur usque ad libertatem in arte, in historia, in religione, etc.* Atque dum ista effutit, jactat se omnia comprehendisse, et a nemine fuisse comprehensum.

Horum deliria tentavit *Carolus Fredericus Krause*, itidem Germanus, natus anno 1781, mortuus vero 1832, reducere ad methodum, et ad scientiæ gradum attollere, sed incassum; nihil siquidem revera præstitit, nec præstare poterat, nisi novum errorem eudere, seu veterem sub quadam novitatis forma recoquere. Affirmat enim hominem per *conscientiam scientificam* (sic eam appellat ad distinctionem conscientiæ ordinariæ, et superioris alterius, tres siquidem in homine vult esse conscientias) perlingere, evolvendo conscientiæ ordinariæ elementa, ad aliam sublimiorem conscientiam, ubi intuetur infinitum esse, quod necessario contineat omnes essentias omnesque existentias, extra quod nihil existere neque cogitari possit; atque res finitas, quas ad naturam, spiritum, humanitatem revocat, quibusque juxta Krause universum constat, esse Dei vitam; per ea etenim entis absoluti essentia se exerit vel creat (*realiza*) tempore infinito. Et ulterius, fatur existere duos mundos, alius spiritualis, corporalis alius, qui suo genere infiniti sint: ii duo natura et spiritus vocantur; quascumque res ad unum ex eis pertinere; spirituales nempe ad spiritum, corporales ad naturam; qui duo infiniti, licet distincti, identificantur cum *esse* alio summo et absoluto, quod unitatem, identitatem, naturam atque spiritum continet.

Perpaucos discipulos nactus est *Krause* in Germania, imo nullum si forte unum *Leonhardi* excepias; aliquos in Belgio, quorum præcipui *Tiberghien* et *Ahrens*, liberæ Universitatis bruxellensis professores; plures valde in Hispania, qui, duce *Juliano Sanz del Rio*, natus in oppido Torre Arevalo provinciæ Soriæ anno 1814, defunctus vero Matriti 1873, matritensem Universitatem, magnamque juventutis hispanæ partem pestiferis dogmatibus infecere. *Krause* doctrina societatum *masonicarum*, uti appellantur, ope, quibus ipse nomen dederat, propagata est.

Pantheismo se opposuit *Fredericus Henricus Jacobi*, monacensis Academiæ moderator, in lucem editus anno 1774, vivis ereptus 1819, qui tamen in crassissimos deflexit errores. Rationem namque de medio tollit, unicum veritatis criterium, quod nos tam de rebus sensibilibus sive internæ sive externæ experientiæ, quam de intellectualibus certi esse possimus, statuens in persuasione instinctiva, atque naturæ indita, quam fidem appellat, melius dici sensatio (sentimiento) deberet; asserens etiam rationem ad pantheismum ducere, sensationem præfatam per tutissimam veritatis semitam dirigere mentem. Hic error *sentimentalismus* vocari potest.

Sentimentalismi, pantheismi, gnosticismi, aliorumque errores complexus est atque auxit *Strauss* in impio opere cui titulus *Vita Christi*, et in nonnullis aliis, qui tamen suos oppugnatores suosque discipulos habent, quos nimium esset recolere, quosque apud philosophiæ historicos reperire licet.

Præcipuus tamen nostri temporis error, tum duratione, tum sequacium numero, est protestantismi ramusculus quidam, *liberalismus* appellatus¹, qui libertatem seu licentiam quidquid

¹ Non eos dicimus liberales, qui formam gubernii mixtam, vel uti vocari solet, gubernium repræsentativum, vel etiam democraticum amant, defendunt, atque cæteris anteponunt regiminis formis; sed eos tantum qui pravas doctrinas, vulgo liberalismum appellatas, sequuntur. Optime scimus nullum politicum regimen a religione respui, atque non semel accidere republicas obsequentiores religioni esse quam monarchiam et absolutum imperium. Quamplures etiam qui liberales vocantur, quid liberalismum sit, penitus ignorant. Indubium tamen est gubernium mixtum et democraticum a liberalismo præ cæteris adamari.

libuerit faciendi, pro politici regiminis basi vel fundamento adstruens, necdum religionem pessundat et societatem evertit, verum etiam nequissima detestabiliaque omnia facinora cohonestat. Asserunt enimvero *liberales* (hi enim sibi suisque adeptis liberales sunt, cæteris autem tyranni iniquissimi) hominem ex naturæ necessitate liberum omnino a quavis existere lege et auctoritate, sive divina, sive humana, nihilque ipsi præcipi vel juberi posse nisi quod quantumve sibi placuerit; quam libertatem jura vocant naturalia. Dicunt etiam voluntatem humanam, dum in societate versatur, a qua ineunda liberum cuique esse debet, per majorem multitudinis numerum, vel per eos qui societatem repræsentant expressam, esse omnium jurium fontem et originem, atque nullis circumscripta limitibus potestate pollere.

Qui hæc plane profitentur principia, neque consequentias respuunt, *radicales* seu *demagogici* audiunt; et nullum Deum, nullam profitentur religionem, sed ad pantheismum atque naturalismum deficiunt.

Sunt qui Deum cum Belial consociare conantur, et quamvis libertatem sicut et cæteri prædicant, non tamen adeo amplam, ut Deum ordinemque supernaturalem rejiciant, christiani appellari nolint, imo se tanquam unicos, vel saltem excellentiores christianos venditant, opera charitatis exercent, evangelicam doctrinam, præsertim benignitatem extollunt; si dicuntur catholici, obedientiam supremo Ecclesiæ capiti exhibent verbis humillimam, factis vero non ita; ecclesiasticas namque leges, Ecclesiamque ipsam civili potestati subjectas volunt; sacrorum ministrorum immunitatem pessundant; regimini Ecclesiæ se immiscent; *concordata* vel frangunt, vel non adimplent; bonis piis locupletari student, ideoque religiosas familias e cœnobiis expellunt, vel expulsas regredi prohibent, ut, *hærede mortuo, hæreditatem ejus tranquille possideant*; omnem juvenum institutionem sæcularibus tradunt; seminariorum Ecclesiæ directionem usurpant, vel auctoritatis civilis vigilantia subiciunt; ipsum quoque dogma, cujus zelatores videri ambiunt, nonnunquam frivolis interpretantes ca-

villis, vel definitum non esse prædicantes, quin ab Ecclesia separatos se velint, eludunt aut respuunt; falsarum religionum tolerantiam, conscientiæ libertatem (ita interioris peccati licentiam appellant) tanquam sacratissimum jus reverentur. Hi *liberales moderati* vocantur.

Est alia liberalium species, qui ad errores radicalium tendunt, paulatim vero ac veluti per quosdam gradus gressusve, eo quod omnia progredi debere sustineant, ideoque *liberales progressistæ* dicuntur. Sectæ tamen hæc in quamplures alias subdividuntur.

Liberalismi affines sunt: 1° *rationalismus purus*, prædicans humanam rationem tanquam omnis veri, tam speculativi quam practici, fontem et arbitrum, fidemque repugnare rationi; et *rationalismus moderatus*, asserens christianæ religionis dogmata objectum esse naturalis scientiæ, non secus ac philosophia, naturalesve disciplinæ. 2° *Naturalismus*, qui ordinem supernaturalem respuit, sola religione naturali, vel, ut alii volunt, *moralis universali*¹ contentus. 3° *Indifferentismus*, id est, error dicentium omnes religiones bonas esse, atque in quavis earum viam salutis reperiri et æternam consequi vitam. 4° *Latitudinarismus*, apud quem tam vera religio catholica, quam hæreticæ et schismaticæ sectæ sunt vera Christi Ecclesia, in quibus æque placere Deo possit. 5° *Socialismus politicus*, qui omne jus, omnem auctoritatem, rerumque proprietatem societati, seu statui, assignat, facta gubernio potestate conferendi ea cuicumque voluerit. Hanc perversam doctrinam plurima gubernia sectantur, atque in plurimis juris civilis libris, non paucis abhinc annis editis, frequenter videre est. 6° *Socialismus communis* denegans omnem auctoritatem et quodcumque proprietatis jus; atque singulos homines, tam in imperio, quam in honorum usu æquales esse debere contendens, et societatem extra suum cardinem versari donec id assequatur, ad quod obtinendum totis viribus esse certandum². 7° *Commu-*

¹ Quænam moralis hæc universalis sit, nemo, quem sciam, definire valuit.

² Inter hujus sæculi socialistas eminent Robertus Owen Angliæ civis.

nismus, docens omnia communia; rerum communitatem in natura fundari, ideoque nullum dominum, nullumque jus proprietatis in societate admittendum; proprietatem furtum dici et esse. Ita Proudhonius Gallus, præcipuus communistarum apostolus, anno 1848.

Sed cum res, dum in communi sunt, prosint nemini, eas distribui necesse est. Hinc quidam eas partiri putant juxta cujusque capacitatem, sive animi dotes; alii autem secundum corporis vires, quas dicunt productionis principium et fontem; alii demum, uti *Carolus Fourier* Gallus, volunt homines dividi in sodalitates, quas *phalanges* vocat, eisque tribuendum juxta locorum, temporum, necessitatum, etc., circumstantias. Hocce appellatur *phalansteriorum* systema.

Fuerunt nonnulli qui rationalismum oppugnantes, in contrarium inciderunt errorem, denegantes rationi totam qua pollet cognoscendæ veritatis facultatem, vel eam nimium deprimentes. Inter hos eminent *Felicitas Robertus Lamennais*, in Britannia minori natus anno 1780, et Lutetiæ Parisiorum 1854 viam *omnis carnis* ingressus, qui individuum hominis rationem cognoscere vel demonstrare posse veritatem aliquam inficias ivit, docens assensum veritati præstitum a sola propensione naturali, spontanea et invincibili, quæ per communem hominum consensum patefit, originem ducere; ideoque solum et unicum veritatis criterium in communi consensu hominum esse constituendum; quæ doctrina ad instantiam plurium Galliæ sacrorum antistitum a Gregorio XVI per encyclicam *Mirari vos* atque per aliam anno 1834 editam diris tradita fuit, atque anathematis pœna confossa. Suam fidei professionem et Ecclesiæ doctrinæ adhæSIONEM *Lamennais* summo Pontifici tradidit, sed quia nimis manca visa est et ambigua, vehementem hæresis suspicionem a se non depellit. Post huncce sequitur *Ludovicus Gabriel Ambrosius* (comes *de Bonald*) qui in lucem venit anno 1754, et supremum diem clausit 1840, cujus systema jure meritoque a vaticano concilio proscriptum, *exteriorismus* seu *traditionalismus* dicitur. In eo cum *Lamennais* convenit quod rationem fere ad nihilum redigat;

sed ultra progrediens, ostendere nisus est rationem, sive individualem, sive collectivam, seu collective sumptam, veritatibus quibuslibet cognoscendis imparem esse; atque sola revelatione divina rerum tam naturalium quam supernaturalium certitudinem adipisci. Catholicus tamen cum esset, minime denegavit divinam revelationem, tam per Scripturam quam per constantem Ecclesiæ traditionem, innotescere; atque revelationem seu *spiritum privatum* protestantium execratus est. Verum naturales veritates non nisi per parentum cæterorumque hominum traditionem, quæ tamen a revelatione ducat originem, voluit nobis compertas esse¹.

Quandam cum liberalismo propinquitatem habet *masonismus*, dictus etiam *franc-masonismus*, qui nihil aliud juxta etymologiam significat quam societatem operariorum. Sed hoc nomine cohonestari cupiunt quædam clandestinæ sodalitates, quæ sub iniquissimis juramentis, in religionis et societatis perniciem conspirant, ad quod obtinendum, secretum servare promittunt sub severissimis poenis; obedientiam cæcam, imo stupidam, suis præfectis spondent; per inauditas probationes fidelitatem suæ societati testatam volunt; ad supremos reipublicæ gradus, statusque directionem, coadunatis viribus, ascendere satagunt, ut in suprema potestate collocati, religionem opprimant, atque, si fieri potest, evertant, sublatis de medio legitimis regibus, qui eorum voluntati obsequentes non sint.

Horum enim originem quidam a Templariis repetunt, quidam a Judæis, vel a Maurorum in Hispania reliquiis, quos *Moriscos* nominamus; sed nullo gravi fundamento nituntur. Probabilius est sæculo proxime lapso in Gallia ortos fuisse, atque inde in Angliam, Germaniam, Italiam atque Hispaniam

¹ Traditionalismo ex parte adhæserunt *Ventura Raulica* theatinus, concionator egregius; *Augustus Nicolas*, advocatus burdigalensis in opere *Estudios filosóficos sobre el Cristianismo*, *D. Bautin*, argentorati philosophiæ professor, atque *A. Bonnety* Gallus, ephemeridis *Annales des études chrétiennes* scriptor, qui omnes propugnant hominem, nisi revelatione adjuvetur, neque cognoscere, neque demonstrare Dei existentiam, immortalitatem animæ, aliasque scitu difficiles veritates; sed hi catholici sunt, minimeque a fide recedere volunt.

circa annum 1715 permeasse. In nostra Hispania maximopere propagatæ sunt a Napoleonis copiis sub hujus sæculi initio, liberalibus pene omnibus inquit Eduardus Chao, illis nomen dantibus, adeo ut fere tot essent in Hispania anno 1812 *masoni* quot liberales. Hodie totam Europam replent, atque nationum habenas tenent. Quot et quantæ fuerint societates istæ, longum esset prosequi. Videri possunt *D. Vincentius Lafuente*, opere *Historia del masonismo en España*, presbyter *Gyr* Gallus, comes de *Ségur*, atque *D. Quevedo et Obeso* burgensis, in quodam opusculo adversus *masonismum* exarato.

Neque prætereundus *spiritismus*, melius *mesmerismus*, cujus tres phases vel epochæ numerantur. Repetenda est *spiritismi* origo a medico quodam cognomine *Mesmer* an. 1734 in Germania nato, qui fluidum quemdam magneticum, seu magnetico similem, curandis morbis aptissimum, invenisse somnians, medendi artem, nova inventionem, quibusdam scilicet attrectationibus circa ægotantis corpus adhibitis, quæ præfatum fluidum excitarent, exercere cœpit; affirmans suam curandi methodum effectum sortire felicem, statim ac, tum ex parte medici, cum ægoti, firma valetudinis procurandæ voluntas accederet, quin patiens aliud incommodum subire cogeretur quàm somnium vel soporem a naturali valde distinctum¹. Hinc prima epoca *mesmerismus*, *magnetismi animalis* nomen sortitus est.

In secunda phasi, qua *somnambulismus* appellatur, adeo progressi sunt fabulosi ejusmodi fluidi scrutatores, ut asserere non dubitarent hominem nova hac inventionem, non modo morbos depellere, verum etiam novos sensus acquirere, facultatem nempe clausis oculis videndi per ventrem vel occipitium, seu summum capitis; legendi quocumque idiomate inscripta eaque intelligendi; res locis valde dissitis eventas, necnon futuras clare agnoscendi; adstantium cogitationes et interiora corporum

¹ Huic etiam fluido vim tribuerunt mensas aliasve res mobiles in gyrum agitandi, dum plurium circumstantium manus, quasi concatenatæ, adeo ut pollex manus unius parvum alterius digitum tangeret, mensam circumdarent; e manibus ad usque mensas fluido circumeunte.

perlustrandi; circa omnia scibilia, etiamsi magnetizatus idiota sit, apte disserendi, aliaque iis similia. Hac igitur periodo magnetizatus (qui sive ægrotus, sive sanus sit, parum vel nihil refert), ultra præfatum somnium, tremulam patitur convulsionem membrorum, ac licet dormiat, magnetizantis jussis obedit, ambulat, it, redit; quacumque positione, vel erectus, vel capite in terram demisso, pedibus in cœlum elatis immobilis extat.

Tertia magnetismi phasis dicitur *spiritismus*, vel cum spiritibus communicatio. In hac igitur periodo, sublatis ac medio attractionibus, ad solum magnetizantis nutum, prævio tamen utriusque consensu, magnetizatus, quem *medium* vocant, in prædictum incidit somnium, atque jussus a magnetizante ut evocet spiritum, sive cujuscumque defuncti animam, statim audiuntur voces quasi spirituum invocationi obtemperantium, qui secreta quædam revelant, quæsitis respondent; necnon musicæ ac melodiosi concentus audiuntur per aera; mensæ cæteraque domus suppellectilia saltant, atque ordine ludunt. Hæc sunt præcipua mesmerismi portenta.

Cumque magnetizatus nihil recordetur post somnium eorum quæ facta sunt, nesciat se aliquid vidisse, dixisse aut egisse, nullaque nova cognitio ipsi accesserit; magnam aliunde ad peccata, præsertim ad venerem, experiatur inclinationem, sequitur plurima horum phænomena fictitia, stultorumque deceptionem esse, prout contigit Matrili anno 1875 in theatro vulgo *del Circo*, auctoribus duobus germanis fratribus, gallis, *Davenport* cognominatis, cætera vero præstigia diaboli ope patrata; antiquamque Ægyptiorum et Orientalium magiam iterum diebus hisce pullulasse, atque hodiernos spiritistas, magos et pythones vel pythonissas esse appellandos.

Erupit quoque in Statibus Americæ fœderalis anno 1830 e protestantium doctrinis genuinus surculus, nempe *mormonum* secta, duce *Joanne Smith*, qui revelationes, extases, visionesque simulans, commentitium cujusdam christiani omnibus, uno excepto Smith, ignoti, Mormon nomine, prope Philadelphiam sæculo IV interempti, librum invenisse non dubitavit

effutire, christianos præfato sæculo in America floruisse pro certo exploratoque venditans, quorum vivendi rationis, in *mormonio* codice expressæ, cum se fidelem jactaret imitatore, instaurare christianismum, seu novum Israelis populum condere voluit. Igitur plures uxores ducere adeptis suis permittens, magnam collegit turbam sequacium, qui post erectam, prope Novam Evoram (New-York) in monte *Cumarati*, quem Sion appellarunt, ecclesiam, cumque ipsis etiam protestantibus ob corruptissimos mores essent invidi, armis adversus eos insurgente populo, Statum illinoisensem adire compulsi sunt, ubi a protestantibus bello iterum petiti, ac 27 junii anni 1839 mormonum coryphæo *Smith* occiso, reliquis autem in fugam conjectis, montes quos Rubros dicunt, prope lacum *Salé* migravere: ibique in præsentiarum 27,000 eorum degunt. Sed alios quoque Status pervasit hocce contagium. Igitur mormones polygiam admittunt, materiæ æternitatem attribuunt, Deum faciunt hominem nobis similem, ad materialismum et socialismum sensim ac sine sensu declinant.

Recentissimus, cum hæc scribimus, error dici potest *darwinismus*, qui tamen is idem est antiquus *materialismus* qui a sadduceis, epicureis et aliis philosophis græcis temporibus priscis; ab *encyclopedistis* sæculo decimo octavo, et a Lamark Bory, Nandim initio hujus sæculi propugnatus; ab aliis sub *positivismi* nomine nostro tempore excultus, ac tandem a *Carolo Darwin* Anglo, nova methodo expositus, novam formam sortitus est. Juxta *Darwinium* viventes omnes ab *hyssopo quod egreditur ex pariete*, sive infima plantarum atque reptilium specie, usque ad hominem ratione pollentem, ab uno stipite, vel ad summum a duobus vel tribus, per graduales, lentas, sed constantes transformationes, quas vitæ manifestationes vocat, secundum majores vel minores, quas habent propagationis aptitudines et proprietates, geometricæ progressionis legibus adamussim applicatas, originem trahunt, cui annorum fere abs numero decies millia centena millia tribuit.

Inter hujus stirpis seu prototypi species atque familias, cum adeo excrescere deberent, ut nec locus eas capere, nec terra

alimoniam ministrare posset, pugna quædam naturalis pro conservatione propriæ existentiae generatur, et quæ plures atque potiores ad existendum proprietates habent, cæteras destruunt atque perimunt. Unde, ex *Darwinio*, plures extiterunt species quarum memoria oblitterata penitus est. Et ex nunc extantibus multæ ab aliis sunt opprimendæ, adeo ut, si plantæ majorem quam homines evolutionem acquirant, ipsos homines perimant necesse sit. Lucta hæc *bellum pro vita tuenda*, vel *selectio naturalis* a *Darwinio* vocatur. Ex cujus doctrina sequitur, tam homines, quam universam creationem, ejusdem esse naturæ, et evolutionum numero homines tantummodo cæteris viventibus antecellere: quod nihil aliud quam putidum materialismum, millies profligatum sonat, præsertim cum nihil de spiritualitate atque immortalitate animæ, nihil de Deo deque Providentiâ loquatur; imo plures darwinistæ asserere non erubescant catholicas veritates cum darwinismo ex adverso pugnare, atque ab eodem rejici.

Plures circa annum 1804 tam in Angliâ quam in Hollandiâ, et subinde in America, institutæ sunt sodalitates protestantium, quæ pecuniarum copia undique accita, sacram Bibliam in omnes linguas conversam, mutilam tamen et erroribus plenam, per universum orbem spargere curant gratis omnino, vel modicissimo pretio. Innumera ferme sanctæ Bibliæ exemplaria ubique locorum societatum ejusmodi sumptibus evulgata sunt.

Nonnulli e protestantium Angliæ cœtibus, Ecclesiæ catholicæ cultus majestate ac splendore capti, cæremonias, cantum et organa, quibus religionis decorantur solemnitates, admisere; confessionem auricularem, de consilio tamen, vota religiosa, sanctorum invocationem adeptis suis commendarunt, unde secta *ritualistarum* appellata sumpsit originem; quæ quasi gradus ad catholicam fidem amplectendam jure meritoque censenda est; major siquidem ac præstantior eorum pars, una cum *doctore Pusey*, ritualistarum coryphæo, catholicæ religioni nomen dedere, cæteris haud multum alienis ab hujusmodi exemplo sectando.

CAPUT IV.

CELEBRIORES SÆCULI XIX SCRIPTORES.

Cum religiosæ familiæ et regularium cœtus, ex quibus omni tempore numerosius christianæ religionis strenuum vindicium et athletarum agmen, prælia Domini calamo prælantium, oriri perspicuum est, præsentî sæculo partim bellis frequentibus, partim guberniis liberalibus dictis, status religiosi infensissimis hostibus, adeo imminuti inveniantur, ut eis aptari queat illud *Virgili*:

Apparent rari natantes in gurgite vasto;

Christus Dominus, qui suam Ecclesiam supra solidissimam petram fundatam, ab omni errorum macula liberam, et tot exagitatam adversitatibus, incolumem servare vult; sive ex sæculari clero, sive ex fidelibus ipsis, innumeros fere viros, si quo sæculo suscitavit, qui vineam Domini Sabaoth a vulpibus eam demoliri cupientibus defenderent, ac Petri navim fluctibus supernatantem semper immobilem, perpetuam inexpugnabilemque fore ostenderent; quin ex regulari statu defuerint, licet sæculis aliis rariores, qui majorum suorum vestigia sequentes, doctissimis scriptis christianam rempublicam illustrarint. Brevitati consulens, utriusque cleri, laicique status nonnullos tantum recensere vacat, a nostra Hispania ducens initium.

Perpetua laude extant digni *Jacobus Balmes*, presbyter, immatura morte defunctus an. 1848, pietate, ingenio et eruditione adeo commendatus, ut omnibus admirationi sit, ac ejus opera præsertim *El Protestantismo comparado con el Catolicismo* in omnes Europæ linguas inveniuntur conversa; *Joannes Donoso Cortés* philosophus, orator, magnique nominis scriptor publici juris, postquam meliorem in mentem conversus est; pretiosam mortem oppetiit an. 1852; doctissimus *Aurelianus Fernandez Guerra et Orbe*, qui omnem fere antiquitatem Hispaniæ, a primis usque temporibus, rimatus est, atque præclaris scriptis religionis mancipavit obsequio; et eximius adolescens

alimoniam ministrare posset, pugna quædam naturalis pro conservatione propriæ existentiae generatur, et quæ plures atque potiores ad existendum proprietates habent, cæteras destruunt atque perimunt. Unde, ex *Darwinio*, plures extiterunt species quarum memoria oblitterata penitus est. Et ex nunc extantibus multæ ab aliis sunt opprimendæ, adeo ut, si plantæ majorem quam homines evolutionem acquirant, ipsos homines perimant necesse sit. Lucta hæc *bellum pro vita tuenda*, vel *selectio naturalis* a *Darwinio* vocatur. Ex cujus doctrina sequitur, tam homines, quam universam creationem, ejusdem esse naturæ, et evolutionum numero homines tantummodo cæteris viventibus antecellere: quod nihil aliud quam putidum materialismum, millies profligatum sonat, præsertim cum nihil de spiritualitate atque immortalitate animæ, nihil de Deo deque Providentiâ loquatur; imo plures darwinistæ asserere non erubescant catholicas veritates cum darwinismo ex adverso pugnare, atque ab eodem rejici.

Plures circa annum 1804 tam in Angliâ quam in Hollandiâ, et subinde in America, institutæ sunt sodalitates protestantium, quæ pecuniarum copia undique accita, sacram Bibliam in omnes linguas conversam, mutilam tamen et erroribus plenam, per universum orbem spargere curant gratis omnino, vel modicissimo pretio. Innumera ferme sanctæ Bibliæ exemplaria ubique locorum societatum ejusmodi sumptibus evulgata sunt.

Nonnulli e protestantium Angliæ cœtibus, Ecclesiæ catholicæ cultus majestate ac splendore capti, cæremonias, cantum et organa, quibus religionis decorantur solemnitates, admisere; confessionem auricularem, de consilio tamen, vota religiosa, sanctorum invocationem adeptis suis commendarunt, unde secta *ritualistarum* appellata sumpsit originem; quæ quasi gradus ad catholicam fidem amplectendam jure meritoque censenda est; major siquidem ac præstantior eorum pars, una cum *doctore Pusey*, ritualistarum coryphæo, catholicæ religioni nomen dedere, cæteris haud multum alienis ab hujusmodi exemplo sectando.

CAPUT IV.

CELEBRIORES SÆCULI XIX SCRIPTORES.

Cum religiosæ familiæ et regularium cœtus, ex quibus omni tempore numerosius christianæ religionis strenuum vindicium et athletarum agmen, prælia Domini calamo prælantium, oriri perspicuum est, præsentî sæculo partim bellis frequentibus, partim guberniis liberalibus dictis, status religiosi infensissimis hostibus, adeo imminuti inveniantur, ut eis aptari queat illud *Virgili*:

Apparent rari natantes in gurgite vasto;

Christus Dominus, qui suam Ecclesiam supra solidissimam petram fundatam, ab omni errorum macula liberam, et tot exagitatam adversitatibus, incolumem servare vult; sive ex sæculari clero, sive ex fidelibus ipsis, innumeros fere viros, si quo sæculo suscitavit, qui vineam Domini Sabaoth a vulpibus eam demoliri cupientibus defenderent, ac Petri navim fluctibus supernatantem semper immobilem, perpetuam inexpugnabilemque fore ostenderent; quin ex regulari statu defuerint, licet sæculis aliis rariores, qui majorum suorum vestigia sequentes, doctissimis scriptis christianam rempublicam illustrarint. Brevitati consulens, utriusque cleri, laicique status nonnullos tantum recensere vacat, a nostra Hispania ducens initium.

Perpetua laude extant digni *Jacobus Balmes*, presbyter, immatura morte defunctus an. 1848, pietate, ingenio et eruditione adeo commendatus, ut omnibus admirationi sit, ac ejus opera præsertim *El Protestantismo comparado con el Catolicismo* in omnes Europæ linguas inveniuntur conversa; *Joannes Donoso Cortés* philosophus, orator, magnique nominis scriptor publici juris, postquam meliorem in mentem conversus est; pretiosam mortem oppetiit an. 1852; doctissimus *Aurelianus Fernandez Guerra et Orbe*, qui omnem fere antiquitatem Hispaniæ, a primis usque temporibus, rimatus est, atque præclaris scriptis religionis mancipavit obsequio; et eximius adolescens

Marcellinus Menendez Pelayo, Santanderiensis, et in Universitate matritensi professor, verum eruditionis miraculum.

Ordinis S. Dominici PP. *Narcissus Puig* et *Francis Xarrié*, catalaunici, quorum institutiones theologiæ variis in collegiis adhibentur pro textu; *Zephyrinus Gonzalez*, manillanæ Universitatis doctor, et meritissimus Cordubæ antistes, cujus amicitia fruor, qui in lucem edidit celebre opus: *Estudios filosóficos sobre la filosofía de santo Tomás: Philosophiam elementarem apprime elaboratam, Estudios religiosos; Filosofía elemental*, et magnam *Philosophiæ Historiam*; plura insuper meditatur quæ præclaro suo ingenio digna fore confidimus; *Franciscus Gainza*, episcopus *Novæ Cáceres* in Philippinis insulis, auctor tractatus de facultatibus episcoporum Indiarum, et grammaticæ latinæ in manillana Universitate pro textu adhibitæ, ibi eam professor scripserat; *Franciscus Alvarado* (alias) *El filósofo Rancio*, suis doctissimis saleque conditis epistolis valde notus; vivere desiit an. 1814; *Franciscus Rivas*, qui cursum ecclesiasticæ historiæ tribus voluminibus hisce nunc diebus edidit, et *Joannes Planas* fecundus concionum populi captui accommodatarum scriptor.

E Franciscanorum familia *P. Balthasar Yañez*, an. 1871 Vallisoleti defunctus, præter *Controversias críticas contra los racionalistas*, varios sermones itidem lingua patria exaravit; *Hyacinthus Martínez*, episcopus habanensis, morte correptus an. 1874, impressit opus de Beatissimæ Virginis Mariæ excellentiis, vindicationem civilitatis Ecclesiæ ætate media appellata, seu a sæc. X usque ad XVI, et diversos alios tractatus; piissimus *Raphael Velez*, archiepiscopus compostellanus, capuccinus, ab an. 1834 usque ad 1851, quo vivis defuit, Ecclesiam (ob cujus jurium tutamen, exilium a liberalibus perpessus fuit) et societatem egregie defendit in operibus: *Defensa del Altar y Trono*, et *Preservativo contra la irreligion*.

In augustiniano eremitico ordine doctissimi *Antolinus Merino* et *Josephus de la Canal*, primus an. 1830 defunctus, alter vero an. 1845, *Hispaniam sacram* a volumine XXXII usque ad XLVIII perduxerunt, et innumera alia scripserunt, ediderunt vel ab

extraneis verterunt in patriam linguam; *Josephus Muñoz Capilla*, Cordubensis, mortuus an. 1848, *Dupuis* confutator egregius, orator et naturæ investigator quantum ejus testantur opera; *Emmanuel Blanco*, Zamorensis, provincialis Philippinarum cui præstantissimum de re botanica opus, *Flora filipina*, inter primos cujusque sæculi scientiarum naturalium peritos, præbuit nobilem apprime locum; ad aliam vitam transivit an. 1845¹; *P. Joachimus Alvarez*, qui Lectiones philosophiæ, quas in collegio vallisoletano ordinis Er. S. P. Augustini provinciæ SS. Nominis Jesu insularum Philippinarum tradebat, in lucem emisit, aliis operibus sequendas, ni mors eum an. 1873 rapuisset cum nondum 40 ætatis annum explesset; *P. Lect. Franciscus Cuadrado* in nostro manillano cœnobio an. 1863 sac. theologiæ professor, cujus opus de virtutibus, donis ac beatitudinibus an. 1877 prelum subiit, ac cætera quæ fere perfecta habet, Deo favente, subeant futurum est; *P. Josephus Naves* qui statim ac linguam illocanam insularum Philippinarum didicit, optimam ejusdem grammaticam conscripsit typisque edidit an. 1875, quo vivere desiit, cum 25 tantum egisset ætatis annum; et *P. Thomas Camara* natus an. 1847 die 18 septembris oppido *Torrecilla de Cameros*, diœcesis calagurritanæ, mihi olim discipulus, nunc autem dilectissimus comprofessor; pro magno siquidem quo pollet ingenii acumine, multiplici eruditione et singulari eloquentia scripsit, typisque commisit hoc ipso an. 1879 eximiam impugnationem pestilentis libri *J. Gullielmi Draper*, cui titulus, *Historia del conflicto entre la religion y la ciencia*, summis laudibus merito ab omnibus celebratam, qua adversarium vicit, protrivit ad nihilumque redegit; et Vitam Beati *Alphonsi ab Orozco*, ord. S. Augustini apprime elaboratam ad finem prope perducit, quæ sapientium expetita votis, publicæ quantotius luci patebit.

¹ Duplex *Floræ Philippinæ* amplissima editio Manillæ nunc prodit lingua latina et hispana, sumptibus PP. Augustinianorum, editionem curantibus PP. *Fr. Cælestino Fernandez* valde mihi amicitiae necessitudine juncto, qui opus in latinum vertit, et *Fr. Andrea Naves*, qui illud novis accessionibus locupletavit.

Brevitatis causa missos facimus *Emmanuellem Buzeta* et *Philippum Bravo*, præceptorem meum, Dictionarii geographici Philippinarum elaboratores; *Petrum Martinez de Zuñiga*, defunctum an. 1818, accuratissimum earumdem insularum historicum atque geographum; *Joannem Felix de la Encarnacion*, discaleceatorum S. P. Augustini Philippinarum his provinciales, qui typis mandavit dictionarium, grammaticam et alia idiomatis Zebuani opera; *Antonium Llanos*, Legionensem, *Floræ* Philippinarum continuatorem, qui cum superiore adhuc versatur inter mortales; *Laurentium Marin*, Navarrum, qui publici juris fecit institutiones Theologiæ Pastoralis, nonnullis in seminariis pro textu adhibitas; *Emmanuellem Jimenez*, nostri vallisoletani collegii olim rectorem, an. 1869 defunctum, auctorem Vitæ nostratum japonensium martyrum; *Franciscum Belza*, Navarrum, *Moralis P. Faustini Cliquet* illustratorem; *Marcellinum Diez Anton*, priorem cœnobii burgensis, cujus extant valde pia typis pluries commissa opera; *P. Mag. Frias*, Toletanum, qui mss. reliquit quædam historica; *P. Gandara*, Gallaicum, Galleciæ historiographum; et *P. Augustinum Moreno* auctorem operis *Concordia evangélica* et plurimum concionum quas Cordubæ, ubi nunc degit, in lucem emisit.

Inter eos qui fulgent episcopalibus insulis commendatissimi habentur *Antonius Mª Claret*, archiepiscopus trajanopolitanus, piorum librorum indefessus compositor, cujus opera instituta fuere *Libraria religiosa* Barchinonensis et *Academia* vulgo *de S. Miguel*; obiit an. 1870; *Arboli*, Gaditanus profundus philosophus; *Antolinus Monescillo* gienensis antistes, nunc archiepiscopus valentinus, qui præter innumeras fere sive conciones, sive pastorales epistolas, scripsit *Manual del seminarista*, et alia; *Dominicus Costa et Borrás*, mortuus an. 1863 archiepiscopus tarraconensis, libertatis Ecclesiæ defensor egregius; quibus adjungendi sunt *Judas Romo*, hispalensis antistes, auctor operis *Independencia de la Iglesia de España*, et *Felix Torres Amat*, præsul asturicensis, Bibliæ sacræ in linguam hispanam traductor, eum siquidem ab erroribus in quos in-

ciderat resipuisse nonnulli affirmant. Historiam P. Marianæ tabulis chronologicis exornavit et auxit *Sabau y Blanco* episcopus oxomensis; ac Sermones pro toto anno typis commisit *D. Ildephonsus Infante* tenerifensis antistes, ordinis S. Benedicti.

Commemorare debemus e Societate Jesu Patrem *Josephum Mach*, operum *Tesoro del sacerdote* et *Maná del cristiano* auctorem, alia bene multa, Dei auxilio, meditantem, *Josephum Fernandez Cuevas*, cujus est opus *Institutiones philosophiæ*, et *Fidelem Fita* linguarum tam orientalium quam occidentalium, necnon antiquitatis notitia conspicuum.

Satis noti sunt *Maginus Ferrer*, Mercenarius, adversus liberales fervidus dimicator; *Joannes Troncoso*, trinitarius discaleceatus, plurimorum concionum voluminum auctor elegans; *Joannes Gonzalez*, carmelitanus, Ecclesiæ vallisoletanæ cantor, sermonum pro toto anno scriptor politus, sicut et *Felix Lazaro Garcia*, Segoviensis, presbyter sæcularis, qui una cum *D. Atilano Melguizo* ordinis S. Bernardi, 20 sermonum volumina evulgarunt; denique *Dominicus Diez*, parochus diœcesis calagurritanæ, moralista haud innobilis; *Jacobus Almera* geologus eruditus, et *Raymundus Alsina*, qui cursum theologiæ moralis edidit Cœlsonæ, ubi nunc seminarii episcopalis professorem agit.

Plurima historica, philosophica sive polemica elaborarunt *D. Vincentius La Fuente*, Universitatis matritensis professor, *Joannes Emmanuel Orti y Lara*, in eadem civitate philosophiæ traditor, et *Michael Sanchez*, presbyter, qui omnes Matriti degunt et calamum impense stringere pergunt.

Memorari haud parva cum laude debent *Jac. Josephus Mazo*, vallisoletanæ Ecclesiæ canonicus magistralis, ob acceptissimum catechismum, et accuratam historiam religionis, seu potius biblicam, et *Franciscus Caminero Muñoz*, presbyter, Palentinus, qui valde utile scripsit Manuale isagogicum in sacram Scripturam.

Ad alias nationes gressum facientes, occurrunt nobis qui Ecclesiæ atque romani Pontificis jura et auctoritatem defendere, pro re nata habuerunt; comes *de Maistre*, Gallus, apud russi-

cum gubernium, regis Pedemontii legatus, opere hispanice *Veladas de S. Petersburgo*, maxime vero volumine *Del Papa y de la Iglesia galiana* commendatus; *Joseph Ignatius Moreno*, canonicus limanus in Peruvia republica; *Maurus Cappellari*, postea Gregorius XVI, in *Il trionfo della santa Sede e della Chiesa*; *Vict. Deschamps*, nunc temporis meclinensis episcopus et Belgarum primas, præsertim in libro adversus Dupanloup aurelianensem antistitem exarato; *Prosper Gerarguer*, benedictinus gallus, congregationis S. Mauri, monasterii de *Solmes* doctissimus abbas, an. 1874 morte correptus, quò opus episcopi Suræ *Maret* contra summi Pontificis infallibilitatem, tribus voluminibus an. 1870 confutavit; *Augustinus Ciasca* ordinis S. P. Augustini, linguarum orientalium peritia nulli secundus, qui scripsit *Examen criticum apologeticum concilii vaticani*, quique hodie SS. Pontificum Pii IX et Leonis XIII mandato, correctissimam SS. Librorum textus cophtici parat editionem. Commemorari etiam debet *Jacobus Doyle*, Hibernus kildarensis episcopus, ex nostro augustiniانو ordine assumptus, cujus est *Defensio religionis catholicæ* contra anglicanum dublinensem episcopum, ne commemorem famosum *Specimen de juribus catholicorum*; *Principia religiosa et civilia catholicorum Hiberniæ vindicata*; *Analysim fidei divinæ*; *Apologiam miraculorum* et quamplurima alia; obiit an. 1834. Summi Pontificis cum spirituali tum temporali potestati vindicandæ insudavit *P. Petrus Gual*, franciscanus, Catalaunicus, sui ordinis in Peruvia commissarius apostolicus et in vaticano concilio archiepiscopi Limani procurator.

In theologia illustranda strenue versati sunt *Joannes Perrone* Siculus, Soc. Jesu, collegii romani ejusdem Societatis studiorum præfectus, conciliique vaticani consultor, cujus prælectiones plusquam vicies prælium subiere; auctor est operis De matrimonio christiano, Synopsis historiæ theologiæ, Tractatus de virtute religionis, De virtutibus theologicis et aliorum¹; *Michael*

¹ Dolendum sane cl. *Perrone* commendasse, veluti fidum S. P. Augustini interpretem, Carolum Tricasinum, cujus præcipuum circa mentem Augustini opus, *Commentaria in libros S. Augustini de Gratia et contra*

Angelus Marcelli, Sabinus, ordinis eremitarum S. P. Augustini, sacrae Scripturae in romana Universitate clarus professor, vita functus an. 1804, ejus Institutiones theologiæ eleganti stylo conscriptæ ab an. 1844 usque ad 1847 editæ sunt; *Carolus Thil*, Polonus, ejusdem familiæ alumnus, mortuus an. 1829, reliquit accuratam *Exercitationem de fontibus theologiæ*; *Bouvier*, Gallus, episcopus cenomanensis, et *Liebermam* vicarius generalis diœcesis argenteratensis, etiam ipse Gallus, suis Institutionibus apprime clari; paucis abhinc annis ex hac vita migrarunt; *Franciscus Patricius Kenrik*, episcopi S. Ludovici de *Missouri* Statuum Americae fœderatorum germanus frater, tam de theologia dogmatica quam de morali scriptor accuratus; cardinalis *Franzelin*, jesuita, romanus professor, qui prelo tradidit opus theologicum; *Albertus Knoll a Vulsano*, capuccinus tyrolensis, magno opere cui titulus *Institutiones dogmatico-polemicae*, aliisque celebratus; et *Carolus Pasaglia* qui antequam Soc. Jesu tunicam exuisset *Commentarium de prærogativis S. Petri*, necnon diversos tractatus de Deo, deque divina voluntate conscripsit.

Nulla tamen est natio quæ tot theologos præsentis sæculo quam Germania numerare queat, etsi fere omnes lingua scripserint patria. Præter auctores Dictionarii encyclopedici theologiæ catholicæ¹, exhibet nobis *Henricum Klee* memoria dignum ob dogmata catholica tribus vol. Moguntia an. 1835 edita, *Historiam eorundem dogmatum*, et tractatus de confessione auriculari, atque de matrimonio; *Marianum Dobmair*,

pelagianos, in indicem librorum prohibitorum relatam est, decr. 21 aprilis an. 1693, in quo Tricasinus, ex sodali suo *Alberti a Vulsano*, totus erat, ut SS. Thomæ Aquin. et Augustini discipulos ex hujus principiis revinceret. Ac licet *Perrone* ad alia, minime vero ad præfatum opus, lectorem consulto remittat, Tricasini auctoritas cæteris hanc circa quæstionem operibus nutet ac flocci pendatur, ex hujusmodi decreto, necesse est.

¹ Inter hujus dictionarii auctores specialem merentur mentionem *Joannes Alzog* Friburgensis, de quo postea; *Allioli* Ausburgensis; *Bus* Friburgensis; *Hanoberg* Monacensis; *Heseler* Tubigensis ab an. 1870 Rotomburgensis episcopus, in ipso vaticano concilio cujus erat consultor, a Pio IX electus; *Theiner*, *Staudenmaier* supra commemoratus, *Huerter*, *Movers* *Weit* atque *Vetzer*.

ord. S. Benedicti, scriptorem operis *Systema theologiæ catholicæ*; *Franciscum Staudenmaier*, qui edidit *Theologiam christianam* an. 1844; *Engelbertum Klupfel*, professorem vindobonensem, augustinianum, vita functum an. 1812, Institutionibus theologicis atque quampluribus aliis elucubrationibus clarissimum; ne nimium morer in mentem revocans *Celsum Bernardum Galura*, *Joannem Michaellem Sailier*, ratisponensem episcopum; *Patrizium Zimmer*; *Pingeler*; *Ignatium Tanner*; *Josephum Onymus*; *Danielem Tobenz*; *Lienhardt*, ord. S. Benedicti; *Al. Waibl* franciscanæ familiæ; *Hagel*; *Franciscum Bitter*; *Ignatium Kulin*; *Baader* (vir erat laicus); *Franciscum A. Scharpf.*; *Antonium Günther*, ejus propositiones aliquæ a Pio IX damnatæ sunt; comitem *Leopoldum Stolberg*; *Hilgers*, *Buchmann*; atque toto orbe celeberrimum *Joannem Adam Moehler*, qui in præclaro opere *Symbolica* protestantium errores contrivit, quantum a veritate, commenta novatorum abhorreant, luce meridiana clarius patefaciens; quique mortalem vestem exiit an. 1838.

Scientia morum cultores habuit minime contemnendos, nam *Petrus Scavini* novariensis canonicus, S. Ligorii vestigia premens, composuit opus cui titulus *Theologia moralis*, a Pio IX brevi ad auctorem die 7 aprilis an. 1847 e Roma missum, satis commendatum, quo solide ac erudite quæstiones morales pertractat; *Deodatus Neiraquet* ejusdem S. Ligorii doctrinam in compendium redegit, qua de causa Pius IX auctori titulum missionarii apostolici, gratulans de labore ad felicem exitum ducto, impertivit. Idem præstiterunt presbyter *Andreas Galani*, licet breviori quam par esset stylo, et *Joannes Petrus Gury* Soc. Jesu, Annici moralis professor, vivis paucis abhinc annis ereptus; ejus opus sæpe recusum, prodiit in lucem Barchinone an. 1869 notis *A. Ballerini*, Collegii romani ejusdem Societatis alumni; et 1873 jussu S. Cong. de Propaganda Fide brevibus sed opportunis annotationibus auctum, et præclaris bullæ *Apostolicæ Sedis* commentariis locupletatum opera et studio *P. Nicolai Cretoni*, ordinis eremitarum S. Augustini, Romæ typis editum est, et hac exhausta editione an. 1875 item prelum

subiit. Non parum *D. Grassi* atque *Goussset*, rhemensis episcopus, *Moralem theologiam* provexere.

Accuratam sacræ Scripturæ introductionem concinnavit *Thomas Moralia*, Augustinianus, in *Romana Sapientia* usque ad an. 1830, quo debitum naturæ persolvit, S. Scripturæ professor; ubi etiam an. 1870 adhibebatur pro textu. Commendantur et opera biblica *Hug* et *Jalin*, in quibus tamen aliqui nævi inveniuntur; nec minoris nominis laudem sibi ex Perrone (*Historiæ Theologiæ synopsi*) peperere *Joannes Neop. Alber*, hermeneuticis institutionibus; *Weit*, Scriptura sacra contra incredulos vindicata; *Joannes Michael Lœhnis*, Lineamentis Hermeneuticæ; *Brunati* dissertatione biblica; *Vincentii et Patrizi* (hic Soc. Jesu), primus, ob defensionem sessionis quartæ concilii tridentini, secundus tractatu de sacrarum Scripturarum interpretatione. Magno pretio quoque apud omnes habetur Introductio historico-critica in utriusque Testamenti libros, lingua gallica, exarata a *Glairé*; necnon Hermeneuticæ biblicæ generalis principia rationalia, christiana et catholica a *Rinolder* exposita.

Quid de *Francisco Maria Moigno* et *Antonio Jorio*, de Anxano? Primus, Gallus, canonicus S. Dionysii, communi luci an. 1804 donatus, omnes ferme naturales scientias innumeris lucubrationibus fovit ferventissime, illustravit, provexit; et amicabile earum cum religione consortium apertissime ostendit ac patefecit nuperrimo præsertim auro cedroque dignissimo opere, *Fidei splendores* sive *Coruscationes*. Alter vero, Italus, ordini S. P. Augustini adlectus, cœlites impense persecutus est laudibus; vitas SS. P. Augustini, et Richardi primi Andriæ sacrorum antistitis, SS. Nicolai, Thomæ a Villanova et Venerabilis Josephi Bartholomæi Menochio, Augustiniani, scripsit; atque adversus protestantes stringens calamum, eos lepide feliciterque insectatur in pulcherrimo opere quod denominavit ironice, *Le Bellezze del Protestantismo*, cujus meritum prædicant et summopere extollunt repetitæ quotidie editiones. Aliaque meditantur.

Jus canonicum impense colunt *D. Bouix*, Gallus, a Pio IX

gratulatus de studio et ingenio in sacris canonibus interpretandis impenso; *D. Philips* monachiensis professor, conciliique vaticani consultor, addictissimus romanæ Ecclesiæ doctrinæ, ob id, obque optimam in scribendo methodum, summopere acceptus; *Maurus Schenkel*, necnon *Ferdinandus Walter*, qui duo, utrum plus laudis mereantur, ob bona quæ tradiderunt, quam ignominia propter absurda, haud facile definire possit; *Joan. cardinalis Saglia*, auximanus episcopus, edidit institutiones juris publici et privati breves quidem, sed idearum nexu sermonisque claritate omni pretio æstimabiles. Primus tamen, qui in hoc sæculo jus canonicum illustravit, est proculdubio *Joannes Devoti*, anagniensis episcopus, qui, præter canonicas institutiones in quatuor libros divisas, aliud magnæ molis opus adversus *Van-Espem* inceperat, sub hoc titulo: *Jus ecclesiasticum univèrsum publicum et privatum*; morte tamen præventus, semiplenum reliquit. Magna hinc scientiæ utilitas adjicienda venit ex juris Græcorum historia quam Romæ scribit *Joannes Baptista Pitra*, S. R. C. cardinalis, monasterii de Solesmes congregationis S. Mauri olim meritissimus abbas, opere de originibus romanæ Ecclesiæ, famam haud mediocrem nactus.

Si ad historiam vertimus oculos, videre licebit in Belgio *Franciscum Rohrbacher*, presbyterum; in Gallia *Blanc*, *Jager* atque *Receveur*, qui omnes Ecclesiæ Historiam ex integro contexerunt, *Rohrbacher* autem ampliori quam cæteri forma; et *Henrion* Historia missionum, sicut et *Bérault-Bercastel* historiæ continuatione præclarum. In Germania, Ecclesiæ facta, progressus et vicissitudines exposuerunt *Doëllinger* monachiensis Universitatis rector, qui ad schisma defecit; comes *Franciscus Leop. Stolber*, de quo supra, auctor historiæ religionis Jesu; *Joannes Alzog*, cujus opus prodit hispanica lingua Barchinone an. 1855, annotationibus, in his quæ ad Hispaniam pertinent, *D. Vincentii de la Fuente*, quas in Ecclesiæ Hispaniæ historiam postea convertit; demum *Thomas Katekamp*, opere nondum ad finem perducto. In Italia soliditate doctrinæ commendantur Prælectiones in præcipua ecclesiasticæ historiæ capita pres-

byteri *Palma*, an. 1849 in vaticano palatio sclopeti globulo, ab insurrectis immisso, interfecti; necnon Chronistoria nostratis *Benjamini La Arena*, Neapolitani, defuncti an. 1877, ob multiples rerum ab origine Ecclesiæ usque nunc in ea ordine digestas notitias. Historiæ adjumento inserviunt ac veluti ipsius appendices vel complementa æstimari debent vita S. Dominici a *Henrico Dominico Lacordaire*, FF. Prædicatorum in Gallia restauratore conscripta, an. 1862 ad æternam vitam sublato; Vitæ seu Biographiæ virorum illustrium ordinis S. Augustini, et Eremus sacra, sive Vitæ episcoporum ejusdem ordinis a sæculo XIII usque in præsens, auctore claro viro *P. Josepho Lanteri* Liguriodanensi, assistente generali ejusdem ord. et sacrae cong. Indicis consultore, qui adhuc vitales auras aspirat; Pontificum romanorum ab *Artaud de Montor* equite gallo editæ; Pontificum patria Germanicorum, curante *Hoëller*; Vita S. Nicolai de Tolentino a Patre *Philippo Georgi*, Augustiniano, tribus vol. an. 1858 conscripta; S. P. Augustini, auctore *Poujoulat*; S. Elisabeth a comite *de Montalembert*, an. 1869 defuncto, edita; S. M. Monicæ a presbytero *Bougaud*, Aurelianensi generali vicario; Historia gallicæ Revolutionis, quam magno labore et eruditione presbyter *Gaume* confecit, et Societatis Jesu, quæ *Crétineau Joly* compositorum agnoscit, quorum nomina nefas est omittere. Quinque posteriores genuit fecunda scriptorum parens Galliarum natio. Huc recidit opus Bollandistarum a Jesuitis belgicis an. 1845 prosequi ceptum, cujus duo volum. ad octobris mensem pertinentia publici luci patuerunt.

Naturales scientias, prout ad ecclesiastica munia ordinantur, pertractant nobiles Galliæ scriptores *Debreyne*, ex medico religiosus trapensis, et *Descuret* sæcularis, physiologiam præsertim hygienem atque medicinam. Sagax fuit in geologia exponenda *Marcellus de Serres* montispesulanus professor. Poeseos numen summo gradu obtinere vice-comes *de Chateaubriant*, qui, licet soluta oratione, religionis excellentiam et pulchritudinem concinne cecinit; *Philippus Balzofiore*, Augustinianus, de insula Aenaria, orator, poeta et jurisconsultus,

qui supremum diem obiit Stabiis prope Neapolim an. 1877, ætatis suæ 46, cujus opera, quæ duodecim voluminibus constant, præsertim elegantissimum varioque metro exaratum *La Madonna* pluries prelum subiere¹; *Vincentius Belloni*, ord. S. Augustini, auctor heroici poematis *San Paolo a Malta*, quod plurimum judicio classicum appellari meretur, præmatura morte correptus an. 1877 cum nondum 39 ætatis suæ attingisset annum; et *Maria Felix Pilla*, Bononiæ nunc sanctimonialis augustiniana, scripsit enim et typis edidit an. 1877 perelegans poema *Il Solitario di Manresa*.

Ob sacras conciones inter summos cujusque ætatis Verbi Dei præcones cooptari debent, in Italia *P. Ventura Raulica*, Theatinorum olim generalis, vir omni scientiarum genere valde eruditus, decessit tamen extra suum ordinem; et *Guillelmus Bartholomæi*, Lucensis, ord. S. P. Augustini, Romæ S. Scripturæ interpres et examinatus episcoporum; in Gallia *Fraissinous*, hermopolitanus (in partibus infidelium) episcopus; *P. Ravignan*, Jesuita circa hujus sæculi medietatem defunctus; *Henricus Lacordaire*, cujus meminimus; *P. Félix*, Soc. Jesu, Parisiis nunc temporis concionator egregius; nec extra horum consortium sedem suam habere decet *Felix Dupanloup*, aurelianensis episcopus, et vaticani concilii parens an. 1878 defunctus. Qui omnes suas conciones typis mandarunt.

¹ Subjicimus epitaphium pro ejus tumulo scriptum a clar. *Vincentio Anivitti*:

Philippus. Magist. Balzofiore
Ex. Ord. Augustinianen. Ortus. Insulæ. Pithecusæ.
Heic. compositus est
Qui. Christianæ. Eloquentiæ. Ac. Poeseos
Ingenio. Et. Stylo
Famam. A. Primis. Ausis. Consequutus. Ingentem
Perg. Editos. Multigenos. Libros
Perennem. Promeritus
Stabiis. Recuperandæ. Valetudini. Studens
Intempesta. morte. Perculsus. Occubuit
Idib. Aug. A. Ab. I. Dominica. MDCCCLXXVII
Heu! Ætatis. Suæ. XLVI.

Sistito. Lector. Adhuc. Tumulo.
Declamat. Ab. Ipso.
Virginis. Excelsæ. Gaudia. Dona. Decus.

Præclaros philosophos nostro quoque tempore protulit quod Rheno flumine, Mediterraneo, mare Nortico atque Pyrenæis montibus clauditur regnum; ut omittamus *Felicitatem Lamennais* qui a vera doctrina descendit turpissime, occurrent nobis *Maret*, episcopus Suræ (in partibus infidelium), *Rothenflue*, comes *de Bonald* et *Augustus Nicolas*, advocatus burdigalensis. Philosophia nuperrimis hisce temporibus opera et studio imprimis *Cajetani Sanseverino*, canonici neapolitani, *Josephi Prisco*, ejus collaboratoris atque discipuli, *Salvatoris Tongiorgi* et *Matthæi Liberatore* Jesuitarum Italiæ, pantheismi rationalismique scopulos vitare cupiens, ad doctrinam SS. Ecclesiæ PP. et scholasticorum declinat. Similem motum accepit in Hispania a *Jacobo Balmes*, ab *Emmanuele Orti y Lara* et *Zephyrino Gonzalez*, de quibus egimus. Circa statum civilem errores luculenter dispellit in opere *Exámen crítico sobre el Gobierno representativo*, *P. Taparelli*, Romanus, Societatis Jesu alumnus.

Coronidis instar laudandos suscepimus doctissimos ad miraculum, purpuratos Patres, *Josephum Mezzofanti*, *Nicolaum Wisemam* et *Angehum M^m Mai*. Primus initium vitæ sumpsit Bononiæ an. 1774, Romam profectus, Pio VII, Leoni XII atque Gregorio XVI gratissimus fuit, linguarum peritia excelluit, ut (res sine exemplo cunctis retro sæculis) octo et quinquaginta perfecte calluerit, nec solum legere, verum etiam scribere posset. Adscriptus SS. Congregationibus, Ecclesiæ mirifice profuit ad usque annum 1843, quo Romæ ad meliorem vitam transivit. *Wisemam* Hispali in Hispania natus, ex Britannia tamen oriundus, studiorum curriculum Angliæ ac Romæ confecit, ubi Hibernorum collegii præfectus renuntiatus est. Religionis bono se totum devovens, innumera sunt quæ egit vel scripsit. Ecclesiæ doctrinam concionibus explanavit; nexum religionem inter et scientiam doctissimis dissertationibus ostendit; catholicum de Eucharistia dogma egregie tutatus est, ac denique ne infinitus fiam, conatibus hæreticorum ubique, præsertim in Anglia, obviam ivit. A Pio IX cardinalis, episcopus vestmonasteriensis et Anglorum primas creatur: quod munus

summa cum laude adimplevit. Vivis valedixit magno catholicorum mœrore an. 1865¹. *Angelus Mai*, Mediolanensis, mss. et antiquitatibus indagandis adeo felici incumbit successu, ut ab an. 1825 quo Ciceronis *De republica* librum edidit magna ex parte restitutum, doctissimos eruditionis tum ecclesiasticæ tum profanæ thesauros, sive in *Scriptorum veterum collectione* sive in *Spicilegio romano*, vel denique in altera *Auctorum classicorum Collectione*, nobis patefecerit. Merito igitur dictum putamus Maurinorum eruditionem, Jesuitarum sapientiam, cæterarumque ordinum doctrinam laboresque in uno Mai reperiri. Mortalem vestem deposuit an. 1854.

CAPUT V.

SÆCULI XIX IMPERATORES ET SANCTI.

Quamvis, imperio Romanorum suppresso, caput *De imperatoribus* ab hoc excludendum esset *Breviario*, ne tamen a clarissimi Berti methodo latum quidem unguem discedere videremur, illud subjungere placuit, Austriæ recensendo monarchas, e quibus imperatores romani multis abhinc sæculis plerumque prodire.

¹ En epithaphium quod suo tumulo inscribi mandavit, anno emortuali a cardinali *Henrico Manning*, ejus in episcopatu successore apposito :

Nicolaus S. R. E. Card. Wiseman
 Primus. Archiep. Westmonaster
 Ne e memoria Deum precantium
 Merito excideret
 Hunc lapidem vivus sibi posuit
 Qui cum ab ineunte Adolescentia
 Apud animum suum statuisset
 In fide catholica illustranda
 Juribusque Ecclesiæ et SS. tuendis
 Vitam insumere ab hoc proposito
 Usque ad extremum spiritum
 Sciens nunquam declinavit
 Quam
 Ad pedes indulgentissimi Domini rogaturus
 Diem suum obiit
 XV Februar. MDCCCLXV.
 Orate pro eo.

Franciscus ergo II imperii Romanorum abdicatione, an. 1804 Austriæ uti diximus primus inauguratus imperator, cæterarum Europæ nationum adversus Napoleonem fœderationi adhæsit, multumque favit; ac ea de causa in vindobonensi conventu an. 1815 ad Europæ res, Napoleonis turbatas imperio, componendas, ab Angliæ, Russiæ, Galliæ, Austriæ atque Borussiæ guberniis celebrato, ipsi, præter alia, tributæ sunt Longobardia itala, regioque Venetiarum¹. Revolutionem nonnullis in Italiæ oppidis an. 1821 caput extollentem compescuit, ac toto quo vixit tempore retinuit coercitione repressam. Statui Ecclesiæ in Austria prospexit, inito cum summo Pontifice *concordatu* seu conventionem, ubi pluribus a Josepho II allatis religioni malis, remedium pro virili parte adhibendum curavit.

Post hunc an. 1835 vita functum, imperatoriam dignitatem adiit ipsius filius Ferdinandus I Austriæ, Romanorum IV appellandus. Sub ejus regimine, cum pax, tum a simultatibus placida quies in Austria obtinere. Verum an. 1847 Longobardia in rempublicam italam sese erigens, cujus summa jurium Carolo Alberto Sardinia regi tradita fuit, et ab Austria recedens, bello Pedemontium inter et Austriam, occasionem præbuit; sed in eo Carolus Albertus pugna novariensi ab Austriæ belliduce *Radetzky* devictus, Longobardia Austriæ succubuit, et eidem subjici denuo coacta est. Germanos tamen Austriæ protectionem an. 1848 respuere conantes (Fœderationis rhenianæ seu Germanorum, suprema potestas, protectionis nomine, *protectoratum* eam appellant, ex vindoboniensi conventu, a Napoleone ad imperatores Austriæ transivit), nonnisi amplissimarum immunitatum concessione sedavit. Quapropter instabilitatis humanarum rerum pertæsus, regnum eodem 1848 anno tradidit germano fratri Francisco Carolo², hic autem filio suo Francisco Josepho I qui liberales in regni consilia adsciscens, *concordatum* aliqua ex parte confregit, matrimonium civile dictum, Josephi II

¹ Bona theutonici ordinis, cujus supremus magister imperator Austriæ an. 1806 electus est, huic concessa fuere.

² Franciscus Carolus obiit 9 martii 1878, Franciscus Josephus natus anno 1830, solium ascendit anno 1848.

summa cum laude adimplevit. Vivis valedixit magno catholicorum mœrore an. 1865¹. *Angelus Mai*, Mediolanensis, mss. et antiquitatibus indagandis adeo felici incumbit successu, ut ab an. 1825 quo Ciceronis *De republica* librum edidit magna ex parte restitutum, doctissimos eruditionis tum ecclesiasticæ tum profanæ thesauros, sive in *Scriptorum veterum collectione* sive in *Spicilegio romano*, vel denique in altera *Auctorum classicorum Collectione*, nobis patefecerit. Merito igitur dictum putamus Maurinorum eruditionem, Jesuitarum sapientiam, cæterarumque ordinum doctrinam laboresque in uno Mai reperiri. Mortalem vestem deposuit an. 1854.

CAPUT V.

SÆCULI XIX IMPERATORES ET SANCTI.

Quamvis, imperio Romanorum suppresso, caput *De imperatoribus* ab hoc excludendum esset *Breviario*, ne tamen a clarissimi Berti methodo latum quidem unguem discedere videremur, illud subjungere placuit, Austriæ recensendo monarchas, e quibus imperatores romani multis abhinc sæculis plerumque prodire.

¹ En epithaphium quod suo tumulo inscribi mandavit, anno emortuali a cardinali *Henrico Manning*, ejus in episcopatu successore apposito :

Nicolaus S. R. E. Card. Wiseman
 Primus. Archiep. Westmonaster
 Ne e memoria Deum precantium
 Merito excideret
 Hunc lapidem vivus sibi posuit
 Qui cum ab ineunte Adolescentia
 Apud animum suum statuisset
 In fide catholica illustranda
 Juribusque Ecclesiæ et SS. tuendis
 Vitam insumere ab hoc proposito
 Usque ad extremum spiritum
 Sciens nunquam declinavit
 Quam
 Ad pedes indulgentissimi Domini rogaturus
 Diem suum obiit
 XV Februar. MDCCCLXV.
 Orate pro eo.

Franciscus ergo II imperii Romanorum abdicatione, an. 1804 Austriæ uti diximus primus inauguratus imperator, cæterarum Europæ nationum adversus Napoleonem fœderationi adhæsit, multumque favit; ac ea de causa in vindobonensi conventu an. 1815 ad Europæ res, Napoleonis turbatas imperio, componendas, ab Angliæ, Russiæ, Galliæ, Austriæ atque Borussiæ guberniis celebrato, ipsi, præter alia, tributæ sunt Longobardia itala, regioque Venetiæ¹. Revolutionem nonnullis in Italiæ oppidis an. 1821 caput extollentem compescuit, ac toto quo vixit tempore retinuit coercitione repressam. Statui Ecclesiæ in Austria prospexit, inito cum summo Pontifice *concordatu* seu conventionem, ubi pluribus a Josepho II allatis religioni malis, remedium pro virili parte adhibendum curavit.

Post hunc an. 1835 vita functum, imperatoriam dignitatem adiit ipsius filius Ferdinandus I Austriæ, Romanorum IV appellandus. Sub ejus regimine, cum pax, tum a simultatibus placida quies in Austria obtinere. Verum an. 1847 Longobardia in rempublicam italam sese erigens, cujus summa jurium Carolo Alberto Sardinia regi tradita fuit, et ab Austria recedens, bello Pedemontium inter et Austriam, occasionem præbuit; sed in eo Carolus Albertus pugna novariensi ab Austriæ belliduce *Radetzky* devictus, Longobardia Austriæ succubuit, et eidem subijci denuo coacta est. Germanos tamen Austriæ protectionem an. 1848 respuere conantes (Fœderationis rhenianæ seu Germanorum, suprema potestas, protectionis nomine, *protectoratum* eam appellant, ex vindoboniensi conventu, a Napoleone ad imperatores Austriæ transivit), nonnisi amplissimarum immunitatum concessione sedavit. Quapropter instabilitatis humanarum rerum pertæsus, regnum eodem 1848 anno tradidit germano fratri Francisco Carolo², hic autem filio suo Francisco Josepho I qui liberales in regni consilia adsciscens, *concordatum* aliqua ex parte confregit, matrimonium civile dictum, Josephi II

¹ Bona theutonici ordinis, cujus supremus magister imperator Austriæ an. 1806 electus est, huic concessa fuere.

² Franciscus Carolus obiit 9 martii 1878, Franciscus Josephus natus anno 1830, solium ascendit anno 1848.

sanctiones nonnullas innovans, approbavit, non tam suæ, quam ministrorum voluntati obsecundans, vir alioqui probus morigerusque. Neutri bellantium parti Euxino in Ponto an. 1856 adhæsit, ideoque displicuit utrique, maxime Russiæ. A Sardinia rege atque Napoleone III anno 1858 bello impetitus, Longobardiam eisdem concessit. Hungariæ et Bohemiæ sublevationem a Kossut aliisque concitatam edomuit. Borussiae auxilio an. 1864 Daniam devicit ab eaque Holsteinensem et Schlesveigensem ducatus divulsit; verum eos tam Borussia, quam Austria sibi vindicantibus, armis causam committunt, Italia Borussiae opitulante; quo in bello, etsi Austria tum classem, prope *Lisam* insulam Adriæ, tum Italiæ copias Venetorum regione profligaverit, a Borussia tamen apud Soudovam superata, Venetiam Pedemontio cedere, ac patrocinium Germanæ fœderationis dimittere Borussiae compulsus est.

Ad sanctorum honores provexit Gregorius XVI an. 1837 *S. Angelam Mericiam*, monialium *S. Ursulæ* institutricem, et *S. Franciscum Caracciolo*; an. 1839 *S. Alphonsum Mariam de Ligorio*, *S. Franciscum de Hieronymis*, *S. Pacificum a S. Severino*, *S. Joannem Josephum a Cruce*, et *S. Veronicam de Julianis*; Pius vero IX die octava junii an. 1862 inseruit cœlestium albo *S. Michaellem a Sanctis*, Hispanum, Auxonensem, et viginti septem primos Japonenses martyres, quorum tres ad Societatem Jesu pertinent, cæteri ad ordinem *S. Francisci*; et 29 junii an. 1867 *S. Paulum a Cruce*, fundatorem congregationis religiosorum a Passione nuncupatorum, *S. Petrum Arbues*, cæsarangustanum canonicum ordinis *S. P. Augustini*, *S. Leonardum a Portu-Mauricio*, franciscanum, *S. Josaphat Kuncewik*, polonum archiepiscopum, *S. Germanam Cousin* et *S. Gothofredum de Merville*, Gallos, *S. Mariam a Plagis* cognominatam, *S. Joannem a Colonia*, ac denique sanctos septem *Gorcomienses martyres* qui sæculo XVI a protestantibus in Hollandia crudeliter necati sunt.

Beatorum Catalogo recenseri meruerunt a Pio VIII *Crispinus de Viterbo*, *Hieronymus de Recineto*, *Ugolinus Zephyrinus*, *Antonius de Patrizzis*, hi tres Augustiniani, et *Joanna de Aza*,

S. Dominici Guzmani clarissima parens. Per approbationem cultus immemorabilis a Gregorio XVI *Simon a Casia*, *Christiana de Aquila*, *Evangelista* et *Peregrinus*, Veronenses, *Christiana a Spoleto*, *Simon Tudertinus*, *Benignus* et *Carus de Verona*, *Petrus* et *Joannes Bechetti* ex Anglia et *S. Thomæ Cantuariensis* familia oriundi, *Joannes Reatinus* et soror ejus *Lucia*, Amerina dicta, Augustiniani omnes. A Pio IX *Petrus Claver*, Jesuita; *Maria de Alacoque*, cultus Sacratissimi Cordis Jesu divinitus electa propagatrix; *Petrus Jacobus a Pisauro*, Augustinianus; *Maria Anna a Jesu*, ordinis Sanctæ Mariæ de Mercede, Hispana; *Franciscus Pacheco*, *Joannes Berkman*, *Petrus Canisio*, Soc. J., strenuus fidei adversus protestantes defensor; *Juliana Cornelionensis*, sancta nuncupata, ordinis *S. P. N. Augustini*, festi *SS. Corporis Christi* promotrix præcipua, ac veluti institutrix, ejus etenim revelationibus precibusque permotus *Urbanus IV* hujusmodi festivitatem indixit; *Eugenius papa III*, *S. Bernardi* discipulus; et an. 1867 quatuor supra ducentos japonenses martyres ex ordinibus *SS. Augustini*, *Francisci*, *Dominici*, ex Soc. Jesu, et ex sæcularium cœtu. Approbatus fuit etiam immemorabilis cultus *Helenæ de Valentinis*, viduæ, *Querubini ab Aviliana*, *Petri Eugubini*, augustinianorum, et aliorum plurimorum præsertim ordinum *S. Dominici*, *S. Francisci*, et Soc. Jesu, quorum nomina longum esset percurrere.

CAPUT VI.

SÆCULI XIX DOCTRINÆ ATQUE DISCIPLINÆ PRÆCIPUÆ RES.

Quo gravius hoc in sæculo extitit adversus catholicam veritatem hæreticorum impiorumque hominum, cunctis anteactis sæculis dispersa errorum portenta instaurare cupientium, bellum; eo sollicitior evasit Ecclesiæ pastoralis cura, indefessusque labor in dominicum gregem a nocuis pascuis arcendo ac salutaribus fidei veræque doctrinæ pabulis enutriendo. Ea igitur de causa romani Pontifices demandatum sibi a Christo Domino regendi Ecclesiam munus sedulo obeuntes, atque seipsos pro muro domus Israel opposcentes, fortiter obstiterunt nefariis

iniquorum molitionibus, eorumque imprimis qui (ut sanctissimi D. Pii Papæ IX verbis utar) « despumantes tanquam » fluctus feri maris confusiones suas, ac libertatem promittentes, cum servi sint corruptionis, fallacibus suis opinionibus et perniciosissimis scriptis catholicæ religionis » civilisque societatis fundamenta convellere, omnemque » virtutem ac justitiam de medio tollere, omniumque mentes » depravare, et incautos imperitamque præsertim juventutem » a recta morum disciplina avertere, eamque miserabiliter » corrumpere, in erroris laqueum inducere, ac tandem ab » Ecclesiæ catholicæ sinu avellere conati sunt. » Præ cæteris autem Pius VII, Leo XII, Gregorius XVI ac Pius IX, ut videre est in constitutionibus *Ecclesiam* sub anno 1821; *Quo graviora* anno 1825; *Mirari vos*, die 15 augusti anni 1832, et altera anni 1833 ad episcopos Galliæ; *Qui pluribus*, 9 novembris 1846; *Noscitis et Nobiscum*, 8 decembris anni 1847; *Multiplacis inter*, die 10 junii anni 1851; *Ad apostolicæ*, 22 augusti ejusdem anni; *Cum catholica*, 26 martii 1860; *Quanta cura*, 8 decembris anni 1864; et allocutionibus *Acerbissimum*, *Nunquam fore*, *Multis gravibusque*, *Jamdudum*, *Maxima quidem*, sub diebus 7 septembris anni 1852, 15 decembris 1856, 17 decembris anni 1860, 18 martii anni 1861 et 9 junii 1862; necnon in epistola *Tuas libenter*, 21 decembris anni 1863 ad archiepiscopum Frisingæ ac in Syllabo 80 propositionum encyclicæ *Quanta cura* adjecto.

Jamvero cum errores litteris hisce damnati partim in vaticano concilio anathemati traditi inveniantur, partim, Deo favente, ubi illud prosequi licebit, condemnandi sint, necnon doctrina eisdem impugnata erroribus in eadem synodo enucleatissime exposita vel exponenda veniat, satius duximus vaticani definitionum compendium exhibere, quam uniuscujusque constitutionis afferre doctrinam; neque aliud a nobis præstituti laboris patitur indoles.

Quatuor igitur vaticana de fide *Constitutio* sectiones continet, in quarum *prima* declaratur existere unum Deum, eundemque visibilium et invisibilium Creatorem et Dominum esse; alia præter materiam existere; non unam eandemque esse Dei et re-

rum omnium substantiam; res finitas, tum corporeas, tum spirituales e substantia divina non emanasse, neque divinam essentiam manifestatione vel evolutione omnia fieri: Deum non esse ens universale seu indefinitum, quod sese determinando constituat rerum universitatem in genera, species et individua distinctam; atque mundum resque omnes in eo contentas, sive spirituales, sive materiales, a Deo ex nihilo fuisse productas, idque non necessitate aliqua, sed libera Dei voluntate et ad ipsius gloriam. In *secunda* anathematizantur errores dicentium: Deum unum et verum Creatorem et Dominum nostrum naturali rationis lumine, per ea que facta sunt, certo cognosci non posse; impossibile esse, aut non expedire ut per divinam revelationem homo edoceatur; hominem ad cognitionem perfectionemque supernaturalem divinitus evehi nequire, sed ex seipso ad veri boni possessionem jugi profectu pertingere posse et debere, atque sacræ Scripturæ libros in omnibus suis partibus, prout illos tridentinum concilium recensuit, canonicos aut divinitus inspiratos non esse. Definitur in *tertia*: humanæ menti fidem a Deo imperari posse; siquidem ab eo mens dependentiam habet; fidem divinam a naturali scientia distingui, ac propterea ad fidem requiri ut revelata veritas credatur propter auctoritatem Dei revelantis; revelationem divinam externis signis credibilem fieri, ideoque non sola experientia interna, vel inspiratione privata, homines moveri ad credendum; miracula non solum possibile esse ac certo cognosci posse, verum etiam ex iis divinam christianæ religionis originem rite probari, narrationesque miraculorum in sacra Scriptura contentas veras existere; assensum fidei christianæ liberum esse, non necessarium, Dei tamen gratiam tam ad fidem quæ per dilectionem operatur, quam ad eam quæ sine charitate est, necessario requiri; neminique licere fidem, semel sub Ecclesiæ magisterio acceptam, in dubium vocare, quousque demonstrationem scientificam credulitatis et veritatis fidei acquirat. Ostenditur *quarto in loco* hæreticum esse affirmare nulla mysteria in revelatione divina contineri, et fidei dogmata e principiis naturalibus intelligi et demonstrari posse;

disciplinas humanas ea cum libertate tractandas esse, ut eorum assertiones, etsi doctrinæ revelatæ adversentur, tanquam veræ retineri possint, neque ab Ecclesia valeant proscribi; et possibile esse ut dogmata ab Ecclesia proposita, secundum scientiæ progressum alium habeant sensum ab eo quem intellexit et intelligit Ecclesia.

Constitutione secunda, quæ est prima de Ecclesia Christi, definitur: *Primo*: « Beatum Petrum apostolum esse a Christo Domino constitutum apostolorum omnium principem et totius Ecclesiæ militantis visibile caput; et eundem, non honoris tantum, verum etiam propriæ veræque jurisdictionis primatum ab eodem Domino nostro Jesu Christo directe et immediate accepisse. » *Secundo*: « Ex ipsius Christi Domini institutione ac jure divino esse ut Beatus Petrus in primatu super universam Ecclesiam habeat perpetuos successores; atque romanum Pontificem Beati Petri in eodem primatu successorem esse. » *Tertio*: « Romanum Pontificem habere, non tantum officium inspectionis et directionis, verum etiam plenam et supremam potestatem jurisdictionis in universam Ecclesiam, non solum in rebus quæ ad fidem et mores, sed etiam in his quæ ad disciplinam et regimen Ecclesiæ per totum orbem diffusæ pertinent; eumque habere, non modo potiores partes, verum etiam totam plenitudinem hujus supremæ potestatis; et hanc ejus potestatem esse ordinariam et immediatam, sive in omnes et singulas Ecclesias, sive in omnes, et singulos pastores et fideles. » *Quarto*: « Romanum Pontificem, cum ex cathedra loquitur, id est, cum omnium christianorum Pastoris et Doctoris munere fungens, pro suprema sua apostolica auctoritate, doctrinam de fide vel moribus ab universa Ecclesia tenendam definit, per assistentiam divinam ipsi in Beato Petro promissam, ea infallibilitate pollere, qua divinus Redemptor Ecclesiam suam in definienda doctrina de fide vel moribus instructam esse voluit; ideoque ejusmodi romani Pontificis definitiones, ex sese, non autem ex consensu Ecclesiæ irrefragabiles esse¹. »

¹ Cætera persequemur cum vaticanum prosequi licebit concilium.

Per bullam *Ineffabilis Deus* 8 decembris an. 1854 SS. D. N. Pius papa IX definivit esse dogma fidei, ab omnibus credendum, beatissimam Dei Genitricem Mariam, in primo suæ conceptionis instanti, a peccati originalis macula fuisse præservatam immunem; et octava etiam die decembris an. 1870 decreto *Quemadmodum*, beatum Joseph, ejusdem Dei Genitricis sponsum, episcoporum votis annuens, ut fideles omnes sanctissimi Viri protectione cumulatus fruerentur, catholicæ Ecclesiæ patronum solemniter declaravit, cum missa et officio sub ritu primæ classis, uti patroni, absque octava tamen, celebrandis; eandemque catholicam Ecclesiam die 16 junii 1875 Sanctissimo Cordi Jesu sacrandam voluit.

Ut devotioni fidelium qui erga Jesu Christi passionem, mortem et sepulturam in dies magis ac magis afficiuntur, satisfaceret, romani Pontifices officia Orationis et Passionis Domini¹, Sacræ Coronæ Spineæ, Lanceæ et Clavorum, Sacratissimæ Sindonis, Quinque Vulnerum atque Pretiosissimi Sanguinis ejusdem Salvatoris nostri Jesu Christi in feriis sextis a dominica Septuagesimæ usque ad dominicam Passionis recitanda indulgere; sed Pretiosissimi Sanguinis festum aliud, sub ritu duplici secundæ classis, dominica prima julii Pii IX decreto recitare debet ab omnibus qui Horis tenentur canonicis. Duo quoque B. M. V. festa, alterum sub nomine Auxilii christianorum an. 1816 a Pio VII, et alterum sub appellatione Matris Pulchræ Dilectionis et Reginae Sanctorum omnium a Pio IX 21 julii an. 1870 instituta inveniuntur.

Festa de præcepto Urbani VII jussu in Ecclesia servanda, quæque Benedictus XIV pro aliquibus Poloniæ locis reduxerat, et quoad exercenda servilia opera etiam pro Hispania, Sicilia, Sabaudia, aliisque regnis imminuerat, ad minorem numerum redacta sunt in Gallia decreto cardinalis Capraræ, sanctæ Sedis legato an. 1802, in Sabaudia brevi Pii IX die 6 septembris an. 1853, atque in Hispania ejusdem Pii IX concessione per breve

¹ Hymni Passionis Domini *Mærentes oculi et Aspice, infami*, auctorem habent Fr. Daniele Marcolinum, Venetum, ordinis eremitarum S. P. Augustini.

Quum pluries die 2 maii anni 1867; quin tamen animarum rectores ab onere missam pro populo celebrandi festis suppressis inveniantur immunes¹.

Quæstionem a theologis summopere agitatam, num possit sacra communio fidelibus distribui cum paramentis nigris, sive intra missam cum particulis præconsecratis, sive ante vel immediate post eam, rationabili tamen de causa, decisis affirmativo sensu quoad omnes ejusdem partes S. Rituum congr. decreto diei 27 junii an. 1867. Ast violacei coloris usum in missis defunctorum eodem decreto interdictum voluit, exceptis diebus expositionis 40 *Horarum*.

Ecclesiæ Doctoris titulo decorati sunt *S. Petrus Damianus* a Leone XII an. 1828; *S. Bernardus*, abbas claravallensis, a Pio VIII an. 1830; *S. Hilarius Pictaviensis* decreto Pii papæ IX 29 martii an. 1854; *S. Alphonsus Mª de Ligorio* ab eodem Pio IX an. 1871; ac demum *S. Franciscus Salesius* 19 julii an. 1877.

Quoad viros regulares attinet, S. Congregatio de Statu regularium decreto *Romani Pontifices* an. 1848 a Pio IX per breve *Ad universalis Ecclesiæ regimen*, die 8 februarii an. 1862 approbato, decrevit neminem ad habitum et religiosam professionem admittendum absque litteris testimonialibus ordinarii, tum originis, tum etiam loci, in quo postulans, post expletam

¹ Hæc sunt festa quæ in Hispania post Pii IX, circa festorum diminutionem, breve, servari debent: dominicæ omnes totius anni; Nativitas, Circumcisio et Epiphania D. N. Jesu Christi; Purificatio, Annuntiatio et Assumptio B. V. Mariæ; Ascensio Domini, festum SS. Corporis Christi; festum SS. Apostolorum Petri et Pauli, sancti Jacobi Majoris utpote præcipui regni patroni; Conceptio Immaculata B. Mariæ Virginis; festivitas Omnium Sanctorum; patronus principalis cujuscumque diocesis, et Nativitas Dei Genitricis Mariæ, quæ licet decreto Pii IX suppressa, instantibus episcopis fere omnibus restituta est. Festum sancti Joannis Baptistæ, et patroni minus principalis dioceseon (officio cum missa exceptis) in sequentem proximiorum dominicam transfertur. Ad Sabbata, sextasque ferias Adventus transmissa sunt jejunia atque abstinentia Vigiliarum suppressorum festorum; si vero Conceptio Immaculata B. Mariæ Virginis in sabbatum feriamve sextam inciderit, ejus diei jejunium feria quinta præcedenti anticipari debet ex decreto SS. D. N. Pii Papæ IX die 9 novembris 1870, ad preces cardinalis *Moreno*, tunc temporis archiepiscopi vallisoletani.

annorum quindecim ætatem, ultra annum commoratus fuerit; necnon per decretum *Neminem latet* diei 19 martii 1857 statuit ut novitius, peracto probationis anno juxta canonicas atque sui ordinis leges, vota simplicia voveat, ac post triennium a votorum simplicium professione, si dignus inveniat, ad solemnem professionem admitti debeat; quæ tamen professio, justa interveniente causa, suspendi, non autem ultra vigesimum quintum ætatis annum ejusdem, possit.

Votorum simplicium professi, uti ex variis sacre congregationis responsis apparet, omnibus sui ordinis gaudent privilegiis, ad officium divinum extra chorum non obligantur, tempus professionis ad munia obeunda computatur ipsis ab emissionem votorum simplicium, dominium seu proprietatem honorum retinent, sed eorum usum et administrationem ante vota simplicia renunciare, atque proprietatem et dominium ante solemnem professionem in alium, pro lubitu, transferre debent. Dispensatio votorum ejusmodi ad solum romanum spectat Pontificem, ad quem professi, justis de causis, preces pro dispensatione porrigere valent. Dissolvuntur etiam vota simplicia, etsi perpetua ex parte voventis, cum professus ab ordine ejicitur; hujusmodi tamen professorum expulsio, ob infirmitatem post emissionem votorum simplicium contractam, vetita est. Plura alia pro Italis decreta sunt¹.

Censuras *latæ sententiæ* per constitutionem *Apostolicæ Sedis* 12 octobris an. 1869 emissam, temperavit idem summus Pontifex, redegitque ad excommunicationes romano Pontifici speciali modo reservatas duodecim; Pontifici simpliciter reservatas octodecim; episcopis tres, et absque reservatione quatuor; suspensiones septem, atque duo interdicta sanctæ Sedi reservata; manentibus tamen in suo vigore censuris omnibus a

¹ Per bullam *Inter graviores* a Pio VII, instante rege Carolo IV an. 1804 emissam, regulares Hispaniæ ac ejus ditionis subduntur superiori generali ab Hispanis eligendo, qui primo sexennio vicarii, altero prioris generalis nomen obtineat, et sic deinceps alternis vicibus, ita tamen, ut quo tempore Hispanus prior dicatur, tunc superior totius ordinis vicarius appellandus sit; et cum Hispanus vicarii, alter prioris generalis sortiatur nomen. Vicarius nullam, excepta confirmatione, dependentiam habebit a generali.

secrosancta œcumenica tridentina synodo inflictis. Censuræ summo Pontifici specialiter reservatæ, in iis quæ ad reservationem spectant, ejusdem generis ac antea Cassus bullæ *Cœnæ* sunt, istiusque loco succedunt. A cæteris autem, si occulta sint, ex concessione cap. *Liceat* absolvi possunt episcopi, absque ullo inter reservatas ante vel post tridentinum discrimine. Postquam constitutionem, excommunicationem aliam adversus missionarios in Indiis orientalibus mercaturam facientes, sacra Congregatio de Propaganda Fide tulit, vel potius innovavit; atque in bulla *Romanus Pontifex* V kalendas septembris an. 1873 data, excommunicationis pœna, a qua non nisi summus Pontifex absolvi queat, innodati veniunt, tum canonici ac dignitates cathedralium, qui a regibus vel guberniis ad episcopatum electis viris, antequam S. Sedis bullas exhibeant, possessionem impertire, aut in eos potestatem, regimen vel administrationem transferre ausi fuerint; tum præsentati ipsi, vel electi, si acceptent; tum denique cooperantes auxiliumque præstantes; et si ex præfatis aliqui episcopali munere decorati existant, suspensionem et interdictum ab Ecclesia ipso facto incurrunt.

Relationes inter Ecclesiam et Statum pluribus in nationibus stabilitæ sunt per pacta quæ *concordata* dicuntur (quibusque magna ex parte jus ecclesiasticum immutatum est), ab ipso romano Pontifice cum regibus, guberniisve celebrata. Concordatum gallicum initum fuit nonis aprilis an. 1802 inter Pium VII et Napoleonem I, sed vi potius quam voluntate, vel ad majora mala vitanda, Summus Pontifex illud consignavit. Aliarum nationum, in sequentibus annis celebrata sunt, austriacum nempe mense januarii anni 1816; bavaricum 5 junii 1817; pedemontanum, mense julii ejusdem anni; russicum, pro iis quæ ad Poloniam spectant, an. 1818; mexicanum an. 1825; wurtembergense, an. 1827; belgicum, eodem anno; helveticum, 1828; russicum alterum, quod ad praxim minime deductum est, an. 1847; thuscium 3 julii an. 1848; hispanum, 17 martii 1851¹; Oræ Divitis (Costa-Rica) et Guatimalæ an. 1853;

¹ In hispanica conventionem vel concordato, statuitur catholicam reli-

secundum Austriæ 18 augusti an. 1855, et haitianum an. 1860 sub die 28 martii.

gionem, exclusis quibusvis sectis, unicam futuram quam gubernium permittet ac proteget una cum omnibus privilegiis, juribus et emolumentis, quibus juxta Dei legem, canonicasque sanctiones, fruatur oportet; nihil omnino in Hispania, neque publice neque private docendum aliter ac catholica sentit Ecclesia, utque cumulatus id obtineri valeat, stabilitur spectare ad episcopos inspectionem super omnia, tum privata, tum publica studia necnon scholas, tam in Universitatibus quam in cæteris regni collegiis et academiis; addito insuper, episcopis a gubernio in hujusce muneris adimplerem protectionem dispensandam amplissimam.

Subsanantur bonorum, tum ecclesiarum, tum cleri, sive sæcularis, sive regularis venditiones a gubernio peractæ; sed eorundem bonorum decimarumque defectu (nam decimas quoque abolere Hispaniæ gubernia curarunt) assignatur tam ecclesiis atque seminariis, quam episcopis cleroque sæculari modica quædam pensio a gubernio quotannis solvenda.

Nova fit recensio diocesium, octoque suppressis, vallisoletanam ad metropolitanam elevari, victoriensem, Matritum atque Civitatem Regalem in episcopatus erigi spondetur. (Diœcesis una pro militaribus ordinibus, quorum jurisdictiones, sicut et cæteræ a potestate episcoporum exemptæ, proximioribus diocesis annexæ sunt, ex concordato, prioratus nomine, instituenda, in Civitate Regali an. 1866 erigitur; et ne numerus sedium promissus imminueretur, an. 1877 teneriphensis episcopatus in Canariis insulis, qui unus ex suppressis erat, restitutus est.)

Promittitur nova dioceseon parœciarumque quamprimum peragenda circumscriptio. Collegiales ecclesiæ, exceptis quæ in capitibus provinciarum inveniuntur, aliisque sex, ad parochiales rediguntur. Episcopales sedes suppressæ, collegialium nomine graduque frui debent.

Sanctitas Sua catholico regi concessit jus *præsentationis* ad episcopatus, electionis ad canonicatus *de gratia*, dignitate una in metropolitanis et canonicatu altero in suffraganeis exceptis. Gubernium autem in se suscepit obligationem spiritualibus oneribus, quibus Ecclesiæ bona gravata erant, satisfaciendi, spondens summam quamdam pecuniæ ad in operis quotannis assignandam. Missiones etiam externas, in suo statu manentibus collegiis vallisoletano ordinis S. P. Augustini, Olcaniæ prædicatorum, Pastranæ S. Francisci, et Montis Acuti augustiniensium discalceatorum pro insulis Philippinis, amplificandas promisit, et facultatem insuper episcopis fecit domum unam seu conventum clericorum S. Philippi Neri, vel S. Vincentii a Paulo atque alteram alterius ordinis ab Ecclesia approbati, in quolibet diocesi fundandi.

In additione ad concordatum, anno 1860 effecta, subsanantur emptiones bonorum ecclesiæ infausto illo biennio, annis scilicet 1854 et 1855, gubernii jussu contra concordatum jusque omne peractæ: necnon recognoscitur et asseveratur Ecclesiæ potestas bona tum mobilia, tum immobilia, acquirendi, possidendi atque alienandi. Religiosis e claustris ejectis assignatur diurna pensio, id quod in concordato, ignota quadam de causa desiderabatur.

Plusquam centum viginti religiosæ congregationes¹ hoc sæculo prodire, et a sancta Sede approbatæ vel laudatæ sunt; ex quibus commemorare sufficiat sequentes (omnes enim recensere hujus loci non est): congregationes Sancti Spiritus et SS. Cordis B. M. V. pro Missionibus nigritarum centralis Africae, a presbytero *Liebermam* institutas; Congregationem Sororum Carmelitarum de Charitate, antea Tertiariæ Carmelitanae nuncupabantur, pro puellarum educatione et hospitalium ministerio an. 1826 Ausoniae in Hispania fundatam a sorore *Jochima Mas* et *Vedruna*, cujus hodie 1,000 alumnae et plusquam 30 domus enumerantur; congregationem oblatorum B. M. V. pro infidelium missionibus, et librorum sanæ doctrinae propagatione, a Leone XII an. 1826 approbatam; S. Josephi de Cluny ad adolescentularum educationem, nosocomiorum et orphanotrophiorum servitium an. 1807 in Gallia institutam; Missionariorum SS. Cordium Jesu et Mariæ, Neapoli fundatam a *V. Cajetano Enrien* mortuo an. 1860, et an. 1838 a Gregorio XVI laudatam; Parvularum Sororum Pauperum in rhodonensi Galliae diœcesi institutam, et an. 1854 a Pio IX approbatam, quæ pauperes ac seipsas ostiatim emendicando alunt, et ad plures Europæ regiones, præsertim Hispaniam extensa et magnopere propagata est, optimosque fructus in bonum religionis et societatis affert; Presbyterorum SS. Cordis B. M. V. a piissimo viro *Antonio Maria Claret*, archiepiscopo trajanopolitano, an. 1860 Ausoniae in Hispania fundatam, et an. 1870 approbatam a Pio IX tam pro sacris missionibus, quam pro piis fidelium exercitiis peragendis, per Galliam et Hispaniam extensam; Presbyterorum Assumptionis B. M. V. ad Bulgarorum missiones, Nemausi (Nimes) in Gallia sub regula S. P. N. Augustini institutam, cujus finem Pius IX an. 1857 laudavit. Missiones plures exercet in turcico imperio; Sororum Charitatis S. Thomæ a

Sed concordati haud minima pars, in iis quæ Ecclesiæ utilitatem spectant, cum nondum executioni demandata esset; anno 1869 revolutio plura alia, præsertim religiosam unitatem confregit, quæ D. Alphonsi gubernium nondum instaurare valuit aut voluit.

¹ Vide Bizarri, *Collectanea ad usum Secretariæ S. Cong. Ep. et R. R.*

Villanova an. 1864 a P. L. *Proust* institutam, et an. 1878 a S. Rituum congregatione approbatam: Adoratricium SS. Sacramenti a marhionisa de Jarbalam Matrili fundatam et 1861 cum suis constitutionibus ad quinquennium per modum experimenti laudatam a sancta Sede; presbyterorum Sancti Francisci Salessii Genuæ institutam; Fratrum Hospitalibus inservientium a S. Francisco Assisensi nuncupatorum, sub Immaculatæ V. Conceptione a Pio IX ad experimentum an. 1875 confirmatam; et Congregationem presbyterorum de Monte Sion, quæ Theodorum de Ratisbone institutorem agnoscit, quæque S. Augustini ordinem profiteri exoptat.

Instituti sunt civiles ac militares ordines Legionis honorificæ (Legion de honor), quam Galli plurimi habent, an. 1804 a Napoleone I; S. Hermenegildi, ad militares viros qui strenue in bello se gesserint honore condigno afficiendos, a Ferdinando VII Hispaniæ rege eodem anno; S. Ferdinandi haud dissimili ac S. Hermenegildi scopo an. 1812 a conventu gaditano, et an. 1814 a præfato Ferdinando VII confirmatus.

APPENDIX.

EXTERNARUM RERUM ACCESSIO.

GALLIA. — Cum Napoleo ab Ægypto redux Directorium et revolutionarias cameras dissolvisset, et gubernium Consulatam dictum an. 1800 constituisset; Austriæ Germaniæque copias eodem anno devicit primum Marengi (qua victoria Italiam, superioribus annis ab imperiali Alemanniæ exercitu recuperatam, Galliae subegit), dein Hœlindenii. Galliam exinde remeans, consul perpetuus an. 1802 effectus, atque Galliae imperator inauguratus an. 1804¹, iterum exercitus Austriæ prope Ulmam, et Russiæ, qui Austriacis in auxilium ivere, Austerlitzii an. 1805 contrivit, hasque nationes ad conventionem (tratado) præsur-

¹ Nonnulla circa id tempus Lutetiæ Parisiorum memoratu digna monumenta Napoleo construxit, inter quæ columna vendomensis (a revolutionariis de la *Comune* dictis anno 1870 destructa) complementum regalium domorum vulgo *Tulleries* et *Louvre* appellatarum, Arcus Stellæ, Universitatis et alia. Codicem insuper juris gallicani civilis edidit.

Plusquam centum viginti religiosæ congregationes¹ hoc sæculo prodire, et a sancta Sede approbatæ vel laudatæ sunt; ex quibus commemorare sufficiat sequentes (omnes enim recensere hujus loci non est): congregationes Sancti Spiritus et SS. Cordis B. M. V. pro Missionibus nigritarum centralis Africae, a presbytero *Liebermam* institutas; Congregationem Sororum Carmelitarum de Charitate, antea Tertiariæ Carmelitanae nuncupabantur, pro puellarum educatione et hospitalium ministerio an. 1826 Ausoniae in Hispania fundatam a sorore *Jochima Mas* et *Vedruna*, cujus hodie 1,000 alumnae et plusquam 30 domus enumerantur; congregationem oblatorum B. M. V. pro infidelium missionibus, et librorum sanæ doctrinae propagatione, a Leone XII an. 1826 approbatam; S. Josephi de Cluny ad adolescentularum educationem, nosocomiorum et orphanotrophiorum servitium an. 1807 in Gallia institutam; Missionariorum SS. Cordium Jesu et Mariæ, Neapoli fundatam a *V. Cajetano Enrien* mortuo an. 1860, et an. 1838 a Gregorio XVI laudatam; Parvularum Sororum Pauperum in rhodonensi Galliae diocesi institutam, et an. 1854 a Pio IX approbatam, quæ pauperes ac seipsas ostiatim emendicando alunt, et ad plures Europæ regiones, præsertim Hispaniam extensa et magnopere propagata est, optimosque fructus in bonum religionis et societatis affert; Presbyterorum SS. Cordis B. M. V. a piissimo viro *Antonio Maria Claret*, archiepiscopo trajanopolitano, an. 1860 Ausoniae in Hispania fundatam, et an. 1870 approbatam a Pio IX tam pro sacris missionibus, quam pro piis fidelium exercitiis peragendis, per Galliam et Hispaniam extensam; Presbyterorum Assumptionis B. M. V. ad Bulgarorum missiones, Nemausi (Nimes) in Gallia sub regula S. P. N. Augustini institutam, cujus finem Pius IX an. 1857 laudavit. Missiones plures exercet in turcico imperio; Sororum Charitatis S. Thomæ a

Sed concordati haud minima pars, in iis quæ Ecclesiæ utilitatem spectant, cum nondum executioni demandata esset; anno 1869 revolutio plura alia, præsertim religiosam unitatem confregit, quæ D. Alphonsi gubernium nondum instaurare valuit aut voluit.

¹ Vide Bizarri, *Collectanea ad usum Secretariæ S. Cong. Ep. et R. R.*

Villanova an. 1864 a P. L. *Proust* institutam, et an. 1878 a S. Rituum congregatione approbatam: Adoratricium SS. Sacramenti a marhionisa de Jarbalam Matrili fundatam et 1861 cum suis constitutionibus ad quinquennium per modum experimenti laudatam a sancta Sede; presbyterorum Sancti Francisci Salessii Genuæ institutam; Fratrum Hospitalibus inservientium a S. Francisco Assisensi nuncupatorum, sub Immaculatæ V. Conceptione a Pio IX ad experimentum an. 1875 confirmatam; et Congregationem presbyterorum de Monte Sion, quæ Theodorum de Ratisbone institutorem agnoscit, quæque S. Augustini ordinem profiteri exoptat.

Instituti sunt civiles ac militares ordines Legionis honorificæ (Legion de honor), quam Galli plurimi habent, an. 1804 a Napoleone I; S. Hermenegildi, ad militares viros qui strenue in bello se gesserint honore condigno afficiendos, a Ferdinando VII Hispaniæ rege eodem anno; S. Ferdinandi haud dissimili ac S. Hermenegildi scopo an. 1812 a conventu gaditano, et an. 1814 a præfato Ferdinando VII confirmatus.

APPENDIX.

EXTERNARUM RERUM ACCESSIO.

GALLIA. — Cum Napoleo ab Ægypto redux Directorium et revolutionarias cameras dissolvisset, et gubernium Consulatam dictum an. 1800 constituisset; Austriæ Germaniæque copias eodem anno devicit primum Marengi (qua victoria Italiam, superioribus annis ab imperiali Alemanniæ exercitu recuperatam, Galliae subegit), dein Hœlindenii. Galliam exinde remeans, consul perpetuus an. 1802 effectus, atque Galliae imperator inauguratus an. 1804¹, iterum exercitus Austriæ prope Ulmam, et Russiæ, qui Austriacis in auxilium ivere, Austerlitzii an. 1805 contrivit, hasque nationes ad conventionem (tratado) præsur-

¹ Nonnulla circa id tempus Lutetiæ Parisiorum memoratu digna monumenta Napoleo construxit, inter quæ columna vendomensis (a revolutionariis de la *Comune* dictis anno 1870 destructa) complementum regalium domorum vulgo *Tulleries* et *Louvre* appellatarum, Arcus Stellæ, Universitatis et alia. Codicem insuper juris gallicani civilis edidit.

gensem adegit, ubi plures Italiae et Germaniae Status Napoleonis nutu suppressi, alii erecti, alii vero in diversam formam immutati sunt. Ac, devictis Jenæ an. 1806 Borussiae exercitibus, magnam Germaniae partem, jam ab Austria subductam, erexit in Confœderationem Rheni appellatam, sub suis patrociniis. Victicem quoque Napoleonis manum experti sunt an. 1807 Russici cruentissimo prælio Eylannensi, et Borussi una simul cum Russicis in Friedlano certamine, vi cujus Russiarum imperator ac rex Borussiae omnia *Tilsitzanae* conventionis acta probare atque ipsum Westphaliae regnum, quod in superiori seu boreali Germania instituerat Napoleo, patrique suo Hieronymo dederat, tolerare debuerunt.

Quia tamen ambitionem hominis atque avaritiam explere nulla res potest, juxta illud poetae :

Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit,

qui ferme totam orientalem Europam subegerat, occidentali dominari inhiat, atque ab Hispania incipiendum decrevit. Inito etenim Napoleonem inter ac Emmanuelem *Godoy* Caroli IV regis Hispaniarum universalem ministrum clandestino pacto de Lusitania occupanda, in tresque dividenda sectiones, quarum prima Napoleoni, altera Portugalliae regi, tertia vero præfato Emmanuelli cederet; plures exercitus, invadendi Lusitaniam obtentu, in primarias Hispaniae urbes ipsumque Matritum, regia tamen a *Godoy* facile obtenta venia, Napoleo an. 1808 immisit, qui auctoritatem per eos, ultra quam hospitem deceat, exercere cepit. Quo indicio Napoleonis mens hispanum populum diu latere non potuit, adeoque omnes ad unum in perfidum amicum insurgentes, licet victoria tum in prælio apud *Metinam de Rioseco*, tum prope *Cabazon*, Castellae veteris oppidum, tum denique alibi Napoleoni non semel arrisserit, eum primo soli, dein auxiliantibus Anglis, necnon Lusitanis, devincunt, ac Joseph, Napoleonis fratrem, Matriti ab ipso Hispaniae regem constitutum, e solio deponunt atque Galliae iter arripere cogunt¹;

¹ Perspicuus Napoleo Hispaniae res sibi pessum ire, exercitum 100,000 hominum, furore tabescens, collegit, et in Hispaniam secum adduxit, quo magnam regni partem, nullo commisso prælio percurrit; sed Hispani

quo facto robur et animum cæteris addiderunt Europae nationibus, quæ collatis inter se consiliis et armis, Napoleonem an. 1813 Lipsiae debellant, et an. 1814 Galliam usque persequuntur, multis in locis devincunt, e solio deponunt atque mancipant insulae Elbae Tyrrheni maris; a qua se subducens an. 1815 regno statim potitur; verum prælio *waterloonensi* Austriacis, Russicis ac Borussis, quæ adversus eum conveniant, exercitibus cedens, et in fuga captus, in Sanctam Helenam Oceani maris insulam exul immittitur, ubi arcta custodia ab Anglis detentus, extremum diem clausit an. 1821, non sine magno antea vitæ dolore.

Regni Galliarum habenas suscepit an. 1814 Ludovicus XVIII frater Ludovici XVI atque Ludovici XVII¹ patruus qui, Napoleone denuo regnum occupante, Angliam aufugit, ubi 100 dies, quibus secundum Napoleonem perduravit imperium, transegit; sed inde confestim revocatus, commissum sibi populum pacifice administravit usque ad annum 1824 quo vivere desiit, succedente sibi in solio fratre suo Carolo X. Is autem postquam navalem de Aegyptiis et Turcis victoriam apud Navarinum ab Anglis adjutus retulerat, a revolutionariis an. 1830 exturbatus, hæredem instituit burdigalensem ducem; seditiosi vero Ludovicum Philippum, ducem aurelianensem, Philippi *Egalité* filium regem constituere; qui revolutionariis ut plurimum obsequi paratus quamvis esset, sceptrum ægre retinuit ad an. 1848, quo ab eisdem mota seditione dejectus est, id unum relinquens memoria dignum, expugnationem videlicet Algeriae, quam Carolus X inceperat ipse vero complevit, eam Africae partem Galliae adjungens².

turmatim divisi (en guerrillas) ex insidiis ubique subito aggredientes, maximam exercitus ejus partem interemerunt, nullibi Gallos consistere passi, donec Napoleonem alio, Germaniam nempe, imminetia imperio avocarunt pericula.

¹ Hic Ludovici XVI filius, immatura morte præventus, nusquam solium ascendit.

² Anno 1848 dexterum S. P. N. Augustini brachium ex Ticino Hippo- nem regium in Africa ab episcopis Galliae, magna cleri populique comitatum multitudine, transvectum delatumque est, ut Africae Ecclesiam Galliae protectione florentem, protegeret, atque subsidio eidem esset et robori.

Huic ergo monarchiæ an. 1848 in rempublicam subito conversæ dominavit Ludovicus Bonaparte, primum quidem consul, deinde an. 1852 imperator effectus, Napoleonis III assumpto nomine; primi namque Napoleonis filium Romanorum regem a patre constitutum, et an. 1821 e vivis ereptum, secundi insignivit nomine. Ergo Napoleo¹ Ecclesiam primum protexit, catholicis adhærere curavit, et sic eos ad suas attraxit partes; missiones fovit, quibus tuendis bellum adversus Cochinchinam an. 1848 egit, suppetias ei ferentibus Philippinarum Hispaniæ coloniæ copiis, et Sinensium exercitus Pekinii Anglorum ope devicit, imperatoremque ipsorum conventioni qua missionariorum asserebatur libertas, subegit. Ast franc-masonicarum metu societatum quæ eum de medio tollere globis inflammabilibus, vulgo *bombas de Orsini*, conati sunt, aliave de causa ab incepto destitit, imo vero Ecclesiæ adversatus est, vel regni italici ex variis principum ac Sanctæ Sedis usurpatis dominiis, protectione sua confecti, erectione, vel impiorum magistrorum in Galliæ Universitatibus conservatione.

Juvandi Turcicos causa, Gallia cum Anglia, Pedemontio atque Lusitania fœdere junctis, mutuoque sibi opem ferentibus, bellum adversus Russiam an. 1864 in Ponto Euxino inivit, hancque ad ignobilem adegit conventionem. Austriæ copias cum pedemontano exercitu manum conserentes debellavit Solferini an. 1856, parum tamen abfuit quin ab Austriacis vinceretur. Mexicanæ reipublicæ an. 1863 imperatorem armis imposuit Maximilianum, Austriæ archiducem, qui postea Gallorum exercitu Napoleonis jussione in Europam reverso, a Mexicanis, duce Benedicto *Juarez*, rempublicam proclamantibus, interfectus est. Erga Borussiam haud bene affectus, eo quod rhenianæ provinciæ, quas pro antiqua sua in Borussia commodum sollicitudine (qua bello Austriam inter et Borussiam an. 1866 exardescente, Pedemontium adversus Austriam in pugnam moverat) sibi a Borussia tribuendas sperabat, minime fuissent concessæ; impediendi causa vel obtentu ne germanus princeps, a revolutionariis Hispaniæ expetitus,

¹ Is filius fuit Hieronymi fratris Napoleonis I.

Castellæ solium ascenderet, bellum an. 1870 in Borussiam movit; verum ab ea superatus atque comprehensus, imperio abdicavit. Qua clade adversaque valetudine summo opere fractus, diem supremum aspexit nona januarii an. 1873¹.

Napoleonem excepit respublica, hanc vero Parisiis an. 1874 socialistarum factio *Commune* appellata seu *Communismus*, ab exercitu eodem anno repressa, quod Adolpho *Thiers* summum imperium, reipublicæ præsentis nomine, adeundi viam aperuit, cujus ab an. 1873 locum obtinuit Mauricius *Mac-Mahon*, et a mense januarii an. 1879 Julius *Grévy*, quin firma spes afulgeat in Galliæ thronum acciscendi legitimum monarcham Henricum V, Caroli X, ex duce de Berri, fratris sui filio, nepotem, qui post patri a sicariis an. 1821 inflictam necem, in lucem editus est: quique mavult exilium sufferre, quam sanioris doctrinæ principiorum causam symbolumque deserere.

HISPANIA. — Carolus ergo IV, Hispaniæ rex, Anglorum inimicitias sustinens, suam cum gallica classem, post heroicum apud promontorium de *Trafalgar* navale certamen, ubi Anglorum dux periit ac multæ utriusque partis naves disjectæ fuere, superatam ab Anglis an. 1805 (partim gallicani ducis imbellia qui e prælio cum tribus navibus sese proripuit, partim copiosiori navium adversariorum numero) videre coactus; et pluribus munitissimisque Hispaniæ oppidis a Napoleone, fraude, ac Emmanuelis *Godoy*, primarii regni ministri, in hunc gratia occupatis, indignationem populi ad mortem usque tumultuarie deposcentis ministrum, incurrit; veritusque ne in seipsum aliquid regali majestate dissonum a concitata multitudine patretur, filium suum primogenitum Ferdinandum in regno suffecit, atque negotiis omnibus nuntium remisit an. 1808².

Cunctus populus effusissima gratulatione novum salutavit regem, qui tamen dolosa Napoleonis invitatione, sub collo-

¹ Non tam vi morbi, quam imprudentia medicorum (qui, ut operatio chirurgica ei absque dolore effici posset, eidem tribuerunt magnam *clorophormi* portionem, qua enecatus est), interiisse dicitur.

² Vixit usque ad annum 1818 quo Romæ, ubi sedem fixerat, diem clausit extremum.

fionis prætextu, Bajonam Galliæ, contra matritensis populi voluntatem et opinionem, eum habenarum etiam Rhedæ qua vehebatur obruncatione detinere conantis, progressus est; ibique regno abdicare metu compulsus, patrem sui loco substituit, hic autem Josephum Napoleonis fratrem. Quam renuntiationem Hispani respicientes utpote minis ac terrore avulsam, ac juridicis destitutam conditionibus, Gallos e Hispania depellere, ac suum reducere regem decernunt, præeunteque matritensi populo, qui 2 maii an. 1808, ducibus *Daoiz* et *Velarde*, gallicanas copias civitatem occupantes ad conventionem gloriosissime adegit, omnes in Gallos armis, ut diximus, insiliunt, et post varia belli discrimina octo annorum spatio mira virtute ac heroica constantia transacta, post victorias præclarissimas civitate *Baylenensi* (ubi primo Napoleonis exercitus orbis dominator victoribus adversariis cessit), Salmanticiæ prope montes *Arapiles* dictos, Cæsaraugustæ, Burgis, Victoriæ ac Sancti Martialis colle reportatas, Ferdinandum VII an. 1814 solio restituunt, Gallis ultra Pyræneos montes Parisiosque fugatis.

Interea vero gubernii commissione a Ferdinando ante suum e Matrito digressum instituta, munus demittenti, constituitur Gadibus an. 1812 conventus quem *Cortes* appellant, ex omnium regni provinciarum deputatis viris, non ut plurimum electione selectis, hoc enim impossibile multis in locis bello exardescitibus evaserat; sed prout primus quisque e sua adventasset provincia deputatus proclamabatur, quorum major extitit liberalium numerus. Hi dum populus Gallos insequitur, novam gubernii formam, quæ mixta vel *constitutionalis* audit, regendæ Hispaniæ decernunt, multa contra religionem statuunt, caute tamen ne populi offenderent animos, qui, ut erat catholicus, ni eum latuissent hujusmodi res, in ipsum conventum haud minori quam in Gallos odio insiluisset.

Quæ cum Ferdinandus abolevisset an. 1814, adeo *liberales* exacerbavit, ut, ab illo die usque ad an. 1830, quot anni tot numerentur in eum *liberalium* sublevationes¹, quarum præ-

¹ Vide *La Fuente, Historia de las Sociedades secretas en España*, tomo III.

cipua contigit an. 1820, dum exercitus Americam, Hispaniæ jugum excutere volentem, pacificandi ergo profecturus, rebellavit oppido hispane *Cabezas de San Juan*, ducibus *Raphaele Riego*, *Lopez Baños*, atque *Quiroga*, qui Matritum occupant, regem apprehendunt, eumque ad gaditanam constitutionem promulgandam jurandamque adigunt; sed gallicano 100,000 hominum exercitu sub Angulemæ duce a rege Galliæ in Hispaniam, Austriæ, Russiæ et Borussiae suggestu, Hispania cuncta plaudente, immisso, Ferdinandum e manu liberalium eripuit, qui Matritum regrediens, Gades enim eum liberales duxerant, Constitutionem revocavit; ast metu liberalium, vel quia omnibus satisfacere se posse autumavit, nec regalibus plene (*realistas* hispane) neque liberalibus adhæsit; ac modo his, modo illis obsequi volens, omnibus vere displicuit; eoque res devenit, ut regales ipsi conspirationem in eum an. 1829 Aragoniæ attentaverint, quam rex sola præsentia sua extinxit. Sed jus successionis ad solium decreto regio an. 1830 in primogenitiæ suæ Elisabethæ commodum immutare conatus (solis enim viris Hispaniæ thronum ab an. 1713 licebat ascendere), ansam præbuit cruento septem annorum bello quod post suam, quæ anno 1833 contigit, mortem, inter fratris sui Caroli et Elisabethæ partes Hispaniam vexavit¹, utroque jus solii sibi vendicante, quam tamen causam obtinuit Elisabeth, non quidem armorum vi, sed *Raphaelis Maroto*, domini Caroli primarii belliducis, proditione.

Elisabeth igitur nominis hujus II quæ 10 octobris an. 1830

¹ Carolo adhæsere clerici, nobiles, atque populorum cives; Elisabethæ vero exercitus major pars, litterati, curiales, omnesque liberalium sequaces. Ita Castro: *Compendio de la Historia de España*.

Liberalibus adversus Caroli sectatores suppetias tulere legiones militum Angliæ, Galliæ atque Lusitaniæ (hæ namque nationes pro Elisabethæ causa tuenda, vel potius pro *liberalium* doctrinis, quæ Elisabethæ nomine propugnabantur, fœdere sese junxerant); sed omnes debellatæ sunt. Eximius etenim dux *Thomas Zumalacarregui*, qui Caroli exercitum intruxerat, ad tantum perfectionis gradum illum evehere potuit, totque victoriis auxit, ut parum abfuisset quin perfectum de liberalibus triumphum primo belli anno reportaret. Nihil sane mirum si præfatas legiones debellaverit. Obiit *Zumalacarregui* in Bilbai obsidione sclopeti globulo ab obsessis immisso.

primam lucem aspexerat, patri an. 1833 suffecta, cum imperium exercere per ætatem non posset, regni administram, regentis nomine, habuit matrem suam Mariam Christinam de *Borbon*, neapolitani regis filiam, quartam Ferdinandi VII uxorem¹. Hæc enim liberalibus addictissima, quorum plures ab exilio quod ob præfatas conspirationes subibant, revocavit, eos ad regni consilia admisit, seque illis dedens, januam aperuit revolutioni, quæ monasteriorum, Ecclesiæ, piorum locorum, hospitalium ac denique bona communia populorum diripuit; innumera artis monumenta, cœnobيا et ecclesias destruens, delevit; monachos e claustris ejecit; moniales et clerum ad miserrimam adegit egestatem et conditionem durissimam; tot denique cladibus Hispaniam ab an. 1834 usque in hanc diem replevit, ut his enumerandis volumina plura haud sufficerent, et fabulæ viperam imitata, Christinam ipsam, quæ eam fovemat an. 1839 exilio mulctavit, Baldomero *Espartero* in regentem ejus loco suffecto, qui revolutionem promovit amplissime et Hispaniam ad schisma prope coegit.

A liberalibus mitioribus (*moderados*) an. 1843 *Espartero* in exilium pulso, Elisabetha gubernii habenas suscepit, quas impetita licet a ferventioribus ubique revolutionariis, qui gubernium ambiebant, quosque an. 1854 et 1855 ad munia suprema admittere coacta est, haudquaquam dimisit, imo viriliter plerumque gessit, ac thronum illustravit eximia in pauperes munificentia, debellatione exercitus Marrochii, qua hujus regni imperator an. 1860 Hispanis magnam pecuniæ vim, nonnullaque terræ jugera Septæ et Melillæ adjacentia, et catholicæ religionis prædicandæ libertatem missionariis concessit, victoria in Annanum imperium (*Cochinchina*) de qua supra, atque glorioso apud Peruviam navali certamine, ubi classis hispana duce inlyto *Casto Mendez Muñez*, munitissimum

¹ Nupserat Ferdinandus an. 1802 Mariæ Antonie, Neapolitanæ, singularis pulchritudinis feminæ, an. 1806 absque prole defunctæ; et an. 1816 Elisabethæ de *Braganza*, Lusitanæ, eaque an. 1818 demortuæ, insequenti anno piissimæ Mariæ Amaliæ de Saxoniam, quæ cum nullum adhuc filium peperisset, anno 1829 in cœlum evolavit præmia laborum receptura.

portum vulgo *Callao* diruens, condignam de Peruanis vindictam sumpsit, qui honorem Hispaniæ læserant.

Verum adversus eam nonnullis belliducibus an. 1868 fortuna secunda rebellantibus, qui ob innumera sibi collata beneficia fideliores quam cæteri Elisabethæ fortasse deberent esse, eam regno deponunt, rempublicam constituunt, Amadeum Sabaudie ducem in regem eligunt, quo an. 1871 solium demittenti, reipublicæ formam iterum donant Hispaniæ. Et ut mos est, plurima adversus Ecclesiam tulerunt revolutionarii decreta. His falsarum religionum statuta libertas, Ecclesiæ bonis exspoliata, seminariis atque religiosis e claustris ante ordinationem ejectis pensio a gubernio solvenda denegata est; monialiumque conventuum numerum ad medietatem reduci, et religiosorum collegia seu monasteria post an. 1837 erecta, infra mensem, decreto 13 octobris an. 1868, supprimenda sanxere¹.

Sed Carolus VII, Caroli V nepos, qui ob mortem patrum suorum Caroli et Ferdinandi, Caroli V filiorum, obque renunciationem patris sui Joannis, ejusdem Caroli V filii, Hispaniæ sceptrum sibi competere judicavit, Hispanos adversus revolutionem et alienum principem in throno sedentem excitans, an. 1871 secundum hujus sæculi civile in Hispania bellum incepit, faventibus Carolo fere omnibus qui religionem bonumque commune cæteris præferre curant. Jamque ad 100,000 hominum Caroli exercitu, qui centum viris inceperat, ascendente, Matritoque imminente, liberalium exercitus de victoria desperans, Ildephonsus XII Elisabethæ II filium, catholicum regem proclamavit, præcipuos Caroli duces ad suas attraxit partes, sicque bellum civile anno 1876 mense martio incipiente cessavit. ®

¹ Hocce in quo scribo Sanctæ Mariæ de Vite Ord. S. Augustini collegium vi hujus decreti suppressioni obnoxium, Deo favente, juvantibus compluribus amicorum, a lege suppressionis eximere una cum aliis ad Philippinarum missiones spectantibus, die 12 novembris ejusdem anni, obtentum est.

Noster uxamensis episcopus D. Petrus Mª Lagüera y Menezo qui sese fortissime revolutioni opposuit, non modo vaticanum concilium adire a gubernio prohibitus, verum etiam Matritum exul immissus est; a quo tamen statim rediit triumphantis honore, et a Pio IX his verbis solari meruit: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam.*

Alphonsus solium ascensus, matrimonio sibi copulavit, 23 januarii an. 1878 Mariam a Mercede consobrinam suam, ducum *de Montpensier* filiam immatura morte præventam 24 junii ejusdem anni. Ipse quoque a sicario sclopeti globulo octobris mense petitus, magna Dei providentia mortem effugit et incolumis servatus est.

LUSITANIA. — Portugallia, regibus ejus Brasiliam initio sæculi hujus (1806) euntibus, ab Anglis ceu Magnæ Britanniae provincia regitur. Anno tamen 1820 populus Anglos repellens, Joannem VI accivit ex imperio Brasiliæ, qui gaditanam Hispania an. 1842 constitutionem in Lusitania suam ante adventum proclamatum admisit juravitque, postea vero reginæ filique sui Michaelis auctoritate atque gratia rescidit vel rescindi permisit, regnumque an. 1825 dedit filio suo Petro IV imperatori Brasiliæ. Is autem illud in filiam Mariam *de la Gloria* transmisit, ac fratrem suum Michaelem, ob proditiōis in patrem insidiosam accusationem in Austria ab an. 1826 profugum, regentem regni constituit, ut cum Maria, quacum sponsalia contraxerat, iniret conjugium; qui jure legis salicæ, vel alius huic similis, regnum sibi competere persuasum habens, comitia generalia regni (*Cortes*) convocat an. 1828, ab eisque tributum sceptrum gessit usque ad an. 1832, quo Petrus e Brasilia remeans, Anglorum ope suffultus, Michaelem ejecit, atque præfatam substituit Mariam, quæ nuptu copulata est Ferdinando *Gotha Coburgo*, Germaniæ principi. Michael jura vindicare armis intentans an. 1833, jamque magna regni parte potitus, ab Angliæ, Galliæ et Hispaniæ guberniis, in *liberalismi* commodum fœderatis, exulare cogitur.

Easdem ac Hispania deinde vicissitudines Portugallia subiit, sive in Ecclesia persequenda, sive in expoliatione bonorum, tum Ecclesiæ, tum piorum locorum, sive in cleri vexatione atque proscriptionibus, sive denique in religiosorum expulsionem, quos omnes neque ipsis exceptis Charitatis Sororibus liberalium gubernium e cœnobiis ejecit. Mortem oppetiit Maria an. 1858 quo throni hæredem reliquit filium suum Petrum, hujus nominis V, qui an. 1861 non absque propinati a sicariis

veneni suspicione defunctus cum esset, locum ejus assequutus est germanus ipsius frater Ludovicus I.

Portugallia piissima olim Ecclesia, tam a liberalibus quam a franc-masonibus nimium hoc sæculo divexata et oppressa, pristinum induere splendorem aliqua ex parte videtur.

ECCLESIE TEMPORALE DOMINIUM. — Pontificiam ditionem a gallicana republica usurpatam, et an. 1801 restitutam Pontifici, ab hujus obedientia subtraxit Napoleo, eamque regni Romanorum nomine an. 1809 filio suo concessit; qua iterum potitus an. 1814 romanus pontifex Pius VII, una excepta avenionensi urbe (quæ a vindobonensi conventu Galliæ adjudicata fuit), sartam teetamque suis reliquit successoribus. Attamen mitissimus ac nunquam sine laude nominandus Pius IX, revolutionariis a Gregorio XVI carcere detentis indulgens, ab eis Roma an. 1848 exturbatus, Cajetam fugere compulsus est. Ast dum revolutionarii reipublicæ formam Romæ donatam concelebrant, Pius, Hispaniæ, Galliæ et Sardinia ope, in pontificios Status an. 1850 revocatur. Hæc tamen postea *franc-masonum* societatibus tradita, tumultus ab eis excitatos componendi prætextu an. 1869 Anconitanam Marchiam et Legationes, et an. 1870 cætera Romanamque ipsam eripuit, subjecitque sibi, atque in præsentiarum subjecta retinet.

NEAPOLITANUM REGNUM. — Post anni 1814 Napoleonis casum Joachimus *Murat* qui Josepho *Bonaparte* in neapolitano regno successerat, ab Austriacis devictus, captus interfectusque est, atque Ferdinandus I, antea Neapolis IV, Sicilia vero III appellatus, solio restituitur, sed illud an. 1823 morte præventus reliquit Francisco I, hic autem an. 1830 Ferdinando II, liberalibus infensissimo, qui Pium IX Cajetæ an. 1848 humanissime excepit, fovit et hospitatus est. Tributum vero romano Pontifici ab antiquis temporibus dari solitum minime solvit, imo condonationem, aut saltem remissionem aliquam a Pio IX qui illud efflagitare cessavit obtinuisse censendus videtur. Perprosperè regnum administravit, atque illi a neapolitana revolutione illatis incommodis fere liberum cum vita dimisit an. 1859, illudque suscepit ipsius filius Franciscus II, qui ministrorum

aliquot infidelitate ac prodicione necnon Victoris Emmanuelis pedemontani regis ipsi consanguinei ambitione atque fraude (hic enim societatum *franc-masonum* adlectis, qui duce Josepho *Garibaldi*, Angliæ et Galliæ guberniis plaudentibus, in Franciscum armis insurrexerant, adhæsit, dumque se fidelem Francisci amicum appellat, comparato exercitu eum aggreditur), privatus regno, non tamen absque præclara Cajetæ, cui rex ipse præesse voluit, defensione, exul vitam peragit.

PEDEMONTIUM. — Victor Emmanuel I ab an. 1802 Pedemontii rex, antiquam omnem Sardinia ditionem a Gallis sæculo elapso, uti diximus, imminutam, non modo ex vindobonensi conventu integram reportavit, verum etiam Genuam vidit sibi concessam. Liberalibus haud bene visus, eo quod expetitam ab ipsis constitutionem, et mixtam gubernii formam, signare nullo pacto voluerit, regno valedicere quam dignitatem minutam et ad nihilum pene redactam gerere (nam aliter regnare liberalibus magna gaudentibus potentia et auctoritate haud posse sciebat), satius iudicavit. Regni deinde clavem accepit ipsius germanus frater Carolus Felix, austriaci exercitus ope avitam regiminis plenitudinem, liberaliumque submissionem adeptus; cui absque liberis an. 1833 defuncto successit Carolus Albertus, consanguineorum propinquior, qui primum anceps num se liberis dederet, eisdem demum adhæsit, constitutionem admisit, et ipsorum adversus Austriam fœderationibus in pluribus septentrionalis Italia civitatibus clanculum institutis caput se præbuit ac ducem, Austriamque bello laecessans, ab eaque an. 1849 sub duce *Radetzky*, uti diximus, superatus, contritus, omninoque debellatus, fugam ignominia haud immunem arripere coactus est. Nam regno in filium transmissio, e certaminis campo aufugiens, Galliam, Hispaniam et Lusitaniam profugus peragravit¹. Successor ipsius Victor Emmanuel II a revolutionariis regni sui exordio abhorruit, dein vero fidissimum illis amicum, et eorum machinationibus aptum instrumentum se præbuit, quibus suggerentibus, ferentibusque

¹ Hanc Durii ripam, qua stringo calamum, tenens, pervenit ad Portum (*Oporto*) maritimam Portugallia civitatem, ubi dies illi supremus illuxit.

auxilium, cæteros Italiae principes deturbavit ejecitque; ac eorum Statibus italicum regnum an. 1860, de Napoleonis consensu, confecit, quod an. 1870 Romam usurpans, complevit. Ibi Sedem fixit gubernii, summo Pontifici solo Vaticani palatio relicto.

Mundo valedixit maligna correptus febrî, 9 januarii an. 1878 quem eadem die in regno excepit filius ejus Humbertus I, a sicario, 17 novembris, Neapoli, pugione ictus, opera, uti ferunt, societatum *franc-masonum* vel *socialistarum*.

CÆTERI ITALIÆ STATUS. — Etruria regno, Napoleonis potentia instituto, præfuit Ludovicus Borbonius, de quo sæculo elapso, quemque secutus est an. 1801 Ludovicus II, et an. 1814, ad magni ducatus conditionem reversum, tenuit Ferdinandus III, an. 1824. Leopoldus II a Pedemontanis et infidis sibi subditis an. 1859 exturbatus, Etruria Pedemontio subjecta.

Parmæ ac Placentiæ duces ab an. 1815 Franciscus Carolus Borbonius, et ab an. 1854 Robertus I sub matris suæ tutela. Parmam Pedemontani an. 1859 occuparunt ac nunc etiam retinent.

Modena ducem habuit an. 1815 Franciscum IV et an. 1846 Franciscum V qui Pedemontanis an. 1869 haud valens resistere, Austriam suo cum exercitu petiit; atque an. 1874 morte correptus, successorem delegit (liberis enim caruit) Ludovicum, Austriae archiducem, cæteris consanguineis magnam pecuniæ bonorumque copiam reliquens, ditissimus quippe erat.

Mediolanensem ducatum obtinuit Austria, supremusque ipsius dux Austriae imperator extitit, usque dum an. 1859 illum concessit pedemontano regi.

IMPERIUM GERMANIÆ. — Antiquissimum Germaniæ imperium, Napoleonis victoriis et imperatoris Ferdinandi II renuntiatione an. 1804 dissolutum, iterum coalescere cœpit an. 1806 sub appellatione Confœderationis rhenianæ, cujus caput Francorum imperator protectoris nomine constitutum diximus; verum an. 1814 protectoris hujusmodi munus transivit ad imperatorem Austriae, penes quem mansit ad usque an. 1866, sedatis tamen an. 1848 conventionem seu constitutionem Germanis,

qui adversus Austriam rebellaverant. Præfato autem an. 1866 ob devictas apud Soudovam a Borussis Austriæ copias, germanica Confœderatio disparuit, Borussia sibi aggregante septentrionalem Germaniæ a Meino flumine plagam, una cum hanoveriano regno, aliisque principatibus. Ac demum Gallis anno 1870 a Borussia magna clade prostratis, Borussiae rex imperiale Germanorum diadema sibi suisque successoribus tribuendum, nemine contradicente sancivit; utque hujusmodi imperio Bavariam, *vurtembergense* regnum et magnum badenensem ducatum sese subjectos vellent politicis obtinuit gestionibus.

BAVARIA. — Maximilianus Josephus a Napoleone creatus an. 1809 Baviaræ rex, potestatem exercuit usque ad an. 1823 quo vivis defuit, solium ejus ascendente Ludovico I qui viam omnis carnis ingressus an. 1848 locum cessit Maximiliano Josepho II, inpræsentiarum sub imperatore Germaniæ regnanti, qui principis *Bismark* consiliis illectus, imperio adhesit, neenon schisma *veterum catholicorum*, uti appellari solent, in Bavaria serpere volens nolensve sinit.

BELGIUM. — Durum Hollandiæ ac protestantismi ejus jugum 20 annis expertæ Belgarum provinciæ, Gallis opem ferentibus ab Hollandia recessere; atque coalescentes in regnum, eidem præficiunt Leopoldum Coburgum, germanum principem, sub quo, tametsi protestans esset, catholica Ecclesia magnum induit splendorem, maximum vero sub filio ipsius Leopoldo II, catholico rege, qui Patri paucis abhinc annis defuncto successit; hortationibus etenim episcoporum fideles Belgii catholicos delegere deputatos pro regni comitiis, qui libertatem Ecclesiæ tuentes, mirabilem hæc sibi a Christo inditam fœcunditatem exserere valuit.

Hinc catholica erecta universitas, religiosi ordines restaurati, ac innumera pietati, scientiæ, virtuti ac religioni tuendis erecta institutiones et domicilia. Gubernii habenas an. 1878 e catholicorum delapsas manibus liberales adepti sunt.

ANGLIA. — Regnavit in Angliâ, uti supra diximus, ab an. 1793 Georgius III, qui nullo quidem pacto adduci potuit ad pacem cum Napoleone ineundam; quinimo bellum huic terra haud

valens indicere, omnes quippe nationes Europæ fœdus cum Gallia inierant, et Angliæ sese profitebantur adversæ, mari eum aggressus, tam Galliæ, quam Hispaniæ et Hollandiæ classes nonnullis occursibus evertit (præsertim apud *Trafalgar* de quo supra egimus) sicque maris obtinuit dominium, et Anglorum imperium per Africam, Australiam, Americam borealem seu canadiensem et Indiam ampliavit firmavitque; Melitam expugnavit atque suo subjecit regimini et auctoritati. Hispanos tandem Napoleoni ab an. 1808 infensos adjuvit, misso in Hispaniam et Lusitaniam valido 20,000 hominum exercitu, sub egregio viro Arturo *Wellesley*, postea duce Wellingtonensi, qui præclarissimis adversus Gallos certaminibus, Arapilensi, Burgensi, atque aliis quampluribus præfuit.

Ad aliam vitam egressus an. 1820 hæredem regni suscepit filium suum Georgium IV, cui catholici Hiberni æternam referent gratitudinem. Jus namque deputatos eligendi catholicis tribuit, unde summum illum ac bonorum memoria dignissimum virum Danielem *O'Connell* valuerunt eligere, qui aureo ignitoque suo eloquentiæ flumine Hibernorum causam vindicavit, obtinuit, gubernium inducens ut tam civilia quam politica jura Ecclesiæque libertatem eisdem sarta tectaue vellet. Inde initium duxere eximii Ecclesiæ catholiçæ in Angliâ, Hibernia et Scotia progressus, quibus in dies augetur et ad miraculum crescit fidelium numerus, spemque præbet universas illas regiones ad catholicam reversuras Ecclesiam.

Eum morte præventum an. 1830 excepit germanus frater Guillelmus IV, hunc vero an. 1839 Maria Victoria, catholicis addictissima, quorum libertatem tuetur, quæque renuntiata est imperatrix Indiarum.

RUSSIA. — Alexander I *Paulowitz* cognominatus, cui prima dies illuxerat 23 decembris an. 1777, ab an. 1802 Russiarum imperator, civitates et oppida, quibus gallicanus exercitus celebri illa anni 1812 Napoleonis in Russiam expeditione transiturus erat, comburi faciens, hostes, nulla cibaria nullumque adversus boreales pruinas repagulum invenientes, frigore famæque enectos, absque pugna devicit, ac retro pedem efferre

compulit, majori eorum parte inclementia cœli consumptis. Is, Napoleone in Elbam extorre, magna sibi ex vindobonensi conventu jura vindicavit; ac demum pacifica Poloniæ, cujus ipse rex an. 1815 appellatur, possessione frui consequutus est¹. Vitam finivit 1 januarii an. 1825 cum haud paucos ex conjugē sua Elisabetha, Badenensi, filios genuisset, quorum major natus Constantinus regnum dimisit fratri suo Nicolao *Paulowitz* in lucem edito an. 1796, nuptuque copulato Alexandræ Fredericæ Borussiensis; a quo devictus Persarum rex, Armeniæ partem Georgiam appellatam, sibi deperditam victorique subjectam dessevit. Nicolao etiam agente, Tartarorum in Chersoneso (Crimea) imperium deletum, mare Caspium Russiæ subactum, *Thurcia depressa* atque nonnullis provinciis expoliata est, Bosnia nempe, Rumania et Moldavia. Duæ tamen priores Turciæ auctoritatem quæ *protectoratus* seu protectio audit retinere.

Poloniam a Russiis supramodum oppressam, ob idque in Russiam rebellantem, superavit ac vehementer afflixit, Polonorum avitam linguam patriamque religionem delere curans, ut sibi arctius adhererent, hoc uno antiquæ dignitatis et independentiæ extincto vestigio. Ad quod assequendum, cum minæ, promissa et terrores nequaquam sufficerent, ad vexationes, tormenta, honorum expoliationem, monasteriorum ecclesiarumque usurpationes, exilium et proscriptionem deventum est. Episcopos, sacerdotes pientioresque viros in Siberiam relegavit, quosdam vero asperrimis objecit laboribus, ut tandem eorum frangeretur constantia. Teneras moniales lapidibus, non ferreo aut chalybeo scalpro, secandis, sed manu ac silice, addixit, e quarum digitis guttatim sanguis effluebat. Quæ tamen magna ex parte cessarunt an. 1846.

Quum Anglia, Gallia atque Turcia illi bellum an. 1854 in Ponto Euxino intulissent, earum conatus primum retudit, et

¹ Varsoviæ ducatus, haud mediocri Poloniæ pars, Borussia an. 1794 attributus, ex conventionē pacis an. 1807 inter Napoleonem Borussiaeque regem inita, Saxonie regi subjectus mansit, catholica religione maxime in ea florente, permissis tamen publice sectis; verum illum Russia in vindobonensi conventu sibi adjudicandum duxit, sub qua in præsentiarum miserrime degit oppressus.

non nisi post magna hinc et inde fortiter acta certamina, cedere paululum visus est; qui tunc amicitiam rogans, Rumanie partem, Bassarabiam dictam a sua protectione, potius dominio, solutam toleravit, liberam quarumcumque nationum navibus in Ponto Euxino navigationem permisit, et classem in præfato mari absque alterius bellantium partis consensu habiturum, interposito pacto, negavit.

Finito ejusmodi bello, supremum diem Nicolaus obivit, post quem solium ascendit ipsius filius Alexander II, qui patris vestigia, insectando catholicos, premit, mitiore tamen aspectu, cujus persecutionis hic modus est. Milites namque in catholicas mittit provincias, Status tuendi obtentu, qui cives annonæ atque bastimentorum exactione opprimentes, ad lamentum et publicam quo obruuntur incomportabilis oneris protestationem adigunt. Hinc arrepto prætextu catholicos sacerdotes, veluti popularis tumultus fautores, carceribus tradunt et in frigidissimas Siberiæ amandant regiones, ecclesias atque monasteria diripiunt et schismaticis donant, quorum aliquos fidelibus vi præficiunt, ut eis conferant sacramenta. Quo cum ventum sit, catholicos benigne tractant, promissis sollicitant, et alliciunt muneribus ut schismaticam amplectantur religionem; et quod dolendum summopere est, non semel e voto ipsis res accidit. Nullum fere catholicorum ad suas trahere partes Nicolaus valuit, plures traxit Alexander in diœcesi præsertim chelmensi, cujus majorem partem in schisma misere prolapsam videmus.

Russiarum imperio amplificando intentus, Turkestan, sive Tartariam bello an. 1875 petitam occupavit, vi loco juris adhibita. Turciam, sublevationibus principatum, Servie et Rumanie debilitatam, christianos tuendi obtentu, magno exercitu invasit, et an. 1878 post undecim mensium bellum devicit, atque ab Europæ finibus Turcarum dominium deturbare ferme consequutus, magnam eidem eripuit Armeniæ partem, quin propitia semper hoc in bello arriserit illi armorum fortuna: ter namque apud Pleunam, ac bis prope *Kars*, Asiæ civitatem, turcico exercitui Russii terga vertere.

Ex berolinensi magnarum nationum conventu ad res Turciæ

Russiæque componendas præterito anno (15 juli an. 1878) celebrato, a Russia occupatæ regiones, Turciæ restituntur, exceptis *Ardahan, Kars, Bessarabia et Batuum* quæ Russiæ manent, Servia et Rumania quæ independentiam adeptæ sunt, Bosnia et Erzegovina tributis Austriæ, nonnullisque aliis.

BORUSSIA. — Frederico Guillelmo III regi Borussiae, in hujus adversus Napoleonem laborum remunerationem, attributæ sunt ex vindobonensi conventu provinciæ rhenianæ, ducatus Bergensis, atque Poloniæ et Saxoniae pars quædam. Ab exteris tandem liber inimicis, ad lutheranæ suæ sectæ liturgiam ampliandam atque immutandam, catholicos, in hæresim trahere circumventos anhelans, sese convertit. Ecclesiæ namque catholice ritus ac cæremonias admisit, futurum sperans catholicos nullum suam inter ac gubernii religionem discrimen intercedere autumantes, ad protestantismum accessuros. Decrevit quoque filios parentum, quibus una eademque haud esset religiosa fides, in patris Ecclesia baptizandos educandosque fore, inhibens sacerdotibus ne ullam circa filiorum educationem a parentibus matrimonio jungendis promissionem aut cautionem exigent. Cui malo occurrere volens summus pontifex Gregorius XVI, instructionem Germaniæ episcopis dedit, quæ tamen gubernii calliditate eos omnino fugit. Anno tandem 1840 quæstiones hujusmodi laudatus Gregorius cum Guillelmi successore agens, composuit. Debitum naturæ persolvit Guillelmus III an. 1840; et locum ejus hæreditate adivit Guillelmus IV, liberalium Germaniæ nimium exagitatus factionibus, quos armis reprimere nonnunquam debuit. Hujus an. 1861 successor Guillelmus V qui et ipsius germanus frater, post devictas a se Daniam an. 1864, Austriam an. 1866 et Galliam an. 1870 imperator Alemanniæ, Guillelmi I nomine assumpto, appellari absque ulla contradictione, obtinuit; et omnia sibi, ac ea etiam quæ ad religionem spectant suo in regno subjecta cupiens, suggestione et consilio principis *Bismark*, primarii regni ministri, catholicos insectatus est. Leges namque sancivit quibus regulares ordines supprimuntur; honorum Ecclesiæ, scholarum, seminariorum, piorumque locorum cura et administratio atque utriusque

sexus juventutis institutio monialibus et clero adempta, laicis committuntur; ordinatio clericorum, parochorum et episcoporum electio atque promotio, et, ne infinitus fiam, œconomia sacramentorum, ipsaque jurisdictionis potestas gubernii subditur voluntati. Harumque transgressores iniquarum legum multis pecuniæ, privatione bonorum, ac tandem exilio plectuntur; unde sacrorum antistites pene omnes, et innumeri ecclesiastici viri extorres degunt; Ecclesiæ ingemiscunt viduatæ pastoribus et sacramentorum orbata administris.

Petitus Guillelmus 8 maii an. 1878 a sicario *Hoedel* licet incassum sclopeti globulo, et a *Nœbiling* medico in facie, brachio atque manu, 2 junii præfati anni, bis armis ejusdem generis iclu percussus, serio cogitare cœpit atque a persecutione cessare; pacem Ecclesiæ reddere, amicitiam et fœdus cum romano Pontifice pangere velle videtur, *socialismo*, e cujus lateribus sicarii prodire, adunatis viribus, indicere bellum intentans.

DANIA. — Christianus VII Daniæ regnum administrandi valetudine adversa impeditus, illud transmisit in filium suum Fredericum VI, qui cum neque Napoleonis, neque Angliæ partibus adherere vellet, in se concitata sensit Anglorum arma, existimantium Danos aggressionem hujusmodi territorios, suppetias adversus Napoleonem sibi allaturos. Quæ res e sententia minime Anglis evenit; tanta namque ob id constantia Fredericus Napoleonis causam defendendam suscepit, ut nulla unquam ratione, sive copenhagensis civitatis ab Anglis succensæ eversione, sive classis ab eisdem debellatæ jactura, sive tandem amissione Norvegiæ, quam an. 1808 ex conventu kielensi, Sueciæ, accepta compensationis ergo Pomerania, cedere compulsus est, ab ea divelli potuerit.

Eum an. 1839 defunctum excepit imperio germanus frater Christianus VIII, haud vulgaris scientiarum protector. Is principatus *Holsteinensem* et *Schleeswigensem*, separationem a Danorum regimine multo jam tempore flagitantes, quum an. 1846 omnem eis discissionis et independentiæ, decreto regio, spem ademisset, armis in aciem surgentes, domare an. 1848 morte correptus, nequivit. Successor tamen ipsius

Fredericus VII, Russiæ, Sueciæ atque Angliæ favore, necnon præfati derogatione decreti, nonnullis aliisque concessionibus, ducatus ad submissionem adduxit, pacemque regno dedit.

Anno tandem 1864 Austria atque Borussia præfatos ducatus a Dania ipsarumque armis devicta abduxere, quod discordiarum inter eas extitit seminarium.

In regimine Hollandiæ, ad regnum evectæ, Ludovico *Bona-parte* successit an. 1815 Guillelmus I *de Orange*, huic an. 1840 Guillelmus II quem hæreditate Guillelmus III excepit.

Sueciam et ipsi ab an. 1814 annexam Norvegiam rexerunt an. 1809 Carolus XIII (alias XII); an. 1819 Carolus XIV (gallus *Bernardotte* adoptione prioris hæres); an. 1844 Oscar I et 1859 Carolus XV.

Hannoverianum regnum ab Anglia sejunctum, cum illius princeps Anglorum solium hæreditate adiit, obtinuisse videmus Ernestum I ab an. 1837, et Georgium I ab an. 1851. Is utroque ab infantia oculo captus, difficile quidem, recte attamen imperium exercuit.

A Borussis qui regnum ipsius occupant, an. 1866 solio ejectus, juri suo valedicere minime voluit, magnisque licet promissis tentatus ac præmiis. Obiit an. 1878, mense junio currente, cujus thronum vindicare pergit ipsius filius Georgius II, nuptus hoc ipso anno Daniæ regis filiæ.

Creatus fuit *Wurtembergensis* rex an. 1808 Fredericus I; an. 1819 Guillelmus I; et insequentibus annis Carolus, hujus etiam nominis I.

SAXONIA. — Posniana pacis conventionione diei 11 decembris an. 1806 in regnum constituta Saxonia, cui Gallitiæ pars an. 1809 attributa venit, primum regem habuit Fredericum Augustum, qui naturæ concessit an. 1827, succedente sibi eodem anno Antonio I; huic an. 1836 Joanne Nepomuceno, Joanni vero Alberto I qui clavum regni nunc premit.

TURCIA. — Turcarum sultani recensentur ab hujus sæculi exordio Selimus III ab imperialis custodiæ militibus, quos *genizaros* vocant, an. 1807 e solio ejectus, et insequenti anno defunctus; Mustapha IV ejusdem custodiæ militum favore

assecutus diadema, quod de capite ejus tulit præpotens *Bara-caitar*, illudque tradidit Mohamed II, qui regnavit usque ad 4 julii an. 1839. Secutus eum in throno est Abdul-Medjid, cui Abdul-Aziz an. 1861 successit. Hunc an. 1876 vitam quam innumeris cernebat septam periculis sibi eripuisse, seu ab inimicis, uti aliis placet, postquam eum de regno exturbarant, ereptam fuisse conspeximus. Successor ipsius Mohamed V statim ceu demens habitus dejectusque est, ac ejus gradum ascendit ipsius germanus frater Abdul-Hamid II.

Turciæ sæculi hujus historia series innumera est cladum illi a Russia aliisque nationibus illatarum, revolutionum ac simultatum, quæ ad nihilum ottomanum redegissent imperium, ni Europæ nationes conservationi ejus invigilassent. Verum enimvero festino gradu ad occasum progreditur. Amisit namque Jonicas insulas quas Angliæ tradidit, hæc vero Græciæ, *Algeriam* a Gallis an. 1830 subjugatam, Græciam hodiernam ab imperio descissam, et Ægyptum ipsum sub vice-rege Mehemet-Ali, qui Turcas devicit, pene sui juris effectum (modicum quoddam tributum persolvere pergit), ac tandem Moldaviam, Valaquiam, Bosniam, Erzegovinam, Bulgariam et Armeniæ partem ob bella cum Russia habita annis 1829, 1848, 1853 et 1877.

GRÆCIA. — Jugum Turcarum pertæsi 1822 christiani græci, ad arma pro independentia sua confugiunt, Europæ nationum opem frustra primo exostulantes; perpauci namque viri suppetias illis ivere. Anno tamen 1827 Anglia, Russia et Gallia Græciæ partes suscipientes, classem Turciæ apud Navarinum aggrediuntur atque devincunt, acri tamen cruentaque utriusque partis bellantium pugna, vi cujus Turcæ, Andrinopolitano pacto seu conventionione, reipublicæ Helenicæ independentiam agnoscere compulsi sunt; quæ an. 1832 in monarchiam conversa, regem instituit Othonem I, Ludovici regis Baviariæ filium, sub magnarum Europæ nationum protectione. Hæ, an. 1864 Othone abdicante, sceptrum Græciæ detulere Georgio I, Daniæ principi, qui usque in hunc diem illud gerit; et an. 1878 in divisione imperii Turcorum a berolinensi conventu peracta,

Thessaliæ aliarumque ottomanæ monarchiæ provinciarum nonnullas partes illi adjudicarunt.

Sinarum sæculi hujus imperatores *Tao-Kving* an. 1820, *King* aut *Han-Foung* an. 1850.

Reges Persarum an. 1833 *Mohamed-Sciah*, et an. 1848 *Ne-reddim-Sciah*.

AMERICA. — In Statuum Americæ fœderatorum supremo regimine Joanni Adams successere an. 1801 *Thomas Jefferson*; an. 1809 *Jacobus Madison*; an. 1817 *Jacobus Monroe* (cui effatum illud tribuitur: *Americam ab Americanis, non secus ac Europam ab Europæis esse regendam*, coloniarum reprobans conditionem); an. 1821 *Joannes Quincy Adams*; an. 1829 *Jakson*; an. 1837 *Martinus Van-Buren*; an. 1841 *Harrison*; 1845 *Joannes Polk*; an. 1849 *Z. Taylor*; 1853 *Franklin*; 1854 *Buchanan*; 1860 *Abraham Lincoln*, qui an. 1865 in theatro a sicario pugionis ictu percussus, e vivis sublatus est. Sub ejus imperio Statuum fœderatorum australis pars a boreali sese disjungere volens, causam præbuit eruentissimo quatuor annorum bello, utrinque magna constantia gesto; quo quis meliori jure pugnaverit mihi nondum liquido apparet; potiori ratione atque vi a borealibus decertatum obtenta commonstrat victoria. Hunc præsidis officio sequutus est an. 1866 *Ulysses Grant*, iterum an. 1872 præfato munere functus, qui an. 1877 successorem accepit *B. Hayes* post difficilem plenamque laboribus electionem.

Brasiliam in regnum constituit *Joannes VI* Portugalliæ rex, qui illuc, napoleonica Lusitaniæ invasione exturbatus, accedens, mortua Maria conjuge sua, Portugalliæ regina, se Brasiliæ, Lusitaniæ et Algarbium regem appellari voluit. Conjuratiōe tamen in eum secundo conjuralis eventu an. 1823 excitata, Brasiliæ ad imperii gradum evectæ imperator eligitur *Petrus I*, *Joannis VI* filius, cui pater etiam Portugalliam concessit; ille vero ad hujus regni thronum, Brasilia contentus, sublimari curavit filiam suam *Mariam de la Gloria*, posthabito germani fratris *Michaelis* jure. Imperii ejusmodi potestatem exercuit ab an. 1823 præfatus *Petrus*; ab an. 1831 *Petrus II*, qui etiam nunc eam gerit.

Americanæ Hispanorum coloniæ, bellorum Europam dilacerantium adeptæ occasionem, atque liberalium in Hispania sublevationibus animosiores effectæ, quia nullum ab Hispania, tot implicata cladibus, mittendum formidabant exercitum, patriæ jugum excutere, atque in rempublicam imperii electivi, avitum regimen commutare, felici quidem exitu festinaverunt, pessima tamen earum fortuna; ad hanc namque diem gladius discordiæ civilis intestiniquè belli nondum discessit ab eis.

Provinciæ Boni Aeris ab Anglis an. 1706 occupatæ, in fœderativum gubernium Argentei fluminis (*Rio de la Plata*) an. 1811 coaluere. Novæ Granatæ regnum eodem anno colombinæ reipublicæ vel fœderationis nomen assumpsit, mexicana regio ab Hispania sese an. 1821 subduxit, dum liberales, Americam navigaturi, rebellarunt. Peruviæ denique regnum, ab an. 1809 in rebellionem propendens, an. 1824 post prælium *Ayacuchense* hispanis frustra sodalium suppetias expectantibus adversum, ab Hispania recessit, atque tractu deinde temporis in peruvianam, chilensem et bolivianam respublicas disjectum est.

PERSECUTIONES.

Præter superius commemoratas et pene universalem illam persecutionem qua *liberalismus* et *franc-masonismus* Ecclesiam, ac imprimis religiosos ordines¹ ab hujus sæculi exordio insectati sunt, ut ex hactenus dictis luculenter apparet, plures aliæ catholicam divexarunt religionem. Montis Libani namque catholici, aliique sultanorum imperio subjecti, a Drusis et mahumeticæ sectæ cultoribus cæde atque incendio non semel vexati, vim vi repellere, ne morti succumberent, compulsi sunt. Galliæ tandem officiis optata illis affulsit quies. Quinques aut sexies in Sinarum et Cochinchinæ regnis, catholicos urgente persecutione, vitam hi, potius quam fidem amittere velle, præclaro comprobarunt testimonio; plura siquidem

¹ Religiosos ordines, inquit clar. P. J. Lanteri, liberales et eorum affines in Gallia penitus extinxerunt an. 1790, in Italia aboleverunt an. 1811, in Lusitania abrogarunt an. 1834, in Hispania sustulerunt an. 1836, in Mexico obliterarunt an. 1860, de Polonia ejecerunt an. 1864. (*Eremi sacræ*, t. I, p. 11.)

utriusque sexus centena hominum pro Christi nomine martyrii palmam consequuti fuere. Simillimo animi robore persecutionem tollerant nonnullarum Helvetiæ provinciarum catholici, quibus locorum magistratus, schismaticos (qui veteres catholicos se dici volunt) juvandi ergo, multimodis insidiantur et persequuntur, vel catholicum inhibendo cultum, vel ecclesias usurpando, vel insectando sacerdotes, vel ab officiis arcendo, ac muletis, exilio, aliisque pœnis afficiendo, eodem prorsus modo ac de Germania, unde persecutio ista emanavit, relatum est.

ECCLESIE PROGRESSUS.

Dei autem misericordia qui portas inferi adversus Ecclesiam prævalere non feret, non patietur, non sinet, mirandum in dies incrementum catholica Ecclesia obtinet in Anglia, Scotia et Hibernia, in fœderatis Americæ Statibus, in Germania, Africa, India, Sinarum imperio, Japonia, Australia atque in insulis Philippinis. In boreali America et Anglia supra modum humanamque mentem augetur catholicorum numerus et *gratia Dei est ad sanandum hæreticos* qui catervatim quotidie ingrediuntur Ecclesiam, doctissimis Universitatum magistris, ditissimis quibusque regni proceribus, præcipue in Anglia, præeuntibus. In Japonia, ubi extinctum credebatur catholicorum nomen, multa eorum millia, miro Dei beneficio, a sæculo XVI ad nostra usque tempora non interrupta serie extitisse, absque sacerdotibus tamen, paucis abhinc annis comprobatum est; quibus quotidie accedunt alii. In Philippinis insulis, soli Augustinienses, ut de aliis taceam, tria decies centena millia fidelium singulari solertia magnoque fructu administrant, cum sæculo proxime elapso quingenta millia haud excederet curæ eorum commissi fideles, et vastissimas Abraë provincias, duce P. Bernardo Lago, ab an. 1823 Jesu Christo prædicatione aggregarunt¹. Jamque illarum insularum

¹ Paucis abhinc diebus (12 nempe augusti an. 1879) SS. D. N. Leo P. XIII per breve quod incipit, *Ex debito*, concessit religiosis augustiniensibus insular. Philippinarum vicariatum apostolicum *Hu-Nan* septentrionalem in Sinarum missionibus.

catholici sexies decies millia centena millia pene exæquant. Ubique tandem locorum missiones, apostolici vicariatus, præfecturæ, seminarii et scholæ vigent, quæ optimos afferunt fructus, quibusque nonnullorum Europæ fidelium defectio satis superque compensata manet.

Inter primarios sæculi hujus eventus annumerare non dubito apparitiones B. Virginis Mariæ tum *Marpingen* in Germania, quas frustra gubernii satellites inficiare conati sunt, tum oppido vulgo *Saletta* in nobilissimo Galliarum regno, ubi peregrini quotidie confluunt venerabundi; tum imprimis in spelunca prope oppidum *Lourdes* diœcesis Tarbæ ejusdem nationis, factas Bernardetæ *Soubirous* rusticanae puellæ, ubi ejusdem B. V. Mariæ speciali favore fons divinitus elicitur manat, et ubi maxima miraculorum multitudo admirantur, vel aquæ potatione, vel sola B. Virginis invocatione; cæci namque lumen, claudi gressum, infirmi ac debiles sanitatem, peccatores compunctionem sæpissime adipiscuntur. Quem locum fidelium devotio ecclesia seu basilica, religiosorum cœtibus et insignibus munificentia ditavit donis.

SCIENTIÆ ET ARTES.

Artium inventiones et præcipuos scientiarum progressus chronologico ferme ordine digestos accipe. Centum sexaginta tres ignoti planetæ, telescopiorum ope, ab. an. 1801, quo Ceres primum mortalium apparuit oculis, usque in præsentem diem conspecti sunt. Plurium eorum nomina videri possunt apud folium *Civiltà cattolica* die 18 novembris an. 1876; quoad nos vero attinet, memorare sufficiat Palladem ab *Olbers* an. 1802, et Junonem ab *Hardingio* an. 1808 compertos, Uranii satellites sex perspectos ab *Herschel* an. 1809. Adriam, Luciniam, Hevan, Emiliam, Hildam, Floram, minimum omnium, et Unam paucis abhinc annis inventam. Currus fumo vaporeo an. 1800 moveri cœperunt, et an. 1802, tum *Sennfelder* artem lithographicam excogitavit, tum mobilis machina *Volante* cognominata ad facilius eudenda monetarum genera cœpit adhiberi. Novus obsidionis civitatum modus (bloqueo) an. 1806 ad proxim

deductus est. Primam navem vapore motam in Sequana flumine prope Parisios an. 1807 construxit Americanus *Fulton*, Napoleone illum, quasi muscas depelleret, irridente. Civitatum illuminatio vapore, quem *gas* appellamus, agente, an. 1811 ab Anglia duxit originem. Suum photographicum apparatus an. 1813 adinvenit *Niepce*; atque ampliorem vaporis applicationem, ad magna præsertim vehenda pondera, felici nonnulli exitu hocce anno moliti sunt. Crepitacula *a la congrève* dicta, ad inimicorum castra oppidaque inflammanda repeti etiam ab hoc anno debent, non secus ac magnarum lucernarum (*faros*), ut a nautis e dissitis etiam a terra tractibus aspici valeant, in portibus collocatio; quo etiam servitus Europæ nationum pacto abolita est. Aptissimæ ad lini fila neendum machinæ an. 1819 excogitantur. Telegraphum electricum an. 1836 magna *Morse* perfectione donavit, et a federatis Americæ Statibus per omnes nationes an. 1844 illum diffudit. Axis cum rota *helice* appellata movendis, quæ vapore impelluntur, navibus, communiter hodie usurpata, *Ericson* an. 1838 habuit auctorem. Quæ *daguerreotypus* audit photographiam excogitavit an. 1839 presbyter gallus *Daguerre*. Discoopertæ veniunt an. 1840 Californæ aurifodinæ. Ferreæ mercibus vaporis auxilio vehendis viæ constructæ sunt in Anglia an. 1825, in America (Statibus federatis) an. 1829, in Gallia eodem anno, in Belgio an. 1835 eodem quo in Germania tempore, in Hispania (insula Cubæ) an. 1836, in aliis vero nationibus insequentibus annis. Gypsum inflammabile (vulgo fulminante) *Sconbein* sub an. 1846 adinvenit. Vitis plagæ, quam *oidium* appellant, sulphuris pulvere mederi eodem anno *Kyte* orsus haud infelici conatu dicitur. Angelus *Sechi* jesuita italicus an. 1868 confecit meteorographum, et presbyter *Caselli*, italicus etiam, telegraphum authenticum, seu apparatus ad syngraphas litteras ope *fluidi electrici magnetici* alio vel longissime transcribendum. Telephonum seu machinam ad sonum aut humanam vocem per filum *electricitate* plenum in longos tractus emittendum an. 1875 casu inventum¹ ad perfectionem adduxit an. 1877 Americanus

¹ Telephonum quodammodo inventum, aut saltem adumbratum antiqui-

Bell, et illam an. 1878 complures Europæ nationes adhibere certatim curarunt; ex eaque confecit *M. Hugues* microphonum, qua idem sonus summopere amplificatus emittitur. *Kirchhoff*, et *Bunsen spectroscopii* auctores, ac *Dubosq* et *Grandean* perfectores ejusdem physicam experimentalem in his quæ ad lucis radios spectant maxime provexerunt. Canalem inter Mediterraneum mareque Rubrum, quo magnæ quoque naves illuc transire, hueque remeare valeant, an. 1868 aperuit *Ferdinandus de Lesseps*, Gallia hac tempestate celeberrimum decus.

Interioris Africae haud minimam partem, principis *Ali-Bey* contactus nomine, invisit descripsitque *Dominicus Badia*, hispanus, hujus sæculi initio; prævitque Anglo *Levensonio* et Americano *Stanley* in hoc arduo munere. Ægyptiorum hieroglyphica interpretatus est an. 1821 clarissimus *Champollion*, gallus, magno rei litterariæ, sed majori religionis bono¹. Plura siquidem adversus catholicam religionem impiorum objectamenta, ex ægyptiacis dynastiis earumque antiquitate petita, necnon *Dupuis* de zodiaci declinatione portenta, dispulit, Ægypti monumenta recentissima esse demonstrando. Exploratis a claris. viris *Botta*, gallo, et Augustino *Layard*, anglo, ab an. 1830 ac deinceps Assyriarum, præsertim antiquissimæ Ninivæ ruderibus, monumentorum ejus reliquiis et inscriptionibus, quæ signis seu litteris, partim hieroglyphicis, partim syllabicis, partim vero alphabeticis scripturæ quam dicunt *cuneiformem* ob cunei quam præ se ferunt formam, continentur; plures antiquitatis studiosi² ejusmodi inscriptio-

tus fuit. *Petrus de Vega*, hispanus, ordinis Sancti P. N. Augustini in opere *Discursos sobre los siete salmos penitenciales* an. 1606 edito, ait vocem humanam per filum metallicum ab una ad alteram extremitatem absque alio aliquo adjutorio longissime transmitti, quin ii qui ad medium appropriate filum eam audire queant.

¹ Hujus interpretationis clavem *Champollioni* dedit inscriptio Ptolemaeorum *Vdicata*, quam sacerdotes Ægyptii tum hieroglyphicis, tum litteris græcis conscripserant.

² Horum præcipui extitere *Rask*, *Lassen*, *Eugenius Burnouf*. Eos tamen superavit dux Anglus *sir Henri Baulinson* qui rem ad finem ferme perduxit, nonnullaque minoris tantum momenti reliquit a clars. *L'Opert*, *Spiengel* et *Lepsius* ab an. 1846 ad 1855 quo culmen operi impositum est, peragenda. Utilissima quædam poematis fragmenta, quibusdam inscripta

num interpretationi incubuere, ac semiticas linguas archaicam, arianam, aliasque vetustissimas exantiquarunt, quibus mirifice catholica iuvatur religio. Ex eis enim apprime comprobatur chronologia biblica, et obscura quædam meridiana luce perfunduntur.

Suum hac in appendice locum habeant oportet quos in cap. IV referre a memoria excidit, Thomas C. *Middleton*, ord. S. Augustini, in Villanovæ prope Philadelphiam Statuum Americæ fœderatorum augustiniana Universitate illustris professor, qui Vitam S. Thomæ a Villanova, archiepiscopi valentini, lingua anglica edidit, et generalem augustiniani ordinis Historiam scribendo incumbit; Augustinus *Roskovany*, nitriensis in Hungaria episcopus, summis laudibus celebrandus ob præclarum opus de romano Pontifice, atque valde præstans aliud de matrimonio christiano, ubi quæcumque ad hanc spectant materiam documenta collegit; Thomas Maria *Zigliara*, ord. Prædicatorum, cujus de re philosophica deque mente concilii viennensis circa unionem mentis et corporis elucubrationes, S. P. Leonem XIII impulerunt ad illum in S. R. E. cardinalium Collegio, quamvis provectæ nondum ætatis, merito adscribendum; et J. P. *Migne*, presbyter gallus, natus an. 1801 et mortali exutus indumento 1873, Bibliothecæ cleri universæ industrius editor, qui in SS. Patrum scriptis, conciliorum collectionibus, et innumeris aliis totius christianæ eruditionis libris evulgandis vitam, magno Ecclesiæ bono, impendit.

Aliis in scientiis præclarum nomen adepti sunt:

In *astronomia*, Dominicus Parisi de *Piazza*, augustinianus; Angelus *Secchi*, jesuita, de quo meminimus; *Herschel*, *Casini*, *Leverrier*, *Schroter* atque *Lalande*.

In *philosophia* Gallupi, *Bonald*, *Rosmini*, *Gioberti*, *Sanseverino*, neapolitanus, *Prisco*, *Segnorelli*, et *Joseph Romanelli* augustinianus.

lateribus tempore regis *Ninive* Sennacherib exarata, Londinum annis 1873 et 1875 transmisit Georgius *Smith*, Anglus, quæ mosaicam de primo homine, de diluvio, de peccato angelorum et hominum historiam fere ad litteram continent, nonnullis tamen admixtam ethnicæ superstitionis erroribus.

In *physica*, *Arago*, *Hamilton*, *Melloni*, *Berzelli*, *Cuvier* et *Gothe*.

In *geographia*, *Humboldt*, borussicus, *Malte-Brun*, *Balbi*, *Monreal*, *Verdejo*, *Antillon*.

In *historia*, Cæsar *Cantu*, Augustinus *Thierry*, Modestus *Lafuente*, hispanus, *Gebhardt*, catalaunus, *Michaud*, gallus, Salvator *Constanzo*, italus, *Scholozer*, russicus, Adolphus *Thiers* et *Guizot*, galli, et comes *de Toreno*, hispanus.

In *musica*, *Meyerbeer*, germanus, *Rossini*, *Donizetti*, *Bellini* et *Verdi*, itali. Inter hispanos vero Josephus *Doyagüe*, *Landeira*, ord. S. Augustini, auctor missæ vulgo *Soberana* et aliarum; Antonius *Montesinos*, Nicolaus *Ledesma*, Paulus *Hernandez*, Marianus *Rodriguez Ledesma*, Franciscus Xaverius *Cabo*, Antonius *Merce Fondevila*, Cyriacus *Gimenez*, Remigius *Ozcoz Calahorra*, Hilario *Prádanos*, Damianus *Sanz*, uxamensis ecclesiæ organicus presbyter, et præ omnibus piissimus item presbyter Hilario *Eslaba*, musicæ religiosæ in hoc sæculo instaurator egregius, qui primas vitales auras suscepit Navarræ in Hispania an. 1807, et ad aliam vitam transivit Matriti 23 juli an. 1878.

Qui profana solum edidere *Arrieta*, *Barbieri*, *Gaztambide*, *Saloni*, *Guelbenzu* et *Monasterio*.

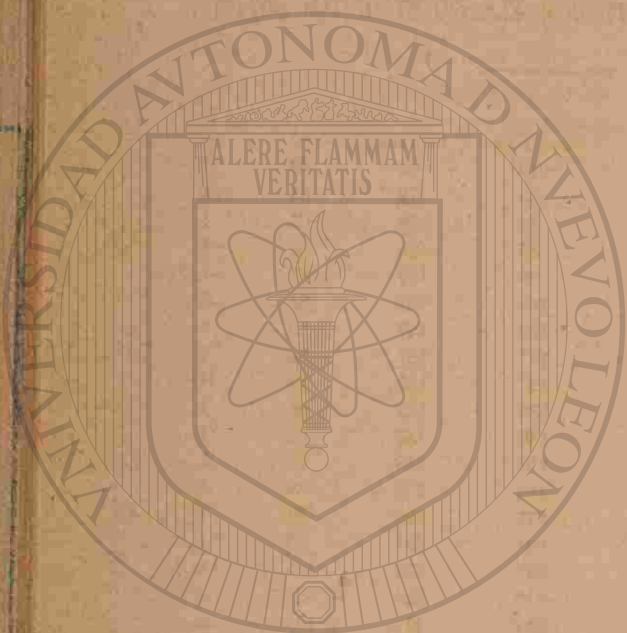
Præclari poetæ extiterunt: Alexander *Manzoni*, mediolanensis, *Silvius Pellico*, *Victor Hugo*, gallus, qui ad impietatem deflexit, *Lamartine*, *Korner*, suecus, *Gejer*, scandinavus, et hispani Josephus *Zorrilla*, Albertus *Lista*, Nicasius *Gallego*, Adelardus *Lopez de Ayala*, *Quintana*, *Burgos*, Ventura *de la Vega*, *Rubi*, Franciscus *Martinez de la Rosa*, *Hartzembusch*, *Dux de Rivas*, *Tamayo Baus*, et Franciscus *Sanchez de Castro*.

In *lexicis* conficiendis Emmanuel *Valbuena* et Raymundus *de Miguel*.

In *lingua arabica*, Franc. Xav. *Simonet*, granatensis.

In *litteratura*, demum Adolphus *de Castro*.

Si qui autem alii a nobis oblivioni dati sunt nihil eorum merito derogatum volumus.

INDEX I

CHRONOLOGICUS

IN QUO ROMANORUM PONTIFICUM ELECTIO ET OBITUS NOTATUR.

	Electus anno	Obiit anno	Pag.	Tom.
S. Petrus	40	65	62	1
S. Linus	65	76	63	1
S. Cletus	76	89	63	1
S. Clemens I.	89	100	63	1
Anacletus	98	100	85	1
S. Evaristus	100	109	85	1
S. Alexander I.	109	117	85	1
S. Sixtus I.	117	127	86	1
S. Telesphorus	127	138	86	1
S. Hyginus	138	142	86	1
S. Pius I	142	156	86	1
S. Anicetus	156	168	86	1
Soter	168	177	86	1
S. Eleutherus	177	192	87	1
S. Victor I	192	201	87	1
S. Zephyrinus	201	219	104	1
S. Callistus I	219	224	104	1
S. Urbanus I	224	231	104	1
S. Pontianus	231	235	105	1
S. Antherus	236	236	105	1
S. Fabianus	236	250	105	1
S. Cornelius	250	252	105	1
S. Lucias I.	252	253	105	1
S. Stephanus I	253	257	105	1
S. Sixtus II.	257	358	106	1
S. Dionysius	258	271	106	1
S. Felix I.	271	276	106	1
S. Eutychianus	276	283	106	1
S. Caius	283	296	106	1
S. Marcellinus	296	304	124	1
S. Marcellus I	304	309	124	1
S. Eusebius	309	311	124	1
S. Melchiades	311	313	124	1
S. Sylvester I.	314	335	125	1
S. Marcus	336	336	125	1
S. Julius I.	336	352	125	1

	Electus anno	Obiit anno	Pag.	Tom.
S. Liberius	352	366	125	1
S. Felix II.		359	225	1
S. Damasus I.	366	384	125	1
S. Siricius.	384	398	126	1
S. Anastasius I.	398	402	126	1
S. Innocentius I.	402	417	149	1
S. Zosimus	417	418	149	1
S. Bonifacius I.	418	423	149	1
S. Caelestinus I.	423	432	149	1
S. Sixtus III.	432	440	150	1
S. Leo I Magnus.	440	461	150	1
S. Hilarius.	461	467	150	1
S. Simplicius.	467	483	150	1
S. Felix III.	483	492	150	1
S. Gelasius I.	492	496	150	1
S. Anastasius II.	496	498	151	1
S. Symmachus.	498	514	151	1
Hormisdas.	514	523	173	1
S. Joannes I.	523	526	173	1
S. Felix IV.	526	530	174	1
S. Bonifacius II.	530	532	174	1
<i>Dioscorus antipapa.</i>		174	174	1
S. Joannes II.	532	535	174	1
S. Agapitus I.	535	536	174	1
S. Silverius.	536	540	175	1
Vigilius	540	555	175	1
S. Pelagius.	555	560	175	1
S. Joannes III.	560	573	175	1
S. Benedictus I.	574	578	176	1
Pelagius II	578	590	176	1
S. Gregorius M.	590	604	176	1
Sabinianus.	604	607	198	1
Bonifacius III.	607	607	198	1
Bonifacius IV.	607	615	198	1
S. Deusdedit	615	618	199	1
Bonifacius V	618	625	199	1
Honorius I.	625	638	199	1
Severinus	639	640	199	1
Joannes IV	640	642	199	1
Theodorus I.	642	649	199	1
S. Martinus I.	649	655	199	1
S. Eugenius I ¹	655	657	200	1
S. Vitalianus	657	672	200	1
Adeodatus.	672	676	200	1
Donus I.	676	678	200	1

¹ Eugenii I, Leonis II et Joannis VIII emortualem annum in parte prima mendose appositum, hoc in indice correctum reperies.

	Electus anno	Obiit anno	Pag.	Tom.
S. Agatho	678	682	200	1
S. Leo II.	682	683	200	1
S. Benedictus II	684	685	200	1
Joannes V.	685	686	200	1
Conon	686	687	201	1
S. Sergius I.	687	701	201	1
Joannes VI.	701	705	219	1
Joannes VII.	705	707	219	1
Sisinnius.	708	708	220	1
Constantinus	708	715	220	1
S. Gregorius II.	715	731	220	1
Gregorius III.	731	741	220	1
S. Zacharias.	741	752	221	1
Stephanus II	752	757	222	1
S. Paulus I.	757	767	222	1
<i>Constantinus antipapa.</i>		222	222	1
Stephanus III.	768	772	222	1
Hadrianus I.	772	795	222	1
Leo III.	795	816	223	1
Stephanus IV.	816	817	242	1
S. Paschalis I.	817	824	242	1
Eugenius II.	824	827	243	1
Valentinus.	827	827	243	1
Gregorius IV	827	844	243	1
Sergius II.	844	847	243	1
S. Leo IV.	847	855	244	1
Benedictus III.	855	858	244	1
<i>Anastasius antipapa.</i>		244	244	1
S. Nicolaus I.	858	867	245	1
Hadrianus II	867	872	246	1
Joannes VIII ¹	872	882	246	1
Marinus I.	882	884	246	1
Hadrianus III.	884	885	246	1
Stephanus V.	885	891	246	1
Formosus	891	896	247	1
Bonifacius VI.	896	896	248	1
Stephanus VI.	896	897	248	1
Romanus.	897	898	248	1
Theodorus II.	898	898	248	1
Joannes IX.	898	900	249	1
Benedictus IV	900	903	268	1
Leo V	903	903	268	1
Christophorus.	903	904	268	1
Sergius III.	904	911	268	1
Anastasius III	911	913	269	1

¹ Vide notam pag. 346.

	Electus anno	Obiit anno	Pag.	Tom.
Landus	913	914	269	1
Joannes X.	914	928	269	1
Leo VI.	928	929	269	1
Stephanus VII.	929	931	269	1
Joannes XI.	931	936	269	1
Leo VII.	936	939	269	1
Stephanus VIII.	939	942	270	1
Marinus II.	942	946	270	1
Agapetus II.	946	957	270	1
Joannes XII.	957	964	270	1
<i>Leo VIII, antipapa</i>			270	1
Benedictus V.	964	965	271	1
Joannes XIII.	965	972	271	1
Benedictus VI.	972		271	1
<i>Bonifacius VII, antipapa</i>			271	1
Donus II.	974	975	271	1
Benedictus VII.	975	984	271	1
Joannes XIV.	984	985	272	1
Joannes XV.	985	996	272	1
Gregorius V.	996	999	272	1
Sylvester II.	999	1003	272	1
Joannes XVII.	1003	1003	288	1
Joannes XVIII.	1003	1009	288	1
Sergius IV.	1009	1009	288	1
Benedictus VIII.	1009	1024	289	1
Joannes XIX.	1024	1033	289	1
Benedictus IX.	1033	1044	289	1
Gregorius VI.	1044	1046	289	1
Clemens II.	1046	1047	289	1
Damasus II.	1047	1048	289	1
S. Leo IX.	1048	1054	290	1
Victor II.	1055	1057	290	1
Stephanus IX.	1057	1058	290	1
<i>Benedictus X, antipapa</i>			290	1
Nicolaus II.	1059	1061	290	1
Alexander II.	1061	1073	291	1
<i>Honorius II, antipapa</i>			291	1
S. Gregorius VII.	1073	1085	291	1
<i>Clemens III, antipapa</i>			292	1
Victor III.	1086	1087	292	1
Urbanus II.	1087	1099	292	1
Paschalis II.	1099	1118	292	1
Gelasius II.	1118	1119	314	1
Callistus II.	1119	1124	314	1
Honorius II.	1124	1130	314	1
Innocentius II.	1130	1143	315	1
Cælestinus II.	1143	1144	315	1

	Electus anno	Obiit anno	Pag.	Tom.
Lucius II.	1144	1145	316	1
Eugenius III.	1145	1153	316	1
Anastasius IV.	1153	1154	316	1
Hadrianus IV.	1154	1159	316	1
Alexander III.	1159	1181	317	1
Lucius III.	1181	1185	318	1
Urbanus III.	1185	1187	318	1
Gregorius VIII.	1187	1187	318	1
Clemens III.	1188	1191	318	1
Cælestinus III.	1191	1198	318	1
Innocentius III.	1199	1216	318	1
Honorius III.	1216	1227	342	1
Gregorius IX.	1227	1241	343	1
Cælestinus IV.	1241	1243	343	1
Innocentius IV.	1243	1254	343	1
Alexander IV.	1254	1261	344	1
Urbanus IV.	1261	1264	344	1
Clemens IV.	1265	1268	344	1
Gregorius X.	1271	1276	344	1
Innocentius V.	1276	1276	345	1
Hadrianus V.	1276	1276	345	1
Joannes XXI.	1276	1277	345	1
Nicolaus III.	1277	1281	345	1
Martinus IV.	1281	1285	346	1
Honorius IV.	1285	1287	346	1
Nicolaus IV.	1287	1292	346	1
Cælestinus V.	1294	1294	346	1
Bonifacius VIII.	1294	1303	347	1
Benedictus XI.	1303	1304	371	1
Clemens V.	1305	1314	371	1
Joannes XXII.	1316	1334	372	1
Benedictus XII.	1334	1342	372	1
Clemens VI.	1342	1352	373	1
Innocentius VI.	1352	1362	373	1
Urbanus V.	1362	1370	373	1
Gregorius XI.	1370	1378	374	1
Urbanus VI.	1378	1389	374	1
Bonifacius IX.	1389	1403	375	1
Innocentius VII.	1404	1406	53	2
Gregorius XII.	1406	1407	54	2
Alexander V.	1409	1410	54	2
Joannes XXIII.	1410	1415	55	2
Martinus V.	1417	1431	55	2
Eugenius IV.	1431	1447	56	2
Nicolaus V.	1447	1455	56	2
Callistus III.	1455	1458	57	2
Pius II.	1458	1464	57	2

	Electus anno	Obiit anno	Pag.	Tom.
Paulus II.	1464	1471	58	2
Sixtus IV.	1471	1484	58	2
Innocentius VIII.	1484	1492	58	2
Alexander VI.	1492	1503	58	2
Pius III.	1503	1503	82	2
Julius II.	1503	1513	82	2
Leo X.	1513	1521	83	2
Hadrianus VI.	1522	1523	84	2
Clemens VII.	1523	1534	84	2
Paulus III.	1534	1549	85	2
Julius III.	1539	1553	85	2
Marcellus II.	1553	1555	85	2
Paulus IV.	1555	1559	85	2
Pius IV.	1559	1565	86	2
Pius V.	1566	1572	86	2
Gregorius XIII.	1572	1585	87	2
Sixtus V.	1585	1590	87	2
Urbanus VII.	1590	1590	88	2
Gregorius XIV.	1590	1591	89	2
Innocentius IX.	1591	1591	89	2
Clemens VIII.	1592	1605	89	2
Leo XI.	1605	1605	136	2
Paulus V.	1605	1621	136	2
Gregorius XV.	1621	1623	137	2
Urbanus VIII.	1623	1644	137	2
Innocentius X.	1644	1655	138	2
Alexander VII.	1655	1667	139	2
Clemens IX.	1667	1669	139	2
Clemens X.	1669	1676	140	2
Innocentius XI.	1676	1689	140	2
Alexander VIII.	1689	1691	141	2
Innocentius XII.	1691	1700	141	2
Clemens XI.	1700	1721	180	2
Innocentius XIII.	1721	1724	181	2
Benedictus XIII.	1724	1730	181	2
Clemens XII.	1730	1740	183	2
Benedictus XIV.	1740	1758	183	2
Clemens XIII.	1758	1769	185	2
Clemens XIV.	1769	1774	186	2
Pius VI.	1775	1799	187	2
Pius VII.	1800	1823	250	2
Leo XII.	1823	1829	252	2
Pius VIII.	1829	1830	254	2
Gregorius XVI.	1831	1846	255	2
Pius IX.	1846	1878	257	2
Leo XIII.	1878		260	2

INDEX II

CHRONOLOGICUS

IN QUO ROMANORUM IMPERATORUM OBITUS NOTATUR.

	Obiit anno	Pag.	Tom.
Octavianus Aug.	14	70	1
Tiberius.	37	71	1
C. Caligula.	41	71	1
Claudius.	54	71	1
Nero.	68	72	1
Galba.	68	73	1
Otho.	68	73	1
Vitellius.	69	73	1
Vespasianus.	79	73	1
Titus Vespasianus.	81	73	1
Domitianus.	96	73	1
Nerva Coccejus.	98	74	1
M. Ulpus Trajanus.	117	74	1
Ælius Adrianus.	138	95	1
Antonius Pius.	161	95	1
M. Aurelius Antoninus Verus.	180	96	1
L. Aurelius Commodus.	192	97	1
P. Helvius Pertinax.	193	97	1
Septimius Severus.	211	97	1
M. Aurelius Bassianus, Antoninus Ca- racalla.	217	113	1
Opelius Severus Macrinus.	218	114	1
Antoninus Hellogabalus.	221	114	1
Aur. Severus Alexander.	233	114	1
Julius Maximinus.	236	115	1
M. Ant. Gordianus.	237	115	1
M. Ant. Gord. Junior.	244	115	1
Philippus.	249	115	1
Q. Trajanus Decius.	251	116	1
C. Vibius Trebonian. Gal. cum Volus. M. Æmilianus.	254	116	1
P. Licin. Valerianus.	257	117	1
P. Licin. Gallienus.	259	117	1
	268	117	1

	Obiit anno	Pag.	Tom.
M. Aurel. Claudius	270	118	1
L. Domit. Aurelian.	275	118	1
M. Claudius Tacitus	276	118	1
M. Annius Florian.	276	118	1
Probus	282	118	1
M. Aurel. Carinus.	283	119	1
M. Aurel. Numerianus.	284	119	1
Val. Diocletianus et M. Aurelius Maxi- mianus	305	137	1
Maximianus Galerius et Constantinus Chlorus	306	137	1
Constantinus M.	337	138	1
Constantinus	340	140	1
Fratres } Constantins.	350	140	1
} Constantius.	361	140	1
Julianus Apostata	363	140	1
Jovianus	364	141	1
Valentinianus senior	375	141	1
Gratianus	383	141	1
Valentinianus junior	392	141	1
Theodosius	395	141	1

A THEODOSII IMP. MORTE DIVISUM EST IMPERIUM

INTER
Imperatores Occidentis et Imperatores Orientis.

	Obiit an.	Pag.	Tom.		Obiit an.	Pag.	Tom.
Honorius.	423	161	1	Arcadius.	408	161	1
Valentinianus III	455	161	1	Theodosius junior.	450	162	1
Petronius Maximus.	455	162	1	Fl. Val. Marcianus	457	163	1
Fl. Mæcilius Avitus.	457	162	1				
Fl. Julius Majoranus	461	162	1				
Vibius Severus	465	162	1				
Fl. Anthemius.	471	162	1	Leo I.	474	163	1
Fl. Anicius Olybrius.	472	162	1	Leo II.	474	163	1
Glycerius.	474	162	1				
Julius Nepos.	475	162	1				
Augustulus.	476	162	1	Zeno.	491	163	1
				Fl. Valer. Anastasius	518	163	1
				Fl. Anic. Justinus.	527	168	1
				Fl. Justinianus	565	189	1
				Justinus junior	578	190	1
				Tib. Constantinus	582	191	1
				Mauritius.	602	191	1
				Phocas.	610	208	1
				Heraclius.	641	209	1

Imperium Occidentis intermittitur ad
VIII sæculum usque.

Imperatores Occidentis et Imperatores Orientis.

	Obiit an.	Pag.	Tom.		Obiit an.	Pag.	Tom.
				Constantinus III.	641	210	1
				Heraclionas.	641	210	1
				Heracl. Constans II.	668	210	1
				Constantinus IV.	685	211	1
				Justinianus II	695	212	1
				Leontius.	698	212	1
				Absimarus.	705	212	1
				<i>Justinianus II, iterum</i> <i>imp.</i>	711	230	1
				Phileppicus	713	230	1
				Arthemius, sive Anas- tasius I.	715	231	1
				Theodosius III.	717	231	1
				Leo III.	741	231	1
				Constantinus Coprony- mus	775	232	1
				Leo IV.	780	232	1
				Constantinus VI.	797	233	1
<i>Imperium occidentale reviviscit in Ca- rolo Magno.</i>							
Carolus Magnus.	814	256	1	Irene, hujus mater	802	233	1
				Nicephorus	811	260	1
				Michael Curopalates.	813	260	1
				Leo V	820	260	1
				Michael II	829	260	1
				Theophilus.	842	260	1
				Michael III	867	260	1
Ludovicus Pius	840	256	1				
Lotharius.	855	257	1				
Ludovicus II.	875	258	1				
Carolus II	877	258	1				
Carolus III.	887	259	1	Basilius Macedo	886	260	1
Wido.	894	259	1				
Lambertus.	896	259	1				
Arnulphus	899	259	1				
Ludovicus III	902	259	1	Leo VI.	911	260	1
<i>Interregnum, licet alii accenseant Imp.</i>							
Berengarium	924	278	1	Constantinus VII.	959	280	1
Conradum				Romanus.	963	281	1
Henricum.				Nicephorus Phocas.	969	281	1
Otho I Magnus.	973	278	1	Joannes Tzimiscas.	976	281	1
Otho II.	983	278	1				
Otho III.	1002	302	1	Basilius II	1025	281	1
Henricus II	1024	302	1	Constantinus VIII ejus frater.	1028	281	1
Conradus II.	1039	303	1	Romanus Argirus	1034	305	1
				Michael Paphlago.	1041	305	1
				Michael V Calaphatas.	1042	305	1

Imperatores Occidentis et Imperatores Orientis.

Obiit an. Pag. Tom.			Obiit an. Pag. Tom.		
			Constantinus Monoma-		
			chus	1054	305 1
Henricus III	1056	303 1	Theodora	1055	305 1
			Michael VI	1056	305 1
			Isaacius Comnenus	1059	305 1
			Constantinus Ducas	1067	305 1
			Eudocia	1071	305 1
			Michael VII	1078	305 1
			Nicephorus Botoniates	1081	305 1
Henricus IV	1106	304 1	Alexius Comnenus	1118	305 1
Henricus V	1125	304 1	Joannes Comnenus	1143	332 1
Lotharius II	1137	330 1			
Conradus III	1152	331 1	Emmanuel	1180	332 1
Frederic.Ænobarbus	1190	331 1	Alexius	1183	332 1
Henricus VI	1197	332 1	Andronicus	1185	332 1
			Isaacius Angelus	1195	332 1
			Alexius Angelus	1203	332 1
			Alexius Ducas	1204	363 1
			<i>Dehinc divisum est imperium Orientis,</i>		
			<i>etenim Andrinopoli regnarunt.</i>		
			Theodorus Lascaris		
			Joannes Ducas		
			Theodorus Lascaris		
			junior		
			Joannes filius	1261	363 1
			<i>Trapezunte regnarunt imp. VIII.</i>		
			Comneni	1204	363 1
			Balduinus I	1205	364 1
Otho IV	1214	358 1	Henricus frater	1216	364 1
			Petr. de Cortiniaco	1217	364 1
			Rupertus	1228	364 1
Fredericus II	1245	359 1	Balduinus II	1261	364 1
Rodolph. Magnus	1291	361 1	Michael Palæologus	1280	364 1
Adolphus	1298	362 1	Andronicus II Palæo-		
			logus	1327	364 1
Albertus Monoculus	1308	362 1	Andronicus junior		364 1
Henricus VII	1313	385 1	Andronicus III	1341	389 1
Fredericus III	1325	386 1	Joannes Cantacucenus	1355	389 1
Ludovicus Bavar.	1347	386 1	Joannes I Palæologus	1391	389 1
Carolus IV	1378	387 1			
Wincelaus	1400	387 1	Emmanuel Palæologus	1423	389 1
Rupertus Bavarus	1410	388 1			
Sigismundus	1437	69 2	Joannes Palæologus II	1449	71 2
Albertus II Austriacus	1439	70 2			

Imperatores Occidentis et Imperatores Orientis.

Obiit an. Pag. Tom.			Obiit an. Pag. Tom.		
Fredericus IV	1493	70 2	Constantinus Palæo-		
Maximilianus I	1519	71 2	logus	1453	71 2
Carolus V	1556	118 2			
Ferdinandus I	1564	120 2			
Maximilianus II	1576	120 2			
Rodolphus II	1612	120 2			
Mathias	1619	165 2			
Ferdinandus II	1637	165 2			
Ferdinandus III	1657	166 2			
Leopoldus	1705	166 2			
Josephus I	1711	217 2			
Carolus VI	1740	218 2			
Carolus VII	1745	219 2			
Franciscus Stephanus	1765	219 2			
Maria Theresia	1780	220 2			
Josephus II	1790	220 2			
Leopoldus II	1792	220 2			
Franciscus II (Austriæ					
Imp.)	1835	303 2			
Ferdinandus I (Aust.)					
abdic.	1848	303 2			
Franciscus Carolus					
(Aust.)	1848	303 2			
Franciscus Josephus I					
(Aust.)	1848	303 2			

Imperatores Occidentis et Imperatores Orientis.

Obiit an. Pag. Tom.			Obiit an. Pag. Tom.		
			Constantinus Monomachus 1054 305 1		
Henricus III	1056	303 1	Theodora	1055	305 1
			Michael VI	1056	305 1
			Isaacius Comnenus	1059	305 1
			Constantinus Ducas	1067	305 1
			Eudocia	1071	305 1
			Michael VII	1078	305 1
			Nicephorus Botoniates	1081	305 1
Henricus IV	1106	304 1	Alexius Comnenus	1118	305 1
Henricus V	1125	304 1	Joannes Comnenus	1143	332 1
Lotharius II	1137	330 1	Emmanuel	1180	332 1
Conradus III	1152	331 1	Alexius	1183	332 1
Frederic.Ænobarbus	1190	331 1	Andronicus	1185	332 1
Henricus VI	1197	332 1	Isaacius Angelus	1195	332 1
			Alexius Angelus	1203	332 1
			Alexius Ducas	1204	363 1
			<i>Dehinc divisum est imperium Orientis, etenim Andrinopoli regnarunt.</i>		
			Theodorus Lascaris		
			Joannes Ducas		
			Theodorus Lascaris junior		
			Joannes filius	1261	363 1
			<i>Trapezunte regnarunt imp. VIII.</i>		
			Comneni	1204	363 1
Otho IV	1214	358 1	Balduinus I	1205	364 1
			Henricus frater	1216	364 1
			Petr. de Cortiniaco	1217	364 1
			Rupertus	1228	364 1
Fredericus II	1245	359 1	Balduinus II	1261	364 1
Rodolph. Magnus	1291	361 1	Michael Palæologus	1280	364 1
Adulphus	1298	362 1	Andronicus II Palæologus	1327	364 1
			Andronicus junior		364 1
Albertus Monoculus	1308	362 1	Andronicus III	1341	389 1
Henricus VII	1313	385 1	Joannes Cantacucenus	1355	389 1
Fredericus III	1325	386 1	Joannes I Palæologus	1391	389 1
Ludovicus Bavar.	1347	386 1	Emmanuel Palæologus	1423	389 1
Carolus IV	1378	387 1	Joannes Palæologus II	1449	71 2
Wincelaus	1400	387 1			
Rupertus Bavarus	1410	388 1			
Sigismundus	1437	69 2			
Albertus II Austriacus	1439	70 2			

Imperatores Occidentis et Imperatores Orientis.

Obiit an. Pag. Tom.			Obiit an. Pag. Tom.		
Fredericus IV	1493	70 2	Constantinus Palæologus	1453	71 2
Maximilianus I	1519	71 2			
Carolus V	1556	118 2			
Ferdinandus I	1564	120 2			
Maximilianus II	1576	120 2			
Rodolphus II	1612	120 2			
Mathias	1619	165 2			
Ferdinandus II	1637	165 2			
Ferdinandus III	1657	166 2			
Leopoldus	1705	166 2			
Josephus I	1711	217 2			
Carolus VI	1740	218 2			
Carolus VII	1745	219 2			
Franciscus Stephanus	1765	219 2			
Maria Theresia	1780	220 2			
Josephus II	1790	220 2			
Leopoldus II	1792	220 2			
Franciscus II (Austriæ Imp.)	1835	303 2			
Ferdinandus I (Aust.) abdic.	1848	303 2			
Franciscus Carolus (Aust.) . . . . . abdic.	1848	303 2			
Franciscus Josephus I (Aust.)	1848	303 2			

INDEX III

CONCILIORUM

ALPHABETICO - CHRONOLOGICUS.

	An.	Pag.	Tom.
A.			
Abricatense	4172	321	Tom. 1
Africanum	401	153	1
Africanum	425	152	1
Agathense	506	181	1
Albanense	1703	193	2
Albiense		268	2
Alexandrinum	230	107	1
Alexandrinum	315	127	1
Alexandrinum	324	127	1
Alexandrinum	349	128	1
Alexandrinum	399	129	1
Alexandrinum	430	152	1
Alexandrinum	633	143	1
Altinense	802	249	1
Anazarbium	422	152	1
Ancyranum	314	127	1
Andegavense	1336	277	1
Anglicanum	679	202	1
Aniciense	1130	320	1
Ansanum	1112	319	1
Antiochenum	265	107	1
Antiochenum	270	107	1
Antiochenum	341	128	1
Antiochenum	417	152	1
Apostolorum I.		64	1
Apostolorum II.		64	1
Apostolorum III.	50	65	1
Aquense	1585	93	2
Aquense		268	2
Aquileiense	381	128	1
Aquileiense	553	180	1
Aquileiense	698	204	1

INDEX III.

Aquileiense	An. 1596	Pag. 931	Tom. 2
Aquileiense	1703	193	2
Aquisgranense	797	226	1
Aquisgranense	799	226	1
Aquisgranense	802	251	1
Aquisgranense	816	251	1
Aquisgranense	828	251	1
Arandense	1473	63	2
Arausicanum	441	152	1
Arausicanum	529	179	1
Arelatense	314	127	1
Arelatense	427	152	1
Arelatense	452	153	1
Arelatense	813	251	1
Arelatense	1210	349	1
Ariminense	359	127	1
Ariminense	1724	194	2
Armacanum		266	<i>in not.</i> 2
Armenum	435	152	1
Avenionense	1209	349	1
Avenionense	1270	330	1
Avenionense	1594	93	2
Avenionense		268	2
Aurelianense	511	181	1
Aurelianense	533	181	1
Aurelianense	538	181	1
Aurelianense	645	202	1
Aurelianense	1017	295	1
Australianum	1844	268	2
Auxitanum	1308	277	1
Auximanum	1677	143	2
Auximanum	1735	194	2
Auxitanum		268	2
B.			
Bagense	394	127	1
Baltimorese	1790	192	2
Baltimorese prov.	1810	264	2
Baltimorese, plenarium	1829	264	2
Baltimorese, plenarium	1852	265	2
Baltimorese, plenarium	1866	265	2
Baltimorese, prov.	1869	269	2
Baltimorensia octo alia		266	<i>in not.</i> 2
Baltimorensia dioeces. tria		262	<i>in not.</i> 2
Barcinonense	540	181	1
Barcinonense	599	181	1
Barcinonense	1387	376	1
Barense	1097	295	1

	An.	Pag.	Tom.
Basileense	1431	62	2
Bellovacense	1114	319	1
Beneventanum	1087	294	1
Beneventanum	1117	320	1
Beneventanum	1707	194	2
Bisuntinense	1707	194	2
Bisuntinense aliud	1707	194	2
Bituricense	1438	63	2
Bituricense	1528	93	2
Bituricense	1582	93	2
Blachernense	734	225	1
Bononiense	1788	194	2
Bostrenum	244	107	1
Bracarense	563	179	1
Bracarense	572	181	1
Brionense	1050	295	1
Burdigalense	385	128	1
Burdigalense	1079	295	1
Burdigalense	1583	93	2
Burdigalense	1624	143	2
Burdigalense	1704	194	2
Burdigalensia quatuor		268	2
Burgundiense	955	273	1
Byzacenum	507	179	1
Byzacenum	646	202	1
G.			
Cabilonense	379	179	1
Cabilonense	813	251	1
Cæsaraugustanum	380	128	1
Cæsaraugustanum	392	181	1
Cæsareense	198	88	1
Cæsareense	334	128	1
Cæsenatense	1693	170	2
Cameracense	1365	93	2
Cantuariense	969	274	1
Capuanum	389	128	1
Capuanum	1118	320	1
Carcaphanum	1806	363	2
Carisiacum	849	251	1
Carisiacum	853	251	in nota. 1
Carthaginense	215	107	1
Carthaginense	251	107	1
Carthaginense	252	107	1
Carthaginense	254	107	1
Carthaginense	255	107	1
Carthaginense	256	107	1
Carthaginense	256	107	1

	An.	Pag.	Tom.
Carthaginense	306	127	1
Carthaginense	348	127	1
Carthaginense	390	127	1
Carthaginense	398	127	1
Carthaginense	399	127	1
Carthaginense	403	153	1
Carthaginense	404	152	1
Carthaginense	405	152	1
Carthaginense	406	152	1
Carthaginense	408	151	1
Carthaginense	410	151	1
Carthaginense	411	152	1
Carthaginense	412	152	1
Carthaginense	418	152	1
Carthaginense	646	202	1
Chalcedonense IV œcum	451	152	1
Cincinnatiensia tria		266	2
Cirtense	305	127	1
Cirtense	412	152	1
Claromontanum	1095	295	1
Cloveshoviense	742	226	1
Coloniense	1118	320	1
Coloniense	1423	63	2
Coloniense	1452	63	2
Coloniense	1536	93	2
Coloniense	1549	93	2
Compendiense	756	226	1
Compendiense	1303	277	1
Constantiense	1122	320	1
Constantiense	1414	61	2
Constantinopolitanum	336	128	1
Constantinopol. II œcum	381	129	1
Constantinopol.	417	152	1
Constantinopol.	448	152	1
Constantinopol.	450	152	1
Constantinopol	518	178	1
Constantinopol.	531	178	1
Constantinopol.	536	179	1
Constantinopolitanum	547	179	1
Constantinopol V œcum	552	180	1
Constantinopol.	587	179	1
Constantinopol.	639	202	1
Constantinopol VI œcum	680	202	1
Constantinopol.	754	225	1
Constantinopol.	806	240	1
Constantinopol	814	250	1
Constantinopol	842	250	1
Constantinopol	854	250	1

	An.	Pag.	Tom.
Constantinopol	861	250	1
Constantinopol. VIII œcum	869	250	1
Constantinopol.	879	250	1
Constantinopol.	902	273	1
Constantinopol.	944	273	1
Constantinopol.	1143	321	1
Constantinopol.	1185	349	1
Constantinopol.	1341	277	1
Constantinopol.	1450	63	2
Constantinopol.	1638	142	2
Constantinopol.	1642	142	2
Constantinopol.	1672	142	2
Complutense.	1326	376	1
Complutense.	1379	376	1
Complutense.	1479	63	2
Copenhagensense	1425	63	2
Corintiacum	198	87	1
D.			
Dertosanum	1420	63	2
Diamperitanum	1599	93	2
Diospolitatum	415	152	1
Divionense.	1199	321	1
Duisburgense	927	274	1
E.			
Ebrodunense.	1727	190	2
Echstettense	1700	193	2
Echstettense	1713	194	2
Eliberitanum.	305	127	1
Emsense (de <i>Ems</i>).	1786	192	2
Ephesinum.	198	88	1
Ephesinum.	255	107	1
Ephesinum III œcum	431	152	1
Erphordiense	1074	205	1
F.			
Florentinum	1105	320	1
Florentinum XVI œcum.	1438	82	2
Florentinum.	1619	142	2
Florentinum.	1637	143	2
Florentinum.	1645	143	2
Florentinum.	1681	143	2
Florentinum	1691	143	2
Florentinum	1787	192	2
Francfordiense.	794	225	1
Frascatense.	1763	194	2
Frisingense.	1440	63	2
Fuldanum	1869	269	2

G.

	An.	Pag.	Tom.
Gallicanum	563	178	1
Gentiliacum	767	225	1
Gerundense	517	181	1
Gradense.	579	181	1

H.

Halifaxense			
Haphniense.	1425	150	2
Hieropolitanum	173	88	1
Hierosolymitanum	350	128	1
Hierosolymit.	415	152	1
Hierosolymit.	633	202	1
Hierosolymit.	1111	319	1
Hierosolymit.	1142	321	1
Hipponense.	393	127	1
Hipponense	426	153	1
Hispanicum	447	153	1

I.

Iconiense.	258	107	1
Ilerdense	524	181	1
Illyricum	505	179	1

L.

Lambesitanum.	240	107	1
Lataranense	769	225 in not.	1
Lateranense	1102	319	1
Lateranense	1104	319	1
Lateranense	1110	319	1
Lateranense	1112	319	1
Lateranense	1116	319	1
Lateranense	1123	320	1
Lateranense IX œcum.	1139	321	1
Lateranense X œcum.	1168	320	1
Lateranense	1179	321	1
Lateranense XI œcum.	1215	348	1
Lateranense XII œcum.	1512	91	2
Lateranense XVI œcum.	1724	188	2
Lateranense	1793	193	2
Libani (Montis).	1601	143	2
Limanum.	1602	143	2
Limanum.	1603	143	2
Limanum.	780	226	1
Lipsiense	1268	350	1
Londinense.	1382	377	1
Londinense.	1396	377	1
Londinense.	1420	63	2

	An.	Pag.	Tom.	2
Londinense	1486	63	Tom.	2
Lugdunense	1055	294	1	
Lucense	1661	143	2	
Lucense	1681	143	2	
Ludovici (Sancti) duo		266	2	
Lugdunense	198	88	1	
Lugdunense	1055	294	1	
Lugdunense XIII œcum.	1245	348	1	
Lugdunense XIV œcum.	1274	349	1	
Lugdunense	1827	267	2	
M.				
Machliniense	1370	93	2	
Machliniense	1607	143	2	
Magoliense	1845	267	2	
Maglonense	1214	349	1	
Mantuanum	1064	293	1	
Matisconense	581	181	1	
Matritense	1473	63	2	
Mediolanense	355	127	1	
Mediolanense	390	128	1	
Mediolanense	679	202	1	
Mediolanense	1565	93	2	
Mediolanense	1569	93	2	
Mediolanense	1573	93	2	
Mediolanense	1576	93	2	
Mediolanense	1579	93	2	
Mediolanense	1582	94	2	
Mediolanense		143	2	
Melburnense	1869	268	2	
Meldense	962	273	1	
Melitense	1703	194	2	
Metense	863	249	1	
Mexicanum	1771	191	2	
Middlesexiense	959	273	1	
Milevitanum	416	152	1	
Moguntinum	848	251	1	
Moguntinum	1049	294	1	
Moguntinum	1071	294	1	
Moguntinum	1074	294	1	
Moguntinum	1058	321 in not.	1	
Moguntinum	1103	321	1	
Moguntinum	1549	93	2	
Monfiasconense	1710	194	2	
Montis Libani	1736	196	2	
Montis Libani	1793	193	2	
Montisfalicense		143	2	
Montispeliense	1214	349	1	

	An.	Pag.	Tom.	1
Mopsuestenum	550	179	Tom.	1
Munsterdianum primum	1703	193	2	
Munsterdianum secundum	1703	193	2	
Munsterdianum tertium	1703	193	2	
Munsterdianum quartum	1711	193	2	
Munsterdianum quintum	1714	194	2	
Munsterdianum sextum	1718	194	2	
Muretense	1213	349	1	
N.				
Narbonense	589	181	1	
Narbonense	788	226	1	
Narbonense	791	226	1	
Narbonense	1207	349	1	
Narbonense	1235	350	1	
Narbonense	1374	277	1	
Narbonense	1609	143	2	
Neapolitanum	1680	143	2	
Neapolitanum	1726	194	2	
Neo-Aurelianensia duo		266	2	
Neocesareense	314	127	1	
Neo-Evoraecensia tria		266	2	
Nevirnese	1843	267	2	
Nicænum I œcum.	325	127	1	
Nicænum VII œcum	787	225	1	
Numidicum	302	153	1	
Numidicum	646	202	1	
O.				
Oregonense		266	2	
Oxonianum	1408	63	2	
P.				
Palentinum	1388	376	1	
Papiense	1160	320	1	
Parisiense	531	178	1	
Parisiense	573	178	1	
Parisiense	615	203	1	
Parisiense	767	225	1	
Parisiense	824	251	1	
Parisiense	1050	295	1	
Parisiense	1105	321	1	
Parisiense	1147	321	1	
Parisiense	1201	349	1	
Parisiense	1209	349	1	
Parisiense	1223	349	1	
Parisiense	1264	349	1	
Parisiense	1528	93	2	
Parisiense	1612	142	2	

	An.	Pag.	Tom.
Parisiense	1656	145	2
Parisiense (EE. Appellantium)	1797	193	2
Parisiense (EE. Constitutionarium)	1801	262	2
Parisiense, conciliabulum	1811	266	2
Parisiense		268	2
Peranum (de Pera) Const. P.	1869	269	2
Perganense	198	88	1
Perpinianense	1408	63	2
Petricoviense	1607	142	2
Pintianum	1302	376	1
Pisanum	1134	320	1
Pisanum	1409	60	2
Pisanum	1708	191	2
Pisanum	1717	191	2
Pisanum	1726	191	2
Pistoriense	1786	198	2
Placentinum	1795	295	1
Placentinum	1132	320	1
Pontianum	198	88	1
Posaniense (in Hungaria)	1821	268	2
Portualacrense	1726	194	2
Portus Hispaniæ duo		266	2
Pragensis	1405	63	2
Ptolemaidense	411	153	1
Q.			
Quebecensia quatuor		266	in not. 2
Quinisextum	692	203	1
R.			
Ratisponense	792	226	1
Ravennatense	904	273	1
Ravennatense	1307	376	1
Ravennatense	1310	376	1
Ravennatense	1311	376	1
Ravennatense	1314	376	1
Ravennatense	1317	376	1
Regiense	1285	350	1
Rhemense	813	251	1
Rhemense	935	273	1
Rhemense	935	273	1
Rhemense	1049	294	1
Rhemense	1119	320	1
Rhemense	1131	320	1
Rhemense	1408	63	2
Rhemense	1583	93	2
Rhemensia tria		267	in not. 2
Romanum	198	87	1
Romanum	241	107	1

	An.	Pag.	Tom.
Romanum	313	127	1
Romanum	342	128	1
Romanum	370	128	1
Romanum	378	128	1
Romanum	417	152	1
Romana duo	425	152	1
Romanum	430	152	1
Romanum	433	153	1
Romanum	444	153	1
Romanum	494	153	1
Romanum	501	177	1
Romanum	504	178	1
Romanum	518	178	1
Romanum	531	178	1
Romanum	532	179	1
Romanum	595	179	1
Romanum	610	203	1
Romanum	640	202	1
Romanum	646	202	1
Romanum	649	202	1
Romanum	726	224	1
Romanum	731	224	1
Romanum	732	224	1
Romanum	743	226	in not. 1
Romanum	745	226	1
Romanum	800	226	1
Romanum	853	249	1
Romanum	861	249	1
Romanum	862	250	1
Romanum	863	250	1
Romanum	864	249	1
Romanum	868	250	1
Romanum	881	249	1
Romanum	897	249	1
Romanum	898	249	1
Romanum	963	273	1
Romanum	964	273	1
Romanum	993	274	1
Romanum	996	274	1
Romanum	1047	293	1
Romanum	1049	293	1
Romanum	1051	294	1
Romanum	1059	295	1
Romanum	1065	295	1
Romanum	1074	294	1
Romanum	1075	294	1
Romanum	1078	294	1
Romanum	1079	294	1

	An.	Pag.	Tom.
Romanum	1080	294	1
Romanum	1081	294	1
Romanum	1099	294	1
Romanum	1302	376	1
Rothomagense	1050	294	1
Rothomagense	1330	277	1
Rothomagense	1445	63	2
Rothomagense	1581	93	2
Rothomagense		268	<i>in not.</i> 2
S.			
Sabinum	1736	194	2
Salisburgense	1420	63	2
Salmanticense	1381	376	1
Salmanticense	1410	63	2
Sardicense	347	127	1
Sardiniense	521	179	1
Sarzanense		143	2
Segusense	1745	191	2
Senense	1423	62	2
Senense		143	2
Senonense	1140	321	1
Senonense	1320	277	1
Senonense	1429	63	2
Senonense	1485	63	2
Senonense		268	2
Sicilianum		88	1
Smyrnense	1869	269	2
Stramiacense	836	249	1
Su-Chuenense	1803	263	2
Suessionense	941	273	1
Sutrinum	1046	293	1
Sutrinum	1059	293	1
Sublacense	1674	143	2
Synadense	258	107	1
T.			
Tarraconense	516	181	1
Tarraconense	1242	349	1
Tarraconensia quinque	1712 <i>et seq.</i>	194	2
Turslesense plenarium	1850	266	2
Tarraconense	1244	349	1
Tarsense	1177	320	1
Taurinense	1788	194	2
Ticinense	997	274	1
Toletanum	405	153	1
Toletanum	527	181	1
Toletanum	693	203	<i>in not.</i> 1

	An.	Pag.	Tom.
Toletanum	694	203	1
Toletanum	610	203	1
Toletanum	1323	376	1
Toletanum	1324	376	1
Toletanum	1339	376	1
Toletanum	1355	376	1
Toletanum	1473	63	2
Toletanum	1565	93	2
Tolosanum	1056	293	1
Tolosanum	1210	349	1
Tolosanum	1229	350	1
Tolosanum	1590	93	2
Trajectense	697	203	1
Trevirensis	1549	93	2
Tridentinum XVII œcum	1563	92	2
Trullanum	692	203	1
Tuamensia quatuor		268	<i>in not.</i> 2
Turonense	567	181	1
Turonense	813	251	1
Turonense	1236	330	1
Turonense		268	<i>in not.</i> 2
Tyrium	335	128	1
Tyrium	518	179	1
U.			
Ultrajectense	1763	194	2
Utinense	1409	63	2
V.			
Valentinum (Gall.)	530	179	1
Valentinum (Gall.)	885	251	<i>in not.</i> 1
Vallisoletanum	1322	376	1
Vasense	529	181	1
Vaticanum generale	1869	269	2
Vaurense	1213	349	2
Veliternense	1673	143	2
Veliternensia duo	1818	267	2
Venetum	1177	290	1
Vercellense	1050	293	1
Verdunense	947	273	1
Vermeriense	752	226	1
Versalliarium (EE. Appellant.)	1796	194	2
Vesuntinum	1648	144	2
Vetusmonasteriensia quatuor		266	2
Viennense XV œcum	1307	375	1

INDEX IV

HÆRETICORUM

ALPHABETICO - CHRONOLOGICUS.

A.			
	Sæc.	Pag.	Tom.
Abeliani	v	155	1
Acephali	xv	65	2
Adamitæ	viii	227	1
Agiomachi	vi	182	1
Agnoetæ	xix	280	2
Ahrens	xiii	350	1
Albigenses	xiii	351	1
Almaricus	xvi	100	2
Anabaptistæ	xvi	96	2
Andreas Carlostadius	xvi	99	2
Andreas Osiander Bavarus	xvi	99	2
Andreas Musculus	xvi	99	2
Angelici	iii	109	1
Antidicomarianitæ	iv	133	1
Antioniola Bourignonis	xvii	153	2
Antonius Sanctarellus	xvii	154	2
Antonius Zinganella	xvii	153	2
Anthropomorphitæ	iv	133	1
Apollinaris	iv	131	1
Apollonius Thyanaeus	i	67	1
Apostolici	iii	109	1
Apostolici	xii	325	1
Appellantes	xviii	198	2
Archontici	ii	89	1
Arius	iv	130	1
Arnaldus Brixienensis	xii	323	1
Arnaldus de Villanova	xiv	380	1
Athæi	xvii	152	2
Atheistæ	xix	200	2
B.			
Basilides	i	66	1
Begardi	xiv	377	1

INDEX IV.

369

	Sæc.	Pag.	Tom.
Beguini	xiv	377	1
Benedictus Spinosus	xvii	152	2
Berengarius	xi	296	1
Bernardinus Ochinus	xvi	98	2
Bernardus Rothmannus	xvi	100	2
Bernardus Van-Espen	xviii	203	2
Beryllus	iii	108	1
Blondellus presbyterianus	xvii	145	2
Bogomili	xi	296	1
Bogomilus	xii	322	1

C.

Calixtini	xv	65	2
Capito	xvi	102	2
Carolus Darwin	xix	287	2
Carolus Fourier	xix	283	2
Carolus Fredericus Krause	xix	279	2
Carolus Secundat (Montesquieu)	xviii	200	2
Carpocrates	ii	88	1
Catharina II (Russ. imp.)	xviii	201	2
Cerinthus	i	66	1
Christianus VII	xviii	201	2
Christolytæ	vii	205	1
Claudius Salmasius Divionensis	xvii	145	2
Clemens Marotus	xvi	105	2
Clericus	xviii	195	2
Comes de Aranda	xviii	201	2
Comes de Argenson	xviii	201	2
Conradus Gesnerus	xvi	106	2
Conradus Worstius	xvii	148	2
Constantinus Chrysomalus	xii	323	1
Contraremonstratenses	xviii	194	2
Cornelius	xvi	100	2
Cornelius Jansenius	xvii	150	2
Corrupticolæ	vi	182	1
Collyridiani	iv	133	1

D.

D'Alembert	xviii	201	2
Daniel Sciamier	xvii	149	2
David Blondellus	xvii	145	2
Dinantius Belga	xiii	353	1
Donatistæ	iv	129	1
Dulcinus Novariensis	xiv	379	1
Dux de Choiseuil	xviii	201	2
Dyonisius Diderot	xviii	201	2

II.

24

E.			
	Sæc. I	Pag. 66	Tom. 1
Ebion	XIV	380	1
Echardus Guido	XVII	149	2
Edmundus Richerius	XVI	109	2
Eduardus VI	XVI	109	2
Eduardus Seimer	VIII	226	1
Elipandus	XVI	108	2
Elisabetha, Annæ Bolenæ filia	XVI	98	2
Emmanuel Tremellius	XIX	277	2
Emmanuel Kant	II	89	1
Eneratitæ	XVIII	203	2
Espeneistæ	VII	205	1
Ethnophroni	XII	325	1
Eudon	V	155	1
Eutyches	VIII	226	1
Exidus	XVIII	203	2
Eybell	XVIII	203	2
Ezechiel Meden	XVII	153	2
F.			
Fanatici	XVII	152	2
Faustus Socinus	XVI	104	2
Faustinus Febronius	XVIII	203	2
Felicitas Robertus Lamennais	XIX	283	2
Felix	VIII	227	1
Flagellantes	XIV	379	1
Fossarii	XV	65	2
Franciscus Borri	XVII	153	2
Franciscus David	XVI	103	2
Franciscus de Fénelon	XVII	152	2
Franciscus Gomarus	XVII	146	2
Franciscus Malavallius	XVII	151	2
Franc-Masones	XIX	284	2
Fratricelli	XIII	352	1
Fredericus Guill. Schelling	XIX	278	2
Fredericus Henricus Jacobi	XIX	280	2
Fredericus II (Borussiae)	XVIII	201	2
G.			
Georgius Blandrata	XVI	103	2
Georgius Buchananus	XVI	106	2
Georgius Paresius	XVI	110	2
Gerardus Segarellus	XIII	353	1
Gilbertus Porretanus	XII	322	1
G. Jacobus Danton	XVIII	201	2
Gnosimachi	VII	205	1

	Sæc. XVII	Pag. 148	Tom. 2
Gomaristæ	XVII	152	2
Gujonia	XVII	145	2
Gulielmus Amesius	XIII	352	1
Gulielmus de S. Amore	XVI	101	2
Gulielmus Farellus	XVII	148	2
Gulielmus Henricus Vorstius	XVIII	278	2
Guill. Fredericus Hegel	XVII	151	2
P. Guillore Jesuita	XVIII	201	2
Gustavus III			

H.

Hadrianus Junius Belga	II	89	1
Helcesitæ	XVIII	201	2
Helvetius	IV	130	1
Helvidius	XVI	108	2
Henricus VIII	XIV	378	1
Henricus de Ceva	XII	322	1
Henricus Tolosanus	XI	295	1
Heribertus	XV	63	2
Hieronymus de Praga	XVI	98	2
Hieronymus Zanchius	XVII	146	2
Hugo Grotius	XVI	108	2
Huguenoti	XVI	96	2
Huldericus Zuvinglius			

I.

Iconoclastæ	XI	296	1
Incestuosi	VI	182	1
Incorrupticolæ	XIX	282	2
Indifferentistæ	XVII	149	2
Illuminati	XVII	148	2
Isaac Peyrerius			

J.

Jacobus Andreas	XVI	100	2
Jacobus Arminius	XVII	152	2
Jacobus Nailor	XVIII	202	2
Jannonius	XVIII	203	2
Jansenistæ	XII	322	1
Jochimus Abbas	XVI	106	2
Jochimus Camerarius	XVI	96	2
Joannes Œcolampadius	XVI	98	2
Joannes Agricola	XVI	106	2
Joannes Balæus	XVI	100	2
Joannes Brentius	XVI	101	2
Joannes Calvinus	XVII	147	2
Joannes Clericus	XVII	147	2
Joannes Dallæus			

Joannes Gerardus Vossius	Sæc. xvii	Pag. 148	Tom. 2
Joannes Guignard	xvii	154	2
Joannes Hemula	v	155	1
Joannes Hopper	xvi	110	2
Joannes Hus	xv	63	2
Joannes de Jandun	xiv	380	1
Joannes Knox	xvii	145	2
Joannes Leidensis	xvi	100	2
Joannes Mercerus	xvi	106	2
Joannes de Mercuria	xiv	380	1
Joannes Paulus Alciatus	xvi	107	2
J. Paulus Marat	xviii	201	2
Joannes Piscator	xvii	148	2
Joannes Philiponus	vi	182	1
Joannes Smith	xix	286	2
Joannes Theophilus Fichte	xix	278	2
Joannes Wiclefus	xiv	380	1
Joannes Wilhelmus	xvi	100	2
Joannes Volchelius	xvii	147	2
Joannes Zischa	xv	65	2
Joseph Beccarellus	xviii	194	2
Josephus I (Portugalliæ)	xviii	201	2
Josephus II (Germaniæ)	xviii	201	2
Josephismus	xviii	203	2
Jovinianus	iv	132	1
Julianus Sanz del Rio	xix	280	2
L.			
Lælius Socinus	xvi	104	2
Latitudinaristæ	xix	282	2
Le Combe (P.), Barnabita	xvii	152	2
Leo Saint-Just	xviii	201	2
Leonhardus	xix	280	2
Liberi Muratori	xviii	199	2
Liberales	xix	280	2
Lisoius	xi	295	1
Lock	xviii	195	2
Lolhardi	xiv	379	1
Luciferiani	iv	129	1
Lucilius Vanini	xvii	153	2
M.			
Macedonius	iv	131	1
Malabarici ritus	xviii	196	2
Magnetistæ	xix	285	2
Malesherbes	xviii	201	2
Manichæi	iii	108	1
Marchio de Condorcet	xviii	201	2

Marchio de Pombal	Sæc. xviii	Pag. 201	Tom. 2
Marcion	ii	90	1
Marcus Antonius de Dominis	xvii	150	2
Marcus Stuber	xvi	100	2
Maria, Soror III Ord. S. Francisci	xvii	153	2
Martinus Bucerus	xvi	97	2
Martinus Chemnitius	xvi	107	2
Martinus Lutherus	xvi	93	2
Marsilius de Padua	xiv	380	1
Mathias Flaccus Illyricus	xvi	95	2
Mathias Kunzen	xvii	153	2
Meletiani	iv	129	1
Menander	i	66	1
Mennonitæ	xvi	101	2
Mesmer	xix	285	2
Messaliani	iv	133	1
Metaphoristæ	xvii	149	2
Michael Agricola	xvi	99	2
Michael de Cæsena	xiv	378	1
Michael Cerularius	xi	297	1
Michael Molinos	xvii	151	2
Michael Servetus	xvi	103	2
Milicius Millecxi	xiv	380	1
Milo Coverdal	xvi	110	2
Mirabeau	xviii	201	2
Moderati (Liberales)	xvii	282	2
Molliores (Lutherani)	xvi	95	2
Monothelitæ	vii	204	1
Montanus	ii	90	1
Mormones	xix	286	2
N.			
Naturalistæ	xix	282	2
Nestoriani	v	154	1
Nicolaitæ	i	67	1
Nicolaitæ	xi	296	1
Nicolaus Storchius	xvi	100	2
Noetus	iii	108	1
Novatus	iii	108	1
O.			
Ophitæ	ii	89	1
Orphani	xv	64	2
Osiander	xvi	99	2
P.			
Palamitæ	xiv	380	1
Pantheistæ	xix	277	2
Parermentæ	vii	205	1

	Sæc.	Pag.	Tom.
Paulus Fagius	XVI	97	2
Paulus Samosatensis	III	108	1
Paulus Thierry (baro de Holbac)	XVIII	201	2
Pelagini	XVII	149	2
Pelagius	V	153	1
Petrus Abælardus	XII	323	1
Petrus Bayle	XVIII	196	2
Petrus de Bruis	XII	322	1
Petrus Fullo	V	155	1
F. Petrus Joannes Olivi	XIV	378	1
Petrus Martyr Vermilius	XVI	97	2
Petrus Moggus	V	155	1
Petrus Molinæus	XVII	147	2
Petrus Tamburinus	XVIII	203	2
Petrus Waldus	XII	322	1
Phalansteriani	XIX	283	2
Philippus a Limborch	XVII	147	2
Philippus Melancthon	XVI	94	2
Photinus	IV	131	1
Pichardus	XV	65	2
Presbyteriani, seu Puritani	XVII	145	2
Priscillianus	IV	132	1
Progressistæ (Liberales)	XIX	282	2
Protestantes	XVIII	194	2
Proudhonius	XIX	283	2
Q.			
Quiescentes	XIV	380	1
Quietistæ	XVII	151	2
Quirinus Kuhlmanus	XVII	153	2
R.			
Radicales (Liberales)	XIX	281	2
Rationalistæ puri	XIX	282	2
Rationalistæ moderati	XIX	282	2
Raymund. Lullus	XIV	380	1
Regalistæ	XVIII	202	2
Remonstrantes	XVIII	194	2
Ritualistæ	XIX	288	2
Robertus Owen	XIX	282	2
Roscellinus	XI	297	1
Rousseau	XVIII	200	2
S.			
Sabellius	III	108	1
Sacramentarii	XVI	107	2
Salmasius	XVII	145	2
Samuel Maresius	XVII	147	2
Sebastianus Castalio	XVI	102	2

	Sæc.	Pag.	Tom.
Sebastianus Munsterus	XVI	106	2
Semipelagiani	V	154	1
Sibrandus Lubbertus	XVII	148	2
Simon	I	65	1
Simon Episcopus	XVII	146	2
Simon Morinus	XVII	153	2
Sinenses Ritus	XVIII	196	2
Socinianismus	XVI	103	2
Socialistæ communes	XIX	282	2
Socialistæ politici	XIX	282	2
Societates biblicæ	XIX	288	2
Somnambulismus	XIX	285	2
Spiritistæ	XIX	286	2
Stephanus Courcelleius	XVII	146	2
Straus	XIX	280	2
Substantialistæ	XVI	95	2
T.			
Tanchelinus	XII	322	1
Tannucius	XVIII	203	2
Thaboritæ	XV	64	2
Theodorus Beza	XVI	105	2
Theomachi	VIII	227	1
Theopaschitæ	VI	183	1
Thomas Cramnerus	XVI	110	2
Thomas Muntzerus	XVI	100	2
Tiberghien	XIX	280	2
Tremblantes, seu Quakeri	XVII	152	2
Tritheitæ	VI	183	1
Turlupini	XIV	380	1
U.			
Ubiquistæ	XVI	99	2
Unitarii	XVI	103	2
V.			
Valentinus	II	88	1
Valentinus Gentilis	XVI	107	2
Valesii	III	109	1
Wecilo	XI	297	1
Venerius	XVII	153	2
Vigilantius	V	155	1
Wilelmus Augustoritti	XIII	351	1
Wilelmus Ochamus	XIV	378	1
Viventius (F.) Augustinian	XVII	153	2
Wolfgangus Musculus	XVI	99	2
Voltaire (Franciscus)	XVIII	200	2
Z.			
Zuinglius	XVI	96	2

INDEX V

SANCTORUM ET MARTYRUM ILLUSTRIORUM

ALPHABETICO-CHRONOLOGICUS.

A.			
	Sæc.	Pag.	Tom.
Abbon	XI	305	1
Achilleus	I	74	1
Adalbertus	X	282	1
Adauctus	IV	139	1
Adelaides	X	282	1
Agatha	III	116	1
Agathonica	II	96	1
Agilbertus	VII	212	1
Agnes	IV	139	1
Agnes	XIV	388	1
Albertus	XII	333	1
Albertus	XIII	359	1
Alexander	II	95	1
Alexander	V	165	1
Alexander Oliva	XV	72	2
Alipius	V	164	1
Aloysius Gonzaga	XVI	121	2
Alphonsus M. de Ligorio	XIX	304	2
Andreas de Monte Regali	XVIII	226	2
Alphonsus de Orozco	XVI	121	2
Alphonsus Rodriguez	XVIII	226	2
Alvelmus	VIII	231	1
Amandus	VII	212	1
Amantius	II	95	1
Ambrosius	IV	143	1
Ambrosius	XV	72	2
Anastasia	I	72	1
Anastasius	VII	209	1
Andochius	II	96	1
Andreas Apost.	I	73	1
Andreas	VIII	232	1
Andr. Chiensis	XV	72	2
Andreas Corsinius	XIV	388	1
Angela	XIV	388	1

INDEX V.

377

	Sæc.	Pag.	Tom.
Angela Mericia	XIX	304	2
Angelus	XIII	300	1
Angelus Paoli	XVIII	221	2
Anselmus	XI	298	1
Anselmus	XI	306	1
Anthelmus	XII	333	1
Antipas	I	73	1
Antoninus	XV	72	2
Antonius	IV	143	1
Antonius	V	164	1
Antonius	IX	260	1
Antonius de Amandula	XV	73	2
Antonius Aquilanus	XV	73	2
Antonius de Padua	XIII	360	1
Antonius de Patrizziis	XIX	304	2
Antonius de Ripolis	XV	72	2
Apollonia	III	116	1
Arsenius	V	164	1
Asclepiades	III	116	1
Asterius	III	114	1
Athanasia	IX	238	1
Athanasius	IV	153	1
Augustinus	V	157	1
Aurea	III	114	1
Aurelianus	VI	190	1
Aurelius	IX	238	1
B.			
Babyla	III	116	1
Barbara	III	115	1
Barbea	II	94	1
Barnabas	I	69	1
Barsimæus	II	94	1
Bartholomæus Apost.	I	73	1
Basilissa	I	72	1
Basilius Magnus	IV	135	1
Basilius	IV	137	1
Bathildes	VII	211	1
Benedictus	VI	190	1
Benedictus	IX	200	1
Benignus	II	96	1
Benignus, Veronensis	XIX	305	2
Beno	XII	333	1
Bernardinus Senensis	XV	72	2
Bernardus	IX	238	1
Bernardus Claravallensis	XII	332	1
Bernardus Florentinus	XII	332	1
Bernardus Tironensis	XII	332	1

	Sæc.	Pag.	Tom.
Bernon	X	282	1
Bertharius	IX	232	1
Bertradius	XII	333	1
Birgitta	XIV	388	1
Blanda	III	114	1
Bonaventura Balneoregiensis Fr.	XIII	355	1
Bonifacius	IV	139	1
Bonifus	VIII	231	1
Brittus	XVII	167	2
Bruno	XI	305	1
C.			
Cæcilia	III	114	1
Cæsarius	II	94	1
Cæsarius	V	164	1
Cajetanus Thienæus	XVI	120	2
Calepodius	III	114	1
Camillus de Lellis	XVII	167	2
Canutus	XI	306	1
Carolus	XV	72	2
Carolus Borromæus	XVI	121	2
Carolus Spinula	XVII	167	2
Carus, Veronensis	XIX	305	2
Casimirus	XV	73	2
Catharina	III	115	1
Catharina	XIV	388	1
Catharina Bononiensis	XV	73	2
Catharina Lucensis	XVIII	221	2
Catharina de Pallantia	XVIII	226	2
Catharina Senensis	XIV	388	1
Cechardus	VI	192	1
Celsus	I	72	1
Chariton	III	118	1
Christina ab Aquila	XIX	305	2
Christina a Spoleto	XIX	305	2
Clara	XIII	361	1
Claudius Bernardus	XVII	168	2
Clemens a S. Elpidio	XVIII	226	2
Clemens papa	I	63	1
Clotildes	VI	190	1
Coletta	XV	73	2
Colmanus	XI	306	1
Columbanus	VI	193	1
Comerius	VIII	234	1
Conradus	X	278	1
Conradus	XIV	388	1
Crispinus a Viterbo	XIX	304	2
Cuthbertus Mayno	XVI	122	2

	Sæc.	Pag.	Tom.
Cyprianus	III	111	1
Cyriacus	VI	190	1
Cyrillus	IV	134	1
Cyrillus	V	157	1
D.			
Dagobertus	VII	212	1
Daniel Stylita	V	163	1
Deicola	VII	210	1
Desiderius	VII	209	1
Didacus	XVI	121	2
Dionysius Areopag.	I	74	1
Dominicus Loricatus	XI	306	1
Dominicus	XIII	360	1
Dominicus Codeleoncinus	XVIII	222	2
Donatianus	IV	139	1
Dormientes Septem	III	116	1
Dunstanus	X	282	1
E.			
Editha	X	282	1
Edmundus Campianus	XVI	122	2
Eduardus	X	281	1
Eduardus	XI	306	1
Eligius	VII	211	1
Elisabeth	XII	330	1
Elisabeth	XIII	360	1
Elphegus	XI	305	1
Emmeranus	VII	211	1
Engelbertus	XIII	360	1
Ephrem Syrus	IV	134	1
Epiphanius	IV	135	1
Epiphanius	V	164	1
Ermericus	XI	306	1
Ethelwoldus	X	282	1
Eucherius	V	164	1
Eugenia	III	118	1
Eugenius	VII	211	1
Eugenius	XV	72	2
Eulalia	IV	139	1
Eulogius	IX	258	1
Eusebius	III	117	1
Eusebius Vercellensis	IV	134	1
Eustasius	VII	210	1
Eustochium	V	164	1
Eutymius	IX	257	1
Eugenius papa III.	XIX	305	2
Evangelista, Veronensis	XIX	305	2
Evaristus	II	93	1

	Sæc.	Pag.	Tom.
Evodius	I	72	1
Exuperius	V	164	1
F.			
Famianus	XII	333	1
Faustinus	II	95	1
Felicitas	III	113	1
Felicula	I	74	1
Felix	III	114	1
Felix	III	118	1
Felix	IV	139	1
Felix	IX	258	1
Felix a Cantalicio	XVI	121	2
Felix de Valois	XIII	358	1
Ferrutius	II	96	1
Fidelis de Sigmaringa	XVII	167	2
Flavia Domitilla	I	74	1
Flavia	VI	190	1
Flavianus	V	164	1
Flora	IX	258	1
Florentius	III	118	1
Francisca Romana	XV	73	2
Franciscus	XIII	360	1
Franciscus Borgia	XVI	121	2
Franciscus Caracciolo	XVIII	226	2
Franciscus de Federicis	XVIII	222	2
Franciscus de Hieronymis	XIX	304	2
Franciscus Maria Querinus	XVIII	221	2
Franciscus Pacheco	XIX	305	2
Franciscus de Regis	XVII	167	2
Franciscus Salesius	XVII	156	2
Franciscus Serranus	XVIII	222	2
Franciscus Solanus	XVII	167	2
Franciscus Xaverius	XVI	121	2
Fredericus	IX	257	1
Fulbertus	XI	306	1
Fulgentius	VI	184	1
G.			
Galdinus	XII	333	1
Gaudentius	V	164	1
Genoveva	V	164	1
Gerardus	XII	333	1
Germana Cousin	XIX	304	2
Germanus	V	164	1
Germanus	VIII	232	1
Gervasius	I	72	1
Getulius	II	95	1
Gilbertus	XII	333	1

	Sæc.	Pag.	Tom.
Glyceria	II	96	1
Godricus	XII	333	1
Gorcomienses Martyres	XIX	304	2
Gothardus	XI	306	1
Gothofridus	XII	333	1
Gothofredus de Merville	XIX	304	2
Gregorius Nazianzenus	IV	135	1
Gregor. Neocæsar.	III	111	1
Gregorius Nyssenus	IV	135	1
Gregorius Turonensis	VI	185	1
Gregorius Magnus	VI	176	1
Gregorius	VIII	234	1
Guiborathia	X	281	1
Gullielmus	XI	306	1
Gullielmus	XII	333	1
H.			
Haroldus	X	281	1
Hedwiges	XIII	360	1
Helena de Valentinis	XIX	305	2
Henricus	XII	333	1
Henricus Michael	XVII	168	2
Hera	III	113	1
Heraclides	III	113	1
Herculanus	VI	190	1
Heribertus	XI	306	1
Herodion	I	72	1
Hesychius	III	114	1
Hieronymus Æmilianus	XVIII	225	2
Hieronymus de Recineto	XIX	304	2
Hieronymus	V	156	1
Hilarius	IV	134	1
Hilarius	V	164	1
Hilarius a Monte Orthono	XVIII	221	2
Hildegardes	XII	330	1
Hippolytus	III	110	1
Homobonus	XII	333	1
Honoratus	V	164	1
Hugo	XII	333	1
Hyacinthus	II	94	1
Hyacinthus	XIII	361	1
I.			
Ida	XII	333	1
Idelphonsus	VII	207	1
Ignatius	II	91	1
Ignatius	IX	260	1
Ignatius Loyola	XVI	120	2

	Sæc.	Pag.	92	Tom.	1
Irenæus	II	238		1	
Isaac	IX	190		1	
Isaacus	VI	116		1	
Ischirion	III	158		1	
Isidorus Pelusiota	V	206		1	
Isidorus Hispalensis	VII	298		1	
Ivo Bellovacensis	XI	388		1	
Ivo	XIV				
J.					
Jacobus Ap. Major	I	72		1	
Jacobus Alphaei	I	68		1	
Jacobus	V	164		1	
Jacobus Picensis	XV	72		2	
Jacobus Labourna	XVI	122		2	
Januarius	IV	139		1	
Japonenses Martyres (SS.)	XIX	304		2	
Japonenses Martyres (BB.)	XIX	305		2	
Joanna de Aza	XIX	304		2	
Joanna Francisca Fremiot	XVIII	225		2	
Joannes Evang.	I	68		1	
Joannes Chrysostomus	IV	135		1	
Joannes Silentarius	V	165		1	
Joannes Climacus	VI	187		1	
Joannes	VII	212		1	
Joannes Damascenus	VIII	228		1	
Joannes	IX	258		1	
Joannes Gualbertus	XI	306		1	
Joannes de Matha	XIII	358		1	
Joannes a Capistrano	XV	72		2	
Joannes Sahagunensis	XV	73		2	
Joannes de Deo	XVI	120		2	
Joannes à Cruce	XVI	121		2	
Joannes Avila	XVI	121		2	
Joannes Forestus	XVI	122		2	
Joannes Hail	XVI	122		2	
Joannes Cardinalis Roffensis	XVI	122		2	
Joannes Franciscus Tenderini	XVIII	222		2	
Joannes Kantius	XVIII	225		2	
Joannes Josephus a Cruce	XVIII	304		2	
Joannes Bechetti	XIX	305		2	
Joannes Reatinus	XIX	305		2	
Joannes a Colonia	XIX	304		2	
Joannes Berkman	XIX	305		2	
Joannicius	IX	258		1	
Josaphat Kunccewik	XVIII	304		2	
Joseph a Leonissa	XVII	167		2	
Josephus de Calasanz	XVIII	225		2	

	Sæc.	Pag.	225	Tom.	2
Josephus a Cupertino	XVIII	95		1	
Jovita	II	89		1	
Judas	I	96		1	
Julianus	II	212		1	
Julianus	VII	305		2	
Juliana Cornelionensis	XIX	114		1	
Julius	III	95		1	
Justinus	II				
L.					
Ladislaus	XI	306		1	
Lambertus	VII	212		1	
Laurentius	III	116		1	
Laurentius Justinianus	XV	72		2	
Leo Magnus	V	150		1	
Leonardus a Portu Mauricio	XVIII	304		2	
Leonides	III	113		1	
Leopoldus	XII	333		1	
Libentius	XI	306		1	
Lidvina	XV	73		2	
Lucas	I	68		1	
Lucia	IV	139		1	
Lucia Amerina	XIX	305		2	
Ludgerus	IX	256		1	
Ludmilla	X	282		1	
Ludovicus rex	XIII	363		1	
Ludovicus Tolosanus	XIII	363		1	
Ludovicus cardin.	XV	72		2	
Ludovicus Florez	XVII	167		2	
Ludovicus Barbarigo	XVIII	226		2	
Lupus	V	164		1	
M.					
Macarius	IV	134		1	
Macarius	XI	305		1	
Majolus	X	282		1	
Mamantes	III	118		1	
Mamertus	V	164		1	
Marcella	III	113		1	
Marcellinus	XIII	361		1	
Marcianus	VIII	232		1	
Marcus Evang.	I	72		1	
Margarita	XI	306		1	
Margarita	XIII	363		1	
Maria	IX	258		1	
Maria ab Alacoque	XIX	305		2	
Maria ab Incarnatione	XVIII	226		2	
Maria Agreda	XVII	167		2	
Maria Anna a Jesu	XIX	305		2	

	Sæc	XIX	Pag.	304	Tom.	2
Maria a Plagis	XIX		304		2	
Michael a Sanctis	XIX		304		2	
Maria Bononi	XVIII		226		2	
Maria Clementina	XVIII		221		2	
Maria de Cyz	XVII		168		2	
Maria Magdalena de Pazzis	XVII		167		2	
Maria Scolor. reg	XVI		122		2	
Marius	II		95		1	
Maro	V		164		1	
Martina	III		114		1	
Martinianus	I		72		1	
Martinianus	V		164		1	
Martinus	IV		142		1	
Marutha	V		164		1	
Massa Candida, seu 300 Martyres	III		117		1	
Mathildes	X		282		1	
Matthæus	I		67		1	
Maurilius	XI		306		1	
Maxima	V		164		1	
Maximus	VII		206		1	
Medardus	VI		190		1	
Melania	V		164		1	
Meneleus	VIII		232		1	
N.						
Nazarius	I		72		1	
Nereus	I		74		1	
Nicephorus	IX		237		1	
Nicetas	IX		237		1	
Nicolaus Tolentinas	XIV		388		1	
Nicolaus Albergati	XV		72		2	
Nicolaus Roppo	XVIII		221		2	
Nicomedes	I		74		1	
Nilus Junior	XI		305		1	
Norbertus præmonstratensis	XII		327		1	
O.						
Odilon	XI		306		1	
Odo	X		282		1	
Olavus	XI		306		1	
Olympias	I		72		1	
Osualdus	X		282		1	
Otho	XII		333		1	
P.						
Pachomius	IV		134		1	
Pacianus	IV		134		1	
Pacificus a S. Severino	XVIII		226		2	
Palmatus	III		114		1	

	Sæc.	XIX	Pag.	304	Tom.	2
Pacificus a S. Severino	XIX		226		2	
Pantaleo	IV		139		1	
Papulus	II		96		1	
Parpus	II		96		1	
Pastor	II		96		1	
Patricius	V		164		1	
Paulinus Nolanus	V		159		1	
Paulinus	VII		211		1	
Paulinus	VIII		229		1	
Paulinus	IX		236		1	
Paulus	I		68		1	
Paulus Burrani	XVIII		226		2	
Paulus a Cruce	XIX		304		2	
Paulus eremita	III		116		1	
Paulus martyr	III		116		1	
Pelagius	X		281		1	
Peregrinus Veronensis	XIX		303		2	
Perpetua	III		113		1	
Petronius	V		164		1	
Petrus	I		62		1	
Petrus	III		116		1	
Petrus Chrysologus	V		157		1	
Petrus Damiani	XI		298		1	
Petrus	XI		305		1	
Petrus ep. Palæocastri	XII		333		1	
Petrus Tarantasiæ	XII		333		1	
Petrus Nolascus	XIII		361		1	
Petrus Cælestinus	XIII		363		1	
Petrus Paschalis	XIII		363		1	
Petrus Thomas	XIV		388		1	
Petrus Senensis	XIV		389		1	
Petrus de Alcantara	XVI		121		2	
Petrus Davila	XVII		167		2	
Petrus Guillerius	XVII		168		2	
Petrus Zuñiga	XVII		167		2	
Petrus de Treja	XVIII		226		2	
Petrus martyr	XVIII		222		2	
Petrus Arbues	XIX		304		2	
Petrus Bechetti	XIX		303		2	
Petrus Canisio	XIX		305		2	
Petrus Claver	XIX		305		2	
Petrus Eugubinus	XIX		305		2	
Petrus Jacobus a Pisauro	XIX		305		2	
Philastrius	IV		133		1	
Philippus Benitius	XIII		362		1	
Philippus Nerius	XVI		121		2	
Philomenus	III		118		1	
Pionius	II		96		1	
II.						
			25			

	Sæc.	Pag.	Tom.
Placidus	VI	490	1
Platonius	IX	256	1
Plutarchus	III	113	1
Polycarpus	II	91	1
Pontianus	II	96	1
Possidius	V	159	1
Potitus	II	96	1
Prætextatus	VI	192	1
Praxedes	II	96	1
Processus	I	72	1
Prosper	V	159	1
Protasius	I	72	1
Proterius	V	164	1
Prudentius	IX	233	1
Publius	II	95	1
Pudentiana	II	96	1
Pulcheria	V	164	1
Q.			
Querubinus ab Aveliana	XIX	305	2
Quiriacus	III	114	1
R.			
Radegundes	VI	192	1
Rambertus	IX	260	1
Raymundus	XIII	361	1
Remigius	VI	190	1
Rémigius	IX	233	1
Richardus	XII	333	1
Rigobertus	VIII	232	1
Rita	XV	73	2
Robertus	XI	306	1
Rogatianus	IV	139	1
Romualdus	XI	306	1
Romulus	II	94	1
Rosa a S. Maria	XVII	167	2
Rosa Maria Serio	XVIII	221	2
Rosalia	XVI	121	2
Rupertus	VIII	232	1
Rynaldus	XVI	122	2
S.			
Sabba	V	164	1
Sabina	II	95	1
Sarbelius	II	94	1
Saturianus	V	164	1
Scholastica	VI	190	1
Sebastianus	IV	139	1
Seraphia	II	95	1

	Sæc.	Pag.	Tom.
Sergius	VIII	234	1
Severianus	VI	190	1
Severinus	V	164	1
Silvester	XIII	361	1
Simeon	II	94	1
Simeon Stylita	V	165	1
Simeon Stylita junior	VI	186	1
Simeon Stock	XIII	360	1
Simon a Casia	XIX	305	2
Simon Tudertinus	XIX	305	2
Sophronius	VII	206	1
Stanislaus	XI	306	1
Stanislaus Kostka	XVI	121	2
Stephanus	XI	306	1
Suitbertus	VIII	234	1
Syagrius	VI	192	1
Symphorianus	II	96	1
Symphorosa	II	95	1
T.			
Tarasius	IX	256	1
Tetricus	VIII	231	1
Theodora	IX	258	1
Theodoricus	XI	306	2
Theodorus	III	111	1
Theodorus	VI	193	1
Theodorus	VII	212	1
Theodorus Studita	IX	237	1
Theophanes	VIII	233	1
Theresia	XVI	120	2
Thirsus martyr	II	96	1
Thomas apostolus	I	73	1
Thomas martyr	XII	328	1
Thomas Aquinas	XIII	354	1
Thomas a Villanova	XVI	121	2
Thomas Anton. Arbuatii	XVIII	221	2
Thomas Corensis	XVIII	221	2
Thomas Jesu	XVI	121	2
Thomas Morus	XVI	122	2
Thomas de Cora	XVIII	226	2
Thryphon	II	116	1
Turibius	V	164	1
U.			
Uldaricus	X	281	1
Ugolinus Zephyrinus	XIX	304	2
V.			
Valerianus	III	114	1

Walfridus	Sæc. VIII	Pag. 231	Tom. 1
Veronica	XV	73	2
Victorinus	III	112	1
Victor	V	159	1
Vincentius Ferrerius	XV	72	2
Vincentius a Paulo	XVII	167	2
Winceslaus	X	281	1
Virgilius	VIII	231	1
Wolphangus	X	282	1
Z.			
Zeno	IV	134	1

INDEX VI

SCRIPTORUM ECCLESIASTICORUM

ALPHABETICO-CHRONOLOGICUS.

Scriptores monachi designantur litteris hisce *Ag.* Augustiniani; *Bn.* Benedictini; *Fr.* Franciscani; *Is.* Jesuitæ; *Pd.* Prædicatores; *Tn.* Theatini; *SP.* Scholarum Piarum; *Cr.* Carmelitæ; *Ct.* Cistercienses; *Cn.* Cluniacenses; *Br.* Barnabitæ; *Or.* Oratorii Patres; *Cm.* Camaldulenses.

A.

Abbo	Sæc. X	Pag. 276	Tom. 1
Acyndinus	XIV	385	1
Adamus canonic. bremens.	XI	301	1
Adelboldus	XI	301	1
Adelmannus	XI	299	1
Ademarus	XI	300	1
Adeodatus Nuzzi, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Ado	IX	234	1
Adrianus de Valois	XVII	162	2
Adrianus de Walemburch	XVII	163	2
Adrianus Baillet	XVIII	209	2
Ægidius Romanus, <i>Ag.</i>	XIII	333	1
Ægidius Viterbiensis, <i>Ag.</i>	XVI	112	2
Ælfricus	X	278	1
Ælfridus	IX	255	1
Æneas Silvius Piccolomineus, <i>Pd.</i>	XV	68	2
Agobardus	IX	232	1
Agobardus	IX	233	1
Aimonius Aquitanus	XI	300	1
A Lapide, <i>Is.</i>	XVII	163	2
Albericus	XI	299	1
Albertus Knoll a Bulsans, <i>Fr.</i>	XIX	295	2
Albertinus Mussatus	XIV	384	1
Albertus Magnus, <i>Pd.</i>	XIII	333	1
Albertus Pighius	XVI	114	2
Alexander de Hales, <i>Fr.</i>	XIII	334	1
Alexander Politi, <i>SP.</i>	XVIII	208	2
Alexander de S. Elpidio, <i>Ag.</i>	XIV	382	1
Allioli	XIX	293	2

Walfridus	Sæc. VIII	Pag. 231	Tom. 1
Veronica	XV	73	2
Victorinus	III	112	1
Victor	V	159	1
Vincentius Ferrerius	XV	72	2
Vincentius a Paulo	XVII	167	2
Winceslaus	X	281	1
Virgilius	VIII	231	1
Wolphangus	X	282	1
Z.			
Zeno	IV	134	1

INDEX VI

SCRIPTORUM ECCLESIASTICORUM

ALPHABETICO-CHRONOLOGICUS.

Scriptores monachi designantur litteris hisce *Ag.* Augustiniani; *Bn.* Benedictini; *Fr.* Franciscani; *Is.* Jesuitæ; *Pd.* Prædicatores; *Tn.* Theatini; *SP.* Scholarum Piarum; *Cr.* Carmelitæ; *Ct.* Cistercienses; *Cn.* Cluniacenses; *Br.* Barnabitæ; *Or.* Oratorii Patres; *Cm.* Camaldulenses.

A.

Abbo	Sæc. X	Pag. 276	Tom. 1
Acyndinus	XIV	385	1
Adamus canonic. bremens.	XI	301	1
Adelboldus	XI	301	1
Adelmannus	XI	299	1
Ademarus	XI	300	1
Adeodatus Nuzzi, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Ado	IX	234	1
Adrianus de Valois	XVII	162	2
Adrianus de Walemburch	XVII	163	2
Adrianus Baillet	XVIII	209	2
Ægidius Romanus, <i>Ag.</i>	XIII	333	1
Ægidius Viterbiensis, <i>Ag.</i>	XVI	112	2
Ælfricus	X	278	1
Ælfridus	IX	255	1
Æneas Silvius Piccolomineus, <i>Pd.</i>	XV	68	2
Agobardus	IX	232	1
Agobardus	IX	233	1
Aimonius Aquitanus	XI	300	1
A Lapide, <i>Is.</i>	XVII	163	2
Albericus	XI	299	1
Albertus Knoll a Bulsans, <i>Fr.</i>	XIX	295	2
Albertinus Mussatus	XIV	384	1
Albertus Magnus, <i>Pd.</i>	XIII	333	1
Albertus Pighius	XVI	114	2
Alexander de Hales, <i>Fr.</i>	XIII	334	1
Alexander Politi, <i>SP.</i>	XVIII	208	2
Alexander de S. Elpidio, <i>Ag.</i>	XIV	382	1
Allioli	XIX	293	2

	Sæc.	Pag.	Tom.
Aloysius Merz, <i>Is.</i>	XVIII	214	2
Aloysius Sandbichler, <i>Is.</i>	XVIII	214	2
Aloysius Legionensis, <i>Ag.</i>	XVI	113	2
Aloysius Torelli, <i>Ag.</i>	XVII	161	2
Alphanus	XI	301	1
Alphonsus Vargas, <i>Ag.</i>	XIV	383	1
Alphonsus Tostatus	XV	67	2
Alphonsus Salmeron, <i>Is.</i>	XVI	113	2
Alphonsus a Castro, <i>Fr.</i>	XVI	115	2
Alphonsus M. de Ligorio (S.)	XVIII	211	2
Al. Waibl, <i>Fr.</i>	XIX	296	2
Alulphus	XI	301	1
Amalarius Fortunatus	IX	254	1
Amatus	XI	300	1
Ambrosius	IV	135	1
Ambrosius de Altamura, <i>Fr.</i>	XIV	382	1
Ambrosius, <i>Cm.</i>	XV	68	2
Ambrosius Catharinus, <i>Pd.</i>	XVI	113	2
Ambrosius Flandinus, <i>Ag.</i>	XVI	114	2
Ambrosius Cardebosch	XVIII	209	2
Ammonius Alexandrinus	III	110	1
Amulus	IX	253	1
Anastasius Sinaita	VII	206	1
Anastasius	IX	254	1
Andreas Agnellus	IX	254	1
Andreas Bilius, <i>Ag.</i>	XV	66	2
Andreas Barbatius	XV	69	2
Andreas Galani	XIX	296	2
Andreas Merino, <i>SP.</i>	XVIII	215	2
Andreas Naves, <i>Ag.</i>	XIX	291	2
Andreas Vega, <i>Fr.</i>	XVI	113	2
Andricomius Batavus	XVI	117	2
Andronicus Comnenus Byzantinus	XII	329	1
Angelus Rocca, <i>Ag.</i>	XVII	158	2
Angelus Maria Quirinus, <i>Bn. Card.</i>	XVIII	205	2
Angelus Calogera, <i>Cm.</i>	XVIII	205	2
Angelus M. Mai	XIX	302	2
Anicia Falconia Proba	V	160	1
Anna Comnena	XII	330	1
Anonymus Byzantinus	X	275	1
Anselmus	XI	208	1
Anselmus Leodicensis	XI	300	1
Anselmus Costadoni, <i>Cm.</i>	XVIII	205	2
Anselmus Hormonseder, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Antiochus	VII	206	1
Antoninus Reginaldus, <i>Pd.</i>	XVII	158	2
Antonius Bellerini, <i>Is.</i>	XIX	296	2
Antoninus Bremond, <i>Pd.</i>	XVIII	206	2

	Sæc.	Pag.	Tom.
Antoninus Massoulie, <i>Pd.</i>	XVIII	205	2
Antoninus arch. <i>Pd.</i>	XV	67	2
Antonius	IV	134	1
Antonius Patavinus	XIII	336	1
Antonius Aragonius	XIV	382	1
Antonius a Butrio	XV	69	2
Antonius Augustinus	XVI	118	2
Antonius Pagius	XVII	160	2
Antonius Gallonius, <i>Or.</i>	XVII	161	2
Antonius Arnaldus	XVII	164	2
Antonius Guerrero, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Antonius Augustinus Giorgi, <i>Ag.</i>	XVIII	207	2
Antonius Franciscus Bellati, <i>Is.</i>	XVIII	207	2
Antonius Felix Matthæius, <i>Fr.</i>	XVIII	208	2
Antonius Bianchi, <i>Fr.</i>	XVIII	208	2
Antonius Franciscus Vezzosi, <i>Tn.</i>	XVIII	208	2
Antonius Boucat	XVIII	209	2
Antonius Franciscus Gori	XVIII	210	2
Antonius Sandini	XVIII	210	2
Antonius Marcus Burriel, <i>Is.</i>	XVIII	214	2
Antonius a Sancto Joseph	XVIII	215	2
Antolinus Merino, <i>Ag.</i>	XIX	290	2
Antonius Maria Claret	XIX	292	2
Antonius Gunther	XIX	296	2
Antolinus Monescillo	XIX	292	2
Antonius Valsechi, <i>Pd.</i>	XVIII	212	2
Arator	VI	187	1
Arias Montanus	XVI	115	2
Arnobius	IV	136	1
Arnoldus Carnotensis	XII	329	1
Artaud de Montor	XIX	299	2
Athanasius	IV	133	1
Athenagoras	II	92	1
Atilanus Melguizo, <i>Bn.</i>	XIX	293	2
Augustinus	V	157	1
Augustin. Triumphus, <i>Ag.</i>	XIII	355	1
Augustinus Asculanus, <i>Ag.</i>	XIV	383	1
Augustin. Steuchus	XVI	114	2
Augustinus Gibbon, <i>Ag.</i>	XVII	158	2
Augustinus Lubinus, <i>Ag.</i>	XVII	158	2
Augustinus Calmet, <i>Bn.</i>	XVIII	204	2
Augustinus Ricchinus, <i>Pd.</i>	XVIII	206	2
Augustinus Arpe, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Augustinus Cabades	XVIII	215	2
Augustinus Gervasio, <i>Ag.</i>	XVIII	213	2
Augustinus Moreno, <i>Ag.</i>	XIX	292	2
Augustinus Clasca, <i>Ag.</i>	XIX	294	2
Augustus Nicolas	XIX	301	2

	Sæc.	Pag.	342	Tom.	2
Augustinus Roskovany	XIX	342		2	
Aurelius Piette, <i>Ag.</i>	XVIII	208		2	
Azorius, <i>Is.</i>	XVII	164		2	
B.					
Baader	XIX	293		2	
Baius	XVI	113		2	
Ballerini fratres	XVIII	210		2	
Balduinus Anglus	XII	330		1	
Baldus Ubaldus	XIV	384		1	
Balthasar Yañez, <i>Fr.</i>	XIX	290		2	
Baltus, <i>Is.</i>	XVIII	207		2	
Baptista Platina	XV	68		2	
Barnabas	I	69		1	
Bartholomæus Albitius, <i>Pd.</i>	XIV	382		1	
Bartholomæus Urbinas, <i>Ag.</i>	XIV	383		1	
Bartholomæus Medina, <i>Pd.</i>	XVI	113		2	
Bartholomæus de Carranza	XVI	118		2	
Bartholomæus Perez, <i>Is.</i>	XVII	157		2	
Bartholomæus Faber, <i>Ag.</i>	XVIII	206		2	
Basilius Magnus	IV	135		1	
Basilius Cilix	VI	185		1	
Basilius imp	IX	256		1	
Basilius Poncius, <i>Ag.</i>	XVI	113		2	
Baunius, <i>Is.</i>	XVII	164		2	
Bailly	XVII	216		2	
Beda	VIII	227		1	
Beda Mayr, <i>Bn.</i>	XVIII	212		2	
Bellator	VI	183		1	
Benedictus	VI	187		1	
Benedictus	IX	254		1	
Benedictus Feijoo, <i>Bn.</i>	XVIII	211		2	
Benjaminus La Arena, <i>Ag.</i>	XIX	299		2	
Benedictus Perrerus, <i>Is.</i>	XVII	157		2	
Benedictus Justinianus, <i>Is.</i>	XVII	157		2	
Benedictus Mittarelli, <i>Cm.</i>	XVIII	205		2	
Benedictus Gatinius, <i>Ag.</i>	XVIII	206		2	
Bérault-Bercastel	XIX	298		2	
Berengosus Abbas	XII	329		1	
Bergier	XVIII	216		2	
Bernardinus Senensis, <i>Fr.</i>	XV	67		2	
Bernardinus Rosignolius, <i>Is.</i>	XVII	157		2	
Bernardus, <i>Ct.</i>	XII	326		1	
Bernardus abbas Cassinen., <i>Bn.</i>	XIV	383		2	
Bernardus de Rubeis, <i>Pd.</i>	XVIII	206		2	
Bernardus a Bononia, <i>Fr.</i>	XVIII	213		2	
Bernardus Baner, <i>Bn.</i>	XVIII	212		2	
Bernardus Desirant, <i>Ag.</i>	XVIII	206		2	

	Sæc.	Pag.	208	Tom.	2
Bernardus Lamy, <i>Or.</i>	XVIII	208		2	
Berno	XI	301		1	
Berruyer, <i>Is.</i>	XVIII	207		2	
Bertharius	IX	252		1	
Bertrandus de Trilla	XIV	382		1	
Besombes	XVIII	210		2	
Bessarion	XV	66		2	
Birgitta	XIV	385		1	
Blanc	XIX	298		2	
Blasius Paschalis	XVII	164		2	
Bonaventura Balneoregiensis, <i>Fr.</i>	XIII	355		1	
Bonitius	XI	301		1	
Bonus Merbesius	XVII	164		2	
Bougaud	XIX	299		2	
Bouvier	XIX	295		2	
Bruno Coloniensis	XI	293		1	
Bruno	XI	299		1	
Buchardus	X	277		1	
Buchmann	XIX	296		2	
Busebaum, <i>Is.</i>	XVII	164		2	
Buss	XIX	295		2	
C.					
Cælestinus Fernandez, <i>Ag.</i>	XIX	291		2	
Cælestinus Sfondratus	XVII	159		2	
Cæsar Baronius, <i>Or.</i>	XVII	158		2	
Cæsarius	VI	186		1	
Cajetan. Maria Bergomas, <i>Fr.</i>	XVIII	208		2	
Cajetanus Sanseverino	XIX	301		2	
Calini, <i>Is.</i>	XVIII	207		2	
Cardinalis de Lugo	XVII	157		2	
Cardinalis de la Lucerna	XVIII	217		2	
Carolus Magnus	IX	255		1	
Carolus Borromæus	XVI	118		2	
Carolus Nocetus, <i>Is.</i>	XVIII	208		2	
Carolus Dominicus de Moja, <i>Fr.</i>	XVIII	208		2	
Carolus Antoniolus, <i>SP.</i>	XVIII	208		2	
Carolus Vitasse	XVIII	210		2	
Carolus Thil, <i>Ag.</i>	XIX	295		2	
Carolus Pasaglia	XIX	295		2	
Casimirus Tempesti, <i>Fr.</i>	XVIII	208		2	
Cassiodorus	VI	185		1	
Castus Innocentius, <i>Pd.</i>	XVIII	206		2	
Catani, <i>Is.</i>	XVIII	207		2	
Catharina Senensis	XIV	385		1	
Celsus Bern. Galura	XIX	293		2	
Cercerau, <i>Is.</i>	XVIII	207		2	
Christianus Lupus, <i>Ag.</i>	XVII	158		2	

	Sæc.	Pag.	Tom.
Christianus Druthmarus	IX	253	1
Christophorus Cobos, <i>Is.</i>	XVII	157	2
Chromantius	V	158	1
Ciaconius Toletanus	XVI	118	2
Cido Catalanus, <i>Cr.</i>	XIV	343	1
Ciriacus Gimenez	XIX	343	2
Claudianus Mamertus	V	160	1
Claudius	IX	252	1
Claudius Frassen, <i>Fr.</i>	XVII	158	2
Claudius du Vert, <i>Cn.</i>	XVIII	205	2
Claudius Fromondus, <i>Cm.</i>	XVIII	205	2
Claudius Fleury	XVIII	209	2
Clemens papa	I	69	1
Clemens Alexandrinus	II	92	1
Clemens Florentinus	XIV	383	1
Clericus a Balliberone	XVIII	216	2
Clichtoveus Parisiensis	XVI	114	2
Columbanus	VI	187	1
Comes de Maistre	XIX	293	2
Conradus præmonstratensis	XIII	336	1
Constantinus Porphyrogen	X	275	1
Constantinus Manasses	XII	329	1
Constantinus Hermenopolus	XII	329	1
Constantinus Ronchalia	XVIII	209	2
Constantius Rabbi, <i>Ag.</i>	XVIII	209	2
Cornelius Mussus, <i>Fr.</i>	XVI	113	2
Cornelius Jansenius	XVI	116	2
Cosmas Shmalfus, <i>Ag.</i>	XVIII	213	2
Crétineau-Joly	XIX	299	2
Cyprianus	III	111	1
Cyrillus Jerosolymitanus	IV	134	1
Cyrillus Alexand.	V	157	1

D.

Dacius	VI	183	1
Damasus Emporiensis, <i>Fr.</i>	XVIII	208	2
Damianus Sanz	XIX	343	2
Daniel Concina, <i>Pd.</i>	XVIII	205	2
Daniel Marcolinus, <i>Ag.</i>	XVIII	207	2
Daniel, <i>Is.</i>	XVIII	207	2
Daniel Tobenz	XIX	296	2
David Syrius	XI	301	1
D. Bouix	XIX	297	2
Debreyne	XIX	299	2
Deodatus Neyraguet	XIX	296	2
Desiderius Erasmus	XVI	116	2
Didacus Alvarez, <i>Pd.</i>	XVII	157	2
Didacus Gonzalez, <i>Ag.</i>	XVIII	214	2

	Sæc.	Pag.	Tom.
Dionysius Alexandrin.	III	111	1
Dionysius Corinthius	II	93	1
Dionysius Exiguus	VI	186	1
Dionysius Carthusian.	XV	67	2
Dionysius Petavius, <i>Is.</i>	XVII	159	2
Dionysius Sammarthan., <i>Bn.</i>	XVIII	204	2
Ditmarus Germanus	XI	300	1
Dœllinger	XIX	298	2
Dominicus Diez	XIX	293	2
Dominicus Costa et Borrás	XIX	292	2
Dominicus Schram, <i>Bn.</i>	XVIII	212	2
Dominicus	XIII	336	1
Dominicus Soto, <i>Pd.</i>	XVI	112	2
Dominicus Bannes, <i>Pd.</i>	XVII	156	2
Dominicus Maria Speroni, <i>Fr.</i>	XVIII	208	2
Donoso Cortés	XIX	289	2
Du Clot	XVIII	217	2
Dungalus	IX	253	1
Dunstanus	X	278	1
Dupanloup	XIX	300	2
Durandus a S. Portiano, <i>Pd.</i>	XIV	382	1
Durandus Normannus, <i>Bn.</i>	XIV	383	1

E.

Eadmerus, <i>sive</i> Edmundus monachus anglus	XII	329	1
Eberardus Ratisponensis	XIV	384	1
Echius Suecus	XVI	114	2
Edmundus Martene, <i>Bn.</i>	XVIII	204	2
Edmundus Simonetti, <i>Is.</i>	XVIII	207	2
Eduardus Corsinius, <i>SP.</i>	XVIII	208	2
Eginhardus	IX	284	1
Elias Cretensis	VIII	230	1
S. Elisabeth	XII	330	1
Emmanuel a Schelstrate	XVII	162	2
Emmanuel Blanco, <i>Ag.</i>	XIX	291	2
Emmanuel Buzeta, <i>Ag.</i>	XIX	292	2
Emmanuel Gandara, <i>Ag.</i>	XIX	292	2
Emmanuel Gimenez, <i>Ag.</i>	XIX	292	2
Emmanuel Risco, <i>Ag.</i>	XVIII	213	2
Emmanuel Villodas	XVIII	215	2
Engelbertus Klüpfel, <i>Ag.</i>	XVIII	296	3
Ennodius	VI	187	1
Ephrem Syrus	IV	134	1
Ephræmius Antiochenus	VI	184	1
Epiphanius	IV	135	1
Ernoldus Nigellus	IX	254	1
Escobarius, <i>Is.</i>	XVII	164	2

	Sæc.	Pag.	Tom.
Estius	XVI	114	2
Eudocia Augusta	V	160	1
Eulogius	IX	254	1
Eusebius Vercellensis	IV	134	1
Eustachius Thessalonicensis	XII	329	1
Eutychianus	VI	186	1
Eutychius	X	276	1
Euthymius Zigabenus	XII	327	1
F.			
Facundus	VI	184	1
Fabrics, <i>Pd.</i>	XVIII	212	2
Faustinus Cliquet, <i>Ag.</i>	XVIII	214	2
Felicitas Lamennais	XIX	301	2
Felinus Ferrariensis	XV	69	2
Felix Lazaro García	XIX	293	2
Felix, <i>Is.</i>	XIX	300	2
Felix Pratensis, <i>Ag.</i>	XVI	115	2
Felix Mayr, <i>Ag.</i>	XVIII	207	2
Ferdinandus Ughelli <i>Ct.</i>	XVII	161	2
Ferdinandus Ceballos	XVIII	215	2
Ferdinandus Walter	XIX	298	2
Fidelis Soldani, <i>Vs.</i>	XVIII	205	2
Filiutius <i>Is.</i>	XVII	164	2
Flaccus Alcuinus	VIII	229	1
Flaminius Nobilius	XVI	115	2
Flavius Blondus	XV	68	2
Flodoardus	X	276	1
Florus	IX	253	1
Fonseca, <i>Is.</i>	XVII	157	2
Fortunatus a Brixia <i>Fr.</i>	XVIII	208	2
Fortunatus Venerius <i>Br.</i>	XVIII	209	2
Franciscus	XIII	356	1
Francisc. Mayronis, <i>Fr.</i>	XIV	382	1
Francisc. Zabarella	XV	69	2
Francisc. a Victoria, <i>Pd.</i>	XVI	113	2
Francisc. Titelmannus, <i>Fr.</i>	XVI	113	2
Francisc. Turrianus, <i>Is.</i>	XVI	114	2
Francisc. Card. Toletus, <i>Is.</i>	XVI	115	2
Francisc. Vatablus	XVI	115	2
Francis. Card. Ximenius, <i>Fr.</i>	XVI	115	2
Francisc. Salesius	XVII	156	2
Francisc. Zumel	XVII	156	2
Franciscus Suaresius, <i>Is.</i>	XVII	157	2
Francisc. Sylvius	XVII	158	2
Francisc. Macedo, <i>Fr.</i>	XVII	158	2
Francisc. Pagius	XVII	160	2
Francisc. Combesis, <i>Pd.</i>	XVII	162	2

	Sæc.	Pag.	Tom.
Francisc. Fevardentius, <i>Fr.</i>	XVII	163	2
Francisc. Annatus	XVII	163	2
Francisc. Anton. Zacharias, <i>Is.</i>	XVIII	208	2
Franciscus Leoni, <i>Fr.</i>	XVIII	208	2
Francisc. Maria Card. Casinus, <i>Fr.</i>	XVIII	208	2
Francisc. Rotarius, <i>Br.</i>	XVIII	209	2
Francisc. Baldini, <i>Sm.</i>	XVIII	209	2
Francisc. Raymundus Adamus	XVIII	209	2
Francisc. Maria Riccius	XVIII	210	2
Francisc. Blanchinus	XVIII	210	2
Franciscus Armaña, <i>Ag.</i>	XVIII	213	2
Franciscus Neaumay, <i>Is.</i>	XVIII	214	2
Franciscus Perez Bayer	XVIII	215	2
Franciscus Rivas, <i>Pd.</i>	XIX	290	2
Franciscus X. Cabo	XIX	343	2
Franciscus Rohrbacher	XIX	298	2
Franciscus A. Schrapf	XIX	296	2
Franciscus Bitter	XIX	296	2
Franciscus Staudenmaier	XIX	296	2
Franciscus Patricius Kenrik	XIX	295	2
Franciscus Cuadrado, <i>Ag.</i>	XIX	291	2
Franciscus Alvarado, <i>Pd.</i>	XIX	290	2
Franciscus Gainza, <i>Pd.</i>	XIX	290	2
Franciscus Xarriati, <i>Pd.</i>	XIX	290	2
Franciscus de Insula, <i>Is.</i>	XVIII	215	2
Franciscus Masdeu, <i>Is.</i>	XIX	214	2
Franzelin (Joan. B.), <i>Is.</i>	XIX	295	2
Fredegarius	VIII	230	1
Fridegodus	X	277	1
Fulbertus	XI	301	1
Fulgentius	VI	184	1
Fulgentius Ferrandus	VI	184	1
Fulgentius Bellelli, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Fulgentius Cuniliati, <i>Pd.</i>	XVIII	212	2
G.			
Gabriel Radulphus, <i>Cn.</i>	XI	300	1
Gabriel Biel	XV	66	2
Gabriel Vasquez, <i>Is.</i>	XVII	157	2
Gabriel Henó, <i>Is.</i>	XVII	157	2
Gabriel Albaspinæus	XVII	163	2
Galesinius	XVI	117	2
Gasparus Casalius, <i>Ag.</i>	XVI	113	2
Gasparus Juenin, <i>Or.</i>	XVIII	208	2
Gaultier	XVIII	208	2
Gaume	XIX	299	2
Gelasius	V	159	1
Genettus	XVIII	210	2

	Sæc.	Pag.	Tom.
Gennadius	v	439	1
Gentianus Hervetus	xvi	418	2
Georgius Cedrenus	xi	300	1
Georgias Cassander	xvi	445	2
Gerardus	xi	301	1
Gerdil, <i>Br.</i>	xviii	209	2
Germanus	viii	228	1
Gilbertus Genebrardus	xvi	417	2
Gilbertus Porretanus	xii	329	1
Gildas	vi	186	1
Glaire	xix	297	2
Gousset	xix	297	2
Gothefridus Hermant	xvii	164	2
Gothescalchus	ix	233	1
Grassi	xix	297	2
Gratianus	xii	328	1
Gregorius Neocæsariensis	iii	111	1
Gregorius Nyssenus	iv	135	1
Gregorius Nazianz	iv	135	1
Gregorius Turon	vi	185	1
Gregorius Acropolites	xiii	338	1
Gregorius Ariminensis	xiv	383	1
Gregorius Pachymeres	xiv	385	1
Gregorius Acyndinus	xiv	385	1
Gregorius Nunnus, <i>Ag.</i>	xvii	157	2
Gregorius de Valentia, <i>Is.</i>	xvii	157	2
Gualfredus	xi	301	1
Guido	xi	301	1
Guido Grandi, <i>Cm.</i>	xviii	205	2
Guido Carthusianus	xii	329	1
Guibertus Normannus	xii	339	1
Gullielmus Bartholomæi, <i>Ag.</i>	xix	300	2
Gullielmus Clarævallensis	xii	329	1
Gullielmus e Seilliniaco	xiii	354	1
Gullielmus Gallus	xiii	354	1
Gullielmus Arvernus	xiii	356	1
Gullielmus Ochamus, <i>Fr.</i>	xiv	382	1
Gullielmus de Nangiaco, <i>Bn.</i>	xiv	383	1
Gullielmus Lindanus	xvi	414	2
Gullielmus Estius	xvii	438	2
Gullielmus Bonjour, <i>Ag.</i>	xviii	206	2
Guitmundus	xi	300	1
Gummarus Huygens	xvii	458	2
H.			
Hadrianus Daude, <i>Is.</i>	xviii	207	2
Hagel	xix	296	2
Hanoberg	xix	295	2

	Sæc.	Pag.	Tom.
Haymo	ix	252	1
Harduinus, <i>Is.</i>	xviii	207	2
Héféle	xix	295	2
Hegesippus	ii	93	1
Helinandus monach. cisterciens.	xiii	336	1
Henricus Gandavensis	xiii	335	1
Henricus Suso, <i>Pd.</i>	xiv	382	1
Henricus de Urimania, <i>Ag.</i>	xiv	382	1
Henricus de Hassia	xiv	383	1
Henricus monach. Rebdofiensis	xiv	384	1
Henricus Noris, <i>Ag.</i>	xvii	159	2
Henricus Spondanus	xvii	160	2
Henricus de Valois	xvii	162	2
Henricus a S. Ignatio, <i>Cr.</i>	xvii	164	2
Henricus Florez, <i>Ag.</i>	xviii	206	2
Henricus D. Lacordaire, <i>Pd.</i>	xix	299	2
Henricus Klée	xix	295	2
Henrion	xix	298	2
Heraclianus	vi	184	1
Herigerus	x	276	1
Hermas	i	69	1
Hervæus Britto, <i>Pd.</i>	xiv	382	1
Hervæus Cænonanensis, <i>Bn.</i>	xiv	183	1
Hieronymus	v	156	1
Hieronymus Savonarola, <i>Pd.</i>	xv	67	2
Hieronymus Seripandus, <i>Ag.</i>	xvi	114	2
Hieronymus Zazzerius, <i>Ag.</i>	xviii	307	2
Hieronymus e Prato, <i>Or.</i>	xviii	208	2
Hieronymus Tiraboschi, <i>Is.</i>	xviii	215	2
Hieronymus M ^a Buzi, <i>Ag.</i>	xviii	214	2
Hilarius	iv	134	1
Hilario Pradanos	xix	343	2
Hilario Eslaba	xix	343	2
Hildebertus, <i>Cn.</i>	xi	304	1
Hildegardes	xii	330	1
Hincmarus	ix	233	1
Hippolytus	iii	110	1
Hippolytus	x	275	1
Hilgers	xix	296	2
Homobonus, <i>Br.</i>	xviii	209	2
Honoratus a S. Maria, <i>Cr.</i>	xviii	209	2
Honoratus Tournelius	xviii	210	2
Honorius Augustodunensis	xii	327	1
Honuphris Stecutus, <i>Ag.</i>	xv	67	2
Hooke	xviii	216	2
Huerter	xix	295	2
Hugo, <i>Cn.</i>	xi	299	1
Hugo de S. Victore, <i>Ag.</i>	xii	327	1

Hugo de S. Caro, <i>Pd.</i>	Sæc. XIII	Pag. 357	Tom. 1
Hugo Menardus, <i>Bn.</i>	XVII	461	2
Hugo Etherianus.	XII	328	1
Hugolinus Urbevetanus, <i>Ag.</i>	XIV	383	1
Humbertus	XI	299	1
Hyacinthus Tonti, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Hyacinthus Drouven, <i>Pd.</i>	XVIII	212	2
Hyacinthus Montargon, <i>Ag.</i>	XVIII	213	2
Hyacinthus Martinez, <i>Fr.</i>	XIX	290	2

I.

Ildephonsus.	VII	206	1
Ignatius	II	91	1
Ignatius Loyola.	XVI	418	2
Ignatius Hyacinthus de Graveson, <i>Pd.</i>	XVIII	296	2
Ingulphus Anglus.	XI	300	1
Irenæus.	II	92	1
Isaac.	VI	187	1
Isaac da Saci.	XVII	164	2
Isidorus Pelusiota.	V	138	1
Isidorus Hispalensis.	VII	206	1
Isidorus episc. Pacensis	VIII	230	1
Isidorus Clarius, <i>Bn.</i>	XVI	415	2
Isychius.	VII	206	1
Ivo Bellovacensis	XI	298	1
Ignatius Kulin	XIX	296	2
Ignatius Weintenauer, <i>Is.</i>	XVIII	214	2
Ignatius Tanner.	XIX	296	2
Ildephonsus infante, <i>Bn.</i>	XIX	293	2
Isidorus Keppler, <i>Ag.</i>	XVIII	214	2
Isidorus Villaroig, <i>Ag.</i>	XVIII	214	2

J.

Jacobus.	I	68	1
Jacobus de Vittriaco, <i>Pd.</i>	XIII	336	1
Jacobus de Voragine, <i>Pd.</i>	XIII	337	1
Jacobus Viterbiensis, <i>Ag.</i>	XIV	382	1
Jacobus Tolosanus, <i>Ag.</i>	XIV	383	1
Jacobus Magnus, <i>Ag.</i>	XV	67	2
Jacobus Perez, <i>Ag.</i>	XV	67	2
Jacobus Philippus, Bergomensis, <i>Ag.</i>	XVI	417	2
Jacobus Faber.	XVI	416	2
Jacobus Card. Sadoletus	XVI	416	2
Jacobus Billius	XVI	418	2
Jacobus Pamelius.	XVI	418	2
Jacobus Le Bossu, <i>Bn.</i>	XVII	457	2
Jacobus David Perronius.	XVII	438	2
Jacobus Sirmondus, <i>Is.</i>	XVII	459	2

Jacobus Benignus Bossuet.	Sæc. XVII	Pag. 460	Tom. 2
Jacobus Laderchius, <i>Or.</i>	XVII	160	2
Jacobus Goarius, <i>Pd.</i>	XVII	162	2
Jacobus Hyacinthus Sarry, <i>Pd.</i>	XVIII	205	2
Jacobus Van-Bossuyt, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Jacobus Philippus Gatti, <i>Ag.</i>	XVIII	207	2
Jacobus Bassani, <i>Is.</i>	XVIII	207	2
Jacobus Sanvitali, <i>Is.</i>	XVIII	208	2
Jacobus Villanova, <i>Pd.</i>	XVIII	212	2
Jacobus Doyle, <i>Ag.</i>	XIX	294	2
Jacobus Almera.	XIX	293	2
Jacobus Balmes.	XIX	289	2
Jager	XIX	298	2
Jalin.	XIX	297	2
Jansens.	XVIII	215	2
Joachimus Calaber, <i>Cl.</i>	XIII	336	1
Joachimus Alvarez, <i>Ag.</i>	XIX	291	2
Joannes	I	68	1
Joannes Chrysostomus	IV	135	1
Joannes Cassianus.	V	138	1
Joannes Maxentius.	VI	184	1
Joannes Climacus.	VI	187	1
Joannes Antiochenus.	VII	206	1
Joannes Moschus.	VII	206	1
Joannes Damasc.	VIII	228	1
Joannes Erigena.	IX	253	1
Joannes Xiphilinus.	XI	300	1
Joannes Scylitzes.	XI	301	1
Joannes Sarisburiensis.	XII	328	1
Joannes Zonaras.	XII	329	1
Joannes a S. Geminiano, <i>Pd.</i>	XIII	356	1
Joannes Vecchus.	XIII	358	1
Joannes Duns Scotus, <i>Fr.</i>	XIV	381	1
Joannes de S. Geminiano, <i>Pd.</i>	XIV	382	1
Joannes Schadland, <i>Pd.</i>	XIV	382	1
Joannes Tambacensis, <i>Pd.</i>	XIV	382	1
Joannes Bacco, <i>Cr.</i>	XIV	383	1
Joannes Angrianus, cognomento Inco- gnitus, <i>Cr.</i>	XIV	383	1
Joannes Tolosanus, agnom. Grossus, <i>Cr.</i>	XIV	383	1
Joannes Rysbrokius, canon. reg.	XIV	383	1
Joannes Cantacuzenus	XIV	385	1
Joannes Cyparissiota.	XIV	385	1
Joannes Gersonius	XV	66	2
Joannes Card. de Turrecremata, <i>Pd.</i>	XV	66	2
Joannes Capreolus, <i>Pd.</i>	XV	66	2
Joannes a Capistrano, <i>Fr.</i>	XV	66	2
Joannes Gobelinus.	XV	68	2

II.

	Sæc.	Pag.	Tom.
Joannes Trithemius, <i>Bn.</i>	XV	69	2
Joannes de Ligniano	XV	69	2
Joannes de Imola	XV	69	2
Joannes Annius Viterbiensis	XV	69	2
Joannes Driedo	XVI	112	2
Joannes Hesselius	XVI	113	2
Joannes Hamelius	XVI	113	2
Joannes Cochlæus	XVI	114	2
Joannes Reuchlin	XVI	115	2
Joannes Maldonatus, <i>Is.</i>	XVI	116	2
Joannes Mercerus	XVI	116	2
Joannes Molanus	XVI	117	2
Joannes Baptista Mantuanus, <i>Cr.</i>	XVI	118	2
Joannes Stephanus Durant	XVI	118	2
Joannes Avila	XVI	118	2
Joannes a Cruce, <i>Cr.</i>	XVI	118	2
Joannes Azorius, <i>Is.</i>	XVII	157	2
Joannes a S. Thoma, <i>Pd.</i>	XVII	158	2
Joannes Baptista Gonet, <i>Pd.</i>	XVII	158	2
Joannes Bona	XVII	158	2
Joannes Barclaius	XVII	158	2
Joannes Bollandus, <i>Is.</i>	XVII	160	2
Joannes Baptista Giattinus	XVII	161	2
Joannes Harduinus, <i>Is.</i>	XVII	162	2
Joannes Lannojus	XVII	162	2
Joannes Baptista Cotelerius	XVII	162	2
Joannes Morinus, <i>Or.</i>	XVII	163	2
Joannes Garnerius, <i>Is.</i>	XVII	163	2
Joannes de la Haye, <i>Fr.</i>	XVII	163	2
Joannes Martinus Ripalda, <i>Is.</i>	XVII	163	2
Joannes Martinonus, <i>Is.</i>	XVII	163	2
Joannes Mabillon, <i>Bn.</i>	XVIII	204	2
Joannes Martianaus, <i>Bn.</i>	XVIII	204	2
Joannes Baptista Cotta, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Joannes Libens, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Joannes Nicolaus Chiesa, <i>Ag.</i>	XVIII	207	2
Joannes Thomas de Bonis, <i>Ag.</i>	XVIII	207	2
Joannes Pichon, <i>Is.</i>	XVIII	208	2
Joannes H. Sbaralea, <i>Fr.</i>	XVIII	208	2
Joannes Baptista Caraccioli, <i>Tn.</i>	XVIII	208	2
Joannes Carolus Bossius, <i>SP.</i>	XVIII	208	2
Joannes Cabassutius, <i>Or.</i>	XVIII	208	2
Joannes Chrys. Trombellus	XVIII	209	2
Joannes Domin. Mansi	XVIII	209	2
Joannes Lamy	XVIII	210	2
Joannes Ciampinius	XVIII	210	2
Joannes Lauretius Berti, <i>Ag.</i>	XVIII	213	2
Joannes Michael Cavalieri, <i>Ag.</i>	XVIII	213	2

	Sæc.	Pag.	Tom.
Joannes Fernandez Rojas, <i>Ag.</i>	XIVII	214	2
Joannes Andrès, <i>Is.</i>	XVIII	214	2
Joannes Ferreras	XVIII	217	2
Joan. Felix de la Encarnacion, <i>Ag.</i>	XIX	292	2
Joannes Planas, <i>Pd.</i>	XIX	290	2
Joannes Troncoso, <i>Tr.</i>	XIX	293	2
Joannes Gonzalez, <i>Cr.</i>	XIX	293	2
Joannes Perrone, <i>Is.</i>	XIX	294	2
Joan. Emmanuel Orti y Lara	XIX	293	2
Joannes Michael Sallier, <i>Bn.</i>	XIX	296	2
Joannes Adam Mœhler	XIX	296	2
Joannes Petrus Gury, <i>Is.</i>	XIX	296	2
Joannes Neop. Alber	XIX	297	2
Joannes Devoti	XIX	298	2
Joannes Baptista Pitra, <i>Bn.</i>	XIX	298	2
Joannes Croisset, <i>Is.</i>	XVIII	215	2
Joannes Alzog	XIX	298	2
Joannes Soglia	XIX	298	2
J. P. Migne	XIX	342	2
Jonas Hibernus	VII	208	1
Jonas Aurelianensis	IX	253	1
Jordanus de Saxonia, <i>Ag.</i>	XIV	383	1
Jordanus de Argentina, <i>Ag.</i>	XV	68	2
Jordanus Simon, <i>Ag.</i>	XVIII	213	2
Jornandes	VI	185	1
Josephus Hebr.	I	69	1
Joseph Methonensis	XV	68	2
Joseph de Aguirre, <i>Bn.</i>	XVII	139	2
Joseph Maria Thomasius, <i>Tn.</i>	XVII	139	2
Joseph August. Ursius, <i>Pd.</i>	XVIII	206	2
Joseph Biner, <i>Is.</i>	XVIII	207	2
Joseph Blanchinus, <i>Or.</i>	XVIII	208	2
Joseph Catalanus, <i>Or.</i>	XVIII	209	2
Josephus de Castro, <i>Fr.</i>	XVIII	212	2
Josephus Bertieri, <i>Ag.</i>	XVIII	213	2
Josephus Aguilera, <i>Ag.</i>	XVIII	213	2
Josephus Petisco, <i>Is.</i>	XVIII	215	2
Josephus Emm. Miniana	XVIII	215	2
Josephus Naves, <i>Ag.</i>	XIX	291	2
Josephus de la Canal, <i>Ag.</i>	XIX	290	2
Josephus Muñoz Capilla, <i>Ag.</i>	XIX	291	2
Josephus Mach, <i>Is.</i>	XIX	293	2
Josephus Fernandez Cuevas, <i>Is.</i>	XIX	293	2
Josephus Ignatius Moreno	XIX	294	2
Josephus Onymus	XIX	296	2
Josephus Lanteri, <i>Ag.</i>	XIX	299	2
Josephus Prisco	XIX	301	2
Josephus Mezzofanti	XIX	301	2

	Sæc.	Pag.	Tom.
Judas	I	69	1
Julianus Pomerius	VII	208	1
Justinus	II	91	1
Justus a Tiberiade	I	70	1
Justus Fontanini	XVIII	210	2

L.

Lactantius	IV	136	1
Lambertus Le Drou, <i>Ag.</i>	XVII	138	2
Lambertus de Zaragoza, <i>Fr.</i>	XVIII	213	2
Landeira, <i>Ag.</i>	XIX	243	2
Lanfrancus	XI	299	1
Laurentius Veronensis	XII	329	1
Laurentius Justinianus	XV	67	2
Laurentius Surius	XVI	117	2
Laurentius Brancatus de Lauræa, <i>Fr.</i>	XVII	159	2
Laurentius Ganganelli, <i>Fr.</i>	XVIII	208	2
Laurentius Veith, <i>Is.</i>	XVIII	214	2
Laurentius Marin, <i>Ag.</i>	XIX	292	2
Leander	VI	184	1
Leo Sapiens	IX	256	1
Leo Grammaticus	XI	300	1
Leo Marsicanus	XII	326	1
Leo Cassinensis	XII	326	1
Leo Allatius	XVII	161	2
Leonardus Vanroy, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Leonardus Lessius, <i>Is.</i>	XVI	114	2
Leontius	VI	184	1
Leopoldus Stolberg	XIX	298	2
Liberatus	VI	186	1
Libertus Froemundus	XVII	165	2
Lienhard, <i>Bn.</i>	XIX	296	2
Lorinus	XVII	163	2
Lucas	I	68	1
Lucas Wadingus, <i>Fr.</i>	XVII	161	2
Lucas Acherius, <i>Bn.</i>	XVII	162	2
Ludovicus Molina, <i>Is.</i>	XVII	156	2
Ludovicus Vives	XVI	118	2
Ludovicus Granatensis, <i>Pd.</i>	XVI	118	2
Ludovicus Thomasinus, <i>Or.</i>	XVII	163	2
Ludovicus Vincent. Gotti, <i>Pd.</i>	XVIII	205	2
Ludovicus Maria Lucini, <i>Pd.</i>	XVIII	205	2
Ludovicus du Meslin, <i>Is.</i>	XVIII	207	2
Ludovicus Ellies Dupin	XVIII	209	2
Ludovicus Ant. Muratori	XVIII	210	2
Luthprandus	X	276	1
Lupus Servatus	IX	253	1
Lupus Anglo-Saxo	XI	301	1

M.

	Sæc.	Pag.	Tom.
Macarius Ægyptius	IV	134	1
Macarius Nitriensis	IV	134	1
Maffæus Orlandinus, <i>Is.</i>	XVII	161	2
Maginus Ferrer	XIX	293	2
Mamachius, <i>Pd.</i>	XVIII	206	2
Manuel Caleca	XIV	185	1
Marcellinus	VI	185	1
Marcellinus Diez Anton, <i>Ag.</i>	XIX	292	2
Marcus	I	67	1
Marcus Ant. Sabellicus	XV	69	2
Marcus Ant. Capellus, <i>Fr.</i>	XVII	158	2
Marcus Martinus	XVI	118	2
Maret	XIX	301	2
Mariana, <i>Is.</i>	XVII	163	2
Marianus Scotus	XI	300	1
Maria Felix Pilla <i>Ag.</i>	XIX	300	2
Marianus Dobmair, <i>Bn.</i>	XIX	298	2
Marius Mercator	V	138	1
Martinus	VI	186	1
Martinus Polonus, <i>Pd.</i>	XIII	337	1
Martinus Navarrus, <i>Ag. C.</i>	XVI	118	2
Martinus Becanus, <i>Is.</i>	XVII	163	2
Martinus de Barcos	XVII	164	2
Martinus Wouters, <i>Ag.</i>	XVIII	214	2
Martinus Sarmiento, <i>Bn.</i>	XVIII	211	2
Massillon	XVIII	215	2
Mathias Villanuño	XVIII	212	2
Matthæus	I	67	1
Matthæus Paris, <i>Bn.</i>	XIII	336	1
Matthæus Westmonasteriensis, <i>Bn.</i>	XIV	333	1
Matthæus Blastaris	XIV	333	1
Matthæus Petitdidier, <i>Bn.</i>	XVIII	204	2
Matthæus Liberatore, <i>Is.</i>	XIX	301	2
Maurus Cappellari	XIX	294	2
Maurus Schenkel	XIX	298	2
Maximus	VII	206	1
Melchior Canus, <i>Pd.</i>	XVI	113	2
Melchior Card. de Polignac	XVIII	209	2
Melito Sardinianus	II	92	1
Menochius, <i>Is.</i>	XVII	163	2
Methodius	IX	255	1
Michael Psellus	XI	298	1
Michael Glycas	XII	327	1
Michael Coniata	XIII	337	1
Michael Vasquez, <i>Is.</i>	XVII	157	2

Michael Le Quien, <i>Pd.</i>	Sæc. XVIII	Pag. 205	Tom. 2
Michael Angelus Marcelli, <i>Ag.</i>	XIX	293	2
Michael Sanchez	XIX	293	2
M. Frias, <i>Ag.</i>	XIX	293	2
Minutius Felix	III	110	1
Moses Barcephas	X	277	1
Mutius Vitelleschus	XVII	157	2

N.

Natalis Alexander, <i>Pd.</i>	XVIII	205	2
Narcissus Puig, <i>Pd.</i>	XIX	290	2
Nennius	VII	206	1
Neubauer, <i>Is.</i>	XVIII	214	2
Nicephorus	IX	254	1
Nicephorus Blemmida	XIII	357	1
Nicephorus Callisti filius	XIV	385	1
Nicephorus Gregoras	XIV	385	1
Niceron, <i>Br.</i>	XVIII	209	2
Nicetas Byzantinus	XII	327	1
Nicetas Coniata	XIII	357	1
Nicias	VII	208	1
Nicolai, <i>Is.</i>	XVIII	207	2
Nicolaus Trivet, <i>Pd.</i>	XIV	382	1
Nicolaus Lyranus, <i>Fr.</i>	XIV	384	1
Nicolaus de Gorham, <i>Pd.</i>	XIV	384	1
Nicolaus Cabasila	XIV	385	1
Nicolaus de Cusa	XV	66	2
Nicolaus Auximanus, <i>Fr.</i>	XV	67	2
Nicolaus Eymericus	XVI	113	2
Nicolaus Sanderus	XVI	117	2
Nicolaus Gavardi, <i>Ag.</i>	XVII	158	2
Nicolaus Fontana	XVII	164	2
Nicolaus de Tombeur, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Nicolaus Maria Troisius, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Nicolaus Landini, <i>Ag.</i>	XVIII	207	2
Nicolaus Ghezzi, <i>Is.</i>	XVIII	207	2
Nicolaus L'Herminier, <i>Ag.</i>	XVIII	210	2
Nicolaus Cretoni, <i>Ag.</i>	XIX	296	2
Nicolaus Wiseman	XIX	301	2
Nicon	X	277	1
Nilo Doxopatrius	XI	300	1
Nilus Nitriensis	V	158	1
Nilus Cabasila	XIV	385	1
Nonus	V	160	1
Nonnotte	XVIII	217	2
Norbertus præmonstratensis	XII	327	1
Norbertus a Lotharingia, <i>Fr.</i>	XVIII	208	2
Notkerus	X	276	1

O.

Odilo	Sæc. X	Pag. 278	Tom. 1
Odo, <i>Cn.</i>	X	277	1
Odoricus Raynaldus, <i>Or.</i>	XVII	160	2
Œcumenicus	X	277	1
Onuphrius Panvinius, <i>Ag.</i>	XVI	117	2
Origenes	III	110	1
Osbernus Anglus	XI	301	1

P.

Pachomius	IV	134	1
Pacianus	IV	134	1
Palladius	V	158	1
Palma	XIX	299	2
Paschasius	VI	183	1
Paschasius Radbertus	IX	252	1
Paschasius Quesnellus, <i>Or.</i>	XVIII	208	2
Paterius	VII	207	1
Patrizzi, <i>Is.</i>	XIX	297	2
Patrizius Zimmer	XIX	296	2
Paulinus diac. Mediolanensis	V	159	1
Paulinus Nolanus	V	159	1
Paulinus	VIII	220	1
Paulinus a S. Joseph, <i>SP.</i>	XVIII	208	2
Paulus	I	68	1
Paulus Orosius	V	159	1
Paulus Diaconus, <i>Bn.</i>	VIII	228	1
Paulus Utinensis, <i>Ag.</i>	XV	66	2
Paulus Aringhus, <i>Or.</i>	XVII	161	2
Paulus Comitulus, <i>Is.</i>	XVII	164	2
Paulus Segneri, <i>Is.</i>	XVII	164	2
Paulus Gabriel Antoine, <i>Is.</i>	XVIII	207	2
Paulus Hernandez	XIX	343	2
Pelag. Alvarus, <i>Fr.</i>	XIV	382	1
Pererius, <i>Is.</i>	XVII	163	2
Perronius card	XVII	158	2
Petrus	I	68	1
Petrus Chrysologus	V	137	1
Petrus Siculus	IX	254	1
Petrus Damiani	XI	298	1
Petrus Mauricius, <i>Cn.</i>	XII	327	1
Petrus Lombardus	XII	328	1
Petrus Blesensis	XII	329	1
Petrus Cellensis	XII	329	1
Petrus Abælardus	XII	329	1
Petrus Aureolus, <i>Fr.</i>	XIV	382	1
Petrus Paludanus, <i>Pd.</i>	XIV	382	1
Petrus de Paternis, <i>Ag.</i>	XIV	383	1

	Sæc.	Pag.	Tom.
Petrus Berchorius, <i>Bn.</i>	XIV	383	1
Petrus de Alliaco	XV	66	2
petrus de Ancharano	XV	69	2
Petrus Soto, <i>Pd.</i>	XVI	413	2
Petrus Pithæus	XVI	117	2
Petrus Arrubal, <i>Is.</i>	XVII	157	2
Petrus Ledesma, <i>Pd.</i>	XVII	158	2
Petrus de Marca	XVII	161	2
Petrus de Walemburch	XVII	163	2
Petrus Nicolius	XVII	164	2
Petrus Thomas Fosseus	XVII	164	2
Petrus Constant, <i>Bn.</i>	XVIII	204	2
Petrus Lambert. Le Drou, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Petrus Manso, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Petrus Thomas Cacciari, <i>Or.</i>	XVIII	209	2
Petrus Thomas Sancta Barbara, <i>Cr.</i>	XVIII	209	2
Petrus Daniel Huelius	XVIII	209	2
Petrus Bergantinus, <i>Cler. Reg.</i>	XVIII	210	2
Petrus Gazzaniga, <i>Pd.</i>	XVIII	212	2
Petrus Murillo, <i>Is.</i>	XVIII	215	2
Petrus Collet	XVIII	215	2
Petrus Centeno, <i>Ag.</i>	XVIII	214	2
Petrus Martinez de Zuñiga, <i>Ag.</i>	XIX	292	2
Petrus Gual, <i>Fr.</i>	XIX	294	2
Petrus Scavini	XIX	296	2
Philastrius	IV	133	1
Philibertus Balla, <i>Is.</i>	XVIII	208	2
Philipp. Solitarius	XI	301	1
Philipp. Eleemosynarius	XII	329	1
Philipp. Ribotus, <i>Cr.</i>	XIV	383	1
Philipp. Labbeus, <i>Is.</i>	XVII	161	2
Philipp. Van-Waure, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Philipp. a Carboneano, <i>Fr.</i>	XVIII	208	2
Philippus Neret Chrisman, <i>Fr.</i>	XVIII	212	2
Philippus Scio, <i>SP.</i>	XVIII	215	2
Philippus Bravo, <i>Ag.</i>	XIX	292	2
Philippus Balzofiore, <i>Ag.</i>	XIX	299	2
Philo	I	69	1
Pineda, <i>Is.</i>	XVII	463	2
Pingeler	XIX	296	2
Polycarpus	II	91	1
Pompeius Berti	XVIII	209	2
Pontas	XVIII	210	2
Possidius	V	159	1
Primasius	VI	183	1
Procopius Gazæus	VI	183	1
Procopius Cæsariensis	VI	183	1
Prosper	V	159	1

	Sæc.	Pag.	Tom.
Prosper Gerarguer, <i>Bn.</i>	XIX	294	2
Prudentius	V	160	1
Ptolomæus Lucensis, <i>Pd.</i>	XIV	384	1

R.

Rabanus Maurus	IX	252	1
Radulphus Londinensis	XII	330	1
Ranulphus Hidgen, <i>Bn.</i>	XIV	383	1
Ratherius	X	277	1
Ratramnus	IX	253	1
Raphael Velez, <i>Fr.</i>	XIX	290	2
Ravignan, <i>Is.</i>	XIX	300	2
Raymundus de Agiles	XI	301	1
Raymundus Martini, <i>Pd.</i>	XIII	357	1
Raymundus de Pennafort, collector Dcret., <i>Pd.</i>	XIII	357	1
Raymundus Jordanus, cognomento Idiota	XIV	383	1
Raymundus Maria Corsi, <i>Pd.</i>	XVIII	206	2
Raymundus Myssorius, <i>Fr.</i>	XVIII	208	2
Raymundus Fern. de Larrea, <i>Bn.</i>	XVIII	212	2
Raymundus de Huesca, <i>Fr.</i>	XVIII	213	2
Receveur	XIX	298	2
Reginaldus Polus	XVI	115	2
Regino	X	276	1
Reinfesthuel, <i>Fr.</i>	XVIII	213	2
Remigius	IX	252	1
Remigius Lugdunensis episc.	IX	253	1
Renatus Massuet, <i>Bn.</i>	XVIII	204	2
Renatus Billuart, <i>Pd.</i>	XVIII	212	2
Richa, <i>Is.</i>	XVIII	207	2
Richardus a S. Victore	XII	329	1
Richardus de Mediavilla	XIII	357	1
Richardus Gestrensis, <i>Bn.</i>	XIV	383	1
Richard, <i>Pd.</i>	XVIII	212	2
Rinolder	XIX	297	2
Robert. Bellarminus, <i>Is.</i>	XVII	158	2
Robertus Franc. Montargon, <i>Ag.</i>	XVIII	213	2
Rodericus Ximenius	XIII	356	1
Rogerus Baconus, <i>Fr.</i>	XIII	357	1
Rothenflue, <i>Is.</i>	XIX	301	2
Rupertus abbas tuitiensis	XII	326	1
Rupertus Kolkot, <i>Pd.</i>	XIV	382	1

S.

Sabau y Blanco	XIX	293	2
Salianus, <i>Is.</i>	XVII	163	2
Salvator Maria Röselli, <i>Pd.</i>	XVIII	212	2

	Sæc.	Pag.	Tom.
Salvator Tongiorgi, <i>Is.</i>	XIX	301	2
Sambovius, <i>Is.</i>	XVII	164	2
Sampirus Hispanus.	XI	300	1
Samuel e Marocho.	XI	300	1
Sanctes Pagninus, <i>Pd.</i>	XVI	113	2
Sanseverino (Cajetanus).	XIX	301	2
Scipio Maffejus.	XVIII	210	2
Sebastianus Berardi	XVIII	217	2
Sedulius	V	160	1
Segnorelli	XIX	343	2
Serarius, <i>Is.</i>	XVII	163	2
Sergius	IX	254	1
Severinus Boëlius.	VI	187	1
Sfortia Card. Pallavicinus, <i>Is.</i>	XVII	161	2
Sidonius	V	160	1
Sifridus Misnensis.	XIV	384	1
Sigebertus Gemblacensis.	XII	326	1
Sigismundus Buttner, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Sigismundus Storchénau, <i>Is.</i>	XVIII	214	2
Sigonius Mutinensis	XVI	117	2
Silvius Pellico.	XIX	343	2
Simeon Stylites junior	VI	186	1
Simeon Metaphrastes.	X	275	1
Simeon Anglus	XII	329	1
Simeon Fidatus a Cassia, <i>Ag.</i>	XIV	383	1
Simeon Tornaquinci, <i>Ag.</i>	XV	67	2
Simeon de Muis.	XVII	163	2
Simeon Cremonensis, <i>Ag.</i>	XIV	383	1
Simpertus Schwarzhuever, <i>Bn.</i>	XVIII	212	2
Sisebutus	VII	206	1
Sixtus Senensis, <i>Pd.</i>	XVI	116	2
Sixtus Schier, <i>Ag.</i>	XVIII	214	2
Socrates.	V	159	1
Sophronius.	VII	206	1
Sozomenus.	V	159	1
Stanislaus Hosius.	XVI	114	2
Stephanus Aurelianensis.	XII	330	1
Stephanus Descamps, <i>Is.</i>	XVII	163	2
Stephanus Baluzius.	XVIII	209	2
Stephanus Viest, <i>Bn.</i>	XVIII	212	2
Stephanus Terreros, <i>Is.</i>	XVIII	215	2
Suidas.	X	277	1
Sulpicius.	V	158	1
Symmachus Samarit.	III	112	1
T.			
Tamburinus, <i>Is.</i>	XVII	164	2
Taparelli, <i>Is.</i>	XIX	301	2

	Sæc.	Pag.	Tom.
Tatianus Syrus	II	92	1
Theresia	XVI	118	2
Tertullianus.	III	109	1
Thaddæus Caluschi, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Theiner.	XIX	295	2
Theodoretus.	V	159	1
Theodoricus Trevirensis.	XI	301	1
Theodoricus Leodiensis	XII	329	1
Theodoricus de Niem	XV	68	2
Theodoricus Ruinart, <i>Bn.</i>	XVIII	204	2
Theodorus.	III	111	1
Theodorus Lector.	VI	185	1
Theodorus	IX	253	1
Theodorus Abucara	IX	255	1
Theodorus Balsamon.	XII	329	1
Theodorus Syrus	XII	329	1
Theodorus Lascaris.	XIII	357	1
Theoduinus	XI	299	1
Theodulphus.	VIII	230	1
Theognostus.	IX	254	1
Theophanes	VI	186	1
Theophanes Nicænus.	XIV	383	1
Theophylactus.	VII	206	1
Theophilus Antioch.	II	92	1
Thomas Cantuariensis martyr.	XII	328	1
Thomas Anglus	XII	328	1
Thomas Aquinas, <i>Pd.</i>	XIII	354	1
Thomas Braduardinus, <i>Fr.</i>	XIV	382	1
Thomas de Argentina, <i>Ag.</i>	XIV	383	1
Thomas Valdensis, <i>Cr.</i>	XV	66	2
Thomas a Kempis, <i>Ag. C.</i>	XV	67	2
Thomas Anglicus, <i>Pd.</i>	XV	67	2
Thomas Card. Cajetanus, <i>Pd.</i>	XVI	112	2
Thomas Stapletonus	XVI	114	2
Thomas a Villanova, <i>Ag.</i>	XVI	118	2
Thomas de Lemos, <i>Pd.</i>	XVII	157	2
Thomas Malvenda, <i>Pd.</i>	XVII	161	2
Thomas Vincent. Monaglia, <i>Pd.</i>	XVIII	206	2
Thomas Archiep. Cervioni, <i>Ag.</i>	XVIII	206	2
Thomas Rinaldi, <i>Ag.</i>	XVIII	207	2
Thomas M ^a Cervoni, <i>Pd.</i>	XVIII	212	2
Thomas de Charmes, <i>Fr.</i>	XVIII	212	2
Thomas Camara, <i>Ag.</i>	XIX	291	2
Thomas Moralia, <i>Ag.</i>	XIX	297	2
Thomas C. Middleton, <i>Ag.</i>	XIX	342	2
Thomas Zigliaria, <i>Pd.</i>	XIX	342	2
Thoros Armen. Patriarcha	XI	299	1
Tillemontius.	XVII	165	2

Tirinus, <i>Is</i>	Sæc. XVII	Pag. 163	Tom. 2
Torres Amat.	XIX	292	2
Tournely	XVIII	210	2
Thyrus Gonzalez, <i>Is</i>	XVII	157	2

U.

Ubertus	XI	301	1
Ulricus de Argentina	XIII	355	1
Umbertus de Cocconato, <i>Is</i>	XVIII	207	2
Usuardus	IX	254	1

V.

Walter	XIX	298	2
Varmannus	XI	301	1
Venantius Fortunatus	VI	187	1
Ventura Raulica, <i>Tn.</i>	XIX	300	2
Weit	XIX	297	2
Vetzer	XIX	295	2
Viator a Coccalio, <i>Fr.</i>	XVIII	208	2
Victorinus	III	112	1
Victorius	V	159	1
Victor Vitensis	V	159	1
Victor Capuanus	VI	183	1
Villalpandus, <i>Is</i>	XVII	163	2
Villeramus Teutonicus	XI	299	1
Vincentius Bellocensis, <i>Pd.</i>	XIII	356	1
Vincentius Ferrerius, <i>Pd.</i>	XV	67	2
Vincentius Contensonius, <i>Pd.</i>	XVII	158	2
Winkelmam	XVIII	217	2
Walafrius Strabo	IX	253	1
Wilelmus Malmesburiensis	XII	329	1
Wilelmus Estius	XVI	114	2
Winduchindus, seu Witkindus	X	276	1
Vincentius Belloni, <i>Ag.</i>	XIX	300	2

Z.

Zacharias Boverius, <i>Fr.</i>	XVII	161	2
Zeno	IV	134	1
Zeno	XVIII	217	2
Zephyrinus Gonzalez	XIX	290	2

INDEX VII

PROFANORUM SCRIPTORUM

ALPHABETICO-CHRONOLOGICUS.

Scriptores monachi designantur litteris uti in Indice VI.

A.

Aaron Rachid	Sæc. IX	Pag. 267	Tom. 1
Aben-Ezra	XII	341	1
Abrahamus Ortelius	XVI	134	2
Adelardus Lopez de Ayala	XIX	343	2
Adolphus Thiers	XIX	343	2
Adrianus Turnebus	XVI	134	2
Ælianus	II	102	1
Alaricus	VI	197	1
Albertus Lista	XIX	343	2
Aldhelmus	VII	218	1
Aldus Manutius	XV	81	2
Alexander Politi, <i>SP.</i>	XVIII	233	2
Alexander Manzoni	XIX	343	2
Alexander Volta	XVIII	217	2
Alfieri	XVIII	217	2
Ambrosius Calepinus, <i>Ag.</i>	XV	79	2
Ammianus Marcellinus	IV	147	1
Andreas Alciatus	XVI	135	2
Andreas Tiraquellus	XVI	135	2
Andreas Schottus, <i>Is.</i>	XVII	178	2
Angelus Politianus	XV	78	2
Angelus Secchi, <i>Is.</i>	XIX	340	2
Antillon	XIX	343	2
Antonius Covarruvias	XVI	135	2
Antonius Augustinus	XVI	135	2
Antonius Possevinus, <i>Is.</i>	XVII	178	2
Antonius Maria Salvini	XVIII	233	2
Antonius Vannuchi	XVIII	236	2
Antonius Philippus Adami	XVIII	236	2
Antonius Genuensis	XVIII	236	2
Antonius Le Grand	XVIII	236	2
Antonius Vallisnerius	XVIII	236	2

Tirinus, <i>Is</i>	Sæc. XVII	Pag. 163	Tom. 2
Torres Amat.	XIX	292	2
Tournely	XVIII	210	2
Thyrsus Gonzalez, <i>Is</i>	XVII	157	2

U.

Ubertus	XI	301	1
Ulricus de Argentina	XIII	355	1
Umbertus de Cocconato, <i>Is</i>	XVIII	207	2
Usuardus	IX	254	1

V.

Walter	XIX	298	2
Varmannus	XI	301	1
Venantius Fortunatus	VI	187	1
Ventura Raulica, <i>Tn.</i>	XIX	300	2
Weit	XIX	297	2
Vetzer	XIX	295	2
Viator a Coccalio, <i>Fr.</i>	XVIII	208	2
Victorinus	III	112	1
Victorius	V	159	1
Victor Vitensis	V	159	1
Victor Capuanus	VI	183	1
Villalpandus, <i>Is</i>	XVII	163	2
Villeramus Teutonicus	XI	299	1
Vincentius Bellocensis, <i>Pd.</i>	XIII	356	1
Vincentius Ferrerius, <i>Pd.</i>	XV	67	2
Vincentius Contensonius, <i>Pd.</i>	XVII	158	2
Winkelmam	XVIII	217	2
Walafridus Strabo	IX	253	1
Wilelmus Malmesburiensis	XII	329	1
Wilelmus Estius	XVI	114	2
Winduchindus, seu Witkindus	X	276	1
Vincentius Belloni, <i>Ag.</i>	XIX	300	2

Z.

Zacharias Boverius, <i>Fr.</i>	XVII	161	2
Zeno	IV	134	1
Zeno	XVIII	217	2
Zephyrinus Gonzalez	XIX	290	2

INDEX VII

PROFANORUM SCRIPTORUM

ALPHABETICO-CHRONOLOGICUS.

Scriptores monachi designantur litteris uti in Indice VI.

A.

Aaron Rachid	Sæc. IX	Pag. 267	Tom. 1
Aben-Ezra	XII	341	1
Abrahamus Ortelius	XVI	134	2
Adelardus Lopez de Ayala	XIX	343	2
Adolphus Thiers	XIX	343	2
Adrianus Turnebus	XVI	134	2
Ælianus	II	102	1
Alaricus	VI	197	1
Albertus Lista	XIX	343	2
Aldhelmus	VII	218	1
Aldus Manutius	XV	81	2
Alexander Politi, <i>SP.</i>	XVIII	233	2
Alexander Manzoni	XIX	343	2
Alexander Volta	XVIII	217	2
Alfieri	XVIII	217	2
Ambrosius Calepinus, <i>Ag.</i>	XV	79	2
Ammianus Marcellinus	IV	147	1
Andreas Alciatus	XVI	135	2
Andreas Tiraquellus	XVI	135	2
Andreas Schottus, <i>Is.</i>	XVII	178	2
Angelus Politianus	XV	78	2
Angelus Secchi, <i>Is.</i>	XIX	340	2
Antillon	XIX	343	2
Antonius Covarruvias	XVI	135	2
Antonius Augustinus	XVI	135	2
Antonius Possevinus, <i>Is.</i>	XVII	178	2
Antonius Maria Salvini	XVIII	233	2
Antonius Vannuchi	XVIII	236	2
Antonius Philippus Adami	XVIII	236	2
Antonius Genuensis	XVIII	236	2
Antonius Le Grand	XVIII	236	2
Antonius Vallisnerius	XVIII	236	2

Antonius Cocchi	Sæc. XVIII	Pag. 236	Tom. 2
Antonius Capmani	XVIII	217	2
Antonius Ulloa	XVIII	217	2
Antonius Merce Fondevila	XIX	343	2
Antonius Montesinos	XIX	343	2
Appianus	II	402	1
Apuleius	II	403	1
Arago	XIX	343	2
Arnoldus Pontanus	XVII	178	2
Arrianus	II	102	1
Arrieta	XIX	343	2
Asclepiodotus	IV	147	1
Asinius Quadratus	III	123	1
Athenæus	II	103	1
Aubertus Miræus	XVII	179	2
Averroes	XII	340	1
Augustinus Dathus	XV	79	2
Augustinus Thierry	XIX	343	2
Aurelianus Fâdz. Guerra	XIX	289	2
Ausonius	IV	147	1
Aurelius Victor	IV	147	1
Avicenna	XI	312	1
B.			
Balbi	XIX	343	2
Baldus	XV	80	2
Barbieri	XIX	343	2
Bartolus	XIV	395	1
Barbeyracius	XVIII	237	2
Bartholomæus Facius	XV	79	2
Bartholomæus Fontius	XV	80	2
Barnabas Brissonius	XVI	133	2
Beethoven	XVIII	217	2
Bellini	XIX	343	2
Benedictus de Accoltis	XV	79	2
Benedictus Stay	XVIII	236	2
Benedictus Bails	XVIII	217	2
Bernardinus Eques Perfetti	XVIII	236	2
Berzellius	XIX	343	2
Beulanus	VI	197	1
Bocaccius	XIV	395	1
Bohemerus	XVIII	237	2
Bonald (Comes de)	XIX	301	2
Burgos (Xaverius de)	XIX	343	2
C.			
Cadalso	XVIII	217	2
Cæsar Cantu	XIX	343	2

Capitolinus	Sæc. IV	Pag. 147	Tom. 1
Cappidus Stauriensis	X	287	1
Carodocus	XII	340	1
Carolus Sigonius	XVI	134	2
Casini	XIX*	342	2
Celsus Epicureus	II	103	1
Censorinus	III	123	1
Chalcidius	IV	147	1
Chateaubriant	XIX	299	2
Christophorus Landinus	XV	78	2
Christophorus Clavius, Is.	XVI	134	2
Claudianus	IV	147	1
Claudius Salmasius	XVII	179	2
Cocceius	XVIII	237	2
Collutius	XIV	397	1
Columella	I	83	1
Constantinus Afer	XI	312	1
Constantinus Harmenopolus	XIV	395	1
Curtius	I	83	1
Cuvier	XIX	343	2
D.			
Damascius	VI	196	1
Daniel Heinsius	XVII	179	2
Danthes	XIV	395	1
David Kinchi	XII	341	1
Descuret	XIX	299	2
Dio Chrysostomus	II	102	1
Diogenes Laertius	II	102	1
Dio Cassius	III	123	1
Dionysius Longinus	III	123	1
Dionysius historicus	III	123	1
Dionysius Lambinus	XVI	134	2
Drepanius Florus	VII	218	1
Dominicus Lazzarinus	XVIII	235	2
Dominicus Brogianus	XVIII	236	2
Dominicus Parisi, Ag.	XIX	342	2
Donizetti	XIX	343	2
Dudo Neustrius	X	287	1
Dux de Rivas	XIX	343	2
E.			
Edmundus Purchotius	XVIII	236	2
Eduardus Corsinius, SP	XVIII	235	2
Eginarthus	VIII	241	1
Emmanuel Chrysolora	XIV	395	1
Epitectus	I	83	1
Ermolaus Barbarus	XV	78	1

Eurycius Puteanus	Sæc. XVII	Pag. 179	Tom. 2
Ethelvolphus	VIII	241	1
Eunapius	IV	147	1
Eustachius Manfredius	XVIII	236	2
Eutropius	IV	147	1

F.

Famianus Strada, <i>Is</i>	XVII	178	2
Fortunatus a Brixia, <i>Fr.</i>	XVIII	236	2
Franciscus Accursius	XIII	370	1
Franciscus Petrarcha	XIV	396	1
Franciscus Guicciardini	XVI	134	2
Franciscus Patricius	XVI	135	2
Franciscus Vargas	XVI	135	2
Franciscus Jacquier, ord. Minim.	XVIII	236	2
Franciscus de Regis	XVIII	236	2
Franciscus Verde	XVIII	237	2
Fredericus Spanhemius	XVII	179	2
Frontinus	I	83	1
Fronto Ducæus, <i>Is</i>	XVII	178	2
Franciscus Goya (pictor)	XVIII	217	2

G.

Gabriel Naudæus	XVII	179	2
Galenus	II	103	1
Galilæus Galilæi	XVII	179	2
Gallupi	XIX	342	2
Gallus Milo	IX	267	1
Gálvani	XVIII	217	2
Gaspar Scioppius	XVII	179	2
Gaspar Melch. de Jovellanos	XVIII	217	2
Gaztambide	XIX	343	2
Gebhardt	XIX	313	2
Gellius	II	102	1
Georgius Syncellus	VIII	240	1
Georgius Theophanes	VIII	240	1
Georgius Fabricius	XV	79	2
Georgius Juan	XVIII	217	2
Georgius Mayans	XVIII	217	2
Gerardus Mercator	XV	79	2
Gerardus Joannes Vossius	XVII	178	2
Gioberti	XIX	342	2
Gœthe	XIX	343	2
Goldini	XVIII	217	2
Gravesand	XVIII	236	2
Güelbenzu'	XIX	343	2
Guizot	XIX	343	2
Gullielmus Budæus	XVI	134	2

H.

Haydn	Sæc. XVIII	Pag. 217	Tom. 2
Hamam	XVIII	217	2
Hamilton	XIX	343	2
Heineccius	XVIII	237	2
Hermanus Bœrhaave	XVIII	236	2
Hermogenes	II	103	1
Hermolaus	VI	196	1
Herodianus	III	123	1
Herschell	XIX	343	2
Hesychius	V	172	1
Hesychius Milesius	VI	196	1
Hierocles	IV	147	1
Hieronymus Vida, can. reg.	XVI	134	2
Hieronymus Mercurialis	XVI	135	2
Hugobaldus	IX	267	1
Hugolinus Verini	XV	80	2
Humboldt	XIX	343	2
Hunibaldus	VI	197	1

I.

Isaacts Casaubonus	XVII	178	2
------------------------------	------	-----	---

J.

Jacobus Sadoletus	XVI	133	2
Jacobus Sannazarius	XVI	134	2
Jacobus Cujacius	XVI	135	2
Jacobus Augustus Thuanus	XVII	178	2
Jacobus Usserius	XVII	179	2
Jacobus Facciolati	XVIII	235	2
Jamblicus	IV	147	1
Jannotius Manetti	XV	79	2
Janus Plancus	XVIII	236	2
Janus Vincentius Gravina	XVIII	236	2
Joachimus Camerarius	XV	79	2
Joannes Albertus de Soria	XVIII	236	2
Joannes Antonius Vulpus	XVIII	235	2
Joannes Assarius	X	287	1
Joannes Aventinus	XV	79	2
Joannes Baptista Caraccioli, <i>Tn.</i>	XVIII	236	2
Joannes Baptista Beccaria	XVIII	236	2
Joannes Bodinus	XVI	135	2
Joannes Buxtorfius	XVII	178	2
Joannes Casa	XVI	134	2
Joannes de Oxonio	XIII	369	1
Joannes de Sacro Bosco, <i>vulgo Holifax.</i>	XIII	369	1
Joannes de Imola	XV	80	2
Joannes Drusius	XVII	178	2
Joannes Dallæus	XVII	179	2

II.

	Sæc.	Pag.	81	Tom.	2
Joannes Fust.	XV	81		2	
Joannes Fredericus Gronovius	XVII	179		2	
Joannes Gottenburgen	XV	81		2	
Joannes Gratianus.	XVIII	233		2	
Joannes Henricus Hottingerus.	XVII	179		2	
Joannes Italus.	XI	343		1	
Joannes Jovianus Pontanus.	XV	79		2	
Joannes Lascaris	XV	78		2	
Joannes Lighthootius.	XVII	179		2	
Joannes Marcianus.	XII	340		2	
Joannes Mariana, <i>Is.</i>	XVII	178		2	
Joannes Meursius	XVII	178		2	
Joannes Maria à Turre, <i>Sm</i>	XVIII	236		2	
Joannes Pieus.	XV	79		2	
Joannes Paulus Lancillottus	XVI	133		2	
Joannes Petrus Zanotti.	XVIII	236		2	
Joannes Poleni.	XVIII	236		2	
Joannes Regiomontanus.	XV	80		2	
Joannes Sleidanus	XV	79		2	
Joannes Seldenus	XVII	179		2	
Joannes Tzetzes	XII	340		1	
Joannes Melendez Valdés	XVIII	217		2	
Joseph Acosta, <i>Is.</i>	XVI	134		2	
Joseph Averanius	XVIII	236		2	
Joseph Devonius Iscanus	XIII	370		1	
Joseph Hebr.	I	69		1	
Joseph Justus Scaliger	XVI	134		2	
Joseph Ursius	XVIII	233		2	
Josephus Iglesias	XVIII	217		2	
Josephus Ant. Cavanilles	XVIII	216		2	
Josephus Doyagüe.	XIX	343		2	
Josephus Zorrilla	XIX	343		2	
Julianus.	IV	147		1	
Julianus Patricius.	VII	218		1	
Julius Accetta, <i>Ag.</i>	XVIII	236		2	
Julius Titianus	III	123		1	
Julius Cæsar Scaliger	XV	79		2	
Justinus	II	103		1	
Justinus Lippiensis	XIII	370		1	
Justus Lipsius	XVI	134		2	
Juvenalis	I	83		1	
K.					
Korner.	XIX	343		2	
L.					
Lamartine.	XIX	343		2	
Lalande, ...	XIX	342		2	
Lambertus Schaffnaburgensis	XI	312		1	

	Sæc.	Pag.	147	Tom.	1
Lampridius.	IV	147		1	
Laonicus Chalcondylas	XV	78		2	
Latinus Latinus.	XVI	134		1	
Laurentius Valla.	XV	79		2	
Laurentius Campegius	XVI	133		2	
Leander Moratin.	XVIII	217		2	
Leonardus Brunus.	XV	79		2	
Leonardus Justinianus	XV	79		2	
Leonardus Ximenes, <i>Is.</i>	XVIII	236		2	
Leopold. Guadagni	XVIII	233		2	
Leverrier	XIX	342		2	
Libanius.	IV	147		1	
Livius	I	82		1	
Lucanus.	I	83		1	
Lucianus	II	103		1	
Lucas Holstenius.	XVII	179		2	
Ludovicus Capellus	XVII	178		2	
M.					
Macrobius	IV	147		1	
Marianus R. Ledesma	XIX	343		2	
Marsilius Ficinus	XV	78		2	
Marcus Antonius Muretus	XVI	134		2	
Martialis	I	83		1	
Martianus Capella.	V	171		1	
Mathæus Palmerius	XV	79		1	
Maximus Planudes	XIV	393		1	
Michael Psellus	IX	267		1	
Moses Maimonides	XII	341		1	
Malte-Brun	XIX	343		2	
Marcellinus Men. Pelayo.	XIX	290		2	
Marcellus de Serres.	XIX	299		2	
Martinez de la Rosa.	XIX	343		2	
Meyerbeer	XIX	343		2	
Michaud.	XIX	343		2	
Modestus Lafuente.	XIX	343		2	
Montréal	XIX	343		2	
Montalembert	XIX	299		2	
Mozart.	XVIII	217		2	
N.					
Newton	XVIII	282		2	
Nicolaus Copernicus.	XVI	134		2	
Nicolaus Rigaltius.	XVII	179		2	
Nicolaus de Martino	XVIII	282		2	
Nithardus	IX	267		1	
Nicasius Gallego.	XIX	343		2	
Nicolaus Ledesma	XIX	343		2	
Nicolaus Moratin	XVIII	217		2	

O.			
Oeco Scharlensis	Sæc. X	Pag. 287	Tom. 1
Octavianus Cametti, Vs.	XVIII	236	2
Olympiodorus	V	171	1
Ovidius	I	82	1
P.			
Panodorus	V	170	1
Papinianus	III	122	1
Paulus Manutius	XVI	134	2
Paulus Frisius, <i>Cl. Regul.</i>	XVIII	236	2
Paulus Alavide	XVIII	213	2
Pausanias	II	102	1
Persius	I	83	1
Petrarcha	XIV	396	1
Petronius Arbiter	I	83	1
Petrus Patricius	VI	196	1
Petrus Schœffer	XV	81	1
Petrus Bembus	XVI	133	2
Petrus Victorius	XVI	134	2
Petrus Pithœus	XVI	134	2
Petrus Cunæus	XVII	178	2
Petrus Molinæus	XVII	178	2
Petrus Gassendus	XVII	178	2
Petrus Metastasius	XVIII	236	2
Petrus de Martino	XVIII	236	2
Petrus Van-Musschembrœk	XVIII	236	2
Phædrus	I	82	1
Philippus Gualterus Castellionius . .	XIII	370	1
Philippus Cluverius	XVII	178	2
Philo Judæus	I	83	1
Philostorgius	V	170	1
Philostratus	III	123	1
Plinius	I	83	1
Plutarchus	II	102	1
Poggius Bracciolinus	XV	79	2
Pollux	II	103	1
Pomponius Lætus	XV	80	2
Pomponius Mela	I	83	1
Porphyrius	III	123	1
Poujoulat	XIX	290	2
Priscianus	VI	106	1
Proclus	V	172	1
Prudentius	IV	147	1
Puffendorfius	XVIII	237	2
Q.			
Quintana	XIX	343	2
Quintilianus	I	83	1

R.			
Raphael Volaterranus	Sæc. XV	Pag. 79	Tom. 2
Remigius Ozcoz Calahorra	XIX	343	2
Renatus Cartesius	XVII	178	2
Richardus Mead	XVIII	236	2
Robertus Stephanus	XV	81	2
Rodulphus Niger	XIII	370	1
Rodulphus Agricola	XV	80	2
Rogerius Joseph Roscovich, <i>Is.</i>	XVIII	236	2
Rosmini	XIX	342	2
Rossini	XIX	343	2
Roswida	X	287	1
Rubi (Rodriguez)	XIX	343	2
Rutilius Numatianus	V	171	1
S.			
Sabbatius	IX	266	1
Saloni	XIX	343	2
Salvator Constanzo	XIX	343	2
Salvator Corticellius, <i>Cler. Reg.</i>	XVIII	236	2
Samuel Beulanus	VII	218	1
Samuel Petitus	XVII	179	2
Samuel Bochartus	XVII	179	2
Scævola Sammarthanus	XVII	178	2
Scholozer	XIX	343	2
Schroter	XIX	343	2
Scipio Maffei	XVIII	235	2
Seneca	I	83	1
Sethus Calvisius	XVII	178	2
Silius	I	83	1
Sivardus	IX	267	1
Sixtus Rusinger	XV	81	2
Solco	IX	267	1
Sozomenus Pistoriensis	XIII	370	1
Spartianus	III	123	1
Stadius	I	83	1
Strabo	I	82	1
Suetonius	II	102	1
T.			
Tacitus	II	102	1
Tamayo Baus	XIX	343	2
Tanaquillus Faber	XVII	179	2
Thalelæus	VI	197	1
Themistius	IV	147	1
Thomas del Garbo	XIV	395	1
Thomas Campanella, <i>Pd.</i>	XVII	178	2
Thomas Villis	XVII	179	2

Thomas Pope-Blount	Sæc. XVII	Pag. 179	Tom. 2
Thomas Iriarte	XVIII	217	2
Thomas Perelli	XVIII	236	2
Thomas Le Sueur	XVIII	236	2
Timotheus Gazæus	V	171	1
Torquatus Tassus	XVI	134	2
Trajanus Bocalinus	XVII	178	2
Trebellius Pollio	IV	147	1
Ticho Brahe	XVI	134	2

Uldaricus	XV	81	2
Ulpianus	III	123	1
Ulricus Gering	XV	81	2

Valerius Maximus	I	83	1
Valerius Flaccus	I	83	1
Velleius Paternus	I	83	1
Ventura de la Vega	XIX	343	2
Ventura Rodriguez (architect.)	XVIII	217	2
Verdejo	XIX	343	2
Verdi	XIX	343	2
Verney	XVIII	236	2
Victor Hugo	XIX	343	2
Vincentius Cadlucius	XIII	370	1
Vincentius Garcia Huerta	XVIII	217	2
Voet	XVIII	237	2
Volphangus Lazius	XV	79	2
Vopiscus	IV	147	1

Zegerus Bernardus Van-Espen	XVIII	236	2
Zoëga	XIX	217	2
Zosimus	V	172	1

INDEX VIII

ALPHABETICUS

DISCIPLINÆ ECCLESIASTICÆ ET RERUM NOTABILIUM.

A.

Abraxas a Basilide Deus appellatus, hujus vocis variæ significationes	Pag. 66	Tom. 1
Academia Neapoli instituta	369	1
Aliaque aliis locis, pag. 369, 395, tomo I; 80, 133, 177, 255		2
Ægyptus peste vexatur	121	1
Æris Campani usus a Sabiniano pontifice inventus	198	1
Ætas ad presbyteratum primis præscripta sæculis	193	1
Ætna ingentem flammaram copiam eructavit	394	1
Alexandrum III Frederico imp. suis pedibus provoluto insultasse inter commentitia rejiciendum	317	1
Americæ sæculo XIX status	337	2
— Septentrionalis federatorum Statuum præsidēs	243, 336	2
Americus Vesputius Americam pervenit	78	2
Anacletum post Clementem sedisse ex vetustis Diptychis colligitur	nota 1, 85	1
Anastasium pontificem photiniana hæresi infectum fuisse falsum est	nota, 132	1
Angliæ monarchæ et sæculi XIX digniores scitu res	228	2
Anglicanum schisma narratur	108	2
Antipodas dari a pontifice Zacharia negatum	221	1
Apollinis templum conflagravit	140	1
Apostoli Symbolum edunt	74	1
Appia via instauratur	99	1
Aquæ fervidæ in judiciis experimentum	261	1
Aquarum in Italia ruinosa inundatio	nota, 311	1
Archelai exilium	76	1
Arii infelix obitus	130	1
Artium et scientiæ ab an. 1760 progressus	248, 339	2
Augusti obitus	77	1

Thomas Pope-Blount	Sæc. XVII	Pag. 179	Tom. 2
Thomas Iriarte	XVIII	217	2
Thomas Perelli	XVIII	236	2
Thomas Le Sueur	XVIII	236	2
Timotheus Gazæus	V	171	1
Torquatus Tassus	XVI	134	2
Trajanus Bocalinus	XVII	178	2
Trebellius Pollio	IV	147	1
Ticho Brahe	XVI	134	2

Uldaricus	XV	81	2
Ulpianus	III	123	1
Ulricus Gering	XV	81	2

Valerius Maximus	I	83	1
Valerius Flaccus	I	83	1
Velleius Paternus	I	83	1
Ventura de la Vega	XIX	343	2
Ventura Rodriguez (architect.)	XVIII	217	2
Verdejo	XIX	343	2
Verdi	XIX	343	2
Verney	XVIII	236	2
Victor Hugo	XIX	343	2
Vincentius Cadlucius	XIII	370	1
Vincentius Garcia Huerta	XVIII	217	2
Voet	XVIII	237	2
Volphangus Lazius	XV	79	2
Vopiscus	IV	147	1

Zegerus Bernardus Van-Espen	XVIII	236	2
Zoëga	XIX	217	2
Zosimus	V	172	1

INDEX VIII

ALPHABETICUS

DISCIPLINÆ ECCLESIASTICÆ ET RERUM NOTABILIUM.

A.

Abraxas a Basilide Deus appellatus, hujus vocis variæ significationes	Pag. 66	Tom. 1
Academia Neapoli instituta	369	1
Aliaque aliis locis, pag. 369, 395, tomo I; 80, 133, 177, 255		2
Ægyptus peste vexatur	121	1
Æris Campani usus a Sabiniano pontifice inventus	198	1
Ætas ad presbyteratum primis præscripta sæculis	193	1
Ætna ingentem flammaram copiam eructavit	394	1
Alexandrum III Frederico imp. suis pedibus provoluto insultasse inter commentitia rejiciendum	317	1
Americæ sæculo XIX status	337	2
— Septentrionalis federatorum Statuum præsidēs	243, 336	2
Americus Vesputius Americam pervenit	78	2
Anacletum post Clementem sedisse ex vetustis Diptychis colligitur	nota 1, 85	1
Anastasium pontificem photiniana hæresi infectum fuisse falsum est	nota, 132	1
Angliæ monarchæ et sæculi XIX digniores scitu res	228	2
Anglicanum schisma narratur	108	2
Antipodas dari a pontifice Zacharia negatum	221	1
Apollinis templum conflagravit	140	1
Apostoli Symbolum edunt	74	1
Appia via instauratur	99	1
Aquæ fervidæ in judiciis experimentum	261	1
Aquarum in Italia ruinosa inundatio	nota, 311	1
Archelai exilium	76	1
Arii infelix obitus	130	1
Artium et scientiæ ab an. 1760 progressus	248, 339	2
Augusti obitus	77	1

B.

Baptisma ratum quod ab hæreticis rite confertur.	Pag. 119	Tom. 1
Baptizandi nudi ter in aquam immergebantur.	99	1
Bavariæ regnum ejusque reges.	328	2
Beda quare <i>Venerabilis</i> nomen fuerit adeptus.	227	1
Belgium, et hujus ab Hollandia separatio.	328	2
Bibliothecæ Romæ extractæ	100	1
Bibliotheca Constantinopoli incenditur.	170	1
Bibliotheca constantinopolitana et Jesuitarum collegium conflagrarunt.	176	2
Bizochorum nomen unde Fraticelli acceperint.	352	1
Borboriani hæretici quare sic dicti.	130	1
Borussiarum reges bellaque ab eis ab an. 1760 gesta.	247, 332	2
Brasilie imperium; Brasilie a Lusitania discessio	336	2

C.

Calumnia <i>cenæ thyestæ</i> in Christianos.	76	1
Campana sacro ritu primum consecratur.	283	1
Canonizatio prima solemnitas.	235	1
Canonizationes sanctorum majore, quam antea, solemnitate peractæ	335	1
Carolus Borbonius Neapolim appulit.	231	2
Catholicorum varia nomina.	213	1
Censuræ latæ sententiæ quæ hodie extant.	311	2
Chrisma soli episcopi conficiunt.	142	1
Christi sanguis una cum S. Longini corpore inventus.	263	1
Christiani percelebrem victoriam retulere, innumeris Turcarum trucidatis.	130	2
Christianorum regnum in Syria deletum.	368	1
Codex Theodosianus vulgatur.	163	1
Conceptionis Immaculatæ B. Virginis Mariæ definitio.	309	2
Concordata sæculi XIX.	312	2
— hispanici præcipui articuli.	nota, 313	2
Congregationes religiosæ sæculi XIX.	314	2
Constitutiones SS. Pontificum quibus hodierni damnantur errores.	306	2
Cœnobita, quas <i>Lauras</i> vocant, ab Eudocia Augusta ædificata.	166	1
Constantinopolis terræmotu ac peste afficitur.	170, 240	1
— iterum peste absumitur.	196	1
— incendio excitato tota pene arsit.	133	2
Constantinum M. a Silvestro pontifice baptizatum fuisse falsum videtur.	nota 1, 125	1

Constantinus quare <i>Copronymus</i> appelletur.	Pag. 232	Tom. 1
Constantinus Or. imp. quare <i>Porphyrogenetus</i> vocetur.	233	1
Constitutio <i>Unigenitus</i> plurima composuit dissidia.	222	2
Creta e Venetarum manibus a Turcis erepta.	175	2
<i>Cruciata</i> ab Urbano II indicta adversus Saracenos.	311	1
Crucis experimentum in judiciis.	266	1
Crux Domini ab Helena inventur.	146	1
Cyriaci post Antherum pontificatus est fictitius	105	1
Cyprus a Saracenis capta.	217	1

D.

Daniæ reges, varique rerum eventus.	333	2
Decretalium libri in lucem prodeunt.	343	1
Deipara perpetua vindicatur virginitas.	142	1
Diadematis usus ab Aureliano primum invecus.	nota 1, 118	1
Dianæ Ephesiæ templum incenditur.	122	1
Diocletianus tanquam Deus adoratur.	122	1
Diptycha quid sint.	nota 1, 178	1
Doctoris Ecclesiæ titulo ab an. 1800 decorati.	310	1

E.

Ecclesiæ nunc temporis status atque progressus.	338	2
Ecclesiæ clavibus nullum impervium peccatum.	120	1
Elogabali imp. ridicula gesta.	nota 1, 114	1
Eucharistiæ sacramentum et sacrificium ex Epist. ad Corinth. et Hebr. vindicatur.	75	1
Eucharistia laicis sub utraque specie administratur.	99	1
Eugenius princeps Sabaudiarum Gallos ingenti clade prostravit.	230	2

F.

Festum <i>Corporis Christi</i> ab universa Ecclesia celebrandum statuitur.	390	1
Festum <i>Visitationis B. Virginis</i> statutum.	390	1
Fredericus II rex Prussiarum cum exercitu austriaco obstinatum init bellum.	232	2
Francorum regnum a quibus fuerit administratum, pag. 168, 194, 215, 237, 263, 284, 309, 336, 366, 391, tomo I; pag. 75, 128, 173, 228, 237.	315	2

G.

Galliæ sub fine sæculi XVIII historiæ synopsis.	237	2
— sæculi XIX monarchiæ præcipuaque facinora. 315, 316, 317	297	1
Græci a romana Ecclesia se junguntur.	297	1
Gothorum regnum quando incæperit quive fuerint reges	168, 195, 214	1

Guido Aretinus Romani accersitus ut cantum clericos doceret. . . . . Pag. 307 Tom. 1

H.

Hæreticorum haud pauci supplicii afficiuntur.	125	2
Herculanei antiquæ urbis, ubi nunc est <i>Porticus</i> , rudera effodi cœperunt.	233	2
Hispaniæ rerum ab an. 1760 usque ad 1800 notitia ejusdem xix sæculo vicissitudines.	241	2
Hispaniarum regum series, pag. 168, 195, 214, 237, 263, 284, 310, 336, 366, 391, tomo I; pag. 76, 128, 173, 229, 242, ...	319	2
Hungariam Solimanus depopulatur.	129	2

I.

S. Ignatius cur <i>Theophorus</i> fuerit appellatus. . . . . nota 1, 91	91	1
Igneæ columna in aere visa.	146	1
Imp. adsensu eliguntur Pontifices.	283	1
Investituram ecclesiasticam a principibus accipientes anathemate percussi.	307	1
Italiæ sæculo xviii sub finem status.	241	2

J.

Jejunii <i>Quatuor Temporum</i> instituti.	120	1
Jerusalem obsidetur.	81	1
— a christianis capta.	314	1
— iterum in Saracenorum ditionem venit.	339	1
Jesu Christi et Mariæ Epistolæ sunt suppositiæ.	67	1
Joanna puella Lotharingiæ strenue adversus Anglos pugnat.	77	2
Joannam papissam inter Leonem IV et Benedictum III pontificatum tenuisse commentitium est.	244	1
Jubilæi annus institutus.	365	1
Jubilæus ad annum quinquagesimum redactus.	399	1
Judæa in provinciam redacta.	76	1
Judæi æquorum pretio divenduntur.	100	1
Julianus Apostata templi reædificationem Hebræis suasit.	140, 145	1

L.

Longobardi I hujus vocis <i>ετρομων</i> . . . . . nota 3, 190	190	1
— quo tempore in Italia regnare incœperint quive fuerint reges.	194, 236	1
Leo III a quibusdam nefariis affectus injuriis, plagisque divinitus in pristinum statum restituitur.	223	1

Linostinus utuntur diaconi.	Pag. 166 Tom. 1	
Liturgia hebræa abolita et christiana ab Apostolis statuta.	75	1
Lucanus et Seneca interficiuntur.	80	1
Lisitanæ successus.	246, 324	2

M.

Mahumetes dux Saracenorum ejus ortus et facinora recensentur.	214	1
Mahumetis Filius, rex Tuneti, aliique principes christianam amplexantur fidem.	176, 177	2
Malachiæ de Pontificibus vaticinationes falso tribuuntur.	315	1
Marcellini pontificis lapsus, deque hac re concilium habitum commentitium est.	124	1
Mare in Sicilia ingenti civium pernicie exundavit.	340	1
Maria Θεοτόκος dicenda.	165	1
Mauritani aliique a Christo disciscentes Alcoranum sectantur.	239	1
Maximinus misere moritur.	144	1
Monachi clericorum officiis aggregantur.	142	1
Monachorum propagatus ordo.	213	1
Monachorum familiæ, quæ ab xi sæculo usque in hodiernam diem sunt institutæ, recensentur, pag. 308, 333, 365, 390, tomo I; pag. 74, 126, 171, ...	314	2
Monstrum informe atque horrendum Ravennæ natum.	130	2
Mulier uno partu quinque liberos gignit.	101	1
Mulieribus vetitum ne claustrum cœnobii S. Martini Turon. ingrediantur.	283	1

N.

Nazarethana Mariæ domus Terfactum, indeque in agrum Lauretanum transvecta.	346	1
Neapolim Saraceni devastarunt.	264	1
Neapolis a Longobardis occupatur.	195	1
Neapolitanum regnum sub sæc. xviii finem.	246	2
— hodiernus ejus status.	325	2
Nestorius misere moritur.	154	1
Normandia Gallia et Germania pluribus calamitatibus afficiuntur.	311	2
Novus orbis a Christophoro Columbo inventus.	78	2
Nuptiæ quartæ ratæ.	283	1

O.

Occidentis imperatores a Pontificibus romanis coronam accipere.	261	1
---	-----	---

Officia SS. Cordis Jesu, SS. Joachim et Joseph, SS.

Sanguinis et Instrumentorum Passionis.	Pag. 309	Tom. 2
Ordines civiles et militares sæc. xviii et xix.	226, 315	2
Ordinum mendicantium approbatio.	366	1
Ordo equestris <i>Velleris Aurei</i> institutus.	74	2
Ovidii exilium.	77	1

P.

Pascha die dominico celebrandum statuitur.	98	1
Paschalis annua communio indicta fidelibus.	364	1
Pandectæ quæ nunc <i>Florentinæ</i> dicuntur, Amalphi inventæ.	340	1
Panormum ignea aeris phænomena perterrefecerunt.	234	2
Papia Poppæa lex in cœlibes.	77	2
Parœciæ instituuntur.	98	1
Pauli ad Senecam litteræ sunt falsæ.	68	1
Persecutiones ab Ecclesia sæculo xix perpessæ.	337	2
Peste quamplurimi enecti.	394	1
Pestis Italiam vexat.	102, 240	1
Philosophi Roma expulsi.	82	1
Pileus rubrus cardinalibus concessus.	349	1
Portenta plurima visa.	311	1
Portenta Hierosolymis cernuntur.	80	1
Presbyteri ut unam <i>missam</i> celebrent statutum.	308	1
Psalmi alternatim canuntur.	166	1

R.

Reges plurimi, populique christianæ religioni nomen dedere, pag. 194, 213, 235, 236 et 284.	1
Regulares. Recentiora circa eos decreta.	310
Roma incenditur.	80, 102
— Gothis opprimitur.	169
— ab obsidione a Belisario liberatur.	195
— eandem Saraceni invadunt.	264
— sexies fuit ab hostibus direpta.	131
Rosa aurea solemniter benedicatur.	365
Rosarii recitandi promulgatur usus.	365

S.

Saraceni in Hispanias irruerunt.	237	1
— Salerno et Calabriae excidium attulere.	264	1
— eorundem ingens clades.	264, 265	1
— Montis Cassini cœnobium diripiunt.	258	1
— iterum in Calabria irruerunt.	285	1
— ab Italia expulsi fuerunt.	286	1

Saraceni in Calabria collatis signis cum Othone II superiores fuerunt.	Pag. 286	Tom. 1
— in Palæstinam irruentes christianum exercitum fuderunt.	338	1
Saracenorum Calipharum series.	263, 285	1
Scalarum 28 gradus e prætorio Pilati Romam advecti.	243	1
Senex obiit annos natus 361.	339	1
Serapeum Alexandriae conflagravit.	101	1
Simoni Mago statua erigitur.	62	1
Solimanus Rhodum in suam redegit potestatem.	129	2
Status pontificii sæculo xviii prosperi, adversique eventus.	235, 240, 241	2
— sæculo xix.	325	2
Subdiaconis cœlibatus præscriptus.	193	1
Symbolum C. Politanum argenteis tabulis sculptum.	235	1

T.

Terræmotu omnis pene orbis concussus.	146	1
— iterum ac tertio Antiochiam quassavit.	196	1
Terræmotu, fame ac peste Syria absumitur.	340, 367	1
— Neapoli aliisque urbibus ingens attulit excidium.	176	2
Tiberii imp. varia nomina.	71	1
Tibris exundavit.	240	1
<i>Tria Capitula</i> : de his acerrima exarsit controversia, nota 1, 180.	1	
Trullana synodus a <i>Trullo</i> , ubi congregata fuit, dicta; hujus vocis significatus.	203	1
Tormenta bellica quas nos <i>Bombardas</i> vocamus inventa.	394	1
— quis fuerit auctor.	394	1
Turcæ totum pene Orientem occuparunt.	310	1
Turcarum monarchia, quo tempore exordium sumpsit quosque habuit sultanos, pag. 392, tomo I; 76, 128, 174, 220, 247.	334	2
Typographica ars quo tempore, quibusve auctoribus fuerit inventa.	81	2

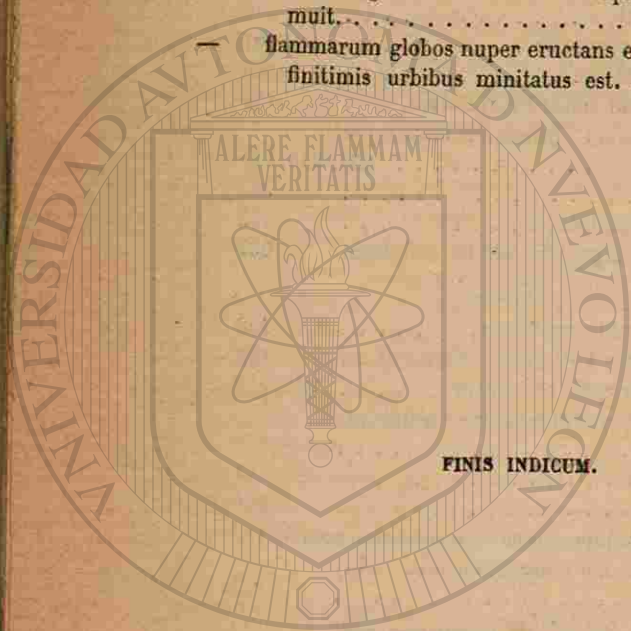
U.

Ulyssiponensis urbs magno terræmotu et incendio pene tota absumpta.	235	1
---	-----	---

V.

Valerianus a Sapore captus.	117	1
Vandalorum regnum quo tempore cœptum, quibusve fuerit administratum.	168, 194	1
Vasa sacra prius vitrea ex argento conflantur.	120	1

Verbi divinitas a Joanne Evangelista vindicata	Pag. 74 Tom. 1
Verbi cum Patre consubstantiale adversus arianos statutur.	142 1
Vespasiani contra Judæos expeditio.	81 1
Vesuvii primum incendium.	81 1
Vesuvius iterum ingentem flammaram copiam evomit.	170 1
flammarum globos nuper eructans excidium finitimis urbibus minitatus est.	134 2

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECA

TOMUS I.

Pag.	Linea.	ERRATA.	CORRECTIONES.
16	34	excæcatum	excæcatum.
22	4	XXIV	XXXIV.
27	25	Gaudet Francus equo Dorus cane Balthasar agno.	Gaudet Francus Equo Dorus Cane Balthasar Agno.
28	23	2584	2292.
34	8	annis 3	annis 8.
37	8	357	367.
37	10	Gen. II,	Gen XI.
44	27	1656	1856.
51	7	m. 3866	m. 3966.
52	3	P. J. 4667	P. J. 4677.
52	18	P. J. 3708	4708.
61	8	tempore	tempora.
63	24	v. ær. 10	v. ær. 100.
64	13	Concilium primum congregatum fuit paulo ante adventum Spiritus Sancti.	De conciliis priori sæculo celebratis.
70	31	Biblioth. S.	Biblioth. S.,
84	12	Veron	Veronensem.
91	13	ad opus	at opus.
92	13	doctrinam omnium accuratissimum exploratorum	« doctrinarum omnium accuratissimum exploratorem. »
107	20	restituti	restitui.
133	33	Emetæ	Emeritæ.
139	6	Cantaleo	Pantaleo.
144	10	exosso	exeso.
150	17	Simplius	Simplicius.
150	27	196	496.
183	4	Θεομαχίας	Θεομαχίας.
191	41	tumultu	tumulu.
200	31	583	683.
246	12	822	882.
248	14	807	897.
257	10	hiscripti	inscripti.
261	7	Christo	Christi.
263	30	præcepit	percepit.
283	29	vindicatus	vindicantes.
284	12	quod	quo.

286	20	legionem <i>Germanicam</i>	Legionem <i>Geminam</i> .
289	3	1003	1013.
330	23	et	ei.
358	28	ab Honorio III; anno 1224	ab Honorio III anno 1224.
358	30	Raymundo; anno 1208	Raymundo anno 1208.
365	26	Hermero	Haimero.
367	1	Caput vi.	Externarum rerum accessio.
368	9	recepit	receptusque.
380	36	vulga	vulgo.
389	22	1321	1391.
396	21	prælio	prælo.

TOMUS II.

Pag.	Linea.	ERRATA.	CORRECTIONES.
12	7	forte	sorte
19	6	facite	facile
25	28	μητρόπολις	μητρόπολις
54	13	Lucca mproinde	Lucam proinde.
101	8	quam	quum.
214	7	Joseph	Joannes.
120	3	ac LVX gentis.	aC LVX gentis.
194	18	provinciale	provinciales.
220	2	gradulatione	gratulatione.
218	33	II, ejus uxor	secunda ejus uxor.
221	36	conjuncta, ad Montem Faliscum an. 1719.	conjuncta ad montem Faliscum an. 1719.
255	31	Gregorimag nitudo	Gregorii magnitudo.
265	16	augetur	augeretur.
269	37	gradulatione	gratulatione.
274	34	appositione	oppositione.
278	2	<i>Asthetica</i>	<i>Æsthetica</i> .
292	24	insulis	infulis.
298	17	hinc	huic
314	31	laudavit. Missiones	laudavit, missiones.
332	32	Muñez	Nuñez.
337	35	Halspania	Hispania.
355	24	1822	an. 1822.

Si quæ alia excidere, tu ipse, benevole lector, corrigere poteris.

